ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δικτατορία (1967-1974) και Σχολείο: οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Η καλλιέργεια της Εθνικής και χριστιανικής συνειδήσεως των μαθητών είναι ο πρώτος και μέγιστος στόχος της σχολικής εργασίας*»(αριθ. εγκ.1930/38(Ι)/27-9-67)

Θέμα έκθεσης:«Πώς περάσαμε, την ημέραν μας, όταν μάθαμε στο σπίτι μας, ότι έσβυσε το χρέος του πατέρα μας προς την Αγροτικήν Τράπεζαν»(αριθ. εγκ.2379/3/14-1-69).

Κουτσουρά Ζωή
2008

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την εξαίρετη καθηγήτριά μου κ. Μαρία Ρεπούση , για τις φωτεινές διαδρομές του μυαλού που με οδήγησε .

Τον κ. Αναγνώστου Ι., υπεύθυνο των Γ.Α.Κ. Ν. Πιερίας για την πρόθυμη και ευγενή συνδρομή του στην αναζήτηση των εγκυκλίων- διαταγών.
Τον διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Βροντούς κ. Β. Τσιρώνη και του 12ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης κ. Ν. Γερομιχαλό για τη βοήθεια και το ενδιαφέρον που έδειξαν κατά την έρευνα στα αντίστοιχα σχολικά αρχεία.
Τους συνταξιούχους δασκάλους κ. Π. Αλεξανδρίδη και Ν. Γρηγοριάδη καθώς και την κ. Κ.Μ. για το χρόνο που μου διέθεσαν και τις πολύτιμες πληροφορίες που υποστηρίζουν την παρούσα εργασία.
Τέλος, ευχαριστώ όλους εκείνους, οι οποίοι σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό βοήθησαν στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 5

Α΄ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή 11

Α.1. Προγράμματα που εκπόνησαν σχολεία
του κόσμου με περιβάλλον εκκίνησης το αρχειακό υλικό 17

Α.2. Ιστορικό πλαίσιο 25

2.1.Το ευρωπαϊκό κίνημα του 1968 33

3. Η παλίνδρομη εκπαιδευτική πολιτική της δικτατορίας 35

3.1. Ο Αναγκαστικός Νόμος 129 της 19 Σεπτεμβρίου 1967 38

3.2. Ο ιδεολογικός προσανατολισμός της
εκπαίδευσης και οι αντιφάσεις του 40

3.3. Η καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα
του κράτους και της εκπαίδευσης 42

3.4. Η νέα Επιτροπή Παιδείας (1971) 44

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Β. Οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου

1. Το αρχειακό υλικό ως ιστορική πηγή 49

2. Περιγραφή του σχολικού αρχείου 50

3. Ο ρόλος των εγκυκλίων – διαταγών 52

3.1. Η εισερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου 53

3.1.1 Η αλληλογραφία του νομάρχη 56

3.1.2. Ο ρόλος του νομάρχη 60

3.2.Η εξερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου 72

4. Το βιβλίο Πράξεων Προσωπικού 79

5. Οι συνδρομές του σχολείου σε περιοδικά 108

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

6. Το βιβλίο της Σχολικής Εφορείας
6.1. Ορισμός και σύνθεση 114
6.2. Τα θέματα των συνεδριάσεων 115
6.3. Η λειτουργία της Σχολικής Εφορείας 116
6.4. Πηγές εσόδων 116
6.5. Οι δαπάνες του σχολείου 120
7. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες 126

Γ΄ ΜΕΡΟΣ

Γ. Το σχολείο ως φορέας πολιτικής κοινωνικοποίησης 157
1. Τα προγράμματα της διδακτέας ύλης:
μαθήματα «*πατριδογνωσίας*»
1.1. Τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη
ως θεμέλιος λίθος της εκπαίδευσης 158
1.2. Τα διδακτικά βιβλία 160
1.2.1. Τα αναγνωστικά 164
1.3. Οι «*κατ' οίκον εργασίαι*» 167
1.4. Τα φρονηματιστικά μαθήματα
1.4.1. Το μάθημα της Πολιτικής Αμύνης 170
1.4.2. Η Ιστορία 171
1.4.3. Τα Θρησκευτικά 173
1.4.4. Η Γυμναστική 175
1.5. Τα φυσιογνωστικά μαθήματα 176
1.5.1. Η «λογική» και το περιεχόμενο
της διοργάνωσης των συνεδρίων 181
1.6. Η μέθοδος διδασκαλίας 189
Γ.2. Οι τελετουργικές διαδικασίες 191
2.1. Οι γιορτές 198
2.2. Η ανάπτυξη και συγγραφή εκθέσεων 205
2.3. Οι γυμναστικές επιδείξεις 207

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2.4. Οι εκδρομές 211

Γ.3. Οι εκπαιδευτικοί

3.1. Η χειραγώγηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας 213

3.1.2. Ο Σύλλογος Δασκάλων Πιερίας 214

3.2. Ο ρόλος του δασκάλου και της δασκάλας 217

3.3. Οι «εκθέσεις» αξιολόγησης 236

3.4. Οι Επιθεωρητές 240

3.5. Οι διώξεις των εκπαιδευτικών 243

4. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες 247

Δ΄ ΜΕΡΟΣ

1. Η σχολική ζωή: ένας τρόπος διαμόρφωσης και πειθάρχησης της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών 281

2. Μαθητική αυτοδιοίκηση 284

3. Οι οργανώσεις 291

4. Οι διαφωτιστικές ομιλίες στα πλαίσια της «συνεργασίας» σχολείου και οικογένειας 296

5. Η «*σύστασις*» των μαθητικών βιβλιοθηκών 299

6. Ο έλεγχος της συμπεριφορά και εμφάνισης των μαθητών/τριών 312

7. Ο έλεγχος των σχολικών θεαμάτων 314

8. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες 318

Συμπεράσματα 329

Βιβλιογραφία 332

Παράρτημα 350

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο λόγος που επέλεξα ως θέμα της διπλωματικής μου εργασίας την περίοδο της δικτατορίας (1967-74) στην Ελλάδα έχει να κάνει με τη θλίψη, απογοήτευση και αμηχανία που με διακατείχε ως δασκάλα, κάθε φορά που με τους μαθητές και τις μαθήτριές μου αναφερόμενοι στην εν λόγω ιστορική περίοδο , διαπίστωνα ότι οι γνώσεις τους περιορίζονταν στενά και επιλεκτικά σε κάποια από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, κυρίως ό,τι εικονίζει η γνωστή φωτογραφία με την είσοδο του τανκ στο χώρο του ιδρύματος και τα τραγούδια που ακούγονται κάθε χρόνο τις παραμονές της 17ης Νοεμβρίου στη σχολική γιορτή. Αισθανόμουν ότι ο τρόπος που προσεγγιζόταν το θέμα ήταν απόμακρος από τις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών και κυρίως «επετειακός». Θλιβερή και συνάμα σοκαριστική εμπειρία που με ακολουθούσε «ως κόμπος στο λαιμό», ως τη στιγμή που ανακάλυψα την ύπαρξη αυτού του αρχείου, στην αποθήκη του σχολείου, όπου εργαζόμουν.

Φυλαγμένο από τους παλαιότερους διευθυντές σε μια μεταλλική ντουλάπα περίμενε καρτερικά για τριάντα χρόνια ,κρατώντας στο σκοτάδι και τη σιωπή, βαριές μνήμες και συγκλονιστικές μαρτυρίες μέχρι τη στιγμή της πρώτης αποκάλυψής του. Λέω πρώτης, γιατί με βάση την εκπαίδευση που είχα λάβει στη διδακτική της ιστορίας κατά τη φοίτησή μου στο Διδασκαλείο «Δ. Γληνός»της Παιδαγωγικής Σχολής Θεσσαλονίκης, γνώριζα για το είδος και τη μορφή αυτής της τόσο πολύτιμης ιστορικής πηγής και τη διδακτική της προσέγγιση και μπορούσα να αξιολογήσω τη χρησιμότητα της ύπαρξής του. Ποτέ όμως δεν μπορούσα να φανταστώ τον όγκο και την ποικιλία των πληροφοριών που θα αποκαλύπτονταν στη συνέχεια.

Η μελέτη του σχολικού αρχείου έφερε στην επιφάνεια ένα πολυάριθμο σώμα πληροφοριών, ικανών να οριοθετήσουν ένα ανθρώπινο παρελθόν, όπως το βίωσαν οι μαθητές και οι μαθήτριες με τους δασκάλους και τις

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

δασκάλες τους τη συγκεκριμένη «σκοτεινή» περίοδο της δικτατορίας στη χώρα μας.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι η αξιοποίησή του, μας έδωσε δύο δυνατότητες: πρώτον, να ξεφύγουμε από την παραδοσιακή ιστορική προσέγγιση που εστιάζει στην ιστορία του κράτους και του έθνους - και αποδείχτηκε ανίκανη να προσφέρει ουσιαστικές ιστορικές γνώσεις και δεξιότητες στους μαθητές και μαθήτριες - και να αναδείξουμε μια ιστορία «εκ των κάτω», δηλαδή να προσεγγίσουμε την περίοδο της δικτατορίας (1967-74) μέσα από τον τρόπο που επέδρασε αυτή στην οργάνωση και τη λειτουργία του δημοτικού σχολείου καθώς και το ρόλο που αξίωσε να έχει αυτό. Μέσα από τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε στους εκπαιδευτικούς και τα πρότυπα που απαίτησε και παρείχε στους μαθητές και τις μαθήτριες. Μέσα από τον τρόπο που προσπάθησε να διαμορφώσει και να πειθαρχήσει τη συμπεριφορά των μαθητών και μαθητριών.

Ως δεύτερη δυνατότητα που μας παρείχε η αξιοποίηση του σχολικού αρχείου είναι, να σκεφτούμε την ιστορία *«σαν ένα παράθυρο του κτιρίου του οποίου ενοικούμε»*. Να ξεφύγουμε, δηλαδή, από το *«εξιστορούμενο αντικείμενο»* και να προχωρήσουμε στο *«ιστορούν υποκείμενο»* (Λιάκος,2007:23-24). Το ίδιο το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο εργαζόμαστε και φοιτούμε, καθίσταται το εργαλείο, με το χειροπιαστό παρελθόν που διαθέτει, για να προσεγγίσουμε το συγκεκριμένο ιστορικό παρελθόν, με βάση του τι εμείς θέλουμε να δούμε και να αναδείξουμε απ' αυτό, με βάση τις ανάγκες της ηλικίας μας. Βασικό ερώτημα που καλούμαστε να απαντήσουμε είναι πώς το δικτατορικό καθεστώς επέδρασε στη λειτουργία και οργάνωση του πρωτοβάθμιου σχολείου.

Η δομή της διπλωματικής εργασίας είναι η ακόλουθη: εισαγωγή, τέσσερεις ενότητες, συμπεράσματα, παράρτημα. Η δόμηση της εργασίας αντικατοπτρίζει και την πορεία δουλειάς κατά την εκπόνηση της .

Επιπρόσθετα, το δεύτερο, τρίτο και τέταρτο μέρος ακολουθείται από μία ενδεικτική διδακτική πρόταση, που μπορεί να αξιοποιηθεί από τους μαθητές

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

και τις μαθήτριες της Ε΄και Στ΄τάξης. Είναι ενδεικτική, γιατί μπορεί να αναπτυχθεί ή να περιοριστεί ανάλογα με τη θεματική και το χρόνο που έχει στη διάθεσή του ο/η εκπαιδευτικός. Έτσι, είτε με αφορμή το γλωσσικό μάθημα , που ασχολείται στην πέμπτη ενότητα με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, είτε στο μάθημα της Αγωγής του Πολίτη μπορεί να ξεκινήσει η εκπόνηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος ως μια άριστη ευκαιρία για μια πιο εμπεριστατωμένη μελέτη και έρευνα της σκοτεινής περιόδου της δικτατορίας με περιβάλλον εκκίνησης το υπάρχον σχολικό αρχείο, η οποία θα ολοκληρωθεί στο χρόνο που διατίθεται για τα προγράμματα της Ευέλικτης Ζώνης. Επιπλέον, μπορεί να αξιοποιηθεί επιλεκτικά στα πλαίσια πραγμάτευσης κάποιας έννοιας, όπως η δικτατορία, η επανάσταση, οι τελετουργίες, τα σύμβολα, το φρόνημα, η διαφώτιση.

Οι πηγές στην παρούσα εργασία εμφανίζονται στην πρωτογενή μορφή τους, κατά τη χρήση τους όμως στην τάξη θα πρέπει να μεταποιηθούν γλωσσικά.

Στην εισαγωγή σκιαγραφούμε πολύ συνοπτικά τη φυσιογνωμία της διδακτικής της ιστορίας και τις σημαντικότατες αλλαγές που υπέστη τόσο σε παιδαγωγικό όσο και ιστοριογραφικό επίπεδο, οριοθετώντας έτσι και το πλαίσιο της δικής μας προσέγγισης κατά την πραγμάτευσή της. Ακολουθεί μία υποενότητα που αναφέρεται συνοπτικά στα εκπαιδευτικά προγράμματα που εκπονήθηκαν σε σχολεία του κόσμου από μαθητές και μαθήτριες με περιβάλλον εκκίνησης το αρχειακό υλικό και κυρίως τα σχολικά αρχεία.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει δύο υποενότητες: στην πρώτη παρουσιάζουμε το ιστορικό πλαίσιο της περιόδου με σύντομη παράθεση των γεγονότων καθώς και της φυσιογνωμίας που η δικτατορία επέδειξε. Στη συνέχεια , επιχειρούμε να περιγράψουμε τι συμβαίνει την ίδια χρονική περίοδο στον υπόλοιπο κόσμο εστιάζοντας στο ευρωπαϊκό κίνημα του 1968. Στη δεύτερη ενότητα περιγράφουμε την παλίνδρομη εκπαιδευτική πολιτική της δικτατορίας με αναφορές: α. στον αναγκαστικό νόμο 129 της 19-9-1967, β. στον ιδεολογικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης και στις αντιφάσεις του, γ.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

στην καθαρεύουσα ως επίσημης γλώσσας του κράτους και της εκπαίδευσης και δ. στην Επιτροπή Παιδείας του 1971.

Το δεύτερο μέρος καλύπτει η μελέτη του σχολικού αρχείου. Γίνεται μια σύντομη αναφορά στην αξία του ως ιστορική πηγή και ακολουθεί η περιγραφή του. Μελετάμε τα υπηρεσιακά βιβλία που κρατά το σχολείο τη συγκεκριμένη περίοδο, όπως είναι το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας και καταγράφουμε τα θέματά της (εισερχόμενη και εξερχόμενη) καθώς και τους φορείς που επικοινωνούν με το σχολείο. Κάνουμε ιδιαίτερη αναφορά στην αλληλογραφία του νομάρχη και στο ρόλο που διαδραμάτισε στη λειτουργία του σχολείου. Στο Βιβλίο Πράξεων του Προσωπικού μελετάμε τα θέματα των συνεδριάσεων και συνάμα την ανταπόκριση του σχολείου στις «επιταγές» της δικτατορίας. Η έρευνα στο Βιβλίο της Σχολικής Εφορείας και τους φακέλους με τα απολογιστικά στοιχεία μας έδωσε στοιχεία για το ύψος της κρατικής χορηγίας, τη διαχείριση, το ύψος και το είδος των αναγκών του σχολείου και απομυθοποίησε τις μεγαλόστομες εξαγγελίες της δικτατορίας για «δωρεάν παιδεία» και πρώτη προτεραιότητα στην αναβάθμισή της.

Το τρίτο μέρος –που είναι και το μεγαλύτερο σε έκταση- χωρίζεται σε τρεις υποενότητες: στην πρώτη εξετάζουμε τα προγράμματα της διδακτέας ύλης και αναζητούμε μέσα από τη μελέτη των βασικών σκοπών της εκπαίδευσης, όπως διαχέονται στα περιεχόμενα των διδακτικών βιβλίων, να αναδείξουμε τους τρόπους που επέλεξε η δικτατορία για να περάσει την προπαγάνδα της στο δημοτικό σχολείο και το ρόλο που οραματίστηκε να διαδραματίσει το σχολείο.

Στη δεύτερη υποενότητα εξετάζουμε μια σειρά από τελετουργικές διαδικασίες (γιορτές, παρελάσεις, έπαρση της σημαίας κ.ά.) που χρησιμοποίησε η δικτατορία με σκοπό να μεταλαμπαδεύσει την ιδεολογία της και να επηρεάσει το πολιτικό προσανατολισμό των μαθητών και μαθητριών.

Στην τρίτη υποενότητα ασχολούμαστε με την ποδηγέτηση και χειραγώγηση των εκπαιδευτικών, τον πολλαπλό ρόλο τον οποίο

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

υποχρεώθηκαν να «παίξουν», το ασφυκτικό πλαίσιο και το βαθμό πίεσης που δέχτηκαν από τον επιθεωρητή και τα μέτρα των διώξεων.

Το τέταρτο μέρος φιλοδοξεί να απαντήσει στο ερώτημα με ποιους τρόπους η δικτατορία προσπάθησε να διαμορφώσει και να πειθαρχήσει τη συμπεριφορά των μαθητών και μαθητριών. Μελετάμε τους παράγοντες που όρισαν τη σχολική και εξωσχολική ζωή μαθητών και μαθητριών, όπως ήταν η μαθητική αυτοδιοίκηση – στο βαθμό που λειτούργησε - τις οργανώσεις που αποτέλεσαν επίσημα προέκταση του σχολείου και προσπάθησαν να χειραγωγήσουν και να ελέγξουν τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών και των οικογενειών τους, τις ομιλίες διαφώτισης, τις απαγορεύσεις στα βιβλία, τα θεάματα, την εμφάνιση, τη συμπεριφορά.

Στα συμπεράσματα καταδεικνύουμε την προσπάθεια της δικτατορίας με κάθε τρόπο και μέσο να αποδυναμώσει το σχολείο, ως φορέα παραγωγής της γνώσης , και να το μετατρέψει σε προπαγανδιστική μηχανή προσέγγισης των οικογενειών και της ευρύτερης κοινωνίας των μαθητών και μαθητριών.

Φωτογραφίζουμε το δάσκαλο και τη δασκάλα ως τραγικές φιγούρες του καθεστωτικού συστήματος, οι οποίοι ως βασικοί φορείς πολιτικών γνώσεων και προτύπων συμπεριφοράς αποτέλεσαν ομάδα-στόχο για το καθεστώς.

Στο Παράρτημα παρατίθενται αδημοσίευτες και δημοσιευμένες πηγές(τοπική εφημερίδα) με τη σειρά που τις καταγράφουμε:

- **Πράξεις προσωπικού και διευθυντή** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.
- **Πράξεις Σχολικής Εφορείας** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας:

*«Ψήφισις δαπανών»(*Πράξις 3η/19-5-70) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας.

«Κατάρτισις προϋπολογισμού Σχολικού Ταμείου χρήσεως 1970» (Πράξις 5η/_9-1970).

«*Αγορά οικοπέδου προς ανέγερσιν διδακτηρίου 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης*» (Πράξις 6η/13-10-70).

«Κατάρτισις απολογισμού Σχολικού Ταμείου οικονομικής χρήσεως 1970» (Πράξις 13η/31-12-1970).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- **Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

«Έγκρισις απολογισμού χρήσεως 1967» από τον επιθεωρητή(αριθ. πρωτ. 12246/24-5-68).

«Έγκρισις δαπανών» (Πράξις 8η/21-10-68).

«Έγκρισις δαπανών» (Πράξις 10η/17-12-68).

- **Χειρόγραφη ομιλία 25ης Μαρτίου1821**(αρχείο Δ. Σχ. Βροντούς Πιερίας).

- **Προσωπικό αρχείο Π. Αλεξανδρίδη**:

«Περί αυτοδικαίας εμφανίσεως εις την υπηρεσίαν διδ/λων δυνάμει του Ν.Δ.76/27-9-74 (ΦΕΚ 226 τ.Α΄)» (Πράξις 14η/1-10-74).

«*Ανακοίνωσις επαναφοράς εις την Υπηρεσίαν διδ/λου δυνάμει του Ν.Δ. 76/1974*» (αριθ. πρωτ. 361.97/39/106829/29-1-75).

«*Χορήγηση προσαυξήσεως λόγω τριετιών στον Επιθ/τη Δ.Ε. Αλεξανδρίδη Παύλου*» (αριθ. πρωτ. 351.6./306/123055/17-11-77).

- **Συνέχεια άρθρων τοπικής εφημερίδας *Νέα Εποχή:***

«Διατί πρέπει να ψηφίσωμεν ΝΑΙ εις το Σύνταγμα της ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ», 28-7- 73 και 4-8-73

«Το 1ον Παιδαγωγικόν Συνέδριον της Α΄ Εκπαιδευτικής Περιφερείας Κατερίνης», *31-1-70* και *7-2-70*

«Η Γενική Συνέλευσις Διδασκάλων», *24-10-70*

- **Εγκύκλιοι – διαταγές 1967-73** (Γ.Α.Κ. Ν. Πιερίας).

Διδυκτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Καθετί στον κόσμο είναι δυνητικά ιστορική μαρτυρία για οποιοδήποτε θέμα. Κάθε τι που χρησιμοποιείται ως μαρτυρία είναι μαρτυρία και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει τι θα του χρησιμεύσει ως μαρτυρία μέχρι να έχει την ευκαιρία να την χρησιμοποιήσει ως μαρτυρία»

Collingood R.G., The idea of History,

Λονδίνο 1945, σ.280

«Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, η μάθηση στην ιστορία, όπως και συνολικά η μάθηση, δεξιώνεται το ενδιαφέρον γνωστικών ψυχολόγων και συνιστά θέμα προς διερεύνηση».

Σύμφωνα με τον Bruner το άτομο μαθαίνει επιλέγοντας και μετασχηματίζοντας τα νεοεισερχόμενα πληροφοριακά στοιχεία, διαμορφώνοντας υποθέσεις, τις οποίες είναι δυνατόν να μεταβάλλει αργότερα οδηγούμενο από την εμφάνιση ασυνεπειών και αντιφατικών ενδείξεων. Απώτερος στόχος της διδασκαλίας ενός γνωστικού αντικειμένου είναι η γενική κατανόηση της δομής του. Η θεωρία του Bruner συνδυάστηκε αρμονικά με αυτή του Bloom και των συνεργατών του για τους διδακτικούς στόχους(Ρεπούση, 2004:239-242). Οι στόχοι του Bloom ταξινομήθηκαν σε τρεις τομείς που καλύπτουν την ανθρώπινη δραστηριότητα: το γνωσιολογικό (νοητικές λειουργίες), το συναισθηματικό και τον ψυχοκινητικό. Ο Bloom ασχολήθηκε κυρίως με το γνωσιολογικό τομέα. Διαπίστωσε ότι κατά τη μελέτη ενός θέματος ή προβλήματος ενεργοποιούνται κατά ιεραρχική σειρά οι πιο κάτω έξι νοητικές λειτουργίες: γνώση, κατανόηση, εφαρμογή, ανάλυση, σύνθεση, αξιολόγηση (Σκούρος, 1991:15-16).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Οι στόχοι αυτοί θα συνδεθούν ,λίγο αργότερα, με τη δομή της ιστορίας και θα εξειδικευθούν για τη διδακτική πράξη, σε τέσσερις βασικές κατηγορίες στόχων από τους Coltham και Fines. Η υιοθέτηση στάσεων – βουλητικών, συναισθηματικών και γνωστικών- που υποστηρίζουν την ιστορική μάθηση, η κατανόηση της φύσης του αντικειμένου, η ανάπτυξη σχετικών με το αντικείμενο δεξιοτήτων και ικανοτήτων, και τα γενικότερα παιδαγωγικά οφέλη, αποτελούν το πλαίσιο διδακτικής της ιστορίας, προσδιορίζοντας τους διδακτικούς στόχους του μαθήματος.

Για τον Booth, κριτικό ερευνητή του Πιαζέ, η απόκτηση ιστορικής σκέψης συναρτάται με την αλλαγή του διδακτικού παραδείγματος και τη δυνατότητα της σχολικής τάξης να λειτουργήσει ως χώρος δημιουργίας ανοικτών ιστορικών ερωτημάτων και υποθέσεων εργασίας, και να εξασφαλίσει την ενεργό και ελεύθερη συμμετοχή των παιδιών στην αναζήτηση απαντήσεων και στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

Για τη Donalson η ιστορική κατανόηση εξαρτήθηκε από τη γλωσσική επάρκεια των παιδιών να προσεγγίσουν το παρελθόν και την εξοικείωσή τους με τις έννοιες της ιστορίας(Ρεπούση,2004:244-245).

Κατά το Rogers το περιεχόμενο της ιστορίας συνίσταται από τρία βασικά στοιχεία: α. την ιστορική γνώση (γνωρίζω ότι), β. τις διαδικασίες (γνωρίζω πώς) και γ. τις έννοιες (Σκούρος, 1991:20). «Συγκροτείται έτσι μια διδακτική στρατηγική που στοχεύει στην ιστορική γνώση προσεγγίζοντας ταυτόχρονα τις έννοιες, τις διαδικασίες και την αφηγηματική ανάπλαση του θέματος, με άλλα λόγια, το περιεχόμενο και τη μέθοδο, με κοινό τόπο τις ιστορικές έννοιες» (Ρεπούση, 2004:257).

Συνακόλουθα το ιστοριογραφικό τοπίο ανανεώνεται, νέες τάσεις παρουσιάζονται, ενώ τα ιστορικά αντικείμενα πληθαίνουν. Η μικροϊστορία φιλοδοξεί να συγγράψει κοινωνική ιστορία αντικαθιστώντας τις δομές με τα άτομα (Ρεπούση, 2004:288).

Η ανάδειξη της ιστορίας «από τα κάτω», δηλαδή της ιστορίας των απλών ανθρώπων σε αντιπαράθεση με την ιστορία του κράτους και του

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

έθνους, είναι ένα από τα από τα ισχυρά παραδείγματα μετακίνησης των ενδιαφερόντων της σύγχρονης ιστοριογραφίας(Λιάκος,2007: 171).

Η μετατόπιση από τις δομές στα ιστορικά υποκείμενα δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την ιστοριογραφική ένταξη μικροϊστορικών συνθέσεων με αναφορά τον τόπο. Συνακόλουθα, η νέα διδακτική προσέγγιση επιχειρεί υπέρβαση του διδακτικού στερεότυπου της γεγονοτολογικής, σειραϊκής, γενικής – εθνικής ιστορίας, ενώ παράλληλα προτείνει ενδιαφέρουσες ανατροπές στο περιεχόμενο και στις μεθόδους διδασκαλίας. Στο πλαίσιο αυτών των προσεγγίσεων ευνοούνται τα νέα αντικείμενα της ιστοριογραφίας, για παράδειγμα η καθημερινή ζωή, οι απλοί , ανώνυμοι άνθρωποι, οι νοοτροπίες, τα επαγγέλματα, ο πολιτισμός, αντικείμενα που συνάδουν με την ιστορία του τόπου και που οι τοπικές κοινωνίες διατηρούν έντονες μνήμες (Ρεπούση,2000^{β}:60).

Ο Λιάκος υποστηρίζει ότι το παρελθόν, πλέον αποτελείται από άπειρους θορύβους, από αμέτρητες πράξεις ατομικές και συλλογικές και έγκειται στον πολιτισμό κάθε εποχής να αποφασίσει για το τι είναι και το τι δεν είναι ιστορία. Ο Τ. Mann υποστήριξε ότι «*πολύ βαθύ είναι το πηγάδι του παρελθόντος, απύθμενο*». Άρα τα γεγονότα δεν σώνονται αλλά εξαρτάται από μας τι θα θεωρήσουμε ότι αποτελεί γεγονός. Επομένως, ο πολιτισμός κάθε εποχής αποφασίζει για το τι είναι και το τι δεν είναι ιστορία. (Λιάκος, 2007: 94-95).

Συνακόλουθα η μετατόπιση των ενδιαφερόντων των ιστορικών απαίτησε και μια νέα μεθοδολογία. Έτσι σήμερα προσεγγίζουμε το παρελθόν μέσα από το παρόν, δίνοντας όμως έμφαση στα ερωτήματα που θα θέσουμε ως τα μόνα εργαλεία που θα μας επιτρέψουν να σκεφτούμε τι είναι ιστορικά σημαντικό (Ρεπούση, 2004:297). Επιπλέον, σήμερα ρωτάμε διαφορετικά πράγματα απ' αυτά που ρωτούσαμε παλαιότερα και παίρνουμε διαφορετικές απαντήσεις. Με αυτές τις απαντήσεις συνθέτουμε διαρκώς διαφορετικές εικόνες για το παρελθόν. Το παρελθόν αναμεσολαβείται μέσα από τη ύπαρξη νέων αναγκών. (Λιάκος, 2007: 173).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Ο Hobsbawm υποστηρίζει ότι « *Μεγάλο μέρος της ιστορίας των κοινών ανθρώπων είναι σαν το χνάρι του αρχαίου αλετριού. Μπορεί να νομίζουμε ότι έχει χαθεί για πάντα μαζί με τους ανθρώπους που οργώνανε το χωράφι πριν από πολλούς αιώνες. Όμως κάθε αεροφωτογράφος ξέρει ότι υπό ορισμένες συνθήκες φωτισμού και υπό ορισμένη γωνία οι σκιές των αυλακιών είναι ακόμα ορατές*» (Hobsbawm ,1998: 256).

Στη βάση αυτή η τοπική ιστορία έρχεται να συνδέσει τη γνώση της ιστορίας με την έρευνα (Ρεπούση, 2000γ:97). Το περιβάλλον μέσα στο οποίο θα αναδυθούν τα ερωτήματα για το παρελθόν του τόπου δεν μπορεί να δημιουργηθεί ανεξάρτητα από τις πηγές. Οι πηγές και η μέθοδος αξιοποίησής τους αποτελούν την αναγκαία συνθήκη (Ρεπούση,2000α :596).

Το θέμα που πραγματευόμαστε στην παρούσα διπλωματική εργασία φέρει τον τίτλο «Δικτατορία (1967-74) και Σχολείο: οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου». Ο τίτλος του και μόνο αιτιολογεί την παραπάνω εισαγωγή μας και παράλληλα ορίζει και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα γίνει η προσέγγιση του θέματός μας. Ορίζει επίσης το περιβάλλον εκκίνησης που είναι ένα σχολικό αρχείο και μπορεί να αποτελέσει μία καλή δυνατότητα διδακτικής προσέγγισης της τοπικής ιστορίας και ανάπτυξης σχεδίων εργασίας των μαθητών και μαθητριών. Βασική ιστορική πηγή στην έρευνά μας θα αποτελέσουν το υλικό του σχολικού αρχείου και συμπληρωματικές τα Γενικά Αρχεία του Κράτους , οι προφορικές μαρτυρίες των εκπαιδευτικών, φωτογραφικά αρχεία , ο έντυπος τοπικός τύπος[1] της εποχής καθώς και κάποιες ιστορικές μαρτυρίες (κείμενο ομιλιών, προσωπικά έγγραφα).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[1] Οι εφημερίδες και τα περιοδικά αποτελούν σημαντική πηγή πληροφοριών για την εκπαιδευτική κίνηση μιας εποχής. Το ερώτημα που προβάλλει είναι πόσο μπορούμε να εμπιστευόμαστε την ιστορική αυτή πηγή αφού είναι γνωστό ότι οι εφημερίδες υποστηρίζουν, συνήθως, την άποψη κάποιας πολιτικής παράταξης με αποτέλεσμα να περιγράφουν τα γεγονότα από αυτή την κατεύθυνση, αφήνοντας συχνά σημαντικές πλευρές ακάλυπτες (Ζιώγου- Καραστεργίου, 1991:31).
Η επιλογή της συγκεκριμένης εφημερίδας έγινε με γνώμονα το λιγότερο φιλικά προσκείμενο προσανατολισμό της στο δικτατορικό καθεστώς, όσο μπορούσε τα δύσκολα εκείνα χρόνια να διατηρηθεί το δικαίωμα της αντίθετης άποψης.

Το σχολείο με το αρχείο που φέρει καθίσταται το περιβάλλον εκκίνησης για ιστορική αναζήτηση. Συνακόλουθα η ίδια η διαδικασία «*διευθετεί με νέο τρόπο τη σχέση των μαθητών και μαθητριών μαζί του*». (Λεοντσίνης, Ρεπούση,2001 :53).

Ιστορικοί και κοινωνιολόγοι τονίζουν συχνά ότι η ζωντανή ιστορία εξασφαλίζει ανεκτίμητα βαθειά γνώση με την υποκειμενική ερμηνεία των προσωπικών εμπειριών που δείχνουν με ποιο τρόπο τα άτομα ερμηνεύουν, κατανοούν και καταγράφουν τον γύρω τους κόσμο. Συνακόλουθα η περιγραφή της ατομικής εμπειρίας μπορεί να φέρει στο φως καταστάσεις ή γεγονότα διαφορετικά από τις αντιλήψεις άλλων παρατηρητών και να βοηθήσει στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας της καθημερινής ζωής σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και σε ένα ορισμένο τόπο (Ζιώγου – Καραστεργίου, 1991:29).

Σημαντική θέση στην έρευνά μας κατέχουν και οι προφορικές μαρτυρίες των δασκάλων, ως πρωταγωνιστές «*ενός κακού ονείρου*», όπως το χαρακτήρισε ένας δάσκαλος, τη μαρτυρία του οποίου αξιοποιούμε στην εν λόγω εργασία. Στόχος μας είναι ακούσουμε τις σιωπές της ιστορίας, σιωπές για εμπειρίες που είναι τόσο τραυματικές, ώστε ακόμη και σήμερα δεν μπορούν να αφηγηματοποιηθούν και να ειπωθούν .

Θα προσπαθήσουμε - μέσα από την έρευνα των αρχείων - να προσεγγίσουμε ιστορικές στιγμές μιας θλιβερής περιόδου της εθνικής ιστορίας μας, όπως όμως τη βίωσε το πρωτοβάθμιο σχολείο. Θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τους τρόπους με τους οποίους επέδρασε η δικτατορία στην καθημερινή ζωή και δράση του σχολείου. Τους τρόπους που χρησιμοποίησε για να μεταδώσει και να επιβάλλει τη νοοτροπία, τις πίστεις και τα ιδεώδη της στους μαθητές , τις μαθήτριες και το ευρύτερο περιβάλλον τους.

Καταλήγοντας θα λέγαμε ότι η πολύωρη έρευνά μας στο σχολικό αρχείο μας αποκάλυψε ένα πραγματικά ασύγκριτο θησαυρό, το εύρος και το πλάτος του οποίου δεν συγκρίνεται σε τίποτε με τις καταγραφές που

Δημοτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

συναντάμε στα σχολικά βιβλία, που περιορίζονται απλά στο να μας παραθέσουν γεγονότα, πρόσωπα και ημερομηνίες. Αυτόν τον θησαυρό αξιώνουμε να ξεδιπλώσουμε όσο καλύτερα μπορούμε.

Συνακόλουθα, η εργασία μας αυτή φιλοδοξεί να αποτελέσει μια απόπειρα έρευνας και ανάδειξης του παρελθόντος, μέσα από την αξιοποίηση δημοσιευμένων μα, κυρίως αδημοσίευτων πρωτογενών γραπτών πηγών – που φέρουν τις πλέον «*αξιόπιστες, αυθεντικές αναπαραστάσεις της ιστορικής πραγματικότητας»(*Ρεπούση, 2004:311-313) με απώτερο σκοπό να καταδείξουμε ότι «*κάθε αληθινή ιστορία είναι σύγχρονη ιστορία*» υιοθετώντας τα λόγια του Croce, δηλαδή ότι το παρελθόν εμπεριέχεται στην παρούσα πραγματικότητα (Λε Γκοφ,1998:154).

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Α.1. Προγράμματα που εκπονήθηκαν σε σχολεία του κόσμου με περιβάλλον εκκίνησης το αρχειακό υλικό.

Πολλά είναι τα εκπαιδευτικά projects που ασχολούνται με τη μελέτη των αρχείων σε πολλές χώρες του κόσμου. Στο κεφάλαιο αυτό θα παραθέσουμε συνοπτικά μερικά από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εκπονήθηκαν από μαθητές και μαθήτριες βασισμένα στην έρευνα και τη μελέτη πρωτογενών πηγών και κυρίως αρχειακού υλικού.[2]

- Πρώτη περίπτωση αποτελούν τα αρχεία των ΗΠΑ ,National Archives and Records Administration (NARA) τα οποία ενθαρρύνουν στη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων[3] που βασίζονται στα σχολικά αρχεία. Οι επετηρίδες, οι επιλογές του σχολικού μεσημεριανού γεύματος, οι χοροί, οι εκλογές των μαθητών, οι φωτογραφίες, οι επιστολές, τα ζητήματα της σχολικής εφημερίδας και άλλα στοιχεία υποστηρίζουν, ότι αποτελούν τεκμήρια όχι μόνο για τη ιστορία του σχολείου, αλλά απεικονίζουν συχνά την ιστορία της κοινότητας, του έθνους.
- Σε σχολείο του Αρκάνσας μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί δημιούργησαν το πρόγραμμα «The Arkansas Memory Project» με τίτλο «All History is Local: Students as Archivists». Συλλέγοντας υλικό από τις οικογένειες ή τις τοπικές κοινότητές τους προσπάθησαν να εξετάσουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην εθνική, στην τοπική και την προσωπική ιστορία των ανθρώπων. Έφτιαξαν μία ιστοσελίδα και κατέστησαν τα

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[2] Στο 15ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων[2] που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη-Αυστρία (23-29 Αυγούστου 2004) με θέμα: «*Αρχεία, μνήμη και γνώση*» ορίζοντας την αρχειακή κληρονομιά- δημόσια και ιδιωτική-ως πολιτισμική κληρονομία κάθε χώρας, οι σύνεδροί του συνέστησαν μεταξύ των άλλων στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, στις άλλες διεθνείς οργανώσεις και στις κυβερνήσεις να συμπεριλάβουν στις ειρηνευτικές τους προσπάθειες και στις ανθρωπιστικές τους αποστολές την προστασία της κινητής και ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς και των ζωτικής σημασίας αρχείων. www.eae.org.gr

[3] www.archives.gov/about/history/building-an-archives/building.html

προγράμματά τους απευθείας προσβάσιμα σε άλλα σχολεία του Αρκάνσας. Ειδικότερα μερικά από τα θέματα που δούλεψαν ήταν:

Ιστορίες της αμερικανικής ζωής, 1936-1940.

Φωτογραφίες του εμφυλίου πολέμου, 1861-1865.

Συλλογές χαρτών: 1500-1999, κ.α.

- Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα[4] μελετά την ιστορία του σχολείου από το 1936- όπου και χτίστηκε το σχολείο- έως το2002, που κατεδαφίστηκε. Το σχολείο βρίσκεται στην παλαιά περιοχή του Gateshead, στην Αγγλία. Οι μαθητές προσεγγίζουν την ιστορία του σχολείου τους μέσω των ημερολογίων, των φωτογραφιών, των χαρτών και των επισκέψεων των πρώην-μαθητών.
- Τα σχολικά αρχεία αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας και εκκίνησης ενός διευρυμένου εκπαιδευτικού προγράμματος για τα σχολεία του *Wisconsin* [5]και προσέφεραν ένα άριστο πλαίσιο για την κατανόηση της αλλαγής και της εκπαίδευσης των σχολείων σε τοπικό επίπεδο κατά τα μέσα του 20ού αιώνα. Θεωρώντας ότι τα σχολεία αποτελούν ένα από τους σημαντικότερους φορείς εξέλιξης της τοπικής κοινωνίας, όλα τα σχολεία συνεργάστηκαν και δούλεψαν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μελετώντας τα αρχεία τους από το 1940 μέχρι το 1965.

Συγκέντρωσαν στοιχεία από κάθε μεμονωμένη σχολική μονάδα και συνέταξαν εκθέσεις, οι οποίες προσφέρουν μια επισκόπηση της εκπαίδευσης .Οι εκθέσεις εστιάζουν στον αριθμό του μαθητικού πληθυσμού κατά έτος, περιγράφουν την προετοιμασία και την εμπειρία δασκάλων, παρέχουν οικονομικά στοιχεία (παραλαβή των δημόσιων χρημάτων και των εκταμιεύσεων για τις δαπάνες, όπως οι μισθοί δασκάλων, οι δαπάνες

[4] www.tomorrows-history.com/CommunityProjects/PEO100060001/sitehistory.htm

[5] www.wisconsinhistory.org

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μεταφορών, η συντήρηση, οι χρησιμότητες, οι κύριες δαπάνες και οι διαδικασίες).

Επίσης, οι εκθέσεις παρέχουν πληροφορίες για τις σημαντικές αλλαγές στην εκπαίδευση σε τοπικό επίπεδο. Η μελέτη των εγγράφων έδωσε μια πιο λεπτομερή εικόνα των δασκάλων. Οι εκθέσεις κατέγραψαν τον αριθμό των δασκάλων που πέρασε από κάθε σχολική μονάδα, την εμπειρία, την προετοιμασία , την κατάρτισή τους. Επιπλέον, συνέλλεξαν πληροφορίες για τον εξοπλισμό των σχολείων. Μέσα από τον καταρτισμό ενός προφορικού προγράμματος συγκέντρωσαν πολλές πληροφορίες για τις καθημερινές δραστηριότητες του κάθε σχολείου.

- Μαθητές και μαθήτριες του Sunderland[6] εργάστηκαν σε ένα projects με θέμα: «*A Study of Health and Social Class in Sunderland and Durham*». Μέσα από τη μελέτη χαρτών, φωτογραφιών, και απογραφικών στοιχείων προσπάθησαν να προσεγγίσουν την υγεία σε σχέση με την κοινωνική τάξη στο Sunderland και Durham κατά το 19αι. Ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν προήλθε από στατιστικά στοιχεία, αλλά προσπάθησαν επίσης να χρησιμοποιήσουν και άλλες πηγές, όπως παλιές εφημερίδες και καταλόγους ενταφιασμών.
- Στη Νορβηγία με πρωτοβουλία της κυβέρνησης έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο- πρόγραμμα[7] , το οποίο λειτουργεί με τη στενή συνεργασία μεταξύ των αρχείων, των βιβλιοθηκών και των μουσείων (ALM). Αυτό το δίκτυο-πρόγραμμα, οργανώνεται σε συνεργασία με τις δημόσιες βιβλιοθήκες και καλύπτει επτά τοπικά προγράμματα με διαφορετικούς στόχους και δραστηριότητες.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[6] www.tomorrows-history.com/CommunityProjects/PG0100090001/Health and social-Sunderland.htm

[7] http://samson.bibtils.no/innhold/tilskudd/skjermkon/eng/index.htm

Η δημόσια βιβλιοθήκη Porsgrunn στο Telemark έχει αναπτύξει έναν ιστοχώρο που αποτελείται και από τα τοπικά βιβλία, φωτογραφίες και μια μοναδική συλλογή του υλικού αρχείων από την περίοδο 1940-1945. Η δημόσια βιβλιοθήκη Austevoll φιλοξενεί έναν ιστοχώρο για την τοπική ιστορία του Austevoll. Στον ιστοχώρο, το υλικό οργανώνεται σε 9 θέματα και 6 χρονικές περιόδους, από τον προϊστορικό χρόνο ως και σήμερα. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη δημόσια βιβλιοθήκη του Stavanger είναι βασισμένο στην τοπική ιστορία και την έρευνα. Η εκτενής συλλογή της δημόσιας βιβλιοθήκης του Stavanger αποτελείται από βιβλία και δημοσιεύματα για την τοπική ιστορία του Stavanger και της περιβάλλουσας περιοχής, Rogaland. Όταν το νορβηγικό μουσείο πετρελαίου άνοιξε το 1999, η δημόσια βιβλιοθήκη του Stavanger παρουσίασε την ιδέα ενός κοινού εκπαιδευτικού προγράμματος βασισμένου στην τοπική ιστορία και την έρευνα. Το πρόγραμμα έχει δύο πτυχές: Γενικές πληροφορίες για τη βιβλιοθήκη και τις σε βάθος μελέτες που εδρεύουν στο τοπικό τμήμα ιστορίας. Η δημόσια βιβλιοθήκη του Buskerud τρέχει ένα τοπικό πρόγραμμα αποκαλούμενο «*εγχώρια πόλη - μια αντανάκλαση της Νορβηγίας και του κόσμου*». Οι κύριοι στόχοι είναι:

- Να αναπτύξει έναν ιστοχώρο με τους μαθητές στο σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως κύρια ομάδα-στόχο.
- Να συνδυάσει τις παιδαγωγικές δεξιότητες των δασκάλων με το υλικό και τη γνώση στο μουσείο και τη δημόσια βιβλιοθήκη .

Το αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ του τοπικού σχολείου, της δημόσιας βιβλιοθήκης και του τοπικού μουσείου κληρονομιάς ήταν μια διαλογική παρουσίαση για το διαδίκτυο των κειμένων, των φωτογραφιών και των βίντεο που πραγματοποιήθηκε το φθινόπωρο 2001.Τέλος, υποστηρίζουν πως μέσω της γνώσης που θα αποκτήσουν για την τοπική κοινότητα, θα μάθουν να συγκρίνουν, να καταλαβαίνουν και να σέβονται πιο σύνθετες κοινωνίες και άλλους πολιτισμούς.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Για αρκετά από τα προγράμματα, τα παιδιά και οι νεολαίες είναι η κύρια ομάδα-στόχος λόγω της σημασίας που αποδίδουν στη τοπική κοινότητα και την παράδοση οι εθνικές οδηγίες των προγράμματος σπουδών για το δεκαετές υποχρεωτικό σχολείο .Κανένα από τα επτά προγράμματα δεν ενδιαφέρεται μόνο για τον τοπικό πληθυσμό. Παραδείγματος χάριν η βιβλιοθήκη Porsgrunn, με τη μοναδική συλλογή υλικού από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, συμβάλει στην τεράστια και σύνθετη περιγραφή αυτής της σημαντικής περιόδου της ιστορίας. Στη βιβλιοθήκη του Stavanger στη δυτική ακτή , οι μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, μπορούν να μάθουν για τη βιομηχανία πετρελαίου στη Βόρεια Θάλασσα, μια βιομηχανία που χρονολογείται από το τέλος της δεκαετίας του '60. Αυτό το πρόσφατο μέρος της ιστορίας του Stavanger είναι συγχρόνως και εθνική και διεθνής ιστορία. Σε εθνικό επίπεδο έχουν καθιερώσει τη συνεργασία με το νορβηγικό ίδρυμα τοπικής ιστορίας.

- Η εθνική ημέρα ιστορίας (National History Day)[8] είναι ένα ετήσιο αμερικάνικο πρόγραμμα ιστορίας. Οι μαθητές/τριες ερευνούν αρχικά ένα ιστορικό θέμα , καταρτίζουν ένα πρόγραμμα και επιλέγουν να το ερευνήσουν με μια από τις παρακάτω κατηγορίες πηγών : ιστορικά έγγραφα, εκθέματα ή ντοκιμαντέρ. Μέσα από την αναζήτηση στις βιβλιοθήκες, τα αρχεία, τις ιστορικές κοινωνίες και τα μουσεία αναπτύσσουν δεξιότητες στην έρευνα, το γράψιμο, την κριτική σκέψη και την επικοινωνία. Το πρόγραμμα εμπνέει τους μαθητές/τριες στη μελέτη της τοπικής ιστορίας και τους βοηθάει να επεκτείνουν τη σκέψη τους , να αξιοποιήσουν τη γνώση των τοπικών γεγονότων στην εθνική ή ακόμα και παγκόσμια ιστορία. Η βασική εκπαίδευση τεχνολογίας διαδραματίζει έναν βασικό ρόλο στη διαδικασία.

Η αποστολή της εθνικής ημέρας ιστορίας στοχεύει ,μέσα από την εκμάθηση της ιστορίας, στη στοιχειώδη και δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι μαθητές και οι μαθήτριες να γίνουν καλύτεροι και πιο έμπειροι πολίτες.

[8] http://www.wisconsinhistory.org/teachers/historyday/

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

➢ Στην βορειοανατολική Αγγλία εφαρμόζονται εκατό τοπικά προγράμματα [9]ιστορίας. Μέσα από τη μελέτη αρχείων, την αναζήτηση σε βιβλιοθήκες και μουσεία, ομάδες μαθητών/τριών προσεγγίζουν τα ιστορικά γεγονότα μέσα από μια άλλη ματιά. Παρακάτω παραθέτουμε επιγραμματικά δύο από αυτά τα προγράμματα:

Μια ομάδα μαθητών/τριών από το σχολείο του Haughton συγκέντρωσε συνεντεύξεις από τους εργαζομένους στους σιδηροδρόμους του Darlington και αυτές οι συνεντεύξεις μαζί με τις φωτογραφίες και τις πληροφορίες από το μουσείο σιδηροδρόμων Darlington και τη βιβλιοθήκη αναφοράς Darlington βοήθησαν, ώστε να αποτελέσουν τη βάση μιας έκθεσης που κατέγραψε την κληρονομιά και την ιστορία των εργασιών των βόρειων δρόμων.

Ο στόχος του προγράμματος ήταν να καταγραφούν οι μνήμες και οι σκέψεις των εργαζομένων στους σιδηροδρόμους και των οικογενειών τους, που είχαν εργαστεί στις εργασίες των βόρειων δρόμων του Darlington πριν από την περάτωσή του τον Απρίλιο του 1966.

Ένα άλλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα φέρει τον τίτλο *«Ένα σκάφος γεννιέται»*. Μελετά τις φάσεις κατασκευής ενός σκάφους μέσα από την ακρόαση αποσπασμάτων μιας εκπαιδευτικής ταινίας του 1951, που παρουσιάζει όλα τα στάδια ναυπήγησης ενός σκάφους σε ένα τοπικό ναυπηγείο.

➢ Το BBC δούλεψε ένα εκπαιδευτικό [10]πρόγραμμα από τον Ιούνιο του 2003 έως τον Ιανουάριο του 2006. Ο στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία ενός ψηφιακού αρχείου που θα περιλάμβανε τις μνήμες των ανθρώπων που είχαν ζήσει και είχαν αγωνιστεί κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου , ως παρακαταθήκη για τις μελλοντικές γενεές. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, συλλέχθηκαν πάνω από 47.000 ιστορίες και μαζεύτηκαν 14.000 εικόνες. Το υλικό που προέκυψε δεν αποτελεί

[9] www.tomorrows-history.com/Collections/CProjects 1.htm
[10] www.bbc.co.uk/ww2peoplewar/about/project_01.shtml

Δικτυακή Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

απλή καταγραφή ημερομηνιών και γεγονότων αλλά είναι ένα πραγματικό ταξίδι στην ιστορία, 60 χρόνια μετά, που έδωσε τη δυνατότητα σε μαθητές/τριες , μέσα από την έρευνα σε μουσεία , βιβλιοθήκες ,και προφορικές συνεντεύξεις να μάθουν την ιστορία του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου από μια άλλη προσέγγιση.

- Σε επόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα[11] μαθητές και μαθήτριες καλούνται να μελετήσουν τη ζωή των μεσαιωνικών ανθρώπων(καλλιέργειες, φόρους κ.α.) του Bondington, μιας πόλης της Μ. Βρετανίας, και κατ' επέκταση να γενικεύσουν στη ιστορία της χώρας τη δεδομένη χρονική περίοδο. Στη συνέχεια μέσα από παιχνίδια, εικόνες και τραγούδια τα παιδιά καλούνται να σχεδιάσουν το τμήμα ενός τάπητα (μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο τάπητας του Bayeux ως έμπνευση).
- Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα τοπικής ιστορίας[12] πραγματοποιήθηκε βορειοδυτικά της Αγγλίας, στη μεγαλύτερη περιοχή του Μάντσεστερ, με τίτλο «*Welcome to a Local History Project for Bolton*» . Μαθητές και μαθήτριες μέσα από τη μελέτη αρχείων που αναφέρονται στη θρησκεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τη βιομηχανία κ.α., προφορικές μαρτυρίες των ανθρώπων ανακαλύπτουν το παρελθόν της πόλης τους.
- «*The Castroville Japanese School Project*»[13] είναι ένα ιαπωνικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που μελετά τη ιστορία του σχολείου από τη δεκαετία του '30 μέχρι σήμερα. Μέσα από την ιστορία που φέρει το κτήριο του σχολείου ξεδιπλώνονται, όλα τα ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν την τοπική κοινωνία και κατ' επέκταση τη χώρα.

Διδυκτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[11] www.lhi.org.uk/bondington

[12] www.boltonrevisited.org.uk

[13] www.mchsmuseum.com/japanese.html

- Στο τοπικό αυτό πρόγραμμα[14] ιστορίας, μαθητές και μαθήτριες από το Ουζμπεκιστάν μαθαίνουν για το παρελθόν τους μέσα από την έρευνα της ιστορίας της οικογένειάς τους και των μύθων που κρύβουν τα ονόματά τους.
- Στα αρχεία της Μασαχουσέτης[15] συναντάμε εκπαιδευτικά προγράμματα που εκπονούν μαθητές και μαθήτριες βασισμένα σε διάφορους τύπους αρχείων, όπως πρακτικά συνεδριάσεων πόλεων, επιχειρησιακοί κατάλογοι και απολογιστικά βιβλία, γενεαλογικά αρχεία, κατάλογοι ψηφοφόρων, φορολογικοί κατάλογοι κ.α. Μέσα από την έρευνα των αρχείων που υπάρχουν στις πόλεις της Μασαχουσέτης οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να προσεγγίσουν το παρελθόν τους.

Κλείνοντας το κεφάλαιο, θα λέγαμε πως υπάρχουν αρκετοί ιστοχώροι[16] στο διαδίκτυο, που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες(projects) με αναλυτικά στοιχεία για το πώς στήνεται ένα project, φύλλα εργασίας ,στάδια προγράμματος, για όσους εκπαιδευτικούς ενδιαφέρονται να προσεγγίσουν το ιστορικό παρελθόν χρησιμοποιώντας πρωτογενείς πηγές και δη έγγραφα .

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[14] www.connect.uz

[15] www.msp.umb.edu/LocHistory

[16] www.ohiohistory.org/resource

Α.2. Το ιστορικό πλαίσιο

«Μετά την 21η Απριλίου 1967,
το δικαίωμα να υπάρξεις σαν πολίτης ήτανε αντίσταση».
«Ανθρωποφύλακες»
Π. Κοροβέσης

Την 21η Απριλίου 1967 μια ομάδα ανώτερων αξιωματικών του στρατού ξηράς εξαπολύει πραξικόπημα που εκτελείται με αποτελεσματικότητα και σκοπό να προλάβει μια σχεδόν βέβαιη νίκη της Ένωσης Κέντρου στις κάλπες.

Η κατακερματισμένη μορφή των συνδικαλιστικών οργανώσεων και η ουσιαστική έλλειψη δομής στα πολιτικά κόμματα, σε συνδυασμό με την έκδηλη αποτυχία του πολιτικού κόσμου να ξεπεράσει την κρίση των προηγούμενων μηνών, συνέβαλαν στην ευκολία με την οποία ο στρατός καταφέρνει να καταλάβει την εξουσία.

Η πρώτη νομική πράξη των πρωτεργατών του στρατιωτικού πραξικοπήματος ήταν να εκδώσουν ένα βασιλικό διάταγμα που έθετε σε ισχύ το νόμο «*περί καταστάσεως πολιορκίας*» και ανέστελλε την ισχύ των κυριότερων συνταγματικών εγγυήσεων των ελευθεριών και ίδρυε έκτακτα στρατοδικεία (Αλιβιζάτος,1995: 273-276). Το διάταγμα αυτό ήταν πλαστό, γιατί ούτε ο Βασιλιάς, ούτε κανένας υπουργός – είτε της νόμιμης κυβέρνησης που μόλις είχε ανατραπεί είτε της κυβέρνησης που προέκυψε από το πραξικόπημα και που ακόμα δεν είχε σχηματιστεί – δεν το είχε υπογράψει (Βεγλερής,1975: 18-19).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Έτσι, το πρωινό της 21ης Απριλίου οι ελληνικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί μετέδιδαν διάγγελμα του προέδρου της κυβέρνησης Κ. Κόλλια, στο οποίο έλεγε :

«*η αδίστακτος και αθλία κομματική συναλλαγή, η μεθοδική επίθεσις εναντίον όλων των θεσμών, ο κατεξευτελισμός του κοινοβουλίου και η παράλυσις της κρατικής μηχανής εδημιούργησαν κλίμα αναρχίας και χάους, μας οδήγησαν εις το χείλος εθνικής καταστροφής και δεν απέμενε άλλος τρόπος σωτηρίας από την επέμβασιν του στρατού. Ότι η επέμβασις αύτη αποτελεί μεν εκτροπήν εκ του συντάγματος, αλλ' ότι ήτο επιβεβλημένη δια την σωτηρίαν της Πατρίδος, διότι άλλως θα ωδηγούμεθα εις αιματοχυσίαν. Η κυβέρνησις υπέσχετο να δημιουργήση υγιείς βάσεις δια την επάνοδον της Χώρας εις τον κοινοβουλευτικό βίον, οπότε η αποστολή της θα είχε λήξει*» (Πεσμαζόγλου,1976: 13).

Λίγες ήμερες αργότερα ο Κωνσταντίνος Β' [17]επικυρώνει την κατάργηση της δημοκρατίας (Γρηγοριάδης,1975: 50) με τη μνησίκακη αναγνώριση της ανεκδιήγητης πολιτικής κυβέρνησης που χρησίμευε ως προμετωπίδα της τριανδρίας δύο συνταγματαρχών, του Γεωργίου Παπαδόπουλου και του Νικόλαου Μαρκεζίνη, και ενός ταξίαρχου, του Στυλιανού Παττακού, οι οποίοι μεθόδευσαν το πραξικόπημα.

Η στρατιωτική χούντα που γελοία θέλει να αποκαλεί τον εαυτό της Επανάσταση της 21ης Απριλίου, στην αρχή δικαιολογεί την πράξη της κατά την παραδοσιακή μέθοδο των στρατιωτικών δικτατόρων και κατά το παράδειγμα του στρατηγού Μεταξά το 1936, με την ανάγκη να προλάβει μια επικείμενη κατάληψη της εξουσίας από τους Κομμουνιστές. Ωστόσο, δεν υπήρξε ποτέ καμία ένδειξη μιας τέτοιας κομμουνιστικής συνωμοσίας.

Μερικά από τα μέλη του στρατιωτικού καθεστώτος αναμφίβολα πήραν πολύ σοβαρά την αυτόκλητη αποστολή υπεράσπισης των παραδοσιακών αξιών του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού από τις δυτικές και κοσμικές επιδράσεις που ακολούθησαν τη ραγδαία κοινωνική και οικονομική

[17] Σύμφωνα με τον Σ. Παττακό, ο βασιλιάς δεν ήταν καταρχήν αντίθετος με αυτή καθαυτή την «επανάσταση»: απλώς, ήθελε να την είχε προκαλέσει ο ίδιος, πράγμα που δεν συνέβη στην προκείμενη περίπτωση (Γρηγοριάδης,1975:87).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αλλαγή της μεταπολεμικής περιόδου. Υπήρχαν πολλές απηχήσεις των αυταρχικών και πατερναλιστικών[18] αντιλήψεων του καθεστώτος Μεταξά στην ιδεολογική τους προπαγάνδα, αν και σπάνια το αναγνώριζαν ανοιχτά. Σύντομα όμως έγινε φανερό ότι το πρωταρχικό κίνητρο των συνταγματαρχών, όπως έγιναν γνωστοί, ήταν λιγότερο υψηλό. Τρομοκρατημένοι από την προοπτική της επιστροφής στην εξουσία μιας κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου, στην οποία ο Ανδρέας Παπανδρέου αναμενόταν να έχει μεγαλύτερη επιρροή, φοβούνταν μια εκκαθάριση εκείνων ακριβώς των ακροδεξιών στοιχείων στις ένοπλες δυνάμεις, που βρίσκονταν πίσω από το πραξικόπημα.

Ακολουθεί μια ατυχής απόπειρα αντιπραξικοπήματος του βασιλιά- σε συνεργασία με αξιωματικούς που είχαν παραμείνει πιστοί σ΄ αυτόν -να καταλάβει την εξουσία το Δεκέμβρη του 1967. Η αναχώρηση του βασιλιά, που εξορίζεται, ευνοεί τα σχέδια των αξιωματικών αφού η άσκηση της βασιλικής εξουσίας ανατίθεται σε έναν αντιστράτηγο, μέλος της ομάδας των συνωμοτών, που διορίζεται ως «αντιβασιλεύς». Ο συνταγματάρχης Παπαδόπουλος γίνεται τώρα πρωθυπουργός και αναδύεται στο προσκήνιο ως ο ισχυρός άνδρας του καθεστώτος. Πανούργος χειριστής της πολιτικής, συγκεντρώνει στη συνέχεια όλο και μεγαλύτερη εξουσία, αναλαμβάνοντας εκτός από την πρωθυπουργία και τα υπουργεία Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας, Παιδείας και Προεδρίας της Κυβέρνησης.

Το 1968, σε μια σαφή προσπάθεια να θεσμοποιήσει τη στρατιωτική κατάληψη της εξουσίας, δίνοντάς της ένα μόνιμο και αποφασιστικό λόγο στη διακυβέρνηση της χώρας, εισάγει ένα ιδιαίτερα αυταρχικό σύνταγμα το οποίο επικυρώνεται με ένα νόθο δημοψήφισμα. Η ανικανότητα του καθεστώτος να προσελκύσει τη λαϊκή υποστήριξη έστω και στον ελάχιστο βαθμό, γίνεται γρήγορα εμφανής, ενώ η απροθυμία του να έρθει

[18] Πατερναλισμός: η προστατευτική στάση της εργοδοσίας απέναντι στους εργαζομένους και γενικότερα του κράτους απέναντι στους πολίτες, η οποία αποβλέπει στον έμμεσο αλλά απόλυτο έλεγχο των διεκδικήσεών τους (Α.Π.Θ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αντιμέτωπο με εκλογές, ακόμα και στα περιοριστικά πλαίσια του δικού του αντιδημοκρατικού συντάγματος, αποτελεί ακριβώς επιβεβαίωση της ανικανότητας αυτής (Clogg, 1995:172-177).

Προκειμένου να τηρήσει τα προσχήματα κάποιας «δημοκρατικότητας», το δικτατορικό καθεστώς προβλέπει τη διενέργεια συνταγματικού δημοψηφίσματος (Αλιβιζάτος,1995:281). Το νέο σύνταγμα[19] ψηφίζεται με 92%. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία, ότι το αποτέλεσμα είναι το αποτέλεσμα ασφυκτικής πίεσης και τρομοκρατίας που ασκήθηκε στους κατοίκους της υπαίθρου(Πεσμαζόγλου,1976:38). Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξάγεται το «δημοψήφισμα», δηλαδή η εκλογική φάρσα της 29ης Σεπτεμβρίου 1968, δεν αφήνουν περιθώρια αμφιβολίας για τις πραγματικές διαθέσεις των κατόχων της εξουσίας. Στο χρονικό αυτό διάστημα, όλες οι εκδηλώσεις και επικρίσεις κατά των συνταγματικών σχεδίων της δικτατορίας διώκονται και όσοι τις αποτολμούν παραπέμπονται στα στρατοδικεία.

Η πραγματική σημασία της «επιχειρήσεως σύνταγμα» ήταν από τη μια, η κατασκευή ενός συντάγματος πιο «βασιλικού» και πιο «φιλελεύθερου» απ' όσο θα το ήθελε η δικτατορία, πράγμα που θα της επέτρεπε να κερδίσει ενδεχομένως κάποια συναίνεση από το Βασιλιά και την πιο συντηρητική μερίδα του πολιτικού κόσμου της χώρας, και, από την άλλη, η επ' αόριστο αναβολή της πραγματικής εφαρμογής του. Επιπλέον, ο κίνδυνος μιας ολοκληρωτικής πολιτικής απομόνωσης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο διεθνές πεδίο θα μπορούσε να αποβεί μοιραίος για την επιβίωση του καθεστώτος.

Η εποχή του μεσοπολέμου όπου περισσότερη από τη μισή Ευρώπη κυβερνιόταν από αυταρχικά και φασιστικά καθεστώτα είχε οριστικά περάσει και τα όποια στρατηγικά συμφέροντα της ατλαντικής Δύσης δεν θα

[19] Το Σύνταγμα του 1968 δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 15 Νοεμβρίου 1968. Τα άρθρα του καταγράφονται στο : Δημαράς Α. (1987), Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, τόμ. Β', Ερμής, Αθήνα, σ.310-311.

Διδυκτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μπορούσαν να δικαιολογήσουν επ' αόριστο τη διατήρηση μιας δικτατορίας στην Ελλάδα. Άλλωστε, ο ελληνικός λαός δεν έμοιαζε έτοιμος να ανεχτεί μια ανοιχτή τυραννία βασισμένη σε πρότυπα που είχε πολεμήσει με σπάνια αποφασιστικότητα και όχι μόνο μια φορά από την εποχή του Β' παγκοσμίου πολέμου και μετά.

Μετά την αποτυχία της να συμφιλιωθεί με το στέμμα, και μετά το ναυάγιο των διαβημάτων της προς τον πολιτικό κόσμο της χώρας, το καθεστώς αποφασίζει να περάσει σε ένα νέο στάδιο, στην προσπάθειά της να παραμείνει με κάθε θυσία στην εξουσία: στην κατάργηση της μοναρχίας και στην αναζήτηση μιας άλλης νομιμοποίησης σε ένα πολιτικό σύστημα αβασίλευτης δήθεν δημοκρατίας, το οποίο για να μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς κλυδωνισμούς για τους σφετεριστές της εξουσίας, έπρεπε, αναγκαστικά, να είναι πιο αυταρχικό σε σύγκριση με το πρότυπο του 1968.

Την αφορμή για την κατάργηση της μοναρχίας έδωσε στα τέλη Μαΐου 1973, η αποκάλυψη μιας συνωμοσίας στα πλαίσια του πολεμικού ναυτικού. Την 1η Ιουνίου 1973 η δικτατορία εκδίδει μια συντακτική πράξη, που διορίζει ως προσωρινό πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Γ. Παπαδόπουλο, «*αρχηγό της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967*». Το συνταγματικό αυτό ψήφισμα κλήθηκε να επικυρώσει στις 29 Ιουλίου 1973 το εκλογικό σώμα, κάτω από συνθήκες ανάλογες με εκείνες που είχαν επικρατήσει κατά τη διεξαγωγή του «δημοψηφίσματος» του 1968 (Αλιβιζάτος,1995:281-291).Το 72,2 % των εκλογέων φέρονται να ψήφισαν υπέρ του κυβερνητικού σχεδίου, ενώ το ποσοστό της αποχής, σύμφωνα πάντα με τα επίσημα αποτελέσματα που έδωσε στη δημοσιότητα το καθεστώς, έφτασε το 25,35 % των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους (Πεσμαζόγλου,1976:60).

Στις 17 Νοεμβρίου 1973 ο δικτάτορας κηρύττει ξανά το στρατιωτικό νόμο σε ολόκληρη της χώρα, μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου, που καταπνίγεται άγρια από τις δυνάμεις ασφαλείας και του στρατού. Μια εβδομάδα μετά ο Γ. Παπαδόπουλος και το συνταγματικό οικοδόμημά του ανατρέπονται από μια άλλη ομάδα αξιωματικών, που καταλαμβάνει την

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

εξουσία για να την ασκήσει με τρόπο απόλυτα αυθαίρετο ως τον Ιούλιο του 1974, οπότε μετά το πραξικόπημα που επιχείρησε κατά της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και μετά την εισβολή του τουρκικού στρατού στην Κύπρο, εξαναγκάζεται να παραχωρήσει την εξουσία στους πολιτικούς (Αλιβιζάτος,1995:292-295).

Οι πραξικοπηματίες για να διατηρηθούν στην εξουσία, να αποκτήσουν δημοτικότητα και να εντυπωσιάσουν προέβησαν στην εκτέλεση δημοσίων έργων, χωρίς να έχουν τα οικονομικά μέσα, με αποτέλεσμα να κατασπαταλήσουν όσα χρήματα είχαν απομείνει στα δημόσια ταμεία και να συνάψουν δάνεια με βαρύτατους όρους (Πεσμαζόγλου,1976:36).

Η διακυβέρνηση της χώρας από τη δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 μπορεί να χωριστεί σε δύο μεγάλες περιόδους: εκείνη που μεσολάβησε από την κατάληψη της εξουσίας από τους στρατιωτικούς ως την κατάργηση της μοναρχίας, την 1η Ιουνίου 1973 – περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας η δικτατορία αυτοεμφανιζεται ως «βασιλική» - κι εκείνη που διήρκεσε από την 1η Ιουνίου 1973 ως την πτώση του στρατιωτικού καθεστώτος, που τη χαρακτηρίζει η αποτυχία της απόπειρας να τεθεί σε ισχύ ένα καθεστώς που οι εμπνευστές του το ήθελαν «προεδρικό» και κοινοβουλευτικό συνάμα.

Η πρωτοτυπία της δικτατορίας αυτής σε σύγκριση με τα ελληνικά της προηγούμενα και με τα «κλασικά» ευρωπαϊκά πρότυπα του μεσοπολέμου έγκειται στο ότι οι στρατιωτικοί, από τη στιγμή που εγκαταστάθηκαν στην εξουσία, προσπάθησαν με σπάνια εμμονή να θέσουν σε ισχύ μια σειρά από πολιτικούς θεσμούς που συγκροτούσαν ένα «στρατοκρατικό»- όπως θα το αποκαλούσαμε- πολιτειακό σύστημα, στόχος του οποίου ήταν να διαιωνίσει την επιβολή των ενόπλων δυνάμεων στη διαχείριση των κρατικών υποθέσεων και, παράλληλα, να εξασφαλίσει ένα ψευτοφιλελεύθερο κοινοβουλευτικό προσωπείο στη δράση τους. Όμως, άλλο πράγμα ήταν οι θεσμοί που σχεδίασε η δικτατορία και άλλο οι μέθοδοι που ακολούθησε στην πράξη. Πράγματι, παρά τις προσπάθειες των στρατιωτικών να συμβιβάσουν τους θεσμούς τους με τις τρέχουσες ανάγκες της άσκησης μιας

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

απόλυτης εξουσίας, το χάσμα ανάμεσα στις συνταγματικές διακηρύξεις της και στις αυθαίρετες πρακτικές τους παρέμεινε τεράστιο σε όλη τη διάρκεια της παραμονής τους στην εξουσία.

Το νέο Σύνταγμα, η σειρά των βασικών νόμων, που εκδόθηκαν σχετικά με το στρατό, με τη δημόσια εκπαίδευση, με την οργάνωση του κράτους και της κοινωνικής ζωής, τα συνθήματα που χρησιμοποιήθηκαν απ' τους κατόχους της εξουσίας, τέλος, η εσωτερική και εξωτερική τους πολιτική, όλα αυτά δείχνουν ότι έχουμε να κάνουμε μ' ένα καθεστώς νεοφασιστικού τύπου με συγκεχυμένη ιδεολογία, που στηρίχθηκε σ' ένα μέρος του στρατού και υπηρέτησε τα συμφέροντα μιας ολιγαρχίας και της στρατηγικής της ξένης δύναμης που τους υποστήριζε (Σβορώνος, 1999:153).

Οι αστυνομικές μέθοδοι στις οποίες κατέφυγαν οι συνταγματάρχες, τοποθετούνται σ' ένα επίπεδο «*εκτός νόμων*», αφού ούτε η νομοθεσία που τους είχε κληρονομήσει η προηγούμενη περίοδος, ούτε τα δικά τους νομοθετικά κείμενα δεν τους επέτρεπαν να τους χρησιμοποιούν, πολύ δε λιγότερο να τις ανάγουν σε μεθόδους διακυβέρνησης. Οι πιο σημαντικές από τις μεθόδους αυτές ήταν: α) Των αυθαίρετων συλλήψεων, που ακολουθήθηκαν από εκτοπίσεις ή κρατήσεις χωρίς δικαστικό ένταλμα. Την ίδια κιόλας μέρα του πραξικοπήματος, 8.000 περίπου άτομα, ανάμεσα στα οποία ο πρωθυπουργός και πολλά μέλη της τελευταίας νόμιμης κυβέρνησης συνελήφθησαν τις πρώτες ώρες της δικτατορίας, και 6.844 απ' αυτά εκτοπίστηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης της Γυάρου, χωρίς να ληφθεί πρωτύτερα καμιά απόφαση από τις επιτροπές Ασφαλείας, όπως όριζε ρητά η ισχύουσα νομοθεσία για τη διοικητική εκτόπιση των πολιτικών «ύποπτων». Οι συλλήψεις, εκτοπίσεις και κρατήσεις αυτές ήταν παράνομες ακόμα και σύμφωνα με το νόμο «*περί καταστάσεως πολιορκίας*», τον οποίο είχαν μόλις επιβάλει παράνομα οι υπεύθυνοι του πραξικοπήματος.

Ειδικότερα όσον αφορά τις συλλήψεις, ανήλθαν σε όλη τη διάρκεια της διακυβέρνησης της χώρας από τους συνταγματάρχες πάνω από 80.000 άτομα, χωρίς δικαστικό ένταλμα, από τα οποία μια ελάχιστη μειοψηφία 5-

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

10% οδηγήθηκαν τελικά σε κάποιο δικαστήριο για κάποια δίκη. Η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων αυτών είτε κρατήθηκε, είτε εκτοπίστηκε, είτε απολύθηκε, μετά από ανάκριση που συχνά διαρκούσε πολλούς μήνες. β) Δεύτερη «*εκτός νόμων*» πρακτική, που ακολούθησε συστηματικά το καθεστώς των συνταγματαρχών, σε όλη τη διάρκεια της παραμονής τους στην εξουσία, ήταν η πρακτική των βασανιστηρίων και, για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση της Σύμβασης της Ρώμης, των άλλων μορφών απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, στα οποία υπέβαλλε τους αντιπάλους του.

Αυτές οι μορφές απάνθρωπης μεταχείρισης, που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ήδη από το 1969 και που αποκαλύφτηκαν σε όλη τους τη βαρβαρότητα και την απανθρωπιά στα δικαστήρια που είχαν αναλάβει την τιμωρία των ενόχων μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, δεν αποτελούσαν κάποιες ακραίες περιπτώσεις, που οφείλονταν στον υπέρμετρο ζήλο ορισμένων οργάνων της δικτατορίας, αλλά σε ένα σύστημα σωματικών και ψυχικών καταστάσεων, το οποίο απέβλεπε, πέρα από την εξουδετέρωση, τη φυσική και ψυχολογική εξουθένωση των αντιπάλων του καθεστώτος, στη δημιουργία ενός κλίματος τρομοκρατίας.

γ)Τρίτη αστυνομική πρακτική ήταν να καταπνίξουν την ελευθερία της έκφρασης, κι εδώ σημείωσε επιτυχία το καθεστώς των συνταγματαρχών.

Ακολούθως το δικτατορικό καθεστώς προχώρησε στην έκδοση διαφόρων Αναγκαστικών Νόμων, προκειμένου να προβεί στην εκκαθάριση του διοικητικού και δικαστικού μηχανισμού, του σώματος των εκπαιδευτικών και, τέλος των ενόπλων δυνάμεων διευκολύνοντας ταυτόχρονα κάτω από ορισμένα «*νόμιμα*» προσχήματα, την αναρρίχηση των δικών του σε όλες τις θέσεις κλειδιά (Φίλος, 1984:138-139).

Για τη Γενική Εκπαίδευση το δικτατορικό καθεστώς εξέδωσε δυο βασικά νομοθετήματα· τον Αναγκαστικό Νόμο 129/1967 και το Νομοθετικό

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Διάταγμα 651/1970, για τα οποία θα γίνει λόγος παρακάτω(Ευαγγελόπουλος,1998:30).

Η στρατιωτική δικτατορία παρέμεινε στην εξουσία ως τον Ιούλιο του 1974, οπότε, μετά από μια νέα αναζωπύρωση – τραγικότερη παρά ποτέ- του Κυπριακού, αναγκάστηκε να παραχωρήσει την εξουσία στους πολιτικούς.

2.1. Το ευρωπαϊκό κίνημα του 1968.

*«Η ιστορία κάθε λαού, όπως και η δική μας, είναι ακατανόητη έξω από τα πλαίσια ενός ευρύτερου κόσμου και σίγουρα την τελευταία μισή χιλιετία δεν μπορεί να κατανοηθεί παρά μόνο μέσα από τις διατομές ανάμεσα σε διαφορετικούς τύπους κοινωνικής οργάνωσης, ο καθένας από τους οποίους τροποποιείται μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους.[…] Η ουσία είναι ότι η ιστορία συνίσταται σε μια αλληλεπίδραση κοινωνικών οντοτήτων ποικιλότροπα δομημένων (και γεωγραφικά διάσπαρτων) οι οποίες αναδιαμορφώνουν αμοιβαία η μια την άλλη. […]»(*Hobsbawm, 1998:212-213).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1960 και του 1970, ομάδες ανθρώπων που μέχρι τότε ζούσαν σε κατάσταση υποταγής στην κοινωνία, ανίσχυρες και σε μεγάλο βαθμό σιωπηρές, ύψωσαν τις φωνές τους, απαιτώντας όχι μόνο ν' ακουστούν, αλλά και να ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους. Την ίδια ακριβώς περίοδο που οι δημοκρατίες κατηγορούνταν ότι αγνοούσαν τις επιθυμίες των πολιτών τους, οι μαύροι, οι νέοι και οι γυναίκες ιδιαίτερα, άρχισαν να διεκδικούν το δικαίωμά τους για ισότητα (Burns,198-?: 428-429).

Την εποχή που η Ελλάδα στρατοκρατείται[20], στη δυτική Ευρώπη ξεσπάει μια κρίση που κορυφώνεται την άνοιξη του 1968 με επίκεντρο τη Γαλλία. Δεν είναι βέβαια, η δυτική Ευρώπη ο μόνος χώρος όπου αναπτύσσεται το τεράστιο κύμα αμφισβήτησης του τεχνοκρατικού καπιταλισμού και της «καταναλωτικής κοινωνίας», όπως εκφράζεται στο αμερικάνικο πρότυπο, ένα πρότυπο που υπόκειται με τη σειρά του σε μια πολύ σοβαρή κρίση εσωτερικής συνοχής εξαιτίας του πολέμου του Βιετνάμ. Η ανάφλεξη του 1968 εκδηλώνεται σχεδόν ταυτόχρονα στην Ευρώπη, στην Ιαπωνία και σε ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής, ιδιαίτερα στο Μεξικό, όπου η έναρξη των θερινών Ολυμπιακών Αγώνων γίνεται αφορμή για σοβαρότατα επεισόδια (Berstein-Milza,1997:226).

Δεν είναι τυχαίο πως οι διαφορετικές συνθήκες «ωρίμασαν» όλες την ίδια χρονιά. Οι αφορμές φυσικά προϋπήρχαν και με τον καιρό συσσωρεύονταν απειλητικά. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν ο σπινθήρας που θα προκαλούσε τις αλυσιδωτές αντιδράσεις, κι αυτό το ρόλο τον παίξανε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σε συνδυασμό με το πολιτικό κλίμα των διεθνών εξελίξεων της εποχής.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου, η γαλλική αποικιοκρατική πολιτική στην Αλγερία, ο αγώνας των λαών της Κούβας και του Βιετνάμ ενάντια στις ΗΠΑ, όλα αυτά ήσαν ισχυρά ερεθίσματα για μια νεολαία γαλουχημένη με την πλύση εγκεφάλου περί φιλελεύθερων ιδανικών και περί πολυκομματικής δημοκρατίας δυτικού τύπου, σε αντιπαράθεση με τον ολοκληρωτισμό και την καταπίεση του ανατολικού στρατοπέδου. Η πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης που ακολούθησε το «λιώσιμο των πάγων» ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις, σήμανε και το «λιώσιμο» πολλών ψευδαισθήσεων. Οι νέοι βρέθηκαν ξαφνικά αντιμέτωποι με τον κυνισμό ενός πολιτικού συστήματος, που με τις πράξεις του πρόδινε τις αξίες και τα ιδανικά που μέχρι τότε πρόβαλε σαν πρότυπο για μίμηση… Η οδυνηρή

[20] Σύντομο ιστορικό από τα Απριλιανά ως το Πολυτεχνείο και των κινητοποιήσεων που προκάλεσε το καθεστώς, βρίσκουμε στο : www.istoria-neolaias.gr

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

διαπίστωση πως η «κοινωνία της αφθονίας» δεν ήταν παρά ένα σύστημα στυγνής εκμετάλλευσης, που υπάκουε τυφλά στις εκάστοτε ορέξεις ενός αδηφάγου καπιταλισμού, η συνειδητοποίηση τέλος πως τις «αποκαλύψεις» τους και την αηδία τους συμμερίζονταν χιλιάδες άλλοι συνομήλικοι σ' ολόκληρο τον κόσμο, όλες αυτές οι καινούριες εμπειρίες διαμόρφωσαν μαζικά τις πεποιθήσεις των φοιτητών και βάλαν τη σφραγίδα τους στις νέες μορφές πάλης.

Ο Παρισινός Μάης του '68 δε θα αργήσει να διαφαίνεται και στη στρατοκρατούμενη Ελλάδα… (Αναστασόπουλος, 1978:33-34).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3. Η παλίνδρομη εκπαιδευτική πολιτική της δικτατορίας (1967-74)

«*Κατεκρημνίζετο ο έτερος πόλος της εθνικής κοινότητος των Ελλήνων, η Παιδεία, η οποία αδιστάκτως παρεδίδετο εις το Κομμουνιστικό κόμμα και εις την αθλιωτέραν του πανσλαϋικού κομμουνισμού Συνοδοιπορίαν […]. Κι ενώ κατεκρημνίζετο η Παιδεία, ενώ εδιδάσκετο διά του επισήμου σχολικού βιβλίου ότι η μεσαιωνική Ελλάς ήτο βουλγαρική κατά την ενδοξοτέραν περίοδον αυτής, ενώ αποσυνετίθετο η σχολική γλώσσα και υπό την μορφήν της λεγομένης δημοτικής, ενώ εκηρύσσετο άγριος πόλεμος εναντίον της ενότητος της ελληνικής ιστορίας, ενώ κατηγορούντο κατ' ουσίαν τα Αρχαία Ελληνικά, ενοχλητικά βεβαίως διότι άγουν τους ελληνοπαίδας εις τας εθνικάς τους ρίζας, […] η ταλαίπωρος νεολαία εξηρθρούτο και παρέπαιε και σιγά-σιγά προσηρτάτο εις την Αναστάτωσιν και την Ανατροπήν*» (Φωτιάδης, 1968: 331-332).

Η δικτατορία του 1967 θα επιτείνει όλα εκείνα τα γνωρίσματα που συνέθεσαν τη φυσιογνωμία του μεταπολεμικού κράτους. Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι εμφανίζεται με καταιγισμό κατηγοριών κατά του «*παλαιοκομματισμού*» ότι συμμάχησε με τον «*κομμουνισμόν*», γεγονός που

υποχρέωσε το στρατό, ως τη μόνη οργανωμένη «υγιή» δύναμη, να αντιδράσει με την «εθνοσωτήρια» 21η Απριλίου: «η *επανάστασις ξεπήδησε ως παλμός και απήχησις […]των τρεχόντων κινδύνων εκ του κομμουνισμού* […]» (Φωτιάδης, 1968:330).

Οι δικτάτορες και οι υποστηρικτές τους , με πλήθος ψευδολογίες και κινδυνολογίες εμφανίζονται στο λαό ως εθνοσωτήρες και αιτιολογούν την ύπαρξή τους με την δήθεν ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινδύνου. Θέτοντας ως κύρια αποστολή τους την ανάσχεσή του (Παπαμανώλη, 1989 :191), δεν μπορούν παρά να συμπορευτούν με την κορυφαία ιδεολογία του μεταπολεμικού κράτους - σύμβολο του αγώνα ενάντια στον κομμουνισμό: «*ως κορωνίδα της κοσμοθεωρητικής θεμελιώσεώς της έθεσε το Ελληνοχριστιανικόν ιδεώδες. Πίστις, Πατρίς!*»(Βρυώνης, 1969β:7).

Η έντονη επαναπροβολή του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού ως επίσημης – εθνικής ιδεολογίας και η συνεπαγόμενη στροφή προς την «*καθ' ημάς αρχαιότητα*» θα δημιουργήσει μια αντι-ιδεολογία, αντιπαραθετική ως ένα βαθμό, με την ιδέα του εκσυγχρονισμού – εξευρωπαϊσμού, που είχαν ακολουθήσει οι κυβερνήσεις της κοινοβουλευτικής περιόδου: « *αι άνευ ιδεολογικού περιεχομένου και επικαλύμματος επιδιώξεις "εξευρωπαϊσμού" και "ευημερίας", αι οποίαι διεκηρύχθησαν κατά το παρελθόν, όχι μόνο δεν αποτέλεσαν πηγήν εμπνεύσεως και κίνητρον δραστηριότητος, αλλ' απεδείχθησαν συνθήματα διασπαστικά. Τούτο όμως έπρεπε να αναμένεται ως προφανές. Ανεζητείτο ιδεολογικός επανοπλισμός απ' εκεί, όπου η ίδια η Ελλάς είχεν εισφέρει. Η ηγεσία της είχε περιφρονήσει την ιδικήν της πηγήν, αρχαίαν, αλλά πάντοτε ζωοδόχον και ήντλει από πηγάς, αι οποίαι ουδέν νέον είχον δια την Ελλάδα. Έπρεπε να έλθη ο Στρατός εις το προσκήνιον της πολιτικής, δια να οδηγηθώμεν εκ νέου προς την πηγήν με τα εθνικά νάματα […]. Το πνεύμα της κοσμοθεωρίας του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού προσδιορίζει και το πνεύμα της Επαναστάσεώς μας*»(Παττακός, 1968: 436).[21]

Χαρακτηρίζουν τον τύπο πολιτεύματος ανίκανο να αντισταθεί στον κομμουνισμό: « *η δημοκρατία η παλαιά δεν είναι φτιαγμένη για να πολεμά, δεν έχει*

[21] Ο Στ. Παττακός την περίοδο αυτή είναι Α' Αντιπρόεδρος και Υπουργός Εσωτερικών.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αμυντικούς μηχανισμούς, συνεπώς είναι ανίκανη να αντισταθή στον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό» (Γεωργαλάς,1971:11) και υποστηρίζουν την ανάδυση ενός «*νέου κράτους*», μιας «*νέας δημοκρατίας*», που θα θέσει τέρμα σ' αυτήν τη «*θανάσιμη*» αδυναμία: «*το κράτος τούτο απαλλοτριούμενον του ευνόχου χαρακτήρος του παρελθόντος, επεδείξατο την τάσιν όπως εξοπλίση τα άτομα δι' ωρισμένων ιδανικών και καταστήση ταύτα φορείς και στρατιώτας ωρισμένων επιδιώξεων»(*Βρυώνης, 1969[α]: 49*).*

Τα επιχειρήματα που αναπτύσσει το καθεστώς, προκειμένου να πείσει και να νομιμοποιήσει την κατάληψη της εξουσίας, το φέρνουν σε άμεση σύγκρουση με τον πολιτικό κόσμο, τον οποίο μέμφεται ακατάπαυτα. Η κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου συγκεντρώνει τα πυρά της δικτατορίας, την οποία χαρακτηρίζουν ως τον κατ' εξοχήν σύμμαχο του κομμουνισμού. Μια συμμαχία που – κατά την άποψη της δικτατορίας- είχε ως αποτέλεσμα τη μεθοδική άλωση και διάβρωση του κράτους από τον κομμουνισμό. (Χαραλάμπους,1990: 251). «*η μεθοδική διοχέτευσις των συνθημάτων και των αρχών του κομμουνισμού εις την εκπαίδευσιν. Είχομεν φθάσει εις το κατάντημα, εγκεκριμένα διδακτικά βιβλία ιστορίας της μέσης εκπαιδεύσεως να αποτελούν αντιγραφήν σοβιετικών συγγραμάτων, τα οποία είναι παγκοσμίως γνωστόν πόσον χοντροειδώς υποτάσσουν την ιστορικήν αλήθειαν εις την εκάστοτε προπαγανδιστικήν σκοπομότητα»* (Παπαδόπουλος, 1968:34).

Όπως προφήτεψε ο Ε. Παπανούτσος, «*η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση» ετάφη μαζί με τη Δημοκρατία στην Ελλάδα και θα αναστηθεί μαζί της*» (Παπανούτσος, 1982:133)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.1. Ο Αναγκαστικός Νόμος 129 της 19 Σεπτεμβρίου 1967.

«Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως και άλλων τινών διατάξεων».

Το πραξικόπημα των συνταγματαρχών γκρεμίζει μαζί με το δημοκρατικό πολίτευμα και ολόκληρη τη μεταρρύθμιση του 1964,που είχε καθιερώσει η Ένωση Κέντρου. Μέσα στο κλίμα της πρώτης μεταπραξικοπηματικής ορμής καταργείται με τον ΑΝ 59 της 24-6-67 το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο[22].

Στη συνέχεια παραθέτουμε τα μέτρα που προέβλεπε ο ΑΝ 129 για το πρωτοβάθμιο σχολείο:

«Άρθρον 1. *Η Γενική Εκπαίδευσις, παρέχουσα αγωγήν επί τη βάσει των ιδεωδών του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, αποσκοπεί να καταστήση τους εκπαιδευομένους ικανούς όπως εκπληρώσι τας υποχρεώσεις των ως άνθρωποι και πολίται και ανταποκρίνωνται εντός της πολιτικής κοινότητος του ελληνικού έθνους εις τας επιβαλλομένας απαιτήσεις υπό της συγχρόνου ζωής.*

Άρθρο 2.1.*Η Γενική Εκπαίδευσις περιλαμβάνει τη Δημοτικήν, την Μέσην Εκπαίδευσιν και την Επαγγελματικήν.*

Άρθρο 2.2. *Η Δημοτική Εκπαίδευσις περιλαμβάνει: α) το Νηπιαγωγείον εις το οποίον παρέχεται η προσχολική αγωγή, β) το Δημοτικόν σχολείον.*

Άρθρο 2.3. *[…] Το Δημοτικόν έχει εξ τάξεις.*

Άρθρο 3.1. *Η υποχρεωτική φοίτησις είναι εξαετής, δυναμένη να παραταθή εις εννεαετή διά Β. Διαταγμάτων εκδιδομένων προτάσει των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.*

Άρθρο 4.1. *Η Γενική Εκπαίδευσις παρέχεται δωρεάν εις τα δημόσια σχολεία απαγορευομένης πάσης, υφ' οιανδήποτε μορφήν, σχολικής εισφοράς.*

Άρθρο 4.2. *Εις την έννοια της δωρεάν παιδείας περιλαμβάνεται:*

[22] Η αιτιολόγηση της κατάργησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως προβάλλεται από τον Υπουργό Παιδείας Κ. Καλαμποκιά, στο: Δημαράς Α. (1987), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, τόμ. Β', Ερμής, Αθήνα, σ.294-295.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

α) η δωρεάν χορήγησις διδακτικών βιβλίων εις τους μαθητάς, β)η παροχή κρατικής ενισχύσεως εις τα σχολικά ταμεία προς αντιμετώπισιν των αναγκών λειτουργίας των σχολείων και γ) η παροχή υποτροφιών εις τους επιδεικνύοντας ιδιαιτέραν επίδοσιν μαθητάς.

Άρθρον 5.1. *Εις τας τρεις πρώτας τάξεις του Δημοτικού Σχολείου διδάσκεται και χρησιμοποιείται ως εκφραστικόν όργανον η μητρική γλώσσα εις την πανελλήνιον αυτής μορφήν, απηλλαγμένη ακροτήτων και ιδιωματισμών. Εις τας Δ′, Ε′, και ς′ τάξεις διδάσκεται και χρησιμοποιείται η απλή καθαρεύουσα.*

Άρθρον 5.2. *Η απλή καθαρεύουσα, επίσημος γλώσσα του Κράτους κατά διάταξιν συνταγματικήν, είναι το όργανον εκφράσεως, γραπτής και προφορικής, διδασκόντων και διδασκομένων, εις τας τάξεις Δ′, Ε′ και ς′ τάξεις του Δημοτικού Σχολείου,[…].*

Άρθρο 13.1.*Τα έτη φοιτήσεως εις τας Παιδαγωγικάς Ακαδημίας ορίζονται εις δύο.[…]*

Άρθρο 16.2. *Από του σχολικού έτους 1967-68 ιδρύεται εν Αθήναις Διδασκαλείον Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, αποστολή του οποίου ορίζεται η διετής μετεκπαίδευσις των λειτουργών της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως.*

Άρθρο 17.1. *Συνιστώνται παρά τω Υπουργείω Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων:*

α) Ανώτατον Διοικητικόν Συμβούλιον Εκπαιδεύσεως (Α.Δ.Σ.Ε.), αποτελούμενον εκ πέντε μελών.

β) Ανώτατον Γνωμοδοτικόν Συμβούλιον Εκπαιδεύσεως (Α.Γ.Σ.Ε.), αποτελούμενον εκ πέντε μελών.

γ) Ανώτατον Συμβούλιον Επαγγελμαικής Εκπαιδεύσεως (Α.Σ.Ε.Ε.), αποτελούμενον εκ τριών μελών και

δ) Ανώτατον Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον (Α.Ε.Σ.), αποτελούμενον εκ των μελών των τριών προηγουμένων Συμβουλίων.

Άρθρο 17.12. *Αι θέσεις των αιρετών Εκπαιδευτικών Συμβούλων καταργούνται, οι δε κατέχοντες ταύτας επανέρχονται εις τας οργανικάς των θέσεις και λαμβάνουσι τας αποδοχάς των θέσεων τούτων.*

Άρθρο 22.9. *Αι διατάξεις του Ν.Δ. 4379/64, ως και πάσα διάταξις, γενική ή ειδική, αντικειμένη εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου ή αναφερόμενη εις θέματα*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ρυθμιζόμενα υπ' αυτού, καταργούνται από της ισχύος τούτου» (Δημαράς, 1987: 296-299).

Με τον ΑΝ 129 η δικτατορία θα οδηγήσει τη δημοτική γλώσσα στο status της δεκαετίας του '20 και των αρχών της δεκαετίας του '30, όταν ο εκπαιδευτικός δημοτικισμός και οι αντίπαλοί του έδιναν τις πιο σκληρές τους μάχες σε νομοθετικό επίπεδο(Χαραλάμπους,1990:253). Το τι κατορθώνει – ή καλύτερα, το τι αντιλαμβάνεται ότι κατορθώνει- το καθεστώς με τη γενικότερη παρέμβασή του στην πολιτική ζωή της χώρας, και ακόμα ειδικότερα στην εκπαίδευση- νεολαία, συμπυκνώνεται στη ρήση του Β' αντιπροέδρου Δ. Πατίλη: *«είμεθα η Επανάστασις της ελληνικότητας, επαναβιούμεν την παράδοσιν […]»* (Πατίλης, 1969:10).

3.2. Ο ιδεολογικός προσανατολισμός της εκπαίδευσης και οι αντιφάσεις του.

Λίγους μήνες μετά την επιβολή του ΑΝ 129 το καθεστώς συνειδητοποιεί το αδιέξοδο των εν χρήσει ιδεολογικών του συμβόλων.

Σε επίπεδο υπουργικού συμβουλίου πιστοποιείται ότι από τη μια ο όρος ελληνοχριστιανικός πολιτισμός είναι η λυδία λίθος της κρατικής καθεστωτικής ιδεολογίας, από την άλλη όμως είναι ένας όρος αδόκιμος και αντιφατικός (Χαραλάμπους,1990:254). *«Θέλω για την τιμή των όπλων, να ρίξω μίαν βολήν εναντίον της έννοιας αυτής, η οποία χρησιμοποιείται πάρα πολύ συχνότερα τελευταίως, του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Δεν θα ήθελον να συμπεριληφθή εις το Σύνταγμα αυτή η έννοια ως αδόκιμος».*(Πρακτικά συζητήσεων επί του Συντάγματος 1968:106). Είναι η άποψη του αναπληρωτή Υπουργού Συντονισμού Ι. Ροδινού – Ορλάνδου, άποψη η οποία βρίσκει σχεδόν ομόφωνο το υπουργικό συμβούλιο· Και ο Γ. Παπαδόπουλος, ως πρόεδρος της στρατιωτικής κυβέρνησης, αναφέρει χαρακτηριστικά για τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό: *«η βασική έλλειψις διά το σημερινόν Ελληνικόν έθνος είναι, ότι δεν θα έχει συστηματοποιηθή ή - θα αποτολμήσω την έκφραση- κωδικοποιηθή, παρά τινος των πνευματικών διδασκάλων*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

του η φιλοσοφία ή η κοσμοθεωρία αύτη, επί της οποίας η Ελλάς εστήριξεν τα πεπρωμένα της, τους προσανατολισμούς της και την εν γένει εξέλιξιν της διά της οποίας ημείς οι Έλληνες "ζώμεν κινούμεθα και εσμέν" […]. Υπάρχει παράδοσις και συνείδησις του πολιτισμού τούτου, αλλά δεν υπάρχει η έκφρασις, διά να κρυσταλλώσωμεν τας κατευθύνσεις των αρχών παιδείας» (Όπ.π.,σ.112).

Έτσι, αναζητούνται άλλες έννοιες, οι οποίες θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό, αλλά τελικά υπερισχύει η άποψη της παραμονής και διαίρεσης του όρου στο υπό εκκόλαψη σύνταγμα, όπως εκφράζεται από τον Γ. Παπαδόπουλο:.*« Εάν διασπάσωμεν τον όρον "Ελληνοχριστιανικός" , έχομεν αναφοράν εις δύο θεωρίας, τας αρχάς των οποίων συνυφαίνωμεν αρμονικώς αντί να έχωμεν ένα νεφέλωμα κοσμοθεωρητικόν […]. Και επί τη βάσει τούτων να αποβλέψωμεν εις την κατεύθυνσιν της εθνικής αγωγής των Ελλήνων, διά να δημιουργήσωμεν ένα νέον ξεκίνημα, μίαν νέαν αφετηρίαν, η οποία θα είναι σαφώς εθνική»* (Όπ.π.,σ.112).

Η θέση να παραμείνει αδιαίρετος ο όρος στο νέο σύνταγμα είναι προϊόν του ιδεολογικού εγκλωβισμού του καθεστώτος: *« επειδή έχομεν θέσει και ως ιδεολογικήν βάσιν την Ελλάδα των Ελλήνων Χριστιανών», νομίζω, ότι επιβάλλεται να παραμείνη «Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού»*[23] (Όπ.π.,σ.112).

Ο προβληματισμός γύρω από τον όρο του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού προδίδει το κενό του περιεχομένου της κρατικής ιδεολογίας και του προσανατολισμού της εκπαίδευσης.

Ο Δ. Τσάκωνας, εκφραστής του καθεστώτος και αργότερα Υφυπουργός Παιδείας, την ίδια περίπου περίοδο που διεξάγονται οι συζητήσεις στο

[23] Ο Γ. Παπαδόπουλος στις 29-3-1968 σε μια ομιλία του προς τους φοιτητές του ΑΠΘ, αφού παρουσιάζει τους Έλληνες ως τον περιούσιο λαό «*είμεθα κατά κληρονομίαν και παράδοσιν ο περιούσιος λαός, ο οποίος εφώτισε την ανθρωπότητα με τα θαύματα του τελειωτέρου πολιτισμού» , καταλήγει στη διαπίστωση ότι αυτός ο περιούσιος λαός έχασε το όραμα – ιδανικό του «είναι ανάγκη να το αναζητήσωμεν. Είναι ανάγκη να το μορφοποιήσωμεν εκ νέου. Είναι ανάγκη να το επανατοποθετήσωμεν ως τον αντικειμενικόν σκοπόν, προς τον οποίον ευθέως αναφερόμεθα, εφ' όσον λέγομεν και επαιρόμεθα ότι είμεθα Έλληνες, απόγονοι των αρχαίων ημών προγόνων»*(Παπαδόπουλος 1968: 80). Μέσα από μια ανάλυση των εννοιών «*Ελλάς*», «*Έλλην*» και «*Χριστιανός*» καταλήγει στο νέο όραμα – ιδανικό. «*Δεν νομίζω ότι θα ηδύνατο να εύρη διαφορετικήν διατύπωσιν το ιδανικόν των Ελλήνων σήμερον από την έκφρασιν: "Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών". Και αυτό δίδω σήμερον ως σκοπόσημον δια τον Ελληνικόν λαόν, ως σκοπόν της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου*» (Παπαδόπουλος, τόμ. Β',1968:79-88).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

υπουργικό συμβούλιο γράφει ότι πράγματι δεν έγινε καμιά αξιόλογη εργασία για τη θεμελίωση του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Αυτή η πραγματικότητα όμως αποδεικνύεται δευτερευούσης σημασίας, αφού *ο « Ελληνο-χριστιανικός πολιτισμός ήταν η απάντησις της εθνικοφρόνος παρατάξεως εις την Λαϊκήν Δημοκρατίαν του ΕΑΜ»* (Τσάκωνας, 1968: 30).

Η λειτουργία του γενικά ως συμβόλου του αντι-κομμουνισμού και ο ανάλογος πολιτικός – ιδεολογικός προσανατολισμός της εκπαίδευσης είναι οι παράγοντες που συγκαλύπτουν το κενό και διατηρούν αμείωτη την αξία του.

Πρέπει να αναφέρουμε επίσης την παρέμβαση του Υπουργού Εργασίας Α. Βογιατζή, ο οποίος προτείνει να προστεθεί στην παράγραφο 1 του άρθρου 17 η λέξη «ρεαλισμός», ώστε να μην παραβλέπονται από την εκπαίδευση οι πρακτικές κοινωνικές ανάγκες. Τα επιχειρήματα που αναπτύσσει είναι: ο όρος ελληνοχριστιανικός πολιτισμός έστω και διαιρεμένος *«δίδει μόνον έναν ιδεαλισμόν εις την κατεύθυνσιν της παιδείας, δεν αποδίδει καμμίαν πρακτικήν μορφήν»* και ακόμα *«η λέξις "παιδεία'' δεν είναι αυτονόητον ότι περιλαμβάνει την εξυπηρέτησιν των αναγκών αυτών, διότι μέχρι σήμερον η κλασσική παιδεία παρημπόδιζε να κάμωμεν τεχνικάς σχολάς»* (Πρακτικά συζητήσεων…όπ.π.,σ.110).

«Η άποψη του Α. Βογιατζή επιβεβαιώνει το γεγονός ότι η στενή- συντηρητική ερμηνεία του ιδεολογικού ερείσματος του μεταπολεμικού κράτους ταύτιζε την εκπαίδευση με τον κλασικιστικό προσανατολισμό, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται συστηματικά ο αναπροσανατολισμός της προς πρακτικότερες κατευθύνσεις»(Χαραλάμπους, 1990:256).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.3. Η καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα του κράτους και της εκπαίδευσης.

Το γλωσσικό προκαλεί πολλές συζητήσεις στο υπουργικό συμβούλιο της δικτατορίας κυρίως για τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η συνταγματική κατοχύρωσή του, ώστε να επιφέρει το ελάχιστο πολιτικό κόστος. Γι' αυτό και η δικτατορία θα καταφύγει στο "σοφιστικό" συνταγματικό άρθρο 107 του 1911[24] ,και έτσι χωρίς να γίνεται άμεσα αναφορά, κατοχυρώνεται η καθαρεύουσα. Με τη διαφορά ότι η καθαρεύουσα θα κατοχυρωθεί συνταγματικά για πρώτη φορά και ως γλώσσα της εκπαίδευσης, διάταξη που δεν μπόρεσε να επιβληθεί στο σύνταγμα του 1911, το οποίο εγκαινίασε τη συνταγματική κατοχύρωση της καθαρεύουσας μέσα στη δίνη του γλωσσικού ανταγωνισμού (Χαραλάμπους ,1987:63-65).

Ο Ν. Μακαρέζος, Υπουργός Συντονισμού, υπαινισσόμενος τη μεταρρύθμιση του 1964 και τον αρχιτέκτονά της πολύ χαρακτηριστικά αναφέρει: *«να μην έρχεται ο οιοσδήποτε Γ. Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας και καθιερώνη εις τα Δημοτικά Σχολεία την γλώσσαν που ενδεχομένως θα οδηγήση εις μοιραία αποτελέσματα»* (Πρακτικά συζητήσεων… οπ.π., σ.505). Υπάρχει λοιπόν η πίστη, ότι η συνταγματική μνεία στη γλώσσα της εκπαίδευσης θα λειτουργήσει ως φραγμός για την όποια απόπειρα στο μέλλον να καθιερωθεί η δημοτική ως γλώσσα της εκπαίδευσης. Επιπλέον, ο φόβος της αρνητικής πολιτικής απήχησης που θα είχε μια τέτοια ενέργεια μέσα στους οπαδούς του δημοτικισμού και το κόστος που θα εισέπραττε το καθεστώς είναι διάχυτος. « *Θα μας χαρακτηρίσουν ως σκοταδιστάς όλοι όσοι πιστεύουν εις την δημοτικήν*» (Πρακτικά συζητήσεων… οπ.π., σ.512) ή «*το θέμα της καθαρευούσης θα δημιουργήση μίαν εκρηκτικήν κατάστασιν, χωρίς να προσθέσωμεν ουσίαν*» (Πρακτικά συζητήσεων… οπ.π., σ.513).

Όλες οι παραπάνω απόψεις αντικατοπτρίζουν «*από τη μια την πρόθεση της δικτατορίας να επιτύχει- και εδώ για πρώτη φορά- την ονομαστική αναφορά της κατοχυρωμένης από το σύνταγμα γλώσσας, και από την άλλη τις σκοπιμότητες που εντέλει την αποτρέπουν να προχωρήσει στην υλοποίηση της βούλησής της».*

[24] «*Άρθρον 107: Επίσημος γλώσσα του Κράτους είναι εκείνη, εις την οποίαν συντάσσονται το πολίτευμα και της ελληνικής νομοθεσίας τα κείμενα· πάσα προς παραφθοράν ταύτης επέμβασις απαγορεύεται»(* Δημαράς ,1987:307).

Διδυκτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Επιπλέον, αντανακλούν το «*δίχως άλλο και την ευρεία πια αποδοχή της δημοτικής γλώσσας από το κοινωνικό σώμα, σε τέτοια μάλιστα έκταση, ώστε να αρχίσει να λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας. Αυτός είναι ακριβώς και ο λόγος που τη φορά αυτή πραγματοποιείται η συνταγματική διασφάλιση της καθαρεύουσας χωρίς να συνοδεύεται η δημοτική γλώσσα από υβριστικούς χαρακτηρισμούς όπως συνέβαινε στο παρελθόν- πόσο μάλλον από ένα στρατιωτικό καθεστώς. Μάλιστα, διαφαίνεται και μια επιφυλακτική στάση απέναντί της, καθώς αναγνωρίζεται η χρησιμότητά της σε ορισμένα πεδία, όπως ο καθημερινός λόγος, η λογοτεχνία κ.τ.λ..»(*Χαραλάμπους,1990:258).

Συμπερασματικά, θα λέγαμε, ότι παρακολουθώντας την πορεία αντιμετώπισης της γλώσσας διακρίνουμε τις παλίνδρομες κινήσεις της δικτατορίας από την πρώτη κιόλας φάση. Με τον ΑΝ 129 η δημοτική γλώσσα, από γλώσσα όλης της εκπαίδευσης - σύμφωνα με την μεταρρύθμιση της Ε.Κ. – περιορίζεται στις πρώτες τρεις τάξεις του δημοτικού σχολείου. Στο σύνταγμα του 1968, ενώ η κατοχύρωση της καθαρεύουσας επεκτείνεται και καλύπτει ονομαστικά και την εκπαίδευση, ταυτόχρονα αφαιρείται η τελευταία παράγραφος από το γλωσσικό άρθρο, γιατί προδίδει διάθεση δίωξης της δημοτικής. Με το ΝΔ 651 παραχωρείται και άλλη μια τάξη του δημοτικού σχολείου για τη διδασκαλία της δημοτικής (όπ.π.σ.259).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.4. Η νέα Επιτροπή Παιδείας (1971).

«*Χωρίς την πρόοδον της Παιδείας ας μη περιμένωμεν καλώς θεμελιωμένην ανάπτυξιν του τόπου μας. Ο συναγωνισμός μεταξύ λαών εις τον τομέα της επιστήμης έχει προσλάβει πρωτοφανείς εις την Ιστορίαν του κόσμου διαστάσεις. Αν δεν ανταποκριθώμεν και ημείς εις τας απαιτήσεις της εποχή μας, θα εξακολουθήσωμεν να αποτελούμεν την ουράν, όχι μόνον των χωρών του ελευθέρου κόσμου, αλλά ίσως και αρκετών άλλων, αι οποίαι ευρίσκονται […] έξω από την λεγομένην δυτικήν*

οικογένειαν. Και δεν θα σταθώμεν εις το επιβαλλόμενον επίπεδον, αν, μαζί με την πρόοδον της γνώσεως, δεν συμβαδίζει και η υγεία του ήθους». Το παραπάνω απόσπασμα είναι από το κύριο άρθρο της εφημερίδας Ελεύθερος Κόσμος στις 2-7-1971 και απηχεί τις απόψεις του καθεστώτος, λίγες μέρες μετά την απόφαση για τη συγκρότηση της Επιτροπής Παιδείας.

Με την απόφαση 5600/14-6-1971 του Πρωθυπουργού της στρατιωτικής κυβέρνησης Γ. Παπαδόπουλου προβλέπεται η συγκρότηση Επιτροπής Παιδείας (ΕΠ),[25] με σκοπό τη μελέτη των γενικών κατευθύνσεων της εκπαιδευτικής πολιτικής.

«Σήμερον, η, διά, της υπ' αριθ. 5600/14-6-71 αποφάσεως του πρωθυπουργού μας Γ. Παπαδοπούλου, συγκροτηθείσα Επιτροπή Παιδείας διά την μελέτην των γενικών κατευθύνσεων εκπαιδευτικής πολιτικής, θέτει πάλιν επί τάπητος το μέγα θέμα της Παιδείας και εισηγείται ριζικάς και επαναστατικάς λύσεις, αι οποίαι επιφέρουν βαθείας τομάς εις την Γενικήν Εκπαίδευσιν ως: την επέκτασιν της διαρκείας της υποχρεωτικής εκπαιδεύσεως και την αναδιάρθρωσιν των βαθμίδων της Γενικής εκπαιδεύσεως, διά να δυνηθή η Ελλάς να προαχθή πολιτιστικώς και να συναγωγισθή αποτελεσματικώς τα πλέον προηγμένα κράτη του κόσμου. Εις εκ των βασικών επιδιωκτέων σκοπών της Γενικής Εκπαιδεύσεως, κατά τας εισηγήσεις της Επιτροπής Παιδείας, είναι η αξιοποίησις του πνευματικού δυναμικού του Έθνους διά την κοινωνικήν και οικονομικήν ευημερίαν και πρόοδον της Πατρίδος, ως και η ανάπτυξις των Γραμμάτων των Επιστημών και της Τέχνης εις την χώραν μας.»(αριθ. εγκ.1225/58/6-9-72).

Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της ΕΠ σύμφωνα με τη πρωθυπουργική απόφαση 5600 ήταν «*η μελέτη και η διατύπωσις προτάσεων επί των καθ' έκαστα βασικών θεμάτων της Εκπαιδεύσεως και της Παιδείας εν τω συνόλω της προς διαμόρφωσιν υγιούς Εθνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής κατά την προσεχή*

[25] Μέλη της ΕΠ είναι οι εξής:α) Χ. Φραγκίστας, β) Κ. Κονοφάγος, γ) Λ. Χουσιάδας, δ) Π. Χρήστου , ε) Α. Αποστολάκης, στ) Μ. Μεϊμάρογλου, ζ) Δ. Μαρινόπουλος, η) Κ. Κούρνιας, θ) Α. Παπακωνσταντίνου, ι) Λ. Κούλας, ια) Ν. Χιονίδης. Επίσης, όπως προβλέπεται από την απόφαση, σχηματίζονται τρεις υποεπιτροπές αρμόδιες για την επιμέρους εξέταση της γενικής, επαγγελματικής και ανώτατης εκπαίδευσης (Υ.ΠΕ.Θ., Ενημερωτικόν τεύχος επί των εργασιών της Επιτροπής Παιδείας, σ. 9-13).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

δεκαπενταετίαν» (Ενημερωτικόν Τεύχος επί των εργασιών της Επιτροπής Παιδείας,σ.9-13).

Στην ίδια απόφαση αναφέρονται και οι τέσσερις κατευθυντήριοι άξονες των εργασιών της ΕΠ. Βάση λοιπόν των εργασιών της πρέπει να αποτελέσει : «*α) ο καθοριζόμενος υπό του Συντάγματος σκοπός της εκπαιδεύσεως, β) αι υπάρχουσαι και διαμορφούμεναι ανάγκαι συμφώνως προς τας σημειουμένας εξελίξεις εις τον επιστημονικόν πολιτικόν και οικονομικόν τομέα, γ)η διαμόρφωσις του χαρακτήρος και η χρησιμοποίησις της σκέψεως και της πρωτοβουλίας υπό των σπουδαζόντων εις όλας τας βαθμίδας και είδη της εκπαιδεύσεως, και δ) η άνοδος γενικώτερον της στάθμης της παρεχομένης εκπαιδεύσεως* »(Ενημερωτικόν Τεύχος …οπ.π., σ.9).

Όμως η ΕΠ φαίνεται να περιβάλλεται με αποφασιστικές αρμοδιότητες – και όχι απλά γνωμοδοτικές - αφού πέρα από την υποβολή των πορισμάτων της στην κυβέρνηση. « *η Επιτροπή Παιδείας θα υποδείξη ομάδας εξ ειδικών διά την κατάρτισιν των αναγκαίων νομοθετικών κειμένων της χαραχθησομένης εκπαιδευτικής πολιτικής*» (Ενημερωτικόν Τεύχος …οπ.π., σ.11).

Η ΕΠ παραδίδει τα πορίσματά της στα 1973 . Οι γενικοί- παραδοσιακοί σκοποί της εκπαίδευσης αντανακλούν την έξαρση του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού και των συνθετικών του παραγώγων: «*αγωγή εις προσωπικότητα*» με μορφωτικά αγαθά «*εκ του χώρου των κλασσικών*», «*εθνική αγωγή*»[26], «*θρησκευτική αγωγή*», «*ηθική αγωγή*». Όμως η ΕΠ θα «καινοτομήσει» ως προς δύο σκοπούς: α) την «πολιτική αγωγή», η οποία μάλιστα θεωρείται ως ένας από τους τρεις βασικότερους σκοπούς της εκπαίδευσης: «*θα φέρη τους πολίτας εις τους κόλπους του Κράτους και το Κράτος πλησίον των πολιτών μέχρι ταυτίσεως επιδιώξεων και σκοπών*» (Πορίσματα Επιτροπής Παιδείας 1971-1973, σ.21), β)την «*αγωγή κοσμοθεωρίας και βιοθεωρίας*» που θα παρέχει τον αναγκαίο

[26] Ο Γ. Παπαδόπουλος, όταν παρακινεί τους εκπαιδευτικούς να διαπλάσουν τους μαθητές κατά τέτοιο τρόπο «*ίνα αποκτήσουν ένα χαρακτήρα και μίαν ψυχήν η οποία δεν θα επιτρέπη να χωρέσει μέσα της τίποτε άλλο και τίποτε διαφορετικόν από την Ελλάδα*» (Παπαδόπουλος, τόμ. Β',1968: 66) δίνει ένα δείγμα εθνικής αγωγής, που μια τουλάχιστον διάστασή της υποκρύπτει την πρόθεση της ιδεολογικής θωράκισης. Όπως εξηγεί ένας άλλος εκφραστής του καθεστώτος, «*η έννοια του ελληνισμού είναι και θα είναι στον αιώνα τον άπαντα αντίμαχη με τον σλαυγέννητο κομμουνισμό*» (Δεδόπουλος,1969:375).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

πνευματικό εξοπλισμό στους νέους «*διά να οδηγούνται εις ορθάς θέσεις επί των προβλημάτων της ζωής των […]. Αυτονόητον θεωρείται ότι ο πνευματικός αυτός εξοπλισμός πρέπει να στηρίζεται εις τας αξίας του ελληνικού και χριστιανικού πολιτισμού*» (Όπ.π., σ.24).

Επιπλέον, η ανάγκη «νέας πολιτικής αγωγής του λαού» ακούγεται στις πρωθυπουργικές ομιλίες[27]- ιδιαίτερα μετά το 1970 [28]. Στην εφημερίδα Ελεύθερος Κόσμος την 18-2-71 , ένας συμπαθών του καθεστώτος ασχολούμενος με ζήτημα της «νέας πολιτικής αγωγής» αναφέρει: «*Όταν μιλούμε περί δημιουργίας νέας πολιτικής συνειδήσεως, νέων ιδεών, νέας ψυχολογίας, νέας νοοτροπίας, κυρίως εννοούμεν ότι αυτά θα γίνουν στους νέους. Διότι εις τους παλαιούς είναι δύσκολον να κάνουμε αυτήν την αλλαγήν*» (Γεωργαλάς ,1971:7).

Ένας από τους σκοπούς της εκπαίδευσης, που μπορεί να θεωρηθεί ότι απορρέουν από τη δεύτερη κατευθυντήρια αρχή, όπως αυτή ορίζεται στην απόφαση 5600, είναι η «*επιστημονική και τεχνολογική αγωγή*». «*Διά πάσαν πνευματικήν δημιουργίαν απαραίτητος υποδομή είναι ωρισμέναι βασικαί επιστημονικαί γνώσεις. Δια τον πρακτικόν βίον, αφ' ετέρου, είναι απαραίτηται ωρισμέναι βασικαί επιστημονικαί και τεχνικαί γνώσεις αμέσου χρησιμότητος και εφαρμογής, ιδία εις την εποχήν της μεγάλης αναπτύξεως του τεχνικού πολιτισμού. Τας γνώσεις ταύτας και δεξιότητας δέον παρέχη και καλλιεργή η παιδεία. Τούτων δεδομένων, η επιστημονική και τεχνολογική αγωγή πρέπει να καταλάβη εξέχουσαν θέσιν εις το σύγχρονον ελληνικόν εκπαιδευτικόν ιδεώδες*»(Πορίσματα …όπ.π.,σ.23). Η «*επαγγελματική αγωγή*»αποτελεί συνακόλουθος σκοπός για τη δημιουργία επαγγελματικής συνείδησης, ώστε το επάγγελμα «*να θεωρείται ουχί απλώς ως μέσον ικανοποιήσεως των ατομικών αναγκών και επιδιώξεων του ασκούντος αυτό, αλλ' ως κοινωνικόν λειτούργημα*» (όπ.π.).

[27] Ενδεικτικές αναφορές του Γ. Παπαδόπουλου για την ανάγκη «*νέας πολιτικής αγωγής*» συναντάμε στις ομιλίες του προς τους πανεπιστημιακούς καθηγητές (Παπαδόπουλος, τομ. Β' 1968:59),προς τους νομάρχες (Παπαδόπουλος, τομ. Γ', σ. 14) και προς τους βιομηχάνους (Παπαδόπουλος, τομ. Δ',1968: 139).

[28] Η σύνταξη του περιοδικού Θέσεις και Ιδέαι (1970), στον τόμο Στ' και στο τεύχος 7, σ.1-2, αναγγέλλει την έναρξη της εκστρατείας για την πολιτική αγωγή του λαού και ειδικότερα της νεολαίας.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Για τη γλώσσα της εκπαίδευσης η ΕΠ αποφασίζει ότι «*εις την βασικήν εκπαίδευσιν η γλωσσική καλλιέργεια των μαθητών οφείλει να στηρίζεται εις την μητρικήν εθνικήν γλώσσαν, την οποία γνωρίζει ο μαθητής, κατά τους νόμους της φυσικής μαθήσεως από το οικογενειακόν και κοινωνικόν περιβάλλον*» (Πορίσματα …όπ.π.,σ.27).

Παρατηρούμε μια δεύτερη υποχώρηση από την ΕΠ, η οποία τελικά παραχωρεί στο δημοτικό σχολείο τη δημοτική γλώσσα, δηλαδή άλλες δύο τάξεις, αφού ίσχυε ήδη για τις τέσσερις πρώτες.

Για τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης η ΕΠ, αφού διαπιστώνει ότι «*αι απαραίτητοι διά πάντας τους ελληνόπαιδας βασικαί γνώσεις και δεξιότητες έχουν μεταπολεμικώς αυξηθή εις τρόπον ώστε η ισχύουσα παρ' ημίν εξαετής βασική εκπαίδευσις να μη δύναται να ανταποκριθή εις τας ηυξημένας ανάγκας της εποχής μας»,(Πορίσματα…όπ.π.,σ.39)* καταλήγει ομόφωνα στην άποψη ότι η «*υποχρεωτική εκπαίδευσις παρ' ημίν πρέπει να ορισθή 8ετής με πρόβλεψιν να καταστή αύτη 9ετής εις μελλοντικήν αναδιάρθρωσιν της οργανώσεως της εκπαιδεύσεως*» *(Πορίσματα…όπ.π.,σ.48)* .

Τονίζεται επίσης, ότι εξίσου σημαντική θέση «*πρέπει να κατέχουν εις τα σχολικά προγράμματα τα Μαθηματικά και τα Φυσικά*» (Πορίσματα…,όπ.π., σ.52). Για την ανάγκη της «πρακτικής αγωγής»αναφέρεται: «*Εις μερικά μαθήματα της γενικής εκπαιδεύσεως πρέπει να περιλαμβάνονται και στοιχεία γενικών επαγγελματικών γνώσεων, ως και απόκτησις μερικών δεξιοτήτων χρησίμων διά τας πρακτικάς ανάγκας του ανθρώπου. Κατ' αυτόν τον τρόπον έρχεται το σχολείον πλησιέστερον προς την ζωήν*» (Πορίσματα…,όπ.π., σ.72).

Τα πορίσματα της ΕΠ δεν πρόλαβαν να αξιολογηθούν και να αξιοποιηθούν από το καθεστώς, αφού μεσολάβησαν τα γεγονότα του 1974, που επέφεραν την πτώση του. Πράγματι, ο Ε. Παπανούτσος δικαιώθηκε πολλαπλά και χάρη σε μια εκπληκτική συνέπεια της «μοίρας» απέναντί του υπήρξε και πάλι ο υποβολέας της νέας εκπαιδευτικής πολιτικής. Όπως γράφει με ικανοποίηση στα 1976 :

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*ξαναπιάσαμε το νήμα εκεί που το είχε προχωρήσει η Μεταρρύθμιση του 1964 και αποφασίσαμε να συνεχίσουμε τη γραμμή της […]*» (Παπανούτσος, 1976:8).

Β΄ ΜΕΡΟΣ
Οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου…

1. Το αρχειακό υλικό ως ιστορική πηγή

«*Η ιστορία γίνεται με γραπτά τεκμήρια, πιθανότατα. Όταν υπάρχουν τέτοια.*[έγραφε ο Λυσιέν Φεμπρ ήδη από τη δεκαετία του 1950]. *Αλλά μπορεί να γίνει, οφείλει να γίνει, […] Με ό,τι η επινοητικότητα του ιστορικού μπορεί να του επιτρέψει να χρησιμοποιήσει […]. Με λέξεις, λοιπόν, με σύμβολα, με τοπία, με κεραμίδια. Με είδη χωραφιών και ζιζανίων. Με εκλείψεις της σελήνης και λαιμαργιές ζώων. Με πραγματογνωμοσύνες για πέτρες από τους γεωλόγους και αναλύσεις των μετάλλων στα σπαθιά από τους χημικούς. Με μια λέξη, με ό,τι, ανήκοντας στον άνθρωπο, εξαρτιέται από τον άνθρωπο, χρησιμεύει στον άνθρωπο, εκφράζει τον άνθρωπο, σημαίνει την παρουσία, τη δραστηριότητα, τις προτιμήσεις και τους τρόπους ύπαρξης του ανθρώπου*» (Λε Γκοφ, 1998:245-246).

Τα σχολικά αρχεία αποτελούν μία πολύτιμη ιστορική πηγή για τους ερευνητές, επειδή διασώζουν

Β.1: σχολικό αρχείο(απολογισμοί)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

και φέρνουν στην επιφάνεια ένα μεγάλο σώμα πληροφοριών ικανών να συμπληρώσουν το ανθρώπινο παρελθόν, να εμπλουτίσουν την ιστορική θεματογραφία και να οριοθετήσουν το εύρος της τοπικής ιστορίας. Συγχρόνως όμως παρέχουν τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς και τους μαθητές/τριες των σχολείων να συνειδητοποιήσουν, ότι το εκπαιδευτικό ίδρυμα όπου εργάζονται ή φοιτούν έχει ένα χειροπιαστό παρελθόν και ότι η σημερινή λειτουργία του αποτελεί τη συνέχεια των εμπειριών και των βιωμάτων πολλών περασμένων γενεών (Γελαδάκη,2004).

Στα πλαίσια διδακτικής της ιστορίας αποτελούν μια εξαιρετική περίπτωση αξιοποίησης του αρχειακού υλικού τόσο στην έρευνα όσο και στη διδακτική πράξη[29].

Το αρχείο ενός σχολείου – όπως και κάθε δημόσιας υπηρεσίας αποτελείται από

- Υπηρεσιακά έγγραφα που ταξινομούνται σε αντίστοιχους φακέλους,
- Υπηρεσιακά βιβλία, που προβλέπονται από τη σχολική νομοθεσία (Γ.Α.Κ., Αρχεία Νομού Εύβοιας1995:60-61).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2. Περιγραφή του σχολικού αρχείου.

Η παρούσα εργασία μας θα στηριχθεί σε υπηρεσιακά έγγραφα σχολείων της Κατερίνης, όπως διασώθηκαν και φυλάσσονται στα Γενικά Αρχεία του

[29] Η Σ. Ζιώγου- Καραστεργίου ασχολήθηκε με την ιστορία των Ελληνικών σχολείων της Θεσσαλονίκης, της Μακεδονίας και του ευρύτερου χώρου της Βαλκανικής από το 18ο μέχρι τον 20ο αιώνα. Στόχος του βιβλίου της *«Θεσσαλονίκης Εκπαιδευτικά 19ος & 20ος αιώνας»* ήταν να συγκεντρωθούν τα σχετικά με την εκπαιδευτική ιστορία της Θεσσαλονίκης άρθρα τα οποία αποτελούν και μια περιδιάβαση στην κοινωνική ιστορία και αποτυπώνουν, σε περιορισμένη έκταση, διαστάσεις της οικονομικής και πολιτικής ζωής της πόλης. Η σύσταση το 1990 στον τομέα Παιδαγωγικής του Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (Ι.Α.Ν.Ε.) και η ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, αποτέλεσαν την αφετηρία για τη διάσωση και αξιοποίηση αρχειακού υλικού των σχολείων της Θεσσαλονίκης και τη συγκέντρωση πρωτογενών πηγών από τις χώρες της Βαλκανικής. (Ζιώγου-Καραστεργίου,2006:9-10).

Κράτους – Αρχεία Νομού Πιερίας. Τα δε υπηρεσιακά βιβλία αφορούν στα σχολικά αρχεία που διατηρούν το 12ο Δημοτικό σχολείο Κατερίνης και το Δημοτικό Σχολείο Βροντούς Πιερίας.

Η περίοδος που μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε εκτείνεται από το 1967έως και το 1974. Από το υλικό που έχει διασωθεί, θα χρησιμοποιήσουμε :

- Απολογιστικά στοιχεία των ετών 1967-1974. Στους φακέλους των απολογιστικών στοιχείων περικλείονται: διπλότυπα είσπραξης, χρηματικά εντάλματα, τιμολόγια, Πράξεις της Σχολικής Εφορείας (πηγή Β.1).
- Πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου των ετών 1967-1974
- Βιβλίο πράξεων της Σχολικής Εφορείας των ετών 1967-1974.
- Βιβλίο εσόδων και εξόδων των ετών 1967-1974.
- Βιβλίο πράξεων του προσωπικού και του διευθυντή των ετών 1967-1974.

Με βασική ιστορική πηγή το υλικό των παραπάνω σχολικών αρχείων και με συμπληρωματικές πηγές τα Γενικά Αρχεία του Κράτους- Αρχεία Νομού Πιερίας, τον ημερήσιο τοπικό τύπο, τις προφορικές μαρτυρίες, φωτογραφίες της εποχής και τα διάφορα τεκμήρια θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε την εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπως διαμορφώθηκε κάτω από της επιταγές του μελανού δικτατορικού καθεστώτος και θα αναδείξουμε τους τρόπους με τους οποίους επέδρασε και διείσδυσε το καθεστώς στη λειτουργία του σχολείου ,το ρόλο του εκπαιδευτικού, την πολιτική που ακολούθησε, στο κλίμα που διαμόρφωσε στην σχολική μονάδα, τα πρότυπα που πρέσβευε, τα διδάγματα της ιστορίας που μεταδόθηκαν, η μορφή του ανθρώπου που εκθειάστηκε, τις φοβίες που άφησε στην ψυχή των απλών ανθρώπων το καθεστώς, τις σιωπές τους…

«Πρέπει να κάνουμε απογραφή των αρχείων της σιωπής. Και να κάνουμε ιστορία στη βάση και των τεκμηρίων και της απουσίας τεκμηρίων» (Λε Γκοφ, 1998:σ.247).

Δομική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3. Ο ρόλος των εγκυκλίων – διαταγών.

Σύμφωνα με τους Γκότοβο –Μαυρογιώργο και Παπακωνσταντίνου «*οι εγκύκλιοι έχουν νομική και λειτουργική ισχύ*». Η νομική ισχύς έγκειται στη δυνατότητα να ματαιώνουν ή να ενεργοποιούν την εφαρμογή νόμων, διαταγμάτων και αποφάσεων. Συνήθως οι νόμοι και τα διατάγματα περιέχουν ασάφειες, οπότε οι εγκύκλιοι έρχονται να τα ερμηνεύσουν και να διευκρινίσουν την έννοιά τους. Η νομική ισχύς των εγκυκλίων απορρέει από τη διαδικασία «*γραφειοκρατικοποίησης της εκπαίδευσης*» (Γκότοβος & Μαυρογιώργος & Παπακωνσταντίνου,1983:51-53). Οι νόμοι απλά υποχρεώνουν, οι εγκύκλιοι όμως εμπλέκουν και το διοικητικό μηχανισμό στη διαδικασία της συμμόρφωσης. Και οι μη συμμορφούμενοι δεν είναι υπόλογοι μόνο απέναντι στο νόμο, στον οποίο πιθανόν να στηρίζεται μία εγκύκλιος, αλλά και στους ιεραρχικά ανώτερούς τους στη διοίκηση. Απ' αυτή την άποψη οι εγκύκλιοι έχουν πραγματικό κύρος, όπως και οι νόμοι.

Οι εγκύκλιοι όμως φέρουν και πραγματική (λειτουργική) ισχύ, γιατί αναφέρονται σε ζητήματα της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας. Από αυτήν την άποψη καθίστανται αποτελεσματικότερες από τους νόμους, αφού χρησιμεύουν ως πολύτιμοι εκπαιδευτικοί σύμβουλοι (Χρόνης, 1993:35-36).

Στην περίπτωσή μας, τα σχολεία βομβαρδίζονταν καθημερινά με πολυθεματικές εγκυκλίους, οι οποίες στόχευαν στο να μετατρέψουν το σχολείο σε χώρο προπαγάνδας . Έτσι, η βούληση του Υπουργού εκφραζόταν κυρίως με εγκυκλίους διαταγές, οι οποίες είχαν μεγαλύτερη σημασία από άλλα νομοθετικά κείμενα , αφού ρύθμιζαν ζητήματα της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.1. Η εισερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου.

Μελετώντας το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας του 12ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης (πηγή Β.2), και στη στήλη των εισερχομένων εγγράφων, παρατηρούμε ότι το σχολείο δέχεται αλληλογραφία συχνότερα από τους Επιθεωρητές, το νομάρχη, τον Υπουργό Παιδείας, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό Νεότητος και σπανιότερα από το Δήμαρχο, το Κέντρο Κοινωνικής Πολιτικής Πιερίας, το Σχολίατρο. Επίσης, δέχεται αλληλογραφία από άλλα σχολεία αναφορικά με μετεγγραφές καθώς και από ιδιώτες για αποδεικτικά σπουδών.

Β.2: πρωτόκολλο αλληλογραφίας

Στη συνέχεια παραθέτουμε τους αποστολείς και τους τίτλους των εγκυκλίων, όπως καταγράφονται στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας επικοινωνεί για θέματα αναφορικά με:

«*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος*»(64710/ 53/16-5-67).

«*Οδηγητική επί τη αναλήψει των καθηκόντων*» (16-5-1967).

«*Περί των χρησιμοποιηθησομένων υπό των μαθητών της Ε' και Στ' τάξ. Στοιχ. Εκπαιδεύσεως βοηθητικών βιβλίων κατά το σχολ. Έτος 1967-68*» (103901/ 21-7-1967).

«*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος επί τη ενάρξει του νέου σχολικού έτους*»(141570/ 118/5-10-67).

«*Οδηγίαι διά την συμπλήρωσιν του πίνακος Α'*»(152822/5-11-69).

«*Χαιρετισμός κ. Υπουργού επί τη λήξιν των εορταστικών εκδηλώσεων της 150ετηρίδος επί της Εθνεγερσίας του 1821*»(7485/10-12-71).

«*Η σημασία του κουκλοθεάτρου*» (56389/28-4-72).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ ΠΤΔΕ

«*Αποστολή βοηθημάτων διά τους διδ/λους*»(Φ.3091/962/21-8-73).

«*Οδηγίαι διά την χρήσιν των αναγνωστικών βιβλίων των Α΄, Β΄και Γ΄τάξεων*»(Φ.309/591/115677/8-11-73).

«*Ενημέρωσις εκπαιδευτικών επί θεμάτων ειδικής εκπαιδεύσεως*»(Φ.3131/18/28859/23-4-74).

Ο Ε.Ε.Σ. Νεότητος επικοινωνεί για θέματα σχετικά με τις δράσεις του, τη συνδρομή και αποστολή του περιοδικού του:

«*Γνωρίζει αύξησις συνδρομητών περιοδικού από 50 εις 70*»(561/18-1-68).

«*Παγκόσμιος ημέρα Ερυθρού Σταυρού*» (8781/29-5-68).

«*Περί αποστολής περιοδικού*»(7222/15-10-68).

«*Γνωρίζει λήψιν του αποσταλέντος υφ' ημών Δελτίου εγγραφής μελών*» (458/21-2-69).

«*Περί της δράσεως των ομάδων Ε.Ε.Σ.Ν.*»(2137/3-3-69).

«*Λογαριασμός περιοδικών Ε.Ε.Σ.Ν.*»(7530/20-9-69).

«*Στοιχεία διά την λειτουργίαν ομάδων Ε.Ε.Σ.Ν.*» (2286/17-4-1970) «*Συμπλήρωση ερωτηματολογίων δράσεως Ε.Ε.Σ.Ν.*»(1882/29-3-71).,

«*Γνωρίζει λήψιν 107 δρχ. και φιλοτεχνήσεως λευκώματος Ερυθροσταυριτών*»(6050/6-10-71).

«*Γνωρίζει αποστολήν 85 τευχών περιοδικού και τρόπου πληρωμής αυτών*»(6647/15-10-71).

«*Γνωρίζει την λήψιν 642 δρχ. έναντι εισφορών 50 τευχών περιοδικού*»(8888/8-12-71).

«*Αποστολή αντιτύπων 50 τεύχη Οκτωβρίου 1973. αριθ. Λογαριασμού 1693-1693. τεύχος δρχ. 2,50- 0,50 κάλυψη ταχυδρομικών*»(6066/15-10-73).

Ο δήμαρχος μέσω της αλληλογραφίας του ενημερώνει το σχολείο για θέματα, όπως:

«*Περί εορτασμού ημέρας των νεκρών*» (27-2-69).

«*Περί εορτασμού απελευθερώσεως της πόλης*» .

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Εορτασμός πολιούχου πόλεως*».

«*Διαβιβάζει τουριστικόν οδηγόν Πιερίας*».

«*Εγκαίνια φωτογραφικής εκθέσεως εκτελεσθέντων και εκτελουμένων έργων*»(20-7-1970).

«*Κατάστασις προσωπική των μαθητών της Στ΄ τάξεως*»(18-6-1968).

Η πηγή (Β,3) αποκαλύπτει το ρόλο του Δημάρχου και το σκοπό της φωτογραφικής έκθεσης που προγραμμάτισε, στα πλαίσια της προπαγάνδας του λαού.

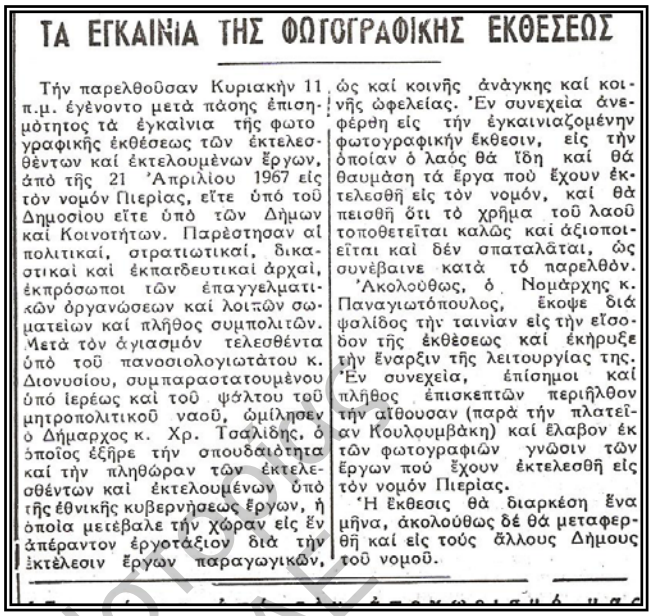

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Τήν παρελθοῦσαν Κυριακὴν 11 π.μ. ἐγένοντο μετὰ πάσης ἐπισημότητος τὰ ἐγκαίνια τῆς φωτογραφικῆς ἐκθέσεως τῶν ἐκτελεσθέντων καὶ ἐκτελουμένων ἔργων, ἀπὸ τῆς 21 Ἀπριλίου 1967 εἰς τὸν νομὸν Πιερίας, εἴτε ὑπὸ τοῦ Δημοσίου εἴτε ὑπὸ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Παρέστησαν αἱ πολιτικαί, στρατιωτικαί, δικαστικαὶ καὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαί, ἐκπρόσωποι τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καὶ λοιπῶν σωματείων καὶ πλῆθος συμπολιτῶν. Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ πανοσιολογιωτάτου κ. Διονυσίου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ ἱερέως καὶ τοῦ ψάλτου τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, ὡμίλησεν ὁ Δήμαρχος κ. Χρ. Τσαλίδης, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν πληθώραν τῶν ἐκτελεσθέντων καὶ ἐκτελουμένων ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως ἔργων, ἡ ὁποία μετέβαλε τὴν χώραν εἰς ἓν ἀπέραντον ἐργοτάξιον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων παραγωγικῶν, ὡς καὶ κοινῆς ἀνάγκης καὶ κοινῆς ὠφελείας. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐγκαινιαζομένην φωτογραφικὴν ἔκθεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς θὰ ἴδῃ καὶ θὰ θαυμάσῃ τὰ ἔργα ποὺ ἔχουν ἐκτελεσθῆ εἰς τὸν νομόν, καὶ θὰ πεισθῆ ὅτι τὸ χρῆμα τοῦ λαοῦ τοποθετεῖται καλῶς καὶ ἀξιοποιεῖται καὶ δὲν σπαταλᾶται, ὡς συνέβαινε κατὰ τὸ παρελθόν.

Ἀκολούθως, ὁ Νομάρχης κ. Παναγιωτόπουλος, ἔκοψε διὰ ψαλίδος τὴν ταινίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ἐκθέσεως καὶ ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας της. Ἐν συνεχείᾳ, ἐπίσημοι καὶ πλῆθος ἐπισκεπτῶν περιῆλθον τὴν αἴθουσαν (παρὰ τὴν πλατεῖαν Κουλουμβάκη) καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν φωτογραφιῶν γνῶσιν τῶν ἔργων πού ἔχουν ἐκτελεσθῆ εἰς τὸν νομόν Πιερίας.

Ἡ ἔκθεσις θὰ διαρκέσῃ ἕνα μῆνα, ἀκολούθως δὲ θὰ μεταφερθῆ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Δήμους τοῦ νομοῦ.

Β.3:*Νέα Εποχή, 7-3-70*

Ο Σχολίατρος επικοινωνεί για θέματα όπως:

« *Επιλογή μαθητών στις μαθητικές κατασκηνώνεις*» (49/ 13-5-67).

«*Περί μη εμβολιασμού μαθητών*» (17-9-1968).

Τα 3211 Τ.Ε.Α. Κατερίνης επικοινωνούν για θέματα σχετικά με:

«*Διαφώτισις*» (281.3/43/ 9-6-1967)

«*Διαφώτισις*» (1384/10-6-1967)

«*Διαφώτισις*» (Φ.460/17/536/15-6-1967)

Το Κέντρο Κοινωνικής Πολιτικής Πιερίας επικοινωνεί για θέματα αναφορικά με:

«*Αντιπολιομυελιτικός εμβολιασμός κατά siben*» (1214/18-10-1968)

«*Διενέργεια απογραφής πολιτικών αναπήρων*» (8839/14-10-1970).

«*Πρόσκλησις γονέων μαθητών*» (4707/4-5-1973).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Ανακοίνωσις περί προστασίας πολυμελών οικογενειών, διά της παροχής οικογενειακών επιδομάτων*» (19-6-1973)

Το Συμβούλιον Νομιμοφροσύνης επικοινώνησε μία φορά για : «*Περί προσλήψεως ως καθαριστρίας Μέλλας Μαλλιάρα*»(111/14-12-70).

Η Εθνική Κυβέρνηση επικοινωνεί με θέμα:

«*Περί οργανώσεως και εποπτείας Γενικής Εκπαιδεύσεως*»(179/31-12-70).

3.1.1. Η αλληλογραφία του νομάρχη

Η αλληλογραφία του νομάρχη παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού ποσοτικά είναι η δεύτερη σε αριθμό εγκυκλίων διαταγών.

Ο νομάρχης, ως εντεταλμένο όργανο του καθεστώτος σε κάθε νομό, παρακολουθεί στενά την εκπαιδευτική διαδικασία και τους εκπαιδευτικούς και παρεμβαίνει με προπαγανδιστική πάντα διάθεση υπέρ του καθεστώτος που τον διόρισε και οφείλει την ύπαρξή του.

Μελετώντας το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας του σχολείου και στη στήλη των εισερχομένων (πηγή Β.2), παρατηρούμε ότι αριθμητικά ο νομάρχης και οι επιθεωρητές είναι οι συχνότεροι αποστολείς της αλληλογραφίας του σχολείου.(Η αλληλογραφία των επιθεωρητών αναλύεται εκτενώς παρακάτω).

πίνακας 1

Σχολικά έτη	Νομάρχης	Επιθεωρητής
1967-68	19	55
1968-69	15	31
1969-70	21	96
1970-71	21	84
1971-72	32	100
1972-73	13	69
1973-74	27	69

Ο πίνακας 1 αποκαλύπτει τη συχνότητα της αλληλογραφίας του κι αυτή με τη σειρά της το βαθμό παρέμβασης του νομάρχη στη λειτουργία του σχολείου κατά τα σχολικά έτη 1967 έως 1974.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τη θεματολογία – όπως καταγράφεται στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας - που φέρουν οι εγκύκλιοι διαταγές, που

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αποστέλλει στο σχολείο και αποκαλύπτουν περίτρανα το εύρος της εμπλοκής του. Όλες κατέχονται από προπαγανδιστική διάθεση υπέρ του καθεστώτος.

Θέλοντας να κατηγοριοποιήσουμε το περιεχόμενο των εγκυκλίων-διαταγών του, θα ορίζαμε **ως πρώτη κατηγορία** αυτές που αποστέλλονται εν όψει κάποιου εορτασμού και είναι πολλές οι εκδηλώσεις που εφηύρε και προγραμμάτισε το καθεστώς , ώστε δοθείσης ευκαιρίας να περνά τη διαφωτιστική του γραμμή πάντα σε εορταστικά πλαίσια.

«Διάλεξις επί τη 21ην Επετείω από της ιδρύσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης»(9907,3-5-68).

«Πρόγραμμα εορταστικών εκδηλώσεων κατά το τρίμηνον εορτασμόν της Παγκοσμίου ημέρας του παιδιού» (26800,4-10-68)[30]*.*

«Πρόγραμμα εορτασμού 28ης Οκτωβρίου» (28590,21-10-68).

«Πρόγραμμα εκδηλώσεων 10ης εβδομάδος προλήψεως ατυχημάτων από 7ης – 14ης Νοεμβρίου 1968» (29871,1-11-68).

«Πρόγραμμα εορτασμού 20ης επετείου από της ιδρύσεως Π.Ο.Υ.»(31291,14-11-68).

«Πρόγραμμα δοξολογίας επί τη πρώτη του έτους 1969» (35601,21-12-68).

«Εορτασμός της Ολυμπιακής ημέρας» (8116,26-3-69).

«Πρόγραμμα εορτασμού επί τη Δευτέρα επετείω της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967» (9209,19-4-69).

«Πρόγραμμα εορτασμού Ναυτικής εβδομάδος» (13346, 9-9-69).

«Πρόγραμμα εορτής του Εφέδρου Πολεμιστή και της Πολεμικής αρετής των Ελλήνων» (23672,9-9-69).

«Πρόγραμμα τελέσεως μνημοσύνου διά τα θύματα της Κομμουνιστικής κατά του Έθνους επιβουλής» (37413,9-12-69)

«Πρόγραμμα τελέσεως εορτής εν Λιτοχώρω επί τη επετείω της εναντίον του εκεί Σταθμού Χωροφυλακής επιθέσεως των Κομμουνιστοσυμμοριτών την 30ην Μαρτίου 1946» (7101/23-3-71)

[30] Ο πρώτος αριθμός δηλώνει τον αριθμό εισερχόμενου εγγράφου και ο δεύτερος την ημερομηνία του εγγράφου, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Πρόγραμμα Εθνικής επετείου 25ης Μαρτίου» (7605,21-3-70).

«Εορτασμός 25ης Επετείου από ιδρύσεως του Ο.Η.Ε.» (29137,17-10-70).

«Εορτασμός ημέρας Μακεδονικού Αγώνος » (29600,17-10-70).

«Εορταστικαί εκδηλώσεις Διεθνούς έτους Παιδείας» (44,12-11-70).

«Εορτή Τριών Ιεραρχών»(ΣΧ.43/25-1-72).

«Πρόγραμμα εορτής εν Λιτοχώρω τη 2-4-72 επί επετείω επαναστάσεως 1878» (ΣΧ.83/14-2-72).

«Εορτασμός ημέρας Ελληνικού Γραμματοσήμου»(754/13-11-72).

«Πρόγραμμα εορτασμού επετείω ιδρύσεως του Ν.Α.Τ.Ο.» (117/26-3-73).

«Εορτασμός της Παγκοσμίου ημέρας αποταμιεύσεως»(24887,26-10-73).

«Εορτασμός Διεθνούς εβδομάδος Τέχνης, σχετική 88973/5-11-73» (ΣΧ.447,14-11-73).

«Παγκόσμια ημέρα Υγείας»(263,23-4-74)

«Αθλητικαί εκδηλώσεις»(443,21-6-74).

«Ομιλία περί χολέρας και άλλα θέματα υγιεινής» (32155/187,18-11-70).

«Προγραμματισμός εκδηλώσεων Σχ.Ε.Π.1458/8-2-74/5-ΕΓΚ. Υπουργείου Εσωτερικών» (ΣΧ.99,2-3-74).

«Συμμετοχή εφέδρων αξιωματικών εις παρέλασιν 25ης Μαρτίου»(194,19-3-74).

«Διάλεξις την 12-5-74 υπό της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων»(ΣΧ.237,8-5-74).

«Διάλεξις διά την 26-5-74.Φθορίωσις του ύδατος»(286,27-5-74).

«Ευχαί του Νομάρχου Πιερίας επί της εορτής των Χριστουγέννων»(ΣΧ.493,20-12-73).

Ως δεύτερη κατηγορία θα ορίζαμε αυτές που αφορούν σε εκδηλώσεις που οργανώνει η νομαρχία με άμεσο διαφωτιστικό περιεχόμενο και υποχρεώνουν την παρακολούθησή τους από τους εκπαιδευτικούς .Επίσης περιλαμβάνει αποστολή διαφωτιστικού υλικού.

«Περί θεατρικής παραστάσεως Εθνικού περιεχομένου» (440/εγκ.2,10-1-69).

«Ομιλία υπό καθηγητού Πανεπιστημίου κ. Κ. Καλοκύρη» (34630/68,εγκ.5,10-1-69).

«Ομιλία υπό Συμβολαιογράφου κ. Μ. Διατσίδη» (3370,13-2-71).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Γνωρίζει φιλολ. βραδινού 19-12-71 και παραγγέλλει παρακολούθησιν» (204/8-12-71).

«Γνωρίζει διάλεξιν 'Το Ελληνικόν Ναυτικόν' κ.λ.π. 15-12-71 και παραγγέλλει παρακολούθησιν» (235/6-12-71).

«Επιμόρφωσις μητέρων» (1513/10-2-73)

«Ομιλία υπό συνεργάτου Εθνικού Ιδρύματος» (118/26-3-73).

«Μετάδοσις συνθημάτων» (αρ. εισερχ. εγγρ 6574/72, 16-3-71).

« Αποστολή διαφωτιστικού υλικού»(4388/7-3-68).

«Έμβλημα Εθνικής Επαναστάσεως (παραλαβή εκ Νομαρχίας)» (Ε.Σ. 507/14-1-72).

«Πεπραγμένα δράσεως Νομαρχιακού έτους 1971»(ΣΧ.39/22-1-72).

«Ευχαριστίαι κ. Νομάρχου Πιερίας διά καταβαλλομένης προσπαθείας» (32046,9-11-70).

«Έκφρασις ικανοποιήσεως διά την έκδοσιν μαθητικής Εφημεριδούλας» (αριθ.πρωτ.7983/23-4-71).

«Βραβεύσεις εκθέσεων» (34691,14-12-70).

«Αποστέλλει πρόγραμμα Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου 23ης Μαΐου 1972» (ΣΧ.304/9-5-72).

«Επισήμανσις και αγορά κειμηλίων και λαογραφικού υλικού» (ΣΧ.365/10-6-72).

«Απονομή βραβείων Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου εις μαθητάς» (ΣΧ.415/16-6-72).

«Ερανικές επιτροπές Ε.Ε.Σ.Ν.» (ΚΥ.11581,13-11-73).

«Άφιξη κ. Υφυπουργού» (ΣΧ.445,13-11-73).

«Περί προτιμήσεως Ελληνικών προϊόντων»(36351/17-11-69).

Ως τρίτη κατηγορία θα ορίζαμε τις εγκυκλίους που αφορούν σε διοικητικού περιεχομένου θέματα, όπως :

«Περί συγκεντώσεως υπαλλήλων»(7447/εγκ.59/4-5-68).

«Έμμεσος ασφάλισις εις Ο.Γ.Α. προστατευομένων μελών Δ.Υ.»(εγκ.124/12605/31-5-68).

«Έντυπες καταστάσεις διά την σύνταξιν των ειδικών εκλογικών καταλόγων»(21043,19-8-68).

«Περί τακτικού κλεισίματος των βιβλίων και διαχειρίσεων του Δημοσίου και Ν.Π.Δ.Δ. την 31-12-68» (33074,6-12-68).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Περί αντικαταστάσεως υπαλλήλων εις το κλείσιμον των βιβλίων Δημοσίων διαχειριστών του έτους 1968» (35559,23-12-68).

«Χορήγησις 1/ημέρου αδείας […]» (8020,21-3-70).

«Συγκρότησις επιτροπών διά την λήψιν μέτρων καθαριότητος Δημοσίων χώρων» (13053,13-5-70).

«Υποχρεωτική συμμετοχή υπαλλήλων εις το έργον της απογραφής» (αρ. εισερχ. εγγρ 4277,13-2-71).

«Έγκρισις ημερησίας εκπαιδευτικής εκδρομής» (αρ. εισερχ. εγγρ 14488/ 10-6-71).

«Έγκρισις διαθέσεως καυσοξύλων οξυάς» (7652/13-9-71).

«Σχέδιον οργανώσεως Μαθητικών Συσσιτίων» (Φ. 19/277,22-12-71).

«Διορισμός μελών Σχολικών Εφορειών Δημοτ. Σχολείων»(Δ.Ε.172/27-1-72).

«Κατάρτησις ειδικών εκλογικών καταλόγων» (10460/82,22-6-73).

«Οικονομία χάρτου κ.λ.π.» (ΣΧ.50,6-2-74).

Η αλληλογραφία του όμως δεν εξαντλείται εδώ. Είδαμε ως τώρα το μεγάλο αριθμό εγκυκλίων που στέλνει ο ίδιος στο σχολείο. Υπάρχει όμως κι ένας μεγάλος αριθμός εγκυκλίων που αποστέλλει στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης Πιερίας κι αυτή με τη σειρά της την επισυνάπτει στην αλληλογραφία της με στο σχολείο, μέσω των εγκυκλίων των επιθεωρητών. Στη συνέχεια θα παραθέσουμε αποσπάσματα αυτής της αλληλογραφίας, όπως τα βρήκαμε στις εγκυκλίους των επιθεωρητών.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.1.2. Ο ρόλος του νομάρχη.

Από τη στιγμή που ο νομάρχης είναι ο απόλυτος κυβερνητικός άρχοντας σε επίπεδο νομού, οι αρμοδιότητές του δεν οριοθετούνται σε συγκεκριμένα πλαίσια αλλά εξακτινώνονται σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής και επομένως και της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι όλες οι εγκύκλιοι των υπουργών και των επιθεωρητών (πλην του Νομαρχιακού Επιθεωρητή που φέρει την έδρα του στην Ημαθία) κοινοποιούνται στον νομάρχη . Επομένως, ο νομάρχης δικαιούται να

εκφράζει άποψη τόσο για θέματα λειτουργίας και δράσης του σχολείου όσο και για θέματα παιδαγωγικής φύσης. Άλλωστε είναι μαζί με τον μητροπολίτη και το στρατιωτικό διοικητή οι δεδομένοι επίσημα καλεσμένοι όχι μόνο των εκδηλώσεων που οργανώνουν τα σχολεία αλλά και των παιδαγωγικών συνεδρίων ή των συνελεύσεων του Συλλόγου Δασκάλων, με δυνατότητα παρέμβασης.

Στη συνέχεια παραθέτουμε μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά αποσπάσματα των εγκυκλίων του, που αποτυπώνουν τόσο το ρόλο του, όσο και φωτογραφίζουν την προσπάθεια χειραγώγησης των δασκάλων , ως γέφυρα στην εδραίωση και τη διαιώνιση του καθεστώτος.

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα ευχητήριας εγκυκλίου, που συσχετίζει το αναστάσιμο φως με το έργο του καθεστώτος, παραθέτουμε παρακάτω:

«[…] Σήμερον, ότε, υπό της Εθνικής Επαναστατικής Κυβερνήσεως επιτελείται τεράστιον αναδημιουργικόν έργον, οφείλουμεν, πάντες φωτιζόμενοι με το αληθινό φως της Αναστάσεως του Κυρίου, να επιδοθώμεν καθείς εις τον τομέα του με πίστιν και ενθουσιασμόν εις τα έργα μας προς επίτευξιν των υψηλών Κρατικών σκοπών χάριν του μέλλοντος του Λαού μας». (αριθ. εγκ.5420/5-4-72)[31].

Σε άλλη εγκύκλιό του καταλήγει - και είναι αυτός ο συνηθέστερος τρόπος με τον οποίο καταλήγουν οι αποστολείς όλων των δημόσιων εγγράφων.

«[…] Έχοντες ως σύμβολον την θυσίαν του Θεανθρώπου ας βαδίσωμεν όλοι αδελφωμένοι διά την δημιουργίαν μιας Νέας Ελλάδος των Ελλήνων Χριστιανών, μιας δυνατής και μεγάλης Ελλάδος των Ελλήνων ως την ωραματίσθη η Εθνική μας Επανάστασις της 21ης Απριλίου». (αριθ. εγκ. 9731/9-4-69).

Πέρα από το διαφωτιστικό υλικό που στέλνει στο σχολείο για να χρησιμοποιηθεί στις διαλέξεις, υποδεικνύει και διαφωτιστικά έντυπα ή συνδρομές σε περιοδικά που προωθούν τα εθνικοχριστιανικά ιδεώδη και αποτελούν έτοιμο υλικό για συζητήσεις ή διαλέξεις που καλούνται να πραγματοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[31] Παράρτημα, σελ. 469.

«Ο κ. Νομάρχης Πιερίας διά της ΣΧ 85/14-2-72, καθιστά γνωστόν ότι, υπό του Αρχηγείου Στρατού θα τεθή εις κυκλοφορίαν εντός του μηνός Φεβρουαρίου 1972 ' ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ'. Οι επιθυμούντες την προμήθειάν του να δηλώσωσιν τούτο απ' ευθείας εις το 2ον Γραφείον της Στρατιωτικής Δ/σεως Νομού Πιερίας, προκαταβάλλοντες άμα το ποσόν των 350 δρχ.» (αριθ. Εγκ.15/15-2-72)[32].

« […] έχοντες υπ' όψιν την υπ' αρίθμ. 1785/25-1-69 Διαταγήν του κ. Νομάρχου Πιερίας, γνωρίζομεν υμίν, ότι από μηνών, ήρξατο κυκλοφορούσα η μηνιαία Επιθεώρησις μελέτης και προβολής των Εθνικών θέματων 'ΜΑΤΙΕΣ', περιλαμβάνουσα ύλην χρησιμωτάτην και πλουσιωτάτην» (αριθ.εγκ.8/18-2-69)[33].

Το περιοδικό «*Θέσεις και Ιδέαι*» είναι το κατεξοχήν προπαγανδιστικό όργανο της χούντας. Τόσο ο νομάρχης όσο και ο επιθεωρητής πολύ συχνά «υπενθυμίζουν» στους εκπαιδευτικούς την οφειλόμενη συνδρομή τους.

«Η Νομαρχία Πιερίας διά της υπ' αριθμ. 2039/28-11-71 Δ/γής αυτής παρακαλεί, όπως οι τυχόν οφείλοντες συνδρομάς διά το περιοδικόν 'ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΕΑΙ' αποστείλωσι ταύτας εις τον παρά τη Τραπέζη Ελλάδος λογαριασμόν του περιοδικού» (αριθ. εγκ. 294/10-2-71)[34].

«Διά της υπ' αριθμ. Ε.Π. 245/25-5-1971 Δ/γής της Νομαρχίας Πιερίας εγνώσθη ότι υπό της Γενικής Γραμματείας τύπου και πληροφοριών θα αποστέλλωνται έντυπα της σειράς 'Ενημερώνοντας το Λαόν', άτινα θα διαπραγματεύωνται τα επιτεύγματα της Εθνικής Κυβερνήσεως εφ' όλων των θεμάτων του Κοινωνικού, Οικονομικού, Πολιτικού κ.λ.π. βίου της χώρας. Τα έντυπα ταύτα άμα τη παραλαβή των θα αποστέλλωμεν ημίν διά την καλλιτέραν αξιοποίησιν των εις δοθησομένας ευκαιρίας, ως διαλέξεις, συζητήσεις κ.λ.π.. παρακαλούμε, όπως παραλάβητε εκ του Γραφείου ανά εν έντυπον της ανωτέρω σειράς»(αριθ. εγκ 19/31-5-1971)[35].

Με μεγάλη εμμονή και επαναλαμβανόμενα, στις εγκυκλίους του ο νομάρχης τοποθετείται για το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα χωριά και τι είδους απαιτήσεις έχει απ'

[32] Παράρτημα, σελ. 427.
[33] Παράρτημα, σελ. 160.
[34] Παράρτημα, σελ. 347.
[35] Παράρτημα, σελ. 370-371.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αυτούς το καθεστώς στη μεταλαμπάδευση και διάδοση των ιδεωδών του. Ο εκπαιδευτικός του χωριού , ως θεματοφύλακας , καλείται να στηρίξει, να τονώσει το εθνικό φρόνημα των κατοίκων του χωριού και να τους διαφωτίσει στη βάση των αρχών του καθεστώτος. Ο νομάρχης βεβαιώνει, ότι ο ίδιος προσωπικά θα παρακολουθεί τη δραστηριοποίηση του εκπαιδευτικού, απειλεί με κυρώσεις και απαγορεύει τις μετακινήσεις του χωρίς άδεια που ο ίδιος θα εγκρίνει. Το παρακάτω απόσπασμα είναι χαρακτηριστικό :

«[…] Όλως ιδιάζουσαν σημασίαν έχει η παραμονή των Εκπαιδευτικών εις τας έδρας των. Η ένδοξος ιστορία της Ελλάδος, η ιστορία της υπαίθρου και του Χωριού είναι συνδεδεμένη με την παρουσίαν του Εκπαιδευτικού πλησίον των κατοίκων. Η μεγάλη σημασία της παρουσίας του Εκπαιδευτικού κατεδείχθη κατά τα τελευταία έτη, ότε, δυστυχώς, πολλοί καθηγηταί και διδάσκαλοι μετά το ωράριον της διδασκαλίας, εγκατέλειπον τας έδρας των, τρεπόμενοι εις τα πλησίον αστικά κέντρα, ένθα και διέμενον μονίμως, Τούτο, εκτός του ότι ενεστάλαξε εις τας ψυχάς των κατοίκων της υπαίθρου την πικρίαν και τους εδημιούργει και εν σύμπλεγμα κατωτερότητος, παρείχε την ευκαιρίαν εις τους πάσης φύσεως ανατροπείς και δημοκόπους να εξαπολύουν τα αντεθνικά κηρύγματα της αναρχίας και τα απατηλά συνθήματα της διαβρώσεως των ιερών και οσίων του Έθνους. […]. Εφαρμόζων πιστώς και απαρεγκλίτως τας αρχάς της Εθνικής Κυβερνήσεως θα παρακολουθήσω εκ του σύνεγγυς και μετά της επιβαλλομένης προσοχής την πιστήν τήρησιν των ανωτέρω. Εφεξής διά την μετακίνησιν των υπαλλήλων διά αυστηρώς υπηρεσιακούς λόγους εντός των ορίων του Νομού θα κρίνουν οι Προϊστάμενοι των Υπηρεσιών των. Διά δε τας μετακινήσεις εκτός των ορίων του Νομού θα κρίνωμεν μόνον ημείς, κατόπιν σχετικής αιτήσεως, υποβαλλομένης γραπτώς ή και προφορικώς.[…]» (αριθ. εγκ. 1425/27 (18)/15-6-67)[36].

Αλλά και για τους εκπαιδευτικούς των αστικών κέντρων ο νομάρχης έχει σχέδιο δράσης. Επιβάλλει σ' αυτούς- με εγκύκλιο που υπογράφεται και από τον αναπληρωτή επιθεωρητή, όπως φαίνεται στο απόσπασμα που ακολουθεί- να αναλάβουν κάθε πρωτοβουλία ή δραστηριότητα με σκοπό να τονώσουν το

[36] Παράρτημα, σελ. 80-81.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

φρόνημα των κατοίκων των πόλεων. Ειδικότερα για το σχολείο, να κινητοποιηθούν , ώστε να συστήσουν Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων, και τόσο εντός του σχολείου όσο και με εξωσχολικές δράσεις να μυήσουν τους μαθητές/τριες στη βάση των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών.

«[…] ο κ. Νομάρχης Πιερίας εξέδωκε διαφωτιστικάς εγκυκλίους […], όπως οι διάφοροι φορείς αναπτύξουν συγκεκριμένας δραστηριότητας, ώστε να αλλάξη άρδην η ψυχολογία των κατοίκων των Αστικών Κέντρων. Συγκεκριμένως, σημειοί, όπως οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί του Νομού κινηθούν εις το κάτωθι πλαίσιον δράσεως χωρίς να αποκλείεται και η ανάληψις οιασδήποτε ετέρας πρωτοβουλίας ή δραστηριότητος ευρισκομένης εντός των ορίων των Νόμων του Κράτους.

1. Σύστασις Σχολικών Συλλόγων Γονέων και κηδεμόνων εις άπαντα τα σχολεία των Δήμων τουλάχιστον.

2. Εγγραφή των μαθητών εις τα λειτουργούντα Κατηχητικά σχολεία.

3. Εγγραφή των μαθητών εις τους Αλκίμους – Προσκοπισμόν και οδηγισμόν.

4. Συνεχής διαπαιδαγώγησις των μαθητών επί Εθνικών – Θρησκευτικών θεμάτων, επί τη βάσει συγκεκριμένου προγραμματισμού.

5. Καταρτισμός προγράμματος διά συγκεκριμένην εξωσχολικήν δράσιν των μαθητών.

6. *Έκδοσις μαθητικών εντύπων εις α θα συγγράφουν οι μαθηταί[…]».* (αριθ. εγκ. 1587/23-9-1971)[37] .

Τα θέματα των διαλέξεων που καλούνται να πραγματευτούν οι εκπαιδευτικοί ορίζονται από το Υπουργείο Βόρειας Ελλάδας και υπαγορεύονται μέσω του νομάρχη ως τοπικού κυβερνητικού φορέα.

«ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εν Θεσσαλονίκη τη 3-7-67

Καταρτισμός προγραμμάτων διαφωτιστικών ομιλιών

1)Ο Νομάρχης Πιερίας , δι' εγκυκλίου του, […] έδωκεν εντολήν καταρτισμού προγράμματος διαφωτιστικών ομιλιών διά όλας τας Κοινότητας του Νομού του. […]

[37] Παράρτημα, σελ. 384.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3)Ενδεικτικώς αναφέρομεν, τοιαύτα θέματα: 1) Εξωραϊσμός, 2)καθαριότης οικιών, 3) καθαριότης κοινοχρήστων χώρων, 4)καθαριότης σταύλων, 5)νεκροταφεία ζώων, 6)δημιουργία πάρκων, αλσών, 7)δεντροστοιχία, 8)φύτευσις οπωροφόρων δέντρων, 9)εκτέλεσις έργων διά προσωπικής εργασίας. Συνεργασία Στρατού και Κοινοτήτων δι' εκτέλεσιν Κοινοφελών έργων 10)Μέθοδοι καλλιεργειών, 11)άσκησις Κοινωνικής Προνοίας, 12)Δημιουργία βιβλιοθηκών, 13)εξωσχολικός αθλητισμός, 14) αποταμίευσις, 15)τουρισμός και τόσα άλλα θέματα άκρως ενδιαφέροντα τους κατοίκους της υπαίθρου.[…]

5) Οίκοθεν νοείται κατά τας ομιλίας ταύτας, δέον να εξαίρεται και το έργον και οι σκοποί της Εθνικής Κυβερνήσεως.[…]

Ο Υπουργός Βορείου Ελλάδος

Δ. Πατίλης»

Και η εγκύκλιος συνεχίζει, καθιστώντας τον εκπαιδευτικό στο κέντρο των εξελίξεων:

«[…]Οίκοθεν νοείται, ότι ομιληταί δεν θα είναι μόνον οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, αλλά και άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι και υπάλληλοι Ν.Π.Δ.Δ., επιστήμονες και άλλα πρόσωπα, κατάλληλα, ως εκ της ειδικότητός των, να αναπτύξουν θέματα μορφωτικού περιεχομένου προς τους κατοίκους της υπαίθρου» (αριθ.εγκ.39/27-9-67)[38].

Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός σε ρόλο «τελάλη», καλείται να διαδώσει ευρέως και σε κάθε συναναστροφή του την προβολή και παρακολούθηση των διαφωτιστικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών της Ε.Ι.Ρ.Τ..

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[38] Παράρτημα, σελ. 98-99.

«Το Γραφείον Π.Σ.Ε.Α. της Νομαρχίας Πιερίας γνωστοποιεί ότι από της 6-10-1971 και ώρας 20.20΄υπό του δικτύου τηλεοράσεως του Ε.Ι.Ρ.Τ. ήρχισεν μετάδοσις διαφωτιστικών εκπομπών επί θεμάτων Πολιτικής Αμύνης, αι οποίαι θα επαναλαμβάνωνται ανά 15θήμερον την ιδίαν πάντοτε ημέραν και ώραν. Ραδιοφωνικαί εκπομπαί επί του ιδίου θέματος υπό του δικτύου Ραδιοφωνίας της Ε.Ι.Ρ.Τ. αρχόμεναι από 15-10-1971, θα επαναλαμβάνωνται ομοίως ανά 15θήμερον, ημέραν Παρασκευήν

ΕΥΑΡΕΣΚΕΙΑΙ ΤΟΥ κ. ΝΟΜΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Μέ ψυχικήν εὐφορίαν καὶ ἐθνικήν ὑπερηφάνειαν παρηκολούθησα τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις ὡς καὶ τὴν θαυμασίαν παρέλασιν τῶν Σχολείων ὑμῶν ἐπὶ τῇ 30ῃ ἐπετείῳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940.

Εἰς ὅλας τάς ἐκδηλώσεις, ἀλλ' ἰδιαιτέρως εἰς τὴν πσρέλασιν μοὶ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νά θαυμάσω τό ἀρρενωπόν παράστημα, τό σπινθηροβόλον βλέμμα, τὸ ζωηρόν βάδισμα καί γενικῶς τὴν Ἑλληνικήν «λεβεντιά» τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ὑμῶν.

Τά ἀνωτέρω καταδεικνύουν ὅτι σοβαρὰ προσπάθεια καταβάλλεται ὑφ' ὑμῶν εἰς τόν τομέα τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν σας πρός δημιουργίαν νέων σωματικῶς ὑγιῶν.Γνωρίζω δὲ ὅτι ἡ προσπάθεια αὕτη δέν εἶναι ἡ μόνη, ἀλλὰ ἑτέρα καὶ πλέον σοβαρά καταβάλλεται ἀόκνως ὑφ' ὑμῶν πρὸς δημιουργίαν ψυχῶν ἐμποτισμένων εἰς τά νάματα τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεώδους, ὡς τοῦτο προβάλλεται σήμερον ὑπό τῆς Ἐθνεγερσίας τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967. Καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη ἐν συνδυασμῷ πρός τὴν πρώτην ἐπιτρέπουν νά προβῶ εἰς τήν διαπίστωσιν ὅτι τὴν ψυχήν καὶ τό πνεῦμα σας διακατέχουν ἡ πίστις καί ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τήν ἐλπίδα τοῦ Ἔθνους μας—τούς νέους, πρός τό ἰδεῶδες τῆς παιδείας καὶ πρός ἕνα λαμπρόν Ἑλληνικόν μέλλον, τοῦ ὁποίου ἐσεῖς εἶσθε οἱ βασικοὶ καί κύριοι δημιουργοί.

Εἶμαι ἰδιαιτέρως ὑπερηφανος, διότι προΐσταμαι τοιούτων ἐκπαιδευτικῶν, οἵτινες γνωρίζουν νὰ ἐπιτελοῦν μετὰ θρησκευτικῆς πίστεως καὶ εὐλαβείας τό καθῆκον των πρὸς τήν πατρίδα, τὴν Παιδείαν καί τούς νέους.

Διά πάντα ταῦτα ἐκφράζω πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν πρὸς τὸ διδακτικόν προσωπικόν τῶν Σχολείων σας καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς καί μαθητρίας σας τήν πλήρη εὐαρέσκειάν μου.

Ὁ Νομάρχης
ΠΑΝ. ΚΟΛΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΚΟΠΟΥΣ

Ἐπίσης ὁ κ. Νομάρχης ἀπέστειλε πρός τούς Τοπικούς ἐφόρους Προσκόπων καί Ὁδηγῶν κ.κ.Στυλ. Κωνσταντίνου καὶ Ἀλεξάνδραν Εὐθυμίου, ἀντιστοίχως, τό κατωτέρω ἔγγραφον:

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς θαυμασίας παρελάσεως τῶν Τμημάτων ὑμῶν, κατά τήν 30ην ἐπέτειον τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ἐκφράζω πρὸς ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν πρὸς τούς Προσκόπους καί Ὁδηγούς τῆς πόλεως Κατερίνης τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν μου διά τήν ἐπιτελουμένην ἐργώδη προσπάθειαν διαπλάσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τῶν Προσκόπων καί Ὁδηγῶν.

Λόγω πληθώρας ἐξαιρετικῶς ἐπικαίρου ὕλης ἡ συνέχεια

Β.4: ***Νέα Εποχή, 14-11-70***

και ώραν 19.15΄. Κατόπιν των ανωτέρω παρακαλούμεν την διά παντός προσφόρου μέσου και ενδεδειγμένου τρόπου ευρείαν διάδοσιν περί τούτου εις τον πληθυσμόν προς παρακολούθησιν των εν λόγω εκπομπών» (αριθ.εγκ.3/12-10-1971)[39].

Αξιολογώντας τη διαφωτιστική δράση του σχολείου ο νομάρχης συγχαίρει τα σχολεία που λειτουργούν στη βάση των υποδείξεών του και καλεί και άλλα να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή.

[39] Παράρτημα, σελ. 569.

«Λαβόντες υπ' όψιν [..]υποβληθείσαν μαθητικήν Εφημερίδα υπό τον τίτλον 'ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ',εκδοθείσαν επί τη150η Επετείω της Εθνικής Επαναστάσεως του

1821 […] εκφράζομεν την πλήρην ικανοποίησιν μας προς τον διδάσκαλον […], δια την αξιέπαινον ταύτην πρωτοβουλίαν και συγχαίρομεν άπαντας τους οπωσδήποτε ασχοληθέντας προς τούτο και ελπίζομεν ότι η ενέργεια αύτη θα εύρη μιμητάς και εις άλλα σχολεία του Νομού μας» (αριθ. εγκ. 7983/23-4-71)[40].

Στην πηγή Β.4 ο Νομάρχης συγχαίρει τους εκπαιδευτικούς, γιατί ικανοποιούν τις επιδιώξεις του καθεστώτος, χαρακτηρίζοντάς τους ως «*βασικούς και κύριους δημιουργούς προς ένα λαμπρόν Ελληνικόν μέλλον*».

«[…] επ' ευκαιρία του εορτασμού της 'Παγκοσμίου ημέρας του Παιδιού' έλαβον χώραν εορταστικαί εκδηλώσεις με ιδιάζουσαν λαμπρότητα, προκαλέσασαι λίαν ευμενή σχόλια των κατοίκων των εν λόγω σχολείων, […] εκφράζομεν την πλήρη ικανοποίησίν μας και τα θερμά συγχαρητήριά μας προς τους Διευθυντάς και το λοιπόν προσωπικόν των ανωτέρω Σχολείων, ευχόμενοι, όπως την πρωτοβουλίαν των μιμηθούν και έτεροι συνάδελφοί των επ' αγαθώ της εκπαιδεύσεως των Ελληνοπαίδων» (αριθ. εγκ. 9747/28-4-69)[41].

Από τη μελέτη του αρχείου των εγκυκλίων συναντάμε πολύ συχνά συστάσεις και απειλές για κυρώσεις του νομάρχη αλλά και των επιθεωρητών για μη ικανοποιητική προσέλευση των εκπαιδευτικών στις διαφωτιστικές συγκεντρώσεις ή διαλέξεις που οργανώνει η νομαρχία ,η Διεύθυνση Εκπαίδευσης ή η Στρατιωτική Διοίκηση. Από την επανάληψη αυτής της σύστασης- που ακολουθεί παρακάτω- μπορούμε να εξάγουμε σημαντικά συμπεράσματα για τη στάση των εκπαιδευτικών στο σύνολό τους.

«Παρετηρήθη τελευταίως ότι, ένιοι εκ των υπαλλήλων υμών δεν προσέρχονται εις τας εκάστοτε υπό της Νομαρχίας διοργανουμένας εκδηλώσεις, διαλέξεις κ.λ.π.. αποτέλεσμα της απουσίας των είναι να δημιουργήται η εντύπωσις εις το ευρύ κοινόν και ιδία εις τους ξένους προς τον σκοπόν τούτο αφικνουμένους, ότι ο πνευματικός κόσμος της πόλεώς μας δεν συμμετέχει ενεργώς εις αυτάς.

[40] Παράρτημα, σελ. 367.
[41] Παράρτημα, σελ. 182.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Κατόπιν τούτου παραγγέλλομεν όπως του λοιπού άπαντες οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών μετά των υπ' αυτών υπαλλήλων, προσέρχωνται ανελειπώς και συμμετέχουν εις άπασας τας εκδηλώσεις […].διά τυχόν δε απουσίας υπαλλήλων λόγω ειδικών απασχολήσεων υπεύθυνος τυγχάνει ο Προϊστάμενος της υπηρεσίας […]. Έστω δι' όψιν ότι συμφώνως προς σχετικήν νομολογίαν του Συμβουλίου της Επικρατείας η συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων κ.λ.π. εορταστικάς εκδηλώσεις δι' ας έχει εκδοθή υπό της Διοικήσεως του Νομού, επίσημον πρόγραμμα είναι υποχρεωτική, τυχόν δε απουσία των αποτελεί πειθαρχικόν παράπτωμα διωκόμενον και τιμωρούμενον κατά τας κειμένας διατάξεις του πειθαρχικού Δικαίου» (αριθ.εγκ. 1459/ 23-10-72)[42].

Στις αρμοδιότητες του νομάρχη είναι και η χορήγηση αδείας , ακόμη και μονοήμερης στον/στην εκπαιδευτικό – όπως καταγράφεται και στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου. Ο εκπαιδευτικός σε κάθε του βήμα είναι απόλυτα εξαρτημένος από τη βούληση και την εποπτεία του νομάρχη.

«[…] προεπαναστατικώς είχε παρατηρηθή και επισημανθή το λυπηρόν φαινόμενον ένιοι δημόσιοι υπάλληλοι και ιδιαιτέρως Εκπαιδευτικοί, χρησιμοποιούντες και πλάγια μέσα (Πολιτικάς παρεμβάσεις και πιέσεις) να επιδιώκουν αναρρωτικάς αδείας, χωρίς να υφίσταται προς τούτο σοβαρός λόγος και δη άμα τη ενάρξει του νέου σχολικού έτους. […] παρακαλούμεν, όπως επιστήσητε όλως ιδιαιτέρως την προσοχήν όλων των υπό την εποπτείαν σας εκπαιδευτικών επί του θιγομένου θέματος, το οποίον και ημείς θα παρακολουθήσωμεν προσωπικώς. Εν η περιπτώσει, διαπιστωθή τοιαύτη πρόθεσις υπαλλήλου, αι κυρώσεις θα είναι βαρύταται, μέχρις οριστικής απολύσεως. […]»(αριθ.εγκ. 27/169/20-9-67)[43].

Οι εκπαιδευτικοί που ανήκουν στις τάξεις των εφέδρων αξιωματικών υποχρεούνται να συμμετέχουν στις εθνικές παρελάσεις. Η μη συμμετοχή τους συνεπάγεται κυρώσεις και μη προαγωγή τους στον επόμενο βαθμό.

«[…]παρακαλούμεν όπως άπαντες οι μη κωλυόμενοι υπό της υπηρεσίας των, εκπαιδευτικοί της καθ' ημάς Γ'Περιφερείας, ανήκοντες εις τας τάξεις των εφέδρων Αξιωματικών, συμμετέχουν εις άπασας τας Εθνικάς Παρελάσεις, αίτινες τελούνται εν τη πόλει της Κατερίνης, καθ' όσον φρονούμεν ότι η συμμετοχή τούτων σημαίνει

[42] Παράρτημα, σελ. 522.
[43] Παράρτημα, σελ. 103-104.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αναγνώρισιν της μεγίστης τιμής ήτις εγένετο υπό της Πατρίδος, να επιλέξη και ονομάση αυτούς εφέδρους αξιωματικούς». Και σε άλλη εγκύκλιο αναφορικά με το θέμα αναφέρει: «[…] παρακαλούμεν και συνιστώμεν, όπως οι μη εισέτι Έφεδροι Αξ/κοί-Αν/σταί και τραυματίαι- πολεμισταί (απάντων των πολέμων από 1912 έως 1950 και τοιούτου Κορέας), εγγραφέντες εις τας οικείας εφεδρομιστικάς οργανώσεις, προβήτε το ταχύτερον εις την τοιαύτην εγγραφή […] η μη τοιαύτη εγγραφή […] συνεπάγεται την στέρησιν απάντων των παρεχομένων ή παρασχεθησομένων ευεργετημάτων,διά δε τους εφέδρους Αξ/κούς επί πλέον και την μη προαγωγήν τούτων εις τον αμέσως ανώτερον βαθμόν» (αριθ.εγκ.2085/23-9-70)[44].

Κατά τη μελέτη του αρχείου μας συναντάμε επανειλημμένα εγκυκλίους ,που επιμένουν να αναφέρονται στη σημαία (μέγεθος, υλικό ιστού κ.λ.π.). Ο νομάρχης επιβάλει διά εγκυκλίου του και το τελετουργικό της έπαρσης και υποστολής της. Άλλωστε, η έμφαση στα σύμβολα που δείχνουν τα δικτατορικά καθεστώτα είναι γνωστή.

«Ο Νομάρχης Πιερίας διά της υπ' αριθμ. 24344/26-8-1970 Δ/γής του εντέλλεται, όπως η Εθνική Σημαία παραμένη εν επάρσει καθ' εκάστην από ογδόης πρωϊν μέχρι της δύσεως του ηλίου, ότε και θα υποστέλλεται υποχρεωτικώς εις άπαντα τα Δημόσια καταστήματα. Η μη υποστολή ταύτης καθ' εκάστην εσπέραν αντίκειται προς την παράγρ. Ι της υπ' αριθμ. 82124/Κ.Δ. 12/25-9-1969 αποφάσεως του κ. Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως και Υπουργού Εσωτερικών και δύναται να επισύρη την ευθύνην των παραβατών» (αριθ. εγκ. 2007/17-9-1970)[45].

Η μύηση στην πειθαρχία και την ομοιομορφία επιβάλει –μέσω εγκυκλίου του νομάρχη- όλοι οι μαθητές/τριες να είναι ντυμένοι με τα χρώματα της σημαίας.

«Θέμα : χρησιμοποίησις εθνικών στολών υπό των μαθητών.

1. Διά της ύπερθεν σχετικής επισημαίνεται η ανάγκη όπως οι μαθηταί των Σχολείων κατά τας Εθνικάς εκδηλώσεις φέρουν ομοιομόρφους στολάς με τα εθνικά χρώματα, ώστε να προσδίδεται ιδιαιτέρα κατ' αυτάς λαμπρότητα.

[44] Παράρτημα, σελ. 313.
[45] Παράρτημα, σελ. 308.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2. Αποδίδοντες ιδιαιτέραν σημασίαν εις το θέμα τούτο παρακαλούμεν όπως μεριμνήσητε διά την εξασφάλισιν ομοιομόρφων στολών εις τους μαθητάς. Η προμήθεια των στολών δέον να πραγματοποιηθή ενιαίως προς επίτευξιν καλυτέρων τιμών.

*3. Η σχετική δαπάνη θα βαρύνη τους μαθητάς πλην των απόρων μαθητών δι' ους την δαπάνην δέον να αναλάβουν αι οικείαι Σχολικαί Εφορείαι».(*αριθ. εγκ.258/8-5-1971)[46].

Ο δάσκαλος και η δασκάλα πέρα από τα διδακτικά τους καθήκοντα και τους ρόλους που είναι επιφορτισμένοι – κατά τις απαιτήσεις του νομάρχη- θα πρέπει να φροντίσουν και για την προώθηση της εθνικής οικονομίας, «διαλαλώντας» με κάθε τρόπο την προτίμησή τους για τα ελληνικά προϊόντα . Επίσης επιβάλλεται να μεριμνήσουν – πραγματοποιώντας διαλέξεις- ώστε να παρασύρουν γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/τριών να συμμετέχουν στα λαχειοφόρα ομολογιακά δάνεια του καθεστώτος.

«Διά […] της ύπερθεν τοιαύτης [διαταγής] του κ. Νομάρχου Πιερίας, γνωστοποιείται η Κυβερνητική Πολιτική επί του λίαν σοβαρού εθνικού θέματος της προτιμήσεως των Ελληνικών Προϊόντων.[…] Όθεν παρακαλούμεν όπως, πέραν της επιβαλλομένης προτιμήσεως των Ελληνικών Προϊόντων υπό των Σχολικών Εφορειών, άπαντες οι διδάσκαλοι, ερχόμενοι εις επαφήν μετά των πολιτών, τονίζουν εις πάσαν ευκαιρίαν την σημασίαν ην ενέχει η προτίμησις των Ελληνικών Προϊόντων διά την Εθνικήν Οικονομίαν.[…]» (αριθ.εγκ. 10/16-2-1973)[47].

«[…] Εν συνεχεία της υπ' αριθμ. 108/3/13-10-71 ημετέρας εγκ. δ/γής και επειγόμενοι να εκτελέσωμεν δ/γήν του κ. Νομάρχου Πιερίας, παραγγέλλομεν, όπως, άμα τη λήψει της παρούσης, αναφέρητε ημίν χρονολογιακώς τας πραγματοποιηθησομένας συγκεντρώσεις των γονέων και κηδεμόνων, αφορώσας εις το Λαχειοφόρον ομολογιακόν δάνειον 1971 […]»(αριθ.εγκ. 4/18-10-1971)[48].

[46] Παράρτημα, σελ. 370.
[47] Παράρτημα, σελ. 549.
[48] Παράρτημα, σελ. 394.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Όσοι αναλαμβάνουν να εκπονήσουν έργα στο σχολείο θα πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό νομιμοφροσύνης[49] με ημερομηνία έκδοσης μετά την 1-6-1967, σύμφωνα με τις «επιταγές» του νομάρχη.

«[…] Κατόπιν της υπ' αριθμ. 411/30/30-1-1969 εγκυκλίου Δ/γής του κ. Νομάρχου Πιερίας, ανακοινούμεν υμίν, ότι, […] τα παλαιά πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης των εργοληπτών […] ως ισχυρά θα θεωρούνται πλέον μόνον τα Πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης των εργοληπτών, τα εκδοθέντα μετά την 1-6-1967. Τα ανωτέρω δέον να έχητε υπ' όψιν κατά την εκτέλεσιν υφ' υμών των διαφόρων έργων» (αριθ.εγκ.8/18-2-69)[50] .

Ο νομάρχης απαιτεί και ο επιθεωρητής συστήνει στους εκπαιδευτικούς να είναι παρόντες και στην ετήσια απολογιστική ομιλία του νομάρχη .

«Θέμα: Πεπραγμένα Νομαρχιακής δράσεως έτους 1971.

Αποστέλλομεν, συνημμένως, την υπ' αριθμ. ΣΧ 39/22-1-72 εγκύκλιον Δ/γήν του κ. Νομάρχου Πιερίας και παρακαλούμεν όπως προσέλθωσι και παρακολουθήσωσι την ομιλίαν του κ. Νομάρχου άπαντες οι διδ/λοι». (αριθ.εγκ. 8/25-1-72)[51] .

Διαπιστώνουμε ότι η πίεση που ασκήθηκε στον εκπαιδευτικό και φυσικά στο σχολείο υπήρξε τεράστια, όπως και πολλοί οι ρόλοι στους οποίους εγκλώβισε το καθεστώς τον εκπαιδευτικό για να παίξει .Όπως σε κάθε δικτατορικό καθεστώς, η παιδεία κατέστη υποχείριο της βούλησης των πρωτεργατών. Ο νομάρχης , ως η φυσική παρουσία της πολιτικής εξουσίας στο νομό, εξάντλησε κάθε περιθώριο επιβολής και προσπάθησε με κάθε τρόπο να μετατρέψει τον εκπαιδευτικό και το σχολείο σε φτηνό φερέφωνο του καθεστώτος.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[49] *«Έχοντες υπ' όψιν αρμοδίαν ανακοίνωσιν, φέρομεν εις γνώσιν υμών, ότι ο Τσεμεκίδης Κ. του Νικολάου, κάτοικος Κατερίνης, εκρίθη ως μη νομιμόφρων διά την συμμετοχήν του εις διαφόρους δημοπρασίας Δημοσίων Έργων»* (αριθ. εγκ.16/4-9-69), παράρτημα, σελ. 208.
[50] Παράρτημα, σελ. 160.
[51] Παράρτημα, σελ. 423.

3.2. Η εξερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου

Μελετώντας το πρωτόκολλο αλληλογραφίας(πηγή Β.2) βλέπουμε ότι ο κύριος όγκος των εξερχόμενων εγγράφων του σχολείου έχει ως αποδέκτη τον επιθεωρητή Δημ. Σχολείων Β΄Πιερίας. Προσπαθώντας να κατηγοριοποιήσουμε τη θεματολογία αυτών των εγγράφων , τα χωρίζουμε σε τέσσερις κατηγορίες.

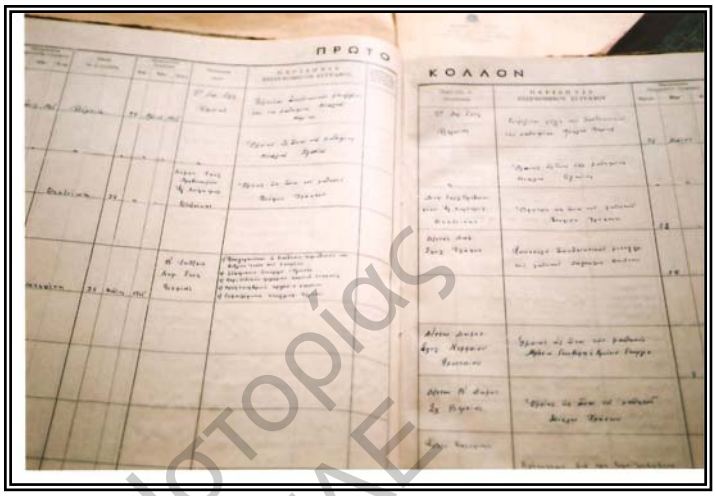

Β.2.:πρωτόκολλο αλληλογραφίας

Την πρώτη κατηγορία αποτελούν αυτά που αναφέρονται στο **διδακτικό προσωπικό του σχολείου**

και φέρουν τον τίτλο:

«*Υποβολή αναφοράς Ελ. Ακερμανίδου περί φιλοξενίας της εις την Εθνικήν Εστίαν*»(7-3-69)[52].

«*Αναφορά κατά της δ/σης Άννης Βασιλειάδου*»(11-6-68).

«*Υποβολή αναφορών διδ/σών*»(10-9-69).

«*Περί ανελλιπούς εργασίας προσωπικού*»(1-6-72).

«*Υποβάλλει υπηρεσιακάς εκθέσεις ικανότητος προσωπικού σχ. Έτους 1971-72*»(5-7-72).

«*Συμβολήν εις επιτυχίαν Λαχειοφόρου Δανείου Οικον. Αναπτύξεως 1969*»(16-11-69).

[52] Αναφέρεται ως η ημερομηνία του εξερχόμενου εγγράφου.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Υποβολή ονομαστικής καταστάσων διδ/λων, επιθυμούντων να λάβουν συμμετοχήν εις Ομολογιακόν Δάνειον*»(5-10-70).

«*Υποβάλλει κατάστασιν διδ/λων επιθυμούντων προς εγγραφήν εις Ομολογιακόν Δάνειον 1972*»(26-10-72).

«*Συμβολήν εις αγοράς Πολεμικής Ναυτικής Μονάδος*» (17-4-70).

«*Εγγραφή υπαλλήλων εις εφεδροπολεμιστικάς οργανώσεις*»(20-3-70).

«*Αναφορά περί των ηρωικώς πεσόντων διδασκάλων*»(31-12-70).

«*Υποβολή εργασίας ' Τα απροσάρμοστα παιδιά ',σχ. 1057/28-19-9-73 του διδ/λου Ν. Γρηγοριάδου*»(24-10-73).

«*Υποβάλλω πραγματείαι 'Αι σιωτηραί εργασίαι των μαθητών' των διδ/λων: 1.Κ.Σωτηροπούλου, 2. Άννης Μπεκρέκη*»(1-12-72).

«*Υποβάλλω αναφοράν μετά βεβαιώσεως επιμορφώσεως του διδ/λου κ. Ν. Γρηγηριάδου εις χρήσιν εποπτκών μέσων*»(8-2-72).

«*Υποβολή αναφοράς περί παρακολουθήσεως Σεμιναρίου επί διδασκαλίαν Φυσ. Πειραματικής και Χημείας*»(18-9-71).

«*Αναφορά ονόματος διδ/λου υπευθύνου Ε.Ε.Σ.Ν.*»(4-10-71).

«*Υποβολή ομιλιών δι' έκδοσιν Ανθολογίου διδ/λων: Γ. Χριστοπούλου, Ν. Γρηγοριάδου και Δ. Παπαδημητρίου*»(25-2-72).

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα έγγραφα που αναφέρονται **σε προγράμματα, βιβλία και εποπτικά μέσα:**

«*Υποβολή ωρολογίου προγράμματος*»(20-9-67).

«*Υποβολή καταστάσεως των υπαρχόντων βιβλίων εις την βιβλιοθήκην*»(10-11-67).

«*Περί αναγκαιούντων θρανίων*»(10-11-67).

«*Χορήγησις εγκυκλοπαιδείας*»(30-6-69).

«*Χορήγησις εποπτικών οργάνων*»(30-6-69).

«*Παραλαβή εγκυκλοπαιδείας Ηλίου*»(20-9-69).

«*Περί παραλαβής εποπτικών μέσων διδ/λίας*»(13-10-69).

«*Διαγραφή φράσεως εκ των βιβλίων Ιστορίας Στ΄τάξεως*»(3-11-69).

«*Ανάγκαι επίπλων*»(2-12-69).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ. ΠΤΔΕ

«*Υποβολή πίνακος εποπτικών οργάνων και μέσων διδ/λίας*»(2-12-69).

«*Προμήθεια έργων αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων*»(24-9-70).

«*Υποβολή μαθητικών εκθέσεων προς βράβευσιν*»(14-2-70).

«*Το παιδικόν εξωσχολικόν βιβλίον*»(6-4-70).

«*Υποβάλλει κατάστασιν εχόντων ανάγκην ειδικής εκπ/σεως μαθητών*»(9-3-73).

Ως τρίτη κατηγορία θα ορίζαμε αυτά που αναφέρονται **σε εκδηλώσεις, διαλέξεις και δράσεις** του σχολείου, όπως:

«*Πρόγραμμα διαλέξεων*»(23-9-67).

«*Υποβολή πίνακος με τα υπό ανάπτυξιν θέματα κατά το σχολ. Έτος 1970-71*»(17-10-70).

«*Αναφέρει πραγματοποιηθείσαν συγκέντρωσιν γονέων και κηδεμόνων*»(5-11-72).

«*Προγραμματισμός ομιλιών*»(28-3-69).

«*Αναβολήν προγραμμ. Ομιλιών*»(12-1-68).

«*Υποβολή εκθέσεως δραστηριότητος ομάδων Ε.Ε.Σ.Ν.*»(11-6-68).

«*Προσκοπική κίνησις*»(14-12-68)

«*Αποστέλλεται κατάστασις μελών Ε.Ε.Σ.Ν.*» (24-10-67).

«*Έκθεσις τελέσεως χριστιανικής εορτής*»(8-1-69).

«*Εορτασμός 25ης Μαρτίου*»(27-3-69).

«*Εβδομάς μαθητού*» (7-4-69).

«*Υποβολή εκθέσεως τελέσεως γυμναστικών επιδείξεων*»(31-5-68).

«*Έκθεσις εορτασμού*»(30-4-68).

«*Υποβολή εκθέσεως εορτής*» (22-2-69).

«*Περί εορταστικών εκδηλώσεων του σχολείου*»(20-3-71).

«*Επίσκεψις μαθητών εις Γεν. Νοσοκομείον Κατερίνης*»(30-10-69).

«*Υποβολή εκθέσεως περί του εορτασμού Διεθνούς Έτους Παιδείας*»(23-11-70).

«*Υποβολή έργων ζωγραφικής διά διαγωνισμόν εις Νέο Δελχί*»(4-12-70).

«*Υποβολή εκθέσεων με θέμα:Η Κομμουνιστική απειλή και η 21η Απριλίου*»(11-12-70).

«*Υποβολή εκθέσεως μαθητού Στ΄τάξεως με θέμα: Η Επανάστασις του 1821*»(9-3-71).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Υποβολή εκθέσεων Στ΄τάξεως*»(3-4-71).

«*Υποβολή εκθέσεως Επί της διδασκαλίας του μαθήματος Πολιτικής Αμύνης*»(10-4-71).

«*Υποβάλλει έκθεσις μαθητού ' Η προστασία των ζώων'*»(10-5-74).

«*Υποβολή εκθέσεως με θέμα: Η εκ των δασών ωφέλειαν*»(15-12-73).

«*Υποβολή υπ' αριθμ. 2 πράξεων περί οργανώσεως Σχολικής Ζωής και Μαθ. Αυτοδιοικήσεως*»(29-3-71).

«*Έρανος μεταξύ μαθητών*»(5-6-70).

«*Περί Συλλόγων Γονέων Μαθητών*» (2-6-70).

«*Συμμετοχή σχολείου εις έργον αναδασώσεως έτους 1972*»(29-1-72).

«*Αναφέρει ποιοι παρευρέθησαν εις τελετήν εγκαινίων εκθέσεως*»(26-6-73).

Ως τέταρτη κατηγορία θα ορίζαμε αυτά που αφορούν στην **υποβολή οικονομικών, στατιστικών στοιχείων, απογραφής, μεταθέσεων, αδειών , Σχολικής Εφορείας,**

«*Υποβολή απολογιστικών στοιχείων Β΄εξαμήνου* 1967»(31-12-67).

«*Υποβολή οικονομικών στοιχείων λήξαντος σχ. Έτους*»(30-6-69).

«*Υποβολή στοιχείων επί τη λήξει του σχ. έτους 1968*»(23-6-68).

«*Υποβολή δελτίου Ο.Σ.Κ.*»(19-3-69).

«*Υποβολή δελτίου απογραφής εξοπλιστικών μέσων του σχολείου*»(12-2-69).

«*Πίνακας κινήσεως κατά μήνα Δεκέμβριον 1967*»(31-12-67)[53].

«*Υποβολή καταλόγου πολιτών προς διορισμόν Σχολ. Εφόρων*»(3-6-69).[54]

«*Μέλη οικογενείας έχοντα διπλήν ασφάλισιν*»(27-5-69).

«*Υποβολή πίνακος στατιστικής*»(25-9-69).

«*Υποβολή πίνακος κατασκηνωτών*»(14-5-69).

«*Γυμναστηριακά στοιχεία*»(2-12-69).

«*Αναφορά λήξεως μαθημάτων*»(23-12-69).

«*Αναφορά ενάρξεως μαθημάτων*»(7-1-70).

«*Υποβολή πίνακος ασθενούντων εκ γρίππης μαθητών*»(10-1-70).

[53] Καταγράφεται για κάθε μήνα πίνακας κινήσεως σχολείου.
[54] Την τελική επιλογή θα κάνει ο νομάρχης με κριτήριο τη νομιμοφροσύνη του υποψήφιου.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Υποβολή δελτίου διδ/κής καταστάσεως*»(28-1-70).

«*Υποβολή υπ' αριθμ. 1/70 πράξεως Σχολ. Εφ. Προς έγκρισιν*»(3-2-70).

«*Υποβολή δελτίων διδακτηρίου, προσωπικού* κ.λ.π.»(24-11-70).

«*Υποβολή αιτήσεων μεταθέσεως [δασκάλων*]»(18-6-71).

«*Υποβάλλω έντυπη αίτησις της διδ/σης […]διά χορήγησιν αναρρωτικής αδείας*»(15-11-71).

«*Υποβολή δελτίων δυνάμεως προσωπικού*»(9-2-70).

«*Υποβολή καταστάσεων αρχηγών οικογενειών*»(5-6-70).

«*Περί ελευθέρας εισόδου εις το σχολείον διαφόρων ατόμων*»(7-2-69).

«*Καθαίρεσις τοιχοκολλήσεων, αφισσών κ.λ.π.*»(13-3-69)

«*Υποβάλλει καταστάσεις ελέγχου μυϊκής ισχύος μαθητών*»(23-6-73).

Τέλος, στον Επιθεωρητή αποστέλλονται προς έγκριση και όλες οι πράξεις που συντάσσει το προσωπικό του σχολείου .

Επίσης ο διευθυντής επικοινωνεί και με άλλους φορείς, όπως :

Το Κέντρο Κοινωνικής Πολιτικής για θέματα που αφορούν:

«*περί πραγματοποιήσεως ομιλιών με θέματα υγιεινής*»(30-3-71).

«*Αποστέλλω καταστάσεις εμβολιασθέντων*»(6-6-72).

«*Αποστολή ιατρού προς επιλογήν μαθητών διά τας μαθητικάς κατασκηνώσεις*»(15-6-72).

Με την **Κοινότητα Χιονάτου** και το **Δημοτικό Σχολείο Χιονάτου** ο διευθυντής επικοινωνεί , γιατί σύμφωνα την υπ' αριθμ. 1/1972 πράξη του βιβλίου Πράξεων Προσωπικού το παραπάνω σχολείο υιοθετήθηκε από το Σύλλογο διδασκόντων του 12ου δημοτικού σχολείου Κατερίνης.

Β.5: Φωτογραφικό αρχείο 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης

Έτσι με δύο εξερχόμενα έγγραφα,

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ένα στις 27-1-72 και ένα στις 27-4-72 αντίστοιχα το σχολείο αποστέλλει γραφική ύλη και επιστολή των μαθητών του καθώς και δώρα στο υιοθετημένο σχολείο του Χιονάτου.

Στην πηγή Β.5 οι μαθητές και οι μαθήτριες του 12ου σχολείου Κατερίνης κρατώντας τα δώρα που έχουν ετοιμάσει για τα παιδιά του υιοθετημένου σχολείου Χιονάτου .

Με το **Δασαρχείο** για τη χορήγηση καυσόξυλων (3-10-67).

Με τον **Ανώτερο Στρατιωτικο Δ/ντή Φρουράς Κατερίνης – Δ/την 3211ΤΕΑ** για:

«*Πρόγραμμα διαλέξεων*»(23-9-67).

«*Πρόγραμμα ομιλιών Εθν. Διαφωτίσεως*» (12-12-67)

«*Αναβολήν προγραμμ. Ομιλιών*»(12-1-68).

«*Εθνική εορτή και ομιλία*»(11-4-68).

Με το **Αρχηγείο Στρατού. Δνση Στρ. Εκδ. Β.Σ.Τ.902**

«*Γνωστοποιείται κατάθεσις αντιτίμου 'Λευκώματος της Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων'*»(17-2-70).

Με τον **Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό Νεότητας:**

«*Περί εγγραφής ετέρων 10 μαθητών ως συνδρομητών του περιοδικού*»(17-11-67).

«*Αποστολή ερωτηματολογίου δραστηριοτήτων Ε.Ε.Σ.Ν.*»(11-6-68).

«*Αποστολή καταστάσεως εγγραφής μελών*»(22-1-69).

«*Αποστέλλεται συμπεπληρωμένον έντυπον δραστηριότητος Ε.Ε.Σ.Ν.*»(12-5-69).

«*Αποστολή καταστάσεως μελών*»(10-11-69).

«*Αποστολή Λευκώματος*»(6-7-71).

«*Αποστολή αποδείξεων παραλαβής 260 τεμαχίων σπολατών*»(26-4-72).

«*Αποστολή εκθέσεως διανομής σοκολατών, φωτογραφιών*»(5-5-72).

Με το **Σχολίατρο για :**

«*Υποβολή πίνακος νοσηρότητος μηνός Δεκεμβρίου*»(31-12-67).

«*Αποστολή πίνακος ασθενησάντων μαθητών κατά Ιανουάριον 1969*»(31-1-69).

«*Αποστολή καταστάσεως δαμαλισθέντων και αναδαμαλισθέντων*»(28-4-71).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Με το **Νομάρχη για:**

«*Εθνική εορτή και ομιλία*»(11-4-68).

«*Ημερησία εκπ/κή εκδρομή*»(17-5-68).

«*Πραγματοποιηθείσα ομιλία περί χολέρας*»(31-12-70).

«*Υποβολή αναφοράς περί πραγματοποιήσεως εκδρομής εις Γιαννιτσά- Έδεσσα-Νάουσα και Βέροια*»(3-6-71).

«*Οργάνωσις μαθητικών συσσιτίων*»(10-1-72).

Με **γονέα για:**

«*Περί της διαγωγής του υιού του*»(10-11-69).

Με το **Μητροπολίτη Κίτρους για:**

«*Εθνική εορτή και ομιλία*»(11-4-68).

Με την **Επιτροπή Συντάγματος (Ζαλοκώστα 3 Σ.Τ. 134 Αθήναι):**

«*Έκθεσις της συζητήσεως των γονέων επί του σχεδίου Συν/τος*» (22-5-68).

«*Υποβολή σχετικού ψηφίσματος*»(11-6-68).

«*Ψήφισμα αναβολής δημοψηφίσματος*»(18-6-68).

«*Ψήφισμα περί του σχ. Συν/τος*»(23-6-68).

Με τον **Πρόεδρο του Συλλόγου Γονέων μαθητών Σχολείου για:**

«*Συγκέντρωσις γονέων και διάλεξις*» (22-4-69).

«*Περί ευρείας συσκέψεως προς συζήτησιν σχολ. Θεμάτων*»(30-10-69).

Με τη **Γενική Δ/νσις Ταχ. Ταμιευτηρίων για:**

«*Αποστολή δύο μαθητικών εκθέσεων*»(26-11-67)

«*Υποβάλλονται προς βράβευσιν μαθητικαί εκθέσεις*»(10-11-69).

«*Απεστάλησαν εκθέσεις προς βράβευσιν*»(6-11-70).

Με άλλα σχολεία για θέματα μεταγγραφών και αποστολής αποδεικτικών ή επιβεβαίωσης τίτλου σπουδών μαθητών/τριών.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.4 Το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού

Το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού (πηγή Β.6) μας προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την εξέλιξη της καθημερινής ζωής μέσα στο μικρόκοσμο του σχολείου. Ειδικότερα, καταγράφονται οι παιδαγωγικές απόψεις και οι τάσεις του διδακτικού προσωπικού, ο βαθμός ανάπτυξης εξωδιδακτικών δραστηριοτήτων και δράσεων του σχολείου, η ανταπόκρισή τους στα αιτήματα του υπουργείου και των επιθεωρητών, όπως και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των διδασκόντων και των διδασκομένων τη δεδομένη χρονική περίοδο.

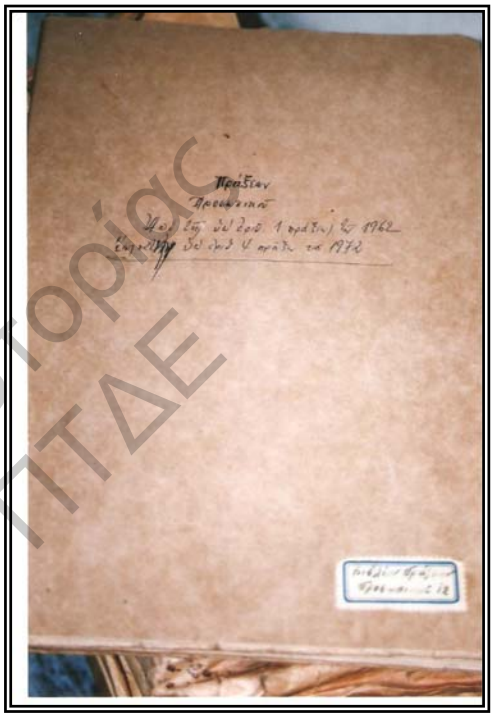

Β.6: Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού

Η πίεση που άσκησε το δικτατορικό καθεστώς στο σχολείο ήταν τόσο ασφυκτική, ώστε έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον να δούμε πώς αυτό ανταποκρίθηκε στις «επιταγές» του καθεστώτος, πώς λειτούργησαν οι εκπαιδευτικοί, τι ρόλο έπαιξε ο διευθυντής και πώς αυτό καταγράφτηκε.

Στο βιβλίο πράξεων προσωπικού του 12ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης [55]οι Πράξεις που αφορούν στην οργάνωση του σχολείου και ήταν εναρκτήριες για τη σχολική χρονιά συντάχτηκαν και υπογράφτηκαν τις πρωινές ώρες, ενώ όλες οι άλλες πραγματοποιήθηκαν σε απογευματινό χρόνο. Εξαίρεση αποτελεί η Πράξη της 23-6-1970,[56] όπου στις 8 π.μ. συνήλθε το διδακτικό προσωπικό για να συζητήσει τις διαπιστώσεις του από την εφαρμογή του νέου

[55] Όλες οι Πράξεις επισυνάπτονται στο Παράρτημα, σελ.3-38.
[56] Παράρτημα, σελ. 8-9.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αναλυτικού προγράμματος μαθημάτων. Τη μελέτη μας συμπληρώνει και το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού του 7/θέσιου Δημοτικού Σχολείου Βροντούς,[57] οι συνεδριάσεις του οποίου πραγματοποιήθηκαν όλες σε πρωινό χρόνο.

Έτσι, για το **σχολικό έτος 1968-69** ο Σύλλογος Διδασκόντων συνεδρίασε έξι φορές για θέματα τρέχουσας λειτουργίας του σχολείου. Η πρώτη εναρκτήρια συνεδρίαση (10-9-1968)[58] αφορά στην οργάνωση του σχολείου (κατανομή τάξεων, εκκλησιασμός, διαχωρισμός τάξεων σε πρωινά και απογευματινά τμήματα, επιτηρητές δάσκαλοι, εμφανίσεις του σχολείου και συνεργασία σχολείου-οικογένειας) .

Ως κείμενο η πράξη, θα λέγαμε, ότι αποτελεί ακριβές αντίγραφο των πράξεων προηγούμενων ετών, με τη διαφορά ότι αλλάζουν μόνο τα ονόματα των διδασκόντων. Οι άλλες πέντε πράξεις του συλλόγου αφορούν στη χορήγηση απολυτηρίου σε ιδιώτες έπειτα από προφορικές και γραπτές εξετάσεις .

Για το σχολικό έτος 1969-70 βρίσκουμε τέσσερις πράξεις , εκ των οποίων οι δύο ασχολούνται με τη χορήγηση απολυτηρίου. Για πρώτη φορά συναντάμε διαφοροποίηση κατά την πρώτη εναρκτήρια συνεδρίαση (10-9-1969)[59] τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην έκτασή της- όπως καταγράφεται στη σύνταξη της πράξης. Έτσι, πέρα από την κατανομή των τάξεων, τον εκκλησιασμό, το διαχωρισμό των τάξεων σε πρωινά και απογευματινά τμήματα, επιτηρητές δάσκαλοι, εμφανίσεις του σχολείου και συνεργασία σχολείου-οικογένειας, συμπληρώνονται στην πράξη και οι παρακάτω παράγραφοι:

«Καθαριότης, συμπεριφορά και τάξις μαθητών,

Εκδρομαί,

Σχολική βιβλιοθήκη

Συνεδριάσεις προσωπικού,

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[57] Η Βροντού είναι ένα από τα έξι δημοτικά διαμερίσματα που συμπεριλαμβάνονται στο Δήμο Δίου.
[58] Παράρτημα, σελ.3.
[59] Παράρτημα, σελ. 4-7.

Εφαρμοσθησόμενοι μέθοδοι, συστήματα και αρχαί,

Προσπάθεια επιμορφώσεως του προσωπικού,

Σχολικόν μουσείον-εποπτικά όργανα,

Προσκοπισμός-Κατηχητικόν- Ομάδες Ε.Ε.Σ.Ν.,

Σχολικός κήπος

Έρανοι,

Αναπλήρωσις απουσιαζόντων διδασκάλων,

Εκκαθάρισις αρχείου,

Υγιεινή μέριμνα».

Στην παράγραφο «*επιτηρηταί διδάσκαλοι*» - πέρα από την αναγραφή των επιτηρητών δασκάλων που εγγραφόταν μόνο στην πράξη της συνεδρίασης - συμπληρώνεται και ο λόγος που πρέπει η επιτήρηση να είναι αυστηρή .

Σε προηγούμενα σχολικά έτη στην παράγραφο «*εμφανίσεις του σχολείου-εορταί*» γινόταν αναφορά μόνο στον υπεύθυνο των παρελάσεων –που ήταν πάντα άντρας- και στις δασκάλες που θα προετοίμαζαν τις μαθήτριες στους χορούς για τις γιορτές της απελευθέρωσης της πόλης, της 28η Οκτωβρίου και της 25η Μαρτίου. Τέλος, γινόταν αναφορά γενικά ότι για άλλες ευκαιριακές εκδηλώσεις (μεταξύ αυτών και η γιορτή της μητέρας) την ευθύνη της οποίας αναλάμβανε δασκάλα. Στη συγκεκριμένη πράξη, πέρα από τις εκδηλώσεις που προαναφέραμε για πρώτη φορά γίνεται λόγος:

«*Διά την εορτήν της Σημαίας*»

«*Διά την επέτειον του Ν.Α.Τ.Ο.*»

«*Διεθνής ημέρα αποταμιεύσεως*» Επίσης καταγράφεται η «*συγγραφή υπό μαθητών εκθέσεως. Θα διοργανωθή εις το τέλος του σχολικού έτους χειροτεχνική έκθεσις ως και κατά το παρελθόν*» ,σε καμία όμως προηγούμενη πράξη διδασκόντων δεν αναφέρεται η παραπάνω παρατήρηση.

«*Διά την εορτήν των Χριστουγέννων*»

Επισημαίνεται ξανά ότι «*διά τας εθνικάς εορτάς, συμμετοχή εις αυτάς, ως το επίσημον πρόγραμμα θα ορίζη*».

«*Διά την εορτήν των Τριών Ιεραρχών*»

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Διά την επέτειον της 21ης Απριλίου, ως εκδοθησόμενον επίσημον πρόγραμμα.»

Στο τέλος αφήνεται και ενδεχόμενο για άλλες ευκαιριακές εορτές και εκδηλώσεις που θα προκύψουν από τη λήψη των εγκυκλίων του υπουργείου.

Στην παράγραφο *«καθαριότης, συμπεριφορά και τάξις μαθητών»* επισημαίνεται η «*Συνεχής και συστηματική φροντίς του προσωπικού, ίνα εθισθώσιν οι μαθηταί εις την τάξις , καθαριότητα και συμπεριφοράν. Τήρησις επακριβώς του ωραρίου. Ο επιτηρητής θα προσέρχεται 30΄προ της κρούσεως του κώδωνος».*

Για πρώτη φορά μελετώντας το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού γίνεται καταγραφή του τελετουργικού της πρωινής προσευχής – με « *Κοινή προσευχή, καθ' ην θα ψάλλωσιν οι μαθηταί μελωδικώς μίαν από τας γνωστάς πρωινάς προσευχάς. Έπαρσις της Σημαίας*». Ακόμη δίνεται έμφαση στη καθαριότητα μαθητών και του σχολικού χώρου. Χαρακτηριστικά καταγράφεται: «*Καθημερινός έλεγχος της καθαριότητος και της εμφανίσεως των μαθητών. Αθόρυβος και απρόσκοπτος εργασία εν τη τάξει, κοσμιότης και τάξις εν ταις διαλείμμασι. Ομάδες καθαριότητος θα επιβλέπουν την καθαριότητα του αυλείου χώρου και των αφοδευτηρίων».*

Στην παράγραφο «*εκδρομαί*» τονίζεται ότι οι εκδρομές είναι «*ημιημερήσιαι […] και θα αποβλέπουν εις διδακτικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς*» . Οι δύο ημερήσιες εκδρομές θα πραγματοποιούνται «*εν συνδυασμώ με λειτουργία ναϋδρίου*».

Στην παράγραφο «*σχολική βιβλιοθήκη*» καταγράφεται η «*Απαγόρευσις των βιβλίων κόμικς και λοιπών μη εγκεκριμένων βιβλίων*», όπως οι εγκύκλιοι υπαγορεύουν.

Στην παράγραφο «*συνεργασία σχολείου- οικογένειας*» ενδιαφέρον παρουσιάζει η αύξηση και ο καθορισμός - σε σχέση με το παρελθόν- των επαφών των διδασκόντων με τους γονείς, καθώς και των «συγκεντρώσεων» στο σχολείο, με απώτερο σκοπό την προπαγάνδα που το καθεστώς υπαγορεύει μέσω των εγκυκλίων . *«[…] θα αναλάβη έκαστος διδάσκαλος την πραγμάτευσιν ενός παιδαγωγικού ή εθνικοθρησκευτικού θέματος, του οποίου τον τίτλον θα παραδώση εις τον Διευθυντήν του σχολείου μέχρι 5-10-69».*

Στην παράγραφο «*συνεδριάσεις προσωπικού*» ορίζεται ότι αυτές θα γίνονται «*άπαξ του μηνός, εκτάκτως δε εφ' όσον ήθελεν παρουσιαστή ανάγκη. Τα υπό συζήτησιν*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

θέματα θα είναι εκ των προτέρων γνωστά. Δι' αυτόν τον λόγον έκαστος των διδ/λων θα παραδώση εις τον Διευθυντήν του Σχολείου μέχρι 5-10-69 πίνακα των κατά την γνώμην του συζητητέων θεμάτων, ο δε Δ/ντής θα προβή εις τον προγραμματισμόν και καταρτισμόν της ημερησίας διατάξεως των συνεδριάσεων και του προσωπικού».

Στην παράγραφο «*εφαρμοσθησόμενοι μέθοδοι, συστήματα και αρχαί*» καταγράφεται ότι το σχολείο **θα** μεταμορφωθεί σε πραγματικό σχολείο εργασίας. Γίνεται αναφορά για τη μέθοδο που θα ακολουθείται «*Την εν τω σχολείω μάθησιν θα ακολουθή η επεξεργασία των μεμαθημένων, η εμβάθυνσιν εις αυτά, ο κριτικός έλεγχος, η εφαρμογή και η εξάσκησις περί την χρήσιν αυτών».* Γίνεται λόγος για την αρχή της αυτενέργειας, της διάταξης της ύλης, την αρχή της εργασίας και της κατασκευής των πραγμάτων. *«Εις όλα τα μαθήματα θα εφαρμόζεται γενικώς η τριμερής πορεία διδ/λικής εργασίας, ήτοι πρόσκησις γνώσεων, επεξεργασία αυτών και εμπέδωσίς των».*

Στην παράγραφο « *προσπάθεια επιμορφώσεως του προσωπικού*» καταγράφεται ότι «*Αύτη θα επιτευχθή αφ' ενός μεν διά της μελέτης κατ' οίκον επιστημονικών, λογοτεχνικών κ.τ.λ. βιβλίων, εκ της ατομικής και της σχολικής βιβλιοθήκης και αφ' ετέρου δια των παιδαγωγικών μηνιαίων συνεδρίων του διδ. Προσωπικού».* Έγκειται δηλαδή στη διάθεση και την αυτενέργεια του κάθε εκπαιδευτικού να επιμορφωθεί και στη σχολική μονάδα να οργανώσει παιδαγωγικές συναντήσεις προς βελτίωση του προσωπικού της.

Τόσο από τη μελέτη του Βιβλίου Πράξεων Προσωπικού, όσο και της Σχολικής Εφορείας, ιδιαίτερη μέριμνα για την αγορά βιβλίων που θα ενημερώνουν και θα επιμορφώνουν τους εκπαιδευτικούς δεν καταγράφεται. Και στις δύο περιπτώσεις που συναντάται σ' όλη την επταετία, η διαδικασία είναι ασφυκτική. Από την πλευρά επιπλέον του Υπουργείου η μόνη μέριμνα αφορά στη μετεκπαίδευση των διδασκαλείων. Από τη μελέτη μας διαπιστώσαμε ότι δεν υπάρχει καταγραφή στο αρχείο του σχολείου πραγματοποιηθέντων διδακτικών παιδαγωγικών μηνιαίων συνεδριάσεων του διδακτικού προσωπικού , όπως ορίζεται στην εν λόγω πράξη.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στην παράγραφο «*σχολικόν μουσείον-εποπτικά όργανα*» αόριστα ορίζεται ότι «*Θα καταβληθή προσπάθεια εμπλουτισμού του σχολικού μουσείου, κυρίως εις ότι αφορά τας συλλογάς εντόμων, φυτών, ορυκτών, ιχθύων κ.τ.λ.*» κατά τις επιταγές των εγκυκλίων του επιθεωρητή.

Στην παράγραφο «*Προσκοπισμός-Κατηχητικόν- Ομάδες Ε.Ε.Σ.Ν.*» ορίζεται ένας δάσκαλος ο οποίος θα επανεξετάσει[60] το θέμα της ίδρυσης προσκοπικών ομάδων τόσο στο σχολείο όσο και στην ευρύτερη περιοχή του σχολείου. Επίσης καταγράφεται, ότι θα ενισχυθεί η κατηχητική προσπάθεια μέσα από τη διαφώτιση μαθητών και γονέων. Δηλαδή, όπως καταγράφεται επίσημα στις Πράξεις των Διδασκόντων, το σχολείο δηλώνει ότι αναλαμβάνει «κοινωνική» δράση και έξω από τα όρια του, κατά την απαίτηση του καθεστώτος .

Στις 23-6-1970[61] συνεδριάζει το διδακτικό προσωπικό κατόπιν της υπ'αριθ. 1405/29-5-70 θέμα 1ον Δ/γής Επιθ/του Β' Πιερίας και καταγράφει τις διαπιστώσεις του εκ της εφαρμογής του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος Μαθημάτων. Στις γενικές παρατηρήσεις του το Προσωπικό συμφωνεί με το νέο αναλυτικό πρόγραμμα και χρησιμοποιώντας συγκριτικό βαθμό στη διατύπωσή του αναφέρει ότι είναι «*αρτιότερον εις ποιότητα και ποσότητα παρεχομένης ύλης*» και επισημαίνει την «*διασάφησις του πλάτους και εκτάσεως της προσφερομένης ύλης, επί τω τέλει όπως εις άπαντα τα σχολεία της Ελληνικής Επικρατείας να παρέχεται η αυτή ποιότης της ύλης και να ασκώνται ισομερώς οι διάφοροι δεξιότητες*». Ακόμη προτείνουν «*Η Ενιαία διδασκαλία να είναι υποχρεωτική διά τας Α΄και Β΄τάξεις*».

Στη συνέχεια εξειδικεύουν τις κρίσεις τους ανά τάξη και προτείνουν την αύξηση των ωρών σε κάποια μαθήματα και κεφάλαια μαθημάτων. Για την Α΄τάξη ζητούν μόνο να προστεθεί μία ώρα Αριθμητικής. Διαπιστώνουν ότι ο στόχος της φιλαναγνωσίας δεν επιτυγχάνεται στη Β΄τάξη μόνο με το αναγνωστικό. «*Απαραίτητος η εισαγωγή και άλλων βιβλίων ως της Σπουδής του*

[60] Η χρησιμοποίηση της παραπάνω λέξης , μας οδηγεί να υποθέσουμε ότι την προηγούμενη χρονιά η οργάνωση των προσκοπικών ομάδων δεν ήταν ικανοποιητική.
[61] Παράρτημα, σελ.8-9.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Περιβάλλοντος, της Αριθμητικής και των λεκτικών Ασκήσεων». Αξιολογούν το αναγνωστικό της Β΄τάξης μόνο στο επίπεδο «*ορθογραφικών και συντακτικών λαθών ή ιδιωματισμών ή λογιοτατισμών»,* και το κρίνουν γι' αυτό τέλεια ανανεωμένο. Προτείνουν επίσης τα αναγνωστικά κείμενα να έχουν «*άμεσον σχέσιν με το αντικείμενον της Σπουδής του Περιβάλλοντος, επί τω τέλει όπως αποκτήσωμεν πατριδογνωστικόν Αναγνωστικόν διάφορον κατά διαμερίσματα της Ελλάδος. Τούτο ισχύει δια την Α' και Β' τάξιν*». Είναι η μόνη παρατήρηση που αφήνει υπονοούμενα για το περιεχόμενο του Αναγνωστικού. Για τη Γραμματική φρονούν ότι είναι «*ορθοτάτη η παρατήρησις του περιορισμού της προσφερομένης ύλης, εις εκείνην, ήτις δεν έχει διαφορετικούς τύπους εις την καθαρεύουσαν. Τούτο να επεκταθή και εις τα υπόλοιπα μέρη του λόγου*». Ακόμη καταγράφονται παρατηρήσεις και για τις τέσσερεις πράξεις της Αριθμητικής.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι οι παρατηρήσεις που αφορούν στη Β΄ τάξη, είναι σε έκταση μεγαλύτερες και πιο «τολμηρές» σε σχέση με τις άλλες τάξεις. Ανατρέχοντας σε προηγούμενη πράξη και παρατηρώντας την τάξη που κατέχει κάθε εκπαιδευτικός αυτή τη σχολική χρονιά, διαπιστώνουμε ότι οι παραπάνω παρατηρήσεις ανήκουν στο διευθυντή του σχολείου, ο οποίος δίδασκε στη Β΄τάξη.

Στην Γ΄τάξη οι παρατηρήσεις περιορίζονται μόνο στους τόνους των μετοχών « *Αποφεύγονται οι τόνοι των μετοχών εις –οντας και –ωντας. Το ορθόν εις το –ωντας να τεθή περισπωμένη»,* ενώ ζητείται να αποφευχθούν τύποι της καθαρεύουσας «*Και εδώ να αποφευχθούν οι τύποι που συναντώνται άλλως πως εις την καθαρεύουσαν».* Καμία άλλη παρατήρηση δεν τίθεται για το Αναγνωστικό ή τα άλλα βιβλία.

Στις διαπιστώσεις που αφορούν στις τάξεις Δ΄, Ε΄, Στ΄ δεν καταγράφεται καμία αναφορά για τα Αναγνωστικά. Αναφερόμενοι στη Γραμματική υποστηρίζουν ότι «*Εις την Γραμματικήν η καθ' ομοκέντρους κύκλους διδασκαλία ορθοτέρα του χωρισμού της Γραμματικής εις 3/3. Σκόπιμος η σύνταξις βασικού ορθογραφικού λεξικού εκάστης τάξεως και υπό την αναλογίαν Α΄=300 λέξεις, Β΄=400 λέξεις, Γ΄=500 λέξεις, Δ΄=700 λέξεις, Ε΄=800 λέξεις και ΣΤ΄=1000 λέξεις».* Για τις

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

εκθέσεις αναφέρουν *«να γράφωνται τουλάχιστον άπαξ της εβδομάδος»*.Στη συνέχεια περιορίζονται στην ποσότητα και την έκταση της ύλης κατά μάθημα. Οι παρατηρήσεις τους αφορούν στα Θρησκευτικά , στη Φ. Ιστορία, στη Φυτολογία, στην Ορυκτολογία, την Υγιεινή, τα Μαθηματικά. Προς το τέλος των διαπιστώσεων και αναφερόμενοι στην Στ΄τάξη κάνουν και μία επισήμανση προς τους Επιθεωρητές. Έτσι αναφέρουν: *«Το περί Συνόλων κεφάλαιον να διδάσκεται απαρεγκλίτως εις το τέλος του Σχολ. Έτους και να μην τίθεται τούτο εις την διάθεσιν των κυρίων Επιθεωρητών»*.

Μελετώντας την εν λόγω εγκύκλιο που αποτελεί αιτία σύνταξης της παρούσας πράξης, παρατηρούμε ότι οι εκπαιδευτικοί απαντούν στα τρία σκέλη που τους ζητά ο επιθεωρητής, όπως φαίνεται στο απόσπασμα της εγκυκλίου που παραθέτουμε παρακάτω και κυρίως για την ποσότητα της παρεχόμενης ύλης και το χρόνο των μαθημάτων. Οι παρατηρήσεις τους για το «ποιον» της ύλης αφορούν στα Μαθηματικά, τη Φ. Ιστορία. Αν λάβουμε υπόψη μας τη βούληση του καθεστώτος για αναβάθμιση των παραπάνω μαθημάτων , μπορούμε να κατανοήσουμε την προσπάθεια του συλλόγου να ικανοποιήσει τα «ώτα» του επιθεωρητή. .«[…] *παρακαλούμεν, όπως εν τοις πρακτικοίς περιληφθώσι τα προκύψαντα προβλήματα κατά μάθημα και τάξιν:*

α) Ως προς τον αριθμόν και διάρκειαν των διδακτικών ωρών,

β)Ως προς την διδακτέαν ύλην (ποσόν και ποιον ταύτης),

γ)Ως προς τας υπό του νέου προγράμματος παρεχομένας δι' έκαστον μάθημα μεθοδικάς οδηγίας.

Εν τέλει του πρακτικού δέον περιληφθώσι τα παρατηρηθέντα πλεονεκτήματα και τυχόν μειονεκτήματα του νέου Ε.Α.Π. εν συγκρίσει με τα του προ αυτού ισχύσαντος και αι προτάσεις του Συλλόγου προς περαιτέρω βελτίωσιν της καταστάσεως» (αριθ. εγκ.1405/29-5-70).

Για το σχολικό έτος 1970-71 συναντάμε τη σύνταξη διπλάσιου αριθμού –οκτώ- Πράξεων που ποικίλουν και στη θεματολογία τους.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στις 13-10-1970[62] συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων με θέμα την οργάνωση του σχολείου για το σχολικό έτος 1970-71. Το κείμενο της Πράξης αποτελεί πιστό αντίγραφο της προηγούμενης εναρκτήριας συνεδρίασης (Πράξις 2α, 10-9-1969) · διαφοροποιείται μόνο στα ονόματα των διδασκόντων. Επαναλαμβάνεται ένα χρόνο μετά ότι *«Το σχολείον θα πρέπει να γίνη πραγματικόν σχολείον εργασίας»*, γεγονός που δείχνει ότι δεν υπάρχει ουσιαστική ισχύ στη δήλωση αυτή.

Στην παράγραφο «*Προσκοπισμός-Κατηχητικόν- Ομάδες Ε.Ε.Σ.Ν.*» ορίζεται άλλος δάσκαλος ο οποίος παρακαλείται (με κεφαλαία γράμματα) να επανεξετάσει το θέμα της ίδρυσης προσκοπικών ομάδων και όλων όσων καταγράφηκαν το προηγούμενο σχολικό έτος. Πιθανολογούμε λοιπόν, ότι την προηγούμενη χρονιά δε λειτούργησαν με επιτυχία οι προσκοπικές ομάδες.

Στην παράγραφο «*συνεργασία σχολείου- οικογένειας*», όπως και την προηγούμενη χρονιά , ζητείται από τους εκπαιδευτικούς μεταξύ των άλλων να παραδώσουν στο διευθυντή *«την διαπραγμάτευσιν ενός παιδαγωγικού ή εθνικοθρησκευτικού θέματος, του οποίου τον τίτλον θα παραδώση εις τον Διευθυντήν του σχολείου **μέχρι**…»* και λείπει η καταληκτική ημερομηνία.

Στις 29-1-1971[63] συνεδριάζει ο Σύλλογος με βάση την υπ' αριθμ. 23/23-1-71 εγκύκλιο- διαταγή του επιθεωρητή με θέμα την πραγματοποίηση εκδηλώσεων «*διά τον εορτασμόν της εκατοπεντηκονταετηρίδος από της εθνεγερσίας του 1821*».Όπως ορίζεται από την εγκύκλιο, για την καλύτερη οργάνωση και διεξαγωγή του προγράμματος – που διαπερνά όλο σχεδόν το σχολικό έτος – καταγράφεται ονομαστικά και λεπτομερώς ο καταμερισμός τόσο της ομιλίας του κάθε εκπαιδευτικού – σε ορισμένο χρόνο- όσο και των αρμοδιοτήτων της τάξης του. Έτσι, κατά τη σχολική χρονιά 1970-71 σε όλα τα σχολεία της χώρας ακούγονται την ίδια ημέρα οι ίδιες ομιλίες και οι μαθητές τραγουδούν τα ίδια πατριωτικά άσματα , θαυμάζουν τα πορτρέτα των ηρώων του 1821, γράφουν εκθέσεις γι' αυτούς , ασκούνται *«εις αγωνίσματα σχετικά προς τα υπό των*

[62] Παράρτημα, σελ. 10-12.
[63] Παράρτημα, σελ. 13.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

προγόνων μας τελούμενα» και ασχολούνται με χαρτοκολλητική, ιχνογραφία, χαρτοπλεκτική, ξυλοκοπτική, χορτοπλεκτική, φτιάχνουν προσωπογραφίες , τα κορίτσια κεντούν σκηνές και ήρωες του 1821.

Και η πράξη κλείνει με την επισήμανση *«Γενικώς δια της εκμεταλλεύσεως πάσης ευκαιρίας θα εξαίρεται το πνεύμα, και αι συνέπειαι της Εθνεγερσίας του 1821 δια το Γένος και την Ανθρωπότητα»*. Το σχολείο για ακόμη μία φορά «παίζει» το ρόλο του στη διαμόρφωση προτύπων, σύμφωνα με τις εξαγγελίες του καθεστώτος.

Ακολουθεί στις 26-3-1971[64] μία πράξη με θέμα «*την Οργάνωσιν της Σχολικής Ζωής και της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως»* ως απάντηση στην υπ' αριθμ. 406/3-3-71 εγκυκλίου- διαταγής. Σύμφωνα με το πνεύμα της εγκυκλίου στις τρεις τελευταίες τάξεις ορίζεται προεδρείο αποτελούμενο από τον πρόεδρο, το γραμματέα και τον ταμία. Επίσης ορίζεται Συμβούλιο Μαθητικής Κοινότητας αποτελούμενο από τους τρεις προέδρους και το γραμματέα της Στ΄τάξης. Το έργο των συμβουλίων είναι να εποπτεύουν *«Εις μεν τας τάξεις οι διδάσκαλοι αυτών εις δε το σχολείον ο Δ/ντής όστις θα μεριμνά διά την εναρμόνισιν της Σχολ. Ζωής»*. Στο τέλος καταγράφονται και οι τομείς δραστηριοποίησης των μαθητικών κοινοτήτων:

1) «Διακόσμησις και ευπρεπισμός αιθουσών διδασκαλίας και αυλείου χώρου.

2) Συμπεριφορά μαθητών εντός και εκτός του Σχολείου.

3) Καθαριότης μαθητών.

4) Οργάνωσις εκδρομών της τάξεως.

5) Συμμετοχή μαθητών εις εξωσχολικάς οργανώσεις (ερυθροσταυρίτες, κατηχητικά σχολεία και προσκοπισμόν).

Γενικώς να καταβληθή πάσα προσπάθεια δια την οργάνωσιν πλουσίας Σχολικής Ζωής.».

Η παραπάνω Πράξη αποτυπώνει τους τομείς δραστηριοποίησης του σχολείου και το πώς συλλαμβάνει την έννοια της Σχολικής ζωής και της

[64] Παράρτημα, σελ. 14-15.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Μαθητικής Αυτοδιοίκησης. Βεβαίως οι τομείς δράσεων που προτείνει η εν λόγω εγκύκλιος είναι πολύ περισσότερες. Τις παραπάνω πραγματοποιθείσες δράσεις μπορούμε να διαπιστώσουμε από τη σύνταξη πράξης που θα βρούμε παρακάτω αλλά από την εξερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου.

Η Πράξη που συντάσσεται στις 3-5-1971[65] αφορά στην ανάθεση επιπλέον εργασίας του προσωπικού λόγω απουσίας δασκάλου.

Στις 29-5-1971[66] συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων κατόπιν της υπ' αριθμ. 234/3/9-3-1971 Δ/γής του Γ. Επιθεωρητή Στ΄Ανωτέρας Εκπαιδευτικής Περιφέρειας και συζητά με θέμα «*τις κατ' οίκον εργασίαι των μαθητών*» έπειτα από εισήγηση του δασκάλου της Δ΄ τάξης. Σύμφωνα με την πράξη που υπογράφουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου οι «*κατ' οίκον εργασίαι*» «*ορίζονται υπό του διδασκάλου ή εκλέγονται ελευθέρως υπό των ιδίων και εκτελούνται εν τη οικία, ατομικώς ή ομαδικώς, προ της διδασκαλίας της μεθοδικής ενότητας, άμα τη διδασκαλία ταύτης ή και μικρότερα χρονικά διαστήματα.*

Χωρίζονται εις δύο κατηγορίας. Εις τας προπαρασκευαστικάς του διδαχθησομένου κεφαλαίου καθ' ας μετά την εκλογήν του θέματος αναλαμβάνουν οι μαθηταί τη συγκέντρωσιν υλικού προς πλήρην κατανόησιν και πρόσκτησιν τούτου εν τη τάξει και εις εργασίας προς συμπλήρωσιν, επέκτασιν, βαθυτέρα διείσδυσιν και εμπέδωσιν του διδαχθέντος».

Τα θέματα των εργασιών ακολουθούν την παρακάτω φόρμα:

«Περίληψις του διδαχθέντος.

Απόδοσις διδαχθέντος υπό τύπου επιγραφών.

Κριτικαί εργασίαι (χαρακτηρισμός προσώπων, γεγονότων, ενεργειών).

Εργασίαι επεκτάσεως […].

Ασκήσεις προς εμπέδωσιν και εφαρμογήν.»

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προϋποθέσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι «*κατ' οίκον εργασίαι*»*:*

«1)Να είναι συνδεδεμέναι οργανικά με την λοιπή σχολικήν εργασίαν.

[65] Παράρτημα, σελ. 16.
[66] Παράρτημα, σελ. 16-18.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2) Να είναι ανάλογοι προς τας πνευματικάς δυνάμεις των μαθητών.

3) Να είναι κατά μαθήματα ισόρροποι.

4) Να προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών.

5) Να είναι σαφείς.

6) Να μη διδάσκονται κατά τρόπον ομοιόμορφον πάντοτε και προκαλούν ανίαν, και

7) Να είναι σύμφωνοι προς την παιδικήν φύσιν. Το παιδί δεν είναι μεγάλος. Δεν πρέπει να το εμποδίζωμεν να παίζη και να κινείται. Επομένως αι κατ' οίκον εργασίαι πρέπει να είναι μικράς διαρκείας».

Την ίδια ημέρα (29-5-1971) ο Σύλλογος Διδασκόντων συντάσσει και δεύτερη Πράξη[67] με θέμα τη χρονική οριοθέτηση των ετήσιων γυμναστικών επιδείξεων καθώς και της ημερήσιας εκπαιδευτικής εκδρομής του σχολείου.

Στην ίδια συνεδρίαση (29-5-1971) συντάσσεται και τρίτη Πράξη[68] με θέμα: *«Μαθητική Αυτοδιοίκησις- Συμπεράσματα και σκέψεις κατόπιν κτηθείσης πείρας εκ της τετραμήνου λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων».*

Οι δράσεις των ομάδων της Μαθητικής Αυτοδιοίκησης επικεντρώνονται στα παρακάτω:

«- Ανάδειξις Δ.Σ. Συνεδριάσεις: (Σεβασμός της γνώμης των άλλων. Ενδιαφέρον δια τα κοινά θέματα. Υποταγή της μειοψηφίας εις τας αποφάσεις της πλειοψηφίας).[69]

- Λειτουργία Δανειστικής βιβλιοθήκης.

- Συλλογή καρτών διαφόρων περιοχών της Ελλάδος.

- Συλλογή γραμματοσήμων.

- Συλλογή εικόνων ηρώων και κατασκευή χειροτεχνημάτων (όπλων κ.α.) επ' ευκαιρία του εορτασμού της εκατοπεντηκονταετηρίδας από της παλιγγενεσίας του 1821.[70]

- Συλλογή υλικού δια το Σχολικόν Μουσείον.

- Εξωραϊσμός και καθαριότης Διδακτηρίου και αυλείου χώρου.

- Ψυχαγωγία μελών (προβολή εικόνων, εκδρομαί).

[67] Παράρτημα, σελ. 18-19.
[68] Παράρτημα, σελ. 20.
[69] Η καταγραφή των τριών αρχών στην παρένθεση παραπέμπει σε βασικές αρχές και αξιώσεις του καθεστώτος.
[70] Ο εορτασμός της 150ετίας στα σχολεία της χώρας αποτέλεσε για το καθεστώς μια «χρυσή» περίοδος έξαρσης των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Θεωρία πρώτων βοηθειών και πρακτική εξάσκησις.

- Αλληλοβοήθεια (ενίσχυσις απόρων μαθητών)».

Σε μία δεύτερη παράγραφο θέλοντας να καταστήσουν σαφείς τους στόχους που εξυπηρέτησαν οι παραπάνω δραστηριότητες κάνουν λόγο για*: «Υποβοήθησις του όλου σχολικού έργου δια της καλλιεργείας του πνεύματος της αλληλοβοηθείας και ευγενούς άμίλλης.*

- Άμβλυνσις των μεταξύ των μαθητών διαφορών και δημιουργία υγιεούς κοινωνικής ζωής.

- Παροχή εις τους μαθητάς ευκαιριών προς ανάπτυξιν δεξιοτήτων και εφαρμογήν των διδαχθέντων εις τα Φυσιογνωστικά μαθήματα.

- Καλλιέργεια του πνεύματος οικονομίας, ορθής διαχειρίσεως και αποταμιεύσεως και προαγωγή του συνεταιριστικού πνεύματος.

Κλείνοντας τη σύνταξη της Πράξης περιορίζονται στο να υπογραμμίσουν ότι η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων βασίστηκε στις αρχές του Σχολείου Εργασίας , με σκοπό να προετοιμάσουν «*τον πολίτην της αύριον».*

Οι στόχοι τους οποίους θέτει το σχολείο – μέσω της λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων- ταυτίζονται απόλυτα με τις βασικές αξιώσεις-απαιτήσεις που έχει το καθεστώς από το σχολείο και είναι βέβαιο ότι αυτή η δεύτερη παράγραφος θα ικανοποίησε τον επιθεωρητή, όταν η εν λόγω πράξη έφτασε στο γραφείο του και το «σχετική» διαδικασία, έλεγχο και έγκριση.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Η σχολική χρονιά 1970-1971 κλείνει με τη σύνταξη Πράξης στις 26-6-1971 με θέμα την οργάνωση του σχολείου για το επόμενο σχολικό έτος 1971-1972. Ο προγραμματισμός αφορά στην κατανομή των τάξεων και στην κατανομή των μαθημάτων. Για πρώτη φορά καταγράφεται στο βιβλίο πράξεων προσωπικού ανάλογη συνεδρίαση που αφορά σε επόμενη σχολική χρονιά. Η επόμενη συνεδρίαση έρχεται φυσικά, να ακυρώσει την παρούσα, αφού η σύνθεση του προσωπικού αλλάζει και απαιτείται νέα συνεδρίαση.

Για το σχολικό έτος 1971-72 ο αριθμός των Πράξεων αυξάνεται σε εννέα .

Στις 18-9-1971[71] , ημέρα Σάββατο και στις 8π.μ. συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων με τα παρακάτω θέματα:

«*Κατανομή των τάξεων […]και των επιμέρους υποχρεώσεων και καθηκόντων των διδ/λων. Προγραμματισμός των γενικωτέρων θεμάτων και προβλημάτων, άτινα δι' απασχολήσειν το σχολείον κατά το αρξώμενον σχολ. Έτος*».

Αρχικά ο διευθυντής «*χαιρετίζει τους συναδέλφους και εύχεται εις αυτούς ταχείαν υπηρεσιακήν ανέλιξιν, ευδοκίμησιν εις το έργον των και πάσαν ατομικήν και οικογενειακήν γαλήνην και ευτυχίαν, ακολούθως δε προτρέπει αυτούς, όπως έχοντες συνείδησιν της μεγάλης αποστολής των και βαθείαν την συναίσθησιν της βαρυτάτης ευθύνης των δια την μόρφωσιν των Ελληνοπαίδων, αφιερώσουν όλαι των τας δυνάμεις δια την πληρεστέραν διαπαιδαγώγησιν και καταρτισμόν των μαθητών του σχολείου*». Ανάλογος χαιρετισμός δεν καταγράφεται στο Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού. Από το γραφικό χαρακτήρα αλλά κυρίως από το ύφος του κειμένου και τις υπογραφές φαίνεται πως έχουμε αλλαγή διευθυντή στο σχολείο. και μάλιστα διευθυντή φιλικά προσκείμενο προς το καθεστώς αφού ο παραπάνω χαιρετισμός θυμίζει έντονα ανάλογους χαιρετισμούς επιθεωρητών , όπως καταγράφεται στις εγκυκλίους τους

Ως επιμέρους υποχρεώσεις και καθήκοντα του προσωπικού ορίζονται η εφημερεία των δασκάλων, ο εκκλησιασμός των μαθητών , η εποπτεία των δασκάλων στις εκδρομές και η ανάληψη καθηκόντων των δασκάλων κατά τις εορτές και τις εμφανίσεις του σχολείου.

Στην παράγραφο «*Προγραμματισμός των γενικοτέρων θεμάτων και προβλημάτων του σχολείου*» αριθμούνται τα παρακάτω θέματα:

1. «*Εξασφάλισις καθαριότητος […].*
2. *Δημιουργία και καλλιέργεια σχολ. Κήπου […].*
3. *Όργάνωσις Ερυθροσταυριτών εις ομάδες […].*
4. *Προσκοπισμός […].*
5. *Οργάνωσις των μαθητών των τριών ανωτέρων τάξεων εις αυτοδιοικουμένας μαθητικάς κοινότητας[…].*

[71] Παράρτημα, σελ.21-23.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

6. *Κατηχητικά σχολεία . Η συμβολή τούτων εις την Ελληνοχριστιανικήν μόρφωσιν των μαθητών είναι αναγνωρισμένη και εφ' όσον το έργον τούτο ανήκει εις την Εκκλησίαν υποχρέωσις του σχολείου είναι να ενισχύσει την προσπάθεια.*[72]

7. *Ακροάσεις και συγκεντρώσεις γονέων.*

α) Ακροάσεις. Αύται θα γίνωνται εκάστην Τρίτην και πέρας αντιστοίχως δι' έκαστον τμήμα, το απόγευμα και μετά την λήξιν των μαθημάτων, δις του μηνός και εις τακτήν ώραν, οριζομένην υπό του διδ/λου της οικείας τάξεως. […] δε επιτρέπεται η είσοδος των γονέων εις την σχολ. αίθουσαν και δη κατά την διάρκειαν των μαθημάτων.

β) Συγκεντρώσεις γονέων. Αύται δέον να γίνωνται κατά τάξιν ή και όλων ομού εις ευρείαν συγκέντρωσιν ένθα δε διαπραγματεύονται γενικώτερα παιδαγωγικά ή εθνικοθρησκευτικά θέματα υπό διδ/λων ων τον τίτλον έκαστος διδ/λος θέλει προηγουμένως αναγγείλλει εγγράφως εις τον Δ/ντήν του σχολείου.

8. Πανηγυρικοί λόγοι και ομιλίαι. Την εκφώνησιν τούτων αναλαμβάνουν οι διδ/λοι του σχολείου ως ακολούθως:

α) Κατά την έναρξιν των μαθημάτων ο δ/ντής του σχολείου κ. Γεώργ. Χριστόπουλος.

β) κατά την εορτήν της σημαίας η κ. Σμαράγδω, νηπαιγωγός.

β) κατά την 28η Οκτωβρίου η κ. Κασσ. Σωτηροπούλου.

δ) κατά την εορτήν των Τριών Ιεραρχών

ε)κατά την επέτειον της 25ης Μαρτίου ο κ. Δημ. Παπαδημητρίου.

στ) κατά την επέτειον της 21ης Απριλίου ο κ. Γεώργ. Χριστόπουλος.

ζ) κατά την εορτήν της Μητέρας η κ. Τσιούτσια.

η) κατά την εορτήν του Ερυθρού Σταυρού η κ. Ακερμανίδου.

θ) κατά τας γυμν. επιδείξεις ο κ. Ν. Γρηγοριάδης.

ι) κατά την θλιβεράν επέτειον του Εθνοκτόνου Δεκεμβριανού κινήματος ο κ. Δημ. Παπαδημητρίου».

Παρατηρούμε ότι το κείμενο της παραπάνω Πράξης αν και πιο σύντομο, είναι πιο ξεκάθαρα τοποθετημένο στην ανάπτυξη «κοινωνικής» δράσης του σχολείου και φυσικά την καλλιέργεια του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους. Παρατηρούμε ακόμη, ότι η αλλαγή διευθυντή στο σχολείο και η

[72] Η παρατήρηση αυτή του διευθυντή έρχεται να επιβεβαιώσει την πρότερη διαπίστωσή μας για τη φιλική διάθεσή του προς το καθεστώς.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αντικατάστασή του με νέο φιλικά προσκείμενο στο καθεστώς φέρνει πιο κοντά και το σχολείο στις επιταγές του καθεστώτος. Το παραπάνω σκεπτικό επιβεβαιώνεται και ενισχύεται στη συνέχεια με το περιεχόμενο των πράξεων που έπονται και σηματοδοτούν με τη σειρά τους πιο ξεκάθαρη και θετική εναρμόνιση του σχολείου στις απαιτήσεις των εγκυκλίων και τις επιδιώξεις του καθεστώτος. Αξιοσημείωτο επίσης είναι, ότι ο διευθυντής αναλαμβάνει την ομιλία για την επέτειο της 21ης Απριλίου.

Η συνεδρίαση της 27 -9-1971 αφορά στη χορήγηση απολυτηρίου σε ιδιώτες έπειτα από προφορικές και γραπτές εξετάσεις.

Την 1-10-1971 [73]συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων με θέμα «*την οργάνωσιν Σχολ. ζωής και δη της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως*». Στην Πράξη καταγράφονται τα ονόματα των μελών των Μαθητικών Κοινοτήτων κατά τάξη (Δ', Ε', Στ') καθώς και του Συμβουλίου Μαθητικής Κοινότητας . Στο τέλος καταγράφονται οι τομείς δραστηριοποίησης των Μαθητικών Κοινοτήτων για το τρέχον σχολικό έτος 1971-1972. Αυτοί είναι:

«*1. Διακόσμησις και ευπρεπισμός αιθουσών διδ/ρίου, αυλείου χώρου κ.τ.λ.*

2. Συμπεριφορά μαθητών εντός και εκτός του σχολείου.

3. Καθαριότης μαθητών.

4. Οργάνωσις εκδρομών.

5. Συμμετοχή μαθητών εις εξωσχολικάς οργανώσεις: ερυθροσταυρίτες, κατηχητικά σχολεία, προσκοπισμόν».

Η Πράξη κλείνει με την παρατήρηση «*Πέραν αυτών αι Επιτροπαί και το Συμβούλιον της Μαθ. Κοινότητος δύνανται ν' αναπτύξουν οιανδήποτε δραστηριότητα θεραπεύουσα παιδαγωγικούς σκοπούς , χωρίς αύτη να συνθλίβη το κυρίως διδ/κόν έργον του σχολείου και καθίσταται τούτο δύσκολον*».

Στις 11-11-1971[74] συνεδριάζει το διδακτικό προσωπικό του σχολείου με θέμα την αγορά του βιβλίου «*Πουλιά και αγρίμια του τόπου μας*», του συγγραφέα Ηρακλή Ε. Καραλέκα, από τις εκδόσεις «Φερραίος». Στη συνέχεια ο

[73] Παράρτημα, σελ. 24.
[74] Παράρτημα, σελ. 25.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

δάσκαλος Γρηγοριάδης Ν. [75] εισηγείται την αγορά του βιβλίου με διπλό στόχο: «*δια τον πλουτισμόν της αρτισυσταθείσης Δανειστικής Μαθητικής Βιβλιοθήκης του Σχολείου, προς χρήσιν παρά των μαθητών των δύο ανωτέρων τάξεων του Σχολείου*» . Στη συνέχεια υποχρεούται να αιτιολογήσει την εισήγησή του αυτή με τον παρακάτω τρόπο:

«*Α΄ Το βιβλίον τούτο περιγράφει με ύφος απλούν και σαφές τα περί της ζωής και των συνηθειών των αγρίων πτηνών και ζώων της Ελληνικής πανίδος.*

Β΄ Περιέχει συνοπτικήν ταξινόμησιν των ζώων και των πτηνών της Ελλάδος , των ως άνω.

Γ΄ Περιλαμβάνει συνοπτικήν Λαογραφικήν ζωολογίαν, τ.ε. παροιμίες, φράσεις και παραδόσεις αναφερομένας εις τα πτηνά και τα ζώα, δημοτικά δίστοιχα και ποιήματα εξυμνούντος ιδιότητάς τινάς των αναφερομένων ανωτέρω όντων».

Τηρείται πιστά η διαδικασία όπως ορίζεται από τη σχετική εγκύκλιο για τη σύνταξη πρότασης, υποστήριξης και έγκρισης για την αγορά βιβλίων.

Η συνεδρίαση της 30-11-1971 αφορά στην κατάταξη μαθητή στην Γ΄ τάξη έπειτα από προφορική εξέταση.

Στις 14-1-1972[76] συνεδριάζει το διδακτικό προσωπικό του σχολείου με θέμα«*Υιοθεσία ορεινών ή μεθορίων κοινοτήτων και οικισμών*». Όπως καταγράφεται, έπειτα από συζήτηση, αποφασίζει και επιλέγει «*προς υιοθεσίαν του ημετέρου σχολείου το χωρίον Χιονάτον του Νομού Καστοριάς*». Στη συνέχεια αιτιολογεί τους λόγους της παραπάνω πράξης ως εξής: «*Το μεν δια την προώθησιν του θεσμού της υιοθεσίας, όστις αποβλέπει ουχί μόνον εις χρηματικάς παροχάς προς τους υιοθετουμένους αλλά και εις πνευματικάς. Τιαύται δε δια την τόνωσιν του εθνικού φρονήματος και του σεβασμού και της εκτιμήσεως προς τους κατοίκους , αδελφούς Έλληνες, των ακριτικών περιοχών, […]*». Η σύνταξη της εν λόγω πράξης απαντά σε αίτημα του επιθεωρητή με την αποστολή σχετικής εγκυκλίου.

[75] Ο κ. Γρηγοριάδης Ν. μας έκανε την τιμή να μας καταθέσει τις εμπειρίες, τα βιώματα, τις φοβίες του από εκείνη τη δύσκολη χρονική περίοδο.
[76] Παράρτημα, σελ. 26.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στις 17-2-1972[77] συνεδριάζει το διδακτικό προσωπικό του σχολείου με θέμα την προμήθεια βιβλίου με τίτλο «Γενική Παιδαγωγική» του συγγραφέα Ιωάννου Ν. Χαραλαμποπούλου. Ο ίδιος δάσκαλος που εισηγήθηκε και το βιβλίο της προηγούμενης πράξης αιτιολογεί και πάλι την επιλογή του αυτή ως εξής:

«*Ο συγγραφέας εκθέτει εν τω βιβλίω τούτω μετά σαφηνείας και επιστημονικής θεωρήσεως τα περί Γενικής Παιδαγωγικής θέματα, αφορώντα οπωσδήποτε τον Εκπ/κόν. Συμπεριλαμβανομένων δε νέα τινά στοιχεία, οίον: «Παιδεία και Τεχνικός Πολιτισμός», «Το Επάγγελμα», «η θέσις του παιδιού εν τη οικογένειαν», καθίσταται έτι πλέον αναγκαίον βοήθημα του διδ/λου, εν τη επιτελέσει του λεπτοτάτου λειτουργήματος της αγωγής των Ελληνοπαίδων*». Κατόπιν τούτου «*Το διδακτικόν προσωπικόν του Σχολείου, λαβόν υπ' όψιν την ανωτέρω εισήγησιν και βάσει του υπ' αριθμ. 14205/1-2-71 του Σου Υπουργείου Παιδείας, κοινοποιηθείσης δια της υπ' αριθμ. 266/4-2-71 του κ. Επιθ/τού Β΄ Εκπ/κής Περιφ. Πιερίας, και προς πλουτισμόν της Επιστημονικής Βιβλιοθήκης των διδ/λων του Σχολείου*».

Τόσο η σύνταξη δύο Πράξεων με θέμα τον πλουτισμό της επιστημονικής βιβλιοθήκης του εκπαιδευτικού όσο και το περιεχόμενο των δύο παραπάνω βιβλίων είναι σύννομες με τις επιλογές του καθεστώτος, εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του προς την καλλιέργεια επαγγελματικής αγωγής των μαθητών, καθώς και την προστασία της φύσης και των ζώων, τα δε φυσιογνωστικά μαθήματα αναβαθμίζονται.Όπως θα δούμε σε άλλη ενότητα πολλές εκθέσεις γράφονται και εκδηλώσεις οργανώνονται για τη φύση και τα ζώα.

Στις 9-5-1972[78] και « *ώραν 19.30 συνήλθεν ο Σύλλογος Διδ/λων του Σχολείου, κατόπιν της υπ' αριθμ. 514/15/6-4-72 παρ.9 Δ/γής Επιθεωρήσεως Β΄Εκπαιδευτικής Περιφ. Πιερίας, εις έκτακτον συνεδρίαν, προς συζήτησιν επί του θέματος:*

[77] Παράρτημα, σελ. 27.
[78] Παράρτημα, σελ. 28-30.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Παρατηρήσεις του διδακτικού προσωπικού επί των Ωρολογίων και Αναλυτικών Προγραμμάτων, διδακτικών βιβλίων, μεθόδων διδασκαλίας κ.τ.λ.*».

Στις παρατηρήσεις τους για το Ωρολόγιο πρόγραμμα - σε συνδυασμό με το Αναλυτικό- κρίνουν πως «*έχει λίαν καλώς, μηδεμιάς χρηζούσης μετατροπής*». Υποστηρίζουν επίσης ότι «*Η καθιερωθείσα προσέτι, συνεχώς προμεσημβρινή εργασία των Σχολείων, ανταποκρινομένη εις τας, κατά τας συγχρόνους αντιλήψεις της Παιδαγωγικής Επιστήμης, διδακτικάς απαιτήσεις, ευνοεί τους όρους της μαθήσεως*». Οι θετικές κρίσεις για την προσφορά του σχολείου συνεχίζονται με τον παρακάτω ισχυρισμό*: «Εν τούτω τυγχάνει ψυχοσωματικώς τε επωφελής τους μαθηταίς , άμα τε και εν τη παρούση κοινωνία επιβεβλημένην, ένεκεν της πέραν της παρά του Δημ. Σχολείου παρεχομένης υλικής μορφώσεως, ανάγκης ενασχολήσεως του παιδός- μαθητού, εις αντικείμενα της ιδιαιτέρας αυτού φυσικής διαθέσεως, επί τω σκοπώ αποκτήσεως πλειόνων πιθανοτήτων πληρεστέρας ολοκληρώσεώς του*». Θεωρούν επίσης ότι «*Δια τα ελλείψει διδακτηρίων, συστεγαζομένα τμήματα ή Σχολεία, η εφαρμογή της ανά τριήμερον πρωινής και τριήμερον μεταμεσημβρινής εργασίας, μεν τας ανά δίμηνον αλλαγάς, είναι η πλέον ενδεδειγμένη*», χωρίς να διαμαρτύρονται για το στεγαστικό πρόβλημα και τις προεκτάσεις του στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι κρίσεις τους για το νέο αναλυτικό πρόγραμμα είναι κι εδώ θετικές. Το χαρακτηρίζουν ως επιτυχημένο με την «*εισαγωγή της Ε.Σ.Δ. εις τας κατωτέρας τάξεις, η καθ' ομοκέντρους κύκλους διάταξη της ύλης Γραμματικής, η προσαρμογή προς τας απαιτήσεις της συγχρόνου Επιστήμης, αι μεθοδικαί οδηγίαι*» και προτείνουν τη συνεχή προσαρμογή του στις απαιτήσεις και το ρυθμό εξέλιξης της ζωής και βέβαια των θετικών επιστημών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι παρατηρήσεις τους για τα διδακτικά βιβλία. Τα αξιολογούν στο επίπεδο της εμφάνισης και της ποσότητας της παρεχομένης ύλης . «*Η εν γένει εμφάνισις των Δ.Β. έχει καλώς. Πλην η εν αυτοίς παρεχομένη ύλη είναι, εν πολλοίς, λίαν εκτενής, με πλείστας όσας λεπτομερείας*». Αναφέρονται μόνο στα βιβλία της Ε΄και Στ΄ τάξης, προτείνουν τη μείωση της παρεχόμενης ύλης και του αριθμού σελίδων , και φυσικά εξαιρούν τα

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Αναγνωστικά. Οι πιο ειδικές επισημάνσεις τους περιορίζονται στα βιβλία της Γεωγραφίας και των Θρησκευτικών .

Συγκρίνοντας παλαιότερη Πράξη (23-6-1970) , στην οποία το προσωπικό του σχολείου καλείται να προβεί σε αξιολόγηση του αναλυτικού προγράμματος ,παρατηρούμε ότι συνηθίζουν να χρησιμοποιούν ως παραδείγματα τη Φ. Ιστορία, τη Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά , ενώ πουθενά δεν καταγράφεται σχόλιο για το περιεχόμενο και την έκταση των αναγνωστικών βιβλίων. Δεν είναι τυχαίο πως τα παραπάνω μαθήματα αποτελούν προτεραιότητα για το καθεστώς.

Κρίνουν ως πολύ θετική την *«εφαρμογή της Ε.Σ.Δ. εις τας κατωτέρας τάξεις του Δημ. Σχολείου, είναι η πλέον ενδεδειγμένην, ως ψυχολογικώς εγγυτέρα εις την παιδικήν φύσιν της ηλικίας των 6-8 ετών. Εν τη πράξει δε φέρει αρκούντως ικανοποιητικά αποτελέσματα».* Οι παρατηρήσεις τους ολοκληρώνονται με μια γενική διαπίστωση ότι *«η ακολουθητέα Μέθοδος Διδασκαλίας, επαφίεται εις την κρίσιν του διδάσκοντος, όστις δέον να λάβη υπ' όψιν την ιδιάζουσα φύσιν εκάστου μαθήματος, εκάστης μεθοδικής ενότητος, την ηλικίαν και την ψυχοφυσικήν πραγματικότητα των μαθητών, τους όρους υπό τους οποίους εργάζεται το Σχολείον, ως και τον επιδιωκόμενον σκοπόν εκάστου μαθήματος».*

Στις 5-6-1972 συνεδριάζει το διδακτικό προσωπικό του σχολείου με θέμα « *Προμήθεια και εισαγωγή εις την Μαθ. Βιβλιοθήκην της πρώτης σειράς Σχολικής Εγκυκλοπαιδείας Εκδόσεων Χάρη Πάτση».* Ο δάσκαλος που εισηγείται την προμήθεια της εγκυκλοπαίδειας[79] αιτιολογεί την πρότασή του ως εξής: *«η Μαθ. Βιβλιοθήκη στερείται παντελώς ενός τοιούτου έργου και οι μαθητές πολλάκις κατά της μελέτης των συναντούν δυσκολίας και προβλήματα τα οποία ευχερώς θ' αντιμετωπίζουν εάν το Σχολείον διαθέτει μίαν τοιαύτην εγκυκλοπαίδειαν».*

Το γεγονός ότι σε μία σχολική χρονιά συναντάμε τη σύνταξη τριών Πράξεων με θέμα τον πλουτισμό της βιβλιοθήκης των εκπαιδευτικών φανερώνει την πρόθεση του διευθυντή να δείξει πως το καθεστώς ενδιαφέρεται για την

[79] Για τη χρονική περίοδο που μελετάμε δεν υπάρχει καταγραφή πράξεων με θέμα την προμήθεια βιβλίου πέρα απ' αυτές τις τρεις, στο Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

επιστημονική κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έμπρακτα, όπως και η σύνταξη της πράξης για υιοθεσία σχολείου παραμεθόριας περιοχής κινείται προς την παραπάνω κατεύθυνση.

Εδώ λήγει το Βιβλίο πράξεων προσωπικού του 12ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης. Επειδή κατά την έρευνά μας δε βρέθηκε το επόμενο τεύχος, για τις ανάγκες της μελέτης μας για τις δύο επόμενες σχολικές χρονιές θα μελετήσουμε το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού του Δημοτικού Σχολείου Βροντούς . Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμα να δούμε τη λειτουργία του σχολείου στο χωριό, αφού και οι απαιτήσεις του καθεστώτος από τους εκπαιδευτικούς στα χωριά ήταν μεγαλύτερες .

Για το σχολικό έτος 1972-73 συντάσσονται πέντε πράξεις. .

Έτσι, στις 16-9-1972[80] συνεδριάζει ο Σύλλογος διδασκόντων του 7/θεσιου Δημοτικού Σχολείου Βροντούς «*ίνα καταρτίση πρόγραμμα εργασίας του Σχολείου, κατά το πνεύμα της υπ΄αριθμ. 2072/34/4-9-69 εγκυκλίου διαταγής του κ. Επιθεωρητού […] Β΄Εκπ/κής Περιφερείας Πιερίας*». Ο προγραμματισμός περιλαμβάνει:

1. *Κατανομή των τάξεων.*

Στις δύο πρώτες τάξεις οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι θα εργασθούν «*βάσει των αρχών της ενιαίας διδασκαλίας, προσαρμόζουσα καταλλήλως την ύλην της τάξεως επί των αρχών της ενιαίας διδασκαλίας. Η τάξις θα εργάζεται ημιημερησίως τας πρωινάς ή απογευματινάς ώρας εναλλάξ ανά τρεις ημέρας με την Α΄τάξιν.[…] Η εξωσχολική δράσις της Α΄τάξεως περιορίζεται μόνον διά της συμμετοχής της εις την καθαριότητα του χώρου του προαυλίου*».

Για την Γ΄, Δ΄, Ε΄, και Στ΄τάξη οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι θα εργασθούν «*βάσει των αρχών της εποπτείας, της αυτενεργείας, της ενεργητικότητος, του διαφέροντος και αυθορμητισμού. Θα επικρατή δε εν τη τάξει ατμόσφαιρα πλήρους ζωής, θελήσεως και δημιουργίας*». Η διαφοροποίησή των τάξεων έγκειται στους τομείς εξωσχολικής δράσης. Οι τέσσερις μεγάλες τάξεις χρεώνονται μέρος της περιποίησης του σχολικού κήπου και συμμετοχής τους στην έκθεση χειροτεχνίας. Η Γ΄ και Δ΄ τάξη συμμετέχουν στις σχολικές και θεατρικές

[80] Παράρτημα, σελ. 31-33.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

παραστάσεις. Επιπλέον η Δ΄, Ε΄και Στ΄ τάξη θα έχουν *«καθολική συμμετοχή […] εις Κατηχητικά Σχολεία»*. Για την Ε΄ και Στ΄ τάξη στους τομείς εξωσχολικής δράσης επισυνάπτεται η εγγραφή ως μέλη στον Ε.Ε.Σ.Ν. και η συνδρομή τους στο περιοδικό.

2. *Προγραμματισμός εορταστικών εκδηλώσεων ως και συγκεντρώσεων των γονέων.*

Αγιασμός και ομιλία με θέμα: *«η αγωγή των παιδιών στο σπίτι, στο σχολείο»*.

«Η εορτή των Μακεδονομάχων.

Επέτειος του Ο.Η.Ε.

Η επέτειος του ΟΧΙ του 1940.

Η εορτή της Σημαίας.

Η αποταμίευσις.

Η εορτή των Χριστουγέννων.

Δεκεμβριανά.

Η εορτή των Τριών Ιεραρχών

Η εορτή των απόκρεω.

Η εορτή της 25ης Μαρτίου 1821.

Η εορτή της 21ης Απριλίου 1967.

Η εορτή της Μητέρας.

Γυμναστικαί επιδείξεις του Σχολείου.

Εορτή επί τη λήξει των μαθημάτων […]»

3. *Συγκέντρωσις γονέων, ομιλίαι παιδαγωγικού περιεχομένου.*

«Θα λάβουν χώραν, ως εις αποσταλέντα πίνακα ομιλιών 1972-73». Επιπλέον μία δασκάλα[81] *«[…]θα αναλάβη την επίμόρφωσιν νεανίδων εξωσχολικών, διά συγκεντρώσεων άπαξ της εβδομάδος καθ' όλον το διάστημα του σχολικού έτους»*. Το σχολείο αναλαμβάνει ξεκάθαρα και άλλη δράση.

4. *Καταμερισμός εργασιών κατά τομείς.*

[81] Είναι από τις ελάχιστες φορές που γίνεται αναφορά στη γυναίκα δασκάλα. Όλα τα υπηρεσιακά βιβλία καθώς και οι εγκύκλιοι αναφέρονται στο μαθητή και το δάσκαλο (το θηλυκό γένος υπολείπεται).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στην παράγραφο αυτή καταγράφονται οι αρμοδιότητες του κάθε εκπαιδευτικού αναφορικά με τη συγκρότηση χορωδίας, την οργάνωση των εκδρομών, την καλλιέργεια του σχολικού κήπου και των γλαστρών, την καθαριότητα του σχολείου, την επίβλεψη της τακτικής φοίτησης των μαθητών στα κατηχητικά σχολεία, την οργάνωση των ομάδων του Ερυθρού Σταυρού, τις εφημερίες των εκπαιδευτικών.

Η παρούσα Πράξη κλείνει με τη γενική διαπίστωση ότι *«γενικώς αι προσπάθειαι των διδασκόντων, θα τείνουν προς την δημιουργίαν οικογενειακού περιβάλλοντος, διά της συνεργασίας εν πνεύματι κατανοήσεως. Να αισθάνωνται οι μαθηταί ως ιδικήν των περιουσίαν του σχολείου, αγάπην προς αυτό, προς την πατρίδα, Σεβασμόν προς τους γονείς, διδασκάλους των, προς την πειθαρχίαν γενικώς»*. Η παραπάνω επισήμανση ταυτίζεται απόλυτα με τις «αξιώσεις» του καθεστώτος και ως κείμενο θυμίζει εγκύκλιο νομάρχη ή επιθεωρητή.

Στις 16-9-1972[82] συνεδριάζει ο Σύλλογος διδασκόντων με θέμα τον καταμερισμό των τάξεων. Η Πράξη αυτή αν και προηγείται χρονικά της προηγούμενης, καταγράφεται ως δεύτερη.

Στις 31-10-1972 συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων με θέμα τον καταρτισμό επιτροπών Μαθητικών Κοινοτήτων. Ο διευθυντής του σχολείου *«[…] θέτον υπ' όψιν την υπ' αριθμ. 406/3-3-71 περί οργανώσεως εν γένει της Μαθητικής ζωής εν τω σχολείω προτείνει όπως καταρτισθώσιν 4 Επιτροπαί Μαθητικών Κοινοτήτων, μία εις εκάστην των τριών ανωτέρων τάξεων και μία εις ολόκληρον το σχολείον, συμφώνως τω πνεύματι της διαταγής»*. Η Πράξη ορίζει ονομαστικά τη σύνθεση των Επιτροπών και επισημαίνει ότι την ευθύνη και εποπτεία για κάθε επιτροπή έχουν οι δάσκαλοι των τριών τάξεων, ενώ ο διευθυντής του σχολείου καθίσταται υπεύθυνος για την σχολική ζωή όλων των τάξεων.

Η συνεδρίαση της 13-4-1973 αφορά στην κατατακτήρια εξέταση μαθήτριας.

Στις 19-5-1973 συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων με θέμα την υποβολή προτάσεων και παρατηρήσεων *«επί των ωρολογίων και αναλυτικών*

[82] Παράρτημα, σελ. 31-33.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

προγραμμάτων, διδακτικών βιβλίων, μεθόδων διδασκαλίας, εκτελούντες την υπ' αριθμ. 514/15/6-4-72 παράγραφος 9 ημετέραν».

Κρίνουν πως το ωρολόγιο πρόγραμμα «*έχει καλώς*», αφού διαμορφώνεται ανάλογα με τις εποχές του έτους και ο αριθμός των ωρών αρκεί για τη διδασκαλία και εμπέδωση της ύλης σε κάθε τάξη. Στη συνέχεια προβαίνουν σε τέσσερις παρατηρήσεις που αφορούν στην Α΄ τάξη . Προτείνουν την αύξηση των ωρών διδασκαλίας της αριθμητικής, κρίνουν πως τόσο *«η ενιαία διδασκαλία, την οποία επιτρέπει το αναλυτικόν πρόγραμμα είναι αρίστη»* όσο και το ποσό της διδακτέας ύλης έχει καλώς. Το μάθημα της Ιχνογραφίας, της Χειροτεχνίας και της Ωδικής, προτείνουν να μην ακολουθεί την πιστή εφαρμογή του προγράμματος. Επόμενη τάξη στην οποία γίνεται αναφορά είναι η Ε΄ και ασχολούνται μόνο με την ποσότητα της ύλης της Γεωγραφίας και της Ιστορίας.

Για τα μαθήματα των άλλων τάξεων καθώς και τις ώρες συμφωνούν απόλυτα.

Για το σχολικό έτος 1973-74 ο αριθμός των Πράξεων μειώνεται σε τέσσερις.

Στις 12-9-1973[83] συνεδριάζει ο Σύλλογος διδασκόντων *«[…] κατόπιν προκλήσεως του Διευθυντού του Σχολείου, ίνα καταρτίση πρόγραμμα εργασίας του Σχολείου κατά το πνεύμα της υπ' αριθ. 2072/34/4-9-69 εγκυκλίου διαταγής του κ. Επιθεωρητού των Δημοτ. Σχολείων Β΄Εκπ/κης Περιφερειας Πιερίας».*

Το κείμενο αποτελεί πιστό αντίγραφο της Πράξης που συντάχθηκε τη 16-9-1972 ειδικά σε ότι αφορά στην κατανομή των τάξεων. Από τον προγραμματισμό των εορταστικών εκδηλώσεων λείπουν οι εορτές των απόκρεω, των Χριστουγέννων και της 21ης Απριλίου. Λείπει ακόμα η παράγραφος των συγκεντρώσεων γονέων και ομιλιών παιδαγωγικού περιεχομένου.

Μερική διαφοροποίηση φέρει και πιο συνοπτική είναι η γενική παρατήρηση στο κλείσιμο της πράξης. *«Γενικώς αι προσπάθειαι των διδασκάλων , θα τείνουν προς την δημιουργίαν οικογενειακού περιβάλλοντος, διά της συνεργασίας εν πνεύματι*

[83] Παράρτημα, σελ. 34-36.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

κατανοήσεως.Να αισθάνωνται οι μαθηταί ως ιδικήν των την σχολικήν περιουσίαν να αγαπούν το σχολείον και την Πατρίδα».

Σε επόμενη συνεδρίαση την ίδια ημέρα 12-9-1973[84] ο Σύλλογος διδασκόντων ασχολείται με τον καταμερισμό των τάξεων αν και στην προηγούμενη Πράξη ορίστηκε και καταγράφτηκε ποια τάξη θα αναλάβει κάθε εκπαιδευτικός.

Η συνεδρίαση της 15-10-1973[85] φέρει ως θέμα: «*Ανάθεσις εργασίας περί των νοητικώς υστερούντων μαθητών». Έτσι, «Έχοντας υπ' όψιν την υπ'αριθμόν 1057/28/19-9-1973 Υμετέραν , ο Διευθυντής του Σχολείου προτείνει, όπως εις των διδασκάλων αναλάβη την διαπραγμάτωσιν θέματος σχετικού με τα διανοητικώς υστερούντα παιδιά και εν συνεχεία αναγνώση τούτο ενώπιον του Συλλόγου διδασκόντων, εις παιδαγωγικήν συνεδρίασιν του Διδακτικού προσωπικού του Σχολείου».*

Στις 18-6-1974 συνεδριάζει ο Σύλλογος διδασκόντων «*[…] ίνα συζητήση και υποβάλη τάς προτάσεις και παρατηρήσεις του επί των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων διδακτικών βιβλίων, μεθόδων διδασκαλίας, εκτελούντες την υπ' αριθ, 514/15/6-4-72 παράγραφος 9 υμετέραν».*

Οι παρατηρήσεις αυτού του κειμένου είναι αριθμητικά και ποσοτικά οι λιγότερες απ' όλες τις ανάλογου περιεχομένου πράξεις ως τώρα.

Την πρώτη παρατήρηση τη ξανασυναντάμε επακριβώς, όπως καταγράφεται και στην πράξη της 19-5-1973 και αφορά στην αύξηση των ωρών διδασκαλίας της Αριθμητικής στην Α΄ τάξη.

Στη δεύτερη παρατήρηση συναντάμε για πρώτη φορά κριτική – γενική βέβαια- σε αναγνωστικό βιβλίο. «*Το νέον αναγνωστικόν της Α΄τάξεως παρουσιάζει αρκετά λάθη, επίσης ει δυνατόν να απλοποιηθή*».

Η τρίτη και η τέταρτη παρατήρηση αφορά στη Γεωγραφία (Γ΄και Ε΄ τάξης)και την Ιστορία της Ε΄ τάξης, που τη συναντήσαμε και στην πράξη της 19-5-1973.

[84] Παράρτημα, σελ. 37.
[85] Παράρτημα, σελ. 38.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Πίνακας 2

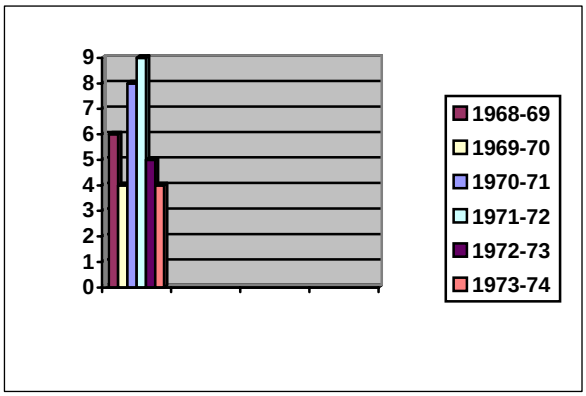

Προβαίνοντας σε μια αριθμητική σύγκριση των Πράξεων που συντάχτηκαν από το Σύλλογο Διδασκόντων από το 1968-74 (πίνακας 2), διαπιστώνουμε ότι κατά τα σχολικά έτη 1970-71 και 1971-72 , υπογράφτηκε ο μεγαλύτερος αριθμός πράξεων, με τη μεγαλύτερη ποικιλία θεμάτων.

Καταλήγοντας σε κάποια συμπεράσματα από τη μελέτη του Βιβλίου Πράξεων προσωπικού και του διευθυντή θα λέγαμε ότι:

Βασικός σκοπός του καθεστώτος είναι να ελέγξει και να επηρεάσει με οποιοδήποτε τρόπο τόσο τους μαθητές και τις μαθήτριες μέσα και έξω από το σχολείο, όσο και τις οικογένειές τους. Έτσι, ένα από τα πρώτα θέματα είναι η οργάνωση της σχολικής ζωής , η οποία -όπως αποκαλύπτεται- αποσκοπεί στο να ελέγξει την ζωή των μαθητών μέσα και έξω από το σχολείο . Αυτό το πετυχαίνει με την παγίωση μιας πειθαρχημένης συμπεριφοράς των μαθητών και την οικοδόμηση συγκεκριμένων προτύπων στη βάση των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών και τη συμμετοχή τους σε εξωσχολικές οργανώσεις, όπως είναι τα κατηχητικά σχολεία, οι ερυθροσταυρίτες και ο προσκοπισμός[86]. Στην ίδια λογική κινείται και ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων[87], κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο και παρακολούθηση δασκάλου/ας αλλά κυρίως του διευθυντή.

Φωτεινό παράδειγμα της διάθεσης για διαμόρφωση προτύπων αποτελούν οι ετήσιες εορταστικές εκδηλώσεις για τα 150 χρόνια από την επανάσταση του

[86] Πράξις 2α, 26-3-1971,βλέπε Παράρτημα,σελ.14-15.
[87] Πράξις 10η, 1-10-1971,βλέπε Παράρτημα,σελ.24.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1821[88], οι οποίες χαρακτήρισαν το σχολικό έτος 1970-71. Κατά τη ετήσια διάρκειά τους οργανώθηκαν ομιλίες, πραγματοποιήθηκαν εκδρομές και γυμναστικές επιδείξεις, οι μαθητές και οι μαθήτριες έγραψαν εκθέσεις, ζωγράφισαν πρόσωπα και παραστάσεις, χειροτέχνησαν σχετικά θέματα και τέλος έμαθαν και άκουσαν πατριωτικά άσματα.

Σε όλες τις πράξεις ονοματίζεται ο άντρας δάσκαλος και ο μαθητής - με εξαίρεση μία αναφορά αντίστοιχα- γεγονός που δείχνει «ότι οι σχέσεις των φύλων στο σχολικό μηχανισμό είναι ιεραρχικά δομημένες και ότι αντανακλούν και συντηρούν τις εξουσιαστικές σχέσεις ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνίας»(Μαραγκουδάκη, στο Δεληγιάννη- Ζιώγου, 1997: 259). Οι γυναίκες αναλαμβάνουν τις μικρές τάξεις και τις γιορτές κυρίως (μητέρας, απόκρεω, 25η Μαρτίου, 28η Οκτωβρίου, Τρεις Ιεράρχες), ενώ οι άντρες αναλαμβάνουν τις μεγάλες τάξεις, αρμοδιότητες ελέγχου και εξουσίας (παρελάσεις, οργανώσεις, σχολική αυτοδιοίκηση) και ομιλίες πολιτικού περιεχομένου(ΝΑΤΟ, 21η Απριλίου).

Αντίστοιχο παράδειγμα να ελεγχθεί η εξωσχολική ζωή των μαθητών/τριών είναι και οι «*κατ' οίκον εργασίαι*»[89], οι οποίες όπως φαίνεται και από την πράξη σύνταξής τους χαρακτηρίζονται από μια «χαλαρή» διάθεση και δεν αποσκοπούν να ασκήσουν ιδιαίτερα τους μαθητές/τριες, αλλά να τους απασχολήσουν. Βέβαια, στο τέλος της πράξης σύνταξή τους και στην παράγραφο των προϋποθέσεων καταγράφεται ότι πρέπει οι εργασίες «*Να είναι σύμφωνοι προς την παιδικήν φύσιν. Το παιδί δεν είναι μεγάλος. Δεν πρέπει να το εμποδίζωμεν να παίζη και να κινείται. Επομένως αι κατ' οίκον εργασίαι πρέπει να είναι μικράς διαρκείας*»[90].

Την ανάγκη να λειτουργήσει το σχολείο ως διαφωτιστής της χούντας , εξυπηρετούσαν οι πολλές γιορτές που οργανωνόταν και σε κάθε ευκαιρία

[88] Πράξις 1α, 29-1-1971,βλέπε Παράρτημα,σελ.13.
[89] Πράξις 4α, 29-5-1971,βλέπε Παράρτημα,σελ.20.

[90] Παράρτημα, σελ.18.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

που παρουσιαζόταν. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετούσαν και οι τύπου «παιδαγωγικές» συγκεντρώσεις των γονέων. Ήταν ένας καλός τρόπος για τη χούντα να εισβάλλει όσο περισσότερο μπορούσε σε κάθε οικογένεια. Συνακόλουθα οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν ρόλο διαφωτιστή όχι μόνο των παιδιών αλλά των γονέων και της ευρύτερης κοινωνίας και βέβαια αυτό υφίσταται πιο έντονο στα χωριά . Καλούνται μέσα από ενέργειες όπως οι «παιδαγωγικές» ομιλίες, η συμμετοχή σε υιοθεσία ακριτικών περιοχών[91](πηγή Β.7), η επιμόρφωση των νεανίδων[92], να τονώσουν το εθνικό φρόνημα των Ελλήνων, όπως προστάζουν οι εγκύκλιες-διαταγές.

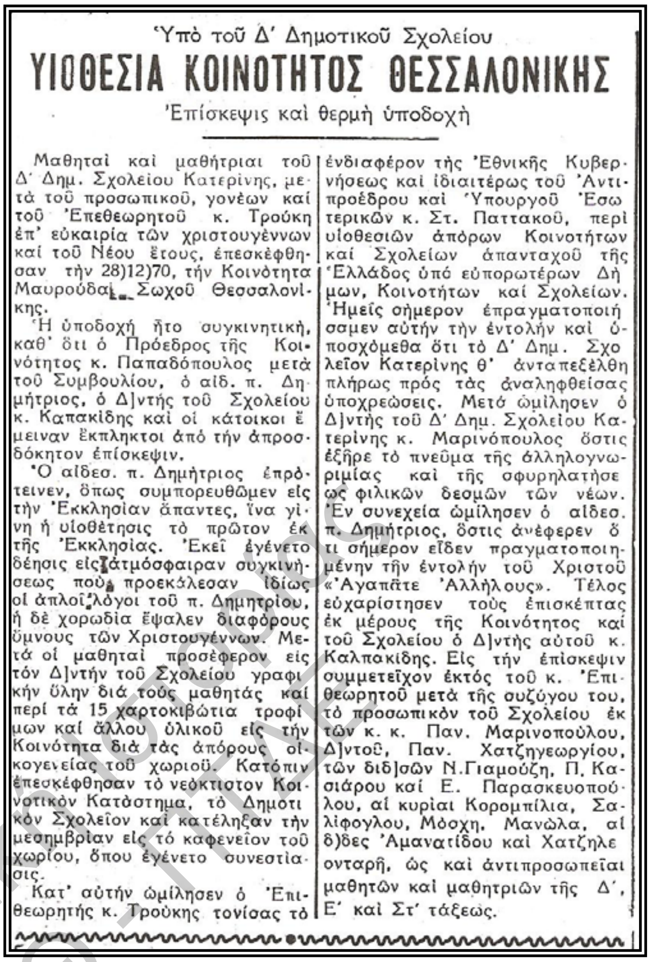

Ὑπὸ τοῦ Δ' Δημοτικοῦ Σχολείου

ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐπίσκεψις καὶ θερμὴ ὑποδοχὴ

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Δ' Δημ. Σχολείου Κατερίνης, μετὰ τοῦ προσωπικοῦ, γονέων καὶ τοῦ Ἐπεθεωρητοῦ κ. Τρούκη ἐπ' εὐκαιρία τῶν χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου ἔτους, ἐπεσκέφθησαν τὴν 28)12)70, τὴν Κοινότητα Μαυρούδα Σωχοῦ Θεσσαλονίκης.

Ἡ ὑποδοχὴ ἦτο συγκινητική, καθ' ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Παπαδόπουλος μετὰ τοῦ Συμβουλίου, ὁ αἰδ. π. Δημήτριος, ὁ Δ]ντὴς τοῦ Σχολείου κ. Καπακίδης καὶ οἱ κάτοικοι ἔμειναν ἔκπληκτοι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν.

Ὁ αἰδεσ. π. Δημήτριος ἐπρότεινεν, ὅπως συμπορευθῶμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἅπαντες, ἵνα γίνη ἡ υἱοθέτησις τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ ἐγένετο δέησις εἰς ἀτμόσφαιραν συγκινήσεως ποὺ προεκάλεσαν ἰδίως οἱ ἁπλοῖ λόγοι τοῦ π. Δημητρίου, ἡ δὲ χορωδία ἔψαλεν διαφόρους ὕμνους τῶν Χριστουγέννων. Μετὰ οἱ μαθηταὶ προσέφερον εἰς τὸν Δ]ντὴν τοῦ Σχολείου γραφικὴν ὕλην διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ περὶ τὰ 15 χαρτοκιβώτια τροφίμων καὶ ἄλλου ὑλικοῦ εἰς τὴν Κοινότητα διὰ τὰς ἀπόρους οἰκογενείας τοῦ χωριοῦ. Κατόπιν ἐπεσκέφθησαν τὸ νεόκτιστον Κοινοτικὸν Κατάστημα, τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ κατέληξαν τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ χωρίου, ὅπου ἐγένετο συνεστίασις.

Κατ' αὐτὴν ὡμίλησεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Τρούκης τονίσας τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν κ. Στ. Παττακοῦ, περὶ υἱοθεσιῶν ἀπόρων Κοινοτήτων καὶ Σχολείων ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ εὐπορωτέρων Δήμων, Κοινοτήτων καὶ Σχολείων. Ἡμεῖς σήμερον ἐπραγματοποιήσαμεν αὐτὴν τὴν ἐντολὴν καὶ ὑποσχόμεθα ὅτι τὸ Δ' Δημ. Σχολεῖον Κατερίνης θ' ἀνταπεξέλθη πλήρως πρὸς τὰς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις. Μετὰ ὡμίλησεν ὁ Δ]ντὴς τοῦ Δ' Δημ. Σχολείου Κατερίνης κ. Μαρινόπουλος ὅστις ἐξῆρε τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλογνωριμίας καὶ τῆς σφυρηλατήσεως φιλικῶν δεσμῶν τῶν νέων. Ἐν συνεχεία ὡμίλησεν ὁ αἰδεσ. π. Δημήτριος, ὅστις ἀνέφερεν ὅτι σήμερον εἶδεν πραγματοποιημένην τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ «Ἀγαπᾶτε Ἀλλήλους». Τέλος εὐχαρίστησεν τοὺς ἐπισκέπτας ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Σχολείου ὁ Δ]ντὴς αὐτοῦ κ. Καλπακίδης. Εἰς τὴν ἐπίσκεψιν συμμετεῖχον ἐκτὸς τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ μετὰ τῆς συζύγου του, τὸ προσωπικὸν τοῦ Σχολείου ἐκ τῶν κ. κ. Παν. Μαρινοπούλου, Δ]ντοῦ, Παν. Χατζηγεωργίου, τῶν διδ]σῶν Ν.Γιαμούζη, Π. Κασιάρου καὶ Ε. Παρασκευοπούλου, αἱ κυρίαι Κορομπίλια, Σαλίφογλου, Μόσχη, Μανῶλα, αἱ δ)δες Ἀμανατίδου καὶ Χατζηλεονταρῆ, ὡς καὶ ἀντιπροσωπεῖαι μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς Δ', Ε' καὶ Στ' τάξεως.

Β.7:*Νέα Εποχή*,16-1-71

Σε ένα δεύτερο επίπεδο μελέτης θα λέγαμε ότι οι πράξεις ως κείμενα επαναλαμβάνονται από τη μία χρονιά στην επόμενη. Σε πολλές περιπτώσεις συναντάμε πανομοιότυπα κείμενα , όπως αυτά των πράξεων που υπογράφτηκαν στις 10-9-1969 και 13-10-1970 αλλά και στις 16-9-1972 και 12-9-1973. Επίσης βρίσκουμε κείμενα στα οποία λείπουν ονόματα και ημερομηνίες, γεγονός που δείχνει ότι γράφτηκαν πριν τη συνεδρίαση και

[91] Πράξις 1η, 14-1-1972, Παράρτημα, σελ.26.
[92] Πράξις 1η, 16-9-1972, Παράρτημα, σελ. 31-33.

μετά υπογράφτηκαν, ενώ ξεχάστηκαν να συμπληρωθούν τα κενά. Η γλώσσα τους χαρακτηρίζεται από ανάμεικτα στοιχεία καθαρεύουσας και δημοτικής.

Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση των πράξεων που συντάχτηκαν και υπογράφτηκαν κατά το σχολικό έτος 1971-72. Η αλλαγή του διευθυντή στο σχολείο ακολουθεί και αλλαγή στο ύφος των κειμένων καθώς και του χειρισμού της γλώσσας και πιθανόν και της αύξησης του αριθμού των Πράξεων. Στην Πράξη 8η της 18-9-1971[93] για πρώτη φορά καταγράφεται σε εναρκτήρια συνεδρίαση ο ευχητήριος χαιρετισμός του διευθυντή. Ο λόγος μας φέρνει στο μυαλό ευχητήριες εγκυκλίους του επιθεωρητή και του νομάρχη. «*Εν αρχή ο Δ/ντής του Σχολείου χαιρετίζει τους συναδέλφους και εύχεται εις αυτούς ταχείαν υπηρεσιακήν ανέλιξιν, ευδοκίμησιν εις το έργον των και πάσαν ατομικήν και οικογενειακήν γαλήνην και ευτυχίαν, ακολούθως δε προτρέπει αυτούς, όπως έχοντες συνείδησιν της μεγάλης αποστολής των και βαθείαν την συναίσθησιν της βαρυτάτης ευθύνης των δια την μόρφωσιν των Ελληνοπαίδων, αφιερώσουν όλαι των τας δυνάμεις δια την πληρεστέραν διαπαιδαγώγησιν και καταρτισμόν των μαθητών του σχολείου*».

Διαπιστώνουμε , λοιπόν, ότι η θετική προσωπική τοποθέτηση του διευθυντή του σχολείου στο καθεστώς ορίζει και τη λειτουργία του σχολείου στους άξονες του καθεστώτος. Καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός συνεδριάσεων ,τα δε θέματα εξυπηρετούν την προπαγάνδα του καθεστώτος. Ο ίδιος αναλαμβάνει να εκφωνήσει και την ομιλία για την απριλιανή επέτειο.

Δεν είναι τυχαίο επίσης ότι οι τρεις συνεδριάσεις από τις 38 που πραγματοποιήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της χούντας με θέμα την προμήθεια βιβλίων , συντάχτηκαν κατά το σχ. έτος 1971-72, υπό τη διεύθυνση του εν λόγω διευθυντή. Μία ακόμη ευκαιρία για να επιδειχθεί ,ότι το κράτος χορηγεί χρήματα στην παιδεία.

Όσο για τις διαπιστώσεις που καταγράφονται αναφορικά με τα αναλυτικά προγράμματα, αυτές πάντα περιορίζονται αποκλειστικά στην ποσότητα και

[93] Παράρτημα, σελ. 21-23.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

την έκταση της ύλης κατά μάθημα. Τα αναγνωστικά βιβλία και το περιεχόμενό τους εξαιρείται πάντα από την κριτική.

5. Οι συνδρομές του σχολείου σε περιοδικά

Κατά τη μελέτη του αρχείου του 12[ου] Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης και του Δημοτικού Σχολείου Βροντούς εντοπίσαμε στα Βιβλία αποφάσεων της Σχολικής Εφορείας τα παιδαγωγικά περιοδικά με τα οποία είχαν συνδρομή τα παραπάνω σχολεία. Σε ένα πρώτο επίπεδο η παράθεση των συγκεκριμένων παιδαγωγικών περιοδικών μας προσφέρει πληροφορίες για την επαφή που διατηρούσαν οι αναγνώστες/στριες δάσκαλοι/ες με τις παιδαγωγικές τάσεις και τις εκπαιδευτικές αντιλήψεις της εποχής που μελετάμε[94]. Σε ένα δεύτερο επίπεδο πολύ σημαντικό, μπορούμε να δούμε μια ακόμη μορφή επιρροής που άσκησε

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΒΗΜΑ
...ΘΗΜΕΡΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΠΙΣΗΜΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' - ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 548 | ΑΘΗΝΑΙ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1964

ΚΥΡΟΣ ΣΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

Β.8: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας

---

[94] Η σημασία της καταγραφής- αποτύπωσης και μελέτης των παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών περιοδικών αναδεικνύεται από το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται τα τελευταία χρόνια από γνωστούς φορείς και άτομα: η έκδοση του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.) με τίτλο *Ελληνικά Πιδαγωγικά Περιοδικά 1831-1991, Βιβλιογραφία 1831-1974, Α΄Φάση,* Αθήνα, 2004 (Εποπτεία Αλ. Δημαράς, Εισαγωγή – επιμέλεια Χ. Αθανασιάδης), καθώς και η ηλεκτρονική καταγραφή ενός ορισμένου αριθμού περιοδικών από το Κ.Ε.Ε., *Συγκεντρωτικό ευρετήριο περιεχομένων Πιαδαγωγικών Περιοδικών (1831-1991), Β΄,* Αθήνα 2003 και το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.), *Κατάλογος [97] Περιοδικών ψηφιοποιημένων και σε μικροφίλμ.* Ορισμένα αξιόλογα ευρετήρια για εκπαιδευτικά-παιδαγωγικά περιοδικά είναι: Σ. Ζιώγου- Θ. Χασεκίδου- Β. Φούκας, *Παιδαγωγικά περιοδικά στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα. Παρουσίαση και περιεχόμανα* από το Ι.Α.Ν.Ε., Θεσσαλονίκη, 2005, Θ. Παπακωνσταντίνου, *Προεπαναστατική εκπαίδευση και παιδεία. Ερμής ο Λόγιος 1811-1821. Εισαγωγή- Παιδαγωγικά άρθρα-λήμματα – Θεματικά ευρετήρια.* Αθήνα 1989, Θ.Γ.Παπακωνσταντίνου, *«Ο Παιδαγωγός» (Εισαγωγή, Παρουσίαση, Ευρετήρια),* Αθήνα, Εργαστήριον Πειραματικής Παιδαγωγικής, 1982, Κέντρο Ερευνών για τη Νεοελληνική Εκπαίδευση – Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, *Ευρετήρια Εκπαιδευτικών και Παιδαγωγικών Περιοδικών: α. Παιδαγωγικών Δελτίον εκδιδόμενον υπό του εν Αθήναις Ελληνικού Διδασκαλικού Συλλόγου, Αθήνα 1973, β. Δελτίον του Εκπαιδευτικού Ομίλου,* Αθήνα, 1984, Αδ. Ανεστίδη, *«Ευρετηριάσεις των περιοδικών Φιλόλογος και Παιδεία»,* περ. *Απόψεις,* τχ. 1, 1983 και τχ. 2-3, 1985, Σ. Μπαλτά, *Τα ελληνικά παιδαγωγικά περιοδικά (1898-1930). Από την Εθνική Αγωγή στη Νέα Αγωγή και το Σχολείο Εργασίας.* Διδακτορική διατριβή. Αθήνα, Φιλοσοφική Σχολή, 2000 (Ζιώγου- Χασεκίδου-Φούκας, 2005:7-8).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

η χούντα μέσω και των περιοδικών στο έργο δασκάλου και της δασκάλας. Η επιλογή τους και μόνο μας προσφέρει τη δυνατότητα να αναδείξουμε την καθολική παρέμβαση που άσκησαν οι συνταγματάρχες σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής ζωής. . Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η συνοπτική παρουσίαση της φυσιογνωμίας του κάθε περιοδικού παρακάτω , όπως τα καταγράφει το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας. Τα περιοδικά που βρήκαμε στα Βιβλία της Σχολικής Εφορείας είναι:

Δελτίον Ενώσεως

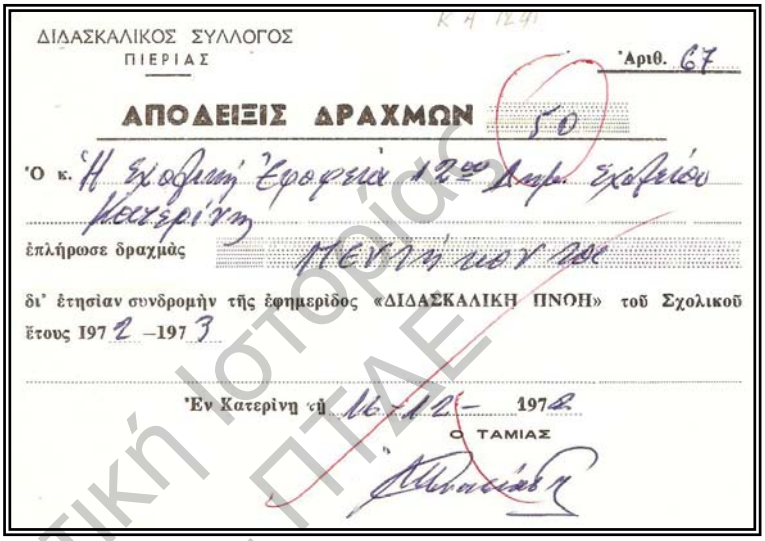

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΙΕΡΙΑΣ

Άριθ. 67

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΔΡΑΧΜΩΝ 50

Ὁ κ. Η Σχολική Εφορεία 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης

ἐπλήρωσε δραχμὰς πενήντα μόνον

δι' ἐτησίαν συνδρομὴν τῆς ἐφημερίδος «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΠΝΟΗ» τοῦ Σχολικοῦ ἔτους 1972 –1973

Ἐν Κατερίνῃ τῇ 16-12- 1972

Ο ΤΑΜΙΑΣ

Β.9: Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας 12ου Δ.Σ. Κατερίνης

Επιθεωρητών Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως Ελλάδος [95](Αθήνα), 1955-1974+ [96] (πηγή Β.10).

Διδασκαλική Πνοή [97] (Κατερίνη), 1964-1973. (πηγή Β.9)

Διδασκαλικόν Βήμα [98]

[95] Πράξις 3η/5-5-73, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας Δ. Σ.Βροντούς.

[96] Δηλώνεται ο χρόνος κυκλοφορίας των παραπάνω περιοδικών. Το σύμβολο + δηλώνει πως η κυκλοφορία του περιοδικού συνεχίζεται και μετά το 1974 ,όπως τα βρήκαμε στο βιβλίο «Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Ελληνικά Περιοδικά 1831-1991.Βιβλιογραφία 1831-1974, Α΄φάση , Κ.Ε.Ε.- Α. Δημαράς- Χ. Αθανασιάδης, Αθήνα, 2004», σ.36-47.

[97] Πράξις 5η/27-6-69, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης

[98] Πράξις 5η/14-4-73, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(Αθήνα), 1924-1936,1943-1974 (πηγή Β.8).

Επιστημονικόν Βήμα του Διδασκάλου [99] (Αθήνα), 1953-1974+. *Σχολείο και Ζωή* [100] (Αθήνα), 1953-1974+

Το Σχολείο και το Σπίτι [101](Αθήνα), 1962-1974+.

Σχολική Υγιεινή (Αθήνα)[102], 1936-1942, 1946-1974+.

ΔΕΛΤΙΟΝ
ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ
ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Β.10: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας

Επίσης στο αρχειακό υλικό μας εντοπίσαμε και τα παρακάτω περιοδικά, που δεν συμπεριλαμβάνονται στη Βιβλιογραφία (1831-1974)[103] . Από τους τίτλους και μόνο των παρακάτω περιοδικών συμπεραίνουμε πως δημιουργήθηκαν για προπαγανδιστικούς σκοπούς, γι' αυτό και δε συμπεριλήφθηκαν στο εν λόγω βιβλίο. Τα περιοδικά αυτά είναι:

Αναγεννημένη Ελλάς (1969)[104]

Δελτίον Παρελθόντων Ετών (1969)[105]

Η Νέα Ελλάς της 21ης Απριλίου 1967 [106] (πηγή Β.11)

Σχολική Ζωή (1971)[107]

Δανική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[99] Πράξις 3η/7-6-68, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης.
[100] Πράξις 2η/31-1-70, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης.

[101] Πράξις 13η/20-12-71, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας Δ. Σ.Βροντούς.

[102] Πράξις 2η/10-3-69, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης.

[103] Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Ελληνικά Περιοδικά 1831-1991.Βιβλιογραφία 1831-1974, Α΄φάση , Κ.Ε.Ε.- Α. Δημαράς- Χ. Αθανασιάδης, Αθήνα, 2004.
[104] Πράξις 5η/27-6-69, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης

[105] Πράξις 11η/3-4-68, Βιβλίο Σχολικής Εφορείας Δ. Σ. Βροντούς.

[106] Πράξις 3η/7-6-68, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ.Κατερίνης.

[107] Όπως καταγράφεται στο Βιβλίο Σχολικής Εφορείας 12ου Δ.Σ Κατερίνης.

όπως αποκαλύπτει και ο τίτλος του περιοδικού είναι

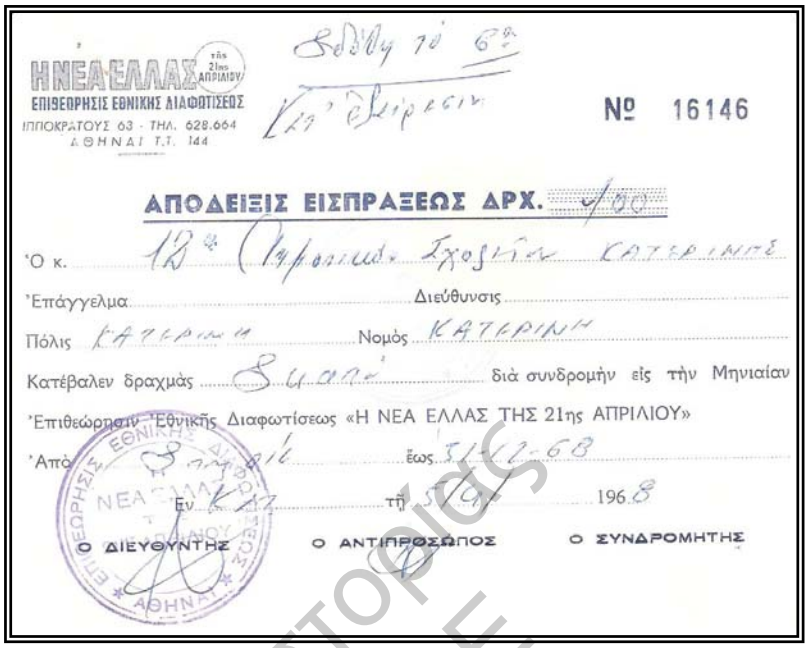
ΗΝΕΑ ΕΛΛΑΣ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 63 - ΤΗΛ. 628.664
ΑΘΗΝΑΙ Τ.Τ. 144

№ 16146

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΣ ΔΡΧ.

Ὁ κ. 12ο Δημοτικόν Σχολείον ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Ἐπάγγελμα ..... Διεύθυνσις .....

Πόλις ΚΑΤΕΡΙΝΗ Νομός ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Κατέβαλεν δραχμὰς ..... διὰ συνδρομὴν εἰς τὴν Μηνιαίαν

Ἐπιθεώρησιν Ἐθνικῆς Διαφωτίσεως «Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ ΤΗΣ 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ»

Ἀπὸ ..... ἕως 31-12-68

Ἐν ..... τῇ 1968

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ο ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ Ο ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

ένα κατ' εξοχήν διαφωτιστικό όργανο της χούντας. Το *Διδασκαλικόν Βήμα* είναι το επίσημο όργανο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος. Κατά τη διάρκεια της επταετούς δικτατορίας, Β.11: Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας 12ου Δ.Σ. Κατερίνης οι δοτές διοικήσεις της Ομοσπονδίας συντάχθηκαν με τις απόψεις των συνταγματαρχών και κάτω από τον υπότιτλο της εφημερίδας εμφανίστηκε ο αναγεννηθείς Φοίνικας, το γνωστό έμβλημα της Απριλιανής δικτατορίας. Στο δε τχ.628 (20.2.1968), αναφέρεται η δυσκολία Β.12: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας που αντιμετωπίζει η Διοίκηση για την έκδοση του Διδασκαλικού Βήματος από τη «*μη αποστολή επαρκών συνεργασιών συναδέλφων προς δημοσίευσιν*» (Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, σ.156-158). Β.12: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας

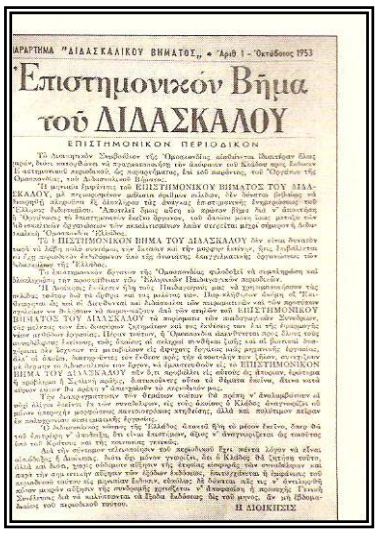
ΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ" • Ἀριθ. 1 - Ὀκτώβριος 1953

Ἐπιστημονικόν Βῆμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Το *Επιστημονικόν Βήμα* (πηγή Β.12) λειτούργησε ως παράρτημα του Διδασκαλικού Βήματος.

Στη δικτατορία, στα εξώφυλλα του περιοδικού υπήρχαν ολοσέλιδες εικόνες θρησκευτικού και εθνικού περιεχομένου (όπ. πρ. σ. 241-244).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΟ ΠΤΔΕ

Το *Δελτίον Ενώσεως Επιθεωρητών Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως Ελλάδος* (πηγή (Β.10)αποτελούσε βήμα επικοινωνίας μεταξύ των Επιθεωρητών της Στοιχειώδους Εκπαίδευσης. Στη δικτατορία «*παρατηρείται μία ολοπρόθυμη και καταφανώς άκριτη υποστήριξη της εκπαιδευτικής πολιτικής των συνταγματαρχών, η οποία εμφανώς αξιοποιείται για να προωθηθούν τα ειδικά επαγγελματικά ζητήματα των επιθεωρητών*». Την περίοδο αυτή στις στήλες του περιοδικού εμφανίζονται άρθρα- ομιλίες των μελών της κυβέρνησης Γ. Παπαδόπουλου, Σ. Πατακού, Χ. Μίχαλου, Ι. Λαδά, Ν. Σιώρη και Θ. Παπακωνσταντίνου.

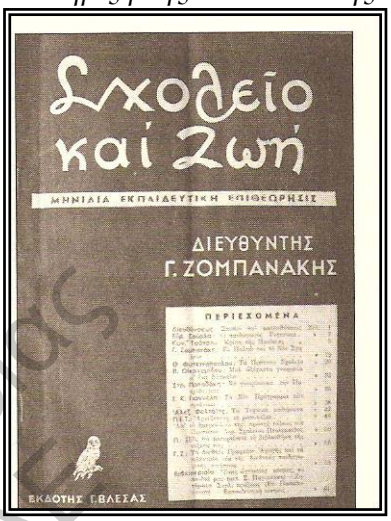

Στην εικονογράφησή του υπάρχει φωτογραφία επιθεωρητών και δασκάλων κατά την εγγραφή τους στο Λαχειοφόρο Ομολογιακό Δάνειο του 1970 καθώς και του δικτάτορα Γ. Παπαδόπουλου με τα μέλη του Δ.Σ. της Ενώσεως Επιθεωρητών Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως Ελλάδος (όπ. πρ. σ. 105-107).

"ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 - ΑΘΗΝΑΙ 143
ΤΗΛΕΦ. 633.461
№ 2406
Τό 12ον Δημοτικόν Σχολεῖον
Κατερίνης-Πιερίας
Ἐπλήρωσε Δρχ. 240 (διακόσιαι σαράντα)
δι' ἐτησίαν συνδρομήν εἰς τὸ Περιοδικόν "ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ,,
ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1972 μέχρι 31-12-1973.
Ἐν Ἀθῆναι τῇ 3-12-1973
Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ
ΣΗΜ.— Ἡ συνδρομή ἀρχίζει τόν Ἰανουάριον καί λήγει τόν Δεκέμβριον ἑκάστου ἔτους.

Β. 14: Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας

Το *Σχολείο και Ζωή* (πηγή Β.13) απευθυνόταν στους εκπαιδευτικούς της Στοιχειώδους και της Μέσης Εκπαίδευσης με στόχο την καλλιέργειά τους, «*ανθρωπιστική μόρφωση*» και την ενημέρωσή τους πάνω σε παιδαγωγικά και διδακτικά ζητήματα. Οι συντάκτες του περιοδικού

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

πίστευαν ότι η θεοποίηση της επιστήμης και της μηχανής είχε οδηγήσει στην πνευματική και ηθική οπισθοδρόμηση του κόσμου, με αποτέλεσμα να συμβαίνουν «*πόλεμοι, ακαταστασίαι, αδικίαι, ηθικαί εκτροπαί, ενήθικοι εκδηλώσεις, έλλειψις ασφάλειας, εμπιστοσύνης, πραγματικής χαράς, ειρηνικού περιβάλλοντος*».

Και πρέσβευαν ότι το μοναδικό όπλο για να αντιστραφεί αυτή η κατάσταση ήταν «η ολοκληρωτική μόρφωσις και αγωγή του ατόμου».(όπ. πρ. σ. 423-426).

Το Σχολείο και το Σπίτι αποτελούσε τη διέξοδο του καθημερινού και απομονωμένου δασκάλου, κυρίως της επαρχίας, προς τη δημοσιότητα- με τη δημοσίευση των απόψεών του- και την ένταξή του σε μια ευρύτερη παιδαγωγική κοινότητα. Κατά το περιοδικό, ο ρόλος του δασκάλου/ας ως φορέα εθνικής αγωγής και ο ρόλος της μητέρας στην οικογένεια και στην αγωγή αποτελούσαν άρρηκτοι κρίκοι για τη «*δημιουργία ενός συγχρόνου στους στόχους του σχολείου και μιας θετικά παιδαγωγούσης οικογενειακής ατμόσφαιρας*» . «*Παιδεία, Χριστιανισμός και Ελληνισμός*» ήταν οι τρεις βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους περιστρεφόταν η θεματική του περιοδικού (όπ. πρ. σ. 431-433).

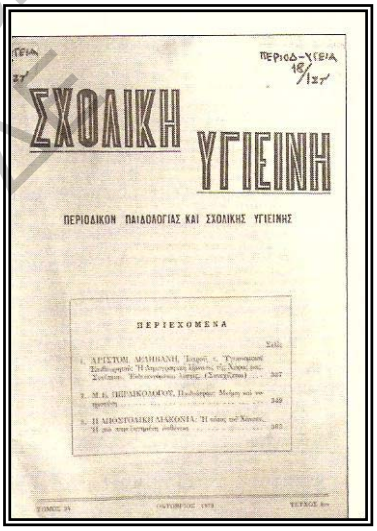

Β.15: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας

Η Σχολική Υγιεινή (πηγή Β.15) , έκδοση του Κέντρου Μαθητικής Αντιλήψεως Αθηνών,[108] είχε ως βασική επιδίωξη την «*υγιεινή διαφώτισις» του λαού και την*

[108]Κατά τις δεκαετίες 1920-1930 , ένας μεγάλος αριθμός οργανισμών και υπηρεσιών ιδρύθηκαν από το κράτος, όπως το Παιδολογικό εργαστήριο του υπουργείου Παιδείας (1910-1912), το Τμήμα Νεότητας του Ερυθρού Σταυρού (1924), το Συμβούλιο σχολικής αντίληψης (1934), το Ταμείο μαθητικής πρόνοιας και αντιλήψεως (1935), το Συμβούλιο Σχολικής Υγιεινής (1939)] τα οποία εντάσσονταν στην αντίληψη περί κρατικής πρόνοιας και προληπτικής ιατρικής της εποχής, που επιδίωκε την αντιμετώπιση της μαθητικής νοσηρότητας, αλλά και την προβολή μιας έντονα φιλολαϊκής εικόνας ιδιαιτέρως κατά τη διάρκεια του μεταξικού καθεστώτος. Σημαντικές προς αυτή την κατεύθυνση ήταν και οι ενέργειες του Πατριωτικού Ιδρύματος Ελληνίδων που μετεξελίχθηκε σε Πατριωτικό Ίδρυμα Προστασίας του Παιδιού. http://www.elia.org.gr

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

απόκτηση «της υγιεινής συνείδησης» απ' αυτόν, εφόσον, σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, «*η υγεία πάντων των λαών είναι*

βασική προϋπόθεσις δια την επίτευξιν της ειρήνης και της ασφαλείας» (όπ. πρ. σ. 443-445).

Διαπιστώνουμε ότι το καθεστώς επέλεξε πανσπερμία τρόπων για να εισβάλλει στο σχολείο.

6. Η Σχολική Εφορεία

6.1. Ορισμός και σύνθεση

«Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης σήμερον την 30ην Οκτωβρίου 1967 ημέραν Δευτέραν και ώραν 5ην μ.μ. συνήλθεν η διά της υπ'αρ. 24130/7-10-67 πράξ. του κ. Νομάρχου

Πιερίας διορισθείσα Σχολική Εφορεία του ως άνω σχολείου εις πρώτην συνεδρίασιν […]» (αριθ. πρ.7η/3-10-67).

Β.16: Βιβλίο Σχολικής Εφορείας

Όπως φαίνεται και από το παραπάνω απόσπασμα Πράξης ο ορισμός της Σχολικής Εφορείας γίνεται από το νομάρχη, ο οποίος ορίζει τον πρόεδρο και τον ταμία με κριτήριο τη νομιμοφροσύνη[109] των παραπάνω. Γραμματέας

[109] Ο διευθυντής του σχολείου προτείνει τον πρόεδρο και τον ταμία και στη συνέχεια ο διορισμός τους θα πρέπει να γίνει αποδεκτός από το νομάρχη. Υπάρχει ρητή εντολή «*Οι προταθησόμενοι δέον να διακρίνωνται διά το ήθος, την ανιδιοτέλειαν, την αγάπην προς το έργον του*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ορίζεται ο διευθυντής του εκάστοτε σχολείου. Σε κάθε συνεδρίαση της Σχολικής Εφορείας συντάσσεται και μια πράξη που καταγράφεται στο Βιβλίο της Σχολικής Εφορείας (πηγή Β.16). Η αρίθμηση των Πράξεων δε γίνεται με βάση το διδακτικό έτος – όπως αριθμούνται οι πράξεις στο Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού- αλλά η ροή των πράξεων ακολουθεί το ημερολογιακό έτος.

Σύμφωνα με το άρθρο 4.2. του ΑΝ 129 *« Εις την έννοια της δωρεάν παιδείας περιλαμβάνεται η παροχή κρατικής ενισχύσεως εις τα σχολικά ταμεία προς αντιμετώπισιν των αναγκών λειτουργίας των σχολείων».* Το κράτος στέλνει χρήματα τα οποία καλείται να διαχειριστεί η Σχολική Εφορεία.

6.2. Τα θέματα των συνεδριάσεων

Θέματα που αποτελούν αντικείμενο συνεδρίασης για τη Σχολική Εφορεία είναι(τα παραθέτουμε συνοπτικά και θα τα αναλύσουμε στη συνέχεια):

- «*Ανάληψις καθηκόντων*»(Πράξις7η/30-10-67).
- «*Καταρτισμός προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων του Σχολικού Ταμείου οικονομικής χρήσεως*» για την επόμενη χρονιά(Πράξις 9η/10-12-68).
- «*Καταρτισμός απολογισμού εσόδων και εξόδων του Σχολικού Ταμείου οικονομικής χρήσεως*»για την λήγουσα χρονιά(Πράξις 12η/31-12-68).
- «*Έγκρισις δαπανών*»(Πράξις13η /22-12-67).
- «*Ανάληψη χρημάτων*»(Πράξις 8η/2-10-72).
- «*Αναμόρφωση προϋπολογισμού*»(Πράξις9η 14-11-67) .
- «*Δωρεά εποπτικού υλικού υπό του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων εις το 12ον Δημ. Σχολείον Κατερίνης*» (Πράξις4η/3-6-71).
- «*Πρόσληψις καθαρίστριας εις το Σχολείον*[110]» (Πράξις 30η/26-10-68,Βιβλίο Σχολ Εφορείας Βοντούς).

σχολείου και την εκπαίδευσιν και να είναι υγιών φρονημάτων και Κοινωνικών πεποιθήσεων» (αριθ. εγκ.1477/27/30-5-69),παράρτημα, σελ. 197.

110 «*Διά την πρόσληψιν των καθαριστριών των Σχολείων, παρακαλούμεν, όπως, ζητήτε πιστοποιητικόν Νομιμοφροσύνης παρά των διαφόρων Αστυνομικών Αρχών πρώτον και κατόπιν να γίνηται πρόσληψις»*(αριθ. εγκ.1605/22/11-9-68) ζητά με εγκύκλιό του ο επιθεωρητής.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- «*Διαγραφή εκ του Βιβλίου Υλικού του Σχολείου καταστραφέντων ειδών λόγω χρήσεως ή παραχώρησις εις έτερα Σχολεία ειδών της κινητής περιουσίας του Σχολείου*»(Πράξις 7η/11-9-72).
- «*Προκήρυξις μειοδοτικής δημοπρασίας*». Αφορά στην κατασκευή μεταλλικής ντουλάπας. (Πράξις 6η/10-9-69).
- «*Αποδοχή αποτελέσματος δημοπρασίας*»(Πράξις 7η/28-9-69).
- Αναφορικά με την αγορά του οικοπέδου για την κατασκευή του 12ου Σχολείου Κατερίνης συντάσσεται πράξη για διορισμό δικηγόρου για τη σύνταξη συμβολαίου (Πράξις 6η/13-10-70) καθώς και εξουσιοδότηση του προέδρου για να υπογράψει το πωλητήριο συμβόλαιο (Πράξις 7η/13-10-70).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

6.3. Η λειτουργία της Σχολικής Εφορείας

«*Κατόπιν νομίμως και εμπροθέσμως κοινοποιηθείσης προσκλήσεως του Προέδρου της*» συνεδριάζει η Σχολική Εφορεία και συντάσσει και μία πράξη. Τελικός αποδέκτης της πράξης είναι ο Επιθεωρητής ο οποίος και την εγκρίνει . (Αν και έχουμε συναντήσει και πράξεις που εγκρίθηκαν από το Νομάρχη). Κάθε δαπάνη ορίζεται από ένα άρθρο και κάθε άρθρο κατηγοριοποιεί τις δαπάνες και τα έσοδα. Π.χ. Το άρθρο 8 περιλαμβάνει έξοδα που αφορούν στη αγορά βιβλίων, περιοδικών και έσοδα από σχολικές γιορτές και θεατρικές παραστάσεις .

6.4. Πηγές εσόδων

Με βάση την προέλευσή τους τα έσοδα κατηγοριοποιούνται στα αντίστοιχα άρθρα. Έτσι έχουμε:

«*Άρθρον 2ον : Εκ τόκων καταθέσεων και εκ τοκομεριδίων ομολογιών του σχολ. Ταμείου.*

Άρθρον 8ον : Εκ των σχολικών εορτών, αγορών και θεατρικών παραστάσεων.

Άρθρον 9ον :Εκ προαιρετικού εράνου ενεργουμένου εις το εσωτερικόν[111].

Άρθρον 15ον : Εξ εισφορών Δήμου Κατερίνης.

Άρθρον18ον : Εκ προστίμων γονέων και κηδεμόνων, διά παράβασιν διατάξεων περί υποχρεωτικής φοιτήσεως.

Άρθρον23ον : Εκ χορηγίας του Κράτους διά την αγοράν οικοπέδου και ανέγερσιν διδακτηρίου.

Άρθρον25ον :Εκ χορηγίας του Κράτους περί γενικήν ενίσχυσιν του Ταμείου.

Άρθρον26ον: Εκ προαιρετικών εισφορών γονέων.

Άρθρον 28ον[112]*: Υπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως*

Με βάση την προέλευσή τους και τα έξοδα κατηγοριοποιούνται στα αντίστοιχα άρθρα. Έτσι έχουμε:

Άρθρον1ον :Διά την αγορά οικοπέδου.

Άρθρον2ον :Διά την ανέγερσιν διδακτηρίου .

Άρθρον3ον: Διά την συντήρησιν επισκευήν διδακτηρίου.

Άρθρον4ον: Διά την προμήθειαν επίπλων και σκευών και την συντήρησίν των.

Άρθρον 5ον:Διά την προμήθειαν γραφικής ύλης και ειδών γραφείου.

Άρθρον 6ον: Διά την θέρμασιν, καθαριότητα και φωτισμόν.

Άρθρον 7ον: Διά την ίδρυσιν και συντήρησιν του σχολικού κήπου.

Άρθρον 8ον: Διά την ίδρυσιν και πλουτισμόν της σχολικής βιβλιοθήκης.

Άρθρον9ον: Δια την λειτουργίαν Μαθητικών συσσιτίων.

Άρθρον 10ον: Διά την προμήθειαν διδακτικών οργάνων και την συντήρησίν των.

Άρθρον 11ον: Διά την παροχήν εις απόρους μαθητάς βιβλίων, γραφικής ύλης, ενδυμάτων, υποδημάτων,κλπ..

Άρθρον 12ον: Διά την εκτέλεσιν μέτρων συντελούντων εις την υγείαν των μαθητών.

Άρθρον 13ον: Διά την εκτέλεσιν εκδρομών των μαθητών.

Άρθρον 14ον: Διά την τηλεφωνική εγκατάστασιν και έξοδα τηλεφώνου.

Άρθρον 15ον: Δι' εισφοράν υπέρ Γραφείου Επιθεωρήσεως.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

---

[111] Πράξις 12η/30-11-66.

[112] Ως το 1966 το άρθρο 28 αφορούσε «*εκ χορηγίας του κράτους διά τη λειτουργίαν νυχτερινού σχολείου*» (Πράξις12η/30-11-66).

Άρθρον 16ον: Δι' εισφοράν 2% υπέρ Ο.Μ.Π.

Άρθρον 17ον: Δι' ενοίκιον αιθούσης διδασκαλίας.

Πίνακας 2

Έτη	**Αρ.πράξεων**
1967	14
1968	12
1969	11
1970	13
1971	8
1972	11
1973	12
1974	14

Στον πίνακα 2 φαίνεται ο αριθμός των συνεδριάσεων της Σχολικής Εφορείας κατά την επταετία, όπως καταγράφονται στο Βιβλίο της .Από τον αριθμό των πράξεων ανά έτος συμπεραίνουμε ότι η Επιτροπή συνεδρίαζε περίπου μία φορά το μήνα. Τακτικές ήταν οι δύο συνεδριάσεις που αφορούσαν στην κατάρτιση του προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων του επόμενου έτους (κάθε Νοέμβρη) και του απολογισμού εσόδων και εξόδων του λήγοντος έτους (κάθε Δεκέμβρη μήνα). Όλες οι άλλες συνεδριάσεις ήταν έκτακτες.

Στον πίνακα 3 που ακολουθεί φαίνονται οι πηγές εσόδων του σχολείου. Το άρθρο 2 περιλαμβάνει έσοδα από τους τόκους των καταθέσεων του σχολείου και « *των τοκομεριδίων ομολογιών του σχολικού ταμείου*». Το άρθρο 25 περιλαμβάνει έσοδα «*Εκ χορηγίας του Κράτους περί γενικήν ενίσχυσιν του Ταμείου*».

Πίνακας 3

Έτη	**Άρθ. 2ον**	**Άρθ. 26ον**	**Άρθ. 25ον**	**Άρθ. 28ον**
1967	2.137	-	18.150	-
1968	1.347	-	22.976	10.000
1969	2.650	-	21.500	-
1970	1.340	-	19.350	-
1971	332	12,30	21.400	-
1972	611	-	23.860	-
1973	384	-	30.400	-

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1974	1.393	-	36.700	-

Παρατηρούμε ότι τα έσοδα προέρχονται από κρατική χορηγία, η οποία όμως αναλογικά με τον πληθωρισμό[113] της εποχής είναι μικρή και παγειωμένη, αφού τα ποσά δεν διαφέρουν και πολύ κατά έτος . Αν και η χούντα στις μακρηγορίες της διατείνονταν πως η παιδεία αποτελεί πρώτο και βασικό μέλημα της πολιτικής της, στην πράξη αυτό δεν συνέβαινε. Επιπλέον , με τη σύναψη των «*Ομολογιακών Δανείων Οικονομικής αναπτύξεως*» διατυμπάνιζαν ότι «*[…] πραγματοποιούνται συνεχώς ανερχομένου ύψους κεφαλαίων βασικαί επενδύσεις εις έργα: […] Ανεγέρσεως ή βελτιώσεως Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, διά την αρτιωτέραν μόρφωσιν των Ελλήνων της νέας γενιάς και γενικώς ανύψωσιν του εκπολιτιστικού επιπέδου του πληθυσμού*» (αριθ. εγκ. 1458/61/23-10-72), γεγονός βέβαια που όχι μόνο δεν αποδεικνύεται από τα έσοδα του πίνακα 3, αλλά εισέπρατταν κιόλας χρήματα υποχρεώνοντας τις Σχολικές Εφορείες στην αγορά ομολογιών[114].

Το άρθρο 26 περιλαμβάνει έσοδα από προαιρετικές εισφορές γονέων και το ποσό είναι ελάχιστο. Στον απολογισμό εσόδων και εξόδων του 1968, το άρθρο 28 αναφέρεται σε έσοδα «*εκ χορηγίας της Δ/νσεως Κρατικών Λαχείων*»(Πράξις 12η/31-12-68).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

[113] «*[…] Η Ελλάδα στη δεκαετία 1961-1971 είχε το χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού ανάμεσα στις 24 χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Αναπτύξεως, ενώ το 1973 ήταν πρώτη σε πληθωρισμό, με ποσοστό 30,6%*»(Αναστασόπουλος, 1978:36-37).

[114] Και οι Σχολικές Εφορείες υποχρεούνταν δυναμικά να συμμετέχουν στα ομολογιακά δάνεια με την αγορά ομολογιών. «*Διά της εγγραφής των σχολικών Εφορειών των Δημ. Σχολείων εις το νέον ομολογιακόν δάνειον διά σοβαρών ποσών (Από 2.000 έως 5.000 δρχ.), όπου βεβαίως υπάρχει οικονομική δυνατότης*»(αριθ. εγκ.108/3/13-10-71), παράρτημα, σελ. 392.

Οι δαπάνες του σχολείου

Με βάση τις Πράξεις απολογισμού 1967-74 (πηγή Β.17) ο πίνακας 4 μας αποκαλύπτει το ισοζύγιο εσόδων και εξόδων τόσο κατά έτος όσο και συνολικά στα επτά χρόνια της χούντας. Παρατηρούμε, ότι το εξοδολόγιο του σχολείου δεν παρουσιάζει διακυμάνσεις κατά έτος. Οι κρατικές χορηγίες είναι παγιωμένες και κατά συνέπεια παγιώνονται και τα έξοδα. Ειδικότερα, αν προσθέσουμε τα ποσά εσόδων του πίνακα 4 και τα συγκρίνουμε με την στήλη του άρθρου 25(κρατική χορηγία) του πίνακα 3, θα δούμε ότι το καθεστώς στέλνει στο σχολείο τόσα χρήματα όσα περίπου και ξοδεύει κάθε χρόνο.

Β.17: Πράξεις Βιβλίου Σχολικής Εφορείας

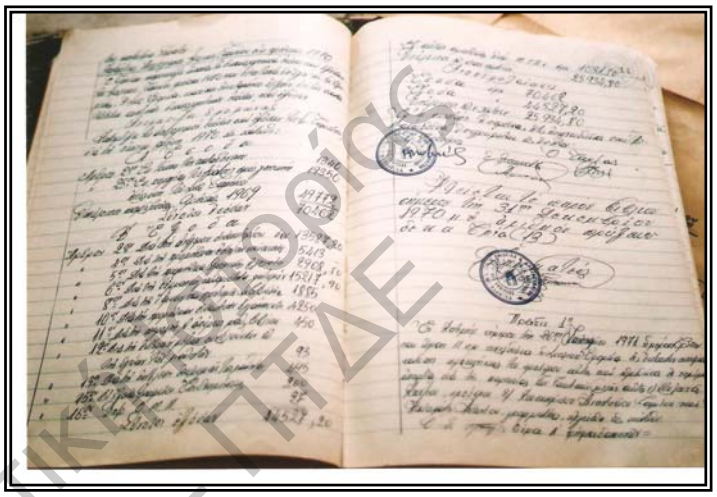

Εξαίρεση αποτελεί το ποσό εξόδων του 1970 αν και τα έσοδα του δεν παρουσιάζουν αύξηση. Κρατάμε αυτή την εξαίρεση για να τη μελετήσουμε παρακάτω.

Πίνακας 4

Έτη	**Έσοδα**[115]	**Έξοδα**	**Υπόλοιπο**
1967	66.809	25.282	41.527
1968	75.850	24.143	51.707
1969	75.857	26.085	49.772

Διδακτικό Υλικό ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1970	70.462	44.527,20	25.934,80
1971	47.679,10	28.006,70	19.672,40
1972	44.143,40	22.858,90	21.284,50
1973	52.068,50	20.666,20	31.402,30
1974	69.495,30	32.770,40	36.724,90

Η στήλη με το «υπόλοιπο» δείχνει τα χρήματα που έμεναν για τοκισμό ή για οικονομική χρήση στην επόμενη χρονιά. Δείχνει ακόμα τον αυστηρό οικονομικό έλεγχο που υφίσταντο το σχολείο, ώστε να μην μπορεί να δαπανήσει χρήματα πέρα απ' αυτά που όριζαν τα άρθρα.

Στον απολογισμό των ετών 1973 και 1974 καταγράφονται 908δρχ. και 828δρχ. αντίστοιχα για «*επιδείξεις, εορταί κλπ. θεάματα (συμπεριλ. Βραβεία, έπαθλα)*»(Πράξ.12/31-12-73 και 14/31-12-74).

Προχωρώντας σε μια πιο ποιοτική ανάλυση των εσόδων ο πίνακας 5 μας αποκαλύπτει ανά κατηγορία πώς το σχολείο ιεραρχούσε τις ανάγκες του και διέθετε τα χρήματά του.

Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων καταναλώνεται για τις πάγιες ανάγκες του σχολείου(άρθρο 6) που είναι η καθαριότητα ,η θέρμανση και ο φωτισμός. Δεύτερη θέση στα έξοδα (άρθρο 5) κατέχει η προμήθεια γραφικής ύλης. Τα χρήματα για τη συντήρηση(άρθρο 3) και τον εξοπλισμό του σχολείου (άρθρο 4) δεν είναι πολλά, αν λάβουμε υπόψη μας πως βρισκόμαστε στη φάση ανέγερσης νέου διδακτηρίου. Μέτρα που αφορούν στην υγεία των μαθητών και μαθητριών (άρθρο 12) καθώς και στην βοήθεια των απόρων μαθητών/τριών(άρθρο 11)

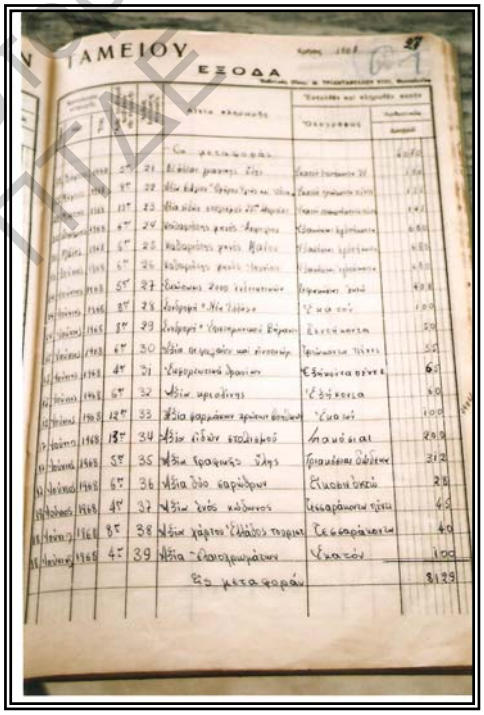

Β.18: Βιβλίο Σχολικού Ταμείου

Διδακτική Τεχνολογία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

δεν κοστίζουν. Αν και η φροντίδα του σχολικού κήπου συμπεριλαμβάνεται στην οργάνωση της σχολικής ζωής, δαπάνες δεν συναντάμε. Όσον αφορά στην αγορά βιβλίων(άρθρο 8) - αν και το καθεστώς διατείνεται στην ίδρυση και πλουτισμό της μαθητικής βιβλιοθήκης, ως βασική λειτουργία της σχολικής ζωής χρήματα δεν βλέπουμε να ξοδεύονται.

Το άρθρο 10 αφορά στην προμήθεια διδακτικών οργάνων. Εδώ αξίζει να παρατηρήσουμε το ποσό των χρημάτων που δαπανήθηκε το 1970 και να το

Πίνακας 5

Έτη	**1967**	**1968**	**1969**	**1970**	**1971**	**1972**	**1973**	**1974**
Άρθ.3ον	1.993	*1.223*	*720*	*-*	*90*	*737*	*198*	*127*
Άρθ .4ον	1.325	*2.460*	*2.958*	*5.413*	*2.470*	*2.145*	*67*	*1.005*
Άρθ.5ον	1.415	*2.050*	*2.356*	*2.908,5*	*2.873*	*3.275*	*2.000*	*2.786*
Άρθ.6ον	15.420	*13.991*	*16.464*	*15.217,90*	*10.959,80*	*13.731,60*	*15.202,20*	*19.641,60*
Άρθ.7ον	-	*-*	*-*	*-*	*-*	*340*	*-*	*2.000*
Άρθ.8ον	1.010	*715*	*1.373*	*1.885*	*762*	*930*	*615*	*785*
Άρθ.10ον	1.849	*577*	*658*	*4.250*	*1.540*	*130*	*-*	*1.690*
Άρθ.11ον	300	*200*	*500*	*450*	*-*	*275*	*-*	*-*
Άρθ.12ον	200	*300*	*306*	*93*	*124*	*155*	*-*	*-*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

συνδέσουμε με το ποσό εξόδων της ίδιας χρονιάς του πίνακα 4. Αν λάβουμε υπόψη μας, το γεγονός ότι τη χρονιά αυτή συγκροτούνται πολλά τοπικά παιδαγωγικά συνέδρια Φυσικής και Χημείας μπορούμε να δικαιολογήσουμε την αύξηση των δύο παραπάνω ποσών.

Το αξιοσημείωτο είναι ότι , σύμφωνα με την απαίτηση του επιθεωρητή «*κατά το παρόν σχολικό έτος δέον άπαντα τα σχολεία, όπως αποκτήσωσι πλήρη τα όργανα εκτελέσεως των πειραμάτων της Χημείας και τας χημικάς ουσίας*»καθώς και οργανοθήκες τοποθέτησής τους (αριθ. εγκ.443/2/16-3-70)[116]. Οι όποιες δράσεις αναβάθμισης της διδακτικής διαδικασίας συντελούνται στο σχολείο,

είναι ανέξοδες για το καθεστώς. Με την ίδια κρατική χορηγία το σχολείο καλείται να εξοπλιστεί με εποπτικό υλικό. Η ίδια απαίτηση ισχύει και για την επόμενη χρονιά, όπου το σχολείο θα πρέπει να αγοράσει τα όργανα της Φυσικής και της Χημείας. *«Το επόμενο σχολικόν έτος θα διατεθή διά την προμήθειαν των Οργάνων Φυσικής και την εκτέλεσιν των Πειραμάτων ταύτης»*(όπ.π.).

❖ Αξίζει να καταθέσουμε στο σημείο αυτό ότι σύμφωνα με την Πράξη 7η/28-9-69 – που αφορά στην κατασκευή μεταλλικής ντουλάπας- το ποσό κατασκευή της εν λόγω ντουλάπας και ύστερα από μειοδοτική δημοπρασία ανήλθε στις 2.800δρχ. Αν συγκρίνουμε το ποσό αυτό με τα ποσά που διατίθενται για την ικανοποίηση των αναγκών λειτουργίας του σχολείου καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα ποσά ήταν ελάχιστα.

Απ' το 1972 και πέρα – και αν λάβουμε υπόψη μας και την αύξηση του πληθωρισμού - το σχολείο δαπανά χρήματα ουσιαστικά μόνο για να καλύψει τις πάγιες ανάγκες του στη θέρμανση, την καθαριότητα και το φωτισμό.

Από τις πιο χαρακτηριστικές δαπάνες ξεχωρίζουμε:

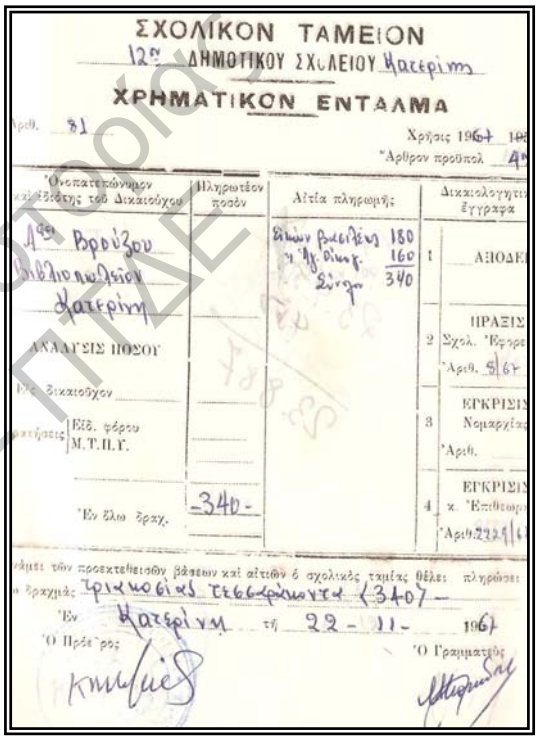
ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ
12ον ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ Κατερίνης
ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΝ ΕΝΤΑΛΜΑ
Αριθ. 81
Χρῆσις 1967
Ἄρθρον προϋπολ. 4ον

Ὀνοπατεπώνυμον καὶ ἰδιότης τοῦ Δικαιούχου	Πληρωτέον ποσόν	Αἰτία πληρωμῆς	Δικαιολογητικὰ ἔγγραφα
1ου Βρούζου Βιβλιοπωλείου Κατερίνη		Εἰκών βασιλέων 180 Ἁγ. Οἰκογ. 160 Σύνολον 340	1 ΑΠΟΔΕ
ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΠΟΣΟΥ			2 ΠΡΑΞΙΣ Σχολ. Ἐφορ. Ἀριθ. 5/67
Ἐπὶ δικαιοῦχον			3 ΕΓΚΡΙΣΙΣ Νομαρχίας Ἀριθ.
Κρατήσεις Εἰδ. φόρου Μ.Τ.Π.Υ.			4 ΕΓΚΡΙΣΙΣ κ. Ἐπιθεωρ. Ἀριθ. 2229/6
Ἐν ὅλῳ δραχ.	-340-		

Ἀνάμει τῶν προεκτεθεισῶν βάσεων καὶ αἰτιῶν ὁ σχολικὸς ταμίας θέλει πληρώσει τὸν δραχμὰς τριακοσίας τεσσαράκοντα (340)-
Ἐν Κατερίνῃ τῇ 22-11-1967
Ὁ Πρόεδρος
Ὁ Γραμματεύς

Β.19:Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας

την αγορά κορνίζας με το έμβλημα της 21ης Απριλίου αξίας 85δρχ. (πράξις3η/13-3-72),

❖ την αγορά *«εικόνος βασιλέων διαστ.0,80.0,60 δρχ.180»* και αγορά *«εικόνος Αγίας Γραφής 0,45.0,90 160δρχ.»*(Πράξις 8η/2-11-67).(πηγή 19)

❖ *«προμήθεια ειδών διακοσμήσεως 21ης Απριλίου και εθνικών εορτών 438δρχ.»*(Πράξις 35η/2-12-68, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας Δ. Σ.Βροντούς

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«διάθεσις ποσού 1.000δρχ. υπέρ ανεγέρσεως Ιερού Ναού του ΣΩΤΗΡΟΣ, τάμα του Έθνους»[117] (Πράξις 5η/13-2-69, Βιβλίο πράξεων Σχολικής Εφορείας Δ. Σ. Βροντούς).

Συνολικά θα λέγαμε ότι πάγια τακτική του καθεστώτος είναι να μην επιτρέπει στο διευθυντή του σχολείου, που ήταν και ο γραμματέας της επιτροπής, να κρατά ούτε μία δραχμή για την κάλυψη των έκτακτων αναγκών. Έτσι δικαιολογούνται οι πολλές πράξεις με θέμα την ανάληψη χρημάτων. Ο διευθυντής με την Πράξη εξουσιοδότησης της Σχολικής Εφορείας «στο χέρι» καλείται , αφού την επιδείξει στον ταμία της τράπεζας, να κάνει ανάληψη χρημάτων για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του σχολείου του.

Κάθε μεμονωμένη δαπάνη ελέγχεται να εγκρίνεται από τον επιθεωρητή. Στην ουσία ο επιθεωρητής εγκρίνει και ελέγχει τις δαπάνες του σχολείου διπλά· κατά τη διάρκεια της χρονιάς και στο τέλος με την κατάθεση του απολογισμού.

Η αναμόρφωση του προϋπολογισμού γίνεται μετά από έγκριση του επιθεωρητή ,στην οποία μεταβιβάζονται έξοδα σε άλλο άρθρο για να μπορούν να τα καλύπτουν.

Σήμερα το σχολείο καταρτίζει μόνο απολογισμό. Εκείνη την περίοδο η κατάρτιση του προϋπολογισμού και του απολογισμού γινόταν για να ελέγχει ο επιθεωρητής αν οι δαπάνες του σχολείου ήταν μέσα στα πλαίσια του προϋπολογισμού, όπως τις όριζαν τα θεσμοποιημένα άρθρα.

Διαπιστώνουμε, ότι ο ασφυκτικός έλεγχος του επιθεωρητή απλώνεται και στην οικονομική διαχείριση του σχολείου. Επιπρόσθετα, η μελέτη των παραπάνω πινάκων μας βοηθά να καταλήξουμε ότι ουσιαστικά οι λιγοστές κρατικές χορηγίες κατευθύνονταν για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες καθαριότητας, θέρμανσης και φωτισμού του σχολείου. «Η δωρεάν παιδεία» που κομπάζει και διαλαλεί με φιέστες το καθεστώς δεν έχει περιεχόμενο. Το καθεστώς οραματίζεται και απαιτεί αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, χωρίς να προβαίνει σε αύξηση των εσόδων. Το οικονομικό αυτό

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

κενό έρχεται να καλύψει άλλοτε ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων με την αγορά εποπτικού υλικού αξίας 25.990δρχ.(Πράξις 4η/3-6-71) και η Σχολική Εφορεία.

Αποδεικνύεται ότι το χουντικό καθεστώς προσπάθησε να περάσει την προπαγάνδα του στο σχολείο με τον πιο φθηνό κυριολεκτικά και ανέξοδο τρόπο.

(Στο Παράρτημα επισυνάπτουμε:

- «*Ψήφισις δαπανών»(*Πράξις 3η/19-5-70) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ. 39-43.
- «*Κατάρτισις προϋπολογισμού Σχολικού Ταμείου χρήσεως 1970*» (Πράξις 5η/_9-1970) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ.44-47.
- «*Αγορά οικοπέδου προς ανέγερσιν διδακτηρίου 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης*» (Πράξις 6η/13-10-70) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ.48-49.
- «*Κατάρτισις απολογισμού Σχολικού Ταμείου οικονομικής χρήσεως 1970*» (Πράξις 13η/31-12-1970) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ.50-52.
- «*Έγκρισις απολογισμού χρήσεως 1967*» από τον επιθεωρητή(αριθ. πρωτ. 12246/24-5-68) *Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας*, παράρτημα, σελ.53.
- «*Έγκρισις δαπανών*» *(Πράξις 8η/21-10-68)* Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ.54-55.
- «*Έγκρισις δαπανών*» *(Πράξις 10η/17-12-68)* Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας, παράρτημα, σελ.56.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

7. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Το ερώτημα της ενότητας:

Τι πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από το αρχείο του σχολείου για την οργάνωση και λειτουργία του δημοτικού σχολείου κατά την περίοδο της δικτατορίας (1967-74);

Β.1

«Το αρχείο ενός σχολείου – όπως και κάθε δημόσιας υπηρεσίας αποτελείται από

- *Υπηρεσιακά έγγραφα που ταξινομούνται σε αντίστοιχους φακέλους,*
- *Υπηρεσιακά βιβλία, που προβλέπονται από τη σχολική νομοθεσία»*

(Γ.Α.Κ., Αρχεία Νομού Εύβοιας1995:60-61).

- Τι περιλαμβάνει το αρχείο ενός σχολείου; [Β.1]

Β.2

Ως υπηρεσιακά βιβλία του σχολείου ορίζονται :

- *Τα απολογιστικά στοιχεία. Στους φακέλους των απολογιστικών στοιχείων περικλείονται: διπλότυπα είσπραξης, χρηματικά εντάλματα, τιμολόγια, αποδείξεις πληρωμών, Πράξεις της Σχολικής Εφορείας .*
- *Το πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου .*
- *Το πρωτόκολλο μαθητών και μαθητριών.*
- *Το βιβλίο πράξεων της Σχολικής Εφορείας*
- *Το βιβλίο εσόδων και εξόδων.*
- *Το βιβλίο πράξεων του προσωπικού και του διευθυντή .*

(αρχείο 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης)

- *Μελετώ* την πηγή [Β.2] και *αναφέρω* ποια είναι τα υπηρεσιακά βιβλία του σχολείου.

Β.3

[Ως υπηρεσιακά έγγραφα ορίζονται οι εγκύκλιοι που δημόσιοι φορείς στέλνουν στο σχολείο]. Συνήθως οι νόμοι και τα διατάγματα περιέχουν ασάφειες, οπότε οι εγκύκλιοι έρχονται να τα ερμηνεύσουν και να διευκρινίσουν την έννοιά τους. (Γκότοβος & Μαυρογιώργος & Παπακωνσταντίνου,1983:51-53).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Οι εγκύκλιοι έχουν λειτουργική ισχύ, γιατί αναφέρονται σε ζητήματα της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας. Από αυτήν την άποψη καθίστανται αποτελεσματικότερες από τους νόμους, αφού χρησιμεύουν ως πολύτιμοι εκπαιδευτικοί σύμβουλοι (Χρόνης, 1993:35-36).

- *Αντλώ* πληροφορίες από την πηγή [Β.3] και *εξηγώ* τι είναι οι εγκύκλιοι.

Β.4

Τα υπηρεσιακά έγγραφα καταγράφονται από το διευθυντή στο Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας του σχολείου και συγκεκριμένα στη στήλη των εισερχομένων εγγράφων. Κατά την περίοδο της δικτατορίας το σχολείο δέχτηκε αλληλογραφία κυρίως από τους Επιθεωρητές, το νομάρχη, τον Υπουργό Παιδείας, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό Νεότητος και σπανιότερα από το Δήμαρχο, το Σχολίατρο. Επίσης, δέχτηκε αλληλογραφία από άλλα σχολεία αναφορικά με μετεγγραφές καθώς και από ιδιώτες για αποδεικτικά σπουδών.

(αρχείο 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης)

- Ποιος ασχολείται με την αλληλογραφία του σχολείου και πού καταγράφεται αυτή; Από ποιους δέχτηκε αλληλογραφία το σχολείο στα χρόνια της δικτατορίας;

Β.5

Φάκελοι απολογισμών του 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

Δικτατορία Ιστορίας ΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.6

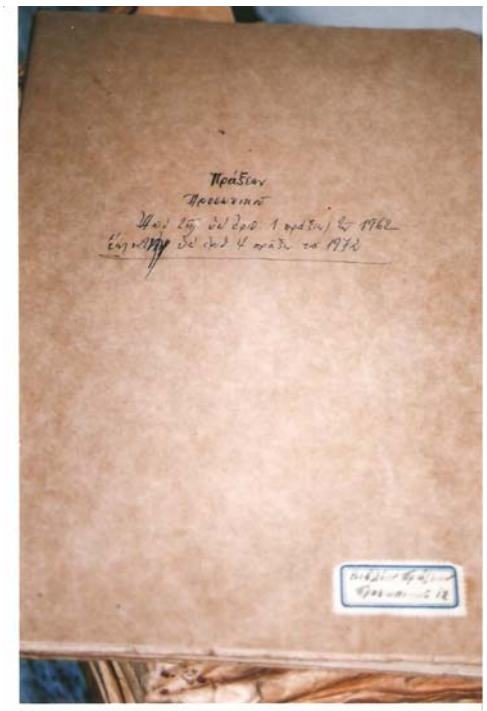

Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

Β.7

Βιβλίο Πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.8

Πρωτόκολλα αλληλογραφίας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.9

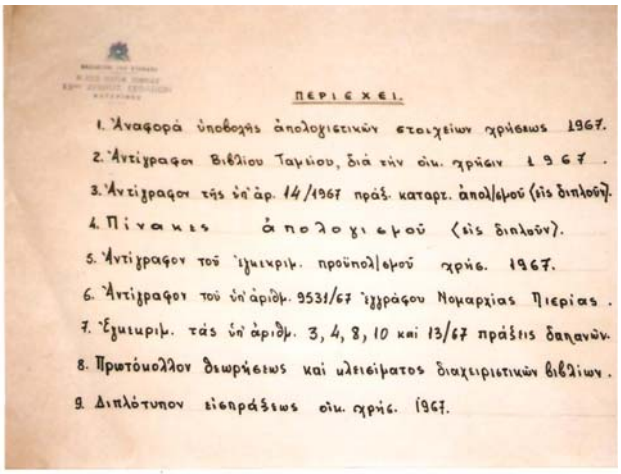

ΠΕΡΙΕΧΕΙ.

1. Ἀναφορά ὑποβολῆς ἀπολογιστικῶν στοιχείων χρήσεως 1967.
2. Ἀντίγραφον Βιβλίου Ταμείου, διά τήν οἰκ. χρῆσιν 1967.
3. Ἀντίγραφον τῆς ὑπ' ἀρ. 14/1967 πράξ. καταρτ. ἀπολ/σμοῦ (εἰς διπλοῦν).
4. Πίνακες ἀπολογισμοῦ (εἰς διπλοῦν).
5. Ἀντίγραφον τοῦ ἐγκεκριμ. προϋπολ/σμοῦ χρήσ. 1967.
6. Ἀντίγραφον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 9531/67 ἐγγράφου Νομαρχίας Πιερίας.
7. Ἐγκεκριμ. τάς ὑπ' ἀριθμ. 3, 4, 8, 10 καί 13/67 πράξεις δαπανῶν.
8. Πρωτόκολλον θεωρήσεως καί κλεισίματος διαχειριστικῶν βιβλίων.
9. Διπλότυπον εἰσπράξεως οἰκ. χρήσ. 1967.

Φάκελος με απολογιστικά στοιχεία έτους 1967 του 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

Β.10

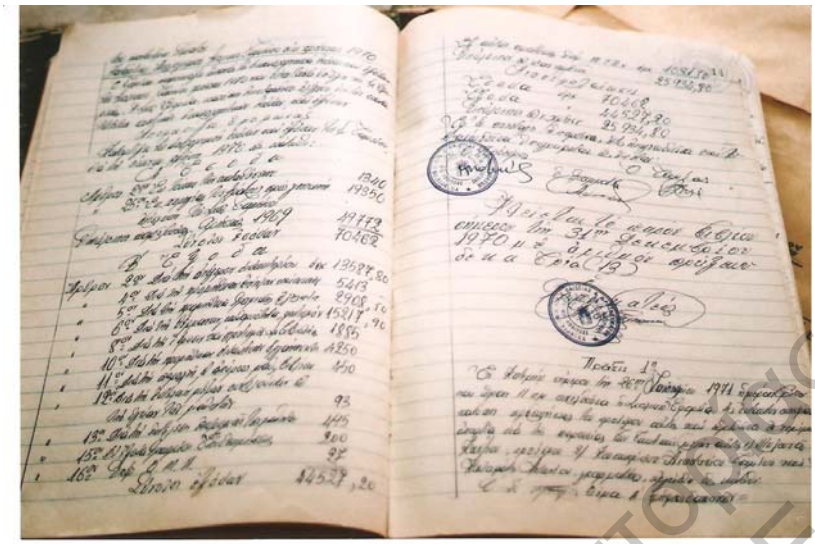

Εσωτερικό Βιβλίου Σχολικής Εφορείας του 12ου Δ. Σ. Κατερίνης

- *Παρατηρώ* και *περιγράφω* τις εικόνες [Β.5] , [Β.6] ,[Β.7] , [Β.8] , [Β.9] & [Β.10].
- Τι περιέχουν οι φάκελοι που εικονίζονται στην πηγή [Β.5]; [Β.2]
- Σε ποια κατηγορία του αρχείου θα κατατάσσαμε τις πηγές [Β.5] , [Β.6] ,[Β.7] , [Β.8] , [Β.9] & [Β.10]με βάση την πηγή [Β.2];

Το Πρωτόκολλο Αλληλογραφίας του σχολείου

Β.11

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

B.11 ΠΡΩΤΟ

Αύξων αριθμός	Αριθμός εισερχομ. εγγράφου	Ημερομηνία παραλαβής εγγράφου Ημ.	Μήν	Έτος	Τόπος εν ῳ εξεδόθη	Ημερομηνία εγγράφου Ημ.	Μήν	Έτος	Εκδώσασα Αρχή	ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ	Διεύθυνσις Τμήμα Γραφ. ή πρόσωπον εις ό εδόθη
161	1791 Εμπ. 39	4	Οκτ.	'67	Κατερίνη	27	Σεπτ.	'67	Επιθ/τής Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Καταρτισμός προγραμμάτων διαφωτιστικών ομιλιών.	
162											
163	ΔΥ	7	Οκτωβρ.	'67	Θεσσαλονίκη	23	Σεπτ.	'67	Δ/ντής Δημοτ. Σχολ. Πρεβενταρίου Άγιος Δημήτριος Θεσ/νίκης	Γνωρίζει ότι η μαθήτρια Σοφία Μουταφίδου ενεγράφη εις το σχολείον του.	
164	1864 Εμπ. 40	7	"	"	Κατερίνη	19	"	'67	Επιθ/τής Δημ. Σχολ. Α'. Πιερίας	Χαιρετιστήριος και οδηγητική	
165	6909	11	"	'67	"	4	Οκτωβρ.	'67	Υγειονομικού Κέντρου Πιερίας	Γνωστοποίησις στοιχείων ησφαλισμένων του Δημοσίου προς σύνταξιν Γ. Μητρώου κ.	
166	1934 Εμπ. 41	11	"	'67	"	6	"	'67	Επιθ/τής Δημ. Σχολ. Β'. Πιερίας	1) Περί Γυμναστικών Επιδείξεων. 2) Απαγόρευσις β. Ιστορίας Α' ταξ. Ι. Καμπανά 3) Αποφυγή αποστολής φωτογρ. επί αποδείξει. 4) Περί μαθητών μαρτύρων Ιεχωβά. 5) Διά των S.E.K. αι μεταφοραί Δημοσίου. 6) Διασφάλισις θεσμού Υγ. περιθάλψεως. 7) Περί ανθρωπιστικών ιδεών 8) Σύσ[illegible]σις Μ. Παιδ. Εγχειρίδιον.	
167	12619	12	"	"	"	10	"	"	Δήμαρχος Κατερίνης	Λεπτομέρειαι εορτασμού της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1967	
168											
169	2047	14	Οκτ.	1967	Κατερίνη	10	Οκτωβρ.	'67	Επιθ/τής Δημ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Διορισμός σχολικών εφόρων	
170	169	"	"	"	Νίκαια Πειραιώς	12	"	"	Δ/ντής Δημοτ. Σχολ. Νικαίας Πειραιώς	Γνωρίζει εγγραφήν του μαθητού μας Σταμπολή Θεοχ.	

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Αναγνωρίζω* το είδος και τη μορφή της πηγής [Β.11].
- *Μελετώ* την πηγή Β.11 και *αναφέρω* τους φορείς που επικοινώνησαν με το σχολείο.
- Τι πληροφορίες *αντλώ* από την «περίληψη του εισερχόμενου εγγράφου» για το περιεχόμενο των εγγράφων που έστειλαν οι φορείς; [Β.11]
- Με βάση την «περίληψη του εισερχόμενου εγγράφου» υποθέτω την αρμοδιότητα του κάθε φορέα. [Β.11]
- Το έγγραφο που στέλνει ο επιθεωρητής με «*αύξων αριθμό*» 161 τι περιεχόμενο έχει; [Β.11]
- *Ανατρέχω* στο λεξικό και *αναζητώ* πληροφορίες για τη λέξη διαφωτιστικός/ διαφώτιση.
- *Βρίσκω* άλλους όρους για τη «διαφώτιση».

Β.12

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ Α/ΘΜΙΟΥ ΕΚΠ/ΣΕΩΣ *Κατερίνη, 27-9-1967*

Β΄ΠΙΕΡΙΑΣ

Αριθ. Πρωτ. 1791

Αριθ. Εγκ. 39 *Προς*

Τους κ.κ. Δ/ντάς των Δημ. Σχολείων και Νηπ/γείων

Της καθ' ημάς Περιφερείας

Έδρας των

Κοινοποιούμε *κατωτέρω, ως έχει, την υπ'αριθ. 1539/29-8-67 Εγκύκλιον του κ. Γενικού Επιθεωρητού, δι' ης κοινοποιεί την υπ' αριθ. 7028/3-7-67 Δ/γήν του Υπουργίου Βορ. Ελλάδος, προς γνώσιν και ακριβή συμμόρφωσιν.-*

Ο Αναπληρωτής Επιθ/τού

ΓΕΩΡΓ. ΓΙΑΚΑΜΟΖΗΣ

''Έχομεν την τιμήν να ***κοινοποιήσωμεν*** *υμίν κατωτέρω εν αντιγράφω την υπ' αριθ.[…] και να παρακαλέσωμεν, όπως* ***μεριμνήσητε*** *διά τον εν συνεργασία μετά των λοιπών τοπικών παραγόντων καταρτισμόν προγράμματος διαφωτιστικών ομιλιών προς τους κατοίκους απασών των Κοινοτήτων των Περιφερειών σας επί των εν τη κοινοποιουμένη*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

*δ/γή περιλαμβανομένων ενδεικτικώς θεμάτων, **άτινα** κρίνονται, ως άκρως ενδιαφέροντα τους κατοίκους της υπαίθρου.Οι Εκπ/κοί λειτουργοί, **οίτινες** εις πάσαν περίπτωσιν εκπολιτιστικής προσπαθείας πρωτοπόροι, πιστεύομεν, ότι και εις την προκειμένην περίπτωσιν, μετά προθυμίας θα ανταποκριθούν εις τον αναλαμβανόμενον αγώνα προς ανύψωσιν του εκπολιτιστικού και βιοτικού επιπέδου των πληθυσμών της υπαίθρου. […]''*

Ο Αναπληρωτής

Του Γενικού Επιθεωρητού

ΓΕΩΡΓ. ΤΟΛΙΔΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ *Εν Θεσ/νίκη τη 3-7-1967*

''Καταρτισμός προγραμμάτων διαφωτιστικών ομιλιών''

*[…] 2. **Συνιστώμεν** όπως **προβήτε** εις τας αυτάς ενεργείας όχι μόνον διά τον προγραμματισμόν διαφωτιστικών ομιλιών επί θεμάτων υγιεινής διαβιώσεως αλλά και επί θεμάτων […].*

*3. Ενδεικτικώς αναφέρομεν, τοιαύτα θέματα: 1. **εξωραισμός**, 2. καθαριότης οικιών, 3. καθαριότης κοινοχρήστων χώρων, 4. καθαριότης σταύλων, 5. νεκροταφεία ζώων, 6. δημιουργία πάρκων, αλσών, 7. δενδροστοιχία, 8. φύτευσις οπωροφόρων δέντρων, 9. εκτέλεσις έργων διά προσωπικής εργασίας.*

*Συνεργασία Στρατού και Κοινοτήτων δι εκτέλεσιν Κοινοφελών έργων 10. μέθοδοι καλλιεργειών, 11. άσκησις Κοινωνικής Προνοίας, 12. δημιουργία βιβλιοθηκών, 13. εξωσχολικός αθλητισμός, 14. αποταμίευσις, 15. τουρισμός και τόσα άλλα θέματα άκρως ενδιαφέροντα τους κατοίκους της υπαίθρου.[…] **οίκοθεν νοείται** κατά τας ομιλίας ταύτας, **δέον** να εξαίρεται και το έργον και οι σκοποί της Εθνικής Κυβερνήσεως. […]*

Ο Υπουργός Βορείου Ελλάδος

ΔΗΜ. ΠΑΤΙΛΗΣ

Γλωσσάρι

Κοινοποιώ = κάνω κάτι γνωστό.

Προς γνώσιν και ακριβή συμμόρφωσιν= για να γνωρίζετε και να πειθαρχήσετε στη διαταγή με ακρίβεια.

Καταρτίζω = συγκροτώ, οργανώνω και συγκεντρώνω στοιχεία (πρόσωπα ή πράγματα) για να σχηματίσω ένα σύνολο**.**

Συνιστώ = συμβουλεύω κάποιον ή του υποδεικνύω τι πρέπει να κάνει.

Εξωραΐζω (για χώρο)= ομορφαίνω

Οίκοθεν νοείται = είναι εύκολο να καταλάβει κανείς.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Δέον = πρέπει

Εξαίρω = αναφέρω κάτι με έμφαση, για να γίνει αντιληπτό ή κατανοητό.

Οίτινες/ άτινα = οι οποίοι, τα οποία.

- Ποιο είναι το είδος και η μορφή της πηγής [Β.12];
- Σε ποια κατηγορία του αρχείου κατατάσσουμε την πηγή [Β.12]; [Β.2]
- Πότε δημιουργήθηκε, ποιος είναι ο δημιουργός της πηγής και τι αρίθμηση φέρει η εγκύκλιος; [Β.12]
- *Συγκρίνω* τα στοιχεία της πηγής [Β.12] με την εγκύκλιο που έχει αύξοντα αριθμό 161 στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου [Β.11]. Τι συμπεραίνω;
- *Αντλώ* πληροφορίες από την πηγή [Β.12] και *περιγράφω* το πρόγραμμα των διαφωτιστικών ομιλιών που κλήθηκαν να ετοιμάσουν ο διευθυντής με τους δασκάλους και τις δασκάλες του σχολείου.
- *Συζητώ* για το ρόλο που καλούνται να παίξουν οι εκπαιδευτικοί στην πηγή [Β.12];
- Η πηγή [Β.12] αναφέρεται στο πολίτευμα της χώρας τη δεδομένη χρονική στιγμή;
- Υπάρχουν άλλες συναφείς μαρτυρίες;

Β.13

*[Το πρωινό της 21ης Απριλίου οι ελληνικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί μετέδιδαν **διάγγελμα** του προέδρου της κυβέρνησης Κ. Κόλλια, στο οποίο έλεγε] :*

*«η αδίστακτος και αθλία **κομματική συναλλαγή**, η μεθοδική επίθεσις εναντίον όλων των θεσμών, ο **κατεξευτελισμός** του κοινοβουλίου και η **παράλυσις** της κρατικής μηχανής εδημιούργησαν κλίμα αναρχίας και χάους, μας οδήγησαν εις το χείλος εθνικής καταστροφής και δεν απέμενε άλλος τρόπος σωτηρίας από **την επέμβασιν του στρατού**. Ότι η επέμβασις αύτη αποτελεί μεν **εκτροπήν** εκ του συντάγματος, αλλ΄ ότι ήτο επιβεβλημένη δια την σωτηρίαν της Πατρίδος, διότι άλλως θα ωδηγούμεθα **εις αιματοχυσίαν**. Η κυβέρνησις υπέσχετο να δημιουργήση υγιείς βάσεις δια την **επάνοδον***

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

της Χώρας εις τον κοινοβουλευτικό βίον, οπότε η αποστολή της θα είχε λήξει» (Πεσμαζόγλου, *Μια δεκαετία (1967- 1976),* Αθήνα ,1976, σ. 13).

Γλωσσάρι

Το διάγγελμα= η επίσημη ανακοίνωση που εκδίδεται από μια αρχή και που απευθύνεται σε όλο το λαό για θέματα μεγάλης σπουδαιότητας ή πανηγυρικού χαρακτήρα.

Η κομματική συναλλαγή= αθέμιτη συμφωνία για την εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων.

Η επάνοδος της χώρας= η επιστροφή της χώρας στη δημοκρατία.

Ο κατεξευτελισμός του κοινοβουλίου= η πολύ μεγάλη ταπείνωση του κοινοβουλίου.

Η παράλυση της κρατικής μηχανής= η χαλάρωση, η νέκρωση της λειτουργίας του κράτους

Αιματοχυσία= φόνος ή τραυματισμός πολλών ανθρώπων σε συμπλοκή.

Η επέμβαση του στρατού= η σκόπιμη ενέργεια του στρατού με σκοπό να καταλάβει την εξουσία.

Η εκτροπή από το σύνταγμα= η απομάκρυνση από όσα ορίζει το σύνταγμα.

- Πώς ενημερώθηκαν οι Ελληνίδες και οι Έλληνες για τη δικτατορία το πρωινό της 21ης Απριλίου 1967; [Β.13]
- Συζητώ την έννοια του διαγγέλματος και τις χρήσεις του. Έχω δει ή ακούσει κάποιο ηγέτη να απευθύνει διάγγελμα στο λαό και για ποιο σκοπό;

Β.14

Η στρατιωτική δικτατορία που επιβλήθηκε στην Ελλάδα από δύο συνταγματάρχες, το Γεώργιο Παπαδόπουλο και το Νικόλαο Μαρκεζίνη και έναν ταξίαρχο, το Στυλιανό Παττακό αναγνώρισε λίγες ημέρες αργότερα ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Β', επικυρώνοντας επίσημα την κατάργηση της δημοκρατίας. Οι δικτάτορες υποστήριξαν ότι κατέλαβαν την εξουσία φοβούμενοι μία επικείμενη κατάληψη της εξουσίας από τους κομμουνιστές. (Clogg, *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-1990,* Ιστορητής, Αθήνα,1995, σ.172-177).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Τι πληροφορίες *αντλώ* από τις πηγές [Β.13] & [Β.14] για την πολιτική κατάσταση της χώρας;
- Με ποια επιχειρήματα δικαιολογούν οι δικτάτορες την επέμβαση του στρατού στην κατάληψη της εξουσίας; [Β.13] & [Β.14]

Β.15

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

B.15

ΚΟΛΛΟΝ

Ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀπευθύνεται	ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ	Ἡμερομηνία ἐξερχομένου ἐγγράφου			Ἀριθμὸς Διεκπεραιώσεως καὶ Ἡμερομ.	Σχετικοὶ ἀριθμοὶ	Φάκελλος Ἀρχείου	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		Ἡμέρα	Μὴν	Ἔτος				
Ἐπιθ/τὴν Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Πιθανὸς ἀριθμὸς ἐγγραφησομένων μαθητῶν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.	16	Ἰουν.	1967			Αἰ	
							Α2	
							Αἰ	
Επιθ/τὴν Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Ὑποβολὴ πίνακος ἐξετασθέντως μαθητῶν	22	Ἰουν.	1967			Αἰ	
Δ/τὴν 3211 Τ.Ε.Α. Κατερίνη	Προγραμματισμὸς διαλέξεων	23	"	"			Εἰς	Εἰδικὸς φάκελλος
							Αἰ	"
Ἐπιθ/τὴν Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Ὑποβολὴ δεκτίου στατιστικῆς	25	Ἰουνίου	1967			Α5	
"	Ὑποβολὴ δικαιολογητικῶν ἀξέως μαθημάτων	25	"	"			"	

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Με ποιους επικοινωνεί το σχολείο στην πηγή [Β.15];
- Τι περιεχόμενο έχουν τα έγγραφα που στέλνει; [Β.15]
- Με ποιον επικοινωνεί το σχολείο στις 23-6-1967 και για ποιο σκοπό; [Β.15]
- Τι σχέση έχει το σχολείο με το συγκεκριμένο φορέα; Συμβουλεύομαι την πηγή [Β.12] και απαντώ.
- Τι επισήμανση υπάρχει στις «παρατηρήσεις» για το έγγραφο αυτό; [Β.15]
- Μπορούσε το σχολείο να αντιδράσει διαφορετικά απ'ότι υπαγορεύει η πηγή [Β.12];

Β.16

[Απόσπασμα εγκυκλίου του επιθεωρητή, που φέρει την ένδειξη «εξαιρετικά επείγουσα»]:«Κατόπιν του υπ' αριθ, 460/17/536/15-6-67 εγγράφου των 3211 Τ.Ε.Α., περί προγραματισμού ομιλιών διαφωτιστικού περιεχομένου προς τους γονείς και τους μαθητάς των υφ' υμάς Σχολείων […] παρακαλούμεν όπως προέλθητε το ταχύτερον εις την σύνταξιν του εν λόγω προγραμματισμού. Ο περί ου πρόκειται προγραμματισμός να υποβληθή προς τον Ανώτερον Στρατιωτικόν Διοικητήν Κατερίνης και να κοινοποιηθή ημίν και εις τα 3211 και 3213 Τ.Ε.Α.. Αι διαλέξεις αύται θα συνεχισθούν και κατά τους θερινούς μήνας υπό των Διδασκάλων, οίτινες θα παραμείνωσιν εις τας έδρας των Σχολείων των.» (αριθ. εγκ. 1488/28(19)/23-6-1967)

- Ποιος είναι ο αποστολέας του εγγράφου στην πηγή [Β.16] και τι ένδειξη φέρει το έγγραφο;
- Ποιο είναι το θέμα της πηγής[Β.16];
- Ποια ημερομηνία στάλθηκε το παραπάνω έγγραφο; [Β.16]
- Πώς ανταποκρίθηκε το σχολείο μόλις έλαβε το έγγραφο αυτό ; [Β.13]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Έκαναν διακοπές εκείνη τη χρονιά οι δάσκαλοι και οι δασκάλες; [Β.16]
- *Υπολογίζω* το χρόνο που έχει περάσει από τότε που οι δικτάτορες κατέλαβαν βίαια την εξουσία; *Διατυπώνω συμπεράσματα*.

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.17

Β.14

ΚΟΛΛΟΝ

Αρχή προς ην απευθύνεται	ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ	Ημερομηνία εξερχομένου εγγράφου: Ημέρα	Μήν	Έτος	Αριθμός Διεκπεραιώσεως καὶ Ημερομ.	Σχετικοὶ ἀριθμοί	Φάκελλος Αρχείου	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
							Α4	
Επιθ/τὴν Β'. Πιερίας	Γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις	18	Μάϊος	1967			Α1	
Ἐπιθ/τὴν Σωματ. Ἀγωγῆς Πιερίας		"	"	"			Α4	
Ἐπιθ/τὴν Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Εἰσφορὰ ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων	19	Μάϊος	1967			Α1	
>>	Περὶ εἰσόδων τοῦ Σχ. Ἑαυτοῦ ἐξ ἀμοιβῆς τοῦ περιουσίας	19	>>	>>			Α1	
>>	Ὁμιλία Δ/ντοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν	19	>>	>>			Α1	
Ἀνώτερον Στρατ. Διοικητὴν Φρουρᾶς Κατερίνης	Συμβολικὴ εἰσφορὰ ὑπὲρ σεισμοπλήκτων,	19	>>	>>			Α4	
Ἐπιθ/τὴν Δημοτ. Σχολ. Β'. Πιερίας	Ὑποβολὴ ἀπογραφικοῦ δελτίου	23	>>	>>			Α1	
							Α1	

Διδακτική Ιστορίας ΔΠΘ - ΠΤΔΕ

- Με ποιους επικοινωνεί το σχολείο στην πηγή [Β.17];
- *Αντλώ* πληροφορίες από την πηγή [Β.17] και αναφέρω τις δραστηριότητες που προγραμμάτισε το σχολείο, όπως καταγράφονται στην αλληλογραφία της 18ης και 19ης Μαΐου του 1967.

Το Βιβλίο Πράξεων Προσωπικού

[Το βιβλίο πράξεων του διδακτικού προσωπικού ανήκει στα υπηρεσιακά βιβλία του σχολείου. Σε αυτό καταγράφονται οι συνεδριάσεις των δασκάλων και του διευθυντή καθώς και οι αποφάσεις τους που αφορούν σε θέματα παιδαγωγικά και διδακτικά ,τον προγραμματισμό γιορτών και εκδρομών, προτάσεις για την αγορά βιβλίων στη βιβλιοθήκη του σχολείου, τη χορήγηση ενδεικτικών, την καθαριότητα και τη συμπεριφορά των μαθητών].

Β.18

[Σε κάθε συνεδρίαση του διευθυντή με το διδακτικό προσωπικό του σχολείου συντασσόταν και μια πράξη την οποία στο τέλος της συνεδρίασής τους την υπέγραφαν όλοι. Η πράξη καταγράφει το τι συζητούσαν σε κάθε συνεδρίαση . Όλες οι πράξεις είναι καταχωρημένες στο Βιβλίο Πράξεων του Προσωπικού].

Πράξις 2α (17-2-72)

«Εν Κατερίνη και εν τω Γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης, σήμερον την 17ην του μηνός Φεβρουαρίου του έτους 1972, ημέραν Πέμπτην και ώραν 18.30, συνήλθεν το διδακτικόν προσωπικόν του Σχολείου τούτου, υπό την προεδρίαν του Δ/ντού του Σχολείου κ. Γ. Χριστοπούλου, προς συζήτησιν επί του θέματος: Προμήθεια βιβλίου «Γενική Παιδαγωγική» του συγγραφέως Ιωάννου Ν. Χαραλαμποπούλου, ως ούτω:

1. *Ο διδάσκαλος κ. Γρηγοριάδης Νικόλαος, εισηγούμενος την προμήθειαν του εν λόγω βιβλίου, αναφέρει ότι:*

Ο συγγραφέας εκθέτει εν τω βιβλίω τούτω μετά σαφηνείας και επιστημονικής θεωρήσεως τα περί Γενικής Παιδαγωγικής θέματα, αφορώντα οπωσδήποτε τον Εκπ/κόν. Συμπεριλαμβανομένων δε νέα τινά στοιχεία, οίον: «Παιδεία και Τεχνικός Πολιτισμός», «Το Επάγγελμα», «η θέσις του παιδιού εν τη οικογένειαν», καθίσταται έτι πλέον αναγκαίον βοήθημα του διδ/λου, εν τη επιτελέσει του λεπτοτάτου λειτουργήματος της αγωγής των Ελληνοπαίδων.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2. Το διδακτικόν προσωπικόν του Σχολείου, λαβόν υπ' όψιν την ανωτέρω εισήγησιν και βάσει του υπ' αριθμ. 14205/1-2-71 του Σου Υπουργείου Παιδείας, κοινοποιηθείσης δια της υπ' αριθμ. 266/4-2-71 του κ. Επιθ/τού Β΄ Εκπ/κής Περιφ. Πιερίας, και προς πλουτισμόν της Επιστημονικής Βιβλιοθήκης των διδ/λων του Σχολείου,

Ομοφώνως αποφασίζει:

Εγκρίνει την προμήθειαν του βιβλίου «Γενική Παιδαγωγική» του συγγραφέως Ιωάννου Ν. Χαραλαμποπούλου.

Εφ ω συνετάγη η παρούσα και υπογράφεται ως έπεται:

Ο Δ/ντής του Σχολείου Το διδακτικόν προσωπικόν

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Β.18];
- Πού ,πότε και για ποιο σκοπό συνεδρίασε το διδακτικό προσωπικό με το διευθυντή; [Β.18]
- Πού είναι καταγεγραμμένη η παραπάνω πράξη; [Β.18]

Β.19

[Απόσπασμα Πράξης]:

Πράξις 4η (13-10-70)

«Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης σήμερον την 13ην Οκτωβρίου ημέραν Τρίτη και ώραν 11ην π.μ. συνήλθεν το διδακτικό προσωπικόν του 12ου Δημοτικού Σχολ. Κατερίνης συνεζήτησεν θέματα αφορώντα την οργάνωσιν του σχολείου, δια το σχολ. Έτος 1970-71.[…]

ΣΤ' ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΑΞΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ: Συνεχής και συστηματική φροντίς του προσωπικού ίνα επιδοθώσιν οι μαθητές εις την τάξιν, καθαριότητα και συμπεριφορά. Τήρησις επακριβώς του ωραρίου. Ο επιτηρητής θα προσέρχεται 30΄προ της κρούσεως του κώδωνος. Κοινή προσευχήν, καθ' ην θα ψάλλωσιν οι μαθητές μελωδικώς μίαν από τας γνωστάς πρωινάς προσευχάς. Έπαρσις της Σημαίας. Καθημερινός έλεγχος της καθαριότητος και της εμφανίσεως των μαθητών. Αθόρυβος και απρόσκοπτος εργασία εν τη τάξει, κοσμιότης και τάξις εν ταις διαλείμμασι. Ομάδες καθαριότητος και θα επιβλέπουν την καθαριότητα του αυλείου χώρου και των αφοδευτηρίων. […]

Η' ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ: Λειτουργία μαθητικής δανειστικής βιβλιοθήκης. Υπεύθυνοι Διδ. οι Σωτηροπούλου και Καλαφάτης. Προσπάθεια προς εμπλουτισμόν αυτής, τη συνδρομή του Συλλόγου Γονέων και της Σχολ. Εφορείας. Απαγόρευσις των βιβλίων «κόμικς» και λοιπών μη εγκεκριμένων βιβλίων.[…]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ΙΔ' ΠΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΣ- ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΝ- ΟΜΑΔΕΣ Ε.Ε.Σ.Ν.: Ο Δ/λος Σιβρής Σωκράτης ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΤΑΙ όπως επανεξετάση το θέμα της ιδρύσεως προσκοπικών ομάδων εις το σχολείον και εις την περιοχήν του σχολείου. Θα ενισχυθή η κατηχητική προσπάθεια της Εκκλησίας, κυρίως δια της διαφωτίσεως γονέων και μαθητών περί των σκοπών των κατηχητικών. Θα λειτουργήσουν και πάλιν αι ομάδες Ε.Ε.Σ.Ν. εις τας τρεις ανωτέρας τάξεις με υπεύθυνον προς τούτοις τον Αντώνιον. Καλαφάτην. Αύται πλην των άλλων θα προγραμματίσουν και μίαν επίσκεψιν εις ευαγές ίδρυμα και διανομήν δώρων εις τους τροφίμους αυτού, ως και κατά το παρελθόν.[…] »

- *Χαρακτηρίζω* την πηγή ως προς το είδος και τη μορφή της. [Β.19]
- Πού , πότε και για ποιο σκοπό συνεδρίασε το διδακτικό προσωπικό; [Β.19]
- Τι αποφάσισαν για την καθαριότητα, τη συμπεριφορά και την τάξη των μαθητών; [Β.19]
- Τι πληροφορίες *αντλώ* από την πηγή [Β.19] για τη λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης;
- Σε ποιες οργανώσεις αναφέρεται η πηγή [Β.19];
- Τι αποφάσεις πήρε το σχολείο για να συμμετέχει σ΄αυτές; [Β.19]
- *Ανατρέχω* στο διαδίκτυο και στις ιστοσελίδες www.istoria-neolaias.gr/stinKoinonia/stinKoinonia_organoseis.html, www.redcross.gr, και *αναζητώ* πληροφορίες για τις παραπάνω οργανώσεις.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.20

Πράξις 2α (26-3-71)

«Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης σήμερον την 26ην του μηνός Μαρτίου ημέραν Παρασκευήν και ώραν 6ην μ.μ. συνήλθεν το διδακτικόν προσωπικόν του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης και συνεζήτησεν θέματα αφορώντα την οργάνωσιν της Σχολικής Ζωής και της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως.[…]

Δ΄ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1970-71.

6) Διακόσμησις και ευπρεπισμός αιθουσών διδασκαλίας και αυλείου χώρου.

7) Συμπεριφορά μαθητών εντός και εκτός του Σχολείου.

8) Καθαριότης μαθητών.

9) Οργάνωσις εκδρομών της τάξεως.

10) Συμμετοχή μαθητών εις εξωσχολικάς οργανώσεις (ερυθροσταυρίτες, κατηχητικά σχολεία και προσκοπισμόν).

Γενικώς να καταβληθή πάσα προσπάθεια δια την οργάνωσιν πλουσίας Σχολικής Ζωής.

Εφ ω συνετάγη η παρούσα, ήτις αναγνωσθείσα υπογράφεται ως έπεται.

Το προσωπικόν *Ο Δ/ντής»*

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Β.20];
- Πώς αρχίζει και πώς τελειώνει μία πράξη; [Β.20] Ο τρόπος σύνταξης της πράξης είναι ο ίδιος σε όσες έχω μελετήσει ως τώρα;
- Σε ποιους τομείς αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί το σχολείο τη σχολική χρονιά 1970-71; [Β.20]

Β.21

Πράξις 1η (14-1-72)

«Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημοτ. Σχολείου της πόλης ταύτης, σήμερον την 14ην του μηνός Ιανουαρίου 1972, ημέραν Παρασκευήν και ώραν 16μ.μ. οι κάτωθι υπογεγραμμένοι διδάσκαλοι του ως άνω σχολείου συνελθόντες εις ειδικήν συνεδρίαν και υπό την προεδρίαν του Διευθυντού του σχολείου συνεζήτησαν το θέμα:

«Υιοθεσία ορεινών ή μεθορίων κοινοτήτων και οικισμών».

Το διδ/κόν προσωπικόν μετά γενομένης συζήτησις και λαβών υπ' όψιν την υπ' αριθμ. ΕΣ 518 ΕΠ/ 7-12-1971 δ/γήν της Νομαρχίας Πιερίας

Αποφαίνεται ομοφώνως

και επιλέγει προς υιοθεσίαν του ημετέρου σχολείου το χωρίον Χιονάτον του Νομού Καστοριάς. Το μεν δια την προώθησιν του θεσμού της υιοθεσίας, όστις αποβλέπει ουχί μόνον εις χρηματικάς παροχάς προς τους υιοθετουμένους αλλά και εις πνευματικάς. Τιαύται δε δια την τόνωσιν του εθνικού φρονήματος και του σεβασμού και της εκτιμήσεως προς τους κατοίκους , αδελφούς Έλληνες, των ακριτικών περιοχών,

Εφ ω συνετάγη η παρούσα ήτις αναγνωσθείσα και βεβαιωθείσα υπογράφεται ως έπεται.

Ο Δ/ντής του Σχολείου *Το προσωπικόν*

- Ποια δράση αποφασίζει να αναλάβει το σχολείο; [Β.21]
- Ποιος υπαγορεύει στο σχολείο την παραπάνω δράση;[Β.21]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Με ποια επιχειρήματα υποστηρίζει το διδακτικό προσωπικό την απόφασή του για την υιοθεσία του σχολείου Χιονάτου; [Β.21]

Β.22

«Πράξις 1η (16-9-72)

Συλλόγου διδασκόντων του 7/θεσίου Δημοτικού Σχολείου Βροντούς

Εν Βροντού σήμερον την 16ην του μηνός Σεπτεμβρίου του έτους 1972 ημέραν Σάββατον και ώραν 11ην π.μ. ο Σύλλογος των διδασκόντων του 7/θεσίου Δημοτ. Σχολείου, συνήλθεν εις έκτακτον συνεδρίασιν, κατόπιν προσκλήσεως του Διευθυντού του Σχολείου, ίνα καταρτίση πρόγραμμα εργασίας του Σχολείου κατά το πνεύμα της υπ αριθμ. 2072/34/4/-69 εγκυκλίου διαταγής του κ. Επιθεωρητού των Δημοτ. Σχολείων Β΄Εκπ/κής Περιφερείας Πιερίας.[…]

ήρξατο η συνεδρίασις.

Θέμα: Προγραμματισμός της όλης εργασίας του Σχολείου διά το διδακτικόν έτος 1972-73.[…]

ΙΙΙ Συγκέντρωσις γονέων, ομιλίαι παιδαγωγικού περιεχομένου.

Θα λάβουν χώραν ως εις αποσταλέντα πίνακα ομιλιών 1972-73. Επί πλέον η διδασκάλισσα Παπαγιαννοπούλου Ειρήνη θα αναλάβη την επιμόρφωσιν νεανίδων εξωσχολικών, διά συγκεντρώσεων άπαξ της εβδομάδος καθ' όλον το διάστημα του σχολικού έτους.[…].»

- *Αναφέρω* το θέμα της πηγής [Β.22].
- Τι πληροφορίες αντλώ από την πηγή για τις συγκεντρώσεις των γονέων; [Β.22]

Β.23

[Απόσπασμα εγκυκλίου του επιθεωρητή]: «Πρέπει να γνωρίζετε πάντες, και επ' αυτού παρέχομεν την διαβεβαίωσίν μας, ότι το έργον σας παρακολουθείται υπό πάντων αγρύπνως και ιδίως των φορέων του Κράτους»(αριθ. εγκ.2999/44/1-12-69).

Β.24

[Απόσπασμα εγκυκλίου του νομάρχη]:«Εξόχως ευεργετικόν διά την χαλύβδινην τόνωσιν του Εθνικού και Θρησκευτικού φρονήματος [κρίνονται]αι συχναί συγκεντρώσεις […] εις το σχολείον […] ιδίως τας Κυριακάς, κατά προτίμησιν μετά την Θείαν Λειτουργίαν, με ανάπτυξιν θεμάτων συνεργασίας σχολείου και οικογενείας και τοιούτων οικονομικής

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ωφελείας, καθαριότητος και υγείας και αι κατ' ιδίαν φιλικαί συναναστροφαί» (αριθ. εγκ. 16/20-3-69).

Β.25

[Απόσπασμα εγκυκλίου του νομάρχη]: «Η παρουσία του διδ/λου εις τον τόπον της υπηρεσίας του είναι επιβεβλημένη και απαραίτητος, καθ' ότι ούτος είναι ο μόνος, εις πλείστας περιπτώσεις, εκπρόσωπος της Κρατικής εξουσίας, ο δυνάμενος να συμμερισθή τας ποικίλας αντιξοότητας των κατοίκων του Ελληνικού χωριού και να συμβάλη διά της αμερίστου συμπαραστάσεώς του ως και καταλλήλων οδηγιών και νουθεσιών, εις την επούλωσιν και θεραπείαν πλείστων όσων περιστατικών του καθημερινού των βίου»(αριθ. εγκ.856/2/6-5-71).

- Η απόφαση του διδακτικού προσωπικού για τις συγκεντρώσεις των γονέων ικανοποιεί τη βούληση του επιθεωρητή και του νομάρχη; [Β.23] & [Β.24] & [Β.25]
- Τι καθήκοντα – πέρα από τα διδακτικά - υποχρεώθηκε να αναλάβει ο δάσκαλος και η δασκάλα στα χρόνια της δικτατορίας; [Β.24] & [Β.25]

Το Βιβλίο της Σχολικής Εφορείας

Β.26

«Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης σήμερον την 30ην Οκτωβρίου 1967 ημέραν Δευτέραν και ώραν 5ην μ.μ. συνήλθεν η διά της υπ'αρ. 24130/7-10-67 πράξ. του κ. Νομάρχου Πιερίας διορισθείσα Σχολική Εφορεία του ως άνω σχολείου εις πρώτην συνεδρίασιν […]» (αριθ. πρ.7η/3-10-67).

Β.27

[Ο διευθυντής του σχολείου προτείνει τον πρόεδρο και τον ταμία και στη συνέχεια πρέπει να γίνει αποδεκτός ο διορισμός τους από το νομάρχη. Γραμματέας ορίζεται ο διευθυντής του σχολείου. Υπάρχει ρητή εντολή]: «Οι προταθησόμενοι δέον να διακρίνωνται διά το ήθος, την ανιδιοτέλειαν, την αγάπην προς το έργον του σχολείου

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

και την εκπαίδευσιν και να είναι υγιών φρονημάτων και Κοινωνικών πεποιθήσεων» (αριθ. εγκ.1477/27/30-5-69).

- Πόσα μέλη συνθέτουν τη Σχολική Εφορεία; [Β.27]
- Ποιος ορίζει τη Σχολική Εφορεία και με τι κριτήρια επιλέγονται τα μέλη της; [Β.26] & [Β.27]

Β.28

[Σύμφωνα με το άρθρο 4.2. του ΑΝ 129] « Εις την έννοια της δωρεάν παιδείας περιλαμβάνεται η παροχή κρατικής ενισχύσεως εις τα σχολικά ταμεία προς αντιμετώπισιν των αναγκών λειτουργίας των σχολείων». [Το κράτος στέλνει χρήματα τα οποία καλείται να διαχειριστεί η Σχολική Εφορεία].

- Ποιο είναι το έργο της Σχολικής Εφορείας; [Β.28]

Β.29

Πίνακας εσόδων του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης

Έτη	**Τόκοι από καταθέσεις**	**Εισφορές γονέων**	**Χορηγία του κράτους**	**Υπόλοιπο προηγούμενων ετών**
1967	2.137	-	18.150	-
1968	1.347	-	22.976	10.000
1969	2.650	-	21.500	-
1970	1.340	-	19.350	-
1971	332	12,30	21.400	-
1972	611	-	23.860	-
1973	384	-	30.400	-
1974	1.393	-	36.700	-

(Βιβλίο Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Αποτελεί ο πίνακας [Β.29] ιστορική πηγή για την ιστορία και γιατί;
- *Αναφέρω* το είδος και τη μορφή της.[Β.29]
- Ποιες είναι οι πηγές εσόδων του σχολείου; [Β.29]
- *Αθροίζω* τα έσοδα που είχε το σχολείο το 1968 και το 1971.[Β.29]

Β.30

Πίνακας εσόδων και εξόδων του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης

Έτη	**Έσοδα***	**Έξοδα**	**Υπόλοιπο**
1967	66.809	25.282	41.527
1968	75.850	24.143	51.707
1969	75.857	26.085	49.772
1970	70.462	44.527,20	25.934,80
1971	47.679,10	28.006,70	19.672,40
1972	44.143,40	22.858,90	21.284,50
1973	52.068,50	20.666,20	31.402,30
1974	69.495,30	32.770,40	36.724,90

**Στο ποσό των εσόδων αθροίζεται και το υπόλοιπο της προηγούμενης χρονιάς.*

(Βιβλίο Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ-ΠΤΔΕ

- *Συγκρίνω* τα αθροίσματα που βρήκα με τα έξοδα που έκανε το σχολείο τις δύο αυτές χρονιές, 1968 και 1971.[Β.30]
- *Διατυπώνω συμπεράσματα* για το ύψος της χορηγίας του κράτους στο σχολείο.
- Τι δείχνει η στήλη με τα υπόλοιπα; [Β.30]

Β.31

Πίνακας εξόδων του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης

Έτη	**1967**	**1968**	**1969**	**1970**	**1971**	**1972**	**1973**	**1974**
συντήρηση	1.993	*1.223*	*720*	-	*90*	*737*	*198*	*127*
Εξοπλισμός	1.325	*2.460*	*2.958*	*5.413*	*2.470*	*2.145*	*67*	*1.005*
Προμήθεια γραφικής ύλης	1.415	*2.050*	*2.356*	*2.908,5*	*2.873*	*3.275*	*2.000*	*2.786*
Καθαριότητα, θέρμανση, φωτισμός	15.420	*13.991*	*16.464*	*15.217,90*	*10.959,80*	*13.731, 60*	*15.202,20*	*19.641, 60*
Αγορά βιβλίων	1.010	*715*	*1.373*	*1.885*	*762*	*930*	*615*	*785*
Προμήθεια διδακτικών οργάνων	1.849	*577*	*658*	*4.250*	*1.540*	*130*	-	*1.690*
Βοήθεια απόρων μαθητών/τριών	300	*200*	*500*	*450*	-	*275*	-	-
Υγεία μαθητών/τριών	200	*300*	*306*	*93*	*124*	*155*	-	-

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(Βιβλίο Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης)

- Ποιες είναι σύμφωνα με την πηγή [Β.31] οι κυριότερες ανάγκες του σχολείου;
- Πού ξοδεύει το σχολείο τα περισσότερα χρήματά του; [Β.31]
- Πού ξοδεύει το σχολείο τα λιγότερα χρήματα; [Β.31]

Β.32

«[…] *Τόσον η παιδαγωγική όσον και η κατά τάξεις ή τμήματα μαθητικαί τοιαύται [βιβλιοθήκες] πρέπει να ιδρυθώσιν και οργανωθώσιν.[…]*» (αριθ. εγκ.2196/3/20-11-1968,σ.2).

- *Αναφέρω* το θέμα της πηγής και το χρόνο δημιουργίας της [Β.32]
- Ποιες χρονιές το σχολείο διέθεσε τα περισσότερα χρήματα για την αγορά βιβλίων και γιατί; [Β.31] & [Β.32]
- Υπήρξε αύξηση στα χρήματα που έδωσε το κράτος τις συγκεκριμένες χρονιές; [Β.30]
- Από πού βρήκε χρήματα το σχολείο για να αγοράσει βιβλία; [Β.30]

Β.33

[Απόσπασμα εγκυκλίου του επιθεωρητή]: «κατά το παρόν σχολικό έτος δέον άπαντα τα σχολεία, όπως αποκτήσωσι πλήρη τα όργανα εκτελέσεως των πειραμάτων της Χημείας και τας χημικάς ουσίας»[καθώς και οργανοθήκες τοποθέτησής τους] (αριθ. εγκ.443/2/16-3-70).

- Τι ζητά από το σχολείο ο επιθεωρητής; [Β.33]
- Ποια χρονιά το σχολείο ξοδεύει τα περισσότερα χρήματα για την αγορά διδακτικών οργάνων; [Β.31]
- Υπάρχει αύξηση της κρατικής χορηγίας τη συγκεκριμένη χρονιά; [Β.30]
- Από πού βρήκε χρήματα το σχολείο για να αγοράσει διδακτικά όργανα; [Β.29]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Β.34

Β.34

ΤΑΜΕΙΟΥ

Χρήσις 1969 33

ΕΞΟΔΑ

'Εκδοτικός Οίκος: Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΥΙΟΙ, Θεσσαλονίκη

Χρονολογία πληρωμής			'Αρθρ. προϋπολογισμού προβλέπον την πληρωμήν	'Αριθμός εντάλματος πληρωμής	Αιτία πληρωμής	'Ενταλθέν και πληρωθέν ποσόν	
'Ημέρα	Μήν	'Ετος				'Ολογράφως	'Αριθμητικώς Δραχμαί
					Εκ μεταφοράς		14322
25	9	1969	6ον	41	Κόψιμο σχίσιμο καυσοξύλων	Επτακόσιαι πεντήκοντα	750
27	9	1969	8ον	42	Μεταφορά βιβλίων Υπ. Παιδείας	Τεσσαράκοντα πέντε	45
5	10	1969	8ον	43	Μεταφορά βιβλίων Υπ. Παιδείας	τριάκοντα πέντε	35
11	10	1969	6ον	44	Δι' αξίαν πετρελαίου	Εκατόν τριάκοντα οκτώ	138
21	10	1969	6ον	45	Δι' αξίαν δύο σφουγγάρων = 30 δρχ.		
					ενός φαρασιού = 16 "		
					Αφρολέξ = 16 "	Εξήκοντα δύο	62
22	10	1969	4ον	46	Δι' αξίαν μεταλλ. βιβλιοθήκης	Δύο χιλ. οκτακόσιαι	2800
23	10	1969	10ον	47	Αξία διαφόρων ηλεκτρ. ειδών	Τριάκοντα	30
23	10	1969	4ον	48	Αξία δύο βολβών θουλουδιών	είκοσι	20
25	10	1969	12ον	49	Δι' αξίαν επιδεσμικού υλικού κ.λ.π.	Εκατόν ογδοήκοντα έξ	186
29	10	1969	5ον	50	Δι' αξίαν γραφικής ύλης	Επτακόσιαι ογδοήκοντα έξ	786
29	10	1969	5ον	51	Δι' αξίαν γραφικής ύλης	Εξακόσιαι εβδομήκοντα	670
29	10	1969	8ον	52	Δι' αξίαν διαφόρων βιβλίων	Διακόσιαι ογδοήκοντα δύο	282
29	10	1969	4ον	53	Δι' αξίαν ενός ποτηρίου κολυβιών	τριάκοντα	30
29	10	1969	11ον	54	Δι' αξίαν 100 τετραδίων = 350 δρχ		
					100 κολυβιών = 100 "		
					50 μολυβιών = 50 "	Πεντακόσιαι	500
30	10	1969	6ον	55	Δι' αξίαν χλωρριανικού ή σιλ. άλας	είκοσι εννέα	29
					Είς Μεταφοράν		20685

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(Βιβλίο Σχολικού Ταμείου 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης)

- Πόσο κόστισε η μεταλλική βιβλιοθήκη που αγόρασε το σχολείο το 1969; [Β.34]
- Από πού αντλούμε αυτή την πληροφορία; [Β.34]
- *Συγκρίνω* το κόστος της βιβλιοθήκης με τα ποσά που διέθεσε το σχολείο για τις άλλες ανάγκες του το 1969 και *διατυπώνω* συμπεράσματα. [Β.31]

Β.35

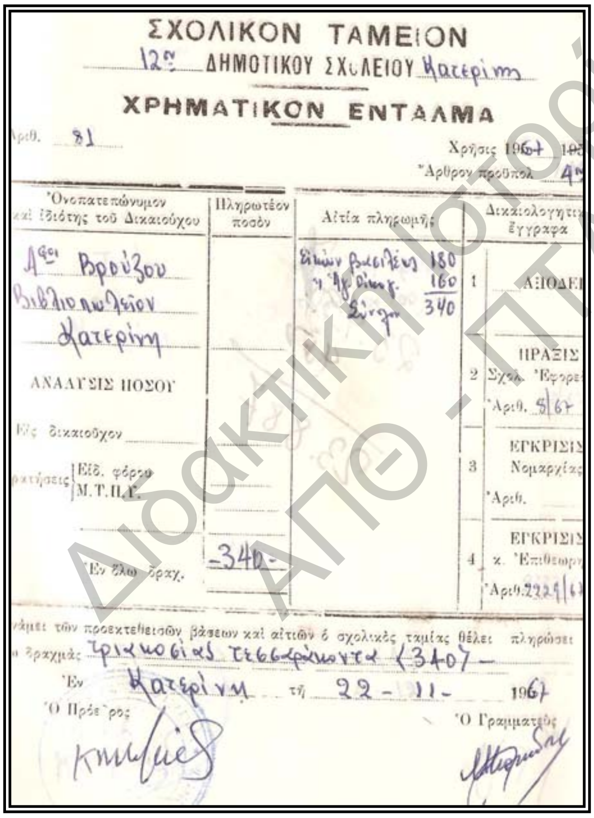
ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ
12ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ Κατερίνης
ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΝ ΕΝΤΑΛΜΑ
Αριθ. 81
Χρήσις 1967

Ονοματεπώνυμον και ιδιότης του Δικαιούχου	Πληρωτέον ποσόν	Αιτία πληρωμής	Δικαιολογητικά έγγραφα
Αφοί Βρούζου Βιβλιοπωλείον Κατερίνη		180 / 160 / 340	1 ΑΠΟΔΕΙ[ΞΙΣ]
ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΠΟΣΟΥ			2 ΠΡΑΞΙΣ Σχολ. Εφορ. Αριθ. 5/67
Εις δικαιούχον			3 ΕΓΚΡΙΣΙΣ Νομαρχίας Αριθ.
Κρατήσεις Ειδ. φόρος М.Т.П.Y.			
Εν όλω δραχ.	-340-		4 ΕΓΚΡΙΣΙΣ κ. Επιθεωρ. Αριθ.

Βάσει των προεκτεθεισών βάσεων και αιτιών ο σχολικός ταμίας θέλει πληρώσει δραχμάς τριακοσίας τεσσαράκοντα (340) —
Εν Κατερίνη τη 22-11-1967
Ο Πρόεδρος   Ο Γραμματεύς

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης)

- Αποτελεί η [Β.35] ιστορική πηγή για την ιστορία και γιατί;
- *Αναφέρω* το θέμα της, το χρόνο δημιουργίας της και τις ιστορικές πληροφορίες που περιέχει.[Β.35]

Β.36

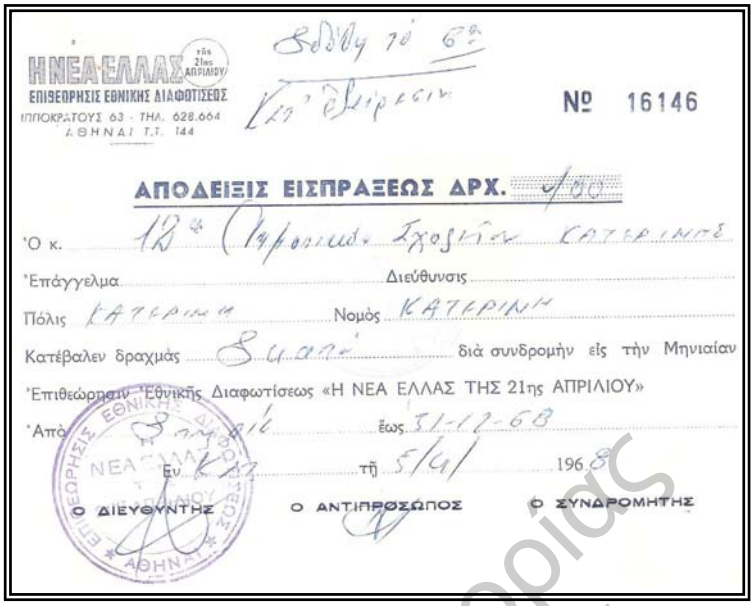

ΗΝΕΑ ΕΛΛΑΣ της 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 63 - ΤΗΛ. 628.664
ΑΘΗΝΑΙ Τ.Τ. 144

Νο 16146

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΣ ΔΡΧ.

Ὁ κ. ... Διεύθυνσις ...

Ἐπάγγελμα ...

Πόλις ... Νομός ...

Κατέβαλεν δραχμάς ... διὰ συνδρομὴν εἰς τὴν Μηνιαίαν

Ἐπιθεώρησιν Ἐθνικῆς Διαφωτίσεως «Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ ΤΗΣ 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ»

Ἀπὸ ... ἕως ...

Ἐν ... τῇ ... 196...

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ο ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ Ο ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

(Απολογιστικά στοιχεία Σχ. Εφορείας 12ου Δ.Σ. Κατερίνης)

- *Χαρακτηρίζω* την πηγή ως προς το είδος και τη μορφή της. [Β.36]
- Τι ήταν «*Η Νέα Ελλάς της 21ης Απριλίου*»; [Β.36]
- Τι σχέση είχε με το σχολείο; [Β.36]
- Σκέφτομαι λόγους που το σχολείο υπήρξε συνδρομητής του παραπάνω περιοδικού.

Β.37

[Η δικτατορία διαλαλούσε πως η παιδεία αποτελούσε πρώτο και βασικό μέλημα της πολιτικής της]: «[…] πραγματοποιούνται συνεχώς ανερχομένου ύψους κεφαλαίων βασικαί επενδύσεις εις έργα: […] Ανεγέρσεως ή βελτιώσεως Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, διά την αρτιωτέραν μόρφωσιν των Ελλήνων της νέας γενιάς και γενικώς ανύψωσιν του εκπολιτιστικού επιπέδου του πληθυσμού» (αριθ. εγκ. 1458/61/23-10-72)

- Ποιο είναι το πρώτο και βασικό μέλημα της δικτατορικής πολιτικής σύμφωνα με την πηγή [Β.37];

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

♦ Η παραπάνω άποψη [Β.37] συμφωνεί με τα στοιχεία του πίνακα εσόδων του σχολείου; [Β.29] *Συζητώ* για την εγκυρότητα των «προθέσεων» της δικτατορίας.

Β.38

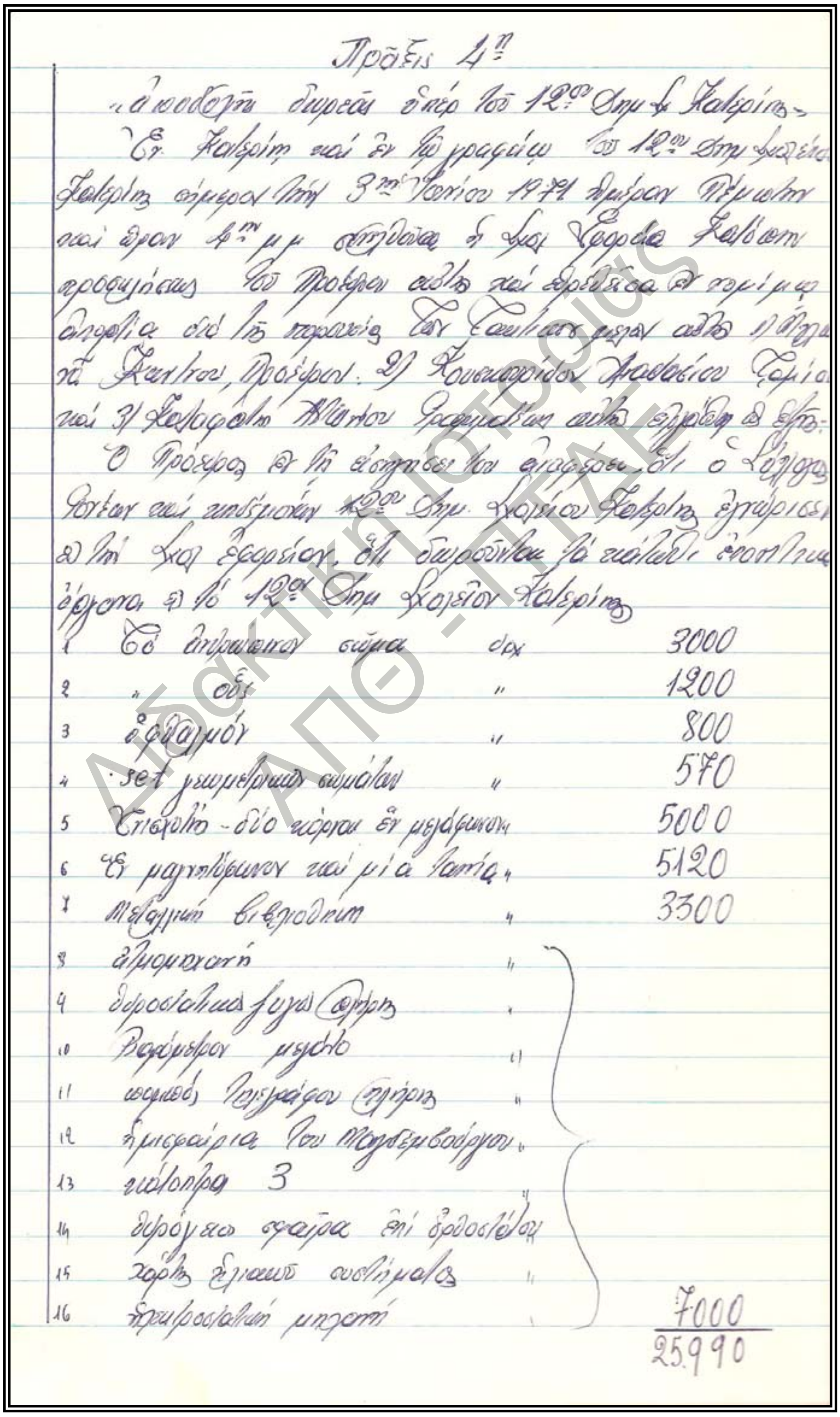

Πράξις 4η

«Αποδοχή δωρεάς υπέρ του 12ου Δημ. Σχ. Κατερίνης»

Εν Κατερίνη και εν τω γραφείω του 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης σήμερον την 3ην Ιουνίου 1971 ημέραν Πέμπτην και ώραν 4ην μ.μ. συνήλθεν η Σχολ. Εφορεία [illegible] προσκλήσει του Προέδρου αυτής και [illegible] εν [illegible] [illegible] παρουσία των [illegible] μελών αυτής 1) [illegible] Προέδρου. 2) [illegible] Αναστασίου Ταμίου και 3) [illegible] Γραμματέως αυτής [illegible]

Ο Πρόεδρος εν τη εισηγήσει του αναφέρει ότι ο [illegible] [illegible] και [illegible] 12ου Δημ. Σχολείου Κατερίνης εγνώρισε εις την Σχολ. Εφορείαν, ότι δωρούνται τα κάτωθι εποπτικά όργανα εις το 12ον Δημ. Σχολείον Κατερίνης

1	Το ανθρώπινον σώμα	δρχ	3000
2	" ους	"	1200
3	οφθαλμός	"	800
4	set γεωμετρικών σωμάτων	"	570
5	Επιτοίχιοι - δύο χάρται εν μεγεθύνσει		5000
6	Εν μαγνητόφωνον και μία ταινία	"	5120
7	Μεταλλική βιβλιοθήκη	"	3300
8	[illegible]	"	
9	[illegible]	"	
10	Βαρόμετρον μεγάλο	"	
11	[illegible]	"	
12	ημισφαίρια του Μαγδεμβούργου	"	
13	κάτοπτρα 3	"	
14	υδρόγειος σφαίρα επί ορθοστάτου		
15	χάρτης ηλιακού συστήματος	"	
16	[illegible] μηχανή		7000
			25990

Β.38

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

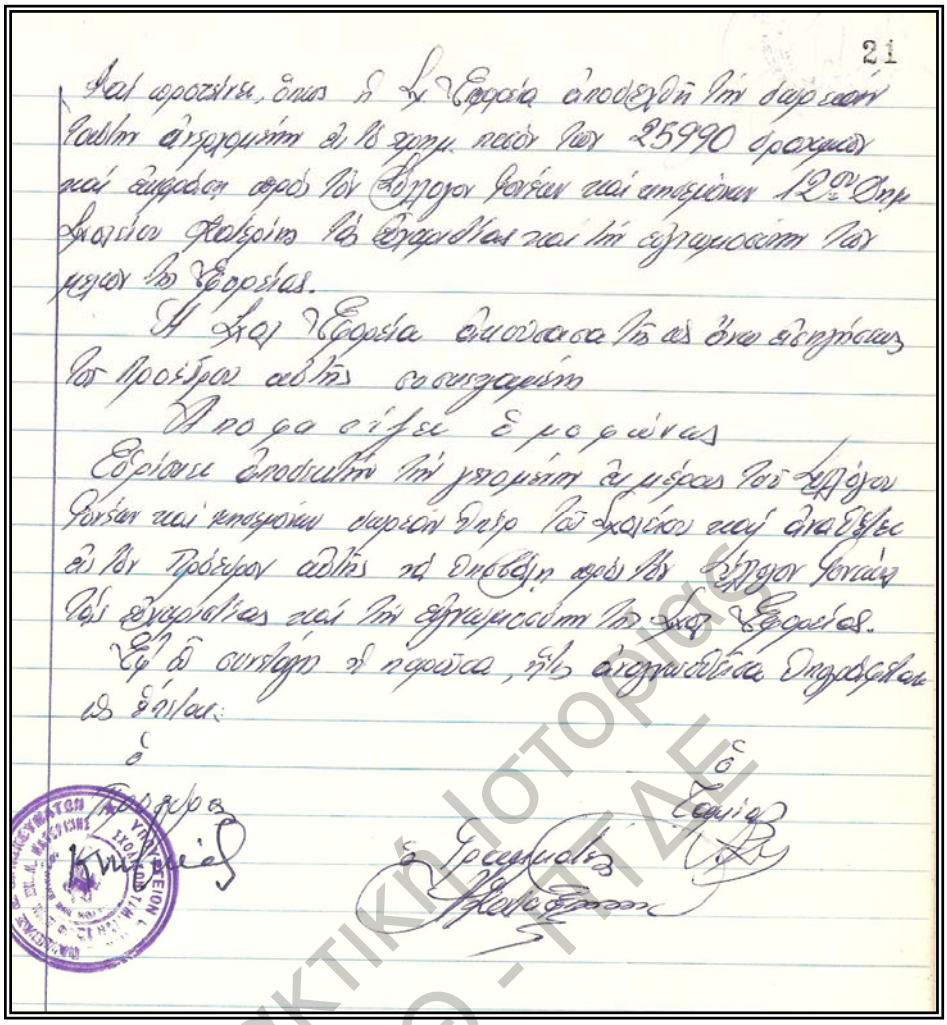

(Βιβλίο Πράξεων Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σ. Κατερίνης)

- Ποιος είναι ο δημιουργός της πηγής [Β.38]; [Β.27]
- *Χαρακτηρίζω* την πηγή ως προς το είδος και τη μορφή της [Β.38]
- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Β.38];
- Σύμφωνα με την πηγή [Β.38] τι είδους ελλείψεις έχει το σχολείο;
- Ποιος καλύπτει αυτές τις ελλείψεις; [Β.38]
- Ποιο είναι το ποσό της δωρεάς του Συλλόγου Γονέων;[Β.38]
- Πόσα χρήματα έστειλε το δικτατορικό καθεστώς το 1971 στο σχολείο για τα έξοδα της σχολικής χρονιάς; [Β.29]
- *Συγκρίνω* το ποσό της δωρεάς του Συλλόγου Γονέων με το ποσό της κρατικής χορηγίας. [Β.38] & [Β.29]

Δραστική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Διατυπώνω* συμπεράσματα για τα χρήματα που διέθεσε η δικτατορία για την αναβάθμιση – όπως έλεγε- του δημοτικού σχολείου. [Β.37]

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ. ΜΕΡΟΣ

Γ. Το σχολείο ως φορέας πολιτικής κοινωνικοποίησης

Το σχολείο αποτελεί έναν από τους πρωτογενείς φορείς της πολιτικής κοινωνικοποίησης του παιδιού. Ως πολιτική κοινωνικοποίηση θα ορίζαμε τη διαδικασία μεταβίβασης στο παιδί πολιτικών γνώσεων, πεποιθήσεων και ιδεών κατά τη φοίτησή του στο χώρο του σχολείου. Αυτό ισχύει για την περίπτωση των δημοκρατικών πολιτικών συστημάτων.[118]

Στην περίπτωση των ολοκληρωτικών καθεστώτων ο ρόλος του σχολείου μεταλλάσσεται σε διαφώτιση και προπαγάνδα του παιδιού στις αρχές και τις αξίες που το συγκεκριμένο καθεστώς πρεσβεύει. Ειδικότερα το σχολείο επιδρά στη διάπλαση του πολιτικού χαρακτήρα του μαθητή και της μαθήτριας διά μέσου: α) των προγραμμάτων της διδακτέας ύλης, β) των διαφόρων τελετουργικών διαδικασιών και γ) των δασκάλων ως βασικών φορέων πολιτικών γνώσεων και προτύπων συμπεριφοράς (Τερλεξής,1999:136-137). Επιπλέον, η επιλογή και η κατεύθυνση των δράσεων που αναλαμβάνει το σχολείο διαμορφώνουν τη σχολική και εξωσχολική ζωή και κατ' επέκταση επηρεάζουν τη συμπεριφορά του μαθητή και της μαθήτριας .

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τις τακτικές που χρησιμοποίησε και «αξιοποίησε» το δικτατορικό καθεστώς προκειμένου καταστήσει το σχολείο ιδεολογικό μηχανισμό αναπαραγωγής της πολιτικής του προπαγάνδας. Θα εξετάσουμε τους βασικούς τρόπους με τους οποίους το σχολείο προσπάθησε να επιδράσει στη διαμόρφωση του πολιτικού χαρακτήρα του μαθητή και της μαθήτριας.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1. Τα προγράμματα της διδακτέας ύλης: μαθήματα «πατριδογνωσίας»

1.1. Τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη ως θεμέλιος λίθος της εκπαίδευσης

Ο έλεγχος των προγραμμάτων της διδακτέας ύλης από ένα καθεστώς αποτελεί την αποτελεσματικότερη μέθοδο επηρεασμού της διαδικασίας της πολιτικής κοινωνικοποίησης των μαθητών/τριών (Τερλεξής,1999: 138).

Στην περίπτωσή μας, πρώτη κίνηση της χούντας για την εκπαίδευση ήταν ο αναγκαστικός νόμος 129/1967.Σύμφωνα με τον Αναγκαστικό Νόμο 129 της 19-9-67 βασικός σκοπός της εκπαίδευσης ορίζεται η ελληνοχριστιανική αγωγή και μόρφωση των ελληνοπαίδων. Στα αποσπάσματα των εγκυκλίων που θα ακολουθήσουν, η έξαρση του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού απαντάται και στα συνθετικά του παράγωγα, όπως: *«βίωσις υπό της αγωγής ηθικού και εθνικού φρονηματισμού»,«ηθική αγωγή», «χριστιανική ηθική», «κοινωνική αγωγή», «προσήλωσις εις την Εθνικήν ιδέαν», «Εθνική συνείδησις», «μόρφωσις και ανάπτυξις πνευματικών δυνάμεων» με μορφωτικά αγαθά «από της λαμπράς ανθρωπιστικής Ελληνικής Αρχαιότητος και του χριστιανικού Βυζαντίου»,«Ο Ελληνόπαις ως δρων Χριστιανός»*κ.α. (αριθ. εγκ.625/5-5-72)[119]

Συνακόλουθα, σε όλες τις εγκυκλίους που στέλνονται στο σχολείο- τόσο απευθείας από το υπουργείο όσο και από τους επιθεωρητές και το νομάρχη – τονίζονται αφειδώς τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη στη βάση των οποίων θεμελιώνεται το σύστημα της δημοτικής εκπαίδευσης. Είναι χαρακτηριστικό το παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου που στέλνει ο επιθεωρητής με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68:

«Εκείνο, το οποίον πρέπει να μας απασχολήση σοβαρώς σήμερον, τόσον ως εκπαιδευτικούς, όσον και ως Έλληνας πολίτας και σημαντικούς παράγοντας της Ελληνικής ζωής, είναι όχι τόσον το παρελθόν, όσον το μέλλον της πατρίδος. Διά το

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

κακόν παρελθόν ενήργησεν εθνοσωτηρίως ο Στρατός. Επέτυχεν αναιμάκτως την αποτροπήν της καταστροφής […], η δε Εθνική Κυβέρνησις αντιμετωπίζει την αναδιοργάνωσιν ή καλλίτερον την αναγέννησιν της πατρίδος. Ορθώς δε τονίζεται, ότι 'η ανάσχεσις της πτώσεως ήτο το πρώτο βήμα. Τώρα πρέπει να ακολουθήσουν τα άλλα. Η ανάσχεσις να μεταμορθωθή εις Ανάστασιν.[…]. Μία ζωοποιός πνοή αναπλάσεως, αναμορφώσεως, αναδημιουργίας να φυσήση απ' άκρον εις άκρον.[…] . Η καλλιέργεια της Εθνικής και χριστιανικής συνειδήσεως των μαθητών είναι ο πρώτος και μέγιστος στόχος της σχολικής εργασίας»(αριθ. εγκ.1930/38 (1)/27-9-67)[120].

Για το καθεστώς οι έννοιες της αγωγής και της μόρφωσης, ορίζονται

«[…] ως αντλούσαι το περιεχόμενόν των από το Ελληνοχριστιανικόν ιδεώδες, όπερ, από της λαμπράς ανθρωπιστικής Ελληνικής Αρχαιότητος και εν συνεχεία από του χριστιανικού Βυζαντίου, φωτίζει και ρυθμίζει τους ιστορικούς βηματισμούς του Έθνους μας»(αριθ. εγκ. 116/3/18-9-71)[121].

Επιστρατεύεται επιλεκτικά και η Παιδαγωγική Επιστήμη για να εννοιολογηθούν οι παραπάνω λέξεις, ως η δυνατότητα να συναισθανθεί το παιδί ότι αποτελεί πρώτιστα μέλος ενός εθνικού συνόλου, που προηγείται της οικογένειας. Το δημοτικό σχολείο αναλαμβάνει ειδική αποστολή, η οποία είναι εμφανής στα αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα , τη μέθοδο, τα βιβλία.

«[…], το Δημοτικόν Σχολείον δεν αποβλέπει, ως επιστεύετο άλλοτε, εις την διδασκαλίαν γραφής, αναγνώσεως και των τεσσάρων πράξεων της Αριθμητικής, χρησίμων εις τας πρακτικάς ανάγκας της ζωής, ούτε εις την μονομερή ανάπτυξιν της διανοήσεως των μαθητών, αλλ' εις την επίτευξιν σκοπού πολύ ευρυτέρου, ταυτιζομένου με τον σκοπόν της μορφώσεως και της αγωγής. Αποστολή του Δημοτικού Σχολείου είναι η, κατά παιδαγωγικώς θεμελιωμένους κανόνας, υποβοήθησις του παιδός, όπως αναπτύξη και εξελίξη όλας τας δεξιότητας και ικανότητας αυτού, ίνα καταστή ικανός κατά την ωρίμανσή του, να θέτη τον εαυτόν εις την υπηρεσίαν της Εθνικής ολότητος, της οποίας η ύπαρξις, η κοινωνική ζωή

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

και ο πολιτισμός εξαρτώνται εκ της Εθνικής συνειδήσεως και της δημιουργικής ικανότητος των ατόμων»(αριθ. εγκ. 301/20/25-2-72,σ.1)[122].

Επίσης, γίνεται λόγος στις εγκυκλίους και για την καλλιέργεια της κοινωνικής αγωγής των μαθητών/τριών , μέσα σε ένα ευνόητα «οριοθετημένο» πλαίσιο: «*Καλόν είναι να έχητε πάντες κατά νουν, ότι ναι μεν η αγωγή αύτη πρέπει να τονωθή περισσότερο δι' ημάς τους Έλληνας, εις ους επικρατούν ατομιστικαί και εγωκεντρικαί τάσεις, πλην όμως τούτο δέον να συντελήται εντός της οικογενειακής και της Εθνικής ολότητος*». Ειδικά οι μαθητές/τριες των πρώτων τάξεων θα πρέπει να «*συναισθανθούν βαθέως*» – και αυτό είναι έργο του σχολείου- ότι πρώτιστα «*ανήκουν εις μίαν μεγαλυτέραν κοινότητα, την Εθνικήν, εντός της οποίας και μόνον είναι δυνατόν να αναπτυχθή ομαλώς και η οικογενειακή*» (όπ.π.,σ.2)[123].

Συνακόλουθα, ξεκαθαρίζεται και ο προορισμός του δημοτικού σχολείου- όπως το καθεστώς τον ορίζει και προσβλέπει σ' αυτό:

«*Ως παιδευτικόν ίδρυμα, το Δημοτικόν Σχολείον, είναι μέρος της ζωής του Έθνους μας και διά τούτο εικών και ομοίωμα της ενότητος και ιδιομόρφου ποικιλίας των εκδηλώσεων του λαού μας. Αι ανωτέρω διδακτικαί αρχαί απαιτούν, ως εικός, την ενεργόν συμμετοχήν του σχολείου εις όλας τας θρησκευτικάς, εθνικάς και λαϊκάς, εορτάς, ως και εις τα σύγχρονα εθνικά γεγονότα. Διά της συμμετοχής αυτής καθίσταται δυνατή η κατά παιδικόν βεβαίως τρόπον 'βίωσις' των γεγονότων τούτων, ήτις αποτελεί προϋπόθεσιν του υπό της αγωγής επιδιωκομένου ηθικού και εθνικού φρονηματισμού*»(όπ.π.,σ.3)[124].

1.2. Τα διδακτικά βιβλία

Άλλο μέτρο που προβλέπει ο ΑΝ 129 είναι η δωρεάν χορήγηση διδακτικών βιβλίων στους μαθητές/τριες.

Με τον αναγκαστικό νόμο 129/1967 αποσύρονται και αχρηστεύονται όλα τα βιβλία που είχαν τυπωθεί με τη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 . Ξανατυπώνονται και κυκλοφορούν τα βιβλία, που είχαν εκδοθεί πριν από

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

το 1963, με αποτέλεσμα τα παιδιά να πέσουν σε φοβερή γλωσσική σύγχυση και αμηχανία (Φίλος, 1984: 139). Σ' όλη τη διδακτέα ύλη διαχέονται οι εθνικοί σκοποί και οι εθνικιστικές ιδέες, γεγονός που καθιστά όλο το αναλυτικό πρόγραμμα σ' ένα πρόγραμμα «πατριδογνωσίας». Συνακόλουθα, ξαναγυρίζουμε -δύο δεκαετίες περίπου πίσω – σε λογικές και απόψεις σαν κι αυτή του Εξαρχόπουλου, που πίστευε ότι: «*Πρώτον έργον της διδασκαλίας είναι να προσλάβη εν τη συνειδήσει του παιδός πραγματικήν και συγκεκριμένην μορφήν η λέξις πατρίς. Εφ' όσον η έννοια της πατρίδος είναι παρ' αυτώ σκοτεινή και αόριστος, καθίσταται αδύνατον να καλλιεργηθή εν τη ψυχή του το συναίσθημα της προς αυτήν αγάπης…*». Και προσθέτει: «*Κατ' εξοχήν εν επιτήδειον μέσον επιρρώσεως της φιλοπατρίας διά της διδασκαλίας είναι η γνώσις των μεγάλων ανδρών της πατρίδος, του βίου και των έργων. Αύτη εγείρει εν τη ψυχή τον θαυμασμόν και εν ταυτώ την επιθυμίαν προς απομίμησιν. Μανθάνων ο παις διά συγκεκριμένων παραδειγμάτων, ότι η τιμή και η δόξα της πατρίδος πάντοτε εξηρτήθησαν από των έργων, των αγώνων, των θυσιών και καθόλου από της ανιδιοτελούς αγάπης των τέκνων αυτής, διδάσκεται, ταυτοχρόνως, τίνα και αυτός έχει καθήκοντα προς την πατρίδα και εγείρεται εν αυτώ ζωηρά η επιθυμία προς απομίμησιν των μεγάλων πράξεων των προγόνων του. Όταν δε κατά τον τρόπον τούτο παρασκευασθή ψυχικώς, σπεύδει προς επικουρίαν της πατρίδος εις πάσαν περίστασιν*» (Εξαρχόπουλος,1950:326-327).

Σύμφωνα με τα εισερχόμενα έγγραφα, όπως καταγράφονται από τον εκάστοτε διευθυντή στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου, οι εγκύκλιοι που αναφέρονται στα διδακτικά βιβλία είναι ελάχιστες σε σχέση με τις συστάσεις που γίνονται για τα εξωσχολικά. Στις λιγοστές αναφορές που βρίσκουμε, συναντάμε δελτία παραλαβής βιβλίων ή την έγκριση χρησιμοποίησης βοηθητικών βιβλίων για τις δύο τελευταίες τάξεις.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Συχνά και επίμονα όμως, ζητείται να εξαρθεί η δωρεάν χορήγηση των διδακτικών βιβλίων, όπως καταγράφεται και στο παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου.

ΕΟΡΤΗ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 1970-71

Εἰς τὸ Δ' Δημοτικὸν Σχολεῖον Κατερίνης

Εἰς τὸ Δ' Δημοτικόν Σχολεῖον Κατερίνης, ἔλαβεν χώραν μικρὰ ἑορτὴ τὴν 21—9—70 ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τοῦ νέου Σχολ. ἔτους 1970—71.

Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἁγιασμὸς ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας π. Εὐαγγέλου, κατόπιν ἡ ἔπαρσις τῆς σημαίας καὶ ἐπηκολούθησεν ἐν συνεχείᾳ ὁμιλία ὑπὸ τοῦ Δ) ντοῦ τοῦ Σχολείου κ. Μαρινο πούλου Παναγιώτου, ὅστις ἀνε-φέρθη περὶ τῶν καθηκόντων τῶν μαθητῶν, συμπεριφορᾶς καί φοι τήσεως αὐτῶν.

Εἰς τὸ τέλος ἀνέφερεν περὶ τῆς χορηγήσεως δωρεὰν τῶν ἀναγνω-στικῶν ὅλων τῶν τάξεων καὶ τῶν βοηθητικῶν τῶν δὺο ἀνωτέρων τάξεων, ὑπό τῆς 'Εθνικῆς Κυβερ-νήσεως ὡς καὶ διὰ τό μέγα ἔνδια φέρον ταὐτης ὑπέρ τῆς παιδείας.

Εἰς τὴν ἑορτὴν παρευρέθησαν ἡ σὺζυγος τοῦ κ. Νομάρχου κ. Κόλια, ἡ σύζυγος τοῦ 'Επιθεω-ρητοῦ Β' Πιερίας κ. Γρούκη, αἱ κυρίαι Κοσκοσίδου, Πρισκομά-τη, Κωτίκα, Τσιτλακίδου, 'Αγγε-λίδου καὶ ἅπασαι αἱ μητέρες τῶν μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ νηπιαγωγείου.

'Επηκολούθησεν ἡ διανομή τῶν βιβλίων εἰς τοὺς μαθητάς, οἵτι-νες ἐπέστρεψαν εἰς τάς οἰκίας των κατενθουσιασμένοι, οἱ δέ γονεῖς ἐχαιρέτησαν τό προσωπι-κόν, ἀποτελοὺμενον ἐκ τοῦ Δ) ντοῦ κ. Παν. Μαρινοπούλου, τοῦ δ)λου Παν. Χατζηγεωργίου, τὰς δ)σας Σοφίας Ταζέ—Νίτση, Πε-λαγίας Κασιάρου, Εὐγενίας Δη-μηνᾶ, Αἰκατ. Παμπέρη καὶ τὰς Νηπιαγωγοὺς Ζ. Λαΐτσα, Δώ-ρα Παρὰσχου καί Μαρίας Κον-τογιάννη, εὐχηθέντες ὑγείαν καί χαράν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Παιδείας.

«[…] την 21-9-71 να γίνη Πηγή Γ.1:***Νέα Εποχή, 26-9-70***

Αγιασμός επί τη ενάρξει, εν επισήμω τελετή και διανομή των ΔΩΡΕΑΝ[125] *χορηγουμένων υπό της ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ βιβλίων εις τους μαθητάς, με σχετικάς μικράς ομιλίας εξάρσεως του ενδιαφέροντος της Πολιτείας […]»* (αριθ .εγκ. 1465/4-9-71)[126].

Η διοργάνωση τελετουργικών εορτών είναι χαρακτηριστικό της χούντας, με απώτερο σκοπό να υπογραμμίζεται το ενδιαφέρον της για την παιδεία . Στην πηγή Γ.1 καταγράφεται η φιέστα που οργανώθηκε σε σχολείο με σκοπό την προπαγάνδα μαθητών/τριών και γονέων. Σημειώνουμε τη συμμετοχή των γυναικών του νομάρχη και του επιθεωρητή στην προπαγανδιστική εκστρατεία υπέρ της παιδείας.

Σύμφωνα με τον ΑΝ 129, στις τρεις πρώτες τάξεις διδάσκεται και χρησιμοποιείται ως εκφραστικό όργανο η δημοτική, ενώ για τις τρεις τελευταίες τάξεις προβλέπεται η χρήση της απλής καθαρεύουσας στον προφορικό και γραπτό λόγο. Με τον ΝΔ 651 του 1970 παραχωρείται και άλλη μία τάξη του δημοτικού για τη διδασκαλία της δημοτικής.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Εις εφαρμογήν του 651/1970 Ν.Δ. (άρθρον 25, παρ.4) εις την Δ΄ τάξιν διδάσκεται η καθομιλουμένη (δημοτική) γλώσσα, αντί της μέχρι τούδε διδασκομένης καθαρευούσης[…]. Η διδακτέα ύλη της Γραμματικής διά την Γ΄τάξιν θα λαμβάνεται εκ του εν ισχύει Ε.Α.Π. Διά την Δ΄τάξιν, μέχρι της νομοθετικής ρυθμίσεως του αναλυτικού προγράμματος της Γραμματικής της τάξεως ταύτης, η διδακτέα ύλη θα λαμβάνεται εκ του παλαιού αναλυτικού προγράμματος[…]» (αριθ. εγκ. 443/15/3-12-71)[127].

Την 4-12-1972 φτάνει εγκύκλιο που ανακοινώνει την έναρξη διάθεσης των πέντε νέων βοηθητικών βιβλίων των Γ΄ και Δ΄ τάξεων (Π. Διαθήκη, Κ. Διαθήκη, Αριθμ. Γ΄, Αριθμ. Δ΄ και Πατριδογνωσίας –Γεωγραφίας Γ΄- Δ΄). Η εγκύκλιος αναλύει σύντομα τον τρόπο συγγραφής και χρησιμοποίησης των παραπάνω βιβλίων, τα οποία «*συνεγράφησαν επί νέων βάσεων*» . Η ύλη των νέων βιβλίων- σύμφωνα με την εγκύκλιο- χαρακτηρίζεται από απλότητα, αναφέρεται σε συγκεκριμένα γεγονότα και παραδείγματα, χρησιμεύει «*ως προπαρασκευαστική διά τας ανάγκας της ζωής*», «*υποκινή το διαφέρον και την τάσιν του παιδιού προς μάθησιν και ασκή την σκέψιν και κρίσιν αυτού*». Στο τέλος κάθε κεφαλαίου έπονται ασκήσεις, όπου «*επιδιώκεται ουχί μόνον η επανάληψις της ύλης και η άσκησις της μνήμης, αλλά και η βαθυτέρα κατανόησις του περιεχομένου του κεφαλαίου και η επεξεργασία αυτού*». Αναφορικά με την έγχρωμη και καλλιτεχνική εικονογράφηση και εμφάνιση των βιβλίων, «*η εικών συντελεί εις το να κατανοηθή το αντικείμενον της διδασκαλίας πολύ καλύτερον και να αποφέρη περισσότερα, από όσα θα ηδύνατο να προσφέρη και η πλέον επιτυχής διδασκαλία*». Όσες δε εικόνες είναι καλλιτεχνικές «*διεγείρουν τα καλαισθητικά συναισθήματα των παιδιών και να τα προπαρασκευάσουν διά μελλοντικήν καλαισθητικήν απόλαυσιν*». Των βιβλίων έπονται και μεθοδολογικές υποδείξεις για το δάσκαλο με συγκεκριμένη πορεία ανάπτυξης της διδασκαλίας. Κι αυτό συμβαίνει, γιατί ειδικά στην Πατριδογνωσία - έχει ζητηθεί από τους /τις εκπαιδευτικούς στις προτάσεις που υπέβαλαν (Πράξις 3η/23-6-70[128], Βιβλίο Πράξεων προσωπικού και διευθυντή) - να συγγραφεί ένα βιβλίο για κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα, γεγονός που δεν έγινε.(αριθ. εγκ.1688/4-12-72)[129].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Το περιεχόμενο της εγκυκλίου καταδεικνύει την επιδίωξη του καθεστώτος να συναρτήσει τη γνώση με τις διαμορφούμενες – όπως υποστηρίζει- ανάγκες της ζωής.

1.2.1. Τα αναγνωστικά

Υποστηρίζεται, ότι τα αναγνωστικά βιβλία είναι τα «κύρια» βιβλία του δημοτικού, επειδή χρησιμοποιούνται πιο συχνά απ' όλα τα άλλα βιβλία. Περίπου 10 ώρες την εβδομάδα αφιερώνονται στη γλωσσική διδασκαλία, που σημαίνει, ότι η ενασχόληση των μαθητών/τριών με τα αναγνωστικά κυμαίνεται από 30-50% του σχολικού τους χρόνου (Πολυχρονόπουλος, 1980:431).

Το παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου ορίζει- σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του 1972- το σκοπό του αναγνωστικού μαθήματος για όλες τις τάξεις:

«*Το νέον Αναλυτικόν Πρόγραμμα θέτει ως σκοπόν της διδ/λίας της αναγνώσεως εις το Δημοτικόν Σχολείον 'την άπταιστον, ρέουσαν και εις φυσικόν τόνον φωνής ανάγνωσιν απλών κειμένων πεζών και ποιητικών' (Γ΄και Δ΄τάξεις), 'την ρέουσαν, άπταιστον, λογικήν και μετ' ήθους ανάγνωσιν κειμένων εις απλήν καθαρεύουσαν ως και την τελείαν κατανόησιν του αναγιγνωσκομένου κατά τε το περιεχόμενον και την μορφήν' (Ε΄και Στ΄τάξεις), 'την περαιτέρω – εν συνεχεία της εν τη Α΄τάξει γενομένης- άσκησιν εις την μετ' ευχερείας και φυσικότητος ανάγνωσιν μικρών αναγνωστικών ενοτήτων εκ του εγκεκριμένου αναγνωστικού, την κατανόησιν και την εν συνεχεί λόγω απόδοσιν αυτών' (Β΄τάξιν) και 'την απόκτησιν πλήρως της αναγνωστικής δεξιότητος, συνισταμένης εις την ευχερή και μετά φυσικότητος ανάγνωσιν απλών και αναλόγων προς τας πνευματικάς των μαθητών δυνάμεις αναγνωστικών κειμένων και εις την κατανόησιν και απόδοσιν αυτών (Α΄τάξιν)»*(αριθ. εγκ. 2435/12/13-11-72)[130].

Και λίγο πιο κάτω στην εγκύκλιο ο επιθεωρητής επιμένει στην αναγνωστική διαδικασία με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, χωρίς να κάνει αναφορά στο περιεχόμενο των κειμένων:

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Το μάθημα της Αναγνώσεως αποβλέπει εις το να εφοδιάση τον μαθητήν με εν από τα δύο όργανα (το έτερον είναι η γραφή), τα οποία είναι όλως απαραίτητα εις πάσαν εν των σχολείω αναπτυσσομένην προσπάθεια μορφωτικής ή οδηγητικής φύσεως. Το μάθημα τούτο δίδει εις τον μαθητήν το μέσον της μυήσεώς του εις την γνώσιν της μητρικής του γλώσσης και εις την γνώσιν της Ελληνικής λογοτεχνίας […] Οφείλομεν να κάμωμεν το παιδί να γνωρίση την ευχαρίστησιν της αναγνώσεως,[…] την φιλαναγνωσίαν. Είναι τούτο ο δεύτερος στόχος ημών»(όπ.π.).[131]

Συνδυάζοντας τις δύο παραπάνω απόψεις οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι, με τον πιο εύκολο τρόπο και χωρίς να γίνεται αντιληπτό, οι μαθητές/τριες μαθαίνουν το χειρισμό της γλώσσας και της γραφής, αναλώνοντας δε και τον περισσότερο χρόνο της σχολικής τους εργασίας, σε κείμενα, το περιεχόμενο των οποίων είναι εναρμονισμένο με τις αρχές και αξίες της χούντας. Κείμενα των οποίων η θρησκευτική, ηθική, πατριωτική, οικογενειακή, κοινωνική, ιστορική κοσμοαντίληψη απαντάται στο τρίπτυχο *«Πατρίς- θρησκεία-οικογένεια»*.

Έτσι, τα αναγνωστικά βιβλία με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο συντελούν στην ιδεολογική διαμόρφωση των μαθητών, γιατί οι αξίες , τα πρότυπα, οι προσανατολισμοί και οι αντιλήψεις που παρουσιάζονται, αφομοιώνονται ευκολότερα, σχεδόν ανεπαίσθητα, γιατί υποβάλλονται έμμεσα και περνούν απαρατήρητα. Ο μαθητής/τρια «μαθαίνει» χωρίς να το καταλαβαίνει, «απορροφά» τις αξίες, όπως στη διεργασία της όσμωσης. Επιπλέον, τα αναγνωστικά αγγίζουν και τους ίδιους τους γονείς των μαθητών/τριών ,εξαιτίας της αντίληψης που τρέφουν, πως η γλώσσα έχει πρωταρχική σημασία για τη ζωή , αποδίδοντάς τους ιδιαίτερο βάρος και σπουδαιότητα (Πολυχρονόπουλος, 1980: 431-320).

Η Φραγκουδάκη στη μελέτη της για τα αναγνωστικά του δημοτικού- χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου- εξετάζει τα άμεσα και τα έμμεσα μηνύματα, τις προθέσεις, και τις αποσιωπήσεις των συγγραφέων των βιβλίων, τις αξίες και τους θεσμούς που προβάλλονται μέσα από τα κείμενα. Εξετάζει ειδικά την οικογένεια, το παιδί μέσα στην

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

οικογένεια, τη θρησκεία, την εργασία, την ιστορία, το σκοπό των σχολείων. Ειδικότερα η οικογένεια παρουσιάζεται ως αυταρχική και οι σχέσεις των μελών της διέπονται από ακραίο φυλετισμό.[132] Το παιδί μέσα στην οικογένεια εμφανίζεται σαν στερεότυπο κατώτερης τάξης. Η θρησκεία «*εξαρτά τα φυσικά φαινόμενα από την υπερφυσική βούληση και μεταμφιέζει τα κοινωνικά φαινόμενα σε φυσικά*». Η εργασία ορίζεται όχι σαν κοινωνική δραστηριότητα αλλά σαν ηθικό καθήκον στην ηθική τάξη του κόσμου. Η ιστορία δε παρουσιάζεται σαν γραμμική ακολουθία χρονολογιών και πολεμικών γεγονότων, χωρίς κίνηση, εξέλιξη, δημιουργία: το ιστορικό γίγνεσθαι «καταργείται» (Φραγκουδάκη,1978: 15-120).

Σκοπός του σχολείου, αναφέρει, κατά τα αναγνωστικά, είναι η :

- Μετάδοση γνώσεων (δεξιοτήτων): 25%
- Διαμόρφωση του ανθρώπου 13,5%
-Διαμόρφωση του Έλληνα 32%
-Διαμόρφωση του χριστιανού 29,5%

Δηλαδή το δημοτικό σχολείο, σύμφωνα με τα αναγνωστικά, έχει σαν σκοπό τη μετάδοση γνώσεων κατά 25% και κατά 75% την ιδεολογική (εθνική, χριστιανική και ηθική) διαπαιδαγώγηση.

Και συμπεραίνει η Άννα Φραγκουδάκη: «*Από την ανάλυση που προηγήθηκε, το ουσιαστικότερο είναι ίσως ο εγγενής στα κείμενα φόβος μπροστά στη γνώση, φόβος που καθορίζει τη μετάδοση γνώσεων μέσα από αυθαίρετες επιλογές, βασισμένες στην ιδεολογική και μόνο χρησιμότητά της*». Το ιδανικό παιδί είναι εκείνο που έχει «*συναίσθημα κατωτερότητας, σεμνότητα, συστολή, κοσμιότητα, σοβαρότητα, ολιγολογία, υπακοή. Όταν δηλ. είναι ετεροκίνητο, άβουλο, εύπιστο, πειθήνιο «και υποταγμένο*» (όπ.π., σ.121-136).

Καθίσταται φανερό ότι για τη χούντα αποκλειστική προτεραιότητα αποτέλεσε η ιδεολογική λειτουργία του σχολείου σε βάρος της γνωστικής.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1.3. «Οι κατ' οίκον εργασίες»

Οι λειτουργίες που επιτελεί το σχολείο δεν είναι μόνον αυτές που φαίνονται με τη πρώτη ματιά. Υπάρχουν και κάποιες «κεκαλυμμένες» και «λανθάνουσες» που επηρεάζουν και εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς ταυτόχρονα. Αυτό το σκοπό κλήθηκαν να παίξουν οι «κατ' οίκον» εργασίες, όπως τις συναντήσαμε και την Πράξη 4η/29-5-71[133] στο Βιβλίο πράξεων προσωπικού και διευθυντή .

Οι φανερές λειτουργίες της «κατ΄οίκον εργασίας» παρουσιάζονται στην εν λόγω πράξη. Οι «κεκαλυμμένες» λειτουργίες της ήταν να υποχρεώσει τους μαθητές ν' απασχολούνται με δραστηριότητες που ορίζει το σχολείο, και να τους εμποδίζει να ασχοληθούν με ό,τι οι ίδιοι θα επιθυμούσαν. Αυτό είχε ως συνέπεια να χάνονται ευκαιρίες για άλλου είδους επιδόσεις, διαβάσματα εξωσχολικών βιβλίων και λοιπές επιδιώξεις.. Μια από τις επιβλαβείς λανθάνουσες λειτουργίες της «κατ΄οίκον εργασίας»ήταν να δημιουργεί στους μαθητές ένα είδος αποστροφής για το σχολείο που τους κλέβει χρόνο απ' το παιχνίδι τους, τις συντροφιές τους, το χάσιμο σε σκέψεις και όνειρα, το ρεμβασμό. (Πολυχρονόπουλος,1980:137-138).

Με την έναρξη του σχολικού έτους 1971-72 ο Γενικός Επιθεωρητής στέλνει στα σχολεία την υπ' αριθ.1139/7/2-9-71 εγκύκλιο διαταγή[134] με την οποία ζητά από τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν την «κατ' οίκον» εργασία στους μαθητές/τριες.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο για να αποδώσει «εύκαρπα» αποτελέσματα η εργασία αυτή θα πρέπει:

«α. Να στοιχή εις το σωματικόν και πνευματικόν δυναμικόν, ως και εις τας συνθήκας διαβιώσεως και εργασίας των μαθητών οίκοι και εν τω σχολείω.

β. Να ανατίθηται κατόπιν μεθοδικής και επισταμένης προπαρασκευής του διδασκάλου.

γ. Να γνωρίζη ο μαθητής εκ των προτέρων τον τρόπον της εργασίας.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

δ. Η διάρκεια να είναι ανάλογος της ηλικίας, εν πάσει δε περιπτώσει ουχί μεγαλυτέρα της μιας ώρας, διά κατωτέρας τάξεις, της μιας και ημισείας ώρας διά τας μεσαίας και των δύο ωρών διά τας ανωτέρας τάξεις.

ε. Πάσα ανατιθεμένη κατ' οίκον εργασία να είναι απλή, σαφής , συγκεκριμένη και οπωσδήποτε εκτελεστή.

στ. Να ελέγχηται απαραιτήτως διά την εγκυρότητα, την πληρότητα, την ακρίβειαν, την καθαρότητα, την αξιοπιστίαν και την συνέπειαν της εκτελέσεως.

Να υφίσταται, επί του προκειμένου, στενή μετά της οικογενείας συνεργασία και να καθοδηγώνται μετά λεπτότητος και προσοχής οι γονείς ή έτερα πρόσωπα, έχοντα την ευθύνην της παρακολουθήσεως των μαθητών, επί του σοβαρού τούτου θέματος, το οποίον συχνάκις, ως εκ του αστόχου ή πλημμελούς χειρισμού του, δημιουργεί καταστάσεις δυσαρέστους εις τας σχέσεις σχολείου και οικογενείας» (αριθ. εγκ.1479/8-9-1971,σ.1). Κλείνοντας η παραπάνω εγκύκλιο παραγγέλνει όπως εκτελεστεί σε μόνιμη βάση από τους εκπαιδευτικούς και να ελέγχεται από το εποπτικό προσωπικό της περιφέρειας.

Λίγες ημέρες αργότερα γίνεται πάλι αναφορά στην «κατ' οίκον» εργασία. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι «*δέον να αποφεύγωνται γραπταί εργασίαι κατ' οίκον ανούσιοι, υπό τύπον ημερολογίων, αίτινες προδίδουν επιπολαιότητα και είναι καθαρά αντιγραφή εκ βιβλίων, περιοδικών, εγκυκλοπαιδειών κλπ. κατατυραννούσαι γονείς και μαθητάς και δημιουργούσαν ασφυκτικήν κατάστασιν εν ταις ψυχαίς των μαθητών. Ολίγα γραπτά, τα οποία θα υποβοηθήσουν τους μαθητάς θετικώς διά την εμπέδωσιν των ήδη διδαχθέντων είναι και ευχάριστα και επωφελέστερα διά την όλην πνευματικήν πρόοδον των μαθητών. Το 'παν μέτρον άριστον' πρέπει να τύχη εφαρμογής και εις τας κατ' οίκον εργασίας των μαθητών μας*»(αριθ. εγκ. 50/2/14-9-71)[135]. Είναι χαρακτηριστική των διαθέσεων που τυγχάνει η συμπλήρωση αυτή, από το καθεστώς και η έκδηλη αγωνία του να μη αποτελέσει αφορμή για « διατάραξη» των σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας.

Το σχολείο συνεχίζει να «βομβαρδίζεται» με εγκυκλίους αναφορικά με το θέμα , στις οποίες επισημαίνεται τόσο το εύρος των εργασιών όσο και το ποιόν τους (αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72,σ.5-6)[136].

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Εν τω μεταξύ έχει προκληθεί σάλος από το φόρτο εργασίας των μαθητών/τριών στο σπίτι και ο Νομαρχιακός Επιθεωρητής εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά του αναφέρει: «*Πολύς θόρυβος εδημιουργήθη κατά το παρελθόν σχολικό έτος εν σχέσει με το εν περιλήψει θέμα. Πολλά παράπονα γονέων εδιετυπώθησαν και φωναί διαμαρτυρίας ειδημόνων ηκούσθησαν δι' υπερβολικόν φόρτον της κατ' οίκον ανατιθεμένης εργασίας εις τους μαθητάς. Σχετικαί διαταγαί εξεδόθησαν υπό των αρμοδίων Εκπαιδευτικών Αρχών και το πρόβλημα […] θα έδει να είχε λυθή. Πάρα ταύτα πολλοί διδάσκαλοι, ως τουλάχιστον ημείς διεπιστώσαμεν κατά τας επισκέψεις μας εις τα Σχολεία της δικαιοδοσίας μας, επιμένουν να ταλαιπωρούν γονείς και μαθητάς, αναθέτοντες εις τους μαθητάς των δυσβάστακτον φορτίον κατ' οίκον εργασίων*» (αριθ. εγκ. 2578/13/30-11-1972,σ.1)[137].

Παρατηρούμε, ότι θορυβούνται οι πρωταίτιοι από την ενόχληση και διαμαρτυρία των γονέων και με ευκολία καταλογίζουν ευθύνες στους εκπαιδευτικούς. Η σχέση οικογένειας και σχολείου δεν πρέπει με κανένα τρόπο να διαταραχθεί. Το σχολείο αποτελεί το «χρυσό δεκανίκι» του καθεστώτος και πρέπει το θέμα να διευθετηθεί με λεπτότητα. Οι εκπαιδευτικοί έκαναν απλά αυτό που τους ζητήθηκε, τώρα όμως πρέπει να κάνουν «εκπτώσεις», ώστε να πάψει η δυσαρέσκεια πρώτα των γονέων και μετά των μαθητών/τριών – άλλωστε οι γονείς αναφέρονται πρώτοι στις εγκυκλίους.

Διαπιστώνουμε ότι η λογική των «κατ' οίκον» εργασιών απείχε πολύ απ' την ουσία των όσων λογίζονταν. Απλά εξυπηρετούσε τη βούληση των κρατούντων να απασχολούν γονείς και μαθητές με δραστηριότητες στο σπίτι, ώστε να μη ασχολούνται με αλλότριες δραστηριότητες. Το γεγονός αυτό αποδεικνύουν τόσο η φύση των εργασιών όσο και ο χρόνος διάθεσης για κάθε τάξη. Και οι μαθητές των μεγάλων ειδικά τάξεων αποτελούσαν ομάδα - στόχο για το καθεστώς.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1.4. Τα φρονηματιστικά μαθήματα

1.4.1. Το μάθημα της Πολιτικής Αμύνης

Οι ιδεολογικές ανάγκες του καθεστώτος οδηγούν στην επιβολή νέας πολιτικής αγωγής του λαού. Και βέβαια αυτή η ιδεολογική ποδηγέτηση θα περάσει μέσα από το δημοτικό σχολείο. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου στις 19-5-67 φτάνει η υπ' αριθ. 1092/18(8)/17-5-67 εγκύκλιος του επιθεωρητή[138] , η οποία ζητά να γίνει ομιλία στους μαθητές/τριες «*διά την Εθνικήν Επανάστασιν*». Με την ίδια εγκύκλιο καταργείται και η διδασκαλία του μαθήματος της Αγωγής του Πολίτου. Το μάθημα τυπικά καταργείται, όμως η καθεστωτική προπαγάνδα δεν περιορίζεται σε ένα ολιγόλεπτο μάθημα. Ουσιαστικά ξεκινά μια διαφωτιστική εκστρατεία που διαπερνά όλα τα επίπεδα της σχολικής και εξωσχολικής ζωής. Στις 23-1-71 με εγκύκλιο, η Αγωγή του Πολίτη μετονομάζεται σε μάθημα «*Πολιτικής Αμύνης*» . Ενδιαφέρον παρουσιάζουν σημεία της εγκυκλίου, που παραθέτουμε παρακάτω:

«*[…] Από του τρέχοντος σχολικού έτους και προς τον σκοπόν της παροχής ωρισμένων γνώσεων εις τους μαθητάς των σχολείων, επί θεμάτων Πολιτικής Αμύνης, απαραιτήτων προς επιβίωσιν του Έθνους εις ένα απευκταίον μελλοντικόν πόλεμον, εκρίθη σκόπιμον η καθιέρωσις της διδ/λίας του μαθήματος της Πολιτικής Αμύνης εις άπαντα τα σχολεία της Δημοτικής Εκπ/σεως και συγκεκριμένως εις τας Ε΄ και Στ΄ τάξεις αυτών. Κατόπιν τούτου, […] κατά την τελευταία διδακτικήν ώραν εκάστης Τετάρτης και υπό μορφήν ευκαιριακής διδασκαλίας έκαστος διδ/λος των ανωτέρω τάξεων ή τμημάτων , αναπτύση εις τους μαθητάς του θέμα Πολιτικής Αμύνης, άνευ θορύβου και μετά της επιβαλλομένης προσοχής και σοβαρότητος, ίνα μη δημιουργηθή ανησυχία εις το κοινόν. Ως βοήθημα […] θέλει χρησιμεύσει το υπό του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως εκπονηθέν εγχειρίδιον υπό τον τίτλο 'Πώς είναι δυνατόν να*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

επιζήσης', του οποίου αντίτυπον έχετε λάβει παρά του Γραφείου μας» (αριθ. εγκ.117/23-1-71)[139].

1.4.2. Η Ιστορία

Στο παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου ορίζεται από το νομαρχιακό επιθεωρητή ο βασικός σκοπός του μαθήματος και συνάμα αιτιολογείται ο φρονηματιστικός του χαρακτήρας:

«Το νέον Αναλυτικόν Πρόγραμμα λέγει, ότι γενικός σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι 'να καταστήση ικανούς τους μαθητάς να κατανοούν τον ιστορικόν βίον του Ελληνικού Έθνους και να αντλούν διδάγματα από την Ελληνική Ιστορίαν, να καλλιεργήση το συναίσθημα της φιλοπατρίας αυτών και να παρασκέση τούτους ψυχικάς και πνευματικώς, ώστε να αποβούν χρήσιμα μέλη της πολιτικής και Εθνικής κοινότητος των Ελλήνων.

Είναι εξ άλλου γνωστόν, ότι εις το Δημοτικόν Σχολείον η καλλιέργεια του πατριωτισμού των μαθητών τίθεται εις πρώτην μοίραν. Πέραν τούτου το Ιστορικόν μάθημα παρέχει εις τους μαθητάς πολιτικήν και Εθνικήν αγωγήν, συμβάλλει εις την μόρφωσιν παρ' αυτοίς κανόνων ηθικής δράσεως και εις την ανάπτυξιν των πνευματικών αυτών δυνάμεων. (Ωφέλειαι ειδολογικής υφής)» (αριθ. εγκ. 518/27-3-72)[140].

Το μάθημα δεν προορίζεται για την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης αλλά επιδιώκει τη συναισθηματική έξαρση.

«Εφ' όσον διά της διηγήσεως, εγερθούν έντονα πατριωτικά συναισθήματα, θεωρούμεν περιττήν την επεξεργασίαν, ήτις δυνατόν να διαταράξη την δημιουργηθείσαν ατμόσφαιραν. Διότι η Ιστορία, ως φρονηματιστικόν μάθημα, απευθύνεται εις την ψυχήν και την καρδίαν του μαθητού και όταν κατορθώση να θέση εις κίνησιν το Εθνικόν Είναι του μαθητού, πιστεύομεν, ότι επέτυχεν απολύτως του σκοπού της .[…] Ίσως δεν είναι περιττόν να μανθάνουν από στήθους μίαν μικράν περίληψιν του κεφαλαίου ή αποφθέγματα ιστορικών προσώπων ως λ.γ. 'Παλαιόθεν και

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ως τώρα, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε · τρώνε από μας και μένει και μαγιά' Μακρυγιάννης. 'Ο Θεός υπέγραψε την ελευθερίαν της Ελλάδος και δεν παίρνει πίσω την υπογραφήν του' Κολοκοτρώνης. Αι περιλήψεις αύται και τα αποφθέγματα επαναλαμβάνονται εις το τέλος εκάστου μηνός και εκάστου 3/μήνου, πολλάκις δε και με την λήξιν μιας γενικής ενότητος.

«[…] ότι χωρίς να υποτιμάται ο ρόλος της μνήμης, το μάθημα της ιστορίας γίνεται όσον ανερχόμεθα τας τάξεις του Δημοτικού, μάθημα κρίσεως αφ' ενός και συναισθηματικής εξάρσεως αφ' ετέρου. Ούτω καθίσταται η ιστορία βραδέως μεν αλλ' ασφαλώς η μεγάλη εμπνεύστρια της Εθνικής αγωγής των τέκνων μας»(όπ.π.,σ.2-3)[141]. Αυτά είναι τα πλαίσια και οι αξιώσεις που τρέφουν οι πρωταίτιοι από το μάθημα της ιστορίας.

Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα το βιβλίο Ιστορίας της Στ' τάξης παραθέτουμε το παρακάτω απόσπασμα για να πάρουμε μια γεύση του ιδεολογικού διαποτισμού και της σκληρής προπαγάνδας που περνούν στους μαθητές/τριες.

«Τον Εθνικόν κίνδυνον διέκρινεν ο στρατός μας, άγρυπνος φρουρός της Πατρίδας μας. Την απόφασίν δε του στρατού, να σώση την Πατρίδα μας από τον Κομμουνιστικόν κίνδυνον και την πολιτικήν αστάθειαν και φαυλότητα, την επραγματοποίησε μια μικρά ομάς γενναίων αξιωματικών» (Σακκαδάκη ,1972: 179).

Και το βιβλίο τελειώνει με τούτα τα λόγια:

*«Μια νέα και υγιής Δημοκρατία, η πραγματική οικοδομείται σιγά, σταθερά, με σύνεσιν και περίσκεψιν, η οποία αυτήν την φοράν θεμελιούται στέρεα, ώστε να μην απειληθή ποτέ»(*Όπ.π.,σ.181).

Στο τέλος του βιβλίου φιγουράρει μια ολοσέλιδη φωτογραφία του δικτάτορα Παπαδόπουλου.

Γενικότερα σε όλα τα ιστορικά σχολικά βιβλία επικρατεί η αντίληψη ότι οι Έλληνες που μάχονται εναντίον των βαρβάρων. Οι Έλληνες είναι πάντα υπερασπιστές του καλού, του φωτισμένου, και το άγιο μάχεται τις δυνάμεις του σκότους, τις αμαρτωλές δυνάμεις. Επιπλέον ο ελληνικός λαός απουσιάζει από το βιβλίο. Οι ηγέτες του, γόνοι μεγάλων και επιφανών οικογενειών, οι

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

εμπνευσμένοι ηγέτες, «αποφασίζουν», «οδηγούν σε νίκες»! όταν δε, ο συγγραφέας μιλά για προδοσίες, διπλά παιχνίδια και εγκλήματα που διαπράχθηκαν από τους κατόχους της εξουσίας, καταφεύγει στην τεχνική της χρησιμοποίησης της παθητικής φωνής: «Ο Πατριάρχης ηναγκάσθη να αφορίσει τους επαναστάτας» (Πολυχρονόπουλος, 1980: 440).

Ο σωβινισμός δεν έχει όρια. Τα ιστορικά σχολικά βιβλία έχουν μετατραπεί σε άμεσα όργανα πλύσης εγκεφάλου των μαθητών/τριών.

1.4.3. Τα Θρησκευτικά

«Ο Ελληνόπαις πρέπει να καταστή εν τω Δημοτικώ ακόμη Σχολείω 'δρων Χριστιανός', ίνα ούτω και η πεφιλωμένη Πατρίς μας καταστή κατά την […]προσφυά έκφρασιν του Αρχηγού της Εθνικής μας Κυβερνήσεως 'Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών'» (αριθ. εγκ. 625/5-5-72)[142].

Στη συνέχεια ο επιθεωρητής αιτιολογεί τη θέση της χούντας επιστρατεύοντας και απόψεις παιδαγωγών και φιλόσοφων για την καλλιέργεια της ηθικής αγωγής:

«Το θέμα των Θρησκευτικών είναι το σημαντικώτερον των εν τω Ελληνικώ Δημοτικώ Σχολείω διδασκομένων φρονηματιστικών μαθημάτων. Τούτο καθίσταται έκδηλον εκ του γεγονότος, ότι το σημερινόν ιδεώδες εν τη αγωγή του Ελληνοπαίδος είναι το Ελληνοχριστιανικό Ιδεώδες, εν κράμα δηλαδή πίστεως εις τον Θεόν και προσηλώσεως εις την Εθνικήν ιδέαν […] Και η χριστιανική ιδέα, ως φρόνημα υψηλόν και ως αλήθεια εξ αποκαλύψεως, μόνη αύτη εις τον σημερινόν ολόφρονα κόσμον είναι ικανή να 'αναδημιουργήση και αναπλάση αληθείς ανθρώπους'. […]

'Η τελειοτέρα διδασκαλία μένει χωρίς αξιόλογα αποτελέσματα, όταν ελλείπουν τα στοιχεία της Θρησκευτικής ευλαβείας, άνευ των οποίων αι άρισται προοπτικαί δεν έχουν το υπεράνθρωπον κύρος, το οποίον ημπορεί να θέλξη την παιδικήν ψυχήν' γράφει ο Ντιφρένς. Η ηθική διδ/λία – η κατά το Σύνταγμα ηθική αγωγή – είναι αύτη η χριστιανική ηθική. Ηθική άνευ θρησκευτικής θεμελιώσεως δεν δύναται να υπάρξη, δεν δύναται να μεταφραστή εις ηθικήν πράξιν, εις αγαθοεργίαν, 'εις ανθρωπίαν'[…]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Επιγραμματική είναι η εν προκειμένω σκέψις του Θεολόγου και παιδαγωγού Ζακς: 'Μόνον η Χριστιανική φιλοσοφία της ζωής και της Εκπαιδεύσεως, ημπορεί να δικαιολογήση την ύπαρξιν των θεμάτων, τα οποία διδάσκομεν εις εν πρόγραμμα, να ενώση ταύτα με την πείραν της σχολικής ζωής, να απαντήση εις τα αναρίθμητα 'διατί' των παιδιών και να δώση το νόημα του όλου'[…]»(όπ.π.)[143]

Συνάγουμε το συμπέρασμα ότι ο μαθητής/τρια μπορεί να βρει απαντήσεις στα αναρίθμητα «γιατί», που γεννά η παιδική του αναζήτηση μόνο μέσα στη χριστιανική φιλοσοφία. Και παρακάτω αναφέρεται:

«Η ελπίς είναι η δύναμις, η οποία μας φέρνει προς τα άνω, προς τα εμπρός, και μόνον η Θρησκεία κατά τον Καντ μας διδάσκει τι πρέπει να ελπίζωμεν»(όπ.π.)

Μήπως όμως υποκρύπτεται κάποια μετατόπιση από τη θεία τάξη στην ανθρώπινη τάξη; Αν ο μαθητής/τρια εκπαιδεύεται, ώστε να αισθάνεται ότι η εγκόσμια εξουσιαστική αρχή – σπίτι, οικογένεια, κοινωνία- ακολουθεί απλά το υπόδειγμα που εφαρμόζεται στους ουρανούς και καθαγιάζεται από την υπέρτατη εξουσία του Θεού, τότε με ευκολία δε θα μάθει να υπακούει αδιαμαρτύρητα και να αποδέχεται τις εντολές της εγκόσμιας εξουσίας;

Επιλέγουμε το βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης της Γ' δημοτικού για να επιβεβαιώσουμε τον παραπάνω ισχυρισμό μας. Το βιβλίο αρχίζει με την παραίνεση «*αγαπητό μου παιδί*» να' σαι καλό και φρόνιμο για να σ' αγαπά ο Χριστούλης, και ν' αποφεύγεις τις αταξίες γιατί ο Θεός θα σε τιμωρήσει.

«Θα ιδής μέσα σ' αυτό το βιβλίο καλούς ανθρώπους και παιδιά, που δοξάστηκαν από το Θεό, και κακούς, που τιμωρήθηκαν για τις αμαρτίες τους. Φρόντισε πάντοτε να παίρνεις παράδειγμα από τους καλούς, για να σε αγαπά ο Χριστός μας και να σε έχει ευλογημένο…»(Κοντονάτσιου,1972: 4).

Επιπλέον, σε όλες τις σελίδες του βιβλίου «*επικρατεί μια ατμόσφαιρα φόβου, απειλής και τιμωρίας. Οι δυισμοί καλό – κακό, ανταμοιβή – τιμωρία, υπακοή – ανυπακοή είναι πανταχού παρόντες. Οι καλοί ανταμείβονται πάντα, οι κακοί τιμωρούνται πάντα. Ο Θεός παρουσιάζεται καλός, αλλά και αυτοκρατορικός, παντοδύναμος, έτοιμος να επιβάλει την τιμωρία, όχι τόσο στοργικός, ούτε επιεικής, μα πάντα απειλητικός και τιμωρός, ιδιαίτερα όταν οι άνθρωποι δεν πράττουν αυτό που έχει*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ ΠΤΔΕ

διατάξει. Το νόημα είναι ξεκάθαρο: η υπακοή στο Θεό επιφέρει αγάπη· η ανυπακοή (ανεξαρτησία), την τιμωρία. Αποτέλεσμα: ο δύστυχος μαθητής μένει μ' ένα συναίσθημα δέους, ανημποριάς και φόβου. Έτσι, οι μαθητές μαθαίνουν από πολύ νωρίς στη ζωή να υπακούν μάλλον παρά ν' αμφισβητούν τις αρχές».

Ειδικά με τον τρόπο που παρουσιάζεται το προπατορικό αμάρτημα, «*ο μύθος του δέντρου της γνώσης μπορεί να παραλληλιστεί με τη σχολική μέθοδο που εφαρμόζεται – απαγορεύεται να φας καρπούς απ' αυτό το δέντρο / επιτρέπεται να μάθεις μόνον ό,τι ο δάσκαλος λέει και το σχολικό βιβλίο γράφει*» (Πολυχρονόπουλος, 1980: 450-451).

Με την θεοκρατική ερμηνεία του κόσμου αποτρέπεται ο ορθολογισμός, η κριτική σκέψη, η τάση για έρευνα και το γνωρίζουν πολύ καλά αυτό οι δικτάτορες.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1.4.4. Η Γυμναστική

Το μάθημα της Γυμναστικής- εξαιτίας του «ευγενούς», κατά το καθεστώς , σκοπού που καλείται να παίξει- αναβαθμίζεται και συστηματοποιείται. Οργανώνονται τοπικά παιδαγωγικά συνέδρια Σωματικής αγωγής , με υποδειγματικές διδασκαλίες , το περιεχόμενο των οποίων εναρμονίζεται στη βούληση του καθεστώτος. (αριθ. εγκ.705/3/17-3-70). Επισημαίνεται, ότι ο προγραμματισμός, η ακρίβεια και η μεθοδικότητα της διδασκαλίας παρακολουθείται στενά από τον επιθεωρητή.

Κατά την ανασύνταξη των εβδομαδιαίων προγραμμάτων λειτουργίας των σχολείων, βάσει του νέου αναλυτικού προγράμματος, η διδασκαλία του μαθήματος ορίζεται «*εντός των (4) πρώτων προμεσημβρινών ωρών ή εντός των (3) τελευταίων απογευματινών, καθ' όσον διά της μη εντάξεως του μαθήματος εντός των ανωτέρω ωρών, δεν επιτυγχάνονται οι […] επιδιωκόμενοι σκοποί*» (αριθ. εγκ.2465/29-10-69)[144].

Το παραπάνω σκεπτικό ενισχύεται και από την παρέμβαση του νομάρχη με εγκύκλιο-διαταγή του, με την οποία καλεί τους εκπαιδευτικούς «*όπως το*

δι' ετέρων διαταγών ημών και του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας κοινοποιηθέν πρόγραμμα της Σωματικής Αγωγής και των αγωνισμάτων εις τα σχολεία διεξάγηται κανονικώς και υπό το έντονον διαφέρον πάντων, διότι ούτω θα επιτευχθώσιν καλλίτερον και ασφαλέστερον τα υπό της Πολιτείας και της ιστορικής ευθύνης προσδοκώμενα» (αριθ. εγκ. 3018/3-12-69)[145].

Έτσι, στην εγκύκλιο που στέλνει ο επιθεωρητής με την έναρξη του σχολικού έτους 1972-73 στις συστάσεις του για τη διδασκαλία των μαθημάτων αναφέρεται και στο μάθημα της Γυμναστικής λέγοντας, πως θα πρέπει να διδάσκεται ανελλιπώς και να καταγράφεται η διδαχθείσα ύλη του στο σχετικό βιβλίο. Ακόμη τονίζει ότι «*Δι' εκάστην ώραν Γυμναστικής θα πρέπη να έχη ο διδάσκαλος το σχετικόν πρόγραμμα ημερησίας γυμνάσεως*» (αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72)[146]. Στην εγκύκλιο του νομαρχιακού επιθεωρητή δε, το μάθημα της γυμναστικής καθίσταται ισότιμο με τα άλλα μαθήματα, με το επιχείρημα ότι στην εκπαίδευση των αρχαίων Ελλήνων κατείχε την πρώτη θέση (αριθ. εγκ.1785/11/8-9-72)[147].

Στόχος του μαθήματος είναι «*Οι μαθηταί δέον να εκμάθωσι να εκτελώσι γυμναστικάς ασκήσεις αναλόγους των ψυχοσωματικών των ικανοτήτων υπό ευχέρειαν κινήσεων και ακρίβειαν, και να διαγωνίζονται εις κατάλληλα διαγωνιστικά παίγνια. Επίσης να βαδίζωσι μετά ευτονίας και χάριτος τη συνοδεία άσματος και άνευ τοιούτου και να εθισθώσιν από τα πρώτας τάξεις του Δημ. Σχολείου εις την αγωνιστικήν[…]*»(αριθ. εγκ. 2464/41/23-10-69)[148].

Στα πλαίσια αναβάθμισης του μαθήματος της γυμναστικής, που πλέον συγκαταλέγεται στα πλέον φρονηματιστικά μαθήματα, για πρώτη φορά οργανώνονται και τέσσερα «*Ημερήσια τοπικά Παιδαγωγικά Συνέδρια Σωματικής Αγωγής*» σε αντίστοιχα σχολεία χωριών (αριθ. εγκ.705/3/17-3-70)[149].

1.5. Τα φυσιογνωστικά μαθήματα

Το καθεστώς συνδέει την καλλιέργεια και ανάπτυξη της σκέψης και πρωτοβουλίας των μαθητών/τριών, με την αναβάθμιση της παροχής της

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

γνώσης. Κρίνοντας ως αναχρονιστικό το σύστημα της γενικής εκπαίδευσης και θέτοντας ως σκοπό την άνοδο της στάθμης της παρεχόμενης εκπαίδευσης ,προβαίνει στην υιοθέτηση μέτρων εξύψωσης της πνευματικής, μορφωτικής και εν γένει πολιτιστικής στάθμης του λαού, όπως επιβάλλουν οι σύγχρονες κοινωνικές, επαγγελματικές και εν γένει πολιτιστικές συνθήκες της εποχής (αριθ. εγκ. 2442/11-11-70,σ.1)[150] .

«[…] η Εθνική μας Παιδεία […] οφείλει σήμερον να ανταποκριθή έτι πληρέστερον και προς τα άτεγκτα και μη επιδεχόμενα αναβολήν αιτήματα, τα οποία προβάλλει σήμερον η καταπληκτική πρόοδος των θετικών ιδία επιστημών και της τεχνολογίας»(αριθ. εγκ.2/1/29-9-71,σ.2)[151]. Έτσι, όπως οι εξελίξεις επιτάσσουν τα φυσιογνωστικά μαθήματα αναβαθμίζονται.

Σύμφωνα με το υπ' αριθ. 702/16-10-69 αναλυτικό πρόγραμμα το μάθημα της Φυσικής ιστορίας υφίσταται σημαντικές μεθοδολογικές αλλαγές κατά τη διδασκαλία του. Βασικός σκοπός του μαθήματος ορίζεται:

«η αφύπνισις και η διατήρησις της περιεργείας του μαθητού και η διά της περιεργείας ταύτης διαμόρφωσις της διανοίας του αφ' ενός και αφ' ετέρου ο εφοδιασμός του διά πρακτικών και χρησίμων γνώσεων ως και η αύξησις της αποδόσεως της παραγωγικής του δραστηριότητος. Ο ανωτέρω γενόμενος καθορισμός της σημασίας και του σκοπού του μαθήματος της Φυσικής Ιστορίας, οδηγεί ημάς εις την διαπίστωσιν, ότι την μέθοδον διδ/λίας τούτου δέον, όπως χαρακτηρίζουν αι εξής δυο βασικαί αρχαί: 1. Η διδ/λία να στηρίζεται και θεμελιούται εις την παρατήρησιν των εξεταζομένων όντων και εις την προσωπικήν εμπειρίαν των μαθητών.[…] 2. Η διδ/λία πρέπει να προσαρμόζεται εις τε το περιβάλλον και εις τας ανάγκας των μαθητών: Γεωργικάς, βιομηχανικάς, ναυτικάς, οικιακάς κ.λ.π.»(αριθ. εγκ.369/24/4-3-72)[152].

Είναι φανερό πως γίνεται προσπάθεια να συνδεθεί η παροχή της γνώσης με την πρακτική και επαγγελματική αγωγή. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινούνται τόσο η οργάνωση των εκδρομών, όσο και η λειτουργία του σχολικού κήπου, το σχολικό ζωοτροφείο, οι συλλογές ταριχευμένων ζώων και φυτών, όπως και η προβολή κινηματογραφικών ταινιών, που αναφέρονται στην ανάπτυξη των φυτών ή τη ζωή των ζώων .

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Σκόπιμον θα είναι να προσθέσωμεν, ότι το σχολικόν μουσείον ζώων και φυτών πρέπει να είναι έργον του μαθητού, υπό την καθοδήγησιν του διδ/λου, οσάκις αύτη κρίνεται χρήσιμος» (όπ.π.,σ.4)[153].

Θεμελιώδους σημασίας διδακτική αρχή- για τα παραπάνω κυρίως μαθήματα - αποτελεί η εποπτεία, η οποία όμως *«Παρά τη θεμελιώδη σημασία της, η αρχή αύτη ελάχιστα θεραπεύεται εις τα σχολεία της πατρίδος μας, επί μεγίστη ζημία του παιδαγωγικού και διδακτικού έργου των. Την απαράδεκτον και αναχρονιστικήν αυτήν κατάστασιν είμεθα αποφασισμένοι να θεραπεύσωμεν, εν συνδυασμώ προς τα νέα μέτρα εσωτερικής και εξωτερικής αναδιαρθρώσεως των σχολείων της γενικής εκπαιδεύσεως. Η θεραπεία αύτη θα επέλθη διττώς: αφ' ενός μεν διά του εφοδιασμού των σχολείων διά συγχρόνων οπτικοακουστικών οργάνων και λοιπών μέσων διδασκαλίας, αφ' ετέρου δε διά της αξιοποιήσεως υφ' υμών του υλικού αυτού, αλλά και του υπάρχοντος, εις τον μέγιστον βαθμόν»* (όπ.π.,σ.2).

Έτσι από το 1969 συστήνεται ο εφοδιασμός του σχολείου με οπτικοακουστικά όργανα και μέσα διδασκαλίας από την αγορά κινηματογραφικών μηχανών, προβολέων, μέχρι και την κατασκευή οργάνων από τους μαθητές/τριες.

«Επειδή ο κινηματογράφος διά των καταλλήλων ταινιών του συμβάλλει τα μέγιστα εις την αγωγήν, συνιστώμεν, όπως οι έχουσαι δυνατότητας σχολικαί Εφορείαι προβώσιν εις τας κατά τ' ανωτέρω ενεργείας διά την προμήθειαν κινηματογραφικής μηχανής»(αριθ. εγκ. 2697/10-11-69)[154].

Βεβαίως, παρά τις βαρύγδουπες εξαγγελίες του καθεστώτος, ότι η παιδεία αποτελεί το κυρίαρχο μέλημα, παρατηρούμε ότι λαμβάνουν μέτρα εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης, χωρίς κρατικά κονδύλια, αλλά παραπέμπουν για την πληρωμή στο ταμείο της Σχολικής Εφορείας ή στους ιδίους τους μαθητές/τριες με προσωπικές τους κατασκευές .

«[…] όπως τα εν εκάστω σχολείω υφιστάμενα εποπτικά μέσα διδασκαλίας χρησιμοποιούνται επωφελώς κατά τας διδασκαλίας και μη μένωσι αδρανή. Ιδιαιτέρως τα διδακτικά όργανα Φυσικής Πειραματικής και Χημείας δέον να ταξινομηθώσι και ελεχθώσι ως προς την καλήν λειτουργίαν των και τοποθετώσι εις ιδιαιτέρας μεταλλικάς

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ή μη οργανοθήκας, τας οποίας, εάν δεν έχη το σχολείον, δύνασθε να προμηθευθήτε εκ του εμπορίου κατά τα κεκανονισμένα. Οι παντός είδους χάρται να είναι τοποθετημένοι εις καταλλήλους χαρτοστάτας αι δε εικόνες Φυσικής Ιστορίας και Θρησκευτικών εις ερμάρια υπό τάξιν απόλυτον. Έκαστον διδασκόμενον τμήμα […] να κατασκευάζη βιολογικούς πίνακας φυτών και ζώων, να ταριχεύη πτηνά και ζώα και να καταρτίζη συλλογάς εκ πετρωμάτων – ορυκτών - μεταλλευμάτων και προϊόντων γεωργικών, δασικών και βιομηχανικών, τα οποία οι μαθηταί θα ευρίσκωσιν εν τω αμέσω αυτών περιβάλλοντι ή επί τη αιτήσει δι' αλληλογραφίας με έτερα σχολεία.» (αριθ. εγκ.2841/20-11-69)[155].

Στα πλαίσια καλλιέργειας της αρχής της εποπτείας αλλά κυρίως για επικοινωνιακούς λόγους- όπως θα διαφανεί παρακάτω- οργανώνεται η πρώτη έκθεση εποπτικών μέσων.

«Έχοντες υπ' όψιν το γεγονός, ότι εις πολλά δημοτικά σχολεία της Περιφερείας μας εχορηγήθη προσφάτως υπό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας ικανός αριθμός εποπτικών μέσων διδασκαλίας, ήτοι οργάνων Φυσικής και Χημείας και την ανάγκην,[…] όπως αποκτήσωμεν την δέουσαν οικείωσιν προς ταύτα διά την ορθήν χρήσιν των […], όπως κατά την μίαν ημέραν του α΄15/νθημέρου του προσεχούς μηνός Φεβρουαρίου 1970 διοργανωθή […] έκθεσις με τα οικεία όργανα, χημικάς ουσίας ή ορυκτά […]» (αριθ. εγκ. 3022/45/2-12-69)[156].

Η πρώτη κρατική δαπάνη που καταγράφεται στο αρχείο, αναφορικά με το εν λόγω θέμα περιγράφεται παρακάτω:

«Ευρισκόμεθα εις την ευχάριστον θέσιν να γνωρίσωμεν υμίν, ότι παρελήφθησαν 3.800 προβολείς σταθερών διαφανών εικόνων, (φιλμ- στριπς και σλάιτς FILMSTRIPS-SLIDES PROJECTORS), οι οποίοι θα διανεμηθούν εις τα πολυθέσια σχολεία της χώρας (τριθέσια και άνω), καθώς και εις σημαντικόν αριθμόν διθεσίων. Αναμένεται συντόμως η άφιξις 2.000 προσέτι τεμαχίων διά τα υπόλοιπα διθέσια σχολεία. Έχουν επίσης προβλεφθή πιστώσεις εις τον προϋπολογισμόν του τρέχοντος οικονομικού έτους διά την προμήθειαν ετέρων 2.000 τεμαχίων διά τα μονοθέσια σχολεία. […]. Εις έκαστον σχολείον, το οποίον θα λάβη προβολέα, θα χορηγηθή μία σειρά εκ 2.500 εγχρώμων εικόνων, σχετικών με την διδασκομένην ύλην της Φυσικής Ιστορίας και Γεωγραφίας, εις τας τέσσαρας ανωτέρας τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Αι εικόναι αύται καλύπτουν

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

165 εν όλω θέματα. Η εισαγωγή εις τόσην ευρείαν έκτασιν του εποπτικού αυτού οργάνου θα αποτελέση σταθμόν διά τα Δημοτικά Σχολεία της Πατρίδος μας, εν τη ουσία όμως δέον να θεωρηθή, ως η απαρχή του σταδιακού εξοπλισμού όλων των σχολείων,[…]»(αριθ. εγκ. 560/15-4-72)[157].

Η δεύτερη κατεύθυνση- στα πλαίσια εκσυγχρονισμού της γενικής εκπαίδευσης- που ανέλαβε το καθεστώς, είναι η αξιοποίηση των οπτικοακουστικών οργάνων και λοιπών μέσων διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς, με τη διοργάνωση παιδαγωγικών συνεδρίων.

Συνακόλουθα, *«Η Δ/νσις Επαγγ. Προσανατολισμού και Εποπτικών Μέσων ωργάνωσε κατά τας θερινάς διακοπάς τ. έτους τέσσαρα σεμινάρια μετεκπαιδεύσεως δασκάλων εις τα εποπτικά μέσα (εις Πάτρας και Καβάλαν) εις τα οποία έλαβον μέρος περί τους χιλίους διδάσκαλοι.αν ληφθή υπ' όψιν ότι και κατά το παρελθόν είχον οργανωθή τοιαύτα σεμινάρια […] το γενικόν σύνολον των διδασκάλων αυτών είναι λίαν υψηλόν. Οι διδάσκαλοι αυτοί πρέπει να αναλάβουν την διδασκαλίαν του μαθήματος της Φυσικής Πειραματικής και Χημείας, ως επίσης και την πρακτικήν εξάσκησιν των συναδέλφων των εις την χρήσιν του εποπτικού υλικού, είτε εις τα πλαίσια της σχολικής μονάδος, εις ην υπηρετούν, είτε εις τοπικά συνέδρια, […]»* (αριθ.εγκ.2442/11-11-70)[158].

Παρατηρούμε ότι, εκτός του ότι τα «μέτρα εκσυχγρονισμού» που λαμβάνουν δεν κοστίζουν ιδιαίτερα στο κράτος, λειτουργούν πολύ καλά επικοινωνιακά ως προς το θεαθήναι, περνούν την προπαγανδιστική τους γραμμή και μεταθέτουν το θέμα της επιμόρφωσης ή αυτομόρφωσης στα νέα μέσα, στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

1.5.1. Η «λογική» και το περιεχόμενο της διοργάνωσης των συνεδρίων

Στα πλαίσια αναβάθμισης της στάθμης της εκπαίδευσης και παρακολούθησης των τρεχουσών αναγκών, όπως υποστηρίζει το καθεστώς, προβαίνει στην *«επιβαλλομένην επιμόρφωσιν πάντων και ιδιαιτέρως των νέων διδασκάλων[…]»*(αριθ. εγκ.1163/23/29-4-69, σ.1)[159] και επιδίδεται στη διοργάνωση ημερήσιων τοπικών παιδαγωγικών συνεδρίων σ' ένα στενά οριοθετημένο και προπαγανδιστικό πλαίσιο. *«Δεδομένου δε, ότι η εν τω σχολείω εργασία γίνεται επί τη βάσει προγραμμάτων, μεθόδων, μορφωτικού υλικού και μέσων, τα οποία καθορίζονται και αποτελούν συνάρτησιν της Παιδαγωγικής Επιστήμης, η οποία υπόκειται εις συνεχή ανέλιξιν και διεύρυνσιν, εκτιμητέον, πόσον είναι επιβεβλημένον οι υπηρετούντες το λειτούργημα της αγωγής να παρακολουθώσι την επιστήμην ταύτην εν τη εξελίξει της και να είναι ενήμεροι των πορισμάτων της. Η τοιαύτη ανάγκη, πρόδηλος, καθίσταται πλέον ή έντονος και επιτακτική, εφ' όσον διαλογισθή τις το μέγα και ιερόν έργον, το οποίον έχει να επιτελέση σήμερον το*

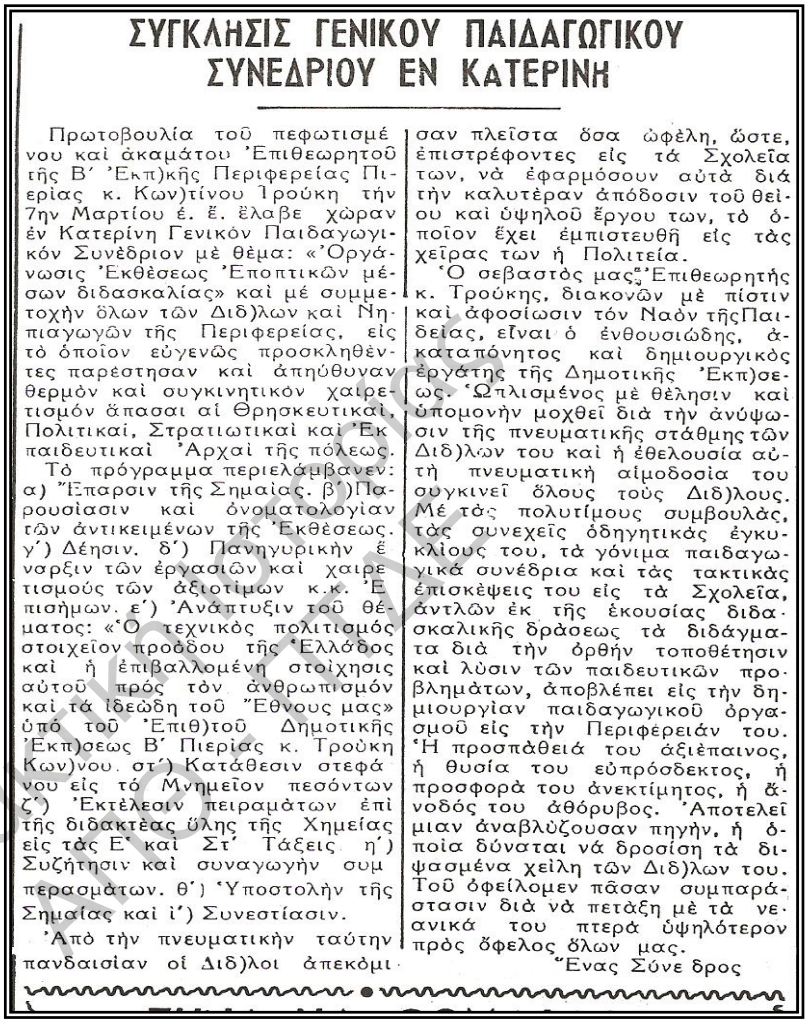

ΣΥΓΚΛΗΣΙΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΝ ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Πρωτοβουλία τοῦ πεφωτισμένου καὶ ἀκαμάτου Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Β΄ Ἐκπ)κῆς Περιφερείας Πιερίας κ. Κων)τίνου Ἰρούκη τήν 7ην Μαρτίου ἐ. ἔ. ἔλαβε χώραν ἐν Κατερίνη Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριον μὲ θέμα: «Ὀργάνωσις Ἐκθέσεως Ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας» καὶ μέ συμμετοχὴν ὅλων τῶν Διδ)λων καὶ Νηπιαγωγῶν τῆς Περιφερείας, εἰς τὸ ὁποῖον εὐγενῶς προσκληθέντες παρέστησαν καὶ ἀπηύθυναν θερμὸν καὶ συγκινητικὸν χαιρετισμόν ἅπασαι αἱ Θρησκευτικαί, Πολιτικαί, Στρατιωτικαὶ καὶ Ἐκπαιδευτικαὶ Ἀρχαὶ τῆς πόλεως.

Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανεν: α) Ἔπαρσιν τῆς Σημαίας. β΄)Παρουσίασιν καὶ ὀνοματολογίαν τῶν ἀντικειμένων τῆς Ἐκθέσεως. γ΄) Δέησιν. δ΄) Πανηγυρικὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν καὶ χαιρετισμούς τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. Ἐπισήμων. ε΄) Ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος: «Ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς στοιχεῖον προόδου τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπιβαλλομένη στοίχησις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀνθρωπισμόν καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἔθνους μας» ὑπὸ τοῦ Ἐπιθ)τοῦ Δημοτικῆς Ἐκπ)σεως Β΄ Πιερίας κ. Τροὺκη Κων)νου. στ΄) Κατάθεσιν στεφάνου εἰς τὸ Μνημεῖον πεσόντων ζ΄) Ἐκτέλεσιν πειραμάτων ἐπὶ τῆς διδακτέας ὕλης τῆς Χημείας εἰς τὰς Ε΄ καὶ Στ΄ Τάξεις η΄) Συζήτησιν καὶ συναγωγὴν συμπερασμάτων. θ΄) Ὑποστολὴν τῆς Σημαίας καὶ ι΄) Συνεστίασιν.

Ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ταύτην πανδαισίαν οἱ Διδ)λοι ἀπεκόμισαν πλεῖστα ὅσα ὠφέλη, ὥστε, ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ Σχολεῖα των, νὰ ἐφαρμόσουν αὐτὰ διὰ τὴν καλυτέραν ἀπόδοσιν τοῦ θείου καὶ ὑψηλοῦ ἔργου των, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς χεῖρας των ἡ Πολιτεία.

Ὁ σεβαστὸς μας Ἐπιθεωρητὴς κ. Τρούκης, διακονῶν μὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τὸν Ναὸν τῆς Παιδείας, εἶναι ὁ ἐνθουσιώδης, ἀκατάπονητος καὶ δημιουργικὸς ἐργάτης τῆς Δημοτικῆς Ἐκπ)σεως. Ὡπλισμένος μὲ θέλησιν καὶ ὑπομονὴν μοχθεῖ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τῶν Διδ)λων του καὶ ἡ ἐθελουσία αὐτὴ πνευματικὴ αἱμοδοσία του συγκινεῖ ὅλους τοὺς Διδ)λους. Μὲ τὰς πολυτίμους συμβουλάς, τὰς συνεχεῖς ὁδηγητικὰς ἐγκυκλίους του, τὰ γόνιμα παιδαγωγικὰ συνέδρια καὶ τὰς τακτικὰς ἐπισκέψεις του εἰς τὰ Σχολεῖα, ἀντλῶν ἐκ τῆς ἐκουσίας διδασκαλικῆς δράσεως τὰ διδάγματα διὰ τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν καὶ λύσιν τῶν παιδευτικῶν προβλημάτων, ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν παιδαγωγικοῦ ὀργασμοῦ εἰς τὴν Περιφέρειάν του. Ἡ προσπάθειά του ἀξιέπαινος, ἡ θυσία του εὐπρόσδεκτος, ἡ προσφορά του ἀνεκτίμητος, ἡ ἄνοδός του ἀθόρυβος. Ἀποτελεῖ μιαν ἀναβλύζουσαν πηγήν, ἡ ὁποία δύναται νά δροσίση τὰ διψασμένα χείλη τῶν Διδ)λων του. Τοῦ ὀφείλομεν πᾶσαν συμπαράστασιν διὰ νὰ πετάξη μὲ τὰ νεανικά του πτερὰ ὑψηλότερον πρὸς ὄφελος ὅλων μας.

Ἕνας Σύνεδρος

Πηγή Γ.2: *Νέα Εποχή, 21-3-70*

Διδακτορική Διατριβή

σχολείον διά την ανύψωσιν και αναδημιουργίαν της Ελληνικής Κοινωνίας, δι' ην η μεγίστη και γιγαντιαία καταβαλλομένη σήμερον προσπάθεια της Εθνικής ημών Κυβερνήσεως, του Κράτους και πάντων. Το σχολείον εις την τοιαύτην και τοσαύτην προσπάθειαν είναι πρόδρομος και οδηγητής.[…] Υπό το μέτρον τούτο της βαθείας εκτιμήσεως του έργου της Παιδείας και του Λειτουργού ταύτης εντός και εκτός του σχολείου, ανακοινούμεν, ότι κατά το δίμηνον, μέχρι του τέλους του τρέχοντος σχολικού έτους,[…] θα λάβωσι χώραν εις την Περιφέρειά μας ημερήσια τοπικά Παιδαγωγικά Συνέδρια, ων έκαστον θα περιλαμβάνη

υποδειγματικήν διδασκαλίαν μαθήματος τινος εις τάξιν ή τάξεις δημοτικού σχολείου, παρουσία των συνέδρων.» (όπ. π.σ.2)[160].

Έτσι λαμβάνουν χώρα «Παιδαγωγικά Συνέδρια», τα οποία έχουν ως αντικείμενο τη Φυσική Ιστορία , τη διδασκαλία του ποιήματος, την ανάγνωση και την Ιστορία . Πριν από κάθε διδασκαλία προηγείτο εισήγηση σχετικού θέματος από τον διευθυντή που ανήκει ο κάθε επιμορφωτής δάσκαλος/α.(αριθ. εγκ. 1445/26/26-5-69).

Β΄ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
Π Ι Ε Ρ Ι Α Σ

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Γενικού Παιδαγωγικού Συνεδρίου Διδασκάλων
συγκαλουμένου έν Κατερίνη τῇ 7η Μαρτίου 1970

Ὥρα 8.30΄	-Ἔπαρσις τῆς Σημαίας.
Ὥρα 8.40΄	-Παρουσίασις καί ὀνοματολογία τῶν ἀντικειμένων τῆς Ἐκθέσεως(ὀρυκτῶν,χημικῶν οὐσιῶν,ὀργάνων)ὑπό τῶν διδασκάλων τῶν ὁμάδων σχολείων.
Ὥρα 9.30΄	-Προσέλευσις ἀξιοτίμων κ.κ.Ἐπισήμων. -Δέησις. -Πανηγυρική ἔναρξις ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. -Χαιρετισμοί ἀξιοτίμων κ.κ.Ἐπισήμων πρός τούς κ.κ. συνέδρους.
Ὥρα 10.30΄	-Ἀνάπτυξις τοῦ θέματος ὑπό Ἐπιθ/τοῦ Δημοτικῆς Ἐκπ/σεως κ.Κων/τίνου Τρούκη ."Ὁ τεχνικός πολιτισμός στοιχεῖον προόδου τῆς Ἑλλάδος καί ἡ ἐπιβαλλομένη στοίχησις αὐτοῦ πρός τόν ἀνθρωπισμόν καί τά ἰδεώδη τοῦ Ἔθνους μας."
Ὥρα 10.45΄	- Διάλειμμα. -Κατάθεσις στεφάνου ὑπό κ.κ.Συνέδρων εἰς τό Μνημεῖον Πεσόντων παρουσίᾳ τῶν Ἀρχῶν. -Ἀποχώρησις κ.κ.Ἐπισήμων.
Ὥρα 11.30΄	-Ἐκτέλεσις πειραμάτων ἐπί διδακτέας ὕλης τῆς Χημείας εἰς τάς Ε΄καί Στ΄ τάξεις.
Ὥρα 13.00΄	-Συζήτησις καί συναγωγή συμπερασμάτων.
Ὥρα 14.00΄	-Λῆξις ἐργασιῶν Συνεδρίου-Ὑποστολή Σημαίας. -Ἐθνικός Ὕμνος.
Ὥρα 14.30΄	-Συνεστίασις.

Πηγή Γ.3: πρόγραμμα συνεδρίου (αριθ. εγκ.464/1/23-2-70).

Από το περιεχόμενο των υποδειγματικών όσο και από το στήσιμο των συνεδρίων φαίνεται πως η όλη διοργάνωση των συνεδρίων εντάσσεται στην πάγια τακτική του καθεστώτος για «διαφώτιση» κυρίως των δασκάλων στους σκοπούς του καθεστώτος παρά στην επιμόρφωσή τους.

Την επόμενη σχολική χρονιά και συγκεκριμένα στην 7-3-70 συγκροτείται «*Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριο*», σε σχολείο της Κατερίνης,

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

στα μαθήματα της Φυσικής και της Χημείας και παράλληλη έκθεση εποπτικών μέσων διδασκαλίας των εν λόγω μαθημάτων. Σκοπός του συνεδρίου ορίζεται – πέρα από τα όσα καθορίζει η σχετική εγκύκλιο- *«και η έντονος προβολή του Εκπαιδευτικού και του έργου του εν τη κοινωνία»* (αριθ. εγκ. 646/1/23-2-70)[161]. Η πηγή Γ.2 έρχεται να συμπληρώσει το μήνυμα της εγκυκλίου. Αποδεικνύεται ολοφάνερα, ότι ο κυρίαρχος στόχος των παραπάνω συνεδρίων είναι καθαρά επικοινωνιακός και η επιλογή της διοργάνωσή τους σε τοπικό επίπεδο από το υπουργείο ενισχύει το παραπάνω σκεπτικό. Αν μελετήσουμε και το πρόγραμμα του συνεδρίου (πηγή Γ.3) , είναι αξιοσημείωτος ο χρόνος που διατίθεται για τις καθιερωμένες τελετουργίες (έπαρση της σημαίας, δέησις, κατάθεσις στεφάνου, υποστολή σημαίας, εθνικός ύμνος) και χαιρετισμούς από τους «γνωστούς» επισήμους (στρατιωτικές αρχές και νομάρχη) όσο και τη διαφωτιστική ομιλία του επιθεωρητή, σε σχέση με τα αμιγώς διδακτικά θέματα στη βάση των οποίων οργανώθηκε το συνέδριο.

Τα αποτελέσματα και η αξιολόγηση του παραπάνω συνεδρίου όσο και η επίτευξη του «ουσιαστικού» του στόχου καταγράφονται χαρακτηριστικά στην εγκύκλιο που στέλνει στα σχολεία μία εβδομάδα μετά ο επιθεωρητής λέγοντας τα εξής: *«Το έργον μας παρακολουθείται αγρύπνως και μετ' εξόχου ενδιαφέροντος υπό της Πολιτείας, προσέτι δε η εργατικότης μας, η συμπεριφορά μας και η εν γένει δραστηριότης μας τόσον η σχολική, όσον και ιδιατέρως η εξωσχολική επί τους πάντας εν τη κοινωνία.[…]. Τεκμήριον των ανωτέρω αποτελούσιν οι κατά το Συνέδριον εκφωνηθέντος έξοχοι λόγοι του κ. Νομάρχου και του κ. Ανωτέρου Στρατιωτικού Διοικητού Νομού Πιερίας»* (αριθ. εγκ. 443/2/16-3-70)[162].

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ, ΠΤΔΕ

Εξαιτίας της εξαιρετικής «επιτυχίας» του παραπάνω συνεδρίου κατά τα λεγόμενα των «αρχών» ο επιθεωρητής προαναγγέλλει την διοργάνωση τοπικών παιδαγωγικών συνεδρίων για το μήνα Απρίλιο και Μάιο. Στα πλαίσια δε της αναβάθμισης της γνώσης – όπως αναφέρεται στην ίδια εγκύκλιο- επιβάλλεται κάθε σχολείο να αποκτήσει όλα τα όργανα και χημικές ουσίες εκτέλεσης πειραμάτων Φυσικής και Χημείας καθώς και οργανοθήκες και προθήκες για την τοποθέτηση και φύλαξή τους. Ευαγγελιζόμενο – το καθεστώς- την αναδόμηση του «*Νέου Σχολείου*» και εκμεταλλευόμενο την αρχή της εποπτείας, παρατήρησης και σύνθεσης από τους μαθητές/τριες, απαιτεί τη δημιουργία εργαστηρίου, χωρίς να γίνεται λόγος για χρηματική επιδότηση των παραπάνω μέτρων. «*Επειδή όμως*

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

επιδότηση των παραπάνω μέτρων. «*Επειδή όμως απαίτησις ορθή και επωφελής του Νέου Σχολείου είναι, όπως εκάστην διδασκαλίαν ακολουθή η έκφρασις και η άσκησις των μαθητών και η διά των ιδίων χειρών αυτών κατασκευή οργάνων τινών διά προχείρων μέσων, δέον, όπως από τούδε αντιμετωπισθή το θέμα δημιουργίας εργαστηρίων εις τινα σχολεία της Περιφερείας μας διά τον σκοπόν τούτον. Τίποτε δεν δύναται να αντικαταστήση την εργασίαν του χειρός. Διά της εργασίας ταύτης η διδασκαλία εμπεδούται απολύτως και η χαρά της δημιουργίας πληροί τας καρδίας των μαθητών.*

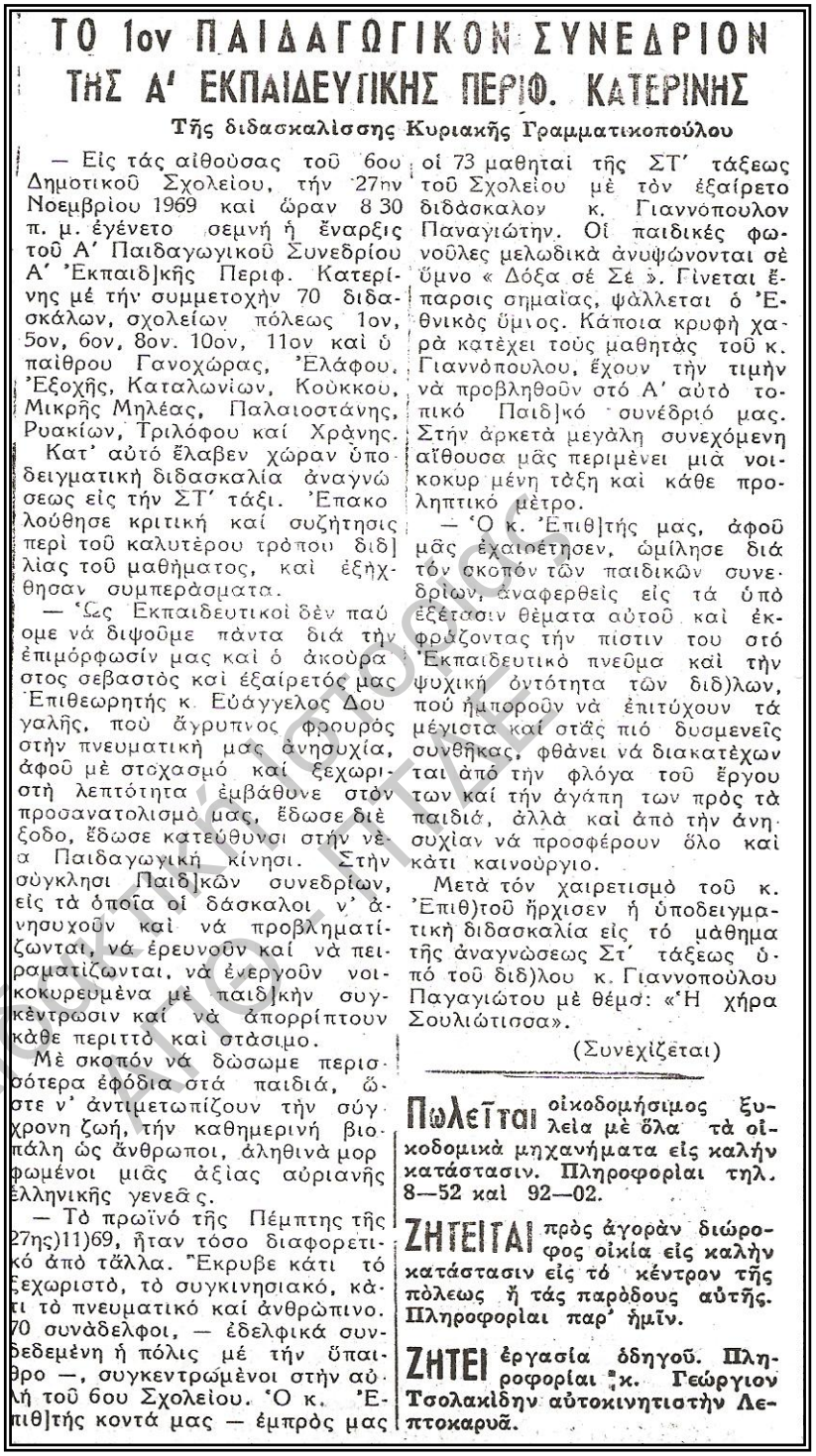

ΤΟ 1ον ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ
ΤΗΣ Α' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦ. ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Τῆς διδασκαλίσσης Κυριακῆς Γραμματικοπούλου

— Εἰς τάς αἰθούσας τοῦ 6ου Δημοτικοῦ Σχολείου, τήν 27ην Νοεμβρίου 1969 καί ὥραν 8 30 π. μ. ἐγένετο σεμνή ἡ ἔναρξις τοῦ Α' Παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου Α' Ἐκπαιδ]κῆς Περιφ. Κατερίνης μέ τήν συμμετοχήν 70 διδασκάλων, σχολείων πόλεως 1ον, 5ον, 6ον, 8ον. 10ον, 11ον καί ὑ παίθρου Γανοχώρας, Ἐλάφου, Ἐξοχῆς, Καταλωνίων, Κοὐκκου, Μικρῆς Μηλέας, Παλαιοστάνης, Ρυακίων, Τριλόφου καί Χράνης.

Κατ' αὐτό ἔλαβεν χώραν ὑποδειγματική διδασκαλία ἀναγνώσεως εἰς τήν ΣΤ' τάξι. Ἐπακολούθησε κριτική καί συζήτησις περί τοῦ καλυτέρου τρόπου διδ]λίας τοῦ μαθήματος, καί ἐξήχθησαν συμπεράσματα.

— Ὡς Ἐκπαιδευτικοί δέν παύομε νά διψοῦμε πάντα διά τήν ἐπιμόρφωσίν μας καί ὁ ἀκούραστος σεβαστός καί ἐξαίρετός μας Ἐπιθεωρητής κ. Εὐάγγελος Δουγαλῆς, πού ἄγρυπνος φρουρός στήν πνευματική μας ἀνησυχία, ἀφοῦ μέ στοχασμό καί ξεχωριστή λεπτότητα ἐμβάθυνε στόν προσανατολισμό μας, ἔδωσε διέξοδο, ἔδωσε κατεύθυνσι στήν νέα Παιδαγωγική κίνησι. Στήν σύγκλησι Παιδ]κῶν συνεδρίων, εἰς τά ὁποῖα οἱ δάσκαλοι ν' ἀνησυχοῦν καί νά προβληματίζωνται, νά ἐρευνοῦν καί νά πειραματίζωνται, νά ἐνεργοῦν νοικοκυρευμένα μέ παιδ]κήν συγκέντρωσιν καί νά ἀπορρίπτουν κάθε περιττό καί στάσιμο.

Μέ σκοπόν νά δώσωμε περισσότερα ἐφόδια στά παιδιά, ὥστε ν' ἀντιμετωπίζουν τήν σύγχρονη ζωή, τήν καθημερινή βιοπάλη ὡς ἄνθρωποι, ἀληθινά μορφωμένοι μιᾶς ἀξίας αὐριανῆς ἑλληνικῆς γενεᾶς.

— Τό πρωϊνό τῆς Πέμπτης τῆς 27ης)11)69, ἦταν τόσο διαφορετικό ἀπό τάλλα. Ἔκρυβε κάτι τό ξεχωριστό, τό συγκινησιακό, κάτι τό πνευματικό καί ἀνθρώπινο. 70 συνάδελφοι, — ἐδελφικά συνδεδεμένη ἡ πόλις μέ τήν ὕπαιθρο —, συγκεντρωμένοι στήν αὐλή τοῦ 6ου Σχολείου. Ὁ κ. Ἐπιθ]τής κοντά μας — ἐμπρός μας οἱ 73 μαθηταί τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Σχολείου μέ τόν ἐξαίρετο διδάσκαλον κ. Γιαννόπουλον Παναγιώτην. Οἱ παιδικές φωνοῦλες μελωδικά ἀνυψώνονται σέ ὕμνο « Δόξα σέ Σέ ». Γίνεται ἔπαρσις σημαίας, ψάλλεται ὁ Ἐθνικός ὕμνος. Κάποια κρυφή χαρά κατέχει τούς μαθητάς τοῦ κ. Γιαννόπουλου, ἔχουν τήν τιμήν νά προβληθοῦν στό Α' αὐτό τοπικό Παιδ]κό συνέδριό μας. Στήν ἀρκετά μεγάλη συνεχόμενη αἴθουσα μᾶς περιμένει μιά νοικοκυρεμένη τάξη καί κάθε προληπτικό μέτρο.

— Ὁ κ. Ἐπιθ]τής μας, ἀφοῦ μᾶς ἐχαιρέτησεν, ὡμίλησε διά τόν σκοπόν τῶν παιδικῶν συνεδρίων, ἀναφερθείς εἰς τά ὑπό ἐξέτασιν θέματα αὐτοῦ καί ἐκφράζοντας τήν πίστιν του στό Ἐκπαιδευτικό πνεῦμα καί τήν ψυχική ὁντότητα τῶν διδ)λων, πού ἠμποροῦν νά ἐπιτύχουν τά μέγιστα καί στάς πιό δυσμενεῖς συνθήκας, φθάνει νά διακατέχωνται ἀπό τήν φλόγα τοῦ ἔργου των καί τήν ἀγάπη των πρός τά παιδιά, ἀλλά καί ἀπό τήν ἀνησυχίαν νά προσφέρουν ὅλο καί κάτι καινοὐργιο.

Μετά τόν χαιρετισμό τοῦ κ. Ἐπιθ)τοῦ ἤρχισεν ἡ ὑποδειγματική διδασκαλία εἰς τό μάθημα τῆς ἀναγνώσεως Στ' τάξεως ὑπό τοῦ διδ)λου κ. Γιαννοπούλου Παγαγιώτου μέ θέμα: «Ἡ χήρα Σουλιώτισσα».

(Συνεχίζεται)

Πωλεῖται οἰκοδομήσιμος ξυλεία μέ ὅλα τά οἰκοδομικά μηχανήματα εἰς καλήν κατάστασιν. Πληροφορίαι τηλ. 8—52 καί 92—02.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ πρός ἀγοράν διώροφος οἰκία εἰς καλήν κατάστασιν εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως ἤ τάς παρόδους αὐτῆς. Πληροφορίαι παρ' ἡμῖν.

ΖΗΤΕΙ ἐργασία ὁδηγοῦ. Πληροφορίαι κ. Γεώργιον Τσολακίδην αὐτοκινητιστήν Λεπτοκαρυᾶ.

Πηγή Γ.3: *Νέα Εποχή, 24-1-70*

Πλέον τούτου το εργαστήριον θα συντελέση εις την μείζονα έλξιν του μαθητού προς το σχολείον» (όπ.π., σ.2)[163].

Συνεπής τις υποσχέσεις του ο επιθεωρητής συγκροτεί άλλα τέσσερα ημερήσια παιδαγωγικά συνέδρια Φυσικής- Χημείας (αριθ. εγκ.1256/5/2-5-70)[164].

Στο δημοσίευμα της εφημερίδας (πηγή Γ.3) επιβεβαιώνεται ο επικοινωνιακός στόχος της διοργάνωσης των εν λόγω συνεδρίων. Αξιοσημείωτο είναι πέρα από το τηρούμενο τελετουργικό μέρος του συνεδρίου[165] που τηρείται με «θρησκευτική ευλάβεια», το ευχαριστήριο των δασκάλων προς τον επιθεωρητή που – προσφωνώντας τον «*σεβαστόν*» αναφέρει: «*Θεωρούμε υποχρέωσί μας να ευχαριστήσωμε τον σεβαστόν μας Επιθ/την[…], που μας δίδει τέτοιες ευκαιρίες πνευματικού λουστραρίσματος σε πνευματικούς σταθμούς όπως είναι τα παιδαγωγικά συνέδρια για να προβληματιζόμαστε[…] Τέτοιος ιερός συναγερμός – τέτοιος ιερός αγώνας, αξίζει αληθινά κάθε μεγάλη θυσία- κάθε θείο οραματισμό*» (*Νέα Εποχή*, 7-2-70). Φρονούμε ότι ουσιαστικά το μήνυμα του δημοσιεύματος έχει ως αποδέκτη την τοπική κοινωνία, όμως και η «οσφυοκαμψία» αυτών που συνέταξαν το κείμενο είναι μοναδική.

Στη βάση εκσυγχρονισμού της δημοτικής εκπαίδευσης οργανώνεται «*ημερήσιον Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριον εν Κατερίνη*» με θέμα «*Η διδασκαλία του Ευαγγελίου εις το Δημοτικόν Σχολείον*». Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνεστίαση μετά το συνέδριο. «*θα πραγματοποιηθή Συνεστίασις εν τη Λέσχη Αξ/κών Φρουράς Κατερίνης επί το σκοπώ, όπως δοθή η ευκαιρία της γνωριμίας και επαφής πάντων Υμών μετά των αξιοτίμων κ.κ. Εκπροσώπων των Πολιτικών και Στρατιωτικών Αρχών του Νομού μας μεθ' ων συνεργαζόμεθα και συνεργάζεσθε εν απολύτω και αγαστή σύμπνοια κατά την ενάσκησιν των καθηκόντων μας*» (αριθ. εγκ.2475/9/9-11-70,σ 2)[166].

Στη συνέχεια οργανώνονται και άλλα τρία συνέδρια με θέμα τη διδασκαλία της Φυσικής Πειραματικής και Χημείας, της Γυμναστικής και Ωδικής και της Ανάγνωσης και Γραμματικής.

Η επιλογή των παραπάνω θεματικών πεδίων δεν είναι τυχαία, αλλά συμβαδίζει με την αναδιάρθρωση των σκοπών, που ορίζει για την εκπαίδευση

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

το καθεστώς, όπως διαφαίνονται και στα θέματα των εργασιών της Επιτροπής Παιδείας , που συγκροτείται ένα χρόνο μετά. Σημαντικό κεφάλαιο στο πρόγραμμα των παραπάνω συνεδρίων αποτελεί και η διαπραγμάτευση από τους εκπαιδευτικούς θεμάτων με «το αναμενόμενο διαφωτιστικό» περιεχόμενο. Αξίζει στη συνέχεια να τα παραθέσουμε:

«Θέματα διά την ειδικήν και επαγγελματικήν μόρφωσιν:

α) Η ψυχική και πνευματική εξέλιξις του παιδός κατά την σχολικήν ηλικίαν, οι επί ταύτην επιδρώντες παράγοντες και το εκ τούτων έργον του σχολείου διά της αγωγής.

β) Η κατ' αίσθησιν αντίληψις και η εξέλιξις ταύτης παρά τω παιδί.

γ) Η μνήμη – η λειτουργία της (γνώσις – συντήρησις) είδη της μνήμης και ιδιότητες τούτων. Η καλλιέργεια και άσκησις της μνήμης και αι εκ τούτων εφαρμογαί εν τοις διαφόροις μαθήμασι διά την επιτυχίαν του σκοπού της διδασκαλίας των.

δ) Η προσοχή παρά τω παιδί της σχολικής ηλικίας και η σημασία της διά την μάθησιν και την διδασκαλίαν. Είδη και ιδιότητες ταύτης, η φυσιολογία της και τα τηρητέα μέτρα εν τη διδασκαλία και τω σχολικώ βίω.

ε) Το πατριωτικόν συναίσθημα, η σημασία του και οι τρόποι καλλιεργείας του εν τη διδασκαλία και αγωγή.

στ) Ο χαρακτήρ και αι κατά το έργον του σχολείου απαιτήσεις και τηρητέαι αρχαί και μέσα διά την διάπλασιν ηθικών χαρακτήρων.

ζ) Οποίος ο διδάσκαλος, ως προσωπικότης, διά την συμβολήν του ως κυρίου παράγοντος προς επιτυχίαν του σκοπού της διά του σχολείου ασκουμένης αγωγής επί τους μαθητάς και τους εκτός τούτου εφήβους.

η) Η αυτοδιοίκησις των μαθητών, η σημασία της και το δυνατόν της εφαρμογής της εν τω σχολείω.

θ) Ο διδάσκαλος και η Κοινοτική Ανάπτυξις υπό τα σημερινά ιστορικά δεδομένα.

ι) Ο Προσκοπισμός ως παιδευτικός θεσμός της Ελληνικής Νεότητος.

Αι κ.κ. διδασκάλισσαι και Νηπιαγωγοί πλην των ανωτέρω, δύνανται να διαπραγματευθώσιν εν εκ των κατωτέρω θεμάτων:

α) Η διδασκάλισσα, η θέσις και η αποστολή της εν τη κοινωνία του χωρίου. Τρόποι και μέσα επιδράσεώς της διά την εκπολιτιστικήν ανόρθωσιν του οίκου ως προς τα μέσα καθαριότητος, της καλαισθησίας, της τάξεως, του ευπρεπισμού, της συμπεριφοράς και

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

της ορθής χρήσεως των αγαθών του πολιτισμού και της εργασίας τόσον της οικοδεσποίνης, όσον και της οικογενείας.

β) Η θέσις της Ελληνίδος γυναικός εν τη κοινωνία και τω οίκω κατά τους ηρωικούς και τους Ιστορικούς χρόνους και αι διακριθείσαι τότε Ελληνίδες.

γ) Ο Χριστιανισμός και η θέσις της γυναικός κατά τους Αλεξανδρινούς, Βυζαντινούς και Μέσους χρόνους και αι διακριθείσαι Ελληνίδες κατά τας περιόδους ταύτας .

Δ) Ο ρόλος της Ελληνίδος κατά τους χρόνους της δουλείας, κατά την Επανάστασιν του 1821 εις όλους τους τομείς της ζωής.

Ε) Η θέσις της γυναικός εν τη κοινωνία γενικώς, κατά τας αντιλήψεις των νεωτέρων, και εν τη Ελληνική Κοινωνία υπό τα σημερινά ιστορικά δεδομένα» (αριθ. εγκ. 2475/9/9-11-1970) [167].

Η απαίτηση του καθεστώτος από τις δασκάλες – και είναι από τις ελάχιστες φορές που γίνεται αναφορά σε εγκυκλίους για τη γυναίκα εκπαιδευτικό- να διαπραγματευτούν θέματα σε δημόσιες ομιλίες με τα παραπάνω περιεχόμενα επιβεβαιώνει τις στερεοτυπικές αντιλήψεις του καθεστώτος για το γυναικείο φύλο καθώς και το πέρασμα των στερεοτυπικών ρόλων και αντιλήψεων στα παιδιά. Άλλωστε στα κεφάλαια της Ελληνικής ιστορίας γυναικεία πρόσωπα δεν υπάρχουν καθώς οι ήρωες και τα πολιτικά πρόσωπα στην Ελλάδα είναι αποκλειστικά άνδρες, τουλάχιστον ως τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Η γυναίκα συμπεριλαμβάνεται μονάχα σε αναφορές πολιτών ειδικής κατηγορίας (όπως «χήρες», «αδύναμοι», «βασανισμένοι», «μάνες στρατιωτών», «σύζυγοι», «κόρες»κ.α.) (Αθανασιάδου- Πετρίδου στο Δεληγιάννη- Ζιώγου, 1997:384-385).

Σε κάθε εκδήλωσή του το καθεστώς επιβεβαιώνει τις απαιτήσεις που συναρτά από το ρόλο του σχολείου και του λειτουργού του, που δεν είναι η παροχή της γνώσης αλλά η παροχή στήριξης και ύπαρξης του ίδιου του καθεστώτος. Το παρακάτω απόσπασμα της εγκυκλίου του επιθεωρητή επιβεβαιώνει το σκεπτικό μας.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Εν τη συναισθήσει, ότι ο διδάσκαλος δέον να είναι, υπό τας σημερινάς ιστορικάς συνθήκας του Έθνους μας, ο επιστήμων Παιδαγωγός ο εν παντί τόπω και χρόνω πνευματικός οδηγητής του ευγενούς Λαού μας εις την λεωφόρον της προόδου και της ευημερίας και ο εκφραστής της θελήσεως και των Νόμων του διά της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967 εγκαινιασθέντος υγιούς και τιμίου Κράτους, εκφράζομεν την πεποίθησιν, ότι πάντες υμείς, οι στενοί μου Συνεργάται θέλετε συμβάλει εις την πνευματικήν και πολιτιστικήν ανάτασιν της Περιφερείας μας (μαθητών και Λαού) κατά την παρούσαν αρξαμένην σχολικήν περίοδον, […]»(όπ.π.,σ.3)[168].

Τα τοπικά συνέδρια συνεχίζονται και κατά το σχολικό έτος 1973-74 αφορούντα στην διδασκαλία της Φυσικής Πειραματικής και την Ειδική Εκπαίδευση(το νοητικώς υστερούν παιδί) (αριθ. εγκ. 1451/19-10-73)[169].

1.6. Η μέθοδος διδασκαλίας

Ο κοινωνικός ρόλος της εκπαίδευσης είναι «*να διαμορφώσει έτσι το άτομο ώστε να λειτουργήσει στο ρόλο που πρόκειται να παίξει αργότερα στην κοινωνία · δηλαδή, να διαπλάθει το χαρακτήρα του με τέτοιο τρόπο που να προσεγγίζει τον κοινωνικό χαρακτήρα, και οι επιθυμίες του να συμπίπτουν με τις ανάγκες του κοινωνικού του ρόλου*». Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία έχουν τεράστια σημασία επειδή αποτελούν «*τους μηχανισμούς με τους οποίους το άτομο διαπλάθεται στο απαιτούμενο σχήμα*». Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι μπορούν να θεωρηθούν σαν «*μέσα, με τα οποία οι κοινωνικές απαιτήσεις μεταμορφώνονται σε προσωπικές ιδιότητες*» (Πολυχρονόπουλος, 1980:146).

Για τη χούντα ο εθνικός φρονηματισμός αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στη βάση του οποίου στοιχίζονται όλες οι άλλες επιδιώξεις- σκοποί της δημοτικής εκπαίδευσης, όπως ορίζονται και από την Επιτροπή Παιδείας που συγκροτείται το 1971.

Επιστρατεύεται η χρήση της Ενιαίας Συγκεντρωτικής Διδασκαλίας, η οποία όμως για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα θα πρέπει να «*τηρή και να εφαρμόζη ωρισμένας γενικάς και θεμελιώδεις αρχάς, διά των οποίων και οι*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μαθηταί συμμετέχουν ενεργώς εις την πρόσκτησιν των διδασκομένων γνώσεων και αι δημιουργικαί των δυνάμεις καλλιεργούνται και η θεμελίωσις των γνώσεων των αποβαίνουν ασφαλεστέρα»(αριθ. εγκ.386/25/6-3-72)[170].

Βασική αρχή της αποτελεί η αυτενέργεια, η οποία καλλιεργείται και εφαρμόζεται κατά την διδασκαλία με την εποπτεία , την παρατήρηση, την ανάπτυξη πρωτοβουλίας, την έρευνα κ.α.., στο πλαίσιο βέβαια που ορίζουν οι επιλογές του καθεστώτος, όπως διαμορφώνονται μέσα από τα προγράμματα και τα βιβλία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει, όπως καταγράφεται, η εφαρμογή της, εκτός της διδασκαλίας. Κατά το καθεστώς, η οργάνωση της μαθητικής κοινότητας αποτελεί ένα άριστο περιβάλλον μέσα στο οποίο ο μαθητής/τρια μυείται στην αυτενέργεια, την κοινωνική αγωγή, τη συνειδητοποίηση της ευθύνης και της πειθαρχίας. Επίσης, η συστηματική χρήση της μαθητικής βιβλιοθήκης – με καθορισμένη επάνδρωση σε βιβλία- όπως και η καθιέρωση μιας ώρας την εβδομάδα για συζήτηση σε θέματα «*ελευθέρας*» εκλογής από τους μαθητές/τριες οδηγεί προς την παραπάνω κατεύθυνση(όπ.π.,σ.2).

Αναφερόμενος δε ο επιθεωρητής στο λεγόμενο «σχολείον εργασίας», που τον όρο τον συναντάμε και στο βιβλίο Πράξεων Προσωπικού, το εννοεί ως «*την κινητοποίησιν και δραστηριοποίησιν και την έργω εξέλιξιν των σωματικών, ψυχικών και πνευματικών δυνάμεων του παιδός και ουχί μίαν άσκοπον λογοκοπίαν»*(αριθ. εγκ. 301/20/25-2-72,σ.2). Ως βασικά στοιχεία της διδακτικής εργασίας ορίζει «*την παιδοκεντρική και πατριδογνωστική αρχή*» και αιτιολογεί λέγοντας *ότι «Αι ανωτέρω διδακτικαί αρχαί απαιτούν, ως εικός, την ενεργόν συμμετοχήν του σχολείου εις όλας τας θρησκευτικάς, εθνικάς και λαϊκάς, εορτάς, ως και εις τα σύγχρονα εθνικά γεγονότα. Διά της συμμετοχής αυτής καθίσταται δυνατή η κατά παιδικόν βεβαίως τρόπον 'βίωσις' των γεγονότων τούτων, ήτις αποτελεί προϋπόθεσιν του υπό της αγωγής επιδιωκομένου ηθικού και εθνικού φρονηματισμού»*(όπ.π.,σ.3).

Στις 30-3-73 ο επιθεωρητής αποτρέπει τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν ως σχήμα διδασκαλίας τη: « *1) διήγησιν ή ανάγνωσιν του διδακτέου,2) επαναδιήγησιν υπό τινός μαθητού, 3)συμπλήρωσιν παραλείψεων και 4)*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μηχανικήν κατ' οίκον μνημόνευσιν» και τους «ενθαρρύνει» να χρησιμοποιούν τον ελεύθερο διάλογο μεταξύ των μαθητών, ως «*το τελειότερον και κύριον όργανον της διδασκαλίας και μαθήσεως*», επειδή όπως υποστηρίζει «*η σπουδαιοτέρα , η πλέον αποδοτική διά την μάθησιν, φάσιν της διδασκαλίας,[είναι] η επεξεργασία της προσφερθείσης ύλης, διά την οποίαν πρέπει να διατίθεται ο περισσότερος χρόνος της διδακτικής ώρας και να διεξάγεται δι' ελευθέρου αυτενεργού διαλόγου μεταξύ των μαθητών*»(αριθ. εγκ.372/27/30-3-73)[171].

Για τη διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης προτείνουν «*[…] μεταξύ της αναλυτικοσυνθετικής και της ολικής (της ονομαζομένης μεθόδου Ντεκρολύ) οι διδάσκαλοι είναι ελεύθεροι να κάμουν την εκλογήν των – δεσμευομένων ηθικώς απέναντι της υπηρεσίας και των μαθητών […]*»(αριθ. εγκ.2435/12/13-11-72)[172].

Καταληκτικά θα λέγαμε πως, δεν ενδιαφέρει και πολύ το καθεστώς η μέθοδος διδασκαλίας, όσο το περιεχόμενο αυτής. Το παρακάτω απόσπασμα καταδεικνύει το σκεπτικό μας: «*Όσον αφορά εις το μεθοδολογικόν θέμα, φρονούμε ότι δεν πρέπει να αποβαίνη τις μεθοδολάτρης. Εμπιστευόμαστε εις το διδακτικόν τακτ και την ευσυνειδησίαν του διδασκάλου, χωρίς βεβαίως να υποτιμώμεν την σημασίαν της μεθόδου*» (αριθ. εγκ.301/20/25-2-72)[173].

Και κλείνουμε με το παρακάτω απόσπασμα πολύ χαρακτηριστικό των «διαθέσεων» του καθεστώτος:

«*Εκείνο, όπερ θέλομεν να τονίσωμεν, είναι η ανάγκη της ασκήσεως εσωτερικής και ουχί εξωτερικής πειθαρχίας. Άλλαις λεξεσιν αι εκδηλώσεις καλής ανατροφής και επιτυχούς ασκήσεως της οδηγητικής εκ μέρους υμών επί τον τρόφιμόν σας, να μη είναι αποτέλεσμα εξωτερικής επιβολής και βίας, αλλά να πηγάζουν εκ των έσω της παιδικής υπάρξεως, ως καρπός ευγενών προθέσεων και ανωτέρας ποιότητος διαθέσεων έναντι της ομάδος, εν μέσω της οποίας ζη ούτος*»(αριθ. εγκ.301/20/25-2-72)[174].

Γ. **2. Οι τελετουργικές διαδικασίες**

Ένας παράγοντας που επηρεάζει τον πολιτικό προσανατολισμό των παιδιών της σχολικής ηλικίας είναι μια σειρά από τελετουργικές διαδικασίες.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Σκοπός τους είναι η σκόπιμη μεταλαμπάδευση της ιδεολογίας του πολιτικού συστήματος στο μαθητή και τη μαθήτρια.

Ανάμεσα στις πιο αποτελεσματικές τελετουργικές διαδικασίες είναι η έπαρση της σημαίας, η ομαδική εκτέλεση πατριωτικών και θρησκευτικών ύμνων, η κατάθεση στεφανιών σε μνημεία ηρώων, οι παρελάσεις και οι τελετές με την ευκαιρία επετείων, η ανάρτηση εικόνων ηρώων, πατριωτικών συμβόλων και περικοπών ρητών και αποφθεγμάτων μεγάλων μορφών του έθνους κ.λ.π. Η απαίτηση για συλλογική συμμετοχή στις παραπάνω τελετουργίες οδηγεί στην ταύτιση του παιδιού με την ομάδα και ενδυναμώνει τους συναισθηματικούς δεσμούς του με τα εθνικά σύμβολα. Οι χειρονομίες και οι κινήσεις που γίνονται, καθώς και οι φράσεις που ακούγονται κατά τη διάρκεια αυτών των τελετών ενισχύουν τα αισθήματα εξάρτησης του μαθητή/τριας από το καθεστώς (Τερλεξής,1999:148-149).

Μελετώντας τις εγκυκλίους παρατηρούμε ότι το καθεστώς υπήρξε πολύ καλά ενημερωμένο για την επίδραση που ασκούν όλες οι παραπάνω τελετουργικές διαδικασίες, γι΄ αυτό και κατά την περίοδο της χούντας οι γιορτές και γενικά οι εκδηλώσεις του σχολείου αυξάνονται. Το γεγονός επίσης ότι όλες οι εκδηλώσεις ξεκινούν και καταλήγουν με το ίδιο τελετουργικό, μας οδηγεί να συμπεράνουμε πώς το καθεστώς -με τον πιο έντεχνο τρόπο- προσπάθησε να ισχυροποιήσει τα αισθήματα σεβασμού προς το δίπτυχο «Πατρίς – Θρησκεία», που υπήρξε ο βασικός σκοπός όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και κυρίως της δημοτικής.

Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς ο επιθεωρητής σε εγκύκλιό του σπεύδει να κάνει συστάσεις και να επισημάνει τα σημεία «*εκείνα επί των οποίων θα απαιτηθή καταβολή μείζοντος προσοχής και ενδιαφέροντος εκ μέρους υμών*» (αριθ. εγκ.1930/38(Ι)/27-9-67,σ.1). Μεταξύ των άλλων συστήνει:

«*Η καλλιέργεια της Εθνικής και χριστιανικής συνειδήσεως των μαθητών είναι ο πρώτος και μέγιστος στόχος της σχολικής εργασίας*»(όπ.π.,σ.2)[175].

Δεν είναι τυχαίο επίσης, πως στις 7-11-1969 με εγκύκλιό του ο Γ. Παπαδόπουλος ως πρωθυπουργός και Υπουργός Εθνικής παιδείας καλεί

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

όλους τους εκπαιδευτικούς «*με τη φλόγα της εθνικής συνειδήσεως*» να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της «πρέπουσας» συμπεριφοράς των μαθητών. Σημαντική στιγμή πριν την έναρξη των μαθημάτων είναι το τελετουργικό της πρωινής προσευχής και της έπαρσης της σημαίας:

«*Ως σημαντική στιγμή, καταλείπουσα ανεξάλειπτα ίχνη επί της ψυχής των μαθητών και δημιουργούσα βιώματα, προκαλούντα βαθείαν μορφωτική επίδρασιν επί της συμπεριφοράς των, δύναται θεωρηθή ο χρόνος ενάρξεως της σχολικής ημέρας διά της κοινής πρωϊνής προσευχής και της επάρσεως της σημαίας υπό δέους και πνευματικής ανατάσεως διακατέχονται οι μαθηταί, ιδίως των μεγαλυτέρων τάξεων, κατά την στιγμήν ταύτην. Πρόκειται περί της εποπτικοτέρας διδασκαλίας διπτύχου 'ΠΑΤΡΙΣ-ΘΡΗΣΚΕΙΑ'.*» (αριθ. εγκ.153675/7-11-1969,σ.2)[176].

Επίσης βασικές λειτουργίες στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους αποτελούν ο τακτικός εκκλησιασμός, οι λατρευτικές εκδηλώσεις και τα κατηχητικά σχολεία. Όπως αναφέρει: «*Συντελεστικά, ωσαύτως, της ηθικής και πνευματικής διαπλάσεως των νέων είναι ο τακτικός εκκλησιασμός και αι λοιπαί λατρευτικαί εκδηλώσεις, ως και η παρακολούθησις των κατηχητικών μαθημάτων εκ μέρους των μαθητών. Η Χριστιανική Θρησκεία, αποτελούσα 'την οδόν, την αλήθειαν και την ζωήν', δίδει αναμφιβόλως την καλυτέραν λύσιν και απάντησιν εις θέματα ηθικής και κοινωνικής ζωής, όχι μόνον των νέων, αλλά και όλων των ταχθέντων διά την διαπαιδαγώγησίν των. Η πλήρης κατανόησις και η εν τη πράξει εφαρμογή και μόνον του χρυσού χριστιανικού κανόνος 'όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως,' αποτελεί την στερεάν βάσιν προς κωδικοποίησιν της καλής συμπεριφοράς*»(όπ.π.,σ.3)[177].

Και είναι πολύ συχνές οι εγκύκλιοι που αναφέρονται στις παραπάνω τελετουργίες, απόδειξη της ιδιαίτερης βαρύτητας που απέδιδε το καθεστώς.

«*Ο τακτικός εκκλησιασμός των μαθητών καθ' εκάστην Κυριακήν και κατά τας Θρησκευτικάς και Εθνικάς τελετάς συμβάλλει τα μέγιστα εις τον φρονηματισμόν των και είναι άριστον μέσον βαθείας ευεργετικής επιδράσεως επί τούτων των αληθειών του θρησκευτικού μαθήματος διά πράξεως.[…] .Διά του ομαδικού εκκλησιασμού […] δημιουργείται και παρά τοις μεγαλυτέροις κίνητρον προς εκκλησιασμόν των και μέσον*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ισχυρόν εμπεδώσεως της γνώμης, ότι το σχολείον ουδέν μέτρον παραλείπει, όπως στηρίζη τα βάθρα της εργασίας του εις την πίστιν προς το Θεόν» (αριθ. εγκ. 21/25-4-69,σ.2)[178].

Σε άλλη εγκύκλιο συστήνεται και υποδεικνύεται: «*Να καταβληθή μέριμνα διά να μάθουν οι μαθηταί ορθώς τας προσευχάς: 'Πάτερ ημών…', 'Βασιλεύ ουράνιε…', 'Ανάστασιν Χριστού θεασάμενοι…', και να ψάλλουν τα απολυτίκια των σπουδαιοτέρων εορτών της εκκλησίας μας. Κατά τας Κυριακάς και μεγάλας εορτάς να τελήται καθολικός εκκλησιασμός των μαθητών και να προτρέπονται ούτοι προς τακτικήν φοίτησιν εις το Κατηχητικό Σχολείον. Κατά τον εκκλησιασμόν δύνανται οι μαθηταί να ψάλλουν την θείαν λειτουργίαν ή έστω και βασικούς απλούς ύμνους ταύτης, οι οποίοι είναι δυνατόν να διδαχθούν υπό διδασκάλων γνωριζόντων εκκλησιαστικήν μουσικήν ή δι' ηλεκτροφώνων (πικ-απ)»*(αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72,σ.8)[179].

Εξωφρενικά «πονηρός» επίσης είναι ο συνδυασμός εκκλησιασμού και εκδρομών των μαθητρών/τριών που συστήνεται .

Καθοριστική τελετουργική διαδικασία αποτελεί και ο φόρος τιμής σε μνημεία, ανδριάντες, ως προέκταση της ψυχικής έξαρσης των μαθητών/τριών που επιτυγχάνεται όχι μόνο με τις εθνικές επετείους και τις άλλες εορταστικές εκδηλώσεις στο σχολείο. Σε εγκύκλιό του ο επιθεωρητής με θέμα «*Ενημέρωσις μαθητών επί της ιστορίας της Περιοχής των*» αναφέρει:

«*Ουχ ήτον όμως και εν άλλαις ημέραις, πλήν των Εθνικών Επετείων, είναι δυνατόν να επιτυγχάνηται ο εθνικός φρονηματισμός των μαθητών. Αφορμαί προς τούτο δίδονται καθ' εκάστην, δεδομένου ότι δεν υπάρχει γωνία της Ελληνικής Γης, εις την οποίαν να μη ανεδείχθησαν ήρωες ή να μη έλαβε χώραν υπέροχος τις θυσία καθ' όλην την διαδρομήν της Ιστορίας. Αι προτροπαί αι ανδριάντες ηρώων[…] δύνανται να αποτελέσουν αφορμήν διά την τόνωσιν του εθνικού φρονήματος της μαθητιώσης νεολαίας ημών. […] Συνεπώς είναι αδιανόητον να αγνοούν οι μαθηταί την ιστορίαν και τους τιμωμένους δι' αντριάντων και προτομών ήρωας του τόπου εις τον οποίον ζουν*»(αριθ. εγκ.1582/11-11-72)[180].

Στην ίδια λογική κινείται και η παρακάτω εγκύκλιο:

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Γνωρίζοντες υμίν, ότι υπό της Στρατιωτικής Διοικήσεως Κατερίνης διετέθησαν προτομαί του Μεγ. Αλεξάνδρου διά τα δημ. Σχολεία και Νηπιαγωγεία του Νομού Πιερίας. Κατόπιν τούτου παρακαλούμεν, όπως έκαστος εξ υμών μεριμνήση διά την παραλαβήν ταύτης […]» (αριθ. εγκ.492/9-12-71)[181].

Η ανάρτηση εικόνων ηρώων, όπως είπαμε και στην αρχή ,αποτελεί μέρος μιας πολύ καλά οργανωμένης λογικής την οποία χρησιμοποίησαν οι πρωτεργάτες της χούντας για να μυήσουν τους μαθητές στις αξίες που πρέσβευαν. Έτσι στους τοίχους των σχολείων δεσπόζουν οι εικόνες του Παπαδόπουλου, του δικέφαλου αετού, εικόνες ηρώων του ’21. Στα πλαίσια αυτής της λογικής το Υπουργείο Παιδείας έστειλε «*τρείς κατηγορίες αφισσών, εκ πινάκων γνωστών ζωγράφων, απεικονίζουσαι σκηνάς εκ της επαναστάσεως του 1821, προς διανομή των εις άπαντα σχολεία[…]*»(αριθ. εγκ.433/31/17-3-72)[182].

Δεν είναι όμως μόνο οι εικόνες που κοσμούν τους τοίχους των σχολείων αλλά και τα ρητά και αποφθέγματα «σημαντικών ανθρώπων», γεγονός που ξεπερνά κάθε όριο το 1971 στα πλαίσια εορτασμού της 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821. Το 1970, ως έτος παιδείας οι μαθητές/τριες καλούνται να γράψουν έκθεση με θέμα – ρητό, όπως θα δούμε παρακάτω .

Ως προϊόν της εθνικιστικής έξαρσης των πρωτεργατών και της βαρύτητας που πρόσδιδαν στα εθνικά σύμβολα θα αντιμετωπίσουμε και το πλήθος των εγκυκλίων με θέμα την έπαρση και υποστολή της σημαίας, το σχήμα της αλλά και τις πολλαπλές αλλαγές στους τύπους των σφραγίδων. Έτσι στις εγκυκλίους αναφέρεται:

«α) Η Σημαία μας είναι το ιερόν σύμβολον του Έθνους μας, συμβολίζει την ενότητα και παρουσία αυτού εν παντί, όπου ευρίσκεται και εκπροσωπεί την πατρίδα μας Ελλάδα εν όλη ταύτης τη Ιστορία και τω Εθνικώ μεγαλείω. […] γ) Ιδιαιτέρως εν τω σχολείω, όπου ανδρούται η νέα Ελλάς, το Εθνικόν κεφάλαιον της αύριον, δέον αι εκδηλώσεις της επάρσεως και υποστολής της σημαίας να γίνωνται με αληθή θρησκευτικήν συγκίνησιν τόσον παρά των μαθητών, όσον και παρά των διδασκάλων, οι οποίοι πάντες, οι εν τω σχολείω παρευρισκόμενοι, υποχρεούνται να είναι παρόντες. δ) Εις σχολεία άτινα λειτουργούν τας πρωϊνάς ώρας, η έπαρσις της Σημαίας θα γίνεται

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μετά την πρωϊνήν προσευχήν, προ της ενάρξεως των μαθημάτων, η δε υποστολή αυτής κατά την λήξιν αυτών. Κατά την έπαρσιν και υποστολήν της Σημαίας θα ψάλλεται και ο Εθνικός Ύμνος υπό χορωδίας μαθητών, καταρτισθησομένης, ει δυνατόν, εις δύο φωνάς.»(αριθ. εγκ.2570/29-10-69)[183].

Επιπρόσθετα με εγκυκλίους συστήνεται:

*«[…]διά του εις το υπ' αριθ.159 της 18-8-69 Φ.Ε.Κ. εδημοσιεύθη το υπ' αριθ.254 Ν.Δ. 'περί της Εθνικής και των Πολεμικών Σημαιών, συμφώνως προς το οποίον: 1) Καθορίζονται τα μεγέθη της επαιρομένης (Εθνικής Σημαίας), καθώς και τα ύψη των ιστών και τα μήκη των κοντών. 2)Καθορίζεται το μέγεθος της σημαίας, ήτις θα επαίρεται εις τας οικίας τα διαμερίσματα των πολυκατοικιών, τα μικρά καταστήματα και τα γραφεία. 3)Παρέχεται προθεσμία αντικαταστάσεως των ήδη χρησιμοποιημένων σημαιών μέχρι της 18ης Αυγούστου 1970[…] Κατά τας παρελάσεις Συλλόγων, Οργανώσεων, Μαθητών, Σπουδαστών, φέρεται η Εθνική Σημαία υπό σημαιοφόρου, περιβαλλομένου υπό δύο ή πέντε παραστατών»(*αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69)[184].

Πηγή Γ.4: *φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού*

Και ιδιαίτερα επισημαίνεται στους εκπαιδευτικούς να διαφωτίσουν το λαό να εκτελεί το καθήκον ανάρτησης της σημαίας, αλλά να προσέχουν ιδιαίτερα ώστε: «*[…] ίνα αι κατά τας Εθνικάς εορτάς και πανηγύρεις σημαίαι είναι καινουργείς και ουχί εφθαρμέναι και αποκεχρωματισμέναι, προσδένωνται δε επί των κοντών καλαισθήτως και ουχί αναρτώνται εκ των παραθύρων ή κιγκλιδωμάτων των εξωστών των οικιών, δίκην σινδονίων»*(αριθ. εγκ.3018/3-12-69)[185].

Διδακτική Τεχνολογία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Πολλές εγκύκλιοι αποστέλλονται με σκοπό την τακτική αντικατάσταση των σημαιών εξαιτίας της αλλαγής μεγέθους(αριθ. εγκ.2931/26-11-69)[186] ή και της ανανέωσή τους με νέες. (Επιπρόσθετα στο παράρτημα παραθέτουμε την υπ' αριθ. 3208/69/4-1-70 εγκύκλιο διαταγή στην οποία ορίζονται λεπτομερειακά το χρώμα, ο συμβολισμός , οι διαστάσεις της σημαίας, το είδος του υφάσματος, το μήκος του κοντού τόσο της σημαίας έπαρσης όσο και της παρέλασης) [187].

Η έμφαση που αποδίδεται στα εθνικά χρώματα και τους συμβολισμούς

που παραπέμπουν, επιβεβαιώνεται και από την ανάγκη οι μαθητές κατά τις παρελάσεις ή άλλες επίσημες εμφανίσεις του σχολείου να φορούν ομοιόμορφη στολή με τα εθνικά χρώματα, την οριζόμενη ως *«εθνική στολή»*. Στην πηγή Γ.4 οι μαθήτριες του Δ. Σ. Σκοτίνας Πιερίας το 1968 φορώντας την εθνική στολή χορεύουν και τραγουδούν εθνικά άσματα.

Αξίζει να παραθέσουμε το παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου που στέλνει ο νομάρχης: *«[…] επισημαίνεται η ανάγκη όπως οι μαθηταί των Σχολείων κατά τας Εθνικάς εκδηλώσεις φέρουν ομοιομόρφους στολάς με τα εθνικά χρώματα, ώστε να προσδίδεται ιδιαιτέρα κατ' αυτάς λαμπρότητα. […]3. Η σχετική δαπάνη θα βαρύνη τους μαθητάς πλην των απόρων μαθητών δι' ους την δαπάνην δέον να αναλάβουν οι οικείαι Σχολικαί Εφορείαι»*(αριθ. εγκ.19/31-5-71)[188].

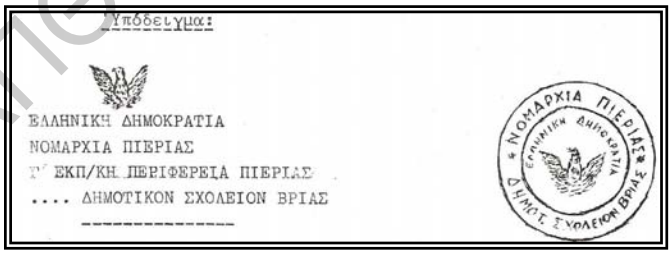
Υποδειγμα:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ
Γ' ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ
.... ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΡΙΑΣ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ * ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ * ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΡΙΑΣ

Πηγή Γ.5: αριθ. εγκ.765/8-6-73[189]

Για το συμβολισμό που παραπέμπει ο τρόπος παρέλασης των μαθητών γίνονται επιπλέον συστάσεις αναφορικά με την άσκηση και προετοιμασία του τμήματος παρέλασης καθώς και της εμφάνισης των μαθητών (εκκεντρική κόμμωσις) (αριθ. εγκ. 3100/13-12-69)[190].

Για την αλλαγή των σφραγίδων ,όπως προείπαμε, γίνεται συχνά λόγος στις εγκυκλίους διαταγές. Οι αλλαγές υφίστανται εξαιτίας αλλαγής στοιχείων κάποιας περιφέρειας, αλλαγής μεγέθους , κυρίως όμως γιατί αλλάζουν τα

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

εμβλήματα. (πηγήΓ.5). Χαρακτηριστικά αναφέρουμε: «*[…] α. Αι σφραγίδαι των Δημοσίων Υπηρεσιών θα αντικατασταθούν το ταχύτερον δυνατόν, εις τρόπον ώστε θα φέρουν αύται, εφεξής αντί του Βασιλικού Θυρεού το Έμβλημα του Αναγεννωμένου εκ της τέφρας του Φοίνικος (άνευ άλλων διακριτικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων π.χ. 'Ελλάς ή 21η Απριλίου 1967' ή απεικόνισις Ενόπλου Στρατιώτου'). β. Εις τους τίτλους των Δημοσίων Εγγράφων αντί των λέξεων 'ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ' εφεξής θα αναγράφωνται αι λέξεις 'ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ'. Εις ας δε περιπτώσεις ταύτα φέρουσι τον Θυρεόν ούτος θα αντικατασταθή διά του Εμβλήματος του Αναγεννωμένου εκ της τέφρας του Φοίνικος κατά τα ανωτέρω»*(αριθ. εγκ.739/4-6-73)[191].

2.1. Οι γιορτές

Κατά τη διάρκεια της χούντας οι εορταστικές εκδηλώσεις που οργανώνει το σχολείο πολλαπλασιάζονται. Η ισχυροποίηση των αισθημάτων σεβασμού προς την ιδέα του έθνους καθίσταται αυτοσκοπός των εν λόγω εκδηλώσεων. «*Συμμετέχοντες στις ίδιες τελετουργικές διαδικασίες, γιορτάζοντες τις ίδιες γιορτές, φέρνοντες τα ονόματα των ίδιων θεών και αγίων και υπακούοντες στα ίδια ταμπού, τα μέλη της κοινότητας πετυχαίνουν τους πιο υψηλούς βαθμούς ενσωμάτωσης με το κοινωνικό σώμα. «Η βίωση των αξιών και η μεταλαμπάδευση αισθημάτων σεβασμού και αφοσίωσης*

Πηγή Γ.6: φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

προς τους σκοπούς της κοινότητας παίρνει τη μορφή εικόνων, σχημάτων, χρωμάτων και κινήσεων που έχουν κάποια συμβολική σημασία» (Τερλεξής,1999:149). Το καθεστώς εφορμά στην ενδυνάμωση των πατριωτικών αισθημάτων των μαθητών/τριών με τη συμμετοχή τους σ' αυτές τις εκδηλώσεις.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ ΠΤΔΕ

Στην πηγή Γ.6 μαθητές του Δ.Σ. Σκοτίνας Πιερίας το 1968, ντυμένοι με εθνικές παραδοσιακές στολές απαγγέλλουν ποιήματα, ενώ δεξιά στον τοίχο - όπως επιβάλλεται - είναι αναρτημένη αφίσα, που παριστάνει τον «άγρυπνο στρατιώτη του έθνους» με φόντο το δικέφαλο αητό. Πολύ χαρακτηριστικά, το παρακάτω απόσπασμα αποκαλύπτει τα σχέδια των πρωτεργατών για τη διείσδυση του καθεστώτος στην κοινωνία, απευθυνόμενο στους εκπαιδευτικούς:

«Πλην των τακτικών συγκεντρώσεων και της αναπτύξεως και συζητήσεως κατ' αυτάς διαφόρων παιδαγωγικών θεμάτων, υπάρχουν και πλείστοι άλλοι τρόποι διά να αποσπάσωμεν την εμπιστοσύνιν και την εκτίμησιν των γονέων των μαθητών μας. Εθνικαί και θρησκευτικαί εορταί, […]τοπικαί εορταί και διάφοροι άλλαι κοινωνικαί εκδηλώσεις […] πρέπει να θεωρώνται υπό των διδασκάλων ως ευκαιρίαι διά να ευρεθώσι μεταξύ των κατοίκων […] και επιτύχουν την ψυχικήν επαφήν μετά τούτων αφ' ενός και αφετέρου προβάλλουν τον εαυτόν των ως πρότυπον και υπόδειγμα εθνικού, θρησκευτικού και κοινωνικού βίου, διά μικρούς και μεγάλους» (αριθ. εγκ. 898/50/8-6-72)[192].

Πηγή Γ.7: φωτογραφικό αρχείο Η. Παπανικολάου

Στην εγκύκλιο δε που στέλνει ο επιθεωρητής στις 25-4-69 για το εύρος που καλείται να έχει η σχολική ζωή των μαθητών/τριών , εκτός των αιθουσών διδασκαλίας, αναφερόμενος στις σχολικές εορτές τονίζει:

«απευθυνόμεθα ιδιαιτέρως […] προς τας διδασκαλίσσας και τας νηπιαγωγούς, αι οποίαι επιβάλλεται επί του ανωτέρω τομέως να επιδείξωσι την μεγίστην δραστηριότητάν των, διότι ούτω θα καταστή δυνατόν να προσελκύσωσιν εις το σχολείον τας μητέρας και πλέον τούτων τας νεανίδας των χωρίων, προς ας, μετά την κατά ταύτα εορτήν, θα αναπτύσσωνται θέματα, και εκτός των απτομένων της αγωγής, και τοιαύτα αξιόλογα εκ της οικιακής οικονομίας, καθαριότητος και υγείας, εν συνδυασμώ αρρήκτω

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

πάντοτε προς τα μεγάλα ληφθέντα μέτρα και επιτεύγματα της Εθνικής Κυβερνήσεως της Χώρας μας επί των τομέων τούτων της Κοινωνικής και Εθνικής

ζωής μας. Την ούτω εκδηλωθησομένην εργασίαν των διδασκαλισσών και νηπιαγωγών θα παρακολουθήσωμεν και θα εκτιμήσωμεν δεόντως» (αριθ. εγκ.1128/21/25-4-69)[193].

Είναι εμφανέστατο, ότι οι εορταστικές εκδηλώσεις αποτελούν το μέσο που θα προσελκύσει τους γονείς και την ευρύτερη κοινωνία προς το σχολείο, το οποίο υποχρεούται να μεταλαμπαδεύσει τα «επιτεύγματα» του καθεστώτος. Στην πηγή Γ.7 μαθητές της Α΄τάξης του Δ.Σχ.Καρυάς Ελασσόνας με παραδοσιακή στολή απαγγέλλουν ποιήματα στη γιορτή της 25ης Μαρτίου, ενώ στη βάση της εξέδρας υπάρχει αφίσα που αναγράφει «*Ζήτω ο στρατός*».

Διὰ τὰς καλλιτέρας ἐκθέσεις περὶ ἀποταμιεύσεως

ΑΠΟΝΟΜΗ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΕΙΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῆς ἐφετεινῆς Σχολικῆς περιόδου, ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Στέγης Θηλέων τῆς Θ. Ἀναλήψεως σεμνὴ τελετή, καθιερωθεῖσα ἀπὸ ἐτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ταχυδρομικὴ Διεύθυνσις Πιερίας ἀπένειμε τὰ βραβεῖα εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας τῶν Γυμνασίων καὶ Δημοτικῶν Σχολείων Κατερίνης, τῶν ὁποίων αἱ ἐκθέσεις διὰ τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν, τὰς ὁποίας συνέταξαν τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1967, καθ' ἣν ἑορτάζεται ἡ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΗΜΕΡΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ, ἐβραβεύθησαν ὡς αἱ καλλίτεραι. Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ὁ Σεβασμιώτατος κ. Βαρνάβας, ἐκ πρόσωποι τῶν ἀρχῶν, οἱ Γυμνασιάρχαι καὶ ἐπιθεωρηταὶ Σχολείων καὶ οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες τῶν βραβευθέντων.

Τὰ βραβεῖα ἀπένειμεν ἰδιοχείρως ὁ Διευθυντὴς τῆς ταχυδρομικῆς Διευθύνσεως κ. Κωνστ. Καλυβιώτης, ἀντιπροσωπεύουν δὲ τοῦτα ἀνὰ ἕνα μεταλλικὸν κουμπαρᾶν δι' ὅλους, εἰς τοὺς ἐπιτυχόντας δὲ τὸ 1ον καὶ τὸ 2ον βραβεῖον μαθητὰς καὶ μαθητρίας ἀπὸ Γυμνασίων ἐπὶ πλέον ἀνὰ ἓν βιβλιάριον καταθέσεως τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου μὲ ἀρχικὴν κατάθεσιν ἐκ 300 καὶ 100 δραχμῶν ἀντιστοίχως.

Ἐν εὐκαιρίᾳ τῆς τελετῆς ὡμίλησεν ὁ κ. Καλυβιώτης, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὴν σημασίαν καὶ τὰ ὀφέλη τῆς ἀποταμιεύσεως, καὶ ἐξῆρε τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσιν καὶ τὸν σημαντικὸν ρόλον τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπίσης ἐξῆρε τὸν ρόλον τῶν ἐκπαιδευτικῶν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπιλειτουργίαν τοῦ πνεύματος τῆς ἀποταμιεύσεως μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, χάριν τῶν ὁποίων τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον καθιέρωσε τὴν ἀπονομὴν βραβείων κατ' ἔτος εἰς ὅσους γράψουν τὴν καλλιτέραν ἔκθεσιν περὶ ἀποταμιεύσεως. Ἰδιαιτέρως ἐτόνισε εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι, τὴν διάδοσιν τῆς ἰδέας περὶ οἰκονομίας καὶ ἀποταμιεύσεως, τὴν ὀφείλουν εἰς τοὺς διδασκάλους των, τοὺς ἀκουράστους καὶ ἀφανεῖς αὐτοὺς σκαπανεῖς τοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν φιλοτίμων προσπαθειῶν των, κατέστησαν ἄριστοι συνεπίκουροι εἰς τὸ διαπαιδαγωγικόν, οἰκονομικῶς δὲ καὶ κοινωνικῶς χρήσιμον τοῦτο ἔργον τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου, δι' ὅπερ καὶ ὁ ὁμιλητὴς τοὺς ἐξέφρασε θερμὰς εὐχαριστίας.

Οἱ κατακτήσαντες τὸ 1ον βραβεῖον τοῦ Γυμνασίου Ἀρρένων Κατερίνης εἶναι οἱ μαθηταὶ Κ. Παπακωνσταντίνου καὶ Γ. Περδίκης, τοῦ Γυμνασίου Θηλέων δὲ αἱ μαθήτριαι Α. Κοντοτάσιου καὶ Β. Κοντοτάσιου. Τὸ 2ον βραβεῖον κατέκτησαν οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῶν ἀντιστοίχων Γυμνασίων Κ. Μαγκλάρας καὶ Δ. Σκούφας, Δ. Κάτσικα καὶ Ε. Κιουμουρτζῆ.

Οἱ βραβευθέντες τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Κατερίνης εἶναι: Τοῦ 1ου Δημ. Σχολείου Αἰκ. Πσπαπαράσχου καὶ Σούλα Τσαρδῆ, τοῦ 2ου Ἀθ. Χατζῆς, καὶ Πασχ. Λάλας, τοῦ 3ου Λίτσα Ρουκᾶ καὶ Θ. Τζημουλᾶ, τοῦ 4ου Αἰκ. Δουγᾶ καὶ Δημ. Εὐθυμίου, τοῦ 5ου Μ. Παπαδοπούλου καὶ Πόπη Πατσιάδου, τοῦ 6ου Ρ. Κιουμουρτζῆ καὶ Φιλ. Ἀσλανίδου, τοῦ 7ου Α. Μπάσδρας καὶ Εἰρ. Παπαδημητρίου, τοῦ 8ου Βερ. Καραντάνα καὶ Αἰκ. Παλαϊγδα, τοῦ 10ου Κ. Τοπτσικιώτου καὶ Παρ. Χαλκίδου, τοῦ 11ου Τρ. Μαρινοπούλου καὶ Πολ. Πετροπούλου, τοῦ 12ου Κ. Κανσουζίδου καὶ Αἰκ. Εὐσταθιάδου, τοῦ 13ου Σταμ. Σταμάτη καὶ Σ. Πολυχρονίδου.

Πηγή Γ.8: *Νέα Εποχή ,29-6-68*

Συνακόλουθα οι εορταστικές εκδηλώσεις μπαίνουν στον τακτικότατο προγραμματισμό του σχολείου.

Μελετώντας τα βιβλία πράξεων του διδακτικού προσωπικού των δύο σχολείων βλέπουμε, ότι η εμφάνιση του σχολείου ενισχύεται με εορτές από το σχολικό έτος 1969-70[194] και πέρα , ενώ για τα προηγούμενα χρόνια δεν υπάρχει αναλυτική καταγραφή των εορτών του σχολείου. Έτσι, εκτός των επετείων της 28ης Οκτωβρίου, της 16ης Οκτωβρίου (απελευθέρωση της πόλης), της 25ης Μαρτίου και της εορτής της μητέρας, καταγράφονται και οι :

«*Η εορτή των Μακεδονομάχων*

Η επέτειος ιδρύσεως του Ο.Η.Ε.

Η εορτή της σημαίας

Η επέτειος του Ν.Α.Τ.Ο.

Διεθνής ημέρα αποταμιεύσεως

Εορτή των Χριστουγέννων

Εορτή των Τριών Ιεραρχών

Εορτή των Απόκρεω

Επέτειος 21ης Απριλίου

Γυμναστικές επιδείξεις με το κλείσιμο του σχολικού έτους».

Οι εκδηλώσεις για την αποταμίευση (όπως καταγράφονται στην πηγή Γ.8) αποτελούν μια καλή ευκαιρία για το καθεστώς να «παραδώσει μαθήματα» αυτοπειθαρχίας σε μαθητές, μαθήτριες, εκπαιδευτικούς και γονείς .

Από το δημοσίευμα της εφημερίδας (πηγή Γ.9) παίρνουμε πληροφορίες για την πανηγυρική διάσταση της συγκεκριμένης γιορτής με σημαιοστολισμούς και φωταγώγηση της πόλης. Αξιοσημείωτο είναι πως τον

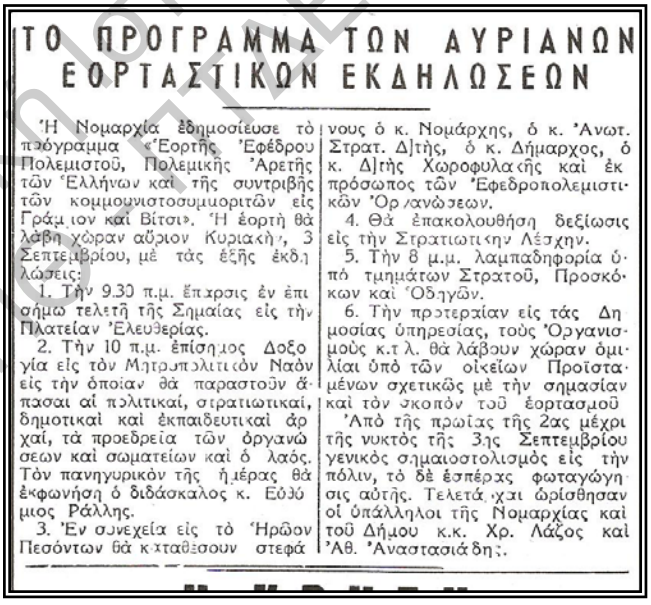

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΑΥΡΙΑΝΩΝ ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Ἡ Νομαρχία ἐδημοσίευσε τὸ πρόγραμμα «Ἑορτῆς Ἐφέδρου Πολεμιστοῦ, Πολεμικῆς Ἀρετῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς συντριβῆς τῶν κομμουνιστοσυμμοριτῶν εἰς Γράμμον καὶ Βίτσι». Ἡ ἑορτὴ θὰ λάβῃ χώραν αὔριον Κυριακήν, 3 Σεπτεμβρίου, μὲ τὰς ἑξῆς ἐκδηλώσεις:

1. Τὴν 9.30 π.μ. ἔπαρσις ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ τῆς Σημαίας εἰς τὴν Πλατείαν Ἐλευθερίας.

2. Τὴν 10 π.μ. ἐπίσημος Δοξολογία εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παραστοῦν ἅπασαι αἱ πολιτικαί, στρατιωτικαί, δημοτικαὶ καὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαί, τὰ προεδρεῖα τῶν ὀργανώσεων καὶ σωματείων καὶ ὁ λαός. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ διδάσκαλος κ. Εὐάγγελος Ράλλης.

3. Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Ἡρῶον Πεσόντων θὰ κατατεθοῦν στεφάνους ὁ κ. Νομάρχης, ὁ κ. Ἀνωτ. Στρατ. Δ]τὴς, ὁ κ. Δήμαρχος, ὁ κ. Δ]τὴς Χωροφυλακῆς καὶ ἐκπρόσωπος τῶν Ἐφεδροπολεμιστικῶν Ὀργανώσεων.

4. Θὰ ἐπακολουθήσῃ δεξίωσις εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Λέσχην.

5. Τὴν 8 μ.μ. λαμπαδηφορία ὑπὸ τμημάτων Στρατοῦ, Προσκόπων καὶ Ὁδηγῶν.

6. Τὴν προτεραίαν εἰς τὰς Δημοσίας ὑπηρεσίας, τοὺς Ὀργανισμοὺς κ.τ.λ. θὰ λάβουν χώραν ὁμιλίαι ὑπὸ τῶν οἰκείων Προϊσταμένων σχετικῶς μὲ τὴν σημασίαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἑορτασμοῦ

Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 2ας μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς 3ης Σεπτεμβρίου γενικὸς σημαιοστολισμὸς εἰς τὴν πόλιν, τὸ δὲ ἑσπέρας φωταγώγησις αὐτῆς. Τελετάρχαι ὡρίσθησαν οἱ ὑπάλληλοι τῆς Νομαρχίας καὶ τοῦ Δήμου κ.κ. Χρ. Λάζος καὶ Ἀθ. Ἀναστασιάδης.

Πηγή Γ.9: *Νέα Εποχή*, 2-9-67

πανηγυρικό της ημέρας εκφωνεί ο Ε. Ράλλης, που σύμφωνα με το δημοσίευμα της ίδιας εφημερίδας (πηγή Γ.16) είναι ο πρόεδρος του Συλλόγου Δασκάλων Πιερίας.

Το σχολείο όμως δε προγραμματίζεται μόνο γι' αυτές τις γιορτές. Στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας συναντάμε εισερχόμενες εγκυκλίους, που αναφέρονται και σε άλλες εκδηλώσεις, που καλείται το

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ ΠΤΔΕ

σχολείο να οργανώσει , όπως:

❖ «*Επέτειος της εναντίον του εκεί Σταθμού Χωρ/κής επιθέσεως των Κομμουνιστοσυμμοριτών, γενομένης την 30-3-1946*» (αριθ. εγκ. 763/20-3-70)[195].

«*Τέλεσις μνημοσύνου διά τα θύματα της κομμουνιστικής κατά του Έθνους επιβουλής*». *Ομιλία προς τους*

μαθητάς με θέμα: «Προδοτικοί σκοποί Εθνοκτόνου κινήματος και τα εγκλήματα του σλαυοκινήτου κομμουνισμού»(αριθ. εγκ. 165351/8-12-70)[196].

❖ «*Εορτασμός επετείου Επαναστάσεως Ολύμπου του 1878*» (αριθ. εγκ. 15/12-2-72).

❖ «*Η εορτή της ημέρας του Εφέδρου Πολεμιστού και της Πολεμικής Αρετής των Ελλήνων*»(αριθ. εγκ 1049/15-5-67) [197].

❖ «*Η εορτή της ημέρας της συντριβής των Κομμουνιστοσυμμοριτών εις Γράμμο και Βίτσι*» (αριθ.εγκ. 1049/15-5-67).

❖ «*Η Εθνική δράσις του 5/42 Σ.Ε. Δ. Ψαρρού και η αξία της θυσίας αυτού μετά των υπερτριακοσίων συμπολεμιστών του*»[198] (αριθ. εγκ. 457/30/10-4-73)[199].

❖ «*Έπος Σουλίου*»(αριθ. εγκ.294/10-2-71)[200].

❖ «*Εβδομάς Άρτου*»(αριθ. εγκ. 2164/3-10-70)[201].

❖ «*Εβδομάς του μαθητού*» υπό του *Συνδέσμου «Οι φίλοι των μαθητών του χωριού*»[202] (αριθ.εγκ.310/13-3-1973)[203].

❖ «*Εβδομάς σπουδαζούσης νεολαίας υπέρ εξωτερικής ιεραποστολής (27-2 έως 5-3-1972)*» (αριθ. εγκ. 15/12-2-72).[204]

❖ «*Διεθνής Ημέρα Ερυθρού Σταυρού Νεότητος*» (αριθ. εγκ. 1235/30-4-70)[205].

❖ «*Έτος Παιδείας*» (αριθ.εγκ. 2410/2-11-70).

❖ «*Το παιδί των αγροτικών περιοχών*» στα πλαίσια εορτασμού της παγκόσμιας ημέρας του παιδιού το 1973 (αριθ. εγκ. 1307/29-9-73).

❖ «*Εβδομάς προλήψεως ατυχημάτων*» (αριθ. εγκ.1235/30-4-70)[206].

❖ «*Οργάνωσις εκδηλώσεων επί το Ευρωπαϊκώ έτει (1969) προστασίας της φύσεως*» (αριθ. εγκ. 2718/10-11-69)[207].

❖ «*Έτος αναδασώσεως 1972*»(αριθ. εγκ.314/21/26-2-72)[208].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

❖ *«Εθνική σταυροφορία της Μάχης Ακτής, Υγείας και Πολιτισμού»* (αριθ. εγκ.60038/5-5-70).

❖ *«Εορτασμός 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821»*(αριθ. εγκ.23/23-1-71)[209].

Στα πρώτα δε Χριστούγεννα από την ανάληψη της εξουσίας από τη χούντα, ο γενικός επιθεωρητής με εγκύκλιό του οραματίζεται τα επικείμενα Χριστούγεννα ως τα «λαμπρότατα» όλων των ετών και καλεί το σχολείο για άλλη μια φορά να παίξει τον πρωτεύοντα ρόλο σε μια σειρά εκδηλώσεων που καλούνται να οργανώσουν οι εκπαιδευτικοί προς το κοινωνικό σύνολο προς τόνωση του φρονήματος και της χαρωπής διάθεσης του λαού. (αριθ. εγκ.2526/47/12-12-67)[210].

Το 1971 αποτέλεσε μια πολύ καλή ευκαιρία ενδυνάμωσης των πατριωτικών αισθημάτων των μαθητών/τριών, αφού ορίστηκε ως έτος εορτασμού 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821.Κατα τη διδακτική αυτή χρονιά καταρτίστηκε το παρακάτω πρόγραμμα από το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο εφάρμοσαν πιστά όλα τα σχολεία της χώρας.

«1.Την 7-2-71εορτή με θέμα την Επανάστασιν της Χαλκιδικής και των παραδουναβίων χωρών κατά το 1821.

2. Την 25-3-71γενικός εορτασμός μετά πάσης λαμπρότητος.

3. Την 8-4-71 εορτή με θέμα την επανάστασιν του Ολύμπου – Βερμίου και την θυσίαν της Αραπίτσης.

4. Την 25-5-71 εορτή με θέμα τον θρύλο του Μαρμαρωμένου Βασιλιά και τον ασίγαστο πόθο του σκλαβωμένου γένους διά την ανάστασίν του.

5. Την 15-6-71 εορτή με θέμα τον μεγάλο ήρωα της Επαναστάσεως Θεόδωρον Κολοκοτρώνην.

6. Την 5-10-71 εορτή με θέμα τους Αρματωλούς και κλέφτας.

7. Την 13-11-71 εορτή με θέμα την Παιδεία κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας.

8. Την 6-12-71 εορτή με θέμα τους Ναυτικούς αγώνας των Ελλήνων προ και κατά την Επανάστασιν» (αριθ. εγκ.2285/28-12-70)[211].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Το πρόγραμμα επίσης περιλάμβανε διακόσμηση του σχολείου με εικόνες ηρώων, δασκάλων του γένους, γεγονότων του 1821 απ' όλες τις περιοχές της Ελλάδας, μα κυρίως από τη Μακεδονία και τη Θράκη «*τοποθετημένων εις ειδικάς υαλοφράκτους κορνίζας[…]Εις ύψος 1,50-2,00μ. εκάστου τοίχου αιθούσης ή διαδρόμου να αναρτηθώσι μετάλλιναι πλάκες, καλλιγεγραμμέμαι με αποφθέγματα και ρήσεις των αγωνιστών του 1821 […] εις περίοπτον θέσιν του σχολικού περιβόλου αναρτηθή μέγα πανώ με αναγεγραμμένον ρητόν ή σύνθημα εκ του ιδεολογικού περιεχομένου της Επαναστάσεως του 1821*» (όπ.π.). Μερικές από τις ρήσεις καταγράφονται παρακάτω :

«*Η πατρίδα κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν*» (Μακρυγιάννης).

«*Το θαύμα του 1821 είναι έργον της Εκκλησίας και της ελληνικής παιδείας*» (Κ. Οικονόμου).

«*Πλανάται, όστις χωρίζει το ίδιον αυτού συμφέρον από το κοινόν συμφέρον ή ζητεί το κέρδος του εις την ζημίαν των άλλων*» (Α. Κοραής) (αριθ. εγκ.294/10-2-71)[212].

Επιπρόσθετα, επιβάλλεται να οργανωθούν εκθέσεις χειροτεχνίας, συγγραφή εκθέσεων, εκδρομές, θεατρικές παραστάσεις, αθλητικοί αγώνες, εθνικοί χοροί, καλλιτεχνικές εκθέσεις με κειμήλια, προσωπογραφίες και λοιπά αντικείμενα σχετικά με τον εορτασμό. Οι μεγαφωνικές εγκαταστάσεις των σχολείων να μεταδίδουν εθνικά και δημοτικά τραγούδια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, τόσο πριν την έναρξη των μαθημάτων, όσο και κατά τα διαλείμματα και μετά τη λήξη των μαθημάτων(αριθ. εγκ.2285/28-12-70).

«*Σκοπός των ανωτέρω εκδηλώσεων είναι ο φρονηματισμός της μαθητιώσης νεολαίας διά της βιώσεως του θρυλικού έπους και η δημιουργία ατμοσφαίρας εθνικής ανατάσεως μεταξύ του λαού της Χώρας*» (αριθ. εγκ.294/10-2-71)[213].

Διαπιστώνουμε, ότι χρησιμοποιείται κάθε μέσο, από την ανάρτηση εικόνων και πατριωτικών συμβόλων, την εκτέλεση πατριωτικών και θρησκευτικών ύμνων έως και περικοπές ρητών και αποφθεγμάτων «μεγάλων μορφών του Έθνους» προκειμένου να ευοδωθεί ο εθνικός φρονηματισμός των μαθητών/τριών.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2.2. Η ανάπτυξη και η συγγραφή εκθέσεων

Στα πλαίσια όλων των παραπάνω εκδηλώσεων οι μαθητές/τριες –κυρίως της Ε΄και Στ΄τάξης- καλούνται να γράψουν ανάλογου περιεχομένου εκθέσεις. Η ανάπτυξη και συγγραφή εκθέσεων από τα παιδιά φρονούμε ότι αποτελεί από μόνο του έτερο θέμα διπλωματικής εργασίας που για την ανάδειξη όλων των παραμέτρων του πρέπει να επιστρατευτούν πολλές επιστήμες. Είναι αξιοσημείωτος ο τρόπος που το καθεστώς προσβάλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, προβάλλει , επιβάλλει και διαμορφώνει τα πρότυπά του και την πειθάρχηση της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών .

Παραθέτουμε μερικά από τα θέματα στα οποία κλήθηκαν να αναπτύξουν τις σκέψεις τους τα ενδεκάχρονα και δωδεκάχρονα κυρίως παιδιά:

- *«Η Κομμουνιστική απειλή και η 21η Απριλίου»*(11-12-70,εξερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου. Πρωτόκολλο αλληλογραφίας).
- «*Η Εκκλησία και το Έθνος*» (αριθ. εγκ. 1127/18-2-71)[214].
- «*Η ερυθροσταυρική δραστηριότητα των μαθητών*» (αριθ. εγκ.1235/30-4-70)[215].
- «*Ο Φιλελληνισμός – Η δράσις του Λόρδου Βύρωνος*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).
- «*Ο άρτος ως βασική τροφή του ανθρώπου*» (αριθ. εγκ. 2164/3-10-70).
- «*Αποταμίευσις*» (αριθ. εγκ.164/6/25-10-71)[216].
- «*Η Ιεραποστολή*»(αρ. εγκ. 15/15-2-72)[217].
- «*Γηράσκω αεί πολλά διδασκόμενος*»[218]
- «*Δράξασθε παιδείας*»
- «*Παιδεία: Συντελεστής αγάπης, προόδου και ειρήνης*».
- «*Πολλά σχολεία, λίγες φυλακές*».
- «*Το Έθνος, που φροντίζει διά την μόρφωσιν του Λαού του, στερεώνει το ίδιο του μέλλον*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- «*Παιδεία: Ναός Πολιτισμού*» (αριθ. εγκ. 2410/2-11-70).
- «*Η αγάπη και προστασία των ζώων*» (αριθμ. εγκ.155/22-1-70).
- «*Η προστασία της φύσεως*» (αριθ. εγκ. 2718/10-11-69)[219].
- Και πολλά θέματα αναφερόμενα στα γεγονότα και τους ήρωες του 1821 (εγκ.2285/28-12-70)[220].
- Επιπλέον, σύμφωνα με άρθρο 4.2. του ΑΝ 129 στη έννοια της δωρεάν παιδείας περιλαμβάνεται και «*η παροχή υποτροφιών εις τους επιδεικνύοντας ιδιαιτέραν επίδοσιν μαθητάς*». Όπως αναμένεται, το καθεστώς την ιδιαίτερη επίδοση των μαθητών τη συναρτά με την υιοθέτηση των αρχών του. Έτσι, σε εγκύκλιο ο επιθεωρητής αναφέρει τα παρακάτω εξωφρενικά: «*[…] ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Επικουρικών Σχολικών Υποτροφιών εν Αθήναις, οδός Θήρας 30, επιθυμών όπως συνδράμη το έργον της Εθνικής Κυβερνήσεως, ήχθη εις την απόφασιν όπως βραβεύση τας 10 καλυτέρας εκθέσεις των μαθητών της Ε΄ τάξεως και Στ΄ των Δημοτικών Σχολείων με θέμα* ***'πώς περάσαμε, την ημέραν μας, όταν μάθαμε στο σπίτι μας, ότι έσβυσε το χρέος του πατέρα μας προς την Αγροτικήν Τράπεζαν'***. *[…] 1ον Βραβείον 5 ομολογίαι δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 δρχ. 2.500, 2ον Βραβείον 2 ομολογίαι δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 δρχ. 1.000, 3ον,4ον,5ον Βραβείον 1 ομολογία δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 έκαστον 500δρχ., 6ον, 7ον, 8ον, 9ον και 10ον βραβείον βιβλία Ελληνοχριστιανικού περιεχομένου*» (αριθ. εγκ.2379/3/14-1-69)[221].

Τόσο το θέμα της έκθεσης, όσο και το είδος των βραβείων προκαλεί ρίγος για την κατάφορη παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού και της προσωπικότητάς τους.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2.3. Οι γυμναστικές επιδείξεις

Η μελέτη του αρχείου μας ωθεί να αντιμετωπίσουμε τις γυμναστικές επιδείξεις ως τελετουργικές διαδικασίες πειθάρχησης και μύησης των μαθητών/τριών στα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Το παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου καταδεικνύει το σκεπτικό μας αυτό:

«[…] αι υπό των σχολείων γενικώς του Κράτους τελούμεναι αθλητικαί κ.λ.π. σχολικαί εκδηλώσεις λαμβανουσι χώραν καθ' ομοιόμορφον τρόπον, καθορίζομεν τα κατωτέρω και παραγγέλλομεν την αυστηράν εφαρμογή των.[…] η εμφάνισις των μαθητών δέον να είναι άψογος από πάσης πλευράς, ηδέ αθλητική των στολή ομοιόμορφος […]. Η έπαρσις της σημαίας δέον να γίνεται απ' ευθείας εις τον ιστόν και ουχί να περιφέρεται πρότερον εις τον αγωνιστικόν χώρον. Κατά τας παρελάσεις η σημαία δεν καταβιβάζεται προ των επισήμων. Ο σημαιοφόρος κρατών την σημαίαν διά της αριστεράς χειρός με λαβήν δευτέραν και ημικεκαμμένον τον αγκώνα απονέμει χαιρετισμόν φέρων τον κοντόν προς τον αριστερόν ώμον και στρέφων την κεφαλήν δεξιά.. Ο Ολυμπιακός Ύμνος θα ψάλλεται κατά την τέλεσιν των γυμναστικών επιδείξεων και εφ' όσον έχει διδαχθή καλώς, υφ' όλων των μαθητών των ομάδων επιδείξεων, τη συνοδεία φιλαρμονικής, όπου καθίσταται δυνατόν, ή υπό χορωδίας αποτελουμένης εκ μεγάλου αριθμού μαθητών. […] Τα ρυθμικά γυμναστικά προγράμματα των μαθητριών[222] τα εκτελούμενα διά μουσικής δέον να εκτελούνται διά κλειδοκυμβάλου, τη καθοδηγήσει εμπείρου μουσικού ή η μουσική αύτη να μαγνητοφωνείται εις ταινίαν, ώστε η ρυθμική κίνησις να είναι πλήρως εναρμονισμένη προς την μουσικήν. Και τέλος κατά την

Πηγή Γ.10:*φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού*

τέλεσιν των αθλητικών αγώνων θα γίνεται απαραίτητος ορκωμοσία των αθλητών. Ο δε όρκος θα απαγγέλλεται υπό μαθητού αθλητού, του οποίου το κείμενον έχει ως

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

κατωτέρω: 'Ορκιζόμεθα, ότι προσερχόμεθα εις τους αγώνας, όπως συναγωνισθώμεν ευγενώς και συμφώνως προς τους κανονισμούς και ότι η συμμετοχή μας σκοπεί την επίδειξιν ιπποτικού πνεύματος διά την τιμήν της Πατρίδος μας και την δόξαν του αθλητισμού'» (αριθ. εγκ.41/6-10-67)[223]. Οι παραπάνω υποδείξεις ανήκουν στον υπουργό Κ.Καλαμποκιά.

Στην πηγή Γ.10 μαθήτριες του Δ. Σ. Σκοτίνας Πιερίας το 1969, ομοιόμορφα ντυμένες εκτελούν ασκήσεις, ενώ στο βάθος, την εκδήλωση παρακολουθεί ο επιθεωρητής (αυτός με τα μαύρα γυαλιά).

Πηγή:Γ.11:φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

Οι γυμναστικές επιδείξεις οργανώνονται το διάστημα 20 Μαΐου μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους, ενώπιον των αρχών και των γονέων και κηδεμόνων των μαθητών/τριών. Μάλιστα σε εγκύκλιο- διαταγή του νομάρχη Πιερίας αναφέρεται *«[…]κατά τας διαφόρους ομιλίας ή λοιπάς εκδηλώσεις, […] όπως παρίστανται οι Διοικηταί των κάτωθι εν Κατερίνη εδρευουσών Μονάδων μετά των αξιωματικών των 1. 80 Σύντ. Πεζικού (Στρ. Δ/ΣΙΣ)*

Πηγή Γ.12:φωτογραφικό αρχείο 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης

2. Τ.Ε. Κατερίνης

3. Τ.Ε. Νεοκαισαρείας

4. 137 Τ.Μ.Π.Π.

5. Στρατολογικού Γραφείου Κατερίνης

6. 830 Α.Τ.Χ.

7. 693 Π.Α.Π.(αριθ. εγκ.14/16-6-70)[224]*.*

Η παρουσία των παραπάνω

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ ΠΤΔΕ

αιτιολογείται ως επιβεβλημένη «διά λόγους Δημοσίων σχέσεων, συσφίξεως του δεσμού Στρατού και Λαού ως και ενημερώσεως».(όπ.π.).

Οι επιδείξεις τελούνται

ημέρα Κυριακή «*διά την ευρυτέραν συμμετοχήν των Αρχών και του Κοινού, εξαιρέσει μόνον των σχολείων της Πόλεως Κατερίνης εις τα οποία δύνανται να τελεσθώσι και εις άλλας ημέρας της εβδομάδος, διότι κατά τας Κυριακάς οι πλείστοι των κατοίκων*

εξέρχονται εις το ύπαιθρον» (αριθ. εγκ.1388/25/19-5-69)[225].

Στην πηγή Γ.11 μαθητές και μαθήτριες του Δ. Σ. Σκοτίνας Πιερίας, το 1969, με ομοιόμορφη ενδυμασία και απόλυτη στοίχιση εκτελούν ασκήσεις.

Στην πηγή Γ.12 οι μαθητές και οι μαθήτριες του 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης το 1968, με ομοιόμορφη εθνική στολή, κοντοκουρεμένα μαλλιά τα αγόρια και κορδέλα στο κεφάλι τα κορίτσια. Σύμφωνα με τις διατάξεις, περιφέρουν τη σημαία, στην οποία διακρίνεται και το βασιλικό στέμμα, αποτείνονταν το ανάλογο φόρο τιμής πριν την έναρξη των γυμναστικών επιδείξεων.

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΡΙΝΟΝ

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τοῦ Α' Δημοτικοῦ Σχολείου παρουσίᾳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, πλήθους κόσμου καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ 3211 Τ. Ε. Α. Κατερίνης 'Αντ]ρχου κ. Βασιλείου Παύλη.

'Εν ἀρχῇ ὡμίλησεν πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολείου κ. Γεώργιος Παπαγεωργίου διὰ τὴν σημασίαν τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων καὶ γενικῶς διὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσε τοὺς μαθητὰς νὰ γυμνασθοῦν μὲ πληρότητα. Τὴν ἔναρξιν τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων ἐκήρυξεν ὁ παρευρισκόμενος Διοικητὴς τοῦ 3211 Τ. Ε. Α. Κατερίνης 'Αντ]ρχης κ. Βασίλειος Παύλης.

"Ολα τὰ τμήματα ἐθαυμάσθησαν διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀσκήσεων, κάθε τάξις παρουσίασεν κάτι τὸ ἰδιαίτερον. Αἱ ἀθλοπέδιαι ἦσαν ἐξαιρετικαί.

Τὸ ὅλον πρόγραμμα τῶν ἐπιδείξεων ἔκλεισεν μὲ ἐθνικοὺς χορούς, ὑπὸ τοὺς ἤχους ἑνὸς μαγνητοφώνου καὶ ἀκορντιόν, τὰ ὁποῖα ἐσκόρπισαν ἐθνικὸν παλμὸν μὲ τὰ πατριωτικὰ των τραγούδια. Τοὺς χορους ἐκτέλεσαν αἱ μαθήτριαι τῶν τριῶν μεγάλων τάξεων, ἐνδεδυμέναι καταλλήλως μὲ ἐθνικὰς ἐνδυμασίας, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου βοηθουμένου ὑπὸ τῶν διδασκαλισσῶν κ. 'Ηρ.ς Γερ'κη καὶ τῶν δεσποινίδων Θ. Πίσπα, Μ. Λιβάνου καὶ Α. Λιβάνου.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιδείξεων τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ σχολείου ἀπέσπασεν τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν παρευρισκομένων. Δημ. 'Αν. Γιαννακίδης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΒΟΡΩΝΟΝ

Τὴν παρε θοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς τὸν εὐπρεπῆ αὐλόγυρον τοῦ σχολείου, παρουσίᾳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν,τῶν γονέων καὶ πλήθους κοσμου.

'Εν ἀρχῇ παρουσιάσθη τὸ τμῆμα τοῦ νηπιαγωγείου ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν τῆς κ. Νίκης 'Αθανασιάδου, τὰ νήπια ἐξετέλεσαν μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν τὰς ὡραίας ἀσκήσεις των.

Τὸ τμῆμα τῆς Α' τάξεως μὲ ἐνδυμασίαν θεριστοῦ καὶ θεριστρίων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. Κυριακῆς Γιαννακίδου, ἐξετέλεσεν ἀσκήσεις σχετικὰς μὲ τὸν θερισμόν, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμε τὸ πλῆθος νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ.

Τὸ τμῆμα τῆς Β' τάξεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. 'Αναστασίας Ζιάκου ἐξετέλεσεν ρυθμικὰς ἀσκήσεις μὲ ἀκρίβειαν.

'Ακολούθησαν τὰ τμήματα τῶν λοιπῶν τάξεων ὑπὸ τῶν διδασκάλων κ. κ. 'Αντωνίου Γιαμούζη, Σωκράτους Ζιάκουκαὶ Παναγιώτου Γιανοπούλου ἐκτελέσαντα ἀσκήσεις ἀναπνευστικὰς μὲ πληρότητα καὶ ἀκρίβειαν.

Αἱ ἀθλοπεδιαὶ τῶν τμημάτων πολὺ ἐπιτυχεῖς καὶ ἐξαιρετικαί.

Τὸ πρόγραμμα ἐτελείωσεν μὲ ἐθνικοὺς χορούς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. Στυλιανῆς Ρίζου, τοὺς ὁποίους ἐξετέλεσαν αἱ μαθήτριαι τῶν τριῶν μεγάλων τάξεων.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιδείξεων τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ σχολείου ἀπέσπασεν τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων.

Πηγή Γ.13:*Νέα Εποχή, 24-6-67*

Το διπλανό δημοσίευμα στην τοπική εφημερίδα (πηγή Γ.13) είναι χαρακτηριστικό του σκοπού που εξυπηρετεί η διοργάνωση των γυμναστικών επιδείξεων. Η παρουσία των αρχών, η πειθαρχημένη και ομοιόμορφη

Διδακτικό Υλικό ΑΠΘ

παρουσία των μαθητών και μαθητριών στα χρώματα της σημαίας, τα εθνικά πατριωτικά άσματα πέρασαν το μήνυμα που ήθελαν οι πρωταίτιοι.

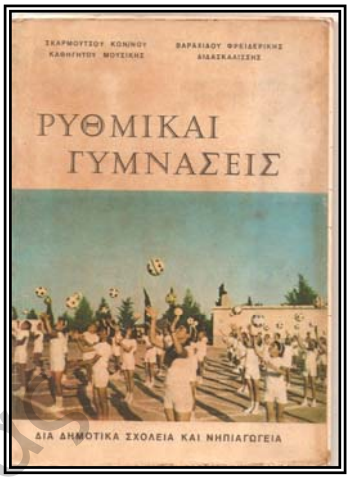

Σ'ένα από τα εγκεκριμένα βιβλία[226] της εποχής , που βρήκαμε στο σχολείο , με τίτλο «*Ρυθμικαί Γυμνάσεις*» στον πρόλογο οι συγγραφείς[227] - εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν: « *Δέκα χρόνια εν τη Μέση και Δημοτική εκπαιδεύσει υπηρεσίαν, διεπιστώσαμεν, ότι[…] καταβάλλεται ιδιαζόντως μεγάλη προσπάθεια από μέρους της πολιτείας,[…] μόλις τα τελευταία έτη παρατηρείται σοβαρόν ενδιαφέρον του Κράτους. […] Η εργασία μας δίνει τη δυνατότητα, εις πάντα εκπαιδευτικόν, να προβάλη, κατά το μάλλον κατάλληλον τρόπον, το έργον του, ολοκλήρου του έτους, κατά τας γυμναστικάς επιδείξεις, προσφέρων άριστον θέαμα, διότι και σήμερον ο Έλλην υπεραγαπά και διατρέφεται, ως και οι ένδοξοι πρόγονοί του με «άρτον και θεάματα».* Είναι χαρακτηριστικό το μήνυμα που η χούντα περνάει και στο σχολείο: «*προσφέρετε άρτον και θεάματα*». Και ενισχύεται το παραπάνω σκεπτικό από τη συνέχεια: «*Αι πολύχρωμαι ενδυμασίαι, ο ρυθμός, η ακρίβεια των κινήσεων, το τραγούδι δημιουργούν την αίσθησιν της αρμονίας και πληρούν χαράς και υπερηφανείας τα ψυχάς των θεατών, ιδία δε των γονέων και κηδεμόνων[…]*»(Σκαρμούτσος&Βαραχίδου,1972:3). Στόχος του καθεστώτος είναι να ικανοποιήσει τους γονείς και την ευρύτερη κοινωνία.

Παράλληλα το καθεστώς προωθεί και την οργάνωση αθλητικών αγώνων μεταξύ των σχολείων της περιφέρειας και φυσικά η τέλεση των αγώνων θα «*λάβη πανηγυρικόν χαρακτήρα διά της παρακολουθήσεως όσον το δυνατόν περισσοτέρων κατοίκων των χωρίων, των οποίων τα σχολεία θα λάβωσι μέρος*» (αριθ. εγκ. 2464/41/23-10-69)[228].

Στην πηγή Γ.14 κοντοκουρεμένοι μαθητές και μαθήτριες της Α΄ τάξης του Δ. Σχ. Καρυάς Ελασσόνας το 1970, κατά την εκτέλεση γυμναστικής άσκησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κάτασπρη στολή των παιδιών με το

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

έμβλημα της 21ης Απριλίου στο στήθος. «*Εθνική στολή*» που επιβλήθηκε στους μαθητές αλλά πληρώθηκε - ως είθισται – από τους γονείς ή τη Σχολική Εφορεία για τους άπορους μαθητές και μαθήτριες. Πηγή

Διαπιστώνουμε ότι ο σκοπός τέλεσης των γυμναστικών επιδείξεων καταδεικνύεται τετραπλός:

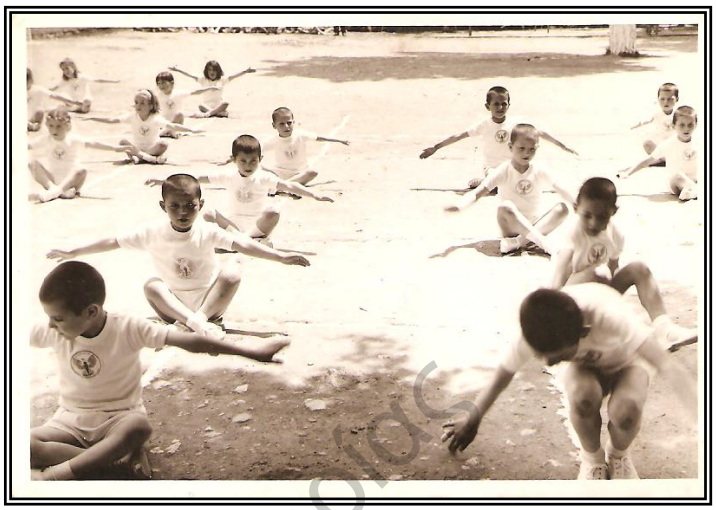

Γ.14:φωτογραφικό αρχείο Η. Παπανικολάου

Α. Μέσα από την οργάνωση ενός πλαισίου ομοιογένειας, ομοιομορφίας, παραγγελμάτων, ρυθμικών κινήσεων, εμβατηρίων το καθεστώς επιδιώκει να επέμβει με κάθε τρόπο και μέσο στη συμπεριφορά των μαθητών/τριών με σκοπό να τους εμποτίσει στα ιδανικά που πρεσβεύει.

β. Είναι μια ακόμη ευκαιρία να δώσει βήμα στις «αρχές» του τόπου, ώστε να στείλουν τα μηνύματα των πρωτεργατών στην τοπική κοινωνία, να εκδηλώσουν την προπαγάνδα τους, να παρέμβουν στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων .

γ. Ο εθισμός και η υποβολή του λαού στην παρουσία του στρατού σε κάθε εκδήλωση και τέλος

δ. Η υιοθέτηση της λογικής της χούντας για «*άρτον και θεάματα*».

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2.4. Οι εκδρομές

«[…] Ο σκοπός της εκδρομής δεν είναι μόνον ψυχαγωγικός, αλλά κυρίως διδακτικός. Αι κατά τας εκδρομάς επισκέψεις ιστορικών τόπων, μνημείων, πεδίων μαχών κ.λ.π. αποτελούσιν ευκαιρίας δι' έξαρσιν του ασυγκρίτου αγωνιστικού υπέρ της Ελευθερίας και ακεραιότητος του πατρίου εδάφους φρονήματος των ηρώων, οίτινες

κινούμενοι από υψίστην επιταγήν προσέφερον εις τον βωμόν της Ελευθερίας ολοκαύτωμα την ζωήν των και των οποίων το παράδειγμα οι επιγιγνόμενοι οφείλουν να μιμηθούν, όταν ο καιρός επιστή» (αριθ. εγκ. 21/25-4-69,σ.3)[229].

Με κάθε ψυχολογικό μέσο, η χούντα δεν χάνει την ευκαιρία να ενισχύει το εθνικό φρόνημα των μαθητών/τριών ,πολύ περισσότερο δε, σε περιπτώσεις όπως οι εκδρομές που μένουν πολύ ευχάριστα χαραγμένες στη μνήμη τους. Το πρόγραμμα προσαρμόζεται αυστηρά στις ανάγκες για τις οποίες συγκροτούνται οι εκδρομές.

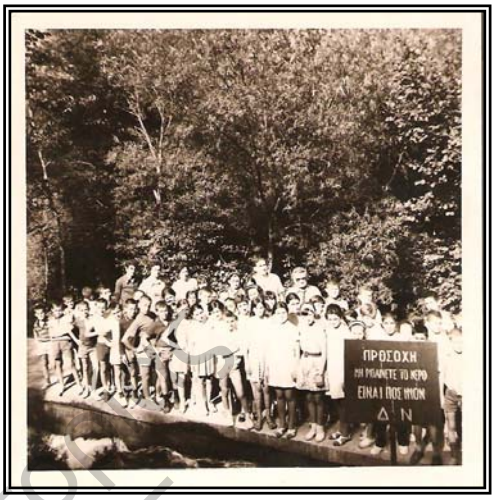

Πηγή Γ.15:φωτογραφικό αρχείο 12ου Δ. Σ.Κατερίνης

«[…] Η επίσκεψις αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, μεγάλων ή μικρών βιομηχανικών και βιοτεχνικών συγκροτημάτων, εργοστασίων και ανωτάτων πνευματικών ιδρυμάτων, ως και η ανάπτυξις επ' ευκαιρία της διαδρομής – θεμάτων σχέσιν εχόντων με την γεωγραφίαν και την ιστορίαν, δέον να είναι τα κύρια γνωρίσματα της εκπαιδευτικής εκδρομής. Προσέτι δε να επιδιώκεται και η οργάνωσις ενός ευπρεπούς ψυχαγωγικού προγράμματος, τόσον κατά τη διαδρομήν, όσον και κατά τας μακράς στάσεις ή διανυχτερεύσεις, το οποίον θα προσφέρη εις τας ψυχάς των μαθητών πλείστα όσα ευεργετήματα»(αριθ. εγκ.963/16/14-5-68).

Στην πηγή Γ.15 οι εκπαιδευτικοί με τους μαθητές και τις μαθήτριες σε εκδρομή του σχολείου στη Νάουσα το 1972.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3. Οι εκπαιδευτικοί

3.1. Η χειραγώγηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας.

Τα όργανα της χούντας στην προσπάθειά τους να ποδηγετήσουν όσο πιο έντεχνα μπορούν το ρόλο του δασκάλου/ας, βάλλουν τον συνδικαλιστικό του φορέα, τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας. Τους πρώτους μήνες μετά το πραξικόπημα αποχωρούν από την ηγεσία το διοικητικό της συμβούλιο, και τη διοίκησή της αναλαμβάνει νέο «διορισμένο» συμβούλιο[230] .

Η νέα διοίκηση δηλώνει πίστη στην «εθνοσωτήρια κυβέρνηση», που έχει την «*πολιτική βούληση να δώσει λύσεις σε όλα τα προβλήματα της εκπαίδευσης και των λειτουργών της*». Απευθυνόμενη στους δασκάλους/ες τους διαβεβαιώνει για το «*αμέριστον ενδιαφέρον της εθνικής κυβερνήσεως υπέρ της παιδείας*». Παράλληλα η «διορισμένη» ηγεσία της Δ.Ο.Ε., δηλώνει σε υπόμνημά της προς τον πρωθυπουργό και τον υπουργό Παιδείας, ότι δεν έχει σχέση με τον συνδικαλισμό και ότι στόχος της είναι η συνεργασία με την «*εθνικήν, επαναστατικήν κυβέρνησιν*», ενώ παρέχει τη διαβεβαίωση ότι οι εκπαιδευτικοί «*ανήκουν εις την τάξιν των αφοσιωμένων οπαδών της επαναστάσεως*»(Βασιλού-Παπαγεωργίου,1996:73).

Συνακόλουθα, κατά την διάρκεια της δικτατορίας του 1967-74, η Δ.Ο.Ε. καταντά βήμα εξύμνησης του καθεστώτος και της προπαγάνδας υπέρ της δικτατορίας. Στην πρώτη επέτειο της δικτατορίας, το νέο διοικητικό συμβούλιο της Ομοσπονδίας οργανώνει συγκέντρωση εκπαιδευτικών, στην οποία ομιλητής είναι ο δικτάτορας Γ. Παπαδόπουλος. Ο ρόλος ύπαρξης της ομοσπονδίας μεταλλάσσεται και φλέγοντα θέματα του κλάδου αφήνονται στην αγαθή προαίρεση των στρατιωτικών. Η μαζικότητα της οργάνωσης πέφτει διαρκώς (όπ.π.,σ.32).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στο «Διδασκαλικό Βήμα» , το έντυπο που εκδίδει η Διδασκαλική Ομοσπονδία, φιγουράρει ο αναγεννηθείς Φοίνικας, το γνωστό έμβλημα της Απριλιανής δικτατορίας. (Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, 2004 : 156-158).

3.1.2. Ο Σύλλογος Δασκάλων Πιερίας

Η ποδηγέτηση της χούντας στις οργανώσεις έχει κατακόρυφη κατεύθυνση. Συνακόλουθα και οι κατά τόπους Σύλλογοι Δασκάλων αποκτούν διορισμένο προεδρείο. Μελετώντας το δημοσίευμα (πηγή Γ.16)της τοπικής εφημερίδας – βρισκόμαστε δύο μόλις μήνες μετά το πραξικόπημα - επιβεβαιώνεται περίτρανα η υποτέλεια του Συλλόγου στο καθεστώς τόσο από το πρόγραμμα της εν λόγω πραγματοποιθείσας συγκέντρωσης των εκπαιδευτικών, όσο και από την τοποθέτηση του προέδρου. Το δημοσίευμα αναφέρει ότι ο πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου *«ηυχαρίστησε τους ηγέτας του στρατού και τον κ. Νομάρχην διά την τιμήν να προσέλθουν εις την συγκέντρωσιν των διδασκάλων και εξήρε την επανάστασιν του στρατού και το έργον της εθνικής κυβερνήσεως ως σταθμόν εις την ιστορίαν του έθνους. Τέλος παρέσχε την διαβεβαίωσιν ότι οι διδάσκαλοι ευρίσκονται εις το πλευρόν της Κυβερνήσεως και θα παίξουν πρωτεύοντα ρόλο εις την διαφώτισιν του λαού και την επιτυχίαν της κυβερνητικής προσπαθείας».*

Στα πλαίσια της χειραγωγημένης δραστηριοποίησής του ο Σύλλογος προβαίνει σε σειρά εκδηλώσεων –που τις ονοματίζει παιδαγωγικές - όπου ομιλητής είναι άλλοτε ο στρατιωτικός διοικητής , ο νομάρχης και άλλοτε οι εντεταλμένοι επιθεωρητές. Μερικές από τις προπαγανδιστικές ομιλίες που οργανώθηκαν είναι :

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

❖ *«[…] την 11ην Ιουνίου ε.ε. ημέραν Τετάρτην και ώραν 9ην πρωϊνήν συγκαλείται Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριον εν Κατερίνη[…] με θέματα: 1.'Παιδεία – Διδάσκαλος υπό τους προβολείς της 21ης Απριλίου 1967' υπό του Γενικόύ Επιθ/του Δημοτικής Εκπ/σεως Δης Περιφερείας κ. Χ. Λαβίδα. Και*

2.' Ο Διδάσκαλος και το έργον του' υπό του Επιθ/του Δημοτικής Εκπ/σεως Β' Περιφερείας Πιερίας κ. Κ. Τρούκη. Εις το Συνέδριον παρεκλήθησαν, όπως παραστώσι και απευθύνωσι χαιρετισμόν προς τους συνέδρους άπασαι αι Αρχαί του Νομού» (αριθ. εγκ.1212/26-5-69).

«Παρακαλούμεν, όπως προσέλθετε άπαντες εις το Κινηματοθέατρον ΡΙΟ εν Καταρινή την 7ην Ιουνίου ε.ε., ημέραν Τετάρτην και ώραν 12ην μεσημβρινήν, καθ'ην θα ομιλήσωσι προς τους Εκπαιδευτικούς του Νομού

Πηγή Γ.16.: ***Νέα Εποχή, 10-6-67***

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ὁμιλίαι Ἐκπροσώπων τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Νομάρχου καὶ τῆς Παιδείας

Τὴν 12ην μεσημβρινὴν τῆς παρελθούσης Τετάρτης ἐπραγματοποιήθη, εἰς τὸν κινηματογράφον ΡΙΟ, ἡ συγκέντρωσις τῶν διδασκάλων τοῦ νομοῦ Πιερίας. Εἰς αὐτὴν ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους παρέστη ὁ πρωτοσύγκελλος κ. Νικηφόρος, ἐκ μέρους τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κ. Βουδούρογλου ὁ Ἐπιτελάρχης Ταξίαρχος κ. Ἀρ. Πετράκης, ὁ Ἀνωτ. Στρατιωτικός Διοικητὴς Πιερίας Συνταγματάρχης κ. Μᾶρκος Βουτσαδόπουλος, ὁ Νομάρχης κ. Παν. Μάτσος, ὁ Διοικητὴς Χωροφυλακῆς Πιερίας κ. Ριζᾶς, ὁ Διοικητὴς τοῦ Στρατολογικοῦ Γραφείου κ. Κολλάρος, πολλοὶ ἀνώτεροι ὀξιωματικοὶ τῆς Φρουρᾶς Κατερίνης, οἱ Ἐπιθεωρηταὶ Δημοτικῶν Σχολείων κ. κ. Μαλοῦκος καὶ Γιακομάκης, ὁ τέως Ἐπιθεωρητὴς κ. Ζυγουράκης κ.λ.π.

Ἐν ἀρχῇ ὡμίλησεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Μαλοῦκος, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὸν ρόλον τῶν ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους, ἐτόνισε τὴν σημασίαν τῆς παιδείας ὡς τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 προβλήματος τῆς χώρας καὶ τοῦ κυρίου στόχου πάσης κυβερνητικῆς προσπαθείας καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ ἀπετέλεσε τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ὑλοποίησιν τοῦ πόθου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀλλαγήν, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας καὶ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀποστολῆς της. Ἐν συνεχείᾳ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ ἐκπαιδευτικοί, ἐμπεμποτισμένοι μὲ τὰ νάματα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, θὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τῆς ἀναπλάσεως τῆς νεας γενεᾶς, ἐκπληροῦντες τὸ χρέος των πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ θὰ σταθοῦν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν της. Τέλος ἐπεσήμανε τὰς ἰδιομορφίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργήματος καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συμπαράστασιν τῶν ἁρμοδίων καὶ τοῦ κοινοῦ εἰς τὸ βαρὺ ἔργον τῶν διδασκάλων διὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον των μὲ μεγαλειτέραν ἄνεσιν καὶ ἀποτελεσματικότητα.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου κ. Ράλλης, λαβὼν ἀκολούθως τὸν λόγον, ηὐχαρίστησε τοὺς ἡγέτας τοῦ στρατοῦ καὶ τὸν κ. Νομάρχην διὰ τὴν τιμὴν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν διδασκάλων καὶ ἐξῆρε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως ὡς σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους. Τέλος παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ διδάσκαλοι εὑρίσκονται εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ παίξουν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας.

Εἰς τὸ βῆμα ἀνῆλθεν ἀκολούθως ὁ Ἐπιτελάρχης Ταξίαρχος κ. Πετράκης, ὁ ὁποῖος ἀπηύθυνε πρῶτον τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κ. Βουδούρογλου, πρὸς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον Πιερίας. Ἐν συνεχείᾳ ἐξήγησε διατὶ ὑπεχρεώθησαν αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις νὰ ἐπέμβουν, τονίσας ὅτι ἔπραξαν τοῦτο α) διὰ νὰ σώσουν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ποὺ ἐφέρετο μὲ τὸν ἀλληλοσπαραγμὸν τῶν κομμάτων καὶ τὴν ἀναπτυσσομένην δραστηριότητα τοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ β) διὰ νὰ ὁδηγήσουν τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν πρόοδον, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἀναγέννησιν ἐπὶ τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν ἀρχῶν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν θρησκείαν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἶπε οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ διαδραματίσουν ἀποφασιστικὸν ρόλον, διότι οὗτοι ἀποτελοῦν τοὺς κυρίους παράγοντας τῆς διαφωτίσεως καὶ μορφώσεως τοῦ λαοῦ. Τέλος ηὐχήθη εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πρόοδον καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν πόθων των.

Ὁ Ἀνωτ. Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Συνταγματάρχης κ. Βουτσαδόπουλος, ἀνελθὼν ἀκολούθως εἰς τὸ βῆμα, ἐτόνισεν ὅτι ὁ στρατὸς ἀνέλαβε ἔργον μέγα καὶ βαρὺ διὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ τὴν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πρόοδον, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν. Οἱ ὀξιωματικοὶ γνωρίζομεν, εἶπε, πόσον δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Αὐτοὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς προετοίμασαν τὸ ἔθνος διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς δουλείας. Συνεχίζων ἀνέπτυξε τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι τὰ κόμματα δὲν ἐκαλλιέργησαν καὶ δὲν ἐσεβάσθησαν τὰς ἀρχὰς αὐτάς, ἀλλὰ συνεκρούσθησαν μεταξύ των καὶ προπαρεσκεύαζαν τὸν διχασμὸν τοῦ ἔθνους ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ ἐτόνισεν, εὑρεθεὶς ὁ στρατὸς ἐπενέβη, ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ ἤδη τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναπλάσεως, τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς προόδου, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους καὶ διὰ μίαν νέαν Ἑλλάδα.

Ὁ Νομάρχης κ. Μάτσος, λαβὼν ἀκολούθως τὸν λόγον, ἀπηύθυνε θερμὸν χαιρετισμὸν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον τοῦ νομοῦ καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ἐξῆρε ἰδιαιτέρως τρεῖς ἐπιτυχίας της α) Τὴν ἐκλογὴν ὡς Ἀρχιεπισκόπου τοῦ ἀρίστου τῶν ἀρίστων. β) Τὴν ἄμεσον αὔξησιν τῶν ἀγροτικῶν συντάξεων κατὰ 80ο]ο καὶ γ) Τὴν ὑπογραφὴν τῆς συμβάσεως ΛΙΤΟΝ διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς Κρήτης. Συνεχίζων εἶπεν ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις ἰδιαιτέραν ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὰ προβλήματα τῆς νεολαίας καὶ τῆς παιδείας, τοὺς δὲ ἐκπαιδευτικοὺς ἐχαρακτήρισε ὡς τοὺς σκαπανεῖς τῆς προόδου τοῦ ἔθνους. Ἡ εὐθύνη σας, ἐτόνισεν, ἔναντι τοῦ ἔθνους εἶναι βαρυτάτη ἰδίως μεταπολεμικῶς, καθὼς ἐσημειώθη μὲ τὰς τεχνολογικὰς προόδους διαταραχὴ εἰς τὰς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐδημιουργήθη μέγα κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲν κατέρρευσεν ἡ ἀνθρωπότης τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν χριστιανισμὸν ποὺ κατορθώνει νὰ πληρώνῃ τὸ κενὸν αὐτό. Ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς, εὑρισκομένους εἰς τὰς ἐπάλξεις, ἐξαρτᾶται νὰ πληροῦται μὲ τὰς πνευματικὰς ἀξίας ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους καὶ νὰ ἐξουδετερωθῇ ἡ διαβρωτικὴ δραστηριότης τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ κ. Νομάρχης ἐξῆρε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐτόνισεν ὅτι τὸ ἔθνος καταλλήλως κυβερνώμενον καὶ διαπαιδαγωγούμενον δύναται καὶ εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐποχήν μας νὰ ἐξαπολύσῃ πνευματικοὺς πυραύλους εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ φωτίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Τέλος, ἐξέφρασε τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν πρωτοπορίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι εἰς τὸ πρόσωπόν του οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ ἔχουν θερμὸν συμπαραστάτην, μεταξύ των δὲ σήμερον καταρτίζεται συμβόλαιον ἀχ

Διδακτικὴ Ἀπολογία

οι κ.κ. Δ/της του Β΄ Σώματος Στρατού και Νομάρχης Πιερίας»(αριθ. 1274/23(14)/1-6-67).

- *«Την προσεχή Κυριακήν και ώραν 11,15΄θα λάβη χώραν διάλεξις [του επιθεωρητή] εις το Κινηματοθέατρον PION με θέμα 'Το πάθος της χαρτοπαιξίας και τα ολέθρια αποτελέσματα τούτου – Υποχρεώσεις γονέων, διδασκάλων και κοινωνίας εν γένει' […] παρακαλούμεν, όπως, συστήσητε και εις τους γονείς και τους κηδεμόνας, όπως παρακολουθήσωσιν ταύτην»*(αριθ. εγκ.2030/5/19-2-68).
- *«[…] την 21ην Οκτωβρίου 1972 ημέραν Σάββατον και ώραν 10ην π.μ., θα λάβη χώραν Γενική Παιδαγωγική Συγκέντρωσις των Εκπαιδευτικών Λειτουργών Δημοτικής Εκπαιδεύσεως Νομού Πιερίας[…[. Θα ομιλήση ο Άνωτατος Εκπαιδευτικός Σύμβουλος και Επόπτης της Στ΄Ανωτέρας Εκπ/κής Περιφερείας κ. Γ. Τσάμπης με θέμα:' Η πορεία του ανθρώπου προς την ωριμότητα'»*(αριθ. εγκ.1370/13-10-72).
- *«[…] την προσεχή Κυριακή 16-5-71 […] υπό του διδασκαλικού Συλλόγου μας (Πιερίας) με ομιλητήν τον Νομαρχιακόν Επιθεωρητήν Δημ. Εκπ/σεως Ν. Ημαθίας κ. Κ. Πενλίδη με θέμα: ' Η σημερινή πραγματικότης και επιδιώξεις της εθνικής επαναστάσεως και ο Έλλην διδάσκαλος'»* (αριθ. εγκ.911/12-5-71).

Ο Ν. Γρηγοριάδης θυμάται την απροκάλυπτη στάση του διοικητικού συμβουλίου του Συλλόγου Δασκάλων Πιερίας υπέρ του καθεστώτος. Ο απολυμένος δάσκαλος Π. Αλεξανδρίδης μας μαρτυρά ότι όταν απολύθηκε μαζί με άλλους 10 δασκάλους της Πιερίας, ο εν λόγω Σύλλογος τοποθετήθηκε ότι «*καλώς έπραξε η Εθνικής Κυβέρνησις και τους απέλυσεν*».

Άλλωστε και στο δημοσίευμα του τοπικού τύπου (Πηγή Γ.17) φαίνεται η ποδηγέτηση του Συλλόγου· στη γενική συνέλευσή του καλεί όλες τις τοπικές αρχές και μάλιστα τους δίνει και βήμα για διαφώτιση, μια και

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ο ουσιαστικός σκοπός της συνέλευσης είναι το «μάντρωμα» των δασκάλων και η διαφώτισή τους στις αρχές του καθεστώτος. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι ο εκπαιδευτικός καλείται να πορευτεί μόνος,

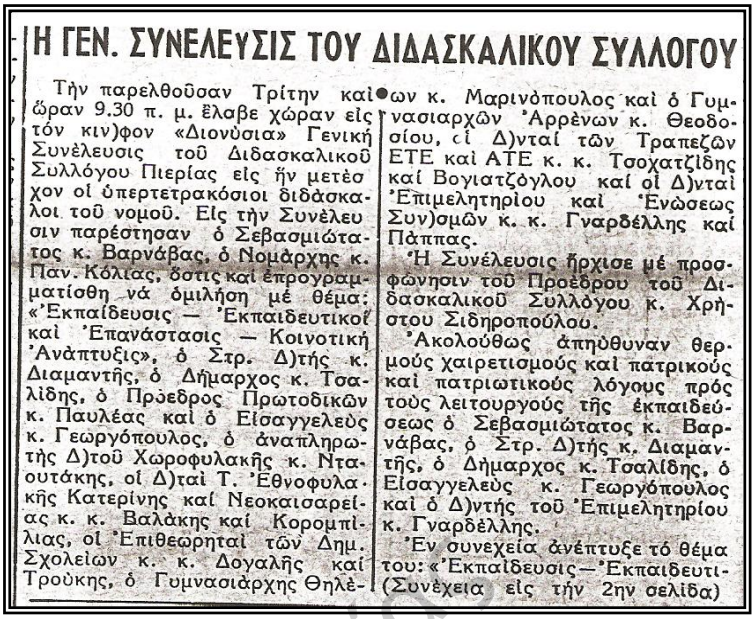

Η ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην καὶ ὥραν 9.30 π. μ. ἔλαβε χώραν εἰς τὸν κιν)φον «Διονύσια» Γενική Συνέλευσις τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Πιερίας εἰς ἣν μετέσχον οἱ ὑπερτετρακόσιοι διδάσκαλοι τοῦ νομοῦ. Εἰς τὴν Συνέλευσιν παρέστησαν ὁ Σεβασμιώτατος κ. Βαρνάβας, ὁ Νομάρχης κ. Παν. Κόλιας, ὅστις καὶ ἐπρογραμματίσθη νὰ ὁμιλήσῃ μὲ θέμα: «Ἐκπαίδευσις — Ἐκπαιδευτικοὶ καὶ Ἐπανάστασις — Κοινοτικὴ Ἀνάπτυξις», ὁ Στρ. Δ)τὴς κ. Διαμαντῆς, ὁ Δήμαρχος κ. Τσαλίδης, ὁ Πρόεδρος Πρωτοδικῶν κ. Παυλέας καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς κ. Γεωργόπουλος, ὁ ἀναπληρωτὴς Δ)τοῦ Χωροφυλακῆς κ. Νταουτάκης, οἱ Δ)ταὶ Τ. Ἐθνοφυλακῆς Κατερίνης καὶ Νεοκαισαρείας κ. κ. Βαλάκης καὶ Κορομπίλιας, οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῶν Δημ. Σχολείων κ. κ. Δογαλῆς καὶ Τροὺκης, ὁ Γυμνασιάρχης Θηλέων κ. Μαρινόπουλος καὶ ὁ Γυμνασιαρχῶν Ἀρρένων κ. Θεοδοσίου, οἱ Δ)νταὶ τῶν Τραπεζῶν ΕΤΕ καὶ ΑΤΕ κ. κ. Τσοχατζίδης καὶ Βογιατζόγλου καὶ οἱ Δ)νταὶ Ἐπιμελητηρίου καὶ Ἑνώσεως Συν)σμῶν κ. κ. Γναρδέλλης καὶ Πάππας.

Ἡ Συνέλευσις ἤρχισε μὲ προσφώνησιν τοῦ Προέδρου τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου κ. Χρήστου Σιδηροπούλου.

Ἀκολούθως ἀπηὐθυναν θερμούς χαιρετισμούς καὶ πατρικούς καὶ πατριωτικούς λόγους πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως ὁ Σεβασμιώτατος κ. Βαρνάβας, ὁ Στρ. Δ)τὴς κ. Διαμαντῆς, ὁ Δήμαρχος κ. Τσαλίδης, ὁ Εἰσαγγελεὺς κ. Γεωργόπουλος καὶ ὁ Δ)ντὴς τοῦ Ἐπιμελητηρίου κ. Γναρδέλλης.

Ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξε τὸ θέμα του: «Ἐκπαίδευσις—Ἐκπαιδευτι-
(Συνέχεια εἰς τὴν 2ην σελίδα)

Πηγή Γ.17.: ***Νέα Εποχή, 24-10-70***

χωρίς την προστασία του συνδικαλιστικού του οργάνου, τη στιγμή που η δυνατότητα έκφρασης διαφορετικής άποψης περιορίζεται εντελώς.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.2. Ο ρόλος του δασκάλου και της δασκάλας

«Δεν θέλουμε σοφούς, θέλουμε πιστούς».

Κ. Καλαμποκιάς,

(Υπουργός Παιδείας της χούντας)

Με δεδομένο ότι ο δάσκαλος και η δασκάλα λειτουργούν ως πρότυπα για τα παιδιά του δημοτικού σχολείου και η προσωπικότητά τους επηρεάζει την πολιτική συμπεριφορά του παιδιού, μπορούμε να υπολογίσουμε το βαθμό ελέγχου και ασφυκτικής πίεσης που άσκησε η χούντα πάνω τους, ως σημαντικότατου φορέα πολιτικής κοινωνικοποίησης των μαθητών/τριών (Τερλεξής,1999:150).

Στη μαρτυρία του ο Ν. Γρηγοριάδης μας αναφέρει ότι «*η χούντα άσκησε πίεση στους επιθεωρητές κι αυτοί με τη σειρά τους στο διευθυντή . Εμείς που ήμασταν το τελευταίο σκαλοπάτι, φανταστείτε τι πίεση δεχτήκαμε… Το σύστημα ήταν αυταρχικό*».

Με μια σειρά εγκυκλίων- διαταγών το καθεστώς επιδιώκει να καταστήσει τους εκπαιδευτικούς φερέφωνα του ιδεολογικού προσανατολισμού του. Στην ενότητα αυτή αποκαλύπτεται ο «πολυεπίπεδος», εξωσχολικός κυρίως ρόλος που το καθεστώς απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να διαδραματίσουν, παραβιάζοντας όλα τα επίπεδα της ζωής τους.

Όπως αναφέραμε, η πίεση που ασκείται, ξεκινά απευθείας από το υπουργείο ή μέσω των επιθεωρητών και του διευθυντή του σχολείου και καταλήγει στο νομάρχη και τις στρατιωτικές αρχές του τόπου.

«*Πρέπει να γνωρίζετε πάντες, και επ' αυτού παρέχομεν την διαβεβαίωσίν μας, ότι το έργον σας παρακολουθείται υπό πάντων αγρύπνως και ιδίως των φορέων του Κράτους*»(αριθ. εγκ.2999/44/1-12-69). Την διαβεβαίωση αυτή απευθύνει προς τους εκπαιδευτικούς ο επιθεωρητής, δείχνοντάς τους το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουν.

Η νέα σχολική χρονιά 1968-69 ξεκινά και ο επιθεωρητής καλεί τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν το ρόλο που καλούνται να παίξουν και να συμπλεύσουν με τα οράματα της 21ης Απριλίου: «*Είμεθα βέβαιοι, ότι άπαντες οι εκπαιδευτικοί της Περιφερείας Έχομεν πλήρως συνειδητοποιήσει το καθόλου εκπαιδευτικόν μας έργον, εις όλον το εύρος και βάθος – ως το οραματίζεται η Εθνική μας Κυβέρνησις – έργον ερειδόμενον επί της βάσεως 'ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΠΑΤΡΙΣ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ'. Ωσαύτως, ότι με ενθουσιασμόν, πίστιν και αφοσίωσιν εις τα υψηλά ιδεώδη, τα οποία αποτελούσιν ιεράν παρακαταθήκην αιώνων, θα καταβάλωμεν όλας μας τας δυνάμεις, ίνα εκπληρώσωμεν εις το ακέραιον την αποστολήν μας και επιτελέσωμεν πλήρως το βαρύ έργον μας, το οποίον λίαν συντόμως, θα μας παρασχεθή η ευκαιρία, να αναλώσωμεν*» (αριθ. εγκ.1735/24/6-10-68).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Χαρακτηριστικό είναι το συγχαρητήριο τηλεγράφημα που στέλνει στις 22-4-67 ο Αναπληρωτής Γενικού Επιθεωρητή Γ. Τολίδης εξ ονόματος όλων των εκπαιδευτικών της περιφέρειάς του.

«*Εξ ονόματος τριών χιλιάδων διακοσίων τριάκοντα εκπαιδευτικών λειτουργών Κεντρικής Μακεδονίας δοξάζομεν τον Ύψιστον διότι ηυδόκησε τολμηρά βασιλική ενεργεία αποτραπή απειληθείσα συμφορά πατρίδος ΣΤΟΠ. Τασσόμενοι δε πλευρόν Εθνικής Κυβερνήσεως εκ βαθέων αναφωνούμεν ζήτω το Έθνος, ζήτω ο Βασιλεύς, ζήτω ο Εθνικός Στρατός*». (αριθ. εγκ 1116/19/19-5-67).

Επεμβαίνοντας και ο νομάρχης στη χειραγώγηση του ρόλου και κατά συνέπεια του έργου του εκπαιδευτικού, σε εγκύκλιό του αναφέρεται στο χρέος που έχουν απέναντι στο καθεστώς ,υποδεικνύοντας την υποδειγματική εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Ο βαθμός εξάρτησής τους από το σύστημα, τους καθιστά ομήρους στη βούληση του κάθε εντεταλμένου. Κάθε εγκύκλιος καταλήγει σε απειλές, και υπενθύμιση των κυρώσεων που θα έχουν όσοι δεν συμμορφωθούν. Η χρήση αδειών θα περνά από το «μικροσκόπιο» του νομάρχη, που είναι ο πλέον αρμόδιος για τη χορήγησή τους: «*Η Εθνική Κυβέρνησις επέδειξε προς την οικογένειαν των δημοσίων υπαλλήλων και ιδιαιτέρως προς τους εκπαιδευτικούς, πατρικήν στοργήν και αγάπην, τους απήλλαξε από τας επεμβάσεις και πιέσεις των φαύλων και τους κατέστησε προσωπικότητας αναξαρτήτους, με κύρος και οντότητα. Έχει συνεπώς την δεδικαιολογημένην αξίωσιν […] και την παραδειγματικήν εκπλήρωσιν των καθηκόντων των, μεταξύ των οποίων πρωταρχικής σημασίας είναι η πρόθυμος προσφορά των υπηρεσιών των. Η επιδίωξις αναρρωτικής αδείας, όταν δεν συντρέχει σοβαρός προς τούτο λόγος, προδίδει μόνον οκνηρία ή αποφυγήν εκπληρώσεως οφειλομένου καθήκοντος* » (αριθ. εγκ. 1934/41/6-10-67).

Σε όλες τις εκδηλώσεις του σχολείου οι στρατιωτικές αρχές της περιοχής επιβάλλεται να είναι παρούσες «*διά λόγους Δημοσίων σχέσεων, συσφίξεως του δεσμού Στρατού και Λαού ως και ενημερώσεως*» (αριθ. εγκ.14/16-6-70).Δηλώνεται ρητά και απερίφραστα ότι κάθε κίνηση και ενέργεια των εκπαιδευτικών παρακολουθείται από όλους τους εμπλεκόμενους στον κρατικό μηχανισμό.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Όπως μας ομολογεί η Κ.Μ.[231], συνταξιούχα πια δασκάλα «*φόβος και βουβαμάρα επικρατούσε σε όλα τα επίπεδα της εργασιακής της δραστηριότητας*». Φόβος που έχει μείνει βαθιά χαραγμένος στην ψυχή της, ώστε ακόμη και σήμερα να θέλει να κρατήσει την ανωνυμία της.

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει «*Όλοι είχαν πρόβλημα. Όλοι όσοι δεν συνεργάζονταν ενεργά. Υπήρχαν καρφιά παντού. Δεν είχες εμπιστοσύνη να πεις κάτι στο συνάδελφό σου. Περιορισμοί υπήρχαν σε όλα. Την εφημερίδα δεν την έπαιρνα ανοιχτή. Κλειστή από μέσα και από γνωστό περίπτερο ή ανοιχτή αλλά τότε θα έπαιρνες την εφημερίδα που δεν ήθελες*».

Με εγκύκλιό του ο Αναπληρωτής Επιθεωρητή Ε΄ Περιφέρειας Θεσ/νίκης ζητά από τους εκπαιδευτικούς να γίνουν υποχείρια του καθεστώτος. Μεταξύ των άλλων αναφέρει: «*Την ιστορικήν μεταβολήν της 21ης Απριλίου καλούμεθα ημείς οι Εκπαιδευτικοί να συνειδητοποιήσωμεν εις τους μαθητάς των σχολείων μας, εις το άμεσον κοινωνικόν περιβάλλον, των εργατών της γης και του μόχθου, ανατρέποντες τας σφαλεράς ιδέας των εχθρών του Έθνους κομμουνιστών, διά του ιδικού μας παραδείγματος*».Και δεν αργεί να απειλήσει: «*Ουδείς διαταγμός και ουδεμία αδράνεια είναι επιτρεπτά. Ο σκεπτικισμός και η αδιαφορία εις παρομοίας Εθνικάς ώρας, αποτελούν μέγιστον εθνικόν έγκλημα και*

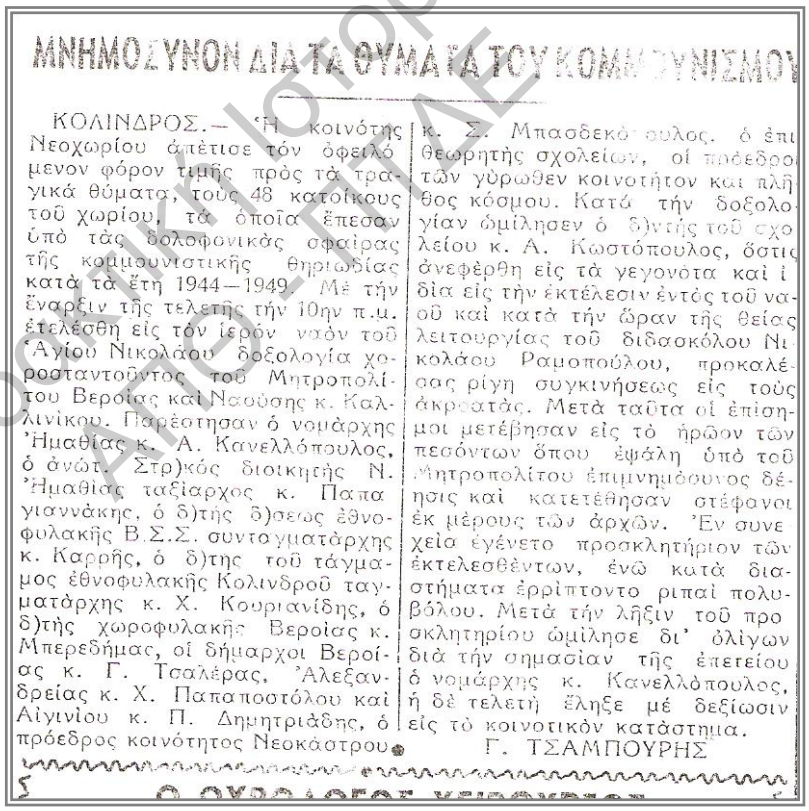

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ

ΚΟΛΙΝΔΡΟΣ.— Ἡ κοινότης Νεοχωρίου ἀπέτισε τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς πρὸς τὰ τραγικὰ θύματα, τοὺς 48 κατοίκους τοῦ χωρίου, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν ὑπὸ τὰς δολοφονικὰς σφαίρας τῆς κομμουνιστικῆς θηριωδίας κατὰ τὰ ἔτη 1944—1949. Μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς τελετῆς τὴν 10ην π.μ. ἐτελέσθη εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου δοξολογία χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Καλλινίκου. Παρέστησαν ὁ νομάρχης Ἡμαθίας κ. Α. Κανελλόπουλος, ὁ ἀνώτ. Στρ)κὸς διοικητὴς Ν. Ἡμαθίας ταξίαρχος κ. Παπαγιαννάκης, ὁ δ)τὴς δ)σεως ἐθνοφυλακῆς Β.Σ.Σ. συνταγματάρχης κ. Καρρῆς, ὁ δ)της τοῦ τάγματος ἐθνοφυλακῆς Κολινδροῦ ταγματάρχης κ. Χ. Κουριανίδης, ὁ δ)τὴς χωροφυλακῆς Βεροίας κ. Μπερεδήμας, οἱ δήμαρχοι Βεροίας κ. Γ. Τσαλέρας, Ἀλεξανδρείας κ. Χ. Παπαποστόλου καὶ Αἰγινίου κ. Π. Δημητριάδης, ὁ πρόεδρος κοινότητος Νεοκάστρου κ. Σ. Μπασδεκόπουλος, ὁ ἐπιθεωρητὴς σχολείων, οἱ πρόεδροι τῶν γὺρωθεν κοινοτήτων καὶ πλῆθος κόσμου. Κατὰ τὴν δοξολογίαν ὡμίλησεν ὁ δ)ντὴς τοῦ σχολείου κ. Α. Κωστόπουλος, ὅστις ἀνεφέρθη εἰς τὰ γεγονότα καὶ ἰδία εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ διδασκόλου Νικολάου Ραμοπούλου, προκαλέσας ῥίγη συγκινήσεως εἰς τοὺς ἀκροατάς. Μετὰ ταῦτα οἱ ἐπίσημοι μετέβησαν εἰς τὸ ἥρῶον τῶν πεσόντων ὅπου ἐψάλη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐπιμνημόσυνος δέησις καὶ κατετέθησαν στέφανοι ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο προσκλητήριον τῶν ἐκτελεσθέντων, ἐνῶ κατὰ διαστήματα ἐρρίπτοντο ριπαὶ πολυβόλου. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ προσκλητηρίου ὡμίλησε δι' ὀλίγων διὰ τὴν σημασίαν τῆς ἐπετείου ὁ νομάρχης κ. Κανελλόπουλος, ἡ δὲ τελετὴ ἔληξε μὲ δεξίωσιν εἰς τὸ κοινοτικὸν κατάστημα.

Γ. ΤΣΑΜΠΟΥΡΗΣ

Πηγή Γ.18: ***Νέα Εποχή, 6-7-68***

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΤΕΠΑΕΣ

ανίεραν συμμαχίαν με τον κομμουνισμόν. Η επαγρύπνησις και η σιδηρά πειθαρχία προς την Εθνικήν Κυβέρνησιν, η συνεργασία με τας ενόπλους δυνάμεις της χώρας είναι το χρέος και το ύψιστον Εθνικόν καθήκον μας»(αριθ. εγκ. 26/12-6-67).

Κηρύσσεται παράνομη κάθε συμμετοχή τους σε σωματεία μη υπαλληλικά *«[…]κατά το άρθρον 2 του Ν.Δ. 185/69, ίνα μη υποστούν τας συνεπείας της υπό της κειμένης νομοθεσίας θεσπιζομένης απαγορεύσεως»* (αριθ. εγκ.1986/32/4-9-69).

Παράλληλα ο έλεγχος και η πίεση που ασκεί το καθεστώς ανάλογα με την περίπτωση εναλλάσσει τη μορφή της.

Πολύ συχνά, στις εγκυκλίους που αποστέλλονται στο σχολείο, επισυνάπτεται και διαφωτιστικό υλικό προκειμένου να χρησιμοποιηθεί από τους δασκάλους στις διαφωτιστικές τους ομιλίες προς τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών και σε κάθε επαφή που θα έχουν με τους πολίτες(αριθ. εγκ.1488/28(19)/23-6-67).

Πηγή Γ.19: Φωτογραφικό αρχείο Η. Παπανικολάου

Ο δάσκαλος Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει, ότι τις ομιλίες δεν θα έπρεπε μόνο να τις διαβάζουν αλλά να τις αναπαράγουν , δείχνοντας έτσι ότι το κείμενο αντιπροσωπεύει και τους ίδιους. Στο δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας(Πηγή Γ.18) ο διευθυντής του σχολείου σε ρόλο τελετάρχη και ομιλητή καλείται να εκφωνήσει τον πανηγυρικό της εκδήλωσης, προκαλώντας ρίγη συγκίνησης.

Στη φωτογραφία (Πηγή Γ.19) ο δάσκαλος του Δ. Σχ. Καρυάς Ελασσόνας και ο γραμματέας της κοινότητας ,στα πλαίσια εορτασμού της 21ης Απριλίου, εκφωνούν διαφωτιστική ομιλία στην πλατεία του χωριού το 1971. Στη φωτογραφία καταγράφεται σύσσωμη η τοπική εξουσία(κοινοτάρχης, παπάδες, αστυνομικός, στρατιωτική αρχή, δασοφύλακας) . Στον τοίχο διακρίνεται αναρτημένη πινακίδα που αναγράφει: «*Ελλάς Ελλήνων*

Διδακτορική Διατριβή ΑΠΘ

Χριστιανών». Η συνέχεια της εκδήλωσης – κατά τη μαρτυρία του Η. Παπανικολάου - περιλάμβανε προβολή πολεμικής κινηματογραφικής ταινίας με τίτλο «Δώστε τα χέρια» με πρωταγωνιστές τους ηθοποιούς Γ. Πολίτη, Μ. Κουνελάκη κ.α..

Επιπλέον ζητείται προγραμματισμός ομιλιών διαφωτιστικού περιεχομένου, ο οποίος υποβάλλεται στον ανώτερο στρατιωτικό διοικητή του νομού. Για τις διαφωτιστικές ομιλίες στο σχολείο γίνεται λόγος στο κεφάλαιο της σχολικής ζωής, στα πλαίσια της συνεργασίας σχολείου και οικογένειας.

Επιπρόσθετα, οι επιθεωρητές, ο νομάρχης, ο υπουργός βόρειας Ελλάδας ομιλιών, τις οποίες «καλείται» να εκφωνήσει ο εκπαιδευτικός και στην ευρύτερη κοινωνία του σχολείου. Η εγκύκλιος του υπουργού βόρειας Ελλάδας είναι χαρακτηριστική των θεμάτων που υποχρεούται να αναπτύξει ο εκπαιδευτικός.

«Ενδεικτικώς αναφέρομεν, τοιαύτα θέματα: 1) Εξωραϊσμός, 2)καθαριότης οικιών, 3) καθαριότης κοινοχρήστων χώρων, 4)καθαριότης σταύλων, 5)νεκροταφεία ζώων, 6)δημιουργία πάρκων, αλσών, 7)δεντροστοιχία, 8)φύτευσις οπωροφόρων δέντρων, 9)εκτέλεσις έργων διά προσωπικής εργασίας. Συνεργασία Στρατού και Κοινοτήτων δι' εκτέλεσιν Κοινοφελών έργων 10)Μέθοδοι καλλιεργειών, 11)άσκησις Κοινωνικής Προνοίας, 12)Δημιουργία βιβλιοθηκών, 13)εξωσχολικός αθλητισμός, 14) αποταμίευσις, 15)τουρισμός και τόσα άλλα θέματα άκρως ενδιαφέροντα στους κατοίκους της υπαίθρου.[…]

Οίκοθεν νοείται κατά τας ομιλίας ταύτας, δέον να εξαίρεται και το έργον και οι σκοποί της Εθνικής Κυβερνήσεως.[…]» (αριθ. εγκ.39/27-9-67).

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του μας αναφέρει: *«Μας έστελναν ένα χαρτί γραμμένο- μια ομιλία- και έπρεπε να τη διαβάσεις κατά γράμμα, γιατί δεν ήξερες ποιος σε παρακολουθεί. Ανάγκαζαν και άλλους, από άλλα μέρη να 'ρθουν και να μιλήσουν στους κατοίκους. Και έπρεπε ο δάσκαλος του τόπου να επιληφθεί της εκδήλωσης και υποχρεωτικά να είναι παρών και να χαιρετήσει την εκδήλωση. Ήταν δύσκολή εποχή. Σ' έβγαζε έξω απ' τα νερά σου. Δεν ήθελαν μόνο πειθαρχία. Κάθε εβδομάδα έπρεπε να κάνουμε ομιλία στους χωρικούς και μάλιστα να δείχνουμε ότι [το κείμενο] ήταν δικό*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μας. Ότι είσαι συνεργάτης τους. Ήταν υποχρεωτικό. Μια φορά, σε μια ομιλία που αναγκάστηκα να κάνω, μίλησα για την ηλεκτροδότηση, που μόλις είχε έρθει στο χωριό, ως έργο της εθνικής κυβερνήσεως . Την ομιλία την έκανα μέσα στην εκκλησία, μετά τη λειτουργία».

Η τάξη και η πειθαρχία χαρακτηρίζουν κατακόρυφα όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να «χτυπά κάρτα» κατά την είσοδο και έξοδό του απ' το σχολείο.

«Το Σχολείον αποτελεί δημόσιον οργανισμόν, υποκείμενον εις τάξιν, πειθαρχίαν και εργασίαν…». «Εις έκαστον Σχολείον να τηρήται βιβλίον παρουσίας του προσωπικού, εις ο θα υπογράφουν πάντες οι διδάσκαλοι, κατά τον χρόνον προσελεύσεως και αποχωρήσεως τόσον κατά την π.μ. εργασίαν, όσον και κατά την μεταμεσημβρινήν, ο δε Διευθυντής του Σχολείου θα βεβαιοί και υπογράφη εις την οικείαν στήλην το αληθές των εγγραφών. Το βιβλίον τούτο θα ευρίσκεται επί της τραπέζης του Γραφείου πάντοτε διά τον έλεγχον της ορθής τηρήσεως» (αριθ. εγκ.3/30-1-69).

«*Εξόχως ευεργετικόν διά την χαλύβδινην τόνωσιν του Εθνικού και Θρησκευτικού φρονήματος [κρίνονται]αι συχναί συγκεντρώσεις […] εις το σχολείον […] ιδίως τας Κυριακάς, κατά προτίμησιν μετά την Θείαν Λειτουργίαν, με ανάπτυξιν θεμάτων συνεργασίας σχολείου και οικογενείας και τοιούτων οικονομικής ωφελείας, καθαριότητος και υγείας και αι κατ' ιδίαν φιλικαί συναναστοφαί*» (αριθ. εγκ. 16/20-3-69). Οι «διαλέξεις» επιβάλλεται να συνεχίζονται και κατά τους θερινούς μήνες (αριθ. εγκ 1488/28(19)/23-6-67).Ζητείται ακόμα από κάθε σχολείο να παραλάβει το βιβλίο «*Το Πιστεύω μας*» του Γ. Παπαδόπουλου, απαραίτητο εφόδιο για κάθε ομιλία και συναναστροφή με τους κατοίκους (αριθ. εγκ. 3018/3-12-69). «*Έπρεπε σε κάθε συναναστροφή* [μας μαρτυρά ο Ν. Γρηγοριάδης] *να αναφέρεσαι στην εθνοσωτήριον επανάστασιν*» και ο Π. Αλεξανδρίδης προσθέτει ότι «*έπρεπε να εξηγείς και να αναφέρεις τους λόγους που οδήγησαν στην 21η Απριλίου*».

Έλεγχος υφίσταται και για τον τόπο κατοικίας των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με την υπ' αριθ. εγκ. 27/15-6-67, ο Νομάρχης Πιερίας ζητά από τους εκπαιδευτικούς να διαμένουν εκεί όπου και εργάζονται. Όπως μεταξύ

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

των άλλων αναφέρει: «*Όλως ιδιάζουσαν σημασίαν έχει η παραμονή των Εκπαιδευτικών εις τας έδρας των. Η ένδοξος ιστορία της Ελλάδος, η ιστορία της υπαίθρου και του Χωριού είναι συνδεδεμένη με την παρουσίαν του Εκπαιδευτικού πλησίον των κατοίκων.. Εφαρμόζων πιστώς και απαρεγκλίτως τας αρχάς της Εθνικής Κυβερνήσεως θα παρακολουθήσω εκ του σύνεγγυς και μετά της επιβαλλομένης προσοχής την πιστήν τήρησιν των ανωτέρω. Εφεξής δια την μετακίνησιν των υπαλλήλων διά αυστηρώς υπηρεσιακούς λόγους εντός των ορίων του Νομού θα κρίνουν οι Προϊστάμενοι των Υπηρεσιών των. Διά δε τας μετακινήσεις εκτός των ορίων του Νομού θα κρίνωμεν μόνον ημείς, κατόπιν σχετικής αιτήσεως…*».

Σε άλλη εγκύκλιο αναφέρεται: «*…ο διδάσκαλος διαμένει δέον να διαμένη εις το χωρίον και κατά τας εσπερινάς ώρας, διότι καθ' αυτάς είναι δυνατή η επικοινωνία του μετά των αγροτών χωρικών, οι οποίοι κατά την ημέραν απασχολούνται με τας εργασίας των. Το έργον σας παρακολουθείται υπό πάντων αγρύπνως και ιδίως των φορέων του Κράτους. Ο κ. Νομάρχης ιδιαιτέρως θα παρακολουθήση τούτο, κατά πρόσφατον δήλωσή του…*» (αριθ. εγκ 44/1-12-69).

Ο Ν. Γρηγοριάδης μας αναφέρει ότι «*κάποτε ο επιθεωρητής του έκανε παρατήρηση γιατί δεν μένει στο χωριό που διδάσκει. Κι αυτός του απάντησε ότι η γυναίκα του- δασκάλα- δουλεύει σε άλλο χωριό και τα παιδιά τους μένουν στην Κατερίνη. Τρία σπίτια θα έχουμε*». Στη συνέχεια αναφέρει: «*Ο δάσκαλος στο χωριό έμενε για να επηρεάζει τον κόσμο και για να παίζει το ρόλο του γραμματέα του χωριού*». Ο Ν.Γρηγοριάδης μας ανέφερε ότι του έτυχε να συντάξει ακόμη και συμφωνητικό πώλησης χωραφιού.

Και η πληθώρα των εγκυκλίων που καταγράφουν την παραπάνω αξίωση- απαίτηση του νομάρχη είναι συχνότατη, και προδικάζει κυρώσεις, καθώς το καθεστώς – όπως υπογραμμίζεται- δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σ' αυτό το ρόλο που υποχρεώνει τον εκπαιδευτικό να υποδυθεί. Επιπλέον, του παρέχει τη δυνατότητα της πλήρους απομόνωσης και αφοσίωσης στο έργο που του όρισε να παράσχει . Μάλιστα, η απαγόρευση ισχύει και για τις αργίες: «*Τονίζομεν ότι δίδομεν τεραστίαν σημασίαν επί του θέματος της παραμονής των υπαλλήλων εις την έδρα των και κατά τας μη εργασίμους ημέρας και*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

παρακαλούμεν όπως τηρήτε πιστώς και επακριβώς τας ανωτέρω εγκυκλίους ημών, ίνα μη ευρεθώμε εις την δυσάρεστον θέσιν να επιβάλωμεν κυρώσεις κατά των υπευθύνων» (αριθ. εγκ.146/5/20-10-71).

Σε εγκύκλιό του ο επιθεωρητής αναφερόμενος στην εν λόγω απαγόρευση δίνει μία άλλη διάσταση στον εκπαιδευτικό. Τον χρήζει ως εκπρόσωπο της κρατικής εξουσίας- να ένας ακόμη ρόλος- και ζητά απ' αυτόν να ανταποδώσει στο καθεστώς την ευγνωμοσύνη του : «*Η παρουσία του διδ/λου εις τον τόπον της υπηρεσίας του είναι επιβεβλημένη και απαραίτητος, καθ' ότι ούτος είναι ο μόνος, εις πλείστας περιπτώσεις, εκπρόσωπος της Κρατικής εξουσίας, ο δυνάμενος να συμμερισθή τας ποικίλας αντιξοότητας των κατοίκων του Ελληνικού χωριού και να συμβάλη διά της αμερίστου συμπαραστάσεώς του ως και καταλλήλων οδηγιών και νουθεσιών, εις την επούλωσιν και θεραπείαν πλείστων όσων περιστατικών του καθημερινού των βίου. Η πολιτεία αντεπεκρίθη πολλαπλώς εις τας διεκδικήσεις του κλάδου και ανεβίβασεν τον λειτουργόν του εις λίαν ικανοποιητικά επίπεδα. Οφείλομεν να ανταποδώσωμεν διά της υπηρεσίας και παρουσίας μας τον ανάλογον φόρον ευγνωμοσύνης*»(αριθ. εγκ.856/2/6-5-71).

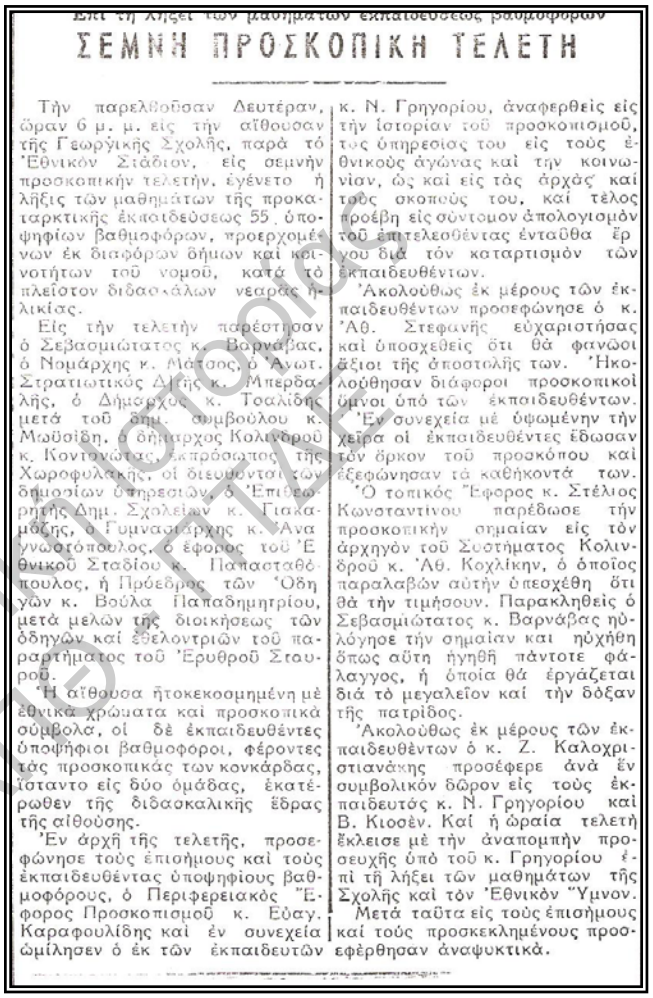

Επί τη λήξει των μαθημάτων εκπαιδεύσεως βαθμοφόρων

ΣΕΜΝΗ ΠΡΟΣΚΟΠΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ

Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, ὥραν 6 μ. μ. εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς, παρὰ τὸ Ἐθνικὸν Στάδιον, εἰς σεμνὴν προσκοπικὴν τελετήν, ἐγένετο ἡ λῆξις τῶν μαθημάτων τῆς προκατα-ρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως 55 ὑποψηφίων βαθμοφόρων, προερχομέ-νων ἐκ διαφόρων δήμων καὶ κοι-νοτήτων τοῦ νομοῦ, κατὰ τὸ πλεῖστον διδασκάλων νεαρᾶς ἡ-λικίας.

Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ὁ Σεβασμιώτατος κ. Βαρνάβας, ὁ Νομάρχης κ. Μάτσος, ὁ Ἀνωτ. Στρατιωτικὸς Ἀρχὴς κ. Μπερδα-λῆς, ὁ Δήμαρχος κ. Τσαλίδης μετὰ τοῦ δημ. συμβούλου κ. Μωϋσιάδη, ὁ δήμαρχος Κολινδροῦ κ. Κοντονώτας, ἐκπρόσωπος τῆς Χωροφυλακῆς, οἱ διευθυνταὶ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὁ Ἐπιθεω-ρητὴς Δημ. Σχολείων κ. Γιακα-μάζης, ὁ Γυμνασιάρχης κ. Ἀνα-γνωστόπουλος, ὁ ἔφορος τοῦ Ἐ-θνικοῦ Σταδίου κ. Παπασταθό-πουλος, ἡ Πρόεδρος τῶν Ὁδη-γῶν κ. Βούλα Παπαδημητρίου, μετὰ μελῶν τῆς διοικήσεως τῶν ὁδηγῶν καὶ ἐθελοντριῶν τοῦ παρ-αρτήματος τοῦ Ἐρυθροῦ Στα-ροῦ.

Ἡ αἴθουσα ἠτοκεκοσμημένη μὲ ἐθνικὰ χρώματα καὶ προσκοπικὰ σύμβολα, οἱ δὲ ἐκπαιδευθέντες ὑποψήφιοι βαθμοφόροι, φέροντες τὰς προσκοπικὰς των κονκάρδας, ἵσταντο εἰς δύο ὁμάδας, ἑκατέ-ρωθεν τῆς διδασκαλικῆς ἕδρας τῆς αἰθούσης.

Ἐν ἀρχῇ τῆς τελετῆς, προσε-φώνησε τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς ἐκπαιδευθέντας ὑποψηφίους βαθ-μοφόρους, ὁ Περιφερειακὸς Ἔ-φορος Προσκοπισμοῦ κ. Εὐαγ. Καραφουλίδης καὶ ἐν συνεχείᾳ ὡμίλησεν ὁ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτῶν κ. Ν. Γρηγορίου, ἀναφερθεὶς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ προσκοπισμοῦ, τοὺς ὑπηρεσίας του εἰς τοὺς ἐ-θνικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν κοινω-νίαν, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοπούς του, καὶ τέλος προέβη εἰς σύντομον ἀπολογισμὸν τοῦ ἐπιτελεσθέντας ἐνταῦθα ἔρ-γου διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν ἐκπαιδευθέντων.

Ἀκολούθως ἐκ μέρους τῶν ἐκ-παιδευθέντων προσεφώνησε ὁ κ. Ἀθ. Στεφανῆς εὐχαριστήσας καὶ ὑποσχεθεὶς ὅτι θὰ φανῶσι ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των. Ἠκο-λούθησαν διάφοροι προσκοπικοὶ ὕμνοι ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευθέντων.

Ἐν συνεχείᾳ μὲ ὑψωμένην τὴν χεῖρα οἱ ἐκπαιδευθέντες ἔδωσαν τὸν ὅρκον τοῦ προσκόπου καὶ ἐξεφώνησαν τὰ καθήκοντά των.

Ὁ τοπικὸς Ἔφορος κ. Στέλιος Κωνσταντίνου παρέδωσε τὴν προσκοπικὴν σημαίαν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Συστήματος Κολιν-δροῦ κ. Ἀθ. Κοχλίκην, ὁ ὁποῖος παρελαβὼν αὐτὴν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὴν τιμήσουν. Παρακληθεὶς ὁ Σεβασμιώτατος κ. Βαρνάβας ἠ-λόγησε τὴν σημαίαν καὶ ηὐχήθη ὅπως αὕτη ἠγηθῇ πάντοτε φά-λαγγος, ἡ ὁποία θὰ ἐργάζεται διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος.

Ἀκολούθως ἐκ μέρους τῶν ἐκ-παιδευθέντων ὁ κ. Ζ. Καλοχρι-στιανάκης προσέφερε ἀνὰ ἕν συμβολικὸν δῶρον εἰς τοὺς ἐκ-παιδευτὰς κ. Ν. Γρηγορίου καὶ Β. Κιοσὲν. Καὶ ἡ ὡραία τελετὴ ἔκλεισε μὲ τὴν ἀναπομπὴν προ-σευχῆς ὑπὸ τοῦ κ. Γρηγορίου ἐ-πὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς καὶ τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον.

Μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς προσκεκλημένους προσ-εφέρθησαν ἀναψυκτικά.

πηγή Γ.20: *Νέα Εποχή*, 25-5-68

Διδακτικό Υλικό ΑΠΕ-ΜΠΕ

*εκκλησιάζονται τακτικώς […] ίνα συν τοις άλλοις συντελέσωσιν ούτω εις τόνωσιν του θρησκευτικού αισθήματος των πολιτών»*αναφέρει ο Σ. Παττακός σε σχετική εγκύκλιο.(αριθ. εγκ. 54755/224/21-7-67).

Η συνδρομή των εκπαιδευτικών είναι επιβεβλημένη και στη στήριξη του έργου που επιτελούν «*τα Σώματα Ελλήνων Προσκόπων, Αλκίμων και Ελληνίδων Οδηγών»*, οι δε εκπαιδευτικοί που τυγχάνουν στελέχη των εν λόγω οργανώσεων θα πρέπει να χαίρουν διευκολύνσεων (αριθ. εγκ.395/28/31-3-73). Η πηγή Γ.20 είναι αποκαλυπτικότατη της στήριξης που παρέχουν οι δάσκαλοι στον προσκοπισμό. 55 άτομα ορκίστηκαν βαθμοφόροι, έπειτα από εκπαίδευση, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν νεαροί δάσκαλοι. Επιπλέον, με τη συμμετοχή τους αυτή έδωσαν την ευκαιρία στο καθεστώς να οργανώσει μία εκδήλωση απόλυτα εναρμονισμένη στις απαιτήσεις του.

Ο Ν. Γρηγοριάδης μας αναφέρει στη μαρτυρία του ότι «*στον προσκοπισμό μας ανάγκαζαν να πάμε. Μας έκαναν διδασκαλίες από την Παιδαγωγική Ακαδημία ακόμη. Πήγαμε πολλοί δάσκαλοι να παρακολουθήσουμε μαθήματα. Υπήρχε και σχολή στην Κατερίνη. Ο προσκοπισμός έκανε πειθαρχημένα και προγραμματισμένα άτομα. Μαθαίναμε στα παιδιά πώς να μαθαίνουν μόνα τους . Αυτή καθαυτή τη δράση δεν τη θεωρώ κακή π.χ. το να μάθει το παιδί να ζει κοντά στη φύση. Οι παραπάνω στα αξιώματα δεν ξέρω τι σκοπό είχαν. Πάντως μας έλεγαν : ό,τι κάνουμε να φαίνεται».*

Ο έλεγχος ο οποίος υφίσταται δεν επιτρέπει να παρεκκλίνουν οι δάσκαλοι αλλά ούτε και οι μαθητές σε άλλου περιεχομένου αναγνώσματα πέρα απ' αυτά που νομιμοποιεί το υπουργείο.

«*Το Υπουργείον Παιδείας, διά της υπ' αριθ. 167402/117/22-11-68 εγκυκλίου Διαταγής του γνωρίζει ημίν, ότι διάφορα ανεύθυνα πρόσωπα, εκμεταλευόμενα την εκπαιδευτικήν των ιδιότητα, περιέρχονται τα Σχολεία αποσκοπούντα εις την πώλησιν βιβλίων εκπαιδευτικού ή ποικίλου άλλου περιεχομένου εις τους μαθητάς, το διδακτικόν πρωσωπικόν και τας Σχολικάς Εφορείας διά τας βιβλιοθήκας των. Κατόπιν τούτου, παραγγέλλομεν, όπως, του λοιπού, τα προμηθευόμενα βιβλία διά τας σχολικάς βιβλιοθήκας ώσιν εκ των συνιστωμένων υπό του Υπουργείου Παιδείας*»(αριθ. εγκ.30/4-12-68).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε ραδιοφωνικές εκπομπές καθώς και η παρακολούθησή τους (αριθ. εγκ. 469/10-3-70)), ενώ απαγορεύεται ρητά η συμμετοχή τους σε σωματεία μη υπαλληλικά (αριθ. εγκ. 32/4-9-69).

Σε κάθε ομιλία για τις δύο εθνικές επετείους (28η Οκτωβρίου 1940 και 25η Μαρτίου 1821) επιβάλλεται να γίνεται συσχετισμός με την 21η Απριλίου, ως «*λαμπρά ημέρα της Εθνικής αναγεννήσεως της πατρίδας*» (αριθ. εγκ. 40/17-10-69 και αριθ.εγκ.325/15-3-73). Είναι πολύ χαρακτηριστική η χειρόγραφη [232]ομιλία για την 25η Μαρτίου, που βρήκαμε στο σχολικό αρχείο της Βροντούς και σας παραθέτουμε το τελευταίο μέρος της: «*Από το αθάνατο αυτό παράδειγμα ας αντλήσωμεν και μεις οι νεώτεροι Έλληνες την δύναμιν της ηθικής αντοχής, που μας χρειάζεται διά το μέλλον, προς το οποίον ατενίζει πάντοτε το Έθνος μας με πίστιν προς τον Θεόν και με εμπιστοσύνην εις τα τέκναν του, πολύ δε περισσότερον σήμερον με τας προϋποθέσεις τας οποίας εξησφάλισεν εις την χώραν η Επανάστασις της 21ης Απριλίου, η οποία υπήρξεν ως αποτέλεσμα ανάγκης προς διάσωσιν της χώρας εκ της ολοσχερούς καταστροφής, προς την οποίαν ωδήγει την χώραν η φαυλοκρατική πολιτική των Κυβερνήσεων του παρελθόντος. Πιστοί όλοι μας εις την Επανάστασιν της 21ης Απριλίου χωρίς να παύσωμεν ούτε στιγμήν να αγρυπνώμεν εναντίον όλων των εθνικών εχθρών και κυρίως εναντίον της κομμουνιστικής επιβουλής, ας ριχθώμεν εις την ειρηνικήν μάχην διά την ανάπλασιν και αναγέννησιν της χώρας, ούτως ώστε να λάβη αυτή και πάλιν την θέσιν η οποία της πρέπει εν μέσω των άλλων χωρών. Θα είναι και τούτο μία εκπλήρωσις της προσταγής των ηρώων του 1821 , των οποίων τα ιδεώδη, αι αρχαί και το παράδειγμα πρέπει πάντοτε να μας οδηγούν, διατί μόνον τότε θα δυνηθώμεν να βαδίσωμεν από νίκην εις νίκην και να κάμωμεν την Ελλάδα μας να είναι «Κραταία εις τους φίλους και τρομερά εις τους εχθρούς της». Και τώρα σας καλώ να αναφωνήσωμεν: Ζήτω το Έθνος. Ζήτωσαν αι Ένοπλοι Δυνάμεις. Ζήτω η επανάστασις της 25ης Μαρτίου 1821. Ζήτω η επανάστασις της 21ης Απριλίου 1967».*

Μάλιστα, στον πρώτο εορτασμό του Πάσχα μετά το πραξικόπημα, με εγκύκλιό του ο επιθεωρητής ζητά να δοθεί ιδιαίτερη «λάμψη» και σημασία, «*διότι συμπίπτει με την συμπλήρωσιν έτους ακριβώς από της επαναστάσεως της 21ης*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Απριλίου 1967 και επομένως διότι συμπίπτει και με την Ανάστασιν του Έθνους μας. Και όπως ο Κύριος εκήρυξε την αγάπην τοιουτοτρόπως και η Εθνική Κυβέρνησις ευηγγελίσθη την Εθνικήν ενότητα» (αριθ. εγκ.820/15/20-4-68). Για τον εορτασμό δε, της 21ης Απριλίου *«παρακαλούμεν πάντας τους Εκπαιδευτικούς της Περιφερείας όπως συμμετάσχουν εις τας σχετικάς εορταστικάς εκδηλώσεις, συνεργαζόμενοι με τας Τοπικάς Αρχάς και συμμορφούμενοι προς το υπό της Νομαρχίας προς τας Κοινότητας αποσταλέν πρόγραμμα»* (αριθ. εγκ. 37/15-4-72). Τις λαμπρές διαστάσεις που παίρνει ο εορτασμός της 21ης Απριλίου 1968 καταμαρτυρεί το δημοσίευμα (πηγή Γ.21) στην τοπική εφημερίδα, σύμφωνα με το οποίο σημειώνουμε τα παρακάτω. Θα γίνει *«σημαιοστολισμός και φωταγώγησις δημοσίων, δημοτικών και*

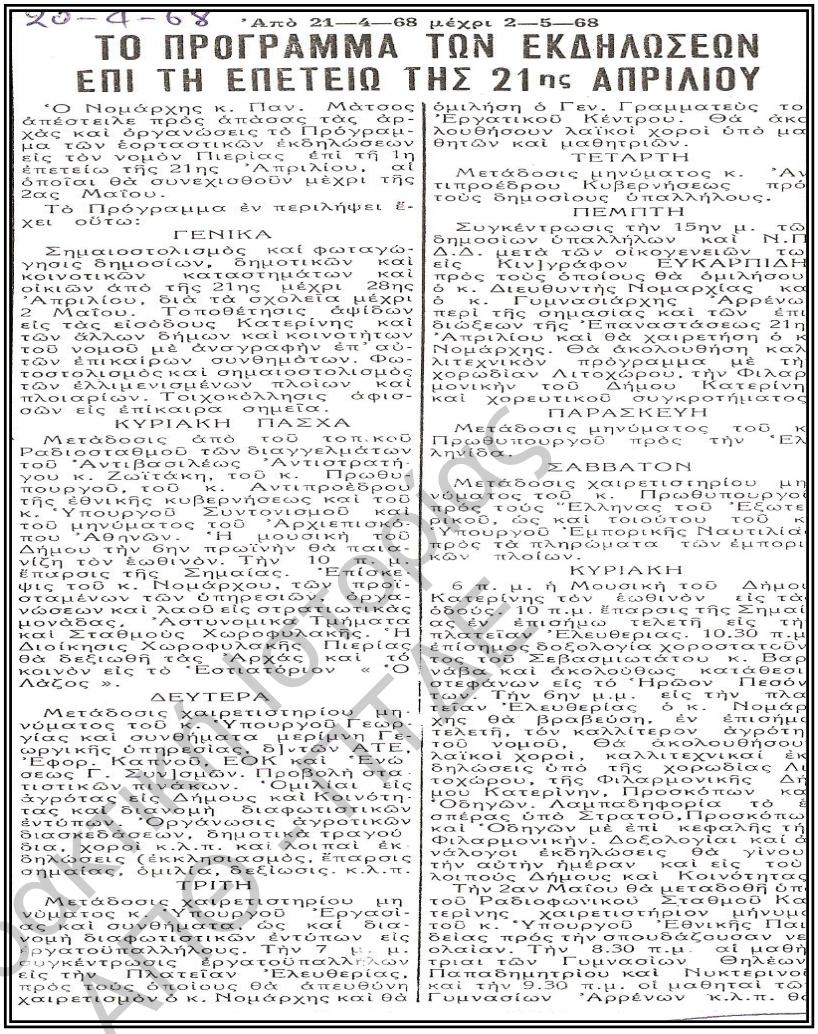

20-4-68 Ἀπὸ 21—4—68 μέχρι 2—5—68

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ 21ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Ὁ Νομάρχης κ. Παν. Μάτσος ἀπέστειλε πρὸς ἁπάσας τὰς ἀρχὰς καὶ ὀργανώσεις τὸ Πρόγραμμα τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων εἰς τὸν νομὸν Πιερίας ἐπὶ τῇ 1ῃ ἐπετείῳ τῆς 21ης Ἀπριλίου, αἱ ὁποῖαι θὰ συνεχισθοῦν μέχρι τῆς 2ας Μαΐου.

Τὸ Πρόγραμμα ἐν περιλήψει ἔχει οὕτω:

ΓΕΝΙΚΑ

Σημαιοστολισμὸς καὶ φωταγώγησις δημοσίων, δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν ἀπὸ τῆς 21ης μέχρι 28ης Ἀπριλίου, διὰ τὰ σχολεῖα μέχρι 2 Μαΐου. Τοποθέτησις ἀφίδων εἰς τὰς εἰσόδους Κατερίνης καὶ τῶν ἄλλων δήμων καὶ κοινοτήτων τοῦ νομοῦ μὲ ἀναγραφὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπικαίρων συνθημάτων. Φωτοστολισμὸς καὶ σημαιοστολισμὸς τῶν ἐλλιμενισμένων πλοίων καὶ πλοιαρίων. Τοιχοκόλλησις ἀφισσῶν εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΑΣΧΑ

Μετάδοσις ἀπὸ τοῦ τοπικοῦ Ραδιοσταθμοῦ τῶν διαγγελμάτων τοῦ Ἀντιβασιλέως Ἀντιστρατήγου κ. Ζωϊτάκη, τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, τοῦ κ. Αντιπροέδρου τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καὶ τοῦ μηνύματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Ἡ μουσικὴ τοῦ Δήμου τὴν 6ην πρωϊνὴν θὰ παιανίζῃ τὸν ἐωθινόν. Τὴν 10 π. μ. ἔπαρσις τῆς Σημαίας. Ἐπίσκεψις τοῦ κ. Νομάρχου, τῶν προϊσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν, ὀργανώσεων καὶ λαοῦ εἰς στρατιωτικὰς μονάδας, Ἀστυνομικὰ Τμήματα καὶ Σταθμοὺς Χωροφυλακῆς. Ἡ Διοίκησις Χωροφυλακῆς Πιερίας θὰ δεξιωθῇ τὰς Ἀρχὰς καὶ τὸ κοινὸν εἰς τὸ Ἑστιατόριον « Ὁ Λάζος ».

ΔΕΥΤΕΡΑ

Μετάδοσις χαιρετιστηρίου μηνύματος τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Γεωργίας καὶ συνθήματα μερίμνη Γεωργικῆς ὑπηρεσίας, δ]ντῶν ΑΤΕ, Ἐφορ. Καπνοῦ, ΕΟΚ καὶ Ἑνώσεως Γ. Συν]σμῶν. Προβολὴ στατιστικῶν πινάκων. Ὁμιλίαι εἰς ἀγρότας εἰς Δήμους καὶ Κοινότητας καὶ διανομὴ διαφωτιστικῶν ἐντύπων. Ὀργάνωσις ἀγροτικῶν διασκεδάσεων, δημοτικὰ τραγούδια, χοροὶ κ.λ.π. καὶ λοιπαὶ ἐκδηλώσεις (ἐκκλησιασμός, ἔπαρσις σημαίας, ὁμιλία, δεξίωσις. κ.λ.π.

ΤΡΙΤΗ

Μετάδοσις χαιρετιστηρίου μηνύματος κ. Ὑπουργοῦ Ἐργασίας καὶ συνθήματα, ὡς καὶ διανομὴ διαφωτιστικῶν ἐντύπων εἰς ἐργατοϋπαλλήλους. Τὴν 7 μ. μ. συγκέντρωσις ἐργατοϋπαλλήλων εἰς τὴν Πλατεῖαν Ἐλευθερίας, πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἀπευθύνῃ χαιρετισμὸν ὁ κ. Νομάρχης καὶ θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου. Θὰ ἀκολουθήσουν λαϊκοὶ χοροὶ ὑπὸ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

ΤΕΤΑΡΤΗ

Μετάδοσις μηνύματος κ. Ἀντιπροέδρου Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους.

ΠΕΜΠΤΗ

Συγκέντρωσις τὴν 15ην μ. τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ Ν.Π.Δ.Δ. μετὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν εἰς Κιν]γράφον ΕΥΚΑΡΠΙΔΗ πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ὁμιλήσουν ὁ κ. Διευθυντὴς Νομαρχίας καὶ ὁ κ. Γυμνασιάρχης Ἀρρένων περὶ τῆς σημασίας καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἐπαναστάσεως 21ης Ἀπριλίου καὶ θὰ χαιρετήσῃ ὁ κ. Νομάρχης. Θὰ ἀκολουθήσῃ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα μὲ τὴν χορῳδίαν Λιτοχώρου, τὴν Φιλαρμονικὴν τοῦ Δήμου Κατερίνης καὶ χορευτικοῦ συγκροτήματος.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Μετάδοσις μηνύματος τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ πρὸς τὴν Ἑλληνίδα.

ΣΑΒΒΑΤΟΝ

Μετάδοσις χαιρετιστηρίου μηνύματος τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὡς καὶ τοιούτου τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας πρὸς τὰ πληρώματα τῶν ἐμπορικῶν πλοίων.

ΚΥΡΙΑΚΗ

6 π. μ. ἡ Μουσικὴ τοῦ Δήμου Κατερίνης τὸν ἐωθινὸν εἰς τὰς ὁδούς. 10 π.μ. ἔπαρσις τῆς Σημαίας ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ εἰς τὴν πλατεῖαν Ἐλευθερίας. 10.30 π.μ. ἐπίσημος δοξολογία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Βαρνάβα καὶ ἀκολούθως κατάθεσις στεφάνων εἰς τὸ Ἡρῷον Πεσόντων. Τὴν 6ην μ.μ. εἰς τὴν πλατεῖαν Ἐλευθερίας ὁ κ. Νομάρχης θὰ βραβεύσῃ, ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ, τὸν καλλίτερον ἀγρότην τοῦ νομοῦ, Θὰ ἀκολουθήσουν λαϊκοὶ χοροί, καλλιτεχνικαὶ ἐκδηλώσεις ὑπὸ τῆς χορῳδίας Λιτοχώρου, τῆς Φιλαρμονικῆς Δήμου Κατερίνην, Προσκόπων καὶ Ὁδηγῶν. Λαμπαδηφορία τὸ ἑσπέρας ὑπὸ Στρατοῦ, Προσκόπων καὶ Ὁδηγῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Φιλαρμονικήν. Δοξολογίαι καὶ ἀνάλογοι ἐκδηλώσεις θὰ γίνουν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Δήμους καὶ Κοινότητας.

Τὴν 2αν Μαΐου θὰ μεταδοθῇ ὑπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Κατερίνης χαιρετιστήριον μήνυμα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Τὴν 8.30 π.μ. αἱ μαθήτριαι τῶν Γυμνασίων Θηλέων Παπαδημητρίου καὶ Νυκτερινοῦ καὶ τὴν 9.30 π.μ. οἱ μαθηταὶ τῶν Γυμνασίων Ἀρρένων κ.λ.π. θὰ

Πηγή Γ.21: ***Νέα Εποχή, 20-4-68***

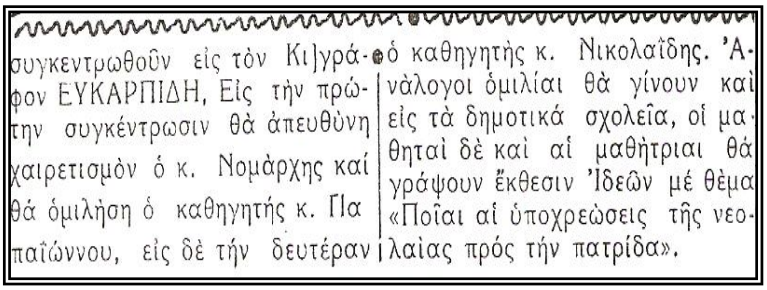

συγκεντρωθοῦν εἰς τὸν Κι]γράφον ΕΥΚΑΡΠΙΔΗ, Εἰς τὴν πρώτην συγκέντρωσιν θὰ ἀπευθύνῃ χαιρετισμὸν ὁ κ. Νομάρχης καὶ θὰ ὁμιλήσῃ ὁ καθηγητής κ. Παπαϊώννου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὁ καθηγητὴς κ. Νικολαΐδης. Ἀνάλογοι ὁμιλίαι θὰ γίνουν καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, οἱ μαθηταὶ δὲ καὶ αἱ μαθήτριαι θὰ γράψουν ἔκθεσιν Ἰδεῶν μέ θέμα «Ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις τῆς νεολαίας πρὸς τὴν πατρίδα».

Διδάκτωρ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

κοινοτικών καταστημάτων και οικιών από της 21ης Απριλίου μέχρι 28ης Απριλίου, διά τα σχολεία μέχρι 2 Μαΐου. Τοποθέτησις αψίδων εις τας εισόδους Κατερίνης και των άλλων δήμων και κοινοτήτων του νομού με αναγραφήν επ΄αυτών επικαίρων συνθημάτων. Φωτοστολισμός και σημαιοστολισμός των ελλιμενισμένων πλοίων και πλοιαρίων. Τοιχοκόλλησις αφισών εις επίκαιρα σημεία» .Στη συνέχεια το πρόγραμμα περιλαμβάνει εκδηλώσεις για κάθε ημέρα .Αξιοσημείωτο είναι ότι οι μαθητές θα συνεχίσουν τον εορτασμό ως τις 2 Μαΐου, ενώ θα κληθούν να γράψουν και έκθεση με θέμα *« Ποίαι αι υποχρεώσεις της νεολαίας προς την πατρίδα».*

Ένας ακόμη ρόλος που καλούνται να υποδυθούν οι εκπαιδευτικοί είναι του πρωτεργάτη στην «Εθνική σταυροφορία» προβολής των ελληνικών προϊόντων και ανόδου της Εθνικής οικονομίας της χώρας. Με συχνές εγκυκλίους εξαναγκάζονται ρητά - σε κάθε επαφή τους με τους γονείς και τους υπόλοιπους κατοίκους και φυσικά τους μαθητές, είτε στα πλαίσια των παιδαγωγικών συγκεντρώσεων- να προβάλλουν την προτίμησή τους στην αγορά ελληνικών προϊόντων. «*[…] εις πάσαν ευκαιρίαν αναστροφής σας με τους γονείς και κηδεμόνας των μαθητών σας και λοιπούς κατοίκους, είτε εν ειδικαίς παιδαγωγικαίς συγκεντρώσεσι, ας πραγματοποιείτε είτε εν ιδίαις ομιλίαις, μη παραλείπητε να τονίζητε το προκύπτον μέγα συμφέρον εκάστου Έλληνος εκ της προτιμήσεως και αγοράς προϊόντων εγχωρίου παραγωγής.[…] Έτερον λυσιτελές μέτρον […] κρίνεται η πραγματοποίησις εκδρομών των μαθητών των σχολείων κατά την προσεχή περίοδον της ανοίξεως εις διαφόρους βιοτεχνικάς και βιομηχανικάς εγκαταστάσεις της πατρίδος μας, καθ' ας θα λαμβάνωσι χώραν σχετικαί ομιλίαι και έτερον η ανάρτησις εις τους διαδρόμους, γραφεία ή αιθούσαι των διδακτηρίων των σχολείων μεταλλίνων πινακίδων καλλιγεγραμμένων με συνθήματα σχετικά»* (αρ. εγκ. 96/19-1-71).

Σημαντικά διαφωτιστικός καθίσταται ο ρόλος τους και στην εξυγίανση και ανάπτυξη του γεωργικού τομέα και την εγγραφή παραγωγών στους γεωργικούς συνεταιρισμούς: *«[…] όπως και υμείς διά ομιλιών σας και διά καταλλήλου ενημερώσεως συμβάλητε εις την επιτυχίαν της υψίστης Εθνικής σημασίας*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

προσπαθείας ταύτης, ήτις ταυτίζεται και συνυφαίνεται με την άνευ προηγουμένου προσπάθειαν της Εθνικής Κυβερνήσεως εις τον γεωργικόν τομέα, εκδηλωθείσαν παντοιοτρόπως (χαρισμός χρεών – εξυγίανσις Συν.κού κινήματος – Ορθή δρομολόγησις λειτουργίας Συν/κών Οργανώσεων κ.λ.π.»(αριθ. εγκ.2289/36/26-9-69).

«*Την ενεργόν και δραστηρίαν συμβολήν των εις την εκστρατείαν ως και συμπαράστασιν και συνδρομήν προς τα αρμόδια όργανα*» για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας ζητά ο Γ. Παπαδόπουλος με εγκύκλιό του (αριθ. εγκ.1675/34 (25)/9-9-67). Τη συνδρομή τους ζητά και ο νομάρχης «*[…] λόγω της αποτόμου διογκώσεως της Ελληνικής Ναυτηλίας κατά τα τελευταία έτη το ναυτεργατικόν δυναμικόν της χώρας εμφανίζεται από απόψεως προσφοράς εν ανεπαρκεία εις την αγοράν της ναυτικής εργασίας. Κατόπιν τούτου, παρακαλούμεν, όπως δι' ομιλιών προς τους μαθητάς των Σχολείων και διαφόρων άλλων εκδηλώσεων, συμβάλητε εις την προσέλκυσιν τούτων προς το Ναυτικόν επάγγελμα*» (αριθ. εγκ.1887/26/12-10-68).

Στα βασικά καθήκοντά τους είναι να συμβάλλουν ποικιλοτρόπως στην επιτυχία των λαχειοφόρων δανείων οικονομικής ανάπτυξης[233] – όπως τα ονομάζει το καθεστώς. Το πιο χαρακτηριστικό απόσπασμα εγκυκλίου είναι το παρακάτω: «*Εις την Εθνικήν αυτήν σταυροφορία ημείς οι εκπ/κοί θα πρωτοστατήσωμεν επί τω τέλει επιτεύξεως της μεγίστης διασποράς των ομολογιών εις την λαϊκήν αποταμίευσιν. Την πραγματοποίησιν του σκοπού σας θα επιδιώξητε: α)Διά διαλέξεων υμών και του προσωπικού των σχολείων προς τους γονείς και κηδεμόνας των μαθητών. β)Διά της προεγγραφής υμών και του προσωπικού των σχολείων εις το δάνειον γ) Διά της εγγραφής των Σχολικών Εφορειών των Δημ. Σχολείων εις το νέον ομολογιακόν δάνειον διά σοβαρών ποσών (Από 2.000 έως 5.000δρχ.), όπου βεβαίως υπάρχει οικονομική δυνατότης. Κατάστασις εις διπλούν των εγγραφησομένων εκπ/κών […] να υποβληθή ημίν […] δ)Δια της κινητοποιήσεως των συλλόγων των γονέων και κηδεμόνων, ως και ετέρων οργανώσεων, […] ε)Τέλος διά παντός εις την διάθεσίν σας μέσον, όπερ κρίνετε υμείς σκόπιμον*» (αριθ. εγκ.108/3/13-10-71).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Επιπλέον, ζητείται και η προσωπική συνδρομή τους στα ομολογιακά δάνεια που συνάπτει το καθεστώς.

Ο Ν. Γρηγοριάδης στην μαρτυρία του αναφέρει: «*Πήραμε κι εμείς δάνειο. Όλοι πήραν. Μπορούσες να μην πάρεις; Σε πίεζαν. Αν δεν έπαιρνες σε έλεγαν αντιδραστικό. Μας είπαν ότι στο τέλος θα παίρναμε και τόκους. Όταν πήγαμε να τα εξαργυρώσουμε , τι να πάρεις από ένα πεντακοσάρικο. Μας πίεζαν πολύ οι επιθεωρητέσγια τα δάνεια, για να λένε ότι κατάφεραν να μαζέψουν λεφτά για την εθνική κυβέρνηση*».

Στις 13-10-70 ο υπουργός συντονισμού Ν. Μακαρέζος στέλνει συγχαρητήρια επιστολή στον επιθεωρητή της 2ης περιφέρειας Πιερίας, στην οποία αναφέρει: «*Κύριε Επιθεωρητά, Με ιδιαιτέραν συγκίνησιν επληροφορήθην ότι οι λειτουργοί της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως επρωτοστάτησαν εις την πανηγυρικήν υπερκάλυψιν του Λαχειοφόρου Δανείου Οικονομικής Αναπτύξεως 1970. Παρακαλώ όπως δεχθήτε υμείς και διαβιβάσητε εις τους συναδέλφους σας τα θερμά μου συγχαρητήρια. Μετά τιμής Ν. Μακαρέζος*» (αριθ. εγκ.2297/20-10-70).

Οι συγχαρητήριες επιστολές εναλλάσσονται και στις 15-12-71 ο Νομαρχιακός Επιθεωρητής στέλνει ευχαριστήρια εγκύκλιο για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε ομολογιακό δάνειο.

Συγκεκριμένα αναφέρει: «*Συγχαίρω πάντας υμάς διά την ομόθυμον και ενθουσιώδη συμμετοχήν σας εις το Νέον Ομολογιακόν Δάνειον οικονομικής ενισχύσεως 1971, όπερ εσημείωσεν καταπληκτικήν επιτυχίαν εν ταις περιφερείαις ημών. Υπήρξατε και πάλιν πρωτοπόροι εις την προσπάθειαν του Έθνους και της Εθνικής Κυβερνήσεως και πρέπει να αισθάνεσθε υπερηφάνειαν διά τούτο*» (αριθ. εγκ. 18/20-12-71).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Συμμετοχή προπαγανδιστική υποχρεούνται να έχουν οι εκπαιδευτικοί και για τη διαφώτιση του λαού αναφορικά με την αναθεώρηση του συντάγματος. Πρώτος, ο νομαρχιακός επιθεωρητής, δίνει το παράδειγμα διαφώτισης του λαού με το δημοσίευμά του στην τοπική εφημερίδα(Πηγή Γ.6), το οποίο προφανώς, όχι τυχαία ολοκληρώνεται σε τρία μέρη. (Σας παραθέτουμε το πρώτο μέρος και σας επισυνάπτουμε στο Παράρτημα τα άλλα δύο).

Σε σχετική εγκύκλιό του ο επιθεωρητής αναφέρει: «*Η Εθνική μας Κυβέρνησις, πιστεύουσα*

ότι ο λαός έχει δικαίωμα, αλλά και καθήκον να λάβη ενεργόν μέρος εις την σύνταξιν του Καταστατικού Χάρτου της Χώρας μας και ότι διαθέτει ικανήν πολιτικήν εμπειρίαν, ώστε να δύναται προβή εις κρίσεις και υποδείξεις περί του τρόπου οργανώσεως και λειτουργίας του Κράτους και περί του τρόπου διασφαλίσεως των δικαιωμάτων του, απεφάσισε να θέση το εκπονηθέν

Διατί πρέπει νά ψηφίσωμεν «ΝΑΙ» εἰς τό Σύνταγμα

ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ὑπὸ κ. Κων)νου Πενλίδη Νομαρχιακοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Ἐκπαιδεύσεως Νομοῦ Ἠμαθίας — Πιερίας

Ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἐγεννήθη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ νὰ ἐπιτελέση ἱστορικόν προορισμόν.

Δέν ἔγινε μέ μοναδικόν σκοπὸν νὰ ἀποτρέψη τήν ἀναρχίαν. τὸν διχασμὸν καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τήν ἐξάλειψιν τῆς φαυλοκρατίας. Δέν ἐπεδίωκεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον νὰ ἐπαναφέρη εἰς τόν τόπον μας τὴν ἐσωτερικήν γαλήνην; ἡσυχίαν καὶ τάξιν καὶ νὰ σώση τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ὄλεθρον. Οἱ στόχοι τῆς Ἐπαναστάσεως εἰσχωροῦν βαθύτατα εἰς τὸ μέλλον. Τελικός σκοπὸς ὑπῆρξεν ἡ οἰκοδόμησις τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἡ ὁποία θά καθίστα τήν Ἑλλάδα ἀκμαίαν καὶ ἰσχυρὰν καὶ θά παρεῖχε εἰς ὅλους τοὺς πολίτας τὴν εὐημερίαν ἐν ἐλευθερία, δικαιοσύνη καὶ ἀσφαλεία.

Ἐνῶ ὅμως ἡ Ἐπανάστασις ὑπῆρξε βαθύτατα προοδευτικὴ ἐξ ἀρχῆς ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς της, ἠκολούθησε συντηρητικήν μέθοδον ἕως ὅτου φθάση εἰς τήν ὑλοποίησιν τῶν στόχων της. Δὲν ἐπέδειξε σπασμωδικὴν βιασύνην. Δὲν κατεδάφισεν μανιωδῶς καὶ ἀλογίστως. Ἀπέφυγε τὴν βίαν, τὰς ὑπερβολὰς καὶ ἀναστατώσεις. Ἀπέφυγε κάθε ἐμπλοκὴν μὲ τὰ κόμματα τοῦ παρελθόντος. Ἠθέλησε νά εἶναι ἐκδήλωσις ὑπερκομματική, πανεθνική καὶ παλλαϊκή.

Διά τοῦτο, διὰ τοῦ συντάγματος τοῦ 1968, διετήρησε τόν θεσμόν τῆς βασιλείας, καίτοι ἦτο θεσμός ἀπηρχαιωμένος καὶ θνησιγενής. Τό σύνταγμα τοῦ 1968 ἀπέβλεπεν εἰς τήν διαμόρφωσιν πλαισίου λειτουργίας τῆς πολιτείας ἐντός τοῦ ὁποίου θὰ ἐξουδετεροῦντο αἱ ἀδυναμίαι τοῦ παρελθόντος, ὁ βασιλεὺς θὰ ἐβασίλευε καὶ θά ἠγγυᾶτο τὴν εὔρυθμον λειτουργίαν τοῦ καθεστῶτος λαϊκῆς κυριαρχίας.

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1968 προσδιώριζε μίαν Δημοκρατίαν εἰς τὴν ὁποίαν δέν εἶχε θέσιν οὔτε ὁ πολιτικός τυχοδιωκτισμός, οὔτε ἡ Ἐθνική μειοδοσία, οὔτε αἱ αὐθαιρεσίαι καί αἱ σκανδαλώδεις ἐπεμβάσεις καὶ δολοπλοκίαι τῶν ἀνακτόρων, οὔτε ἡ φαυλοκρατία καί κακοδαιμονία. Προσδιώριζε μίαν Δημοκρατίαν μὲ ὑπευθύνους πολίτας. Μίαν Δημοκρατίαν ὅπου τὰ κόμματα ὑπεχρεοῦντο νά ἔχουν ἀρχάς, πρόγραμμα καί καταστατικόν. Μίαν Δημοκρατίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐξουσία θὰ ἠντλεῖτο ἐκ τοῦ λαοῦ, θά ἠσκεῖτο διὰ τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἠλέγχετο ἀπὸ τὸν λαὸν, διὰ νά ἐπιτελέση ἱστορικόν προορισμόν.

Ὁ Ἑλληνικός λαός ἤλπιζεν, ὅτι μετὰ τό δημοψήφισμα τοῦ 1968 ὁ βασιλεύς θά συνέβαλλεν εἰς τὴν διασφάλισιν ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου. Δυστυχῶς αἱ ἐλπίδες αὐταὶ ἀπεδείχθησαν μάταιαι. Ὁ τέως βασιλεύς, αὐτοεξόριστος μετὰ τὸ τερατῶδες πραξικόπημα τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1967, ἐπεδόθη εἰς τό ἐξωτερικόν εἰς δραστηριότητας ἀσυγχωρήτους. Συνειργάσθη μετὰ τῶν ἀντιδραστικῶν ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, ἐστράφη εὐθέως κατὰ τῆς γαλήνης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καί κατὰ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἤθελε νά ρίψη εἰς ἀδελφοκτόνον ἐμφύλιον πόλεμον.

Ἡ Ἐθνική Ἐπαναστατική Κυβέρνησις, πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἀπεφάσισε νὰ ἀνασυντάξη ἐκ βάθρων τὴν πολιτείαν ἐντὸς νέων δημοκρατικῶν πλαισίων καὶ ἐγκαθίδρυσε διὰ τῆς ἀπό τῆς 1ης Ἰουνίου 1973 ἱστορικῆς καὶ μεγαλειώδους ἀποφάσεώς της τὸ Πολίτευμα τῆς Προεδρικῆς Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας.

(Τὸ τέλος εἰς τό ἑπόμενον)

Πηγή Γ.22: ***Νέα Εποχή, 21-7-73***

Σχέδιον Συντάγματος εις δημοσίαν συζήτησιν.[…] Η δε γνώμη του ελληνικού Λαού περί του πώς θέλει το Σύνταγμά του, θα διαμορφώση και την θέλησιν της Εθνικής Κυβερνήσεως» (αριθ. εγκ.759/12/9-4-68).

Και λίγους μήνες μετά επανέρχεται ξεκάθαρα για να «υπενθυμίσει» τον πολυποίκιλο ρόλο τον οποίο υποχρεούται να υποδυθεί ο εκπαιδευτικός

Διδακτική Ιστορίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

επισημαίνοντας : « *[…] το έργον της αναγεννήσεως του πνεύματος της ορθής κατευθυντηρίου δυνάμεως εις όλους τους τομείς του εθνικού βίου είναι έργον, πρωτίστως, […] των εκπαιδευτικών, […]*»(αριθ. εγκ.1608/23/11-9-68) και υποδεικνύει συγκεκριμένα: «*Επειδή η σχετική συζήτησις τερματίζεται συντόμως με το δημοψήφισμα της 29ης τρέχοντος μηνός υποχρέωσις όλων είναι να βοηθήσωμεν παντί σθένει, την πλήρη υπερψήφισιν του Νέου Συντάγματος διά τακτικών συγκεντρώσεων των κατοίκων του χωρίου και διά της επισημάνσεως των κυριοτέρων σημείων των επενεχθεισών τροποποιήσεων*»(όπ.π.). Το παράδειγμα δίνει με την παρούσα δημοσίευσή του (πηγή 22) ο Νομαρχιακός επιθεωρητής στην προσπάθεια στήριξης της δικτατορικής πολιτικής, ώστε να πείσει τους εκπαιδευτικούς μα κυρίως την τοπική κοινωνία να ψηφίσουν ΝΑΙ στο «σύνταγμα».

Στο δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας (Πηγή Γ.23) καταγράφεται η προπαγανδιστική ομιλία διευθύντριας του σχολείου, ικανοποιώντας την απαίτηση του καθεστώτος. Μάλιστα αξίζει να σημειώσουμε ότι η εν λόγω συγκέντρωση «συνδυάστηκε» με τη γιορτή της μητέρας.

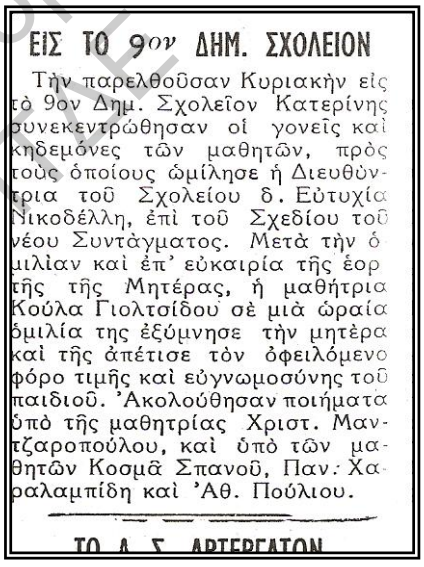

ΕΙΣ ΤΟ 9ον ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν εἰς τὸ 9ον Δημ. Σχολεῖον Κατερίνης συνεκεντρώθησαν οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες τῶν μαθητῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ὡμίλησε ἡ Διευθύντρια τοῦ Σχολείου δ. Εὐτυχία Νικοδέλλη, ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τοῦ νέου Συντάγματος. Μετὰ τὴν ὁμιλίαν καὶ ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τῆς Μητέρας, ἡ μαθήτρια Κούλα Γιολτσίδου σὲ μιὰ ὡραία ὁμιλία της ἐξύμνησε τὴν μητέρα καὶ τῆς ἀπέτισε τὸν ὀφειλόμενο φόρο τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τοῦ παιδιοῦ. Ἀκολούθησαν ποιήματα ὑπὸ τῆς μαθητρίας Χριστ. Μαντζαροπούλου, καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν Κοσμᾶ Σπανοῦ, Παν. Χαραλαμπίδη καὶ Ἀθ. Πούλιου.

ΤΟ Α Σ ΑΡΤΕΡΓΑΤΩΝ

Πηγή Γ.23:***Νέα Εποχή, 11-5-68***

Ο Ν. Γρηγοριάδης για το δημοψήφισμα μας αναφέρει: «*Μας έστειλαν να μιλήσουμε για το δημοψήφισμα στον Κορινό, για το ΝΑΙ και το ΟΧΙ. Εκεί οι ντόπιοι ήταν πιο ενθουσιώδεις και γλιτώσαμε. Μας ανάγκασαν όμως να χαιρετήσουμε*».

Σημαντική, απαιτείται να είναι η συνεισφορά τους και για τη λειτουργία των Κέντρων Λαϊκής Επιμόρφωσης, σκοπός των οποίων όπως αποδεικνύουν οι εγκύκλιοι είναι ο διαφωτισμός του λαού· και ο εκπαιδευτικός έχει καθοριστικό ρόλο τόσο στη

συγκέντρωση των κατοίκων όσο και το διαφωτισμό τους. Έτσι: «*Επικειμένης της ενάρξεως της λειτουργίας των Κέντρων Λαϊκής Επιμορφώσεως παρακαλούμεν,*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

όπως τεθήτε εις την διάθεσιν των Δ/ντών των εν λόγω Κέντρων, οσάκις σας ζητηθή τούτο, προκειμένου να ενεργήσητε διά παντός τρόπου και μέσου, ώστε να επιτευχθή συγκέντρωσις μεγαλυτέρου αριθμού κατοίκων των Κοινοτήτων σας διά την παρακολούθησιν των εκδηλώσεων των Κέντρων Επιμορφώσεως.[…]Επειδή όλαι αι εκδηλώσεις των Κέντρων Επιμ/σεως αποβλέπουν εις την ενημέρωσιν των κατοίκων επί των απασχολούντων αυτούς θεμάτων και επί του έργου της Εθνικής Κυβερνήσεως ως και την ανύψωσιν του πνευματικού επιπέδου των, θα πρέπει να καταβάλλητε πάσαν δυνατήν προσπάθειαν ώστε να επιτυγχάνηται πλήρως ο σκοπός των Κ.Ε.» (αριθ. εγκ. 164/6/25-10-71).

Και καταλήγουν τα επίπεδα των ρόλων που καλείται να υποδυθεί ο εκπαιδευτικός. Ραδιοφωνικές εκπομπές των Ενόπλων Δυνάμεων αναμένουν τη συγγραφή ομιλιών του, ανάλογου περιεχομένου φυσικά (αριθ. εγκ.203/5/19-2-68). Επίσης, στα πλαίσια έκδοσης τόμου με τίτλο «*Λαϊκή μούσα*» με ποιήματα και επιστολές αναφερόμενες στην επανάσταση της 21ης Απριλίου, καλούνται να στείλουν τα κείμενά τους, που θα συμπεριληφθούν στην έκδοση (αριθ. εγκ.2160/35/15-9-69). Ακόμη, προβλέπεται και η έκδοση 'Ανθολογίου', που θα περιλαμβάνει «*[…] ομιλίας Εθνικού, Θρησκευτικού και ηθικοκοινωνικού περιεχομένου από της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967 έως 31ης Δεκεμβρίου 1971*»(αριθ. εγκ.62/4/17-1-72).

Και για όλο το παραπάνω έργο κάποτε φτάνει και η στιγμή της ανταμοιβής . Τρία χρόνια μετά το πραξικόπημα, προβαίνοντας σε έναν απολογισμό ο επιθεωρητής εκστομίζει: είστε αυτοί που «*γράφετε την Ιστορίαν του Έθνους*». Και σε άλλο σημείο της εγκυκλίου του αναφέρει: «*Ημείς οι Εκπαιδευτικοί και διδάσκαλοι, τυχόντες της ιδιαιτέρας προστασίας της Εθνικής Επαναστατικής Κυβερνήσεως, εκδηλωθείσης περιτράνως διά της αυξήσεως των αποδοχών μας, υπηρετούντες δε εις τας Πόλεις και τα Χωρία και ζώντες εντόνως την πλημμυρίδα ευχαρίστων συναισθηματισμών και την ανέκφραστον καθολικήν ταύτην ευημερίαν, και συναισθανόμενοι βαθέως μετά του ευγενούς Λαού μας την τοιαύτην πρωτοφανή πρόοδον, χαιρόμεθα και αγαλλόμεθα, διότι τώρα πλέον αναδημιουργείται η Ελλάς, η Ελλάς των ονείρων μας και των πόθων μας, […]*» (αριθ. εγκ.1238/4/22-4-

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

70). Επίσης σε άλλη εγκύκλιο καλεί τους εκπαιδευτικούς σε απονομή ηθικών αμοιβών για όσους έχουν προβεί σε «*πράξεις των υπερβαινούσας την απλήν εκτέλεσιν καθήκοντος*» και βέβαια αποδεικνυόμενες «*διά συγκεκριμένων στοιχείων την καθόλου φιλανθρωπικήν και κοινωνικήν δράσιν*»των (αριθ. εγκ.3348/69/4-1-69).

Και βέβαια, τυγχάνουν και «ειδικών προνομίων» στα πλαίσια ανατροφοδότησης του ρόλου τους. «*α) Το Βασιλικόν Εθνικόν Ίδρυμα προήλθεν εις την απόφασιν, όπως φιλοξενηθώσι παρά τη Εθνική Εστία 'Βασιλεύς Παύλος' διδάσκαλοι εκ 49 Εκπαιδευτικών Περιφερειών εις τρεις περιόδους, από 2/7/ μέχρι 20/9/69.β) Εις εκάστην περίοδον θα φιλοξενηθώσι 130 διδάσκαλοι. γ) Οι εκ της Β΄Περιφερείας Πιερίας προερχόμενοι διδάσκαλοι θα φιλοξενηθώσι κατά την 3ην περίοδον ήτοι από 4/9 μέχρι 20/9/69.[…] β)Οι φιλοξενηθησόμενοι εις ουδεμίαν θα υποβληθώσι δαπάνην κατά τον χρόνον της φιλοξενίας των εν τη Εθνική Εστία. γ)Αι δαπάναι κινήσεώς των εκ της έδρας των ή της θερινής διαμονής προς Αθήνας (Εθνικήν Εστίαν) και τανάπαλιν θα βαρύνωσι τους ιδίους. δ)Κατά τη διάρκεια της τοιαύτης φιλοξενίας έχουσι προγραμματισθή εκδρομαί, επισκέψεις εις αρχαιολογικούς χώρους και ψυχαγωγικαί εκδηλώσεις, δαπάναις του Βασιλικού Εθνικού Ιδρύματος. ε)Μετά την δήλωσιν συμμετοχής προς φιλοξενίαν, ως ανωτέρω ορίζεται, ουδεμία μεταβολή θα γίνη δεκτή.[…]*»(αριθ. εγκ.455/9/22-2-69).

Για την *Εθνικήν Εστίαν* ο Ν. Γρηγοριάδης αναφέρει: « *Πήγα και εγώ το 1963. Δέκα πέντε ημέρες αναψυχή, ομιλίες, εκδρομές. Μας γύρισαν στην Πελοπόννησο, στη Βουλή. Ήταν ένα σύστημα που πήγαιναν οι δάσκαλοι, οι παπάδες και οι χωροφύλακες που υπηρετούσαν στα χωριά, ώστε όταν γυρίζαμε να μεταφέρουμε στα χωριά τις ιδέες που ακούσαμε. Εγώ έλεγα από μέσα μου· τι λένε αυτοί οι άνθρωποι!*»

Ο Ν. Γρηγοριάδης κλείνοντας τη μαρτυρία του μας αναφέρει : «*Ήταν ένα κακό όνειρο!. Σήμερα εσείς το βλέπετε σαν ιστορία, σαν προϊστορία, για μας που το ζήσαμε ήταν πολύ δύσκολο. Συνεχίζει ακόμη και σήμερα να επηρεάζει την προσωπική μας ζωή. Λέμε στα παιδιά μας: να είστε συμμαζεμένα, δεν θα διορθώσουμε εμείς τον κόσμο. Είναι κακό όμως αυτό!*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γίνεται ξεκάθαρο από την παραπάνω παρουσίαση ο βαθμός της ασφυκτικής πίεσης που άσκησε το καθεστώς στον κλάδο των δασκάλων, η προσπάθεια αλλοίωσης της προσωπικότητάς τους. Δεν ήθελαν ανθρώπους καταρτισμένους αλλά πιστούς, υποταγμένους, «αναπαραγωγείς» της προπαγάνδας τους.

Παραβιάζοντας κάθε δικαίωμα, εκπαιδευτικοί και εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκαν όχι μόνο ως ιδεολογικός, αλλά και ως καταπιεστικός μηχανισμός (Αλτουσέρ, 1999:88-95).

3.3. Οι «εκθέσεις» αξιολόγησης

Σύμφωνα με τις εγκυκλίους το έργο του εκπαιδευτικού είναι διπλό: περιλαμβάνει τόσο την εσωσχολική του δράση κυρίως όμως την εξωσχολική δραστηριοποίηση που, όπως φάνηκε παραπάνω, αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο στην αξιολόγησή του. Η σύνδεση αυτή αναφέρεται ξεκάθαρα και στις εγκυκλίους, γεγονός που εγκλώβισε τον εκπαιδευτικό να κάνει και πράγματα που σίγουρα δεν θα ήθελε. Παρακάτω παραθέτουμε ένα απόσπασμα εγκυκλίου του επιθεωρητή, που περιγράφει τις «αρετές» που πρέπει να έχει ένας «*άριστος*» δάσκαλος. Το κείμενο γράφτηκε λίγο μετά το πραξικόπημα και ορίζει με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο και τις παραμέτρους, στη βάση των οποίων θα στηριχθεί και η έκθεση αξιολόγησης των διευθυντών και των επιθεωρητών.

«Την ιστορικήν μεταβολήν της 21ης Απριλίου καλούμεθα ημείς οι εκπαιδευτικοί να συνειδητοποιήσωμεν εις τους μαθητάς των σχολείων μας, εις το άμεσον κοινωνικόν περιβάλλον, των εργατών της γης και του μόχθου, ανατρέποντες τας σφαλεράς ιδέας των εχθρών του Έθνους κομμουνιστών, διά του ιδικού μας παραδείγματος. Ο ποιήσας και διδάξας είναι ο άριστος παιδαγωγός. Με εφόδια τα προτερήματα της αρετής, της ευψυχίας, της παρρησίας, της γενναιοφροσύνης, της αλληλεγγύης, της πατριδολατρείας, και της χριστιανικής πίστεως και της ευρύτητος της μορφώσεως θα γίνωμεν το καλλίτερον διά τους νέους παράδειγμα. Ουδείς δισταγμός και ουδεμία

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ ΠΤΔΕ

αδράνεια είναι επιτρεπτά. Ο σκεπτικισμός και η αδιαφορία εις παρομοίας Εθνικάς ώρας, αποτελούν μέγιστον εθνικόν έγκλημα και ανίεραν συμμαχίαν με τον κομμουνισμόν. Η επαγρύπνυσις και η σιδηρά πειθαρχία προς την Εθνικήν Κυβέρνησιν, η συνεργασία με τας ενόπλους δυνάμεις της χώρας είναι το χρέος και το ύψιστον Εθνικόν καθήκον μας»(αριθ. εγκ.1389/26(17)/12-6-67).

Το 1970, σύμφωνα με το Ν.Δ. 532/1970, για να διοριστεί κάποιος/α στην εκπαίδευση έπρεπε να έχει «*ήθος, του οποίου ίδιον και ουσιώδες στοιχείον δια τους εκπαιδευτικούς είναι η πίστις και αφοσίωσις εις τα ελληνικά και χριστιανικά ιδεώδη*»(Ανδρέου ,1994:277.).

Ως συνέχεια στην παραπάνω εγκύκλιο παραθέτουμε απόσπασμα του πειθαρχικού δικαίου, που ίσχυε για τους δημοσίους υπαλλήλους το 1970, για να διαφανεί ο βαθμός αστυνόμευσης των εκπαιδευτικών τόσο της επαγγελματικής και πολύ περισσότερο της προσωπικής τους ζωής. Μεταξύ των πειθαρχικών αδικημάτων περιλαμβάνονταν: «*α) έλλειψις πίστεως και αφοσιώσεως προς την πατρίδα και τα εθνικά ιδεώδη, η επιδίωξις της ανατροπής ή υπονομεύσεως του υφισταμένου πολιτειακού ή κοινωνικού καθεστώτος, ως και η καθ' οιονδήποτε τρόπον εκδήλωσις υπέρ αρχών και προγραμμάτων κομμάτων διαλυθέντων και τεθέντων εκτός νόμου ή οργανώσεων διαλυθεισών διά δικαστικής αποφάσεως · β) πάσα πολιτικού χαρακτήρος ενέργεια αποτελούσα δημοσίαν εκδήλωσιν πολιτικών φρονημάτων ή άσκησιν πολιτικού προσηλυτισμού· (…) στ') η προφορικώς ή εγγράφως, άσκησις κριτικής των πράξεων της προϊσταμένης Αρχής, η προδίδουσα έλλειψιν σεβασμού προς αυτήν (…)*»(όπ.π.).

Στη συνέχεια παραθέτουμε αποσπάσματα εκθέσεων που συντάχθηκαν για εκπαιδευτικούς την περίοδο της δικτατορίας:

«*Θεμελιώδη καθήκοντα. Εμφορείται υπό υγιών εθνικών αρχών, τυγχάνων νομιμόφρων και ευπειθής (…)*»(15.11.1967).

«*Θεμελιώδη καθήκοντα. Ορισμέναι εκδηλώσεις και πράξεις του εν λόγω διδασκάλου τον κατατάσσουν εις την χορείαν των μη απολύτως νομιμοφρόνων διδασκάλων*» (17.11.1967).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Θεμελιώδη καθήκοντα. Ο διδάσκαλος ούτος εκδηλωθείς κατά το παρελθόν ως κεντρώος, φαίνεται ότι μετά την επελθούσαν ριζικήν αλλαγήν εκ της επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967 να επανήλθε πιστεύων εις τα εθνικά ιδεώδη (…)*» (1.4.1968).

«*Θεμελιώδη καθήκοντα. Ο διδάσκαλος ούτος συναναστραφείς κατά το παρελθόν με αριστερά στοιχεία της έδρας του σχολείου του φαίνεται ότι δεν εμφορείται υπό υγιών εθνικών αρχών (…)*» (21.6.1968) (Ανδρέου,1994:274).

Όπως επισημαίνει ο Γ. Μαυρογιώργος, «*αν ξεφυλλίσουμε εκθέσεις επιθεωρητών, θα συγκεντρώσουμε ένα χαρακτηρολογικό θησαυρό: υπάκουος, εχέμυθος, ειλικρινής, τίμιος, πρόθυμος, νομιμόφρων, προσεκτικός, νομοταγής, εθνικόφρων κ.τ.ο.*» (Μαυρογιώργος,1993:150).

Επιπλέον, παρόλο που για το διορισμό των εκπαιδευτικών τηρούνταν η «επετηρίδα», για την εγγραφή της σ' αυτή απαιτούνταν συγκεκριμένες προϋποθέσεις ιδεολογικές και πολιτικές. Η επίκληση στις αξίες της παράδοσης σε συνδυασμό με την ιδεολογία του αντικομουνισμού αποτέλεσε το ιδεολογικό στήριγμα για αποκλεισμούς, ποινές και διώξεις των εκπαιδευτικών(Ανδρέου ,1994:277).

Ο Ν. Γερομιχαλός, συνταξιούχος δάσκαλος, μας αναφέρει ότι το 1973, όταν πρωτοδιορίστηκε στο σχολείο, για τέσσερις μήνες δεν αμειβόταν, μέχρι να έρθει στην υπηρεσία του το περίφημο «χαρτί νομιμοφροσύνης».

Ο Π. Αλεξανδρίδης στη μαρτυρία του αναφέρει ότι το 1949 που διορίστηκε ζήτησαν από τη μάνα του χαρτί νομιμοφροσύνης.

Ο Κ. Τσουκαλάς αναφερόμενος στο θέμα σημειώνει ότι «*ο οποιοσδήποτε υπηρεσιακός έλεγχος αποτελεί αναγκαία έκφραση της ροής εξουσίας, που διασυνδέει τα διάφορα 'επίπεδα' της οργανωτικής μονάδας[…]Στο Δημόσιο η υπηρεσιακή 'εξουσία' είναι όχι μόνο σχετική αλλά και αυστηρότατα ρυθμισμένη*» (Τσουκαλάς,1986:138).

Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν και για την εκπαίδευση. Η εκπαίδευση σε σχέση με τα άλλα συστήματα του δημοσίου τομέα, παρουσιάζει ιδιαιτερότητες εξαιτίας της ιδεολογικής λειτουργίας της, γι' αυτό ο υπηρεσιακός έλεγχος είχε ένα ειδικό βάρος και μια ειδική λειτουργία (Αλτουσέρ, 1999: 69-95).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Έτσι, οι εκθέσεις αξιολόγησης των εκπαιδευτικών μέχρι το 1974 λειτούργησαν διπλά: και ως προς την καταπιεστική κατεύθυνση με τη χρήση του πειθαρχικού αυταρχισμού και ως προς την ενσωμάτωση. Το πεδίο ελέγχου εκτεινόταν και έξω από την εργασία στο σχολείο και τα ελεγχόμενα ήταν ο «ιδεολογικός προσανατολισμός» του εκπαιδευτικού, που κατηγοριοποιούνταν στα «θεμελιώδη καθήκοντα» και στη «συμπεριφορά».

Ο Τσουκαλάς υποστηρίζει ότι οι εκθέσεις αξιολόγησης που πραγματοποιούνταν από τους Επιθεωρητές με το συγκεκριμένο προσανατολισμό εντάσσονταν στο πλαίσιο μιας προγραμματισμένης ιδεολογικής και πολιτικής επιθετικής επιχείρησης, που χαρακτήριζε τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία. Πρόκειται για την οικοδόμηση του κυρίαρχου ιδεολογικού συστήματος στη μεταπολεμική Ελλάδα, που υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες πολιτικές νίκες των συντηρητικών δυνάμεων (Τσουκαλάς,1986:17-52). Στην οικοδόμηση αυτού του ιδεολογικού συστήματος επιβλήθηκε και δια του υπηρεσιακού ελέγχου, στους εκπαιδευτικούς, να παίξουν συγκεκριμένο ρόλο και μάλιστα καθοριστικό.

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του μας αναφέρει ότι *«για τη χούντα καλός δάσκαλος ήταν ο υποτακτικός, ο εθνικόφρονας δάσκαλος»*. Αν συνδυάσουμε λοιπόν τη μαρτυρία, με την παρατήρηση του Παπανούτσου που ακολουθεί, μπορούμε να κατανοήσουμε και να διαπιστώσουμε το βάρος και το εύρος του ελέγχου και της χειραγώγησης που δέχτηκε προκειμένου το δικτατορικό καθεστώς να περάσει τις απόψεις του στην κοινωνία.

«Ο δάσκαλος» παρατηρεί ο Παπανούτσος, «επιδρά επάνω στο παιδί ως ένας ώριμος άνθρωπος, μία σχηματισμένη προσωπικότητα με κατασταλαγμένες πεποιθήσεις και έναν ιδιαίτερο, δικό του ρυθμό ζωής»(Παπανούτσος, 1971, στο Δ.Ν. Μαρωνίτη, σ.152).

Διρακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3.4. Οι Επιθεωρητές

Το 1970 εκδόθηκε το Ν.Δ. 651/70 «*Περί οργανώσεως της γενικής εκπαιδεύσεως και διοικήσεως του προσωπικού αυτής*», το οποίο προέβλεπε για τη διοίκηση και εποπτεία της εκπαίδευσης, πέντε επάλληλα επίπεδα για την άσκησή τους. Η χώρα διαιρέθηκε σε «*Ανώτερες Εκπαιδευτικές Περιφέρειες*» (Α.Ε.Π) και επικεφαλής της κάθε μιας τέθηκε ένας «*Εκπαιδευτικός Σύμβουλος*». Επίσης σε κάθε Α.Ε.Π. υπήρχε από ένας Γενικός Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαίδευσης. Σε επίπεδο νομού, που αποτελούσε στενότερη περιφέρεια, επικεφαλής ήταν ο Νομαρχιακός Επιθεωρητής. Ακολουθούσε η εκπαιδευτική περιφέρεια, με επικεφαλής τον Επιθεωρητή και το τελευταίο επίπεδο, αυτό του σχολείου, με επικεφαλής το Διευθυντή (Ανδρέου ,1994:266).

Η διάρθρωση αυτή επέφερε και αύξηση του αριθμού των εποπτικών θέσεων. Πολύ χαρακτηριστικά το 1976 ο Ε. Π. Παπανούτσος στη Βουλή υποστήριξε πως η αύξηση του αριθμού των Επιθεωρητών από το δικτατορικό καθεστώς έγινε με σκοπό την αστυνόμευση των εκπαιδευτικών(Πρακτικά της Βουλής, συνεδρίαση ΡΘ' / 5.4.1976, σ.4.023).

Το παραπάνω σώμα των επιθεωρητών είχε ως σκοπό να ποδηγετήσει τους εκπαιδευτικούς, ελέγχοντας ιδεολογικά και πολιτικά την εργασία τους στο σχολείο και την ιδιωτική τους ζωή (Κάτσικας, Θεριανός, Τσιριγώτης, Καββαδίας, 2007:87). Ο διευθυντής του σχολείου, ο επιθεωρητής, ο νομαρχιακός επιθεωρητής, ο γενικός επιθεωρητής, και τέλος ο εκπαιδευτικός σύμβουλος είναι μια σειρά από πρόσωπα που χρησιμοποιούν την αξιολόγηση για να ασκήσουν πίεση στον εκπαιδευτικό. Έτσι μια φορά το χρόνο ο εκπαιδευτικός έπρεπε να αξιολογηθεί και να συνταχθεί «*Έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας*», η οποία έμπαινε στον υπηρεσιακό φάκελο του εκπαιδευτικού και τον ακολουθούσε σε ολόκληρη την υπηρεσιακή του ζωή (Σάμιος).

Η αξιολόγηση των επιθεωρητών αφορούσε ουσιαστικά τη διδακτική ικανότητα του/της εκπαιδευτικού μόλις κατά το 1/6. Τα υπόλοιπα 5/6 είχαν

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

σχέση με τα πολιτικά φρονήματα του εκπαιδευτικού και κατά πόσο υποταγμένος ήταν στο καθεστώς, και την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική του. Εκτός από τις επισκέψεις στο σχολείο και τις σχολικές αίθουσες, οι επιθεωρητές έπαιρναν πληροφορίες για τα πολιτικά φρονήματα και την εξωσχολική δράση του/της εκπαιδευτικού από τους διευθυντές, από άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου,[…] καθώς και από τους χωροφύλακες, τα ΤΕΑ στην επαρχία και γενικά από όλο τον παρακρατικό μηχανισμό που είχε στήσει η χούντα (Κάτσικας, Θεριανός, Τσιριγώτης, Καββαδίας, 2007:88-89). Όπως μας αναφέρει στη μαρτυρία του ο Π. Αλεξανδρίδης *«εκείνη την εποχή υπήρχαν άνθρωποι που τους ρωτούσες :Τι δουλειά κάνεις;* [και απαντούσαν] *Είμαι αντικομμουνιστής. Έφτιαχναν τον Έλληνα , απλοί άνθρωποι του χωριού που τα είχαν καλά με το χωροφύλακα. Ο χωροφύλακας ήταν ο μεγάλος φρούραρχος!».* Και ο Ν. Γρηγοριάδης για το εν λόγω θέμα μας αναφέρει: «*Μετά τον εμφύλιο υπήρχαν άνθρωποι που συνεργάζονταν με τις στρατιωτικές αρχές, κάρφωναν. Αυτή την κατάσταση τη χρησιμοποίησε η χούντα με τον καλύτερο τρόπο».*

«*…οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να προσηλωθούν εις το καθήκον κωφεύοντες εις ψιθύρους ή και προτροπάς περί εναντιώσεως εις το έργον της εποπτείας [των επιθεωρητών]της εκπαιδεύσεως, προερχομένας από παράγοντας, ενεργούντας, βάσει ιδιοτύπου και όλως ακανατοήτου σκοπιμότητος, ιδία μετά την υπό της Εθνικής Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου θεώρησιν της Εθνικής ημών Παιδείας, ως βασικού στόχου της κρατικής μερίμνης και δραστηριότητος και τα υπό της Εθνικής Κυβερνήσεως πραγματωθέντα υπέρ αυτής επιτεύγματα, όσα δεν εγνώρισεν αύτη από της συστάσεως του Ελληνικού Κράτους*»(αριθ. εγκ.35/17-1-72).

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει: «*Ο επιθεωρητής ήταν ένας μικρός δικτατορίσκος στην περιφέρειά του! Ερχόταν στην τάξη χωρίς να χτυπήσει την πόρτα, και τα παιδιά τρόμαζαν. Ήταν αυταρχικός ο επιθεωρητής και εξαιτίας του αναγκαζόταν και ο δάσκαλος να γίνει αυταρχικός και κατά συνέπεια όλο το σχολείο. Όταν εξέταζε το μαθητή για να βαθμολογήσει το δάσκαλο, έπρεπε και ο δάσκαλος να γίνει αυταρχικός στους μαθητές του για να αυτοπροστατευθεί. Ο δάσκαλος έπρεπε [κατά την αξιολόγηση του επιθεωρητή] ή να τον στείλει τον αδύνατο μαθητή να μαζέψει*

Διδυκτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

χόρτα ή θα έπρεπε να σηκώσει στον πίνακα έναν μαθητή καλό. Όσοι ήθελαν να εξασφαλίσουν καλή βαθμολογία του έκαναν δώρα, τον «έγλειφαν». Ερχόταν στο σχολείο όχι για να συμβουλέψει αλλά για να επιθεωρήσει. Έστηνε παγίδες κατά την εξέταση στους μαθητές για να μην απαντήσουν και να βάλει κακή βαθμολογία στο δάσκαλο.

Η συμπεριφορά του επηρέαζε και τις σχέσεις μεταξύ των δασκάλων. Σ' ένα σχολείο που ήμουν , δυο δασκάλες ετοίμαζαν από το χειμώνα και ενώ έξω χιόνιζε, μια γωνιά στην τάξη τους με χελιδόνια, γιατί είχαν μάθει ότι την άνοιξη θα ερχόταν στο σχολείο μας ο επιθεωρητής. Εμένα δεν μου είχαν πει τίποτε! Ο επιθεωρητής έκανε παρατηρήσεις ακόμα και για την εμφάνιση - αν και αυτό υπήρχε και παλιότερα. Μια φορά ο επιθεωρητής έδιωξε έναν συνάδελφο από συνέδριο, γιατί πήγε χωρίς κοστούμι και γραβάτα. Έπρεπε όταν τον συναντούσες να προσέχεις τι λες, να στέκεσαι σε στάση προσοχής και να συμφωνείς σε ό,τι λέει».

Στη φωτογραφία(Πηγή Γ.24) ο δάσκαλος με τους μαθητές και τις μαθήτριες του Δ. Σχ. Π. Πόρων Πιερίας ,το 1972, μετά το πέρας της επιθεώρησης του σχολείου από τον επιθεωρητή. Η εμφάνιση των μαθητριών με ποδιά και κορδέλα στα μαλλιά επιβάλλεται διπλά εξαιτίας της «επίσκεψης» του επιθεωρητή.

Πηγή Γ.24:***φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού***

Η καθοδήγηση του επιθεωρητή γινόταν με την εκπόνηση διαφόρων μεθοδικών οδηγιών, που δεν υπήρχαν συνήθως στα αναλυτικά προγράμματα και συμπληρώνονταν με βιβλία που πολύ συχνά εκπονούσαν οι επιθεωρητές και διακινούσαν στους εκπαιδευτικούς Οι μεθοδικές αυτές οδηγίες αποτελούσαν ένα θεσμικό πλαίσιο υλοποίησης της σχολικής γνώσης. (Ανδρέου,1994: 275). Ο ρόλος της καθοδήγησης ασκούνταν διαμέσου των διοικητικών αρμοδιοτήτων, πράγμα που δηλωνόταν ρητά: «*Το διοικητικόν έργον του Επιθεωρητού είναι αναγκαστικόν επακόλουθον του εποπτικού έργου. Ως*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αναγκαστικόν επακόλουθον αργότερον έρχεται η διοικητική του ενέργεια περί προαγωγής του διδασκάλου. Περί ευνοϊκής μεταθέσεως, η εισήγησις περί απονομής ηθικής αμοιβής κτλ.»(Αρχιμανδρίτης, χ.χ:62-85).

3.5. Οι διώξεις των εκπαιδευτικών.

Οι διώξεις των εκπαιδευτικών δεν ξεκινούν με τη δικτατορία αλλά έχουν τις ρίζες τους από την εποχή του Εμφύλιου χαλασμού (Αναγκαστικός Νόμος 516/1948. ΦΕΚ 6, τ.1, 8/1/1948, έργο της Κυβέρνησης Θ. Σοφούλη και Κ. Τσαλδάρη). Απλά η δικτατορία μεταβάλλει κι αυτή το σχολείο σε στρατόπεδο. Φιλοδοξεί κι αυτή να «καθαρίσει» την εκπαίδευση.

Οι διώξεις στηρίχτηκαν στη διάταξη που όριζε τη «μη-νομιμοφροσύνη»: «*Μη νομιμόφρων θεωρείται ο υπάλληλος (…) όστις εμφορείται υπό κομμουνιστικών ή αντεθνικών ιδεών ή προπαγανδίζει υπέρ αυτών ή καθ' οιονδήποτε τρόπον συνεργεί εις την διάδοσιν αυτών ή εξαίρει ταύτας ή έχει καθ' οιονδήποτε τρόπον επαφήν ή συνεννόησιν μετά των οπαδών των ιδεών τούτων ή στρέφεται κατά του κρατούντος πολιτειακού καθεστώτος ή των βασικών θεσμών αυτού ή ακολουθεί αντεθνικά ή κομμουνιστικά συνθήματα (…) ή παροτρύνει ή συνηγορεί υπέρ τοιαύτης στάσεως και συναθροίσεως ή μετέχει δημοσίας συναθροίσεως προς διατάραξιν της δημοσίας τάξεως ή εκτελεί πράξεις προβλεπομένας υπό του νόμου 375/1936 (κατασκοπία).* Η εφαρμογή της Θ' συντακτικής πράξεις έγινε με έκτακτες διαδικασίες, αφού αν «*ο κρινόμενος δεν είναι νομιμόφρων (…) απολύεται δι' αποφάσεως του αυτού Υπουργού καθ' ης ουδεμία επιτρέπεται προσφυγή ή αίτησις ακυρώσεως*» (Ανδρέου,1994: 243).

Μάλιστα, στην αναδιάρθρωση των κεντρικών υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας που προέβη η χούντα το 1969,σύμφωνα με την υπ'αριθ. 101491/1-8-69 απόφαση του Πρωθυπουργού και υπουργού Παιδείας Γ. Παπαδόπουλου στο Τμήμα Προσωπικού της Διεύθυνσης Δημοτικής Εκπαίδευσης συγκροτήθηκε το Α΄ Γραφείο που είχε τις εξής αρμοδιότητες «*Νομιμοφροσύνη,*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

διορισμοί, παραιτήσεις, απολύσεις, συνταξιοδοτικά, άδειαι, διεκπεραιώσεις αλληλογραφίας τμήματος»(αριθ. εγκ.2466/29-10-69).

Η μαρτυρία του Π. Αλεξανδρίδη είναι συγκλονιστική και αποκαλυπτική των διώξεων που δέχτηκαν οι εκπαιδευτικοί. Ο ίδιος, όντας διευθυντής του 6ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης από το 1960-61, όταν η χούντα κατέλαβε την εξουσία, τέσσερις πέντε μήνες μετά, του ανακοινώνεται ένα πρωί η απόλυσή του. Του ζητείται μέσα σε δύο ημέρες να παραδώσει τη διεύθυνση του σχολείου γιατί απολύεται. Συνολικά έντεκα δάσκαλοι απολύθηκαν από την Πιερία και 1200 πανελλαδικά, μας αναφέρει. Το έγγραφο απόλυσής του- το οποίο, όπως μας μαρτυρά, «*το έσκισε σε χίλια κομμάτια, γιατί δεν άντεχε να το βλέπει. Ένα τόσο δα χαρτί με δυο τρία πράγματα : απολύεστε διότι δεν εμφορείστε από εθνικά ιδεώδη. Άπαντες οι φίλοι σας τυγχάνουν κομμουνισταί*». Από κει και πέρα δυσκολεύτηκε πολύ. Συνέχισε τη ζωή του κάνοντας ιδιαίτερα μαθήματα σε μαθητές αντί του ποσού των 25δρχ. Η σύζυγός του- επίσης δασκάλα- «*δεινοπάθησε πραγματικά. Της έδιναν όποια τάξη ήθελαν και όταν ένας δάσκαλος έφευγε τάχα για εθνικούς λόγους, ήταν αναγκασμένη να αναλαμβάνει και την τάξη του*».

Όταν κάποια στιγμή είδε τον υπηρεσιακό του φάκελο, μεταξύ των άλλων υπήρχε και ένα έγγραφο που ανέφερε ότι ο παππούς του - που ήταν γανωτής – έφυγε από τον Πόντο και πήγε στη Ρουμανία όπου και πέθανε το 1911 , ήταν κομμουνιστής. Επίσης «*στα χαρτιά του βρέθηκε ότι ο γιος του όταν ήταν στη Β΄ Δημοτικού στην τάξη, εξεφράστει ευμενώς διά τους νεολαίους της Βουλγαρίας*». Ο ίδιος πιστεύει ότι η δασκάλα του παιδιού του έδωσε αυτήν την ανυπόστατη πληροφορία. Αν και ο ίδιος έκανε «*33 μήνες σε επιχειρήσεις και έχει χαρτιά πολεμιστή*», πολέμησε στο Γράμμο και το Βίτσι, το Καϊμακτσαλάν, δεν μπορούσε να φανταστεί ότι ποτέ θα του συνέβαινε κάτι τέτοιο. Μαζί μ' αυτόν απολύθηκε και ο Παντελιάδης, «ο *οποίος, όντας μονόμισθος, αναγκάστηκε να φτιάχνει και να πουλά γιαούρτια. Δεν τον άφησαν σε ησυχία. Και πάλι τον κατήγγειλαν με το αιτιολογικό ότι μπορεί στα γιαούρτια να βάζει φάρμακο και να φαρμακώσει τους ανθρώπους*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Μας ανέφερε ακόμη ότι η χούντα στόχευσε τις διευθύνσεις των σχολείων και χρησιμοποίησε το μέτρο των απολύσεων για εκφοβισμό των υπολοίπων.

Επτά χρόνια μετά, όταν υπογράφτηκε το διάταγμα επαναφοράς όλων των διωχθέντων [234],χωρίς όμως δικαίωμα καταβολής αναδρομικών χρημάτων, πράγμα που ίσχυσε μόνο για τον κλάδο των δασκάλων. Τα χρόνια που βίωσε ως απολυμένος , με την αποκατάσταση της δημοκρατίας ,του αναγνωρίστηκαν και όταν επανήλθε έγινε επιθεωρητής και στη συνέχεια προϊστάμενος εκπαίδευσης Ν. Θεσσαλονίκης. Μέχρι και σήμερα – όντας συνταξιούχος- τον ακολουθεί ακόμη και στο μισθό του ο βαθμός του επιθεωρητή.

Επιπλέον η χούντα εξόρισε και 28 δασκάλους και 30 καθηγητές. Ανάμεσα στους απολυμένους και ο πρώτος πρόεδρος της Μεταδικτατορικής ΔΟΕ Παναγιώτης Καζαντζής και ο κάποτε πολύ γνωστός για την αντίστασή του στη χούντα Νικηφόρος Ζήσης (Τουλούπης2001:95-97).

Κατά την περίοδο της δικτατορίας, ενώ άλλοι εκπαιδευτικοί απολύονταν από τις θέσεις τους, άλλοι εξαποστέλλονταν σε απομακρυσμένα χωρία, καιροσκόποι και κερδοσκόποι εκπαιδευτικοί εκλιπαρούσαν τους συνταγματάρχες για να πάρουν κάποια υποτροφία στο εξωτερικό, ή να διοριστούν ως επιθεωρητές Δημοτικής Εκπαίδευσης, ή να επιτύχουν κάποια απόσπαση ή μετάθεση κ.τ.λ.

Πραγματική αντίσταση κατά του στρατιωτικού καθεστώτος έκανε ο Νικηφόρος Ζήσης διευθυντής τότε του 48ου δημοτικού σχολείου Αθηνών. Την 21η Απριλίου 1969, έστειλε διδάσκοντες και διδασκομένους στα σπίτια τους, δηλώνοντας: «*Εγώ δεν εορτάζω την ημέρα της σκλαβιάς του τόπου μας*». Αμέσως καταγγέλθηκε και κινήθηκε η διαδικασία για την πειθαρχική του δίωξη. Και με την 13/14-10-1970 πράξη του ΑΥΣΣΕ της Α΄ περιφέρειας απολύθηκε με την αιτιολογία ότι «*επέδειξεν δράσιν ασυμβίβαστον προς την έννοιαν και τα καθήκοντα του δημοσίου υπαλλήλου*».

Αντίσταση κατά του στρατιωτικού καθεστώτος έκανε και ο Γ. Παπαφωτίου ως αναπληρωτής επιθεωρητής δημοτικής εκπαίδευσης της Ε΄

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

περιφέρειας της Αθήνας κι αυτός με τον δικό του τρόπο. Όταν οι αρμόδιοι του υπουργείου Παιδείας κάλεσαν τους επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης του λεκανοπεδίου Αττικής να δηλώσουν ποιοι δάσκαλοι της περιφέρειάς τους είναι αριστεροί και ποιοι ανήκουν στην αριστερή πτέρυγα του Κέντρου, ο Παπαφωτίου τους είπε: « *Εγώ δεν είμαι ασφάλεια. Εγώ θεωρώ όλους τους δασκάλους εθνικόφρονας*». Και δεν απολύθηκε κανένας δάσκαλος από την Ε' περιφέρεια της Αθήνας (Φίλος, 1984:158-159).

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

4. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

1. Τα προγράμματα της διδακτέας ύλης

Το ερώτημα της ενότητας:

Με ποιους τρόπους η δικτατορία προσπάθησε να περάσει την προπαγάνδα της στο δημοτικό σχολείο.

Γ.1

«Εκείνο, το οποίον πρέπει να μας απασχολήση σοβαρώς σήμερον, τόσον ως εκπαιδευτικούς, όσον και ως Έλληνας πολίτας και σημαντικούς παράγοντας της Ελληνικής ζωής, είναι όχι τόσον το παρελθόν, όσον το μέλλον της πατρίδος. Διά το κακόν παρελθόν ενήργησεν εθνοσωτηρίως ο Στρατός. Επέτυχεν αναιμάκτως την αποτροπήν της καταστροφής […], η δε Εθνική Κυβέρνησις αντιμετωπίζει την αναδιοργάνωσιν ή καλλίτερον την αναγέννησιν της πατρίδος. Ορθώς δε τονίζεται, ότι 'η ανάσχεσις της πτώσεως ήτο το πρώτο βήμα. Τώρα πρέπει να ακολουθήσουν τα άλλα. Η ***ανάσχεσις*** *να μεταμορθωθή εις* ***Ανάστασιν****.[…]. Μία* ***ζωοποιός πνοή αναπλάσεως, αναμορφώσεως, αναδημιουργίας*** *να φυσήση απ' άκρον εις άκρον.[…] . Η καλλιέργεια της Εθνικής και χριστιανικής συνειδήσεως των μαθητών είναι ο πρώτος και μέγιστος στόχος της σχολικής εργασίας»(αριθ. εγκ.1930/38 (1)/27-9-67).*

Γλωσσάρι

Ανάσχεση= επιτυχής αντιμετώπιση και ιδίως περιορισμός της έκτασης μιας δυσάρεστης ενέργειας ή κατάστασης.

Ανάσταση= αναζωογόνηση, αναγέννηση ύστερα από περίοδο παρακμής.

Ανάπλαση/αναπλάθω= αλλάζω κάποιον ή κάτι με σκοπό να γίνει καλύτερος.

Αναμόρφωση= ριζική αλλαγή και βελτίωση ενός θεσμού ή συστήματος.

Αναδημιουργία/αναδημιουργώ= δημιουργώ από την αρχή κάτι που έχει φθαρεί.

Ζωοποιός πνοή= το φύσημα του αέρα που θα φέρει ζωή.

- Τι κοινό έχουν οι πέντε πρώτες λέξεις που μελέτησα στο γλωσσάρι; Τι δηλώνει αυτή τους η ομοιότητα;

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Σκέφτομαι περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιούμε τις παραπάνω λέξεις.
- Ποιες λέξεις έχουν συνώνυμη και ποιες αντίθετη σημασία στο γλωσσάρι ;
- Πώς η «*Εθνική Κυβέρνησις* » θα οδηγήσει τη χώρα στην «αναγέννηση»; Τοποθετώ τις λέξεις από το γλωσσάρι σε μια «λογική» σειρά [Γ.1]
- Ποιος είναι ο βασικός σκοπός του σχολείου; [Γ.1]

Γ.2

«*[Ειδικά οι μαθητές/τριες των πρώτων τάξεων θα πρέπει να] συναισθανθούν βαθέως – [και αυτό είναι έργο του σχολείου- ότι πρώτιστα] ανήκουν εις μίαν μεγαλυτέραν* ***κοινότητα****, την Εθνικήν, εντός της οποίας και μόνον είναι δυνατόν να αναπτυχθή ομαλώς και η οικογενειακή*» (αριθ. εγκ. 301/20/25-2-72.,σ.2).

Γλωσσάρι

Κοινότητα= ό,τι ανήκει σε πολλούς.

- Σκέφτομαι και αναφέρω πόσων ειδών κοινότητες γνωρίζω ή έχω ακούσει.
- Ποιο είδος κοινότητας πρέπει να επιλέξουν οι μαθητές και οι μαθήτριες των πρώτων τάξεων του δημοτικού ερχόμενοι/ες στο σχολείο; [Γ.2]

Γ.3

«*Ως παιδευτικόν ίδρυμα, το Δημοτικόν Σχολείον, είναι μέρος της ζωής του Έθνους μας και διά τούτο εικών και ομοίωμα της ενότητος και ιδιομόρφου ποικιλίας των εκδηλώσεων του λαού μας. Αι ανωτέρω διδακτικαί αρχαί απαιτούν, ως εικός, την ενεργόν συμμετοχήν του σχολείου εις όλας τας θρησκευτικάς, εθνικάς και λαϊκάς, εορτάς, ως και εις τα σύγχρονα εθνικά γεγονότα. Διά της συμμετοχής αυτής καθίσταται δυνατή η κατά παιδικόν βεβαίως τρόπον 'βίωσις' των γεγονότων τούτων, ήτις αποτελεί προϋπόθεσιν του υπό της αγωγής επιδιωκομένου ηθικού και εθνικού φρονηματισμού»(* αριθ. εγκ. 301/20/25-2-72.,σ.3).

- Ανατρέχω στο βιβλίο της Στ΄ τάξης Αγωγή του Πολίτη και αναζητώ την έννοια του «έθνους».
- Μελετώ την πηγή [Γ.3] . Ποια σχέση συνδέει το δημοτικό σχολείο με το έθνος;

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Τι απαιτεί η δικτατορία από το δημοτικό σχολείο; [Γ.3]

Γ.4

ΕΟΡΤΗ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 1970-71

Εἰς τὸ Δ' Δημοτικὸν Σχολεῖον Κατερίνης

Εἰς τὸ Δ΄ Δημοτικόν Σχολεῖον Κατερίνης, ἔλαβεν χώραν μικρὰ ἑορτὴ τὴν 21—9—70 ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τοῦ νέου Σχολ. ἔτους 1970—71.

Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἁγιασμὸς ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας π. Εὐαγγέλου, κατόπιν ἡ ἔπαρσις τῆς σημαίας καὶ ἐπηκολούθησεν ἐν συνεχείᾳ ὁμιλία ὑπὸ τοῦ Δ)ντοῦ τοῦ Σχολείου κ. Μαρινοπούλου Παναγιώτου, ὅστις ἀνεφέρθη περὶ τῶν καθηκόντων τῶν μαθητῶν, συμπεριφορᾶς καί φοιτήσεως αὐτῶν.

Εἰς τὸ τέλος ἀνέφερεν περὶ τῆς χορηγήσεως δωρεὰν τῶν ἀναγνωστικῶν ὅλων τῶν τάξεων καὶ τῶν βοηθητικῶν τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων, ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ διὰ τό μέγα ἔνδιαφέρον ταύτης ὑπέρ τῆς παιδείας.

Εἰς τὴν ἑορτὴν παρευρέθησαν ἡ σύζυγος τοῦ κ. Νομάρχου κ. Κόλια, ἡ σύζυγος τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Β΄ Πιερίας κ. Γρούκη, αἱ κυρίαι Κοσκοσίδου, Πρισκομάτη, Κωτίκα, Τσιτλακίδου, Ἀγγελίδου καὶ ἅπασαι αἱ μητέρες τῶν μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ νηπιαγωγείου.

Ἐπηκολούθησεν ἡ διανομή τῶν βιβλίων εἰς τοὺς μαθητάς, οἵτινες ἐπέστρεψαν εἰς τάς οἰκίας των κατενθουσιασμένοι, οἱ δέ γονεῖς ἐχαιρέτησαν τό προσωπικόν, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Δ)ντοῦ κ. Παν. Μαρινοπούλου, τοῦ δ)λου Παν. Χατζηγεωργίου, τὰς δ)ασας Σοφίας Ταζέ—Νίτση, Πελαγίας Κασιάρου, Εὐγενίας Δημηνᾶ, Αἰκατ. Παμπέρη καὶ τὰς Νηπιαγωγοὺς Ζ. Λαΐτσα, Δώρα Παράσχου καί Μαρίας Κοντογιάννη, εὐχηθέντες ὑγείαν καί χαράν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Παιδείας.

Γ.4: ***Νέα Εποχή, 26-9-70***

Η *Νέα Εποχή* είναι εφημερίδα που εκδιδόταν στην Κατερίνη από τις 16-10-1958 έως και τις 16-9-1995. Έφερε τον υπότιτλο *«Εβδομαδιαία Εφημερίδα Πολιτικής, Κοινωνικής και Εθνικής Πρωτοπορίας»* και εκδότης της ήταν ο Σάββας Ι. Κανταρτζής. Σήμερα τα τεύχη της φυλάσσονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.) Νομού Πιερίας.

Γ.5

«[…] την 21-9-71 να γίνη Αγιασμός επί τη ενάρξει, εν επισήμω τελετή και διανομή των ΔΩΡΕΑΝ χορηγουμένων υπό της ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ βιβλίων εις τους μαθητάς, με σχετικάς μικράς ομιλίας εξάρσεως του ενδιαφέροντος της Πολιτείας […]» (αριθ .εγκ. 1465/4-9-71).

- Εντοπίζω το χρόνο δημιουργίας της πηγής.[Γ.4]
- Ποιο είναι το είδος και η μορφή της πηγής; [Γ.4]

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Πού βρέθηκε; [Γ.4]
- Ποιο είναι το θέμα της; [Γ.4]
- Σε ποιους απευθύνεται και τι θέλει να προβάλλει; [Γ.4]
- Υπάρχουν άλλες πηγές που αναφέρονται στο ίδιο θέμα;
- Συσχετίζω το περιεχόμενο των δύο πηγών [Γ.4] & [Γ.5]

Γ.6

«Το μάθημα της Αναγνώσεως αποβλέπει εις το να εφοδιάση τον μαθητήν με εν από τα δύο όργανα (το έτερον είναι η γραφή), τα οποία είναι όλως απαραίτητα εις πάσαν εν των σχολείω αναπτυσσομένην προσπάθεια μορφωτικής ή οδηγητικής φύσεως. Το μάθημα τούτο δίδει εις τον μαθητήν το μέσον της μυήσεώς του εις την γνώσιν της μητρικής του γλώσσης και εις την γνώσιν της Ελληνικής λογοτεχνίας […] Οφείλομεν να κάμωμεν το παιδί να γνωρίση την ευχαρίστησιν της αναγνώσεως,[…] την φιλαναγνωσίαν. Είναι τούτο ο δεύτερος στόχος ημών»(αριθ. εγκ. 2435/12/13-11-72).

- Ποια εφόδια πρόσφερε στο μαθητή και στη μαθήτρια το μάθημα της ανάγνωσης; [Γ.6]

Γ.7

«Η Φραγκουδάκη μελέτησε το περιεχόμενο των αναγνωστικών βιβλίων και κατέληξε ότι σκοπός του σχολείου, κατά τα αναγνωστικά, ήταν η :

- Μετάδοση γνώσεων (δεξιοτήτων): 25%
- Διαμόρφωση του ανθρώπου 13,5%
-Διαμόρφωση του Έλληνα 32%
-Διαμόρφωση του χριστιανού 29,5%»

(Φραγκουδάκη,1978: σ.121-136).

Η Άννα Φραγκουδάκη είναι καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε ένα από τα βιβλία που έγραψε και φέρει τον τίτλο «*Τα Αναγνωστικά Βιβλία του Δημοτικού Σχολείου. Ιδεολογικός Πειθαναγκασμός και Παιδαγωγική Βία*,» μελετά το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων μέχρι το 1974.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Ποιος είναι ο σκοπός του σχολείου σύμφωνα με τη μελέτη της Φραγκουδάκη; [Γ.7]
- *Χωρίζω* τους σκοπούς σε δύο κατηγορίες και *δίνω* από ένα τίτλο.[Γ.7]
- *Αθροίζω* τα ποσοστά τους [Γ.7].
- *Συσχετίζω* τις δύο πηγές [Γ.7] &[Γ.8].
- Σε τι συμπέρασμα καταλήγω;

Γ.8

«Ο Ελληνόπαις πρέπει να καταστή εν τω Δημοτικώ ακόμη Σχολείω ***'δρων Χριστιανός'****, ίνα ούτω και* ***η πεφιλωμένη Πατρίς*** *μας καταστή κατά την […]****προσφυά έκφρασιν*** *του Αρχηγού της Εθνικής μας Κυβερνήσεως 'Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών'»* (αριθ. εγκ. 625/5-5-72).

Γλωσσάρι

Ο δρων χριστιανός = ο ενεργός χριστιανός, που συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις της εκκλησίας.

η πεφιλωμένη Πατρίς= η αγαπημένη πατρίδα

η προσφυά έκφρασις = χαρακτηριστική έκφραση.

- *Συζητώ* και *ερμηνεύω* την έκφραση «*Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών*» [Γ.8]
- Τι περιεχόμενο έχουν τα αναγνωστικά του δημοτικού σχολείου, μέσα από τα οποία τα παιδιά έμαθαν να διαβάζουν και καλλιέργησαν τη φιλαναγνωσία τους, στα χρόνια της δικτατορίας;

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.9

Γ.9

ΠΡΩΤΟ

Αὔξων ἀριθμός	Ἀριθμός εἰσερχομ. ἐγγράφου	Ἡμερομηνία παραλαβῆς ἐγγράφου			Τόπος ἐν ᾧ ἐξεδόθη	Ἡμερομηνία ἐγγράφου			Ἐκδώσασα Ἀρχή	ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ	Διεύθυνσις Τμῆμα Γραφ. ἤ πρόσωπα εἰς ὃ ἐδόθη
		Ἡμ.	Μήν	Ἔτος		Ἡμ.	Μήν	Ἔτος			
81	49	17	Μάϊος	1967	Κατερίνη	13	Μάϊα	1967	Σχολίαρχος Βλ. Πιερίας	Ἐπιλογή μαθητών διά τάς μαθητικάς κατασκηνώσεις	
82	1092 Εγκ. 18(8)										
83											
84	1092 Εγκ. 18(8)	19	Μάϊος	1967	Κατερίνη	17	Μάϊος	1967	Ἐπιθεωρητής Δημ. Σχολ. Βλ. Πιερίας	1) Κατάργησις [illegible] μαθητ. [illegible] 2) Περί [illegible] εἰς τούς μαθητάς [illegible] Ἐθνικοῦ [illegible] 3) Περί [illegible] Σχολ. Ἐφορειῶν 4) [illegible] 5) [illegible] 6) [illegible] 7) [illegible] 8) [illegible]	
85											
86											
87											
88											
89											
90	1116 Εγκ. 19(9)	23	Μάϊος	1967	Κατερίνη	19	Μάϊος	1967	Ἐπιθεωρητής Δημοτ. Σχολ. Βλ. Πιερίας	Κοινοποίησις τῆς ὑπ' ἀρ. 846/13.5.67 ἐγκ. Δ/γῆς Γενικοῦ Ἐπιθ/τοῦ	

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Χαρακτηρίζω* το είδος και τη μορφή της πηγής .[Γ.9]
- Ποιος είναι ο δημιουργός της; [Γ.9]
- Πώς διασώθηκε; [Γ.9]

- Τι ιστορικές πληροφορίες *αντλώ* από την εγκύκλιο που φτάνει στο σχολείο από τον επιθεωρητή στις 19-5-1967; [Γ.9]

Γ.10

*[Στις 23-1-71 με εγκύκλιο, η Αγωγή του Πολίτη **μετονομάζεται** σε μάθημα «Πολιτικής Αμύνης»] .*

*«[…] Από του τρέχοντος σχολικού έτους και προς τον σκοπόν της παροχής ωρισμένων γνώσεων εις τους μαθητάς των σχολείων, επί θεμάτων Πολιτικής Αμύνης, απαραιτήτων προς επιβίωσιν του Έθνους εις ένα **απευκταίον μελλοντικόν πόλεμον,** εκρίθη σκόπιμον η καθιέρωσις της διδ/λίας του μαθήματος της Πολιτικής Αμύνης εις άπαντα τα σχολεία της Δημοτικής Εκπ/σεως και συγκεκριμένως εις τας Ε΄ και Στ΄ τάξεις αυτών. Κατόπιν τούτου, […] κατά την τελευταία διδακτικήν ώραν εκάστης Τετάρτης και υπό μορφήν ευκαιριακής διδασκαλίας έκαστος διδ/λος των ανωτέρω τάξεων ή τμημάτων , αναπτύση εις τους μαθητάς του θέμα Πολιτικής Αμύνης, άνευ θορύβου και μετά της επιβαλλομένης προσοχής και σοβαρότητος, ίνα μη δημιουργηθή ανησυχία εις το κοινόν. Ως βοήθημα […] θέλει χρησιμεύσει το υπό του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως εκπονηθέν εγχειρίδιον υπό τον τίτλο 'Πώς είναι δυνατόν να επιζήσης', του οποίου αντίτυπον έχετε λάβει παρά του Γραφείου μας»* (αριθ. εγκ.117/23-1-71).

Γλωσσάρι

Μετονομάζω= δίνω άλλο όνομα σε κάποιον ή κάτι.

Απευκταίος μελλοντικός πόλεμος= ένας πόλεμος που ευχόμαστε να μην συμβεί στο μέλλον.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Ποιο είναι το περιεχόμενο της εγκυκλίου [Γ.10].
- Αλλάζει μόνο το όνομα ή και το περιεχόμενο του νέου μαθήματος ; [Γ.10]
- Πώς ζητείται να διδάσκεται το μάθημα; [Γ.10]
- *Ανατρέχω* στο περιεχόμενο του σημερινού βιβλίου της Αγωγής του Πολίτη και *συζητώ για* τους σκοπούς του μαθήματος.
- *Σκέφτομαι* λόγους για τους οποίους μετονομάστηκε το μάθημα της Αγωγής του Πολίτη. Πόσο ενδιαφέρει ένα δικτατορικό καθεστώς να γνωρίζουν οι πολίτες τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους;

Γ.11

«[…] γενικός σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι 'να καταστήση ικανούς τους μαθητάς να κατανοούν τον ιστορικόν βίον του Ελληνικού Έθνους και να αντλούν διδάγματα από την Ελληνική Ιστορίαν, να καλλιεργήση το συναίσθημα της φιλοπατρίας αυτών και να παρασκέση τούτους ψυχικάς και πνευματικώς, ώστε να αποβούν χρήσιμα μέλη της πολιτικής και Εθνικής κοινότητος των Ελλήνων.

Είναι εξ άλλου γνωστόν, ότι εις το Δημοτικόν Σχολείον η καλλιέργεια του πατριωτισμού των μαθητών τίθεται εις πρώτην μοίραν.» (αριθ. εγκ. 518/27-3-72).

- Ποιος είναι ο σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας; [Γ.11]
- Ποιο είναι το πρότυπο του «σωστού» μαθητή και της «σωστής» μαθήτριας σύμφωνα με τα λεγόμενα της δικτατορίας [Γ.8]& [Γ.11]

Γ.12

«Εφ' όσον διά της διηγήσεως, εγερθούν έντονα πατριωτικά συναισθήματα, θεωρούμεν περιττήν την επεξεργασίαν, ήτις δυνατόν να διαταράξη την δημιουργηθείσαν ατμόσφαιραν. Διότι η Ιστορία, ως φρονηματιστικόν μάθημα, απευθύνεται εις την ψυχήν και την καρδίαν του μαθητού και όταν κατορθώση να θέση εις κίνησιν το Εθνικόν Είναι του μαθητού, πιστεύομεν, ότι επέτυχεν απολύτως του σκοπού της .[…] Ίσως δεν είναι περιττόν να μανθάνουν από στήθους μίαν μικράν περίληψιν του κεφαλαίου ή αποφθέγματα ιστορικών προσώπων ως λ.γ. 'Ο Θεός υπέγραψε την ελευθερίαν της Ελλάδος και δεν παίρνει πίσω την υπογραφήν του' Κολοκοτρώνης. Αι περιλήψεις αύται και τα αποφθέγματα επαναλαμβάνονται εις το τέλος εκάστου μηνός και εκάστου 3/μήνου, πολλάκις δε και με την λήξιν μιας γενικής ενότητος. (όπ.π.,σ.2-3).

- Πώς ο δάσκαλος και η δασκάλα δίδασκαν το μάθημα της Ιστορίας στα χρόνια της δικτατορίας; [Γ.12]
- *Περιγράφω* τον τρόπο με τον οποίο μάθαιναν οι μαθητές και οι μαθήτριες το μάθημα της Ιστορίας. [Γ.12]Πώς διδάσκεται το μάθημα σήμερα;
- Στο τέλος του βιβλίου της Ιστορίας φιγουράριζε μια ολοσέλιδη φωτογραφία του δικτάτορα Παπαδόπουλου. *Σκέφτομαι* τους λόγους που συνέβαινε αυτό.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.13

«Το θέμα των Θρησκευτικών είναι το σημαντικώτερον των εν τω Ελληνικώ Δημοτικώ Σχολείω διδασκομένων φρονηματιστικών μαθημάτων. Τούτο καθίσταται έκδηλον εκ του γεγονότος, ότι το σημερινόν ιδεώδες εν τη αγωγή του Ελληνοπαίδος είναι το Ελληνοχριστιανικό Ιδεώδες, εν κράμα δηλαδή πίστεως εις τον Θεόν και προσηλώσεως εις την Εθνικήν ιδέαν» (αριθ. εγκ. 625/5-5-72).

- Τι είναι το «ελληνοχριστιανικό ιδεώδες» σύμφωνα με την πηγή [Γ.13];
- *Ανατρέχω* στο λεξικό και *αναζητώ* τι σημαίνει η λέξη φρόνημα/φρονηματίζω.
- Γιατί τα μαθήματα της Ιστορίας και των Θρησκευτικών χαρακτηριζόταν ως φρονηματιστικά στα χρόνια της δικτατορίας;

Γ.14

Β΄ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
Π Ι Ε Ρ Ι Α Σ

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Γενικοῦ Παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου Διδασκάλων
συγκαλουμένου ἐν Κατερίνῃ τῇ 7ῃ Μαρτίου 1970

Ὥρα 8.30΄	-Ἔπαρσις τῆς Σημαίας.
Ὥρα 8.40΄	-Παρουσίασις καί ὀνοματολογία τῶν ἀντικειμένων τῆς Ἐκθέσεως(ὀρυκτῶν,χημικῶν οὐσιῶν,ὀργάνων)ὑπό τῶν διδασκάλων τῶν ὁμάδων σχολείων.
Ὥρα 9.30΄	-Προσέλευσις ἀξιοτίμων κ.κ.Ἐπισήμων.
	-Δέησις.
	-Πανηγυρική ἔναρξις ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου.
	-Χαιρετισμοί ἀξιοτίμων κ.κ.Ἐπισήμων πρός τούς κ.κ. συνέδρους.
Ὥρα 10.30΄	-Ἀνάπτυξις τοῦ θέματος ὑπό Ἐπιθ/τοῦ Δημοτικῆς Ἐκπ/σεως κ.Κων/τίνου Τρούκη ."Ὁ τεχνικός πολιτισμός στοιχεῖον προόδου τῆς Ἑλλάδος καί ἡ ἐπιβαλλομένη στοίχησις αὐτοῦ πρός τόν ἀνθρωπισμόν καί τά ἰδεώδη τοῦ Ἔθνους μας."
Ὥρα 10.45΄	- Διάλειμμα.
	-Κατάθεσις στεφάνου ὑπό κ.κ.Συνέδρων εἰς τό Μνημεῖον Πεσόντων παρουσίᾳ τῶν Ἀρχῶν.
	-Ἀποχώρησις κ.κ.Ἐπισήμων.
Ὥρα 11.30΄	-Ἐκτέλεσις πειραμάτων ἐπί ὑδατικέας ὕλης τῆς Χημείας εἰς τάς Ε΄καί Στ΄ τάξεις.
Ὥρα 13.00΄	-Συζήτησις καί συναγωγή συμπερασμάτων.
Ὥρα 14.00΄	-Λῆξις ἐργασιῶν Συνεδρίου-Ὑποστολή Σημαίας.
	-Ἐθνικός Ὕμνος.
Ὥρα 14.30΄	-Συνεστίασις.

Πρόγραμμα συνεδρίου (αριθ. εγκ.464/1/23-2-70).

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής; [Γ.14]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Παρατηρώ* το πρόγραμμα του συνεδρίου και το χωρίζω σε δύο μέρη (τελετουργικό, διδακτικό). *Υπογραμμίζω* με μπλε στυλό τις δραστηριότητες που αφορούν στο διδακτικό μέρος και με κόκκινο αυτές που αναφέρονται στο τελετουργικό.[Γ.14]
- *Αθροίζω* τους χρόνους του κάθε μέρους και τους *συγκρίνω* . [Γ.14]
- Τι *συμπεραίνω* από την παραπάνω σύγκριση; [Γ.14]

Γ.15

[Σκοπός του παραπάνω συνεδρίου ορίζεται – πέρα από τα όσα καθορίζει η σχετική εγκύκλιο] «και η έντονος προβολή του Εκπαιδευτικού και του έργου του εν τη κοινωνία» (αριθ. εγκ. 646/1/23-2-70).

- Ποιοι ήταν τελικά οι σκοποί του συνεδρίου; [Γ.14] & [Γ.15]
- Ποιες ήταν οι βασικές αρχές στις οποίες προσπάθησαν να μυήσουν τους μαθητές και τις μαθήτριες του δημοτικού σχολείου οι δικτάτορες;
- *Σκέφτομαι* τρόπους με τους οποίους προσπάθησαν να το καταφέρουν.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

2. Οι τελετουργικές διαδικασίες

Γ.16

«*Ως σημαντική στιγμή,* ***καταλείπουσα*** *ανεξάλειπτα ίχνη επί της ψυχής των μαθητών και δημιουργούσα βιώματα, προκαλούντα βαθείαν μορφωτική επίδρασιν επί της συμπεριφοράς των, δύναται θεωρηθή ο χρόνος ενάρξεως της σχολικής ημέρας διά της κοινής πρωϊνής προσευχής και της επάρσεως της σημαίας υπό* ***δέους και πνευματικής ανατάσεως διακατέχονται οι μαθηταί****, ιδίως των μεγαλυτέρων τάξεων, κατά την στιγμήν ταύτην. Πρόκειται περί της εποπτικοτέρας διδασκαλίας διπτύχου 'ΠΑΤΡΙΣ-ΘΡΗΣΚΕΙΑ'.*» (αριθ. εγκ.153675/7-11-1969,σ.2).

Γλωσσάρι

Καταλείπουσα στιγμή = σημαντική στιγμή, που δεν ξεχνιέται**.**

Οι μαθηταί διακατέχονται υπό δέους και πνευματικής ανατάσεως = οι μαθητές κυριεύονται από θαυμασμό και ψυχική εξύψωση για τη σημαία.

Η εποπτικοτέρα διδασκαλία = η διδασκαλία που προσπαθεί να διεγείρει τις αισθήσεις μας.

- Πώς έπρεπε να ξεκινά μία σχολική ημέρα στα χρόνια της δικτατορίας; [Γ.16]
- *Ανατρέχω* στις πηγές [Γ.8]&[Γ.13] , *εντοπίζω* τα κοινά τους σημεία με την πηγή[Γ.16]και τα *συζητώ.*

Γ.17

«*Να καταβληθή μέριμνα διά να μάθουν οι μαθηταί ορθώς τας προσευχάς: 'Πάτερ ημών…', 'Βασιλεύ ουράνιε…', 'Ανάστασιν Χριστού θεασάμενοι…', και να ψάλλουν τα απολυτίκια των σπουδαιοτέρων εορτών της εκκλησίας μας. Κατά τας Κυριακάς και μεγάλας εορτάς να τελήται καθολικός εκκλησιασμός των μαθητών και να προτρέπονται ούτοι προς τακτικήν φοίτησιν εις το Κατηχητικό Σχολείον. Κατά τον εκκλησιασμόν δύνανται οι μαθηταί να ψάλλουν την θείαν λειτουργίαν ή έστω και βασικούς απλούς ύμνους ταύτης, οι οποίοι είναι δυνατόν να διδαχθούν υπό διδασκάλων γνωριζόντων εκκλησιαστικήν μουσικήν ή δι' ηλεκτροφώνων (πικ-απ)*»(αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72,σ.8).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Ποιες υποχρεώσεις είχαν οι μαθητές και οι μαθήτριες εντός και εκτός σχολείου; [Γ.17]

Γ.18

«Ουχ ήτον όμως και εν άλλαις ημέραις, πλήν των Εθνικών Επετείων, είναι δυνατόν να επιτυγχάνηται ο εθνικός φρονηματισμός των μαθητών. […] Αι προτροπαί αι ανδριάντες ηρώων[…] δύνανται να αποτελέσουν αφορμήν διά την τόνωσιν του εθνικού φρονήματος της μαθητιώσης νεολαίας ημών. […] Συνεπώς είναι αδιανόητον να αγνοούν οι μαθηταί την ιστορίαν και τους τιμωμένους δι' αντριάντων και προτομών ήρωας του τόπου εις τον οποίον ζουν»(αριθ. εγκ.1582/11-11-72).

- Γιατί έπρεπε οι μαθητές και οι μαθήτριες να γνωρίζουν την ιστορία των ανδριάντων και των προτομών των ηρώων; [Γ.18]
- Τι σήμαινε εθνικός φρονηματισμός στα χρόνια της δικτατορίας; [Γ.11] & [Γ.13] & [Γ.18]

Γ.19

«Γνωρίζοντες υμίν, ότι υπό της Στρατιωτικής Διοικήσεως Κατερίνης διετέθησαν προτομαί του Μεγ. Αλεξάνδρου διά τα δημ. Σχολεία και Νηπιαγωγεία του Νομού Πιερίας. Κατόπιν τούτου παρακαλούμεν, όπως έκαστος εξ υμών μεριμνήση διά την παραλαβήν ταύτης […]» (αριθ. εγκ.492/9-12-71).

- Ποιος χορηγούσε την προτομή του Μ. Αλέξανδρου στα σχολεία; [Γ.19]
- Γιατί κάθε σχολείο έπρεπε να έχει την παραπάνω προτομή; [Γ.18] & [Γ.19]

Γ.20

«α) Η Σημαία μας είναι το ιερόν σύμβολον του Έθνους μας, συμβολίζει την ενότητα και παρουσία αυτού εν παντί, όπου ευρίσκεται και εκπροσωπεί την πατρίδα μας Ελλάδα εν όλη ταύτης τη Ιστορία και τω Εθνικώ μεγαλείω. […] γ) Ιδιαιτέρως εν τω σχολείω, όπου ανδρούται η νέα Ελλάς, το Εθνικόν κεφάλαιον της αύριον, δέον αι εκδηλώσεις της επάρσεως και υποστολής της σημαίας να γίνωνται με αληθή θρησκευτικήν συγκίνησιν τόσον παρά των μαθητών, όσον και παρά των διδασκάλων, οι οποίοι πάντες, οι εν τω σχολείω παρευρισκόμενοι,

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

υποχρεούνται να είναι παρόντες. δ) Εις σχολεία άτινα λειτουργούν τας πρωϊνάς ώρας, η έπαρσις της Σημαίας θα γίνεται μετά την πρωϊνήν προσευχήν, προ της ενάρξεως των μαθημάτων, η δε υποστολή αυτής κατά την λήξιν αυτών. Κατά την έπαρσιν και υποστολήν της Σημαίας θα ψάλλεται και ο Εθνικός Ύμνος υπό χορωδίας μαθητών, καταρτισθησομένης, ει δυνατόν, εις δύο φωνάς.»(αριθ. εγκ.2570/29-10-69).

- Τι συμβόλιζε η σημαία σύμφωνα με την πηγή [Γ.20];
- *Μελετώ* την πηγή και *περιγράφω* τη διαδικασία έπαρσης και υποστολής της σημαίας. [Γ.20]

Γ.21

Φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

(Οι μαθήτριες του Δ. Σ. Σκοτίνας Πιερίας το 1968 φορώντας την «εθνική στολή» χορεύουν και τραγουδούν εθνικά άσματα).

- Η φωτογραφία [Γ.21] αποτελεί ιστορική πηγή για τη ιστορία και γιατί;

Γ.22

[Στο παρακάτω απόσπασμα εγκυκλίου που στέλνει ο νομάρχης]«[…] επισημαίνεται η ανάγκη όπως οι μαθηταί των Σχολείων κατά τας Εθνικάς εκδηλώσεις φέρουν ομοιομόρφους στολάς με τα εθνικά χρώματα, ώστε να προσδίδεται ιδιαιτέρα κατ' αυτάς λαμπρότητα. […]3. Η

Διδακτικό Υλικό ΑΠΘ - ΤΕΕ

σχετική δαπάνη θα βαρύνη τους μαθητάς πλην των απόρων μαθητών δι' ους την δαπάνην δέον να αναλάβουν οι οικείαι Σχολικαί Εφορείαι»(αριθ. εγκ.19/31-5-71).

- *Παρατηρώ* την οπτική πηγή [Γ.21], *μελετώ* τη γραπτή πηγή [Γ.22] και *περιγράφω* την ενδυμασία των μαθητριών.
- Ποια στοιχεία της οπτικής πηγής [Γ.21] συμφωνούν με τη γραπτή πηγή [Γ.22];

Γ.23

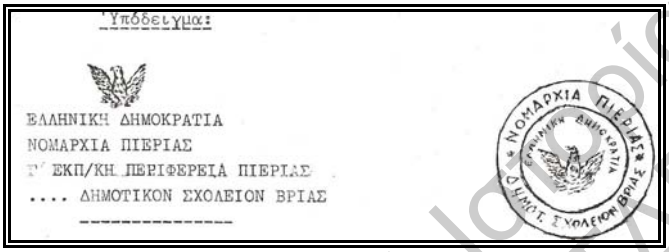
Υπόδειγμα:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ
Γ' ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ
.... ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΡΙΑΣ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΙΕΡΙΑΣ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΡΙΑΣ

[Το παραπάνω απόσπασμα εγκυκλίου περιέχει ένα υπόδειγμα του **λογότυπου** και της **σφραγίδας** που έπρεπε να φέρουν τα δημόσια έγγραφα του σχολείου τη δεδομένη χρονική περίοδο.] (αριθ. εγκ.765/8-6-73)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.24

Την 1η Ιουνίου 1973 η δικτατορία διορίζει ως προσωρινό πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Γ. Παπαδόπουλο, «αρχηγό της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967». Μέσα σε ένα περιβάλλον ασφυκτικής πίεσης και τρομοκρατίας το 72,2 % των εκλογέων φέρονται να ψήφισαν υπέρ του κυβερνητικού σχεδίου, ενώ το ποσοστό της αποχής, σύμφωνα πάντα με τα επίσημα αποτελέσματα που έδωσε στη δημοσιότητα το καθεστώς, έφτασε το 25,35 % των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους

Πεσμαζόγλου Ι. Γ. , Μια δεκαετία (1967- 1976), Αθήνα 1976, σ. 60

- Σε ποια δημοκρατία αναφέρεται η πηγή [Γ.23];[Γ.24]

- Ζητώ από το διευθυντή του σχολείου ένα σύγχρονο έγγραφο *,παρατηρώ* και *σχολιάζω* ομοιότητες και διαφορές στο λογότυπο και τη σφραγίδα των δύο εγγράφων.
- *Συζητώ* στην τάξη για την έννοια και την αξία των συμβόλων.
- *Αναφέρω* τα σύμβολα στα οποία έδωσε μεγάλη έμφαση η δικτατορία και *σκέφτομαι τους λόγους* για τους οποίους το έκανε.
- Υπάρχουν σήμερα σύμβολα που επηρεάζουν τη ζωή μας και ποια είναι αυτά;

Γ.25

Φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

(Μαθητές του Δ.Σ. Σκοτίνας Πιερίας το 1968, ντυμένοι με εθνικές παραδοσιακές στολές απαγγέλλουν ποιήματα, ενώ δεξιά στον τοίχο -όπως επιβάλλεται - είναι αναρτημένη αφίσα, που παριστάνει τον «άγρυπνο στρατιώτη του έθνους» με φόντο το δικέφαλο αητό).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ ΠΤΔΕ

- *Περιγράφω* την πηγή [Γ.25].
- Τι κοινό συναντώ στις πηγές [Γ.23] & [Γ.25];
- Τι συμβολίζει ο «άγρυπνος στρατιώτης του έθνους» στην πηγή [Γ.25]; [Γ.1]

Γ.26

«Πλην των τακτικών συγκεντρώσεων και της αναπτύξεως και συζητήσεως κατ' αυτάς διαφόρων παιδαγωγικών θεμάτων, υπάρχουν και πλείστοι άλλοι τρόποι διά να ***αποσπάσωμεν*** *την εμπιστοσύνιν και την εκτίμησιν των γονέων των μαθητών μας. Εθνικαί και θρησκευτικαί*

εορταί, […]τοπικαί εορταί και διάφοροι άλλαι κοινωνικαί εκδηλώσεις […] πρέπει να θεωρώνται υπό των διδασκάλων ως ευκαιρίαι διά να ευρεθώσι μεταξύ των κατοίκων […] και επιτύχουν την ψυχικήν επαφήν μετά τούτων αφ' ενός και αφετέρου προβάλλουν τον εαυτόν των ως πρότυπον και υπόδειγμα εθνικού, θρησκευτικού και κοινωνικού βίου, διά μικρούς και μεγάλους» (αριθ. εγκ. 898/50/8-6-72).

Γλωσσάρι

Αποσπώ*= αποκτώ ή πετυχαίνω κάτι με πιεστικό, εκβιαστικό, δόλιο ή επιδέξιο τρόπο.*

- Για ποιο σκοπό το σχολείο, στα χρόνια της δικτατορίας, οργάνωνε γιορτές και άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις; [Γ.26]

Γ.27

[Μελετώντας το βιβλίο πράξεων του διδακτικού προσωπικού του σχολείου βλέπουμε, ότι η εμφάνιση του σχολείου ενισχύεται με εορτές από το σχολικό έτος 1969-70 και πέρα . Έτσι, εκτός των επετείων της 28ης Οκτωβρίου, της 16ης Οκτωβρίου (απελευθέρωση της πόλης), της 25ης Μαρτίου και της εορτής της μητέρας, καταγράφονται και οι] :

«Η εορτή των Μακεδονομάχων
Η επέτειος ιδρύσεως του Ο.Η.Ε.
Η εορτή της σημαίας
Η επέτειος του Ν.Α.Τ.Ο.
Διεθνής ημέρα αποταμιεύσεως
Εορτή των Χριστουγέννων
Εορτή των Τριών Ιεραρχών
Εορτή των Απόκρεω
Επέτειος 21ης Απριλίου
Γυμναστικές επιδείξεις με το
κλείσιμο του σχολικού έτους».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.28

[Στο πρωτόκολλο αλληλογραφίας του σχολείου συναντάμε εισερχόμενες εγκυκλίους, που αναφέρονται και σε άλλες εκδηλώσεις, που καλείται το σχολείο να οργανώσει , όπως]:

«Επέτειος της εναντίον του εκεί Σταθμού Χωρ/κής επιθέσεως των Κομμουνιστοσυμμοριτών, γενομένης την 30-3-1946» (αριθ. εγκ. 763/20-3-70).

«Τέλεσις μνημοσύνου διά τα θύματα της κομμουνιστικής κατά του Έθνους επιβουλής». Ομιλία προς τους μαθητάς με θέμα: «Προδοτικοί σκοποί Εθνοκτόνου κινήματος και τα εγκλήματα του σλαυοκινήτου κομμουνισμού»(αριθ. εγκ. 165351/8-12-70).

«Εορτασμός επετείου Επαναστάσεως Ολύμπου του 1878» (αριθ. εγκ. 15/12-2-72).

«Η εορτή της ημέρας του Εφέδρου Πολεμιστού και της Πολεμικής Αρετής των Ελλήνων»(αριθ. εγκ 1049/15-5-67).

«Η εορτή της ημέρας της συντριβής των Κομμουνιστοσυμμοριτών εις Γράμμο και Βίτσι» (αριθ.εγκ. 1049/15-5-67).

«Η Εθνική δράσις του 5/42 Σ.Ε. Δ. Ψαρρού και η αξία της θυσίας αυτού μετά των υπερτριακοσίων συμπολεμιστών του»235 (αριθ. εγκ. 457/30/10-4-73).

«Έπος Σουλίου»(αριθ. εγκ.294/10-2-71).

«Εκδηλώσεις επί τη 150η επετείω του θανάτου του Λόρδου Βύρωνος»(αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«Εβδομάς Άρτου»(αριθ. εγκ. 2164/3-10-70).

«Εβδομάς του μαθητού» υπό του Συνδέσμου «Οι φίλοι των μαθητών του χωριού»236 (αριθ.εγκ.310/13-3-1973).

«Εβδομάς σπουδαζούσης νεολαίας υπέρ εξωτερικής ιεραποστολής (27-2 έως 5-3-1972)» (αριθ. εγκ. 15/12-2-72).

«Διεθνής Ημέρα Ερυθρού Σταυρού Νεότητος» (αριθ. εγκ. 1235/30-4-70).

«Έτος Παιδείας» (αριθ.εγκ. 2410/2-11-70).

«Το παιδί των αγροτικών περιοχών» στα πλαίσια εορτασμού της παγκόσμιας ημέρας του παιδιού το 1973 (αριθ. εγκ. 1307/29-9-73).

«Εβδομάς προλήψεως ατυχημάτων» (αριθ. εγκ.1235/30-4-70).

«Οργάνωσις εκδηλώσεων επί το Ευρωπαϊκώ έτει (1969) προστασίας της φύσεως» (αριθ. εγκ. 2718/10-11-69).

«Έτος αναδασώσεως 1972»(αριθ. εγκ.314/21/26-2-72).

«Εθνική σταυροφορία της Μάχης Ακτής, Υγείας και Πολιτισμού» (αριθ. εγκ.60038/5-5-70).

«Εορτασμός 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821»(αριθ. εγκ.23/23-1-71).

- *Μελετώ* τις πηγές [Γ.27] & [Γ.28] και *υπογραμμίζω* τις γιορτές που οργανώνει και σήμερα το δημοτικό σχολείο.
- Πού αναφέρονται οι γιορτές που δεν υπογράμμισα; [Γ.27] & [Γ.28]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Πόσες γιορτές οργανώθηκαν κατά του κομμουνισμού, σύμφωνα με την πηγή [Γ.28];
- Με ποιο επιχείρημα υποστηρίζει η δικτατορία αυτές τις γιορτές; [Β.14]

Γ.29

[Το 1971 ορίστηκε ως έτος εορτασμού 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821.] «Σκοπός των ανωτέρω εκδηλώσεων είναι ο φρονηματισμός της μαθητιώσης νεολαίας διά της βιώσεως του θρυλικού έπους και η δημιουργία ατμοσφαίρας εθνικής ανατάσεως μεταξύ του λαού της Χώρας» (αριθ. εγκ.294/10-2-71).

- Ποια μηνύματα επεδίωξε να περάσει η δικτατορία μέσα από τις σχολικές γιορτές; [Γ.27]&[Γ.28] &[Γ.29]
- Για ποιους γινόταν οι γιορτές; [Γ.27] & [Γ.29]

Γ.30

[Μερικά από τα θέματα στα οποία κλήθηκαν να αναπτύξουν τις σκέψεις τους τα ενδεκάχρονα και δωδεκάχρονα κυρίως παιδιά ήταν]:

- *«Η Κομμουνιστική απειλή και η 21η Απριλίου»*(11-12-70,εξερχόμενη αλληλογραφία του σχολείου. Πρωτόκολλο αλληλογραφίας).
- «*Η Εκκλησία και το Έθνος*» (αριθ. εγκ. 1127/18-2-71)
- «*Η ερυθροσταυρική δραστηριότητα των μαθητών*» (αριθ. εγκ.1235/30-4-70).
- «*Ο Φιλελληνισμός – Η δράσις του Λόρδου Βύρωνος*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).
- «*Ο άρτος ως βασική τροφή του ανθρώπου*» (αριθ. εγκ. 2164/3-10-70).
- «*Αποταμίευσις*» (αριθ. εγκ.164/6/25-10-71).
- «*Η Ιεραποστολή*»(αρ. εγκ. 15/15-2-72).
- «*Γηράσκω αεί πολλά διδασκόμενος*»*237*
- «*Δράξασθε παιδείας*»
- «*Παιδεία: Συντελεστής αγάπης, προόδου και ειρήνης*».
- «*Πολλά σχολεία, λίγες φυλακές*».
- «*Το Έθνος, που φροντίζει διά την μόρφωσιν του Λαού του, στερεώνει το ίδιο του μέλλον*».
- «*Παιδεία: Ναός Πολιτισμού*» (αριθ. εγκ. 2410/2-11-70).
- «*Η αγάπη και προστασία των ζώων*» (αριθμ. εγκ.155/22-1-70).

Διαδικτυακή Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- «*Η προστασία της φύσεως*» (αριθ. εγκ. 2718/10-11-69).
- Και πολλά θέματα αναφερόμενα στα γεγονότα και τους ήρωες του 1821 (εγκ.2285/28-12-70).

♦ *Μελετώ* την πηγή [Γ.30] και *σχολιάζω* το περιεχόμενο των θεμάτων έκθεσης.

♦ Τι περιεχόμενο έχουν τα θέματα στα οποία σήμερα εκφράζουμε και γράφουμε τις σκέψεις μας;

♦ *Συσχετίζω* τα θέματα [Γ.30] με την έκφραση « *Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών*» της πηγής [Γ.16] και «*Πατρίς – Θρησκεία*» της πηγής [Γ.8]. *Διατυπώνω* συμπεράσματα.

Γ.31

«[…] ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Επικουρικών Σχολικών Υποτροφιών εν Αθήναις, οδός Θήρας 30, επιθυμών όπως συνδράμη το έργον της Εθνικής Κυβερνήσεως, ήχθη εις την απόφασιν όπως βραβεύση τας 10 καλυτέρας εκθέσεις των μαθητών της Ε΄ τάξεως και Στ΄ των Δημοτικών Σχολείων με θέμα ***'πώς περάσαμε, την ημέραν μας, όταν μάθαμε στο σπίτι μας, ότι έσβυσε το χρέος του πατέρα μας προς την Αγροτικήν Τράπεζαν'****.[…] 1ον Βραβείον 5 ομολογίαι δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 δρχ. 2.500, 2ον Βραβείον 2 ομολογίαι δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 δρχ. 1.000, 3ον,4ον,5ον Βραβείον 1 ομολογία δανείου οικον. αναπτύξεως 1968 έκαστον 500δρχ., 6ον, 7ον, 8ον, 9ον και 10ον βραβείον βιβλία Ελληνοχριστιανικού περιεχομένου»* (αριθ. εγκ.2379/3/14-1-69).

Οι δικτάτορες προκειμένου να διατηρηθούν στην εξουσία, να αποκτήσουν δημοτικότητα και να εντυπωσιάσουν, δεν δίστασαν να χαρίσουν χρέη και να κατασκευάσουν δημόσια έργα, χωρίς όμως να διαθέτουν τα οικονομικά μέσα. Το αποτέλεσμα ήταν, να κατασπαταλήσουν όσα χρήματα είχαν μείνει στα ταμεία του κράτους και να συνάψουν δάνεια με βαρύτατους όρους. Οι «*ομολογίες δανείου οικονομικής αναπτύξεως*» - όπως λεγόταν - ήταν στην ουσία ένας εσωτερικός δανεισμός που απαίτησε η δικτατορία από το λαό προκειμένου να εισπράξει χρήματα για τις ανάγκες του κράτους.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Για ποιο σκοπό ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Επικουρικών Σχολικών Υποτροφιών βράβευσε τις 10 καλύτερες εκθέσεις των μαθητών και μαθητριών της Ε΄ και Στ΄ τάξης των Δημοτικών Σχολείων της χώρας; [Γ.31]
- Ποιο ήταν το θέμα στο οποίο διαγωνίστηκαν οι μαθητές και οι μαθήτριες της Ε΄και Στ΄τάξης; [Γ.31]
- Αναζητώ στο λεξικό την έννοια του χρέους και *σχολιάζω* το θέμα.
- Σε ποιους απευθύνεται το θέμα της έκθεσης; [Γ.31]
- *Υποθέτω* τι μπορεί να έγραψαν οι μαθητές και οι μαθήτριες εκείνη την ημέρα στα τετράδιά τους.
- Τι έπρεπε να γράψει μια μαθήτρια ή ένας μαθητής για να θεωρηθεί η έκθεσή του ως η καλύτερη;
- Τι βραβείο πήραν οι 10 καλύτερες εκθέσεις; [Γ.31]
- *Υποθέτω* τι να έκαναν το βραβείο τους οι μαθητές και οι μαθήτριες;
- *Συνδέω* το σκοπό του Πανελλήνιου Συνδέσμου Επικουρικών Σχολικών Υποτροφιών να οργανώσει το διαγωνισμό με το είδος των βραβείων.[Γ.31]

Γ.32

«[…] αι υπό των σχολείων γενικώς του Κράτους τελούμεναι αθλητικαί κ.λ.π. σχολικαί εκδηλώσεις λαμβανουσι χώραν καθ' ομοιόμορφον τρόπον, καθορίζομεν τα κατωτέρω και παραγγέλλομεν την αυστηράν εφαρμογή των.[…] η εμφάνισις των μαθητών δέον να είναι άψογος από πάσης πλευράς, ηδέ αθλητική των στολή ομοιόμορφος […]».(αριθ. εγκ.41/6-10-67).

Γ.33

«[…]κατά τας διαφόρους ομιλίας ή λοιπάς εκδηλώσεις, […] όπως παρίστανται οι Διοικηταί των κάτωθι εν Κατερίνη εδρευουσών Μονάδων μετά των αξιωματικών των 1. 80 Σύντ. Πεζικού (Στρ. Δ/ΣΙΣ)

2. Τ.Ε. Κατερίνης [Τάγμα Εθνοφυλακής Κατερίνης]

3. Τ.Ε. Νεοκαισαρείας [Τάγμα Εθνοφυλακής Νεοκαισαρείας]

4. 137 Τ.Μ.Π.Π. [137 Τάγμα Μοίρας Πεδινού Πυροβολικού]

5. Στρατολογικού Γραφείου Κατερίνης

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

6. 830 Α.Τ.Χ. [Χωροφυλακής]

7. 693 Π.Α.Π.(αριθ. εγκ.14/16-6-70). [693 Προκεχωρημένη Αποθήκη Πυρομαχικών]

Η παρουσία των παραπάνω

αιτιολογείται ως επιβεβλημένη «διά λόγους Δημοσίων σχέσεων, συσφίξεως του δεσμού Στρατού και Λαού ως και ενημερώσεως» (αριθ. εγκ.41/6-10-67).

Γ.34

Φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού (Μαθητές και μαθήτριες του Δ. Σ. Σκοτίνας Πιερίας, το 1969, με ομοιόμορφη ενδυμασία και απόλυτη στοίχιση εκτελούν ασκήσεις).

Γ.35

Φωτογραφικό αρχείο Η. Παπανικολάου

(Κοντοκουρεμένοι μαθητές και μαθήτριες της Α΄ τάξης του Δ. Σχ. Καρυάς Ελασσόνας το 1970, κατά την εκτέλεση γυμναστικής άσκησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κάτασπρη στολή των παιδιών με το έμβλημα της 21ης Απριλίου στο στήθος).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.36

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΡΙΝΟΝ

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τοῦ Α' Δημοτικοῦ Σχολείου παρουσίᾳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, πλήθους κόσμου καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ 3211 Τ. Ε. Α. Κατερίνης 'Αντ]ρχου κ. Βασιλείου Παύλη.

'Εν ἀρχῇ ὡμίλησεν πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολείου κ. Γεωργιος Παπαγεωργίου διὰ τὴν σημασίαν τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων καὶ γενικῶς διὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσε τοὺς μαθητὰς νὰ γυμνασθοῦν μὲ πληρότητα. Τὴν ἔναρξιν τῶν γυμναστικῶν ἐπιδείξεων ἐκήρυξεν ὁ παρευρισκόμενος Διοικητὴς τοῦ 3211 Τ. Ε. Α. Κατερίνης 'Αντ]ρχης κ. Βασίλειος Παύλης.

Ὅλα τὰ τμήματα ἐθαυμάσθησαν διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀσκήσεων, κάθε τάξις παρουσίασεν κάτι τὸ ἰδιαίτερον. Αἱ ἀθλοπεδιαὶ ἦσαν ἐξαιρετικαί.

Τὸ ὅλον πρόγραμμα τῶν ἐπιδείξεων ἔκλεισεν μὲ ἐθνικοὺς χορούς, ὑπὸ τοὺς ἤχους ἑνὸς μαγνητοφώνου καὶ ἀκορτιόν, τὰ ὁποῖα ἐσκόρπισαν ἐθνικὸν παλμὸν μὲ τὰ πατριωτικὰ τῶν τραγούδια. Τοὺς χορους ἐκτέλεσαν αἱ μαθήτριαι τῶν τριῶν μεγάλων τάξεων, ἐνδεδυμέναι καταλλήλως μὲ ἐθνικὰς ἐνδυμασίας, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου βοηθουμένου ὑπὸ τῶν διδασκαλισσῶν κ. Ἡρᾶς Γεράκη καὶ τῶν δεσποινίδων Θ. Πίσπα, Μ. Λιβάνου καὶ Α. Λιβάνου.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιδείξεων τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ σχολείου ἀπέσπασεν τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν παρευρισκομένων. Δημ. 'Αν. Γιαννακίδης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΒΟΡΩΝΟΝ

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένοντο αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς τὸν εὐπρεπῆ αὐλόγυρον τοῦ σχολείου, παρουσία τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τῶν γονέων καὶ πλήθους κοσμου.

'Εν ἀρχῇ παρουσιάσθη τὸ τμῆμα τοῦ νηπιαγωγείου ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν τῆς κ. Νίκης 'Αθανασιάδου, τὰ νήπια ἐξετέλεσαν μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν τὰς ὡραίας ἀσκήσεις των.

Τὸ τμῆμα τῆς Α' τάξεως μὲ ἐνδυμασίαν θεριστοῦ καὶ θεριστριῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. Κυριακῆς Γιαννακίδου, ἐξετέλεσεν ἀσκήσεις σχετικὰς μὲ τὸν θερισμόν, πρᾶγμα πού ἔκαμε τὸ πλῆθος νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ.

Τὸ τμῆμα τῆς Β' τάξεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. 'Αναστασίας Ζιάκου ἐξετέλεσεν ρυθμικὰς ἀσκήσεις μὲ ἀκρίβειαν.

'Ακολούθησαν τὰ τμήματα τῶν λοιπῶν τάξεων ὑπὸ τῶν διδασκάλων κ. κ. 'Αντωνίου Γιαμούζη, Σωκράτους Ζιάκου καὶ Παναγιώτου Γιανοπούλου ἐκτελέσαντα ἀσκήσεις ἀναπνευστικὰς μὲ πληρότητα καὶ ἀκρίβειαν.

Αἱ ἀθλοπεδιαὶ τῶν τμημάτων πολὺ ἐπιτυχεῖς καὶ ἐξαιρετικαί.

Τὸ πρόγραμμα ἐτελείωσεν μὲ ἐθνικοὺς χορούς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς κ. Στυλιανῆς Ρίζου, τοὺς ὁποίους ἐξετέλεσαν αἱ μαθήτριαι τῶν τριῶν μεγάλων τάξεων.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιδείξεων τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ σχολείου ἀπέσπασεν τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων.

Νέα Εποχή, 24-6-67

- *Χαρακτηρίζω* τις πηγές ως προς το είδος και τη μορφή τους [Γ.32], [Γ.33], [Γ.34], [Γ.35],[Γ.36].
- Ποιο είναι το θέμα των πηγών [Γ.32], [Γ.34], [Γ.35] & [Γ.36];
- Τα στοιχεία της γραπτής πηγής [Γ.32] συμφωνούν με ότι βλέπω στις πηγές [Γ.34] & [Γ.35];
- *Περιγράφω* τις πηγές [Γ.34] & [Γ.35].

Διδακτική Ιστορίας Α.Π.Θ. - ΠΤΔΕ

- Ποιοι είναι οι επίσημοι προσκεκλημένοι στις εκδηλώσεις του σχολείου; [Γ.33]
- Για ποιο λόγο έπρεπε να παρευρίσκονται; [Γ.33]
- Υπάρχουν άλλες πηγές που μαρτυρούν την παρουσία των «επισήμων»;
- Σε ποιους απευθύνεται η πηγή [Γ.36]; Ποιος είναι ο σκοπός της δημιουργίας του δημοσιεύματος;
- *Παρατηρώ* το μπλουζάκι που φορούν οι μαθητές της πηγής [Γ.35] και *συνδέω* το σύμβολο που είναι τυπωμένο με τα σύμβολα των πηγών [Γ.23] & [Γ.25].
- Γιατί η δικτατορία τελικά επέμεινε τόσο πολύ στα σύμβολα και στη διοργάνωση των γιορτών;
- Με ποιους τρόπους ως τώρα προσπάθησε να περάσει την προπαγάνδα της στους μαθητές και τις μαθήτριες;

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3 . Οι εκπαιδευτικοί

Γ.37

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Όμιλίαι Ἐκπροσώπων τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Νομάρχου καὶ τῆς Ἀστυνομίας

Τὴν 12ην μεσημβρινὴν τῆς παρελθούσης Τετάρτης ἐπραγματοποιήθη, εἰς τὸν κινηματογράφον ΡΙΟ, ἡ συγκέντρωσις τῶν διδασκάλων τοῦ νομοῦ Πιερίας. Εἰς αὐτὴν ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους παρέστη ὁ πρωτοσύγκελλος κ. Νικηφόρος, ἐκ μέρους τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κ. Βουδούρογλου ὁ Ἐπιτελάρχης Ταξίαρχος κ. Ἀρ. Πετράκης, ὁ Ἀνωτ. Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πιερίας Συνταγματάρχης κ. Μᾶρκος Βουτσαδόπουλος, ὁ Νομάρχης κ. Παν. Μάτσος, ὁ Διοικητὴς Χωροφυλακῆς Πιερίας κ. Ριζᾶς, ὁ Διοικητὴς τοῦ Στρατολογικοῦ Γραφείου κ. Κολλάρος, πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς Φρουρᾶς Κατερίνης, οἱ Ἐπιθεωρηταὶ Δημοτικῶν Σχολείων κ.κ. Μαλούκος καὶ Γιακομάκης, ὁ τέως Ἐπιθεωρητὴς κ. Ζυγουράκης κ.λ.π.

Ἐν ἀρχῇ ὡμίλησεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Μαλούκος, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὸν ρόλον τῶν ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους, ἐτόνισε τὴν σημασίαν τῆς παιδείας ὡς τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 προβλήματος τῆς χώρας καὶ τοῦ κυρίου στόχου πάσης κυβερνητικῆς προσπαθείας καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἐθνικοῦ στρατοῦ ἀπετέλεσε τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ὑλοποίησιν τοῦ πόθου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀλλαγήν, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας καὶ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀποστολῆς της. Ἐν συνεχείᾳ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ ἐκπαιδευτικοί, ἐμπεμποτισμένοι μὲ τὰ νάματα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, θὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τῆς ἀναπλάσεως τῆς νέας γενεᾶς, ἐκπληροῦντες τὸ χρέος των πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ θὰ σταθοῦν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν της. Τέλος ἐπεσήμανε τὰς διομορφίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργήματος καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συμπαράστασιν τῶν ἁρμοδίων καὶ τοῦ κοινοῦ εἰς τὸ βαρὺ ἔργον τῶν διδασκάλων διὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον των μὲ μεγαλειτέραν ἔνεσιν καὶ ἀποτελεσματικότητα.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου κ. Ράλλης, λαβὼν ἀκολούθως τὸν λόγον, ηὐχαρίστησε τοὺς ἡγέτας τοῦ στρατοῦ καὶ τὸν κ. Νομάρχην διὰ τὴν τιμὴν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν διδασκάλων καὶ ἐξῆρε τὴν ἐπαισθασιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως ὡς σταθμὸν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἔθνους. Τέλος παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ διδάσκαλοι εὑρίσκονται εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ παίξουν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας.

Εἰς τὸ βῆμα ἀνῆλθεν ἀκολούθως ὁ Ἐπιτελάρχης Ταξίαρχος κ. Πετράκης, ὁ ὁποῖος ἀπηύθυνε πρῶτον τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κ. Βουδούρογλου, πρὸς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον Πιερίας. Ἐν συνεχείᾳ ἐξήγησε διατὶ ὑπεχρεώθησαν αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις νὰ ἐπέμβουν, τονίσας ὅτι ἔπραξαν τοῦτο α) διὰ νὰ σώσουν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ποὺ ἔφερετο μὲ τὸν ἀλληλοσπαραγμὸν τῶν κομμάτων καὶ τὴν ἀναπτυσσομένην δραστηριότητα τοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ β) διὰ νὰ ὁδηγήσουν τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν πρόοδον, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἀναγέννησιν ἐπὶ τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν ἀρχῶν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν θρησκείαν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἶπε οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ διαδραματίσουν ἀποφασιστικὸν ρόλον, διότι οὗτοι ἀποτελοῦν τοὺς κυρίους παράγοντας τῆς διαφωτίσεως καὶ μορφώσεως τοῦ λαοῦ. Τέλος ηὐχήθη εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πρόοδον καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν πόθων των.

Ὁ Ἀνωτ. Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Συνταγματάρχης κ. Βουτσαδόπουλος, ἀνελθὼν ἀκολούθως εἰς τὸ βῆμα, ἐτόνισεν ὅτι ὁ στρατὸς ἀνέλαβε ἔργον μέγα καὶ βαρὺ διὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ὁδήγησιν εἰς τὴν πρόοδον, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν. Οἱ ἐξιωματικοὶ γνωρίζομεν, εἶπε, πόσον δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Αὐτοὶ μὲ τοὺς ἱεροὺς προετοίμασαν τὸ ἔθνος διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς δουλείας. Συνεχίζων ἀνέπτυξε τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι τὰ κόμματα δὲν ἐκαλλιέργησαν καὶ δὲν ἐσεβάσθησαν τὰς ἀρχὰς αὐτάς, ἀλλὰ συνεκρούσθησαν μεταξύ των καὶ προπαρεσκεύαζαν τὸν διχασμὸν τοῦ ἔθνους ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ ἐτόνισεν, εὑρεθεὶς ὁ στρατός, ἐπιείβη, ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ ἤδη τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναπλάσεως, τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς προόδου, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους καὶ διὰ μίαν νέαν Ἑλλάδα.

Ὁ Νομάρχης κ. Μάτσος, λαβὼν ἀκολούθως τὸν λόγον, ἀπηύθυνε θερμὸν χαιρετισμὸν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον τοῦ νομοῦ καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ἐξῆρε ἰδιαιτέρως τρεῖς ἐπιτυχίας της α) Τὴν ἐκλογὴν ὡς Ἀρχιεπισκόπου τοῦ ἀρίστου τῶν ἀρίστων. β) Τὴν ἄμεσον αὔξησιν τῶν ἀγροτικῶν συντάξεων κατὰ 80ο]ο καὶ γ) Τὴν ὑπογραφὴν τῆς συμβάσεως ΛΙΓΟΝ διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς Κρήτης. Συνεχίζων εἶπεν ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις ἰδιαιτέραν ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὰ προβλήματα τῆς νεολαίας καὶ τῆς παιδείας, τοὺς δὲ ἐκπαιδευτικοὺς ἐχαρακτήρισε ὡς τοὺς σκαπανεῖς τῆς προόδου τοῦ ἔθνους. Ἡ εὐθύνη σας, ἐτόνισεν, ἔναντι τοῦ ἔθνους εἶναι βαρυτάτη ἰδίως μεταπολεμικῶς, καθὼς ἐσημείωθη μὲ τὰς τεχνολογικὰς προόδους διαταραχὴ εἰς τὰς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐδημιουργήθη μέγα κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲν κατέρρευσεν ἡ ἀνθρωπότης τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν χριστιανισμόν πού καταρθώνει νὰ πληρώνῃ τὸ κενὸν αὐτό. Ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, εὑρισκομένους εἰς τὰς ἐπάλξεις, ἐξαρτᾶται νὰ πληροῦται μὲ τὰς πνευματικὰς ὀξίας ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους καὶ νὰ ἐξουδετερωθῇ ἡ διαβρωτικὴ δραστηριότης τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ κ. Νομάρχης ἐξῆρε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐτόνισεν ὅτι τὸ ἔθνος καταλλήλως κυβερνώμενον καὶ διαπαιδαγωγούμενον δύναται καὶ εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐποχήν μας νὰ ἐξαπολύσῃ πνευματικοὺς πυραύλους εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ φωτίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Τέλος, ἐξέφρασε τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν πρωτοπορίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι εἰς τὸ πρόσωπόν του οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ ἔχουν θερμὸν συμπαραστάτην, μεταξὺ τῶν δὲ σήμερον καταρτίζεται συμβούλιον ἀν

(*Νέα Εποχή, 10-6-67)*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Γ.37];
- Πότε δημιουργήθηκε; [Γ.37]
- *Συσχετίζω* το χρόνο δημιουργίας της με την ημερομηνία κατάληψης της εξουσίας από τους δικτάτορες. [Γ.37]
- Ποιοι συμμετείχαν στο γεγονός που περιγράφει η πηγή [Γ.37];
- *Μελετώ* την πηγή και *αναφέρω* τις απόψεις που εκφράζει ο Πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου Πιερίας. [Γ.37]
- Σε ποιους απευθύνεται; [Γ.37]
- Με ποια επιχειρήματα ο Επιτελάρχης Ταξίαρχος υποστηρίζει την επέμβαση του στρατού στην κατάληψη της εξουσίας; [Γ.37]
- Πώς χαρακτηρίζει τους εκπαιδευτικούς ο Επιτελάρχης Ταξίαρχος; [Γ.37]
- Τι υποστηρίζει για τους εκπαιδευτικούς ο Νομάρχης; [Γ.37]
- Γιατί τελικά πραγματοποιήθηκε αυτή η συγκέντρωση των εκπαιδευτικών τη δεδομένη χρονική στιγμή; [Γ.37]

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.38

«***Δεν θέλουμε σοφούς, θέλουμε πιστούς***».

Κ. Καλαμποκιάς,

(Υπουργός Παιδείας της χούντας)

- Ποια είναι η ιδιότητα του Κ. Καλαμποκιά στα χρόνια της δικτατορίας; [Γ.38]
- Σε ποιους απευθύνεται ο Κ. Καλαμποκιάς- με βάση την ιδιότητά του- και πώς τους χαρακτηρίζει; [Γ.38]

Γ.39

*[Απόσπασμα εγκυκλίου του επιθεωρητή]: «Πρέπει να γνωρίζετε πάντες, και επ' αυτού παρέχομεν **την διαβεβαίωσίν** μας, ότι το έργον σας παρακολουθείται υπό πάντων **αγρύπνως** και ιδίως των φορέων του Κράτους»*(αριθ. εγκ.2999/44/1-12-69).

Γλωσσάρι

Η διαβεβαίωση= η υπόσχεση

Αγρύπνως= νύχτα και μέρα, συνέχεια και έντονα.

- Ποιος είναι ο δημιουργός της πηγής και σε ποιους απευθύνεται;[Γ.39]
- Τι υπόσχεται ο επιθεωρητής στους εκπαιδευτικούς;
- *Ερμηνεύω* τη σημασία του «παρακολουθούμαι».
- Από ποιους παρακολουθούνται οι εκπαιδευτικοί;
- Σε ποιες περιπτώσεις λέμε σε κάποιον/α ότι τον παρακολουθούμε και για ποιο σκοπό;

Γ.40

[Απόσπασμα χαιρετιστήριας εγκυκλίου του επιθεωρητή με την έναρξη της σχολικής χρονιάς 1968-69]: «Είμεθα βέβαιοι, ότι άπαντες οι εκπαιδευτικοί της Περιφερείας Έχομεν πλήρως συνειδητοποιήσει το καθόλου εκπαιδευτικόν μας έργον, εις όλον το εύρος και βάθος – ως το οραματίζεται η Εθνική μας Κυβέρνησις – έργον ερειδόμενον επί της βάσεως 'ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΠΑΤΡΙΣ- ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ'. Ωσαύτως, ότι με ενθουσιασμόν, πίστιν και αφοσίωσιν εις τα υψηλά ιδεώδη, τα οποία αποτελούσιν ιεράν παρακαταθήκην αιώνων, θα καταβάλωμεν όλας μας τας δυνάμεις, ίνα εκπληρώσωμεν εις το ακέραιον την αποστολήν μας και επιτελέσωμεν πλήρως το βαρύ έργον μας, το οποίον λίαν συντόμως, θα μας παρασχεθή η ευκαιρία, να αναλώσωμεν» (αριθ. εγκ.1735/24/6-10-68).

- Ποιο είναι το έργο των εκπαιδευτικών όπως το οραματίζεται η «Εθνική Κυβέρνησις»; [Γ.40]
- Σε τι ήθελε η δικτατορία να είναι «πιστοί» οι εκπαιδευτικοί; [Γ.38] & [Γ.40]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.41

[Στη μαρτυρία του ο Ν. Γρηγοριάδης μας αναφέρει ότι] «η χούντα άσκησε πίεση στους επιθεωρητές κι αυτοί με τη σειρά τους στο διευθυντή . Εμείς που ήμασταν το τελευταίο σκαλοπάτι, φανταστείτε τι πίεση δεχτήκαμε… Το σύστημα ήταν αυταρχικό.

Όλοι είχαν πρόβλημα. Όλοι όσοι δεν συνεργάζονταν ενεργά. Υπήρχαν καρφιά παντού. Δεν είχες εμπιστοσύνη να πεις κάτι στο συνάδελφό σου. Περιορισμοί υπήρχαν σε όλα. Την εφημερίδα δεν την έπαιρνα ανοιχτή. Κλειστή από μέσα και από γνωστό περίπτερο ή ανοιχτή αλλά τότε θα έπαιρνες την εφημερίδα που δεν ήθελες».

- Η μαρτυρία του Ν. Γρηγοριάδη αποτελεί ιστορική πηγή για την ιστορία;[Γ.41]
- *Αναφέρω* την κλίμακα στην εκπαιδευτική ιεραρχία, όπως καταγράφεται στη μαρτυρία. [Γ.41]
- *Περιγράφω* το «κλίμα» που επικρατούσε στη ζωή των δασκάλων. [Γ.41]

Γ.42

«Την ιστορικήν μεταβολήν της 21ης Απριλίου καλούμεθα ημείς οι Εκπαιδευτικοί να συνειδητοποιήσωμεν εις τους μαθητάς των σχολείων μας, εις το άμεσον κοινωνικόν περιβάλλον, των εργατών της γης και του μόχθου, ανατρέποντες τας σφαλεράς ιδέας των εχθρών του Έθνους κομμουνιστών, διά του ιδικού μας παραδείγματος.[…]*Ουδείς διαταγμός και ουδεμία αδράνεια είναι επιτρεπτά. Ο σκεπτικισμός και η αδιαφορία εις παρομοίας Εθνικάς ώρας, αποτελούν μέγιστον εθνικόν έγκλημα και ανίεραν συμμαχίαν με τον κομμουνισμόν. Η επαγρύπνησις και η σιδηρά πειθαρχία προς την Εθνικήν Κυβέρνησιν, η συνεργασία με τας ενόπλους δυνάμεις της χώρας είναι το χρέος και το ύψιστον Εθνικόν καθήκον μας»(* αριθ. εγκ. 26/12-6-67).

- Για ποιους θα αποτελέσουν «παράδειγμα» οι εκπαιδευτικοί και τι πρέπει να ανατρέψουν; [Γ.42]
- Ποιο είναι το «ύψιστο καθήκον»τους ; [Γ.42]
- Πώς χαρακτηρίζεται όποιος/α εκπαιδευτικός δεν «πειθαρχεί» στις αξιώσεις των δικτατόρων; [Γ.42]

Γ.43

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Εξόχως ευεργετικόν διά την χαλύβδινην τόνωσιν του Εθνικού και Θρησκευτικού φρονήματος [κρίνονται]αι συχναί συγκεντρώσεις […] εις το σχολείον […] ιδίως τας Κυριακάς, κατά προτίμησιν μετά την Θείαν Λειτουργίαν, με ανάπτυξιν θεμάτων συνεργασίας σχολείου και οικογενείας και τοιούτων οικονομικής ωφελείας, καθαριότητος και υγείας και αι κατ' ιδίαν φιλικαί συναναστοφαί*» (αριθ. εγκ. 16/20-3-69).

Γ.44

[Απόσπασμα εγκυκλίου του Υπουργού Βόρειας Ελλάδας, που αναφέρεται στα θέματα που θα αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί στις ομιλίες τους] «Ενδεικτικώς αναφέρομεν, τοιαύτα θέματα: 1) Εξωραϊσμός, 2)καθαριότης οικιών, 3) καθαριότης κοινοχρήστων χώρων, 4)καθαριότης σταύλων, 5)νεκροταφεία ζώων, 6)δημιουργία πάρκων, αλσών, 7)δεντροστοιχία, 8)φύτευσις οπωροφόρων δέντρων, 9)εκτέλεσις έργων διά προσωπικής εργασίας. Συνεργασία Στρατού και Κοινοτήτων δι' εκτέλεσιν Κοινοφελών έργων 10)Μέθοδοι καλλιεργειών, 11)άσκησις Κοινωνικής Προνοίας, 12)Δημιουργία βιβλιοθηκών, 13)εξωσχολικός αθλητισμός, 14) αποταμίευσις, 15)τουρισμός και τόσα άλλα θέματα άκρως ενδιαφέροντα στους κατοίκους της υπαίθρου.[…]

Οίκοθεν νοείται κατά τας ομιλίας ταύτας, δέον να εξαίρεται και το έργον και οι σκοποί της Εθνικής Κυβερνήσεως.[…]» (αριθ. εγκ.39/27-9-67).

Γ.45

[Ο δάσκαλος Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει]: «Μας έστελναν ένα χαρτί γραμμένο- μια ομιλία- και έπρεπε να τη διαβάσεις κατά γράμμα, γιατί δεν ήξερες ποιος σε παρακολουθεί. Ανάγκαζαν και άλλους, από άλλα μέρη να 'ρθουν και να μιλήσουν στους κατοίκους. Και έπρεπε ο δάσκαλος του τόπου να επιληφθεί της εκδήλωσης και υποχρεωτικά να είναι παρών και να χαιρετήσει την εκδήλωση. Ήταν δύσκολή εποχή. Σ' έβγαζε έξω απ' τα νερά σου. Δεν ήθελαν μόνο πειθαρχία. Κάθε εβδομάδα έπρεπε να κάνουμε ομιλία στους χωρικούς και μάλιστα να δείχνουμε ότι [το κείμενο] ήταν δικό μας. Ότι είσαι συνεργάτης τους. Ήταν υποχρεωτικό. Μια φορά, σε μια ομιλία που αναγκάστηκα να κάνω, μίλησα για την ηλεκτροδότηση, που μόλις είχε έρθει στο χωριό, ως έργο της εθνικής κυβερνήσεως . Την ομιλία την έκανα μέσα στην εκκλησία, μετά τη λειτουργία».

- *Περιγράφω* τη δραστηριότητα που έπρεπε να αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί μετά τη λήξη των μαθημάτων τους στο σχολείο και τις Κυριακές; [Γ.43] & [Γ.44] & [Γ.45]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Συζητώ* για το αν ήταν υποχρεωτική η συμμετοχή τους στις παραπάνω δραστηριότητες. *Συμβουλεύομαι* τη μαρτυρία του δασκάλου.[Γ.41] & [Γ.45]
- Τι περιεχόμενο είχαν οι ομιλίες που εξαναγκάστηκαν να εκφωνήσουν οι εκπαιδευτικοί; [Γ.44]
- Τι δεν έπρεπε να παραλείπουν να αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί σε κάθε ομιλίας τους; [Γ.44]
- Ποιος θεωρούνταν ως ο καταλληλότερος χώρος για να εκφωνούνται οι ομιλίες και γιατί; [Γ.43] & [Γ.45]

Γ.46

«*…ο διδάσκαλος διαμένει δέον να διαμένη εις το χωρίον και κατά τας εσπερινάς ώρας, διότι καθ' αυτάς είναι δυνατή η επικοινωνία του μετά των αγροτών χωρικών, οι οποίοι κατά την ημέραν απασχολούνται με τας εργασίας των. […]*» (αριθ. εγκ 44/1-12-69).

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής; [Γ.46]

Γ.47

[*Σύμφωνα με την υπ' αριθ. εγκ. 27/15-6-67, ο Νομάρχης Πιερίας ζητά από τους εκπαιδευτικούς να διαμένουν εκεί όπου και εργάζονται. Όπως μεταξύ των άλλων αναφέρει]: «Όλως ιδιάζουσαν σημασίαν έχει η παραμονή των Εκπαιδευτικών εις τας έδρας των. Η ένδοξος ιστορία της Ελλάδος, η ιστορία της υπαίθρου και του Χωριού είναι συνδεδεμένη με την παρουσίαν του Εκπαιδευτικού πλησίον των κατοίκων.. Εφαρμόζων πιστώς και απαρεγκλίτως τας αρχάς της Εθνικής Κυβερνήσεως θα παρακολουθήσω εκ του σύνεγγυς και μετά της επιβαλλομένης προσοχής την πιστήν τήρησιν των ανωτέρω. Εφεξής δια την μετακίνησιν των υπαλλήλων διά αυστηρώς υπηρεσιακούς λόγους εντός των ορίων του Νομού θα κρίνουν οι Προϊστάμενοι των Υπηρεσιών των. Διά δε τας μετακινήσεις εκτός των ορίων του Νομού θα κρίνωμεν μόνον ημείς, κατόπιν σχετικής αιτήσεως…*».

Γ.48

[Ο δάσκαλος Ν. Γρηγοριάδης αναφέρει ότι] «κάποτε ο επιθεωρητής του έκανε παρατήρηση γιατί δεν μένει στο χωριό που διδάσκει. Κι αυτός του απάντησε ότι η γυναίκα του- δασκάλα- δουλεύει σε άλλο χωριό και τα παιδιά τους μένουν στην Κατερίνη. Τρία σπίτια θα έχουμε». [Στη συνέχεια αναφέρει]: «Ο δάσκαλος στο χωριό έμενε για να επηρεάζει τον κόσμο και για να

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

παίζει το ρόλο του γραμματέα του χωριού». [Ο Ν.Γρηγοριάδης ανέφερε ότι του έτυχε να συντάξει ακόμη και συμφωνητικό πώλησης χωραφιού].

- Γιατί έχει ιδιαίτερη σημασία η παραμονή του δασκάλου και της δασκάλας στον τόπο που εργάζεται; [Γ.46] & [Γ.47] & [Γ.48]
- Μπορούσαν να μετακινηθούν η δασκάλα και ο δάσκαλος από τον τόπο όπου εργαζόταν; [Γ.47] & [Γ.48]
- Ποιοι ήταν αρμόδιοι να αποφασίσουν για την όποια μετακίνησή τους; [Γ.48]

Γ.49

[Απόσπασμα ομιλίας που βρέθηκε στο σχολικό αρχείο του δημοτικού σχολείου Βροντούς]: «[…]Από το αθάνατο αυτό παράδειγμα ας αντλήσωμεν και μεις οι νεώτεροι Έλληνες την δύναμιν της ηθικής αντοχής, που μας χρειάζεται διά το μέλλον, προς το οποίον ατενίζει πάντοτε το Έθνος μας με πίστιν προς τον Θεόν και με εμπιστοσύνην εις τα τέκναν του, πολύ δε περισσότερον σήμερον με τας προϋποθέσεις τας οποίας εξησφάλισεν εις την χώραν η Επανάστασις της 21ης Απριλίου, η οποία υπήρξεν ως αποτέλεσμα ανάγκης προς διάσωσιν της χώρας εκ της ολοσχερούς καταστροφής, προς την οποίαν ωδήγει την χώραν η φαυλοκρατική πολιτική των Κυβερνήσεων του παρελθόντος. Πιστοί όλοι μας εις την Επανάστασιν της 21ης Απριλίου χωρίς να παύσωμεν ούτε στιγμήν να αγρυπνώμεν εναντίον όλων των εθνικών εχθρών και κυρίως εναντίον της κομμουνιστικής επιβουλής, ας ριχθώμεν εις την ειρηνικήν μάχην διά την ανάπλασιν και αναγέννησιν της χώρας, ούτως ώστε να λάβη αυτή και πάλιν την θέσιν η οποία της πρέπει εν μέσω των άλλων χωρών. Θα είναι και τούτο μία εκπλήρωσις της προσταγής των ηρώων του 1821 , των οποίων τα ιδεώδη, αι αρχαί και το παράδειγμα πρέπει πάντοτε να μας οδηγούν, διατί μόνον τότε θα δυνηθώμεν να βαδίσωμεν από νίκην εις νίκην και να κάμωμεν την Ελλάδα μας να είναι «Κραταία εις τους φίλους και τρομερά εις τους εχθρούς της». Και τώρα σας καλώ να αναφωνήσωμεν: Ζήτω το Έθνος. Ζήτωσαν αι Ένοπλοι Δυνάμεις. Ζήτω η επανάστασις της 25ης Μαρτίου 1821. Ζήτω η επανάστασις της 21ης Απριλίου 1967».

- Σε ποια γιορτή εκφωνήθηκε η ομιλία; [Γ.49]
- *Σκέφτομαι λόγους* για τους οποίους ο δάσκαλος ή η δασκάλα που εκφώνησε την παραπάνω ομιλία, «επέλεξε» να την ολοκληρώσει έτσι.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Συμβουλεύομαι τη μαρτυρία του δασκάλου που έζησε την εποχή αυτή .[Γ.45]

- Επιβεβαιώνεται η επιθυμία του Κ. Καλαμποκιά στην παραπάνω ομιλία; [Γ.38]

Γ.50

Ο Ν. Γερομιχαλός, δάσκαλος, αναφέρει ότι το 1973, όταν πρωτοδιορίστηκε στο σχολείο, για τέσσερις μήνες δεν αμειβόταν, μέχρι να έρθει στην υπηρεσία του το περίφημο «χαρτί νομιμοφροσύνης».

Ο Π. Αλεξανδρίδης στη μαρτυρία του αναφέρει ότι το 1949 που διορίστηκε ζήτησαν από τη μάνα του χαρτί νομιμοφροσύνης.

- *Αναζητώ* στο λεξικό τις ερμηνείες της λέξης «νομιμοφροσύνη».
- Σε τι χρησίμευε το δάσκαλο και τη δασκάλα το «χαρτί νομιμοφροσύνης»; [Γ.50]
- Σε ποιες χρονικές περιόδους αναφέρεται η πηγή [Γ.50];

Ποια σημαντικά ιστορικά γεγονότα συνέβαιναν στη χώρα μας;

- Τι σήμαινε η λέξη «νομιμοφροσύνη» ως τη δικτατορία ;

Γ.51

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει ότι «για τη χούντα καλός δάσκαλος ήταν ο υποτακτικός, ο εθνικόφρονας δάσκαλος».

- Ποιο είναι το πρότυπο του «καλού» δασκάλου και της «καλής» δασκάλας στα χρόνια της δικτατορίας; [Γ.51]
- *Αναζητώ* στο λεξικό τις ερμηνείες της λέξης «εθνικόφρονας».
- Ποια σημασία παίρνει η λέξη «εθνικόφρονας» στα χρόνια που μελετάμε;

Γ.52

«Μια φορά το χρόνο ο Επιθεωρητής έπρεπε να αξιολογήσει τον/την εκπαιδευτικό και να συντάξει «Έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας», η οποία έμπαινε στον υπηρεσιακό φάκελο

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

του/της εκπαιδευτικού και τον/την ακολουθούσε σε ολόκληρη την υπηρεσιακή του ζωή» [στη μετάθεση, στην προαγωγή] (Σάμιος).

Γ.53

[Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει]: «Ο επιθεωρητής ήταν ένας μικρός δικτατορίσκος στην περιφέρειά του! Ερχόταν στην τάξη χωρίς να χτυπήσει την πόρτα, και τα παιδιά τρόμαζαν. Ήταν αυταρχικός ο επιθεωρητής και εξαιτίας του αναγκαζόταν και ο δάσκαλος να γίνει αυταρχικός και κατά συνέπεια όλο το σχολείο. Όταν εξέταζε το μαθητή για να βαθμολογήσει το δάσκαλο, έπρεπε και ο δάσκαλος να γίνει αυταρχικός στους μαθητές του για να αυτοπροστατευθεί. Ο δάσκαλος έπρεπε [κατά την αξιολόγηση του επιθεωρητή] ή να τον στείλει τον αδύνατο μαθητή να μαζέψει χόρτα ή θα έπρεπε να σηκώσει στον πίνακα έναν μαθητή καλό. Όσοι ήθελαν να εξασφαλίσουν καλή βαθμολογία του έκαναν δώρα, τον «έγλειφαν». Ερχόταν στο σχολείο όχι για να συμβουλέψει αλλά για να επιθεωρήσει. Έστηνε παγίδες κατά την εξέταση στους μαθητές για να μην απαντήσουν και να βάλει κακή βαθμολογία στο δάσκαλο. Η συμπεριφορά του επηρέαζε και τις σχέσεις μεταξύ των δασκάλων. Σ' ένα σχολείο που ήμουν , δυο δασκάλες ετοίμαζαν από το χειμώνα και ενώ έξω χιόνιζε, μια γωνιά στην τάξη τους με χελιδόνια, γιατί είχαν μάθει ότι την άνοιξη θα ερχόταν στο σχολείο μας ο επιθεωρητής. Εμένα δεν μου είχαν πει τίποτε! Ο επιθεωρητής έκανε παρατηρήσεις ακόμα και για την εμφάνιση - αν και αυτό υπήρχε και παλιότερα. Μια φορά ο επιθεωρητής έδιωξε έναν συνάδελφο από συνέδριο, γιατί πήγε χωρίς κοστούμι και γραβάτα. Έπρεπε όταν τον συναντούσες να προσέχεις τι λες, να στέκεσαι σε στάση προσοχής και να συμφωνείς σε ό,τι λέει».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Γ.54

Η αξιολόγηση των επιθεωρητών αφορούσε ουσιαστικά τη διδακτική ικανότητα του/της εκπαιδευτικού μόλις κατά το 1/6. Τα υπόλοιπα 5/6 είχαν σχέση με τα πολιτικά φρονήματα του εκπαιδευτικού και κατά πόσο υποταγμένος ήταν στο καθεστώς, και την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική του. Εκτός από τις επισκέψεις στο σχολείο και τις σχολικές αίθουσες, οι επιθεωρητές έπαιρναν πληροφορίες για τα πολιτικά φρονήματα και την εξωσχολική δράση του/της εκπαιδευτικού από τους διευθυντές, από άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου,[…] καθώς και από τους χωροφύλακες, τα ΤΕΑ στην επαρχία και γενικά από όλο τον παρακρατικό μηχανισμό που είχε στήσει η χούντα (Κάτσικας, Θεριανός, Τσιριγώτης, Καββαδίας, 2007:88-89).

- Ποια ήταν η δουλειά του επιθεωρητή; [Γ.52]&[Γ.53] &[Γ.54]
- Πώς τον χαρακτηρίζει ο δάσκαλος στη μαρτυρία του; [Γ.52]

- *Αντλώ* πληροφορίες από τη μαρτυρία του δασκάλου και περιγράφω την εικόνα του δασκάλου και της δασκάλας κατά τη συνάντησή του με τον επιθεωρητή. [Γ.52]
- Ποιες ήταν οι σχέσεις των δασκάλων μεταξύ τους; [Γ.53] & [Γ.54]
- Πώς γινόταν η αξιολόγησή τους; [Γ.54]

Γ.55

Ο

Φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

(Ο δάσκαλος με τους μαθητές και τις μαθήτριες του Δ. Σχ. Π. Πόρων Πιερίας ,το 1972, μετά το πέρας της επιθεώρησης του σχολείου από τον επιθεωρητή).

- *Μελετώ* την πηγή [Γ.55] και *συζητώ* για την εμφάνιση των μαθητών και μαθητριών του σχολείου κατά την επίσκεψη του επιθεωρητή στο σχολείο.

Γ.56

Ο Παύλος Αλεξανδρίδης *, διευθυντής του 6ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης κατά τα έτη 1960-61, όταν η δικτατορία κατέλαβε την εξουσία, τέσσερις πέντε μήνες μετά, του ανακοινώθηκε ένα πρωί η απόλυσή του. Του ζητήθηκε μέσα σε δύο ημέρες να παραδώσει τη διεύθυνση του σχολείου, γιατί απολύθηκε. Συνολικά έντεκα δάσκαλοι απολύθηκαν από την Πιερία και 1200 πανελλαδικά, αναφέρει. Το έγγραφο απόλυσής του- το οποίο, όπως μαρτυρά, «το έσκισε σε χίλια κομμάτια, γιατί δεν άντεχε να το βλέπει. Ένα τόσο δα χαρτί με δυο τρία πράγματα : απολύεστε διότι δεν εμφορείστε από εθνικά ιδεώδη. Άπαντες οι φίλοι σας τυγχάνουν κομμουνισταί».*

- Πόσοι δάσκαλοι απολύθηκαν από τη δικτατορία στην Πιερία και πόσοι πανελλαδικά ; [Γ.56]
- Τι έγραφε το έγγραφο της απόλυσής του; [Γ.56]

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- *Σκέφτομαι* τον αντίκτυπο που θα είχε για τους υπόλοιπους δασκάλους και δασκάλες η απόλυση του διευθυντή;
- Με ποια μέσα άσκησε πίεση η δικτατορία στο δάσκαλο και τη δασκάλα;
- *Συνθέτω* το παζλ της προσωπικότητας του δασκάλου και της δασκάλας, όπως τους ήθελε η δικτατορία.

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Δ΄ ΜΕΡΟΣ

1. Η σχολική ζωή: ένας τρόπος διαμόρφωσης και πειθάρχησης της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών

Ο Δελμούζος όταν οραματίστηκε το θεσμό της σχολικής ζωής , είχε στο μυαλό του την οργάνωση ενός κοινοτικού συστήματος σχολικής ζωής , το οποίο διαπνέει η ελεύθερη συνεργασία, η αλληλεγγύη, το συναίσθημα της ευθύνης κ. ά. Είναι ενδιαφέροντα όσα αναφέρει για τη μέθοδο και τη Σχολική ζωή:

«Το στεγνό και αγέλαστο σχολείο των μεγάλων θα γίνη πραγματικό σχολείο των παιδιών, σχολείο ζωής, όπου θ' ανθίζη πλούσια σχολική ζωή. Κέντρο σ' αυτή θα είναι το παιδί, τα παιδιά, και όχι ο δάσκαλος. Αυτά ελεύθερα θα κινούνται, θα δημιουργούν, θα ζουν τη δική τους ζωή και όχι «κατά παραγγελία». Και δε θάναι άτομα σκόρπια, το καθένα για τον εαυτό του και με τον εαυτό του, αλλά ένα σύνολο ωργανωμένο, μια σχολική κοινότητα».

Στην ομαδική ζωή, τονίζει, «*πλήθος θα παρουσιάζωνται οι ευκαιρίες σε ομαδικά έργα και αποφάσεις, για να δοκιμάση και να γυμνάση το παιδί την πρωτοβουλία του, να δουλεύη σύμφωνα με την κλίση του και να δίνη ό,τι καλύτερο μπορεί για ένα κοινό σκοπό, να γυρεύη και να δίνη βοήθεια στο διπλανό του, να χαίρεται τη χαρά του άλλου και να πονή τον πόνο του, να παραμερίζη τον εγωισμό του εμπρός στο συμφέρον του συνόλου, ν' ανασταίνεται μέσα του το αίσθημα της ευθύνης και απέναντι στον εαυτό του και τους άλλους, να ζη με την έννοια του χρέους, τη ντροπή την αγάπη, μ' ένα λόγο την αρετή […].Θα δημιουργή το ίδιο το περιβάλλον και η ζωή, υψώνοντας τη σχολική κοινότητα με ανάγκη εσωτερική προς τ'απάνω, προς την αυτοδιοίκηση*»(Δελμούζος,1971:84-93).

Δυστυχώς η χούντα είχε άλλα σχέδια για το θεσμό της σχολικής ζωής. Το καθεστώς της 21ης Απριλίου οραματίστηκε και αντιμετώπισε το σχολείο ως ένα από τα πιο βασικά του «οχήματα» στην προσπάθεια να περάσει στους αυριανούς πολίτες, στις οικογένειές τους και στην ευρύτερη κοινωνία τις

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

βασικές αρχές του. Για να συμβεί αυτό έπρεπε να βρει τρόπους διαμόρφωσης και πειθάρχησης της συμπεριφοράς του λαού. Η προπαγάνδα κατέστη κυρίαρχο μέλημα και το σχολείο εκλήθη να παίξει τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Έτσι, στην πρώτη εγκύκλιο που στέλνει στο σχολείο ο αναπληρωτής γενικού επιθεωρητή Γ. Τολίδης, με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68 , φωτογραφίζει το ρόλο του εκπαιδευτικού- στην επίτευξη του παραπάνω σκοπού- και επισημαίνει ιδιαίτερα το πλαίσιο τόσο της σχολικής όσο και της εξωσχολικής ζωής που θα πρέπει να βιώνουν οι μαθητές. Χαρακτηριστικά αναφέρει: « *Η επίτευξις του σκοπού του παιδαγωγούντος σχολείου εξαρτάται εκ του τρόπου της οργανώσεως της όλης σχολικής ζωής, ώστε οι μαθηταί [238]να ευρίσκωνται κατά το μέγιστον μέρος της ημέρας υπό την επίδρασίν του και ουχί μόνον κατά τας ώρας της διδακτικής εργασίας, ώστε η επίδρασις του σχολείου να είναι μεγίστη και οι δυσμενείς παράγοντες της αγωγής να εξουδετερωθούν*» (αριθ. εγκ. 38 (Ι)27-9-1967,σ.2)[239].

Ένα χρόνο μετά ο Γ. Παπαδόπουλος, ως πρωθυπουργός και υπουργός εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων, στη χαιρετιστήρια εγκύκλιό του με την έναρξη του σχολικού έτους 1969-70, αναφερόμενος στο έργο του εκπαιδευτικού, τονίζει τη στενή συνεργασία του εκπαιδευτικού με την εκκλησία, τις αρχές και την οικογένεια. «*Αποτελεί ύψιστον χρέος του εκπαιδευτικού κόσμου η εξ απαλών ονύχων διαπαιδαγώγισις των νέων, πέραν της παροχής των απαραιτήτων γνώσεων και η μόρφωσίς των εις ωλοκληρωμένας ηθικάς προσωπικότητας επί τη βάσει των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών ως ταύτα έχουν σαφώς τεθή υπό της Εθνικής Κυβερνήσεως. Η διάπλασις ανθρώπων 'καλών καγαθών' και αληθών χριστιανών θ' αποτελούν τον σκελετόν της διαπαιδαγωγήσεως των νέων μας. Τούτο θα επιτευχθή διά σειράς μέτρων, τα οποία οι διδάσκαλοι θα λάβουν*» (αριθ. εγκ. 153675/7-11-69,σ.2)[240]. Ο «σκελετός της διαπαιδαγωγήσεως» ,όπως τον ορίζει ο πρωταίτιος του καθεστώτος βρίσκει το πλαίσιο υλοποίησης του μέσα στην εκκλησία και τις οργανώσεις του Ε.Ε.Σ.Ν. και του προσκοπισμού. Το σχολείο θα πρέπει να εφεύρει τρόπους, ώστε να επιδράσει σε όλα τα επίπεδα της ζωής του μαθητή/τριας, είτε βρίσκεται στο σχολείο, είτε στην εξωσχολική του ζωή.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Στη βάση αυτής της λογικής, λοιπόν, ορίζεται η λεγόμενη «σχολική ζωή» και ο θεσμός της Μαθητικής Αυτοδιοίκησης που ένα χρόνο μετά θα ζητηθεί να εφαρμόσει το σχολείο. Η πηγή (Δ.1) αποδεικνύει περίτρανα τον ορισμό που έδωσαν οι πρωταίτιοι στη σχολική ζωή και καλείται να μεταλαμπαδεύσει στους/στις εκπαιδευτικούς ο εντεταλμένος επιθεωρητής. Το φερόμενο παιδαγωγικό συνέδριο υπό τον τίτλο: *«Παιδεία-Δάσκαλος υπό τους προβολείς της 21ης Απριλίου 1967»* πραγματοποιήθηκε για να προσδιορίσει τα ειδικά «καθήκοντα» του δασκάλου και της δασκάλας. Έως τότε στα προγράμματα λειτουργίας και οργάνωσης- που καταρτίζουν με την έναρξη της σχολικής χρονιάς τα σχολεία, ακολουθώντας πιστά τις εγκυκλίους- η σχολική ζωή εμπεριέχει τις παρακάτω παραμέτρους: *«1.Ο Εκκλησιασμός των μαθητών, 2.Αι σχολικαί εορταί, 3.Αι εκδρομαί των μαθητών, 4. Το Γυμναστήριον, 5. Ο Σχολικός κήπος, 6. Το σχολικόν μουσείον, 7. Η αλληλογραφία των μαθητών, 8. Η Μαθητική βιβλιοθήκη»* (αριθ. εγκ.1128/21/25-4-69)[241].

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΝΟΜΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ

Τήν παρελθοῦσαν Τετάρτην, ὥραν 9 π.μ. εἰς τὸ κινηματοθέατρον ΕΥΚΑΡΠΙΔΗ ἔλαβε χώραν Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριον, ὀργανωθέν ὑπὸ τῶν α΄ καὶ β΄ ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν Ν. Πιερίας, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέσχον οἱ δ)λοι καί αἱ δ)λισσαι τῶν σχολείων τοῦ νομοῦ. Εἰς τὸ συνέδριον ἐκ τῶν ἐπισήμων παρέστησαν ὁ Νομάρχης κ. Παπαματθαίου, Ἐκπρόσωποι τοῦ Ἀνωτ. Στρ. Δ)τοῦ καὶ τοῦ Τ. Ἐθνοφυλακῆς, ὁ Δ)τής Χωροφυλακῆς κ. Νταουτάκης καὶ τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας κ. Μπαθρέλλος, οἱ Δήμαρχοι Αἰγινίου καὶ Κολινδροῦ κ. κ. Δημητριάδης καί Κοντονώτας καὶ ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητής κ. Χαρ. Λαβίδας.

Μετὰ τὴν προσευχὴν «Δόξα σὲ Σέ» τὴν ὁποίαν ἔψαλε χορωδία μαθητῶν, προσεφώνησε κατσλλήλως τούς ἐπισήμους καὶ συνέδρους ὁ Ἐπιθεωρητὴς α΄ Ἐκπ. Περιφ. κ. Σ. Δουγαλῆς, ἀπευθύνας θερμὰς καὶ ἐμπνευσμένας προτροπὰς πρὸς τούς διδασκάλους διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των.

Ὁ κ. Νομάρχης ἀπηύθυνε θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τούς διδασκάλους, τοὺς ὁποίους προέτρεψε νὰ σφυρηλατήσουν τὴν νέαν γενεάν, ἐνστερνιζόμενοι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου, καὶ νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς Νέας Ἑλλάδος.

Ἀκολούθως ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητὴς κ. Λαβίδας, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Παιδεία—Διδάσκαλος ὑπὸ τούς προβολεῖς τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967». Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἐν ἀρχῇ ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τῆς παιδείας διὰ τὴν νεότητα καὶ τὸ Ἔθνος καὶ ἐτόνισε τὰ καθήκοντα τῶν διδασκάλων ἔναντι αὐτῶν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἔθνους τὴν παιδείαν ἐπεδίωξαν ὡς στόχον νὰ διαβρώσουν, καὶ εἶναι μεγάλη ἡ εὐθύνη τῶν διδασκάλων νὰ περιφρουρήσουν τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς παιδείας. Ἐπέρασαν σοβαρὰν κρίσιν ἡ παιδεία καὶ τὸ ἔθνος καί οἱ νέοι ἐκινδύνευσαν νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ κίνημα τῆς ἀναρχίας. Μέ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 21ης Ἀπριλίου ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη καὶ τὸ ἐθνικὸν σκάφος ὁδηγεῖται εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀρδεύεται ἡ οἰκουμένη. Ἡ ἐθνικὴ κυβέρνησις ἔχει κύριον στόχον: ἀναγεννημένη παιδεία μέ βασιν τὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικά. Καλούμεθα, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὰ ἰδανικὰ αὐτά, νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν νεολαίαν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ ἔθνους.

Περιποιεῖ εἰς ἡμᾶς τιμὴν ὅτι ἡ ἐθνικὴ κυβέρνησις ἀφιερώνει ὁ λόκληρον τὴν μέριμναν της εἰς τὴν παιδείαν ἀλλὰ καί ἐπωμιζόμεθα μεγάλας εὐθύνας. Καλούμεθα νὰ ἐργασθῶμεν καὶ νὰ καταστήσωμεν λαὸν μέ ἀνώτερον πολιτισμόν. Βάσις, ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστόν καὶ τὸ ἔθνος. Εἰς χεῖρας μας εἶναι ἐμπεπιστευμένον τὸ λεπτότατον ἔργον νὰ διαπλάσωμεν τὴν νέαν γενεάν διὰ τὰς ὑψηλὰς ἀξίας. Σκοπός: Μόρφωσις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος τῶν νέων. Εἴμεθα συνεχισταί τοῦ ἔργου τῶν διδασκάλων τοῦ ἔθνους.

Ἡ ἐθνικὴ παιδεία δέν εἶναι ἁπλῶς σχολική, ἀλλὰ προσχολική, σχολικὴ καὶ ἐξωσχολική. Ἀποστολή: α΄) Ἐθνική, ἠθικὴ καί θρησκευτικὴ διαφώτισις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς, οἱ διδάσκαλοι, εἴμεθα οἱ φορεῖς τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. β΄) Ὀργάνωσις σχολείου καὶ σχολικῆς ζωῆς — ἑλληνοχριστιανικῆς. γ΄) Συνεργασία σχολείου καὶ οἰκογενείας. Στενὸς δεσμὸς μὲ τὴν οἰκογένειαν, προσκοπισμός, ὁμαδικὸς ἐκκλησιασμὸς τῶν νέων. Τὸ σχολεῖον νὰ γίνεται ὄχι μόνον τῶν μαθητῶν ἀλλὰ καί τοῦ λαοῦ. Περαίνων ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἐπεσημανε τὸ ἔργον, τὰ καθήκοντα καὶ τὰς εὐθύνας τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι πιστός εἰς τὸν Χριστόν, ἐξοπλισμένος μέ τὰ ἰδανικὰ τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ζωντανὸν παράδειγμα ἀρετῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ἔκλεισε τὸν λόγον του μέ τὴν παράκλησιν πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ νὰ μεταφέρουν εἰς τὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οἱ διδάσκαλοι εὑρίσκονται εἰς τὴν ἔπαλξιν τοῦ καθήκοντος. Ὁ λόγος τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ ἐχειροκροτήθη ζωηρῶς.

Ἀκολούθως ἡ χορωδία τῶν μαθητῶν ἔψαλε τὸν ὕμνον τῆς 21ης Ἀπριλίου » καὶ ἄλλα ἄσματα, μετὰ δεκαπεντάλεπτον δὲ διάλειμμα ὡμίλησε ὁ Ἐπιθ]τής β΄ Ἐκπ. Περ. κ. Κ. Τρούκης ἀναπτύξας τὸ θέμα του: « Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ ἔργον του ».

ΜΕΧΡΙ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ
ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ

Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν τὴν 30ην Ἰουνίου λήγει ἡ προθεσμία ὑποβολῆς αἰτήσεων καί δικαιολογητικῶν διὰ τὴν ἔκδοσιν ἐκλογικῶν βιβλιαρίων. Νέα προθεσμία δὲν θά δοθῇ καὶ συνιστᾶται ὅπως οἱ καθυστεροῦντες σπεύσουν νὰ ὑποβάλουν μεχρι λήξεως τοῦ μηνός τάς αἰτήσεις των.

Μ Ω;

Πηγή Δ.1: Νέα Εποχή, 14-6-69

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ-ΠΤΔΕ

2. Μαθητική αυτοδιοίκηση

Την άνοιξη του 1971 οι Διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων δέχτηκαν από το υπουργό Γ. Σιώρη «*την υπ' αρθμ.117112/27-1-1971, εγκύκλιο υπ' αριθμ. 297, Διαταγήν του Εξοχωτάτου Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 'περί οργανώσεως της σχολικής ζωής και της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως' με την οποία υποχρεωνόταν να προχωρήσουν στην εφαρμογή του θεσμού της Μαθητικής αυτοδιοίκησης με βάση «υποδείξεις και οδηγίας, αφορώσας εις την οργάνωσιν των Μαθητικών Κοινοτήτων και το περιεχόμενον της εν γένει σχολικής ζωής*»[242].(αριθ. εγκ. 297/3-3-71)[243].

Της συγκεκριμένης εγκυκλίου προηγούταν ένα έγγραφο του επιθεωρητή, που ζητούσε άμεσο ορισμό των Επιτροπών των Μαθητικών Κοινοτήτων μέσα στο Μάρτιο Ο ορισμός τους να γίνει σε κοινή συνεδρίαση με το σύλλογο διδασκόντων, ο οποίος καλείται να συνεδριάσει για το θέμα αυτό στο τελευταίο 5/μερο του Απριλίου και μεταξύ 15-20 Ιουνίου. Επίσης ο διευθυντής του σχολείου υποχρεούται να «*υποβάλωσιν ημίν την έκθεσίν των, περί της λειτουργίας των Μαθητικών Κοινοτήτων [του σχολείου του] και του Συμβουλίου της Μαθητικής Κοινότητος των επιτευχθέντων παιδαγωγικών και άλλων ωφεληματων εκ της εφαρμογής του θεσμού της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως και πλέον τούτου περιέχουσαν ενδεχομένας σχετικάς παρατηρήσεις διά περαιτέρω βελτιώσεις του θεσμού τούτου*» (αριθ. εγκ.406/3-3-1971,σ.1)[244].

Η εγκύκλιος κλείνει με μία παράγραφο, που κρύβει πολλές αλήθειες ιδεολογικού περιεχομένου ως εξής : « *Εν παντί και πάντοτε διά της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως δέον να διώκηται [προφανώς ήθελε ο συντάκτης της να γράψει επιδιώκηται] η καλλιέργεια του πνεύματος της πειθαρχημένης ελευθερίας και της τάξεως, της συνειδήσεως, συνεργασίας και πρωτοβουλίας της δράσεως και αλληλοβοηθείας, στοιχεία τα οποία, αποτελούν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του πολιτισμένου ανθρώπου, προσέτι δε και εξεχόντως να επιτυγχάνηται πλήρως η εκδίπλωσις, καλλιέργεια και αναθέρμανσις του μεγάλου πατριωτικού και θρησκευτικού*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

φρονήματος, διότι διά τούτων, οι μαθηταί μας θα μάθωσι να τοποθετήσωσιν ορθώς τους εαυτούς των μέσα εις το εθνικόν σύνολον και εθισθώσιν εις την πρόθυμον προσφοράν των διά τα κοινά και ούτω θα καταστώσιν ικανά και άξια μέλη της Ελληνικής Κοινωνίας βραδύτερον».(αριθ. εγκ. 406/3-3-1971,σ.1-2)[245].

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι- πέρα από το λάθος της λέξης «διώκηται» κατά τη συγγραφή του κειμένου, που κρύβει τις λανθάνουσες διαθέσεις του συντάκτη του- ο θεσμός της Μαθητικής Αυτοδιοίκησης ξεκάθαρα εφευρέθηκε για να προωθήσει τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη μέσα σ' ένα πλαίσιο «πειθαρχημένης ελευθερίας», όπως χαρακτηριστικά ορίζεται.

Προχωρώντας στην εγκύκλιο βλέπουμε ότι περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό μέρος , το οποίο αναφέρεται στη σημασία της καλά οργανωμένης σχολικής ζωής, οργανικά δεμένης « *με την κυρίως διδασκαλίαν*», όπου προτείνει και απαιτεί «*την συστηματικήν, έλλογον, σκόπιμον και υπεύθυνον αντιμετώπισιν του θέματος, υφ' όλως των εκπαιδευτικών, […] εντός βεβαίως της υφισταμένης σχολικής πραγματικότητος, εντός της οποίας αδηρίτως δρα και κινείται το Σχολείον*» (αριθ. εγκ. 297/3-3-71,σ.2)[246].

Στη συνέχεια η εγκύκλιος χωρίζεται σε τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος αφορά στην οργάνωση των Μαθητικών Κοινοτήτων. Η συγκρότηση των Επιτροπών και Συμβουλίων περιορίζεται στις τρεις μεγάλες τάξεις, χωρίς να αποκλείεται η συμμετοχή και των υπόλοιπων μαθητών/τριών στις εκδηλώσεις των άλλων τάξεων και ολόκληρου του σχολείου. Τις Επιτροπές συνθέτουν οι τρεις πρώτοι σε επίδοση μαθητές, σύμφωνα με τους τίτλους εγγραφής. «*Ο πρώτος τούτων θα είναι ο Πρόεδρος, ο δεύτερος ο Γραμματεύς και ο τρίτος Ταμίας. Αι Επιτροπαί αύται, υπό την υπεύθυνον εποπτείαν και καθοδήγησιν του διδασκάλου της τάξεως, θα συντονίσουν τας εν γένει δραστηριότητας της τάξεως*»(όπ.π.)[247]. Το συμβούλιο της Μαθητικής Κοινότητας όλου του σχολείου θα αποτελείται από τους τρεις προέδρους των επιτροπών και το γραμματέα της Επιτροπής της Στ΄τάξης. Υπεύθυνοι επόπτες ορίζονται οι δάσκαλοι των τριών τελευταίων τάξεων και υπεύθυνος για την όλη λειτουργία καθίσταται ο διευθυντής του σχολείου (όπ.π.,σ.3)[248].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Το δεύτερο μέρος ασχολείται με το περιεχόμενο και τους τομείς δράσεις της σχολικής ζωής. Σημειώνεται ότι «*η δημιουργία σχολικής ζωής αποτελεί, ως προς το ποιον και την έκτασιν, συνάρτησιν, κατά πρώτον λόγον, των ικανοτήτων και των υποκειμενικών δυνατοτήτων, των διδασκόντων και κατά δεύτερον τοιούτον, των συνθηκών λειτουργίας εκάστου σχολείου. Εντεύθεν και η κλιμάκωσις των απαιτήσεων της Υπηρεσίας από τους Διευθυντάς των διαφόρων σχολείων*»(όπ.π., σ.3)[249].

Οι τομείς δράσης έχουν ως εξής:

«*Ι..- Τον τομέα των συνήθων ή σταθερών δραστηριοτήτων, των αναφερομένων εις την ορθολογικήν οργάνωσιν, εσωτερικήν και εξωτερικήν, της όλης σχολικής εργασίας (συμμετοχήν των μαθητών εις την διακόσμησιν και τον ευπρεπισμόν των αιθουσών διδασκαλίας, του διδακτηρίου και του αυλείου χώρου, εις την καλλιέργειαν του σχολικού κήπου, την τήρησιν προχείρου απουσιολογίου, την ευκοσμίαν και την εν γένει συμπεριφοράν των μαθητών, την εποπτικήν προπαρασκευήν της διδασκαλίας και την συγκέντρωσιν πληροφοριών και άλλου χρησίμου υλικού διά την ολοκλήρωσιν αυτής, εις τον πλουτισμόν και την λειτουργίαν της βιβλιοθήκης, του μουσείου και των ποικίλων συλλογών της τάξεως, την καταγραφήν παρατηρήσεων, την οργάνωσιν διδακτικών επισκέψεων και εκδρομών της τάξεως, την έμπρακτον μέριμναν διά συμμαθητάς, έχοντας ανάγκην, τον σχολικόν συνεταιρισμόν, τον καταρτισμόν σχολικού κανονισμού και γενικώς εις την αξιοποίησιν των διδασκομένων, διά ποικίλων εφαρμογών και εμπράκτων ασκήσεων).*

2.- Τον τομέα των ιδιαιτέρων πνευματικών εκδηλώσεων, πάντοτε εν συνδυασμώ προς την κυρίως διδασκαλίαν. Τοιαύται δραστηριότητες είναι αι αθλητικαί (του στίβου), αι λογοτεχνικαί, αι μουσικαί, αι διαλέξεις, η έκδοσις σχολικών εφημερίδων και περιοδικών, αι ραδιοφωνικαί εκπομπαί και τηλεοπτικαί εμφανίσεις, η οργάνωσις εκθέσεων σχολικών επιτευγμάτων κλπ.[…]

Εις τον τομέα τούτον είναι δυνατόν να ενταχθούν και αι εις την ψυχολογίαν και τας δημοσίας εμφανίσεις του σχολείου αναφερόμεναι δραστηριότητες παρελάσεις, θεατρικαί παραστάσεις, σχολικαί εορταί γενικώς κ.λ.π.) και

3.- Τον τομέα της εξωσχολικής ζωής και κοινοτικής αναπτύξεως (δράσεως) εις τον οποίον εντάσσονται δραστηριότητες, αφορώσαι εις την συμμετοχή των μαθητών εις διαφόρους εξωσχολικάς οργανώσεις, παρεχούσας όμως εγγύησιν της αψόγου και

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ηθοπλαστικής λειτουργίας των (προσκοπισμόν, οδηγισμόν, αλκίμους, ερυθροσταυρίτας, κατηχητικά σχολεία), εις διαφόρους κοινωφελείς εκδηλώσεις, μη ξένας προς την αποστολήν του σχολείου και την αξιοπρέπειαν των μαθητών, δεντροφυτεύσεις, εράνους κλπ.) και εις φιλαλλήλους πράξεις εκτός του σχολείου, εξ αφορμής ατυχημάτων και θεομηνιών, ή επ' ευκαιρία εορτών και άλλων εθνικοθρησκευτικών και κοινωνικών εκδηλώσεων.

Τους ανωτέρω τομείς και τας εν αυτοίς εντασσομένας δραστηριότητας σημειούμεν ενδεικτικώς και προς διευκόλυνσιν των Εκπαιδευτικών, οι οποίοι δύνανται να διευρύνουν και προς άλλους τομείς την σχολικήν ζωήν» (όπ.π.,σ.3)[250].

Το τρίτο μέρος της εγκυκλίου αφορά σε γενικές παρατηρήσεις και οδηγίες. Ορίζονται τα όρια μέσα στα οποία θα λαμβάνουν χώρα οι δραστηριότητες, και όπως είναι φυσικό στα πλαίσια της «*πειθαρχημένης ελευθερίας*», υπάρχουν και πολλοί περιορισμοί. Συγκεκριμένα μεταξύ των άλλων αναφέρονται τα εξής:

«2.-Η επωφελής σχολική ζωή προϋποθέτει […] βαθείαν εθνικήν αυτογνωσίαν των Εκπαιδευτικών, […]

3.- Οι σχολικοί κανονισμοί θα έρχωνται, ως αποτέλεσμα της σχολικής ζωής και δεν θα είναι καλλιγραφικά παραγγέλματα, ανεδαφικά, ανεφάρμοστα και αναγκάζοντα τους Εκπαιδευτικούς εις την εκ των υστέρων τόσον αντιπαιδαγωγικήν υπαναχώρησιν.[…].

5.- Επιβάλλεται, ουχί μόνον άκρα περίσκεψις, ως προς την παροχήν δικαιωμάτων και ελευθεριών, αλλά και διαρκής και υπεύθυνος παρακολούθησις διά την καλήν χρήσιν των παρεχομένων ελευθεριών. Δι' ο και την ευθύνην διά πάσαν εκτροπήν θα φέρουν οι εκπαιδευτικοί.

6.- Η συμμετοχή εις την σχολικήν ζωήν είναι υποχρεωτική δι' όλους τους μαθητάς.[…]

8.- Η προσεκτική τήρησις των διαχειριστικών βιβλίων και των πρακτικών, τυγχάνουσα επιβεβλημένη, δεν πρέπει να εξελιχθή εις ανιαράν και άσκοπον γραφειοκρατίαν, ως και η όλη σχολική ζωή δεν πρέπει να περιορισθή εις εξωτερικούς τύπους και τυποποιημένας και ομοιομόρφους ενεργείας και εκδηλώσεις.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Εξ άλλου η ανάπτυξις σχολικής ζωής δεν προϋποθέτει χρηματικάς επιχορηγήσεις. Η χρηματική διαχείρισις θα αφορά, κατά κανόνα, εις εισφοράς των ιδίων των μαθητών, προς υλοποίησιν των μαθητικών δραστηριοτήτων.

Την ευθύνην της κανονικής υπό των Επιτροπών και Συμβουλίων τηρήσεως των ανωτέρω βιβλίων έχουν εξ ολοκλήρου οι επόπται.

9.- Η φύσις και η ποικιλία των μαθητικών δραστηριοτήτων επιβάλλει άλλοτε την καθ' ομάδας δράσιν, άλλοτε την τοιαύτην ολοκλήρου της τάξεως και άλλοτε ολοκλήρου του σχολείου. Κατά συνέπειαν αι τάξεις ή τα τμήματα είναι δυνατόν να υποδιαιρώνται εις ομάδας, με αρχηγόν οριζόμενον υπό του Επόπτου της τάξεως, […] του οργανούντος την σχετικήν δραστηριότητα. Ευνόητον τυγχάνει ότι αι ομάδες δεν είναι μόνιμοι, αλλ' υφίστανται εφ' όσον χρόνον διαρκεί η σχετική δραστηριότης.[…]

10.- Υπεύθυνος διά την ανάπτυξιν και οργάνωσιν της σχολικής ζωής του Σχολείου είναι ο Διευθυντής, της Περιφερείας ο Επιθεωρητής, του Νομού ο Νομαρχιακός Επιθεωρητής, ή ο διοικητικός Επιθεωρητής και, επί διανομαρχιακού επιπέδου, ο Γενικός Επιθεωρητής, κατά βαθμίδα εκπαιδεύσεως. Αμφοτέρων των βαθμίδων (Μέσης και Δημοτικής) ο οικείος εκπαιδευτικός Σύμβουλος.

11.- Η εις τον τομέα της σχολικής ζωής δραστηριότης και επίδοσις των εκπαιδευτικών θα λαμβάνεται σοβαρώς υπ' όψιν – θετικώς ή αρνητικώς κατά την σύνταξιν των υπηρεσιακών εκθέσεων, εν συσχετισμώ βεβαίως προς τας συνθήκας λειτουργίας εκάστου σχολείου.

12.- Εξαιρετικαί επιδόσεις και δραστηριότητες μαθητών θα βραβεύωνται και θα προβάλλωνται προς μίμησιν, εν ειδική προς τούτο τελετή.

13.- Αι Επιτροπαί και τα Συμβούλια των μαθητικών Κοινοτήτων θα συνέρχωνται άπαξ του μηνός εις τακτικάς συνεδρίας, εις τας οποίας θα παρίσταται αντιστοίχως ο διδάσκαλος της τάξεως, ή ο Δ/ντής του Σχολείου.[…]

Ο Επόπτης δύναται να συγκαλή τας Επιτροπάς και εις εκτάκτους συνεδρίας, οσάκις παρίσταται ανάγκη. Κατά τας συνεδρίας θα τηρώνται πρακτικά.

Αι ανωτέρω συνεδρίαι θα τελούν εν γνώσει του Διευθυντού του σχολείου και υπό την έγκρισιν αυτού» (όπ.π.,σ.4-5)[251].

Παρατηρούμε ότι οι βασικές αρχές του θεσμού της Μαθητικής Αυτοδιοίκησης , δεν προσφέρουν κάτι καινούργιο στη λειτουργία και

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

οργάνωση του σχολείου. Τόσο οι βασικές αρχές όσο και οι τομείς δραστηριοποίησης αποτελούν επανάληψη αυτών της σχολικής ζωής, όπως αρχικά ορίστηκαν από τους πρωτεργάτες του καθεστώτος- και αναλύσαμε παραπάνω- για να εξυπηρετήσουν τον ίδιο ακριβώς σκοπό, αυτό της χειραγώγησης και αποπροσανατολισμού της μαθητικής νεολαίας στα ιδεώδη που το καθεστώς πρεσβεύει. Δεν υπάρχει ίχνος ελευθερίας κινήσεων από τους μαθητές/τριες, ούτε καν εκλογή, όλες οι δραστηριότητες ορίζονται και εποπτεύονται από τους εκπαιδευτικούς και το διευθυντή. Επίσης η συμμετοχή είναι υποχρεωτική και καθορισμένη. Εξίσου σημαντικό το γεγονός, ότι απαιτείται μεγάλη «περίσκεψη» για την παροχή ελευθεριών και δικαιωμάτων από τη μεριά του εκπαιδευτικού προς τους μαθητές/τριες, γεγονός που μπορεί να αποβεί μοιραίο για τον ίδιο, όσον αφορά την προσωπική του αξιολόγηση. Δεν τίθεται εκλογή μελών των Συμβουλίων αλλά ορισμός τους.

Τελικώς, βασικός σκοπός παραμένει ο απόλυτος έλεγχος και η ποδηγέτηση της σκέψης, της συμπεριφοράς και της δραστηριοποίησης εντός και εκτός σχολείου των μαθητών/τριών, μέσα σ' ένα «νέο πλαίσιο» ενίσχυσης του εθνικοθρησκευτικού φρονήματος, που οι πρωταίτιοι τον ονόμασαν μαθητική αυτοδιοίκηση.

Στις 5-4-1971[252] φτάνει στα σχολεία μία εγκύκλιος, την οποία υπογράφει ο Κ. Κούρνιας, ως Γενικός Διευθυντής Γενικής Εκπαίδευσης κα ένας εκ των σχεδιαστών της διαφώτισης , με την οποία ζητά να ενταχθεί ως τομέας δράσης στα πλαίσια της σχολικής ζωής και μαθητικής αυτοδιοίκησης, η ανάπτυξη και η οργάνωση του σχολικού φιλοτελισμού.

Η εγκύκλιος πρεσβεύει τον απόλυτο εθισμό των μαθητών/τριών στην τάξη και ευκοσμία, βασικές ιδιότητες στη βάση των οποίων οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους . Επίσης, επισημαίνει ότι η καλλιέργεια της αποταμίευσης αποτελεί όχι μόνο στόχο της εποχής αλλά και βασική παράμετρος καλλιέργειας της αυτοπειθαρχίας. Τέλος ο φιλοτελισμός, ως «ασφαλή» δράση πρέπει να απασχολεί το μαθητή και τη

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μαθήτρια στον εξωσχολικό του χρόνο, ώστε να μην αναλώνεται σε αλλότριες δραστηριότητες και ακούσματα(αριθ. εγκ. 37810/24-3-1971,σ.2)[253].

Στο επόμενο διάστημα ο θεσμός αρχίζει και περιορίζεται.

«*Επειδή, όμως, εκ των επισκέψεων αυτών οι μαθηταί δεν αποκομίζουν ευχαρίστους παραστάσεις, συνιστά, εφ' εξής, όπως μη πραγματοποιούνται επισκέψεις εις Νοσοκομεία και Γηροκομεία εκπροσώπων των Μαθητικών Κοινοτήτων, αλλά τα προς τους πάσχοντας συνανθρώπους της κατηγορίας ταύτης φιλάλληλα αισθήματα εκδηλούνται δι' άλλων τρόπων, ως διά της αποστολής μικρών δώρων κ.τ.ό.*» (αρ.εγκ. 1594/25-9-1971).

Στις 10-12-1971 φτάνει στα σχολεία η υπ' αριθμ. 162816/21—11-71 εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας με θέμα: «*Περιορισμός θεσμού Μαθητ. Αυτοδιοικήσεως*», σύμφωνα με την οποία «[…] *όπως κατά το τρέχον έτος ο θεσμός των Μαθητικών Κοινοτήτων, περιορισθή εις την οργάνωσιν και λειτουργίαν μιας μόνον κατά σχολείον Μαθητικής Κοινότητος δι' όλας τας τάξεις*» (αριθ.εγκ.16/10-12-1971).

Έτσι, οι τομείς δράσης περιορίζονται στις παρακάτω δραστηριότητες και εκπονούνται από ομάδες των δύο, τριών ή τεσσάρων μαθητών/τριών :

«*α. Τάξις και ευκοσμία εις το σχολείον.*

β. Καθαριότης και υγιεινή των αιθουσών και του προαυλίου.

γ. Υπηρεσία ανευρεθέντων αντικειμένων.

δ. Παροχή βοηθείας εις αδύνατους μαθητάς.

ε. Παροχή πρώτων βοηθειών, ενίσχυσις απόρων συμμαθητών.

στ. Οργάνωσις σχολικών εορτών και χειροτεχνικών εκθέσεων.

ζ. Ίδρυσις και πλουτισμός μαθητικής βιβλιοθήκης και δανεισμός βιβλίων.

η. Ίδρυσις και συντήρησις σχολικού μουσείου και εργαστηρίων Φυσικής Πειραματικής και Χημείας κ.λ.π.»(αριθ. εγκ.57/6-9-1972,σ.2)[254].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

3. Οι οργανώσεις

Η έξαρση του εθνικισμού φτάνει στο κατακόρυφο κατά την περίοδο της δικτατορίας (1967-74), όπου η πολιτική κοινωνικοποίηση παίρνει τη μορφή της κατήχησης και της πλύσης εγκεφάλου (Τερλεξής,1978, σ.12).Καθοριστικό ρόλο αναλαμβάνει το σχολείο , που ορίζει ως βασικούς σκοπούς λειτουργίας του όχι μόνο τη μόρφωση αλλά και την ποδηγέτηση της μαθητιώσας νεολαίας και «*της έξω του σχολείου περιβαλλούσης τούτο ανθρωπίνης ομάδος*» (αριθ. εγκ. 248/1/29-1-69)[255].

Σημαντική δράση την περίοδο αυτή παρουσιάζουν οργανώσεις, όπως του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Νεότητος[256], του Προσκοπισμού[257], των Κατηχητικών σχολείων. Ο εκπαιδευτικός υποχρεούται να συνεργαστεί με άλλους τοπικούς φορείς προκειμένου να μεταλαμπαδεύσει στην κοινωνία το πνεύμα της «*Κυβερνήσεως Εθνικής Σωτηρίας*». Είναι αποκαλυπτικό το παρακάτω απόσπασμα: «*Παρακαλούμεν, όπως αναπτύξητε σύντομον εξωσχολικήν δράσιν επί τη βάσει των ανακοινώσεων και του εν γένει πνεύματος της Κυβερνήσεως Εθνικής Σωτηρίας, συνεργαζόμενοι προς τούτο με τον ικανόν και κατάλληλον τοπικό παράγοντα και ιδιαιτέρως μετά των Τ.Ε.Α.*» (αριθ. εγκ. 1210/21 (12)/26-5-67)[258].

Αναλαμβάνει, έτσι, ρόλο πρωτεργάτη και κατηχητή της «πολιτικής κοινωνικοποίησης», που το καθεστώς ορίζει στη βάση των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών και καλείται να εκπαιδευτεί γι' αυτό, γεγονός που επηρεάζει και την υπηρεσιακή του αξιολόγηση και εξέλιξη. Είναι χαρακτηριστική η παρακάτω εγκύκλιος- που στέλνει ο επιθεωρητής στα σχολεία με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68- απόσπασμα της οποίας παραθέτουμε :

«*Η τοπική Εφορεία Προσκόπων Κατερίνης , διά του υπ' αριθ. 85/6-9-67 εγγράφου της, γνωρίζει, ότι, κατά το αρξάμενον σχολικόν έτος, θα λειτουργήση Σχολή Βασικής Εκπαιδεύσεως Στελεχών Προσκόπων. Κατόπιν τούτου, παρακαλούμεν, όπως, άμα τη λήψει παρούσης, αναφέρητε ημίν εγγράφως εάν προτίθεσθε να αναλάβητε την ίδρυσιν*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Προσκοπικών ομάδων εκ μαθητών και εξωσχολικών νέων εν τω, εν ω υπηρετείτε, […] . Καθίσταται γνωστόν τέλος ότι η ενεργός δράσις εκάστου εξ υμ΄ων εις την προώθησιν της προσκοπικής κινήσεως και την διάδοσιν της Προσκοπικής Ιδέας, θέλει ληφθή υπ' όψιν κατά την αξιολόγησιν της εργασίας υμών» (αριθ. εγκ. 1844/37 (2)/ 27-9-67)[259].

«*Εις ουδεμίαν οργάνωσιν επιτρέπεται να μετέχουν οι μαθηταί, πλην του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων, του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Νεότητος και της φοιτήσεως εις τα Κατηχητικά Σχολεία*» (αριθ. εγκ. 1930/38 (1)/27-9-67)[260] επισημαίνει ρητά σε εγκύκλιό του ο γενικός επιθεωρητής με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68, ενώ το σχολείο κυριολεκτικά βομβαρδίζεται με εγκυκλίους των επιθεωρητών αναφορικά με την ανάπτυξη εξωσχολικής δράσης των μαθητών και των εκπαιδευτικών και βέβαια δραστηριοποίησής

Επί τη λήξει των μαθημάτων των

ΣΕΜΝΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Άθόρυβος καὶ εὐεργετικὴ δραστηριότης ἱερέως

Μετὰ πάσης λαμπρότητος ἑορτάσθη τὴν 19ην Μαΐου 1968 εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ πνευματικοῦ ἐνοριακοῦ κέντρου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους εἰς τὸν Συνοικισμὸν Σιδηρ. Σταθμοῦ ἡ ἑορτὴ τῆς λήξεως τῶν μαθημάτων τῶν κατηχητικῶν Σχολείων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ἀπηγγέλθησαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ κατηχητικοῦ Σχολείου ποιήματα χριστιανικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ περιεχομένου καὶ ἐγένετο ἡ βράβευσις τῶν μαθητῶν 1) Πιλίκα Ἀθανασίου τοῦ Β' Δημοτικοῦ Σχολείου Κατερίνης μὲ 100 δρ. 2) τῆς Καρασκόρδα Αἰκατερίνης Δημοτ. Σχολείου Κονταριωτίσσης μὲ 50 δρ. καὶ 3) τῆς Κρομλίδου Ἐλισάβετ τοῦ Η' Δημοτ. Σχολείου Κατερίνης μὲ 50 δρ. διότι ἀπήντησαν ὀρθῶς εἰς τὸν 3ον διαγωνισμὸν τοῦ ἐκδιδομένου μηνιαίου φυλλαδίου τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους.

Ὁμοίως ἐγένετο ἡ χορήγησις «Λευκωμάτων τῆς Ἱστορίας τοῦ Νομοῦ Πιερίας» εἰς τοὺς καλλιτέρους μαθητὰς τοῦ κατηχητικοῦ.

Τέλος τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ἱερέως τῆς ἐνορίας αἰδ. Τσουλιὰ Θωμᾶ ἐγένετο ἡ προικοδότησις τῶν κάτωθι ἐξ ἀπόρων καὶ ὀρφανῶν κοριασίδων τοῦ Συνοικισμοῦ, εἰς εἴδη προικὸς ἀξίας δρχ. 6.600

1) Αὐγερινοῦ Χρυσοῦλα, 2) Βασιλικὴ Παναγιωτίδου, 3) Εὐρώπη Πεΐδου, 4) Ψωμόγερου Αἰκατερίνη, 5) Χαλκίδου Αἰκατερίνη καὶ 6) Φραγκουλίδου Σοφία.

Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν ἐξοικονομήθη ἐκ τῆς συνεισφορᾶς φιλανθρώπων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ δρχ. 600 καὶ ἐκ τῶν τυχερῶν τοῦ ἱερέως τοῦ ἔτους 1967 ἀτινα διέθεσεν ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡ ὡς ἄνω πρᾶξις τοῦ Ἱερέως καὶ πολλαὶ ἄλλαι μὴ δυνάμεναι νὰ μνημονευθῶσι τιμοῦν τοῦτον καὶ τὸν καθιστοῦν ἄξιον πρὸς μίμησιν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς ὁ Ἱερεὺς ἐνημέρωσε τοὺς παρισταμένους ὅτι κατόπιν ἐνεργειῶν του ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐπιχορήγησις ποσοῦ δρ. «20.000» ὑπὲρ τοῦ οἰκοτροφείου τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ λειτουργήσῃ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σχολικοῦ ἔτους 1968—69. Εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον θὰ γίνουν δεκτοὶ «10» ἐν συνόλῳ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου, «5» μαθηταὶ ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς ἐνορίας καὶ «5» ἐκ τῶν ὀρεινῶν χωρίων τοῦ Νομοῦ τὰ ὁποῖα καὶ θὰ σπουδάσουν ἐντελῶς δωρεὰν μέχρι ἀποφοιτήσεώς των.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἑορτῆς προσεφέρθησαν εἰς τοὺς παριστα-μένους γλυκὰ καὶ οὕτω ἔληξεν ἡ ἑορτή.

Τὴν ἑορτὴν ἐτίμησαν ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ὁ Ὑποδ)τὴς τῆς Διοικήσεως Χωρ)κῆς κ. Μπλίκας καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ Β' Ἀστ. Τμήματος κ. Χουρδάκης, διδάσκαλοι τοῦ Η' Δημ. Σχολείου, οἱ γονεῖς καὶ πλῆθος κόσμου.

Ι. Ἰορδανίδης

πηγή Δ.2: ***Νέα Εποχή,1-6-68***

τους στις παραπάνω οργανώσεις. Όπως μας μαρτυρά η πηγή Δ.2 οι καλύτεροι μαθητές και οι μαθήτριες του κατηχητικού σχολείου που βραβεύτηκαν, ως δώρο πήραν το «*Λεύκωμα της Ιστορίας του Νομού Πιερίας*». Απόλυτος συνδυασμός προώθησης του εθνικού και χριστιανικού φρονηματισμού των παιδιών. Άραγε με ποια κριτήρια αξιολογήθηκαν οι μαθητές/τριες ως οι καλύτεροι/ες του κατηχητικού σχολείου;

Σε εγκύκλιό του προς τα σχολεία ο Γ. Παπαδόπουλος μεταξύ των άλλων τονίζει:

«*Σοβαρά βελτίωσις της συμπεριφοράς των μαθητών επέρχεται […] διά της συμμετοχής των εις εσωσχολικάς ομάδας και οργανώσεις , ως ο Ε.Ε.Σ.Ν., […], τα κατηχητικά σχολεία […]. Ο Προσκοπισμός, τέλος, παρέχει πολύτιμον συμβολήν εις*

Διδακτική Απόπειρα

την καλλιέργειαν του χαρακτήρος και της κοινωνικότητος των μαθητών» (αριθ. εγκ.2768/19-11-69)[261].

Το θέμα είναι τόσο σημαντικό για το καθεστώς, ώστε ο Γ. Παπαδόπουλος λίγες μόνο μέρες μετά ξαναπαρεμβαίνοντας στη λειτουργία του σχολείου επιμένει: *«[…] το Υπουργείον […] εκοινοποίησεν ημίν […] έγγραφον του κ. Πρωθυπουργού εν σχέσει με την συμμετοχήν των εκπαιδευτικών λειτουργών εις συνέδρια και παντός είδους εκδηλώσεις, αφορώσας εις την οργάνωσιν και λειτουργίαν του Σώματος Ελλήνων Αλκίμων. Κατόπιν τούτου και εν συνεχεία προγενεστέρων ημών εγκυκλίων, παρακαλούμεν, όπως, αναπτύξητε κάθε δραστηριότητα διά την προσκοπικήν κίνησιν και την τοιαύτην του Σώματος Ελλήνων Αλκίμων και Ελληνίδων Οδηγών»* (αριθ. εγκ. 2379/3/14-1-69)[262].

Τα κατηχητικά σχολεία καθίστανται προέκταση της εξωσχολικής ζωής των μαθητών/τριών και ασπίδα προστασίας ένεκα των αλλότριων ακουσμάτων . Η εκκλησία διαδραματίζει κι αυτή το δικό της ρόλο και μέσω του Υπουργείου παραγγέλνει:

«Κατόπιν της υπ' αριθ. 167702/23-11-68 εγκυκλίου Υπουργείου Παιδείας και της υπ' αριθ. 12929/15-10-68 τοιαύτης της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, κοινοποιηθείσης ημίν διά, της ως άνω εγκυκλίου του Υπουργείου Παιδείας, παρακαλούμεν, όπως, συστήσητε εις τους μαθητάς υμών την εγγραφήν και τακτικήν φοίτησιν αυτών εις τα Κατηχητικά Σχολεία, άτινα, συμβάλλουν τα μέγιστα εις την Ελληνοχριστιανικήν διαπαιδαγώγησιν της νεότητος» (αριθ. εγκ. 2303/30/4-12-68)[263].

Συνακόλουθα, η οργάνωση και λειτουργία των παραπάνω οργανώσεων αποτελεί προτεραιότητα για το σχολείο και εντάσσεται στον ετήσιο προγραμματισμό οργάνωσης και της λειτουργίας του (αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72)[264].

Προπαγανδίζονται οι μαθητές/τριες να εγγραφούν μέλη στις οργανώσεις και συνδρομητές των περιοδικών του Ε.Ε.Σ.Ν. και το 'Προς τη Νίκην' , να γράψουν εκθέσεις για τη δράση τους , προγραμματίζονται εκδηλώσεις και ομιλίες προς τους μαθητές/τριες και τους γονείς αυτών, οι οποίες ελέγχονται από τον επιθεωρητή και εγγράφονται στις κοινωνικές δράσεις του σχολείου.

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Είναι ανάγκη των δύσκολων καιρών που ζούμε επισημαίνει ο επιθεωρητής:

«[…] ο διδάσκαλος σήμερον δεν καλείται να μορφώση απλώς την νέαν γενιάν δι' ευσυνειδήτου και εντατικής εντός του Σχολείου εργασίας, αλλά να σταθή συμπαραστάτης και φωτεινός οδηγός του λόγω της προσφάτως κρατησάσης φαύλου εποχής, ευτυχώς αποδραμούσης, πολυβασανισμένου πολίτου, να γίνη φορεύς πολιτισμού, στηριζομένου επί των απαρασαλεύτων βάσεως της Θρησκείας, της Πατρίδος και της Ελληνικής Οικογενείας και να έλκη τους περί αυτόν με το βλέμμα των εγκάρδιον και πλήρες εμπιστοσύνης προς αυτόν και το έργον του» και συνεχίζει η εγκύκλιος *«[…] Ενταύθα έχει θέσιν και προβάλλει ανέκκλητος η υπηρεσιακή αξίωσις διά δημιουργίαν και περαιτέρω πρόοδον προσκοπικών ομάδων και τοιούτων Οδηγών, ανελλιπή υπό των μαθητών παρακολούθησιν των Κατηχητικών μαθημάτων, ίδρυσιν και λειτουργίαν ομάδων Ερυθροσταυριτών μαθητών κ.ά.»* (αριθ. εγκ. 248/1/29-1-69)[265].

Με την υπ' αριθ. 406/3-3-71 εγκύκλιο «*Περί οργανώσεως της Σχολικής ζωής και της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως*»[266] η οργάνωση και λειτουργία των εν λόγω οργανώσεων εμπεριέχεται υποχρεωτικά στους τομείς δράσης των μαθητικών κοινοτήτων.

Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς 1971-72 ο γενικός επιθεωρητής ζητά από το σχολείο «*όπως καταβληθή πάσα δυνατή προσπάθεια προς ενίσχυσιν και διάδοσιν του σκοπού και του έργου του Ε.Ε.Σ.Ν. μεταξύ των μαθητών του Σχολείων και των μελών των οικογενειών των, δεδομένης της μεγίστης σημασίας τούτου διά την εθνικήν, κοινωνικήν και ηθικοθρησκευτικήν διαπαιδαγώγησιν των νέων*».

Στη συνέχεια ζητά να παρθούν μέτρα ,όπως:

«1. […]ορισθή διδ/λος υπεύθυνος διά την ερυθροσταυρικήν δράσιν των μαθητών. Ούτος, επικεφαλής των ερυθροσταυριτών μαθητών, να κατανείμη τούτους εις διαφόρους ομάδας (καθαριότητος, πρώτων βοηθειών, αλληλοβοηθείας, αλληλογραφίας κ.λ.π.) και να παρωθή εις πλουσίαν δράσιν. 2. Κατά τας συγκεντρώσεις των γονέων των μαθητών οι διδάσκαλοι να εξαίρουν και τονίζουν την υψηλήν αποστολήν του Ε.Ε.Σ.Ν. και συνιστούν εις τους γονείς όπως προμηθεύονται τα τέκνα των το περιοδικόν

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

'Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Νεότητος', το οποίον να αναγιγνώσκουν και οι ίδιοι, καθ'όσον το περιεχόμενόν του προσφέρεται μεγάλως διά πάσαν ηλικίαν και ενισχύει σοβαρώς το εθνικοκοινωνικόν και ηθικοθρησκευτικόν αίσθημα του αναγνώστου. 4. Κατά τας επιθεωρήσεις των σχολείων να λαμβάνωνται σοβαρώς υπ' όψιν αι προσφερόμεναι υπό των διδασκάλων υπηρεσίαι προς το ΕΕΣΝ και να επιβραβεύωνται αναλόγως» (αριθ. εγκ. 1176/9/15-9-1971).

Λίγες ημέρες μετά ο αναπληρωτής επιθεωρητής σε εγκύκλιό του αναφέρει ότι *«ο Κος Α΄Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως διά σχετικής προς τας Νομαρχίας του Κράτους Εγκυκλίου του υπογράμμισε την σημασίαν, ην έχει διά το έθνος η δραστηριοποίησις του αστικού πληθυσμού, δεδομένου ότι οι άνθρωποι των πόλεων εμφανίζουν εγωκεντρικάς τάσεις και αδιαφορούν διά τα προβλήματα του συνόλου»*(αριθ. εγκ.1587/23-9-71)[267].

Ζητά, λοιπόν, από τους εκπαιδευτικούς, να δραστηριοποιηθούν σε ένα πλαίσιο δράσης, μεταξύ αυτών και η εγγραφή των μαθητών στα κατηχητικά σχολεία, τους αλκίμους – προσκοπισμό και οδηγισμό, ώστε να καμφθούν οι εγωκεντρικές τάσεις που παρουσιάζουν οι άνθρωποι των πόλεων και *«να αλλάξη άρδην η ψυχολογία των κατοίκων των Αστικών Κέντρων»* (όπ.π.).

«Μέριμνα» όμως υπάρχει και για τις αγροτικές περιοχές. Έτσι, σε εγκύκλιο που στέλνει ο νομαρχιακός επιθεωρητής στις 31-3-73 στα σχολεία αναφερόμενος στους *«[…]υψηλούς Εθνικούς και κοινωνικούς σκοπούς τους οποίους πραγματοποιούν τα Σώματα Ελλήνων Προσκόπων, Αλκίμων και Ελληνίδων Οδηγών διά της παροχής εις τους νέους μας πλουσίας και συμφώνου προς τα Ελληνοχριστιανικά μας ιδεώδη αγωγής και μορφώσεως, […]»* παραγγέλλει να προσφέρεται από το σχολείο η κάθε είδους διευκόλυνση και βοήθεια προς τα εν λόγω σώματα , γιατί όπως υποστηρίζει, συμπληρώνουν και υποβοηθούν το έργο του σχολείου.

Και η εγκύκλιος καταλήγει:

«Επί τούτοις παρακαλούμεν όπως καταβάλητε πάσαν δυνατήν προσπάθειαν προς σύστασιν ομάδων των εν λόγω Σωμάτων εις τα χωρία εις α υπηρετείτε, ίνα δοθή εις περισσοτέρους νέους μας η δυνατότης να απασχολούνται δημιουργικώς και επωφελώς

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

κατά τον ελεύθερον χρόνο των, μακράν των κινδύνων και των δυσμενών και ψυχοφθόρων επιδράσεων του κοινωνικού περιβάλλοντος» (αριθ. εγκ. 395/28/31-3-73)[268].

Κλείνοντας την ενότητα των οργανώσεων θα λέγαμε ότι το καθεστώς παραβιάζοντας κάθε ανθρώπινη βούληση και δικαίωμα επιδίδεται σε μια σειρά μέτρων που στοχεύουν στην αλλοίωση της προσωπικότητας των μαθητών - ιδίως των μεγαλύτερων τάξεων - ως των εν δυνάμει αυριανών πολιτών, όπως και του ευρύτερου περιβάλλοντός τους .Χρησιμοποιώντας δόλιους τρόπους προσπαθεί να εντρυφήσει στο υποσυνείδητο των παιδιών επιβάλλοντας αρχές, πρότυπα και αξίες στη βάση των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών. Η κατήχηση και η πλύση εγκεφάλου που επιχειρεί το καθεστώς – μέσω του σχολείου- είναι «μεγαλειώδης».

Ο Τερλεξής για το θέμα αυτό υποστηρίζει ότι η συμμετοχή των μαθητών/τριών σε εξωοικογενειακές ομάδες δρα αποφασιστικά στη διαμόρφωση του πολιτικού τους προσανατολισμού. Πιο συγκεκριμένα καθορίζει κατά ένα μεγάλο ποσοστό αυτά που το παιδί σαν μέλος μιας ομάδας θα μάθει, θα δει, θα αισθανθεί και θα σκεφτεί. Ακόμα ,υποκινεί το παιδί να μιμηθεί τη συμπεριφορά των άλλων μελών της ομάδας ,για τα οποία αισθάνεται θαυμασμό ή συμπάθεια και θέλει να τα μοιάσει. Και τέλος, η ίδια η συμμετοχή οδηγεί το παιδί σε συμπεριφορά που επισύρει την επιδοκιμασία ή το θαυμασμό των υπόλοιπων μελών (Τερλεξής, 1999: 133-134).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

4. Οι διαφωτιστικές ομιλίες στα πλαίσια της «συνεργασίας» σχολείου και οικογένειας.

Η συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια είναι μία ακόμη εφεύρεση της χούντας για να προσελκύσει τους γονείς των μαθητών/τριών . Στο όνομα της συνεργασίας του/της εκπαιδευτικού με τους γονείς με σκοπό τη στενή παρακολούθηση της προόδου των μαθητών/τριών το καθεστώς οργανώνει τη διαφωτιστική του δράση χρησιμοποιώντας ως εκτελεστικό του όργανο τον

δάσκαλο/α. Συνακόλουθα, ο αριθμός των συγκεντρώσεων γονέων – δασκάλων αυξάνεται κατά πολύ.

«*Διά να επιτύχη το σχολείον τους σκοπούς του πρέπει να εξασφαλίση την, μετά της οικογενείας, συνεργασίαν.[…] Πρόσφορα μέσα, δι' ων το σχολείον θα δυνηθή, να επιτύχη την συμμετοχήν εις την προσπάθειάν του και του παράγοντος της οικογενείας, κρίνονται, καθ' ημάς, και τα επόμενα.*

Καθορισμός μιας ώρας καθ' εβδομάδα[…]διά προσωπικάς ιδιαιτέρας ακροάσεις, συνομιλίας[…] επί ζητημάτων, αφορώντων εις την πρόοδον, συμπεριφοράν και την καθόλου διαγωγήν των τέκνων του.

Ιδιαιτέρα πρόσκλησις γονέως, όταν κρίνη ο διδάσκαλος ή το σχολείον απαραίτητον, διά συνεννόησιν και συνεργασίαν προσωπικήν […].

Συγκεντρώσεις γονέων των κατά τάξεις μαθητών, καθ' ας, υπό μορφήν συζητήσεως θ' αναπτύσσωνται θέματα αγωγής των τέκνων των.

Πρόσκλησις των γονέων προς παρακολούθησιν σχολικών εορτών […] και να παρεμβάλληται ευστόχως και επικαίρως σύντομος παιδαγωγική ομιλία διδασκάλου.

Προγραμματισμός γενικών συγκεντρώσεων γονέων, καθ' ας να αναπτύσσηται παιδαγωγικόν ή έτερον θέμα» (αριθμ. εγκυκλ.29/27-11-68,σ.3-4)[269].

Επιπρόσθετα, το σχολείο καλείται να καταρτίσει προγραμματισμό διαφωτιστικών ομιλιών στις συναντήσεις του με τους γονείς των μαθητών/τριών. Μάλιστα αυτόν τον προγραμματισμό επιβάλλεται να τον προσκομίσει «*προς τον Ανώτερον Στρατιωτικόν Διοικητήν Κατερίνης και να κοινοποιηθεί ημίν [επιθεωρητή] και εις τα 3211 και 3213 Τ.Ε.Α.*» (αριθ. εγκ.1488/28 (19)/23-6-67)[270].

Το καλοκαίρι του 1967 εξαιτίας του εν λόγω προγραμματισμού οι δάσκαλοι/ες υποχρεώθηκαν «*να παραμείνωσιν εις τας έδρας των Σχολείων των*» (όπ.π.).

Συνακόλουθα, ο δάσκαλος/α αναλαμβάνει να αναπτύσσει κάθε φορά ένα θέμα –ο τίτλος και το περιεχόμενο του οποίου καταγράφεται στις σχετικές εγκυκλίους. Ο Π. Αλεξανδρίδης στη μαρτυρία του αναφέρει: «*10-15 ημέρες μετά το πραξικόπημα άρχισαν να έρχονται τα φιρμάνια. Μας έστελναν τυποποιημένες*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ομιλίες και βάσει αυτών έπρεπε να τις αναπαράγουμε και να τις λένε στους γονείς». Οι παρακάτω ομιλίες απευθύνθηκαν σε μαθητές/τριες και γονείς**.**

- «*Τα αίτια που επροκάλεσαν και επέβαλον την εθνικήν επανάστασιν*»(αριθ. εγκ.1092/18(8)/17-5-67)[271].
- «*Η σημασία της εορτής της Πολεμικής Αρετής των Ελλήνων, της Ημέρας του Εφέδρου Πολεμιστή και της επετείου της Συντριβής των κομμουνιστών εις Γράμμον και Βίτσι*» (αριθ. εγκ. 330/5/6-2-69)[272].
- «*Η ζωή και η προσωπικότης του Λόρδου Βύρωνα*»(αριθ. εγκ. 321/26-3-74).
- « *Προστασία της φύσεως*» αριθ. εγκ. (2718/10-11-69)[273].
- «*Επέτειος Ιδρύσεως Ν.Α.Τ.Ο.*»(αριθ. εγκ.969/18/1-4-69)[274].
- «*Εθνική σταυροφορία της Μάχης Ακτής, Υγείας και Πολιτισμού*» (αριθ. εγκ.60038/5-5-70).
- «*Εκσυγχρονισμός της Παιδείας και διά βίου Επιμόρφωσις*» (αριθ. εγκ.2410/2-11-70).
- «*Η προσφορά των Μακεδονομάχων*» (αριθ. εγκ. 2245/12-10-70).
- Ομιλίες σχετικές με την *αναδάσωση* (αριθ. εγκ.314/21/26-2-72)[275].
- «*Η δύναμις της θελήσεως*» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 14ον)[276].
- «*Η σημασία του Ο.Η.Ε. διά την επικράτησιν της Ειρήνης εν τω κόσμω*» (βιβλίο πράξεων προσωπικού Δημοτικού Σχολείου Βροντούς).
- «*Η αγωγή των παιδιών στο σχολείο, στο σπίτι*» (Βιβλίο Πράξεων προσωπικού Δημοτικού Σχολείου Βροντούς)[277].
- « *Το παιδικό ψέμα, αίτια και επεξήγησις αυτού*», στις 30-11-69, υπό της Γεν. Δ/ντριας του Ψυχολογικού Κέντρου Βορείου Ελλάδος κ. Νανάκου (αρ. εγκ. 2841/20-11-69)[278].
- «*Η Ελλάς ανήκει εις τους Έλληνας*» (αρ. εγκ. 3348/4-1-69)[279].
- «*Ανάπτυξις - Πρόοδος*» (αριθ. εγκ.1119/8-4-70)[280].
- «*Η ζωή των παιδιών μας παίζεται στο δρόμο*» (αριθ. εγκ.1119/8-4-70)[281].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

5. Η «σύστασις» των μαθητικών βιβλιοθηκών

«[…] Το σχολείον οφείλει να εύρει τρόπους αντιμετωπίσεως της επιδράσεως των εξωσχολικών κακών αναγνωσμάτων και γενικώς του κακού εντύπου[…]»(αριθ.εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-1967, σ.2)[282]. Το παραπάνω απόσπασμα ανήκει σε εγκύκλιο που απέστειλε ο γενικός επιθεωρητής στα σχολεία με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68.

Στην προσπάθειά του το καθεστώς να παρακολουθήσει και κυρίως να αποφύγει τη μελέτη «ακατάλληλων αναγνωσμάτων» από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές /τριες του σχολείου απαιτεί την εξ ολοκλήρου ίδρυση και οργάνωση βιβλιοθηκών και την πλαισίωσή τους με «κατάλληλα αναγνώσματα».

Έτσι, στις 20-11-1968 με εγκύκλιό του και πάλι στα σχολεία ο γενικός επιθεωρητής στα πλαίσια της οργάνωσης του σχολείου και της σχολικής ζωής αναφέρει τα εξής:

«[…] *Τόσον η παιδαγωγική όσον και η κατά τάξεις ή τμήματα μαθητικαί τοιαύται [βιβλιοθήκες] πρέπει να ιδρυθώσιν και οργανωθώσιν. Διότι η επιτυχία, κατά μέγα ποσοστόν, του έργου του διδασκάλου, εφαρμόζοντος την αρχήν της αυτενεργείας εξαρτάται από την ύπαρξιν επαρκούς μαθητικής βιβλιοθήκης και από την, υπό των μαθητών, κατάλληλον χρήσιν βιβλίων ταύτης. Η ύπαρξις, κατά το δυνατόν, πλουσιοτέρας Βιβλιοθήκης θα υποβοηθήση εις την καλυτέραν οργάνωσιν των σιωπηρών εργασιών, εις την προετοιμασίαν των μαθητών, εις την εμπέδωσιν των γνώσεων κ.λ.π. Καθίσταται λοιπόν απαίτησις, τεθειμένη εντός των κυρίων καθηκόντων του διευθυντού και των διδασκάλων, όπως επιδειχθή αμέριστον το διαφέρον αυτών διά την ίδρυσιν μαθητικής βιβλιοθήκης και τον πλουτισμόν διά καταλλήλων βιβλίων. Απαίτησις καθίσταται και η οργάνωσις και πλουτισμός παιδαγωγικής Βιβλιοθήκης, διά την επιτυχή άσκησιν του έργου του διδασκάλου. Διότι μόνον με πνευματικόν θωρακισμόν και με επιστημονικόν εξοπλισμόν θα εκπληρώσωμεν την αποστολήν μας,*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

θα καταλάβωμεν την εμπρέπουσαν θέσιν εις την κοινωνίαν και θα καταστώμεν αληθινοί οδηγοί του λαού» (αριθ. εγκ.2196/3/20-11-1968,σ.2)[283].

Στις 31-10-67 φτάνει στα σχολεία εγκύκλιος του αναπληρωτή επιθεωρητή στην οποία αναφέρεται: «*Κατόπιν σχετικής εγκυκλίου Δ/γής του Υπουργείου Παιδείας, παρακαλούμεν, όπως υποβάλητε ημίν, εντός 5 ημερών, από λήψεως της παρούσης, καταστάσεις των εις τας βιβλιοθήκας των σχολείων υμών υπαρχόντων βιβλίων, εις τας οποίας δέον να περιλαμβάνηται ο τίτλος εκάστου βιβλίου και το ονοματεπώνυμον του συγγραφέως*» (αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67, σ.1).[284]

Εμφανές είναι, ότι ξεκινά το ξεδιάλεγμα των υπαρχόντων βιβλίων σε κατάλληλα και ακατάλληλα[285]. Στη συνέχεια, θα δούμε την προώθηση σειράς βιβλίων «εναρμονισμένων» στο περιεχόμενό τους με τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Οι συστάσεις που καταφτάνουν στα σχολεία για «κατάλληλα» βιβλία, περιοδικά και έντυπα υποδεικνύονται όχι μόνο από τους επιθεωρητές αλλά και το νομάρχη, που κι αυτός παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πειθαρχημένου εθνικού φρονηματισμού μαθητών/τριών και των οικογενειών τους , στα πλαίσια που όρισε το καθεστώς. Σε εγκύκλιο αναφέρεται ότι αποστέλλεται ανάλογος αριθμός εντύπων για κάθε σχολείο από το Γ.Ε.Σ. με «*Στρατιωτικά άσματα*», «*ίνα φυλαχθώσιν εν τη βιβλιοθήκη του σχολείου σας, χρησιμοποιώνται δε καταλλήλως κατά το μάθημα της ωδικής προς τους μαθητάς σας, διότι τ' ανωτέρω άσματα είναι κατάλληλα και συντελούν τα μέγιστα διά τον εθνικόν φρονηματισμόν των μαθητών*» (αριθ.εγκ.372/8/18-2-69)[286].

Με την έναρξη του σχολικού έτους 1967-68 φτάνει στα σχολεία εγκύκλιος του γενικού επιθεωρητή , σύμφωνα με την οποία « *Το Υπουργείον Εθν. Παιδείας […]* <u>*απαγορεύει την εισαγωγήν*</u> *εις τα Σχολεία Μέσης και Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως* και <u>*την κυκλοφορίαν μεταξύ των μαθητών παντός βιβλίου, σχολικού βοηθήματος, περιοδικού, εντύπου κ.λ.π. άνευ προηγουμένης εγκρίσεώς του*</u>» (αριθ. εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-67)[287].

Ο Ν. Γρηγοριάδης στη μαρτυρία του αναφέρει: «*Υπήρχαν συστάσεις για τα βιβλία που θα διαβάζουμε. Είχαμε κάνει στο σχολείο μια βιβλιοθήκη με βιβλία που περνούσανε τότε, που τα ενέκριναν. Μας έστελναν ακόμη κάτι μικρά βιβλιαράκια όπως*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ο κομμουνισμός εχθρός της ανθρωπότητας και άλλα. Μας έστελναν και άλλα βιβλία, όπως το Πιστεύω του Παπαδόπουλου για τις ομιλίες».

Όλα τα παραπάνω δικαιολογούν την πρόθεση του καθεστώτος για επανίδρυση και οργάνωση της βιβλιοθήκης των σχολείων, με βιβλία, έντυπα και περιοδικά που εξυπηρετούν τους δικούς τους «σκοπούς». Στα επόμενα σχολικά έτη η μαθητική βιβλιοθήκη εντάσσεται στα πλαίσια της σχολικής ζωής και επιβάλλεται η επάνδρωσή της να αποτελέσει προτεραιότητα για το διευθυντή και το προσωπικό (αριθ. εγκ.1128/21/25-4-69, σ.4)[288].Η απαίτηση αυτή διαφαίνεται και από το γεγονός ότι η οργάνωσή της συμπεριλαμβάνεται στη λεπτομερή έκθεση που πρέπει να υποβάλλει ο διευθυντής «*περί της λειτουργίας του σχολείου κατά το διαρρεύσαν σχολικό έτος 1968-69».* Στη συγκεκριμένη εγκύκλιο, ζητείται η λεπτομερής καταγραφή της βιβλιοθήκης με «*Βιβλία της αριθμητικώς διά διδασκάλους και διά μαθητάς κεχωρισμένως. Ονομαστικώς εκείνα, ων η προμήθεια εγένετο κατά το λήγον σχολικόν έτος, ως και τα περιοδικά, δι' ων πλουτίζεται συνδρομή του σχολικού Ταμείου»* (αριθ. εγκ1535/28/7-6-1969,σ.3)[289]. Η πίεση που ασκείται στο σχολείο είναι τεράστια. Ο διευθυντής είναι αναγκασμένος να προσκομίσει λίστα βιβλίων και περιοδικών που προμηθεύτηκε το σχολείο, σύμφωνα με τις συστάσεις των εγκυκλίων.

Στις 1-2-1971 φτάνει στα σχολεία εγκύκλιος του Υφυπουργού Παιδείας στην οποία ορίζεται και περιγράφεται το αυστηρό πλαίσιο της αγοράς βιβλίων από τη Σχολική Εφορεία τόσο για τους μαθητές και τις μαθήτριες όσο και για τους/τις εκπαιδευτικούς.

«*Κατόπιν της δημοσιεύσεως του Ν.Δ. 749/1970, άρθρον 16, η έγκρισις των υπό των Σχολικών βιβλιοθηκών προαιρετικώς αγοραζομένων βιβλίων παύει να ασκήται υπό του Ανωτάτου Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εκπ/σεως και περιέρχεται του λοιπού εις τας Συλλόγους των διδασκόντων των σχολείων Δημοτικής και Μέσης Εκπ/σεως και τας Επιθεωρήσεις αυτών […]. Διά την αγοράν βιβλίων υπό της Σχολικής Εφορείας δέον να γίνη εισήγησις υπό ειδικού εκπαιδευτικού, οριζομένου παρά του Δ/ντού […] εις τον Σύλλογον των διδασκόντων. Η απόφασις του τελευταίου, εφόσον τυγχάνει*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

εγκριτική, υποβάλλεται εις τον οικείον Επιθ/την προς τελικήν έγκρισιν,[…]. Εν συνεχεία η Σχολική Εφορεία […] αποφασίζει περί της αγοράς του βιβλίου […]. Παρίσταται ανάγκη, όπως τονισθή […] ότι, εφ' όσον το δικαίωμα γνωματεύσεως […] περιέρχεται εις τους Συλλόγους των διδασκόντων, ιδιαιτέρα ευθύνη βαρύνει τους τελευταίους. Οι κ.κ. Επιθεωρηταί παρακαλούνται, όπως κατά τας επισκέψεις των εις τα Σχολεία και τας επαφάς μετά του προσωπικού ελέγχουν την ενημέρωσιν επί της βιβλιογραφίας του κλάδου ενός εκάστου […]. Αυτονόητον είναι, ότι εν ουδεμία περιπτώσει επιτρέπεται η εισαγωγή εις τας σχολικάς βιβλιοθήκας βιβλίων ή περιοδικών επιληψίμου ή οπωσδήποτε αμφισβητουμένου περιεχομένου υπό άποψιν εθνικήν, θρησκευτικήν, ηθικήν και γενικώτερον φρονηματιστικήν. […] πάσα παράβασις της απαιτήσεως ταύτης αποτελεί βαρύ πειθαρχικόν παράπτωμα και συνεπάγεται πειθαρχικάς κυρώσεις διά πάντας τους υπαυθύνους με επιπτώσεις επί της υπηρεσιακής εξελίξεώς των» (αριθ. εγκ.14205/1-2-1971)[290].

Στην συνέχεια παραθέτουμε μια σειρά περιοδικών , εντύπων και βιβλίων, που το καθεστώς σύστησε την προμήθειά τους στα σχολεία ως «κατάλληλα, ωφέλιμα και χρήσιμα» .

«Το Υπουργείον Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων γνωρίζει διά διαταγής του, ότι επιτρέπεται η κυκλοφορία και η χρησιμοποίησις υπό των μαθητών …διότι ταύτα προάγουν τους σκοπούς της ηθικής και εθνικοθρησκευτικής αγωγής εν τω πλαισίω του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού» (αριθ. εγκ.223/3/30-1-1969)[291].

<u>«κατάλληλα» περιοδικά :</u>

«Λάμψις», Μηνιαίον Περιοδικόν του Κουμανιάκη (αρ. εγκ. 2007/17-9-70)[292].

«Ματιές» ,Μηνιαία Επιθεώρηση Μελέτης και Προβολής των Εθνικών Θεμάτων (αριθ. εγκ.372/8/18-2-69)[293].

«Θέσεις και Ιδέαι» (αριθ. εγκ.455/9/22-2-69)[294].

«Σχολείο και Ζωή» (αρ. εγκ. 149899/17-10-67).

«Γονείς»[295] (αρ. εγκ.1398/23-5-70)[296].

«Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Νεότητος » (αρ. εγκ. 138562/30-9-67)[297].

«Προς την Νίκην» (αρ. εγκ138562/30-9-67).

«Ετήσιος Εκπαιδευτικός Οδηγός» (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969)[298].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Σχολική Υγιεινή*» (αρ. εγκ.30/4-12-68)[299].

«*Δελτίον*» Ενώσεως Επιθεωρητών (αρ. εγκ.30/4-12-68)[300].

«*Ο Σωτήρ*» *υπό της Αδελφότητος Θεολόγων*(αριθ. εγκ.223/3/30-1-1969)[301].

«*Σπίτι του παιδιού*» (αριθ. εγκ. 203/5/19-2-68).

«*Ο Φυσικός Κόσμος*» *υπό της Ενώσεως Ελλήνων Φυσικών* (αριθ. εγκ. 213/12/10-2-72)[302].

«*Ελλάς - Κόσμος*» υπό της Φοιτητικής Μορφωτικής Νεολαίας Θεσσαλονίκης (αριθ.εγκ.1353/60/10-10-73)[303].

Έντυπα: *(διά μελέτην και ενημέρωσιν του κοινού κατά τας προς τούτο διωργανωθησομένας ομιλίας)*

«*Έντυπον Εθνικής Αγωγής* (αριθ. εγκ. 549/11-3-1970)[304].

«*Δύο χρόνια μετά την Επανάστασιν*» (αριθ. εγκ.1068/20/19-4-1969)[305]

«*Σε όσους πιστεύουν στην Ελλάδα*» (αριθ. εγκ.1068/20/19-4-1969).

«*[…] έντυπα διαφωτιστικού υλικού, δυνάμενα να χρησιμεύσουν διά τον πανηγυρικόν της 28ης Οκτωβρίου 1940 υπό του ορισθησομένου ομιλητού*» (αριθ. εγκ.2522/22-10-1969,σ.1)[306].

«*Ο Δημόσιος Υπάλληλος*»,«*ανά 15/ήμερον εν Αθήναις εκδιδομένης εφημερίδος*» (αριθ. εγκ.3018/3-12-1969,σ.3)[307].

«*Ανάπτυξις- Πρόοδος*» (αριθ. εγκ.1119/8-4-1970)[308].

«*Η ζωή των παιδιών μας παίζεται στο δρόμο*» (αριθ. εγκ.1119/8-4-1970).

«*Ενημερώνοντας τον Λαόν*»[309] (αριθ. εγκ.19/31-5-1971)[310].

«*Η Ελλάς ανήκει εις τους Έλληνας*» (αριθ. εγκ.3348/4-1-69)[311].

«*Η Προστασία της φύσεως*» (αριθ. εγκ.213/12/10-2-72)[312].

Αγορά δίσκων:

«*Θεία Λειτουργία*» (αρ. εγκ. 2007/17-9-70)[313].

«*Εορτολόγιον*» της Α. Καψάσκη (αρ. εγκ. 2007/17-9-70).

«κατάλληλα» βιβλία:

«*Το Πιστεύω μας*» του Γ. Παπαδοπούλου (αρ. εγκ. 372/8/18-2-69)[314].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Στρατιωτικά Άσματα*» του Γ.Ε.Σ. (αριθ. εγκ. 372/8/18-2-69)[315].

«*Το χρονικό της Εκθέσεως της Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων*» (αριθ. εγκ. 372/8/18-2-69)[316].

«*Β΄Συνάντησις Αθηνών 1966»του Βασιλικού Εθνικού Ιδρύματος* (αριθ. εγκ. 372/8/18-2-69)[317].

«*Οικονομική Στρατηγική και Οικονομικοί Συνασπισμοί*» του Γ. Παπαδοπούλου(αρ. εγκ. 2007/17-9-70)[318].

«*Πλύσις εγκεφάλου»*[319], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971)[320].

«*Υπόδικοι»*[321], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971).

«*Θάλαμος 7*»[322], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971).

«*Είκοσι επιστολές σ' ένα φίλο*»[323], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971).

«*Κλασσική Παιδεία και ζωή*» του Κ. Βουρβέρη (αριθ. εγκ. 2379/37/7-10-69)[324].

«*Ο Μακεδονικός αγών*» του Αγγ. Ανεστοπούλου (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69)[325].

«*Εθνικόν Εγκόλπιον*» του Ι. Βαρβιτσιώτη (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Εθνικοθρησκευτικόν Εγκόλπιον παντός Ελληνοχριστιανού» βιβλίου των Α΄και Β΄Διδασκαλικών Συλλόγων Αγρινίου* (αριθ. εγκ.1497/6-6-70).

«*Στην πατρίδα του Κολοκοτρώνη*»του Δ. Γούλα (αριθ. εγκ. 549/11-3-70).

«*Βυζαντινές μορφές*» του G. Diel(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69)[326].

«*Ανάτασιν προς την Παιδείαν και την Πατρίδα*» του Π. Νέζη(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69).

«*Λεύκωμα πολεμικής ιστορίας των Ελλήνων υπό του Αρχηγείου των Ενόπλων Δυνάμεων*» της Υπηρεσίας Στρατού (αριθ.εγκ.146/20-1-70).

«*Κλασσική Παιδεία και ζωή*» του Κ. Βουρβέρη (αριθ. εγκ. 2379/37/7-10-69)[327].

«*Ο Μακεδονικός αγών*» του Αγγ. Ανεστοπούλου (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69)[328].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Η Μακεδονία στις φλόγες*» του Δημ. Θεοχαρίδη (αριθ. εγκ.2289/36/26-9-1969)[329]. Με την υπ' αριθ. 465/4-10-71 Εμπιστευτική διαταγή παραγγέλνεται η παύση της διάδοσής του.

«*Παιδομάζωμα, το μεγάλο έγκλημα της Φυλής*» του Μ. Μανούκα(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69)[330].

« *Οι θεμελιώδεις ανταπάτες του κομμουνισμού*» του Γ. Δέπου(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Εθνικά θέματα*» του Δ. Σίσκου(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Λεξικογραφημένη επιτομή εκπαιδευτικής Νομοθεσίας*» του Β. Θεοδωρακοπούλου(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68)[331].

«*Διοικητική και εκπαιδευτική Νομοθεσία*» των Ι. Χαραλαμπάκη και Γ.Παπαδάκη(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Υμνος εις την Ελευθερίαν*» του Γ. Θέμελη(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Σπήλαια Δυρού Μάνης*» της Α. Πετροχείλου(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Η ηρωϊκή Κασσάνδρα ανά τους αιώνας*» του Π. Στάμου(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Μουσική Ανθολογία*» της Ο. Μέντζου(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Αδάμ και Εύα, Κάιν και Άβελ, Νώε, Ο Αβραάμ, Ο Ισαάκ, Ο Ιακώβ, Απολογητικαί μελέται*» του Π. Τρεμπέλα(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Ερμηνευτική απόδοσις της Καινής Διαθήκης*» *του ι.θ. Κολιτσάρα* (αριθ. εγκ. 1053/18/5-6-68)[332].

«*Προσεύχεσθε*» *ποιήματα και άσματα της Αδελφότητος Θεολόγων 'Ο ΣΩΤΗΡ'*(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Μορφές του Νέου Ελληνισμού*» της Ε. Βαλαβάνη (αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Η ιδέα του Χριστιανισμού και της Αρετής*» του Χ. Νικολαΐδη (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69)[333].

«*Κυπριακοί ρυθμοί και μελωδίες*» του Σ. Τομπόλη(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Άγια Χώματα*» του Χ. Νικήτα(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Κώττας*» της Γαλ. Γρηγοριάδου(αριθ. πρωτ. 2007/17-9-70).

«*Χριστιανική Αγωγή*» του Π. Κατσιλιέρη (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Ιστιαίαι*» (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Ο νέος διωγμός κατά της Θρησκείας εις την Σοβιετικήν Ρωσσίαν*» του Σ. Νινίκα(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Κοσμάς ο Αιτωλός ο Εθναπόστολος*» του Φ. Μιχαλοπούλου(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69)[334].

«*Πιστοί άχρι θανάτου*» του Μητροπολίτου Τρίκκης και Σταγών Διονυσίου από Λήμνου (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69) και (αριθ. εγκ.2570/29-10-69)[335].

« *Επανάστασις του 21*» του Δ. Φωτιάδη (αριθ. εγκ.6201/24-5-1971)[336].

«*Η παιδονομία εις το Δημοτικόν Σχολείον*» του Θ. Χατζηκυπαρίδου (αριθ. εγκ. 2289/36/26-9-69).

«*Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαιδεία*», Ελληνικά Γράμματα (αριθ. εγκ. 2379/37/7-10-1969)[337].

«*Γενική Ψυχολογία*» του Ε. Στυλιαρά (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69)[338].

«*Εξελικτική Ψυχολογία*» του Ε. Στυλιαρά(αριθ. εγκ. 3100/13-12-69)[339].

«*Ο κόσμος των μικρών παιδιών*» του Δ. Μπούκα (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Η αγωγή διά μέσου των αιώνων*» των Γ. Ξεκάλου, Γ. Παπαγεωργίου (αριθ. εγκ.229/20-10-1970)[340].

«*Η ενιαία διδασκαλία εις την θεωρίαν και πράξιν*» του Γιαννακοπούλου (αριθ. εγκ. 3100/13-12-69).

«*Γενική και Ειδική Διδακτική*» του Β. Παντελοπούλου (αριθ. εγκ. 2289/36/26-9-69).

«*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*» τόμ. Α΄,Β΄(αριθ. εγκ.468/16/10-12-1971).

« *Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας*» (αριθ. εγκ. 1644/20-11-73)[341].

«*Σύγχρονος Οδηγός του Εκπ/κού*» του Γ. Παπαδάκη (αριθ. εγκ.468/16/10-12-1971).

«*Παιδεία*» του W. Jaeger, μτφρ. Γ Βερροίου (αριθ. εγκ. 2570/29-10-69).

«*Ψυχολογία των Όχλων*»του Κ. Πίττου(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69)[342].

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Ο Λαός ως Παιδαγωγός*» του Ι. Τσαρνά (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Σύγχρονος Σωματική Αγωγή εις το Δημ. Σχολείον*» του Α. Κοντογιώργη(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Αισθητική Αγωγή της προσχολικής ηλικίας*» της Ι. Τσουκάτου(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

« *Εξέχουσαι Ελληνίδες γυναίκες διά μέσου των αιώνων*» του Α. Γκισδαβίδη (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Ολυμπιάς η Μητέρα του Μ. Αλεξάνδρου*» του Α.Γκισδαβίδη(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Προσχολική Αγωγή και Οικογένεια*» του Δ. Παυλοπούλου(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69).

«*Συστηματική ανθρωπολογία*» του Δ. Βλάχου (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Πρακτική Αριθμητική Ε΄και Στ΄τάξεως*» του Κ. Βοσταντζή(αριθ. εγκ.145250/23-10-67) [343].

«*Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας*» του Χ. Μιχιώτη (αριθ. εγκ.145250/23-10-67).

«*Χάρτες των Νομών Καρδίτσης, Μαγνησίας, Τρικάλων, Λαρίσης, Χαλκιδικής, Κοζάνης, Φλωρίνης, Καστοριάς, Σερρών, Δράμας, Ροδόπης, Πέλλης, Θεσσαλονίκης, Πιερίας, Ημαθίας, Κιλκίς, Καβάλας, Κομοτινής, Ξάνθης και Έβρου*» (αριθ. εγκ.3348/4-1-69)[344].

«*Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας*», του Δέλτα(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69)[345].

«*Γεωγραφικός Άτλας Ηπείρων*» του Ι. Παπάνη (αριθ. εγκ.3018/3-12-1969, σ.3)[346].

«*Χάρτης Παλαιστίνης και πορεία του Αποστόλου Παύλου*» των Σ. Κόντου, Φ. Φυλακτού (αριθ. εγκ.763/20-3-1970).

«*Χάρται: Ευρώπης, Ασίας Αφρικής, Αυστραλίας Ελλάδος μεγάλος, Ελλάδος τετραπλούς, Αμερικής, και Ηπείρων*» του Μ. Πεχλιβανίδη και Σία(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Αργολίδα*» της Ν. Αντωνακάτου (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69)[347].

«*Τα Φάρσαλα*» του Α. Καρατόλια (αριθ. εγκ.3348/4-1-69)[348].

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Ο Κόσμος των Φυτών και των Ζώων*» έργον της Κοινοπραξίας 'Εκδοτικών Οίκων' 'Ο Χρυσός Τύπος (αριθ. εγκ.3348/4-1-69)[349].

«*Σχολική Μουσική*» της Μ. Τομαρά-Αθηναίου (αριθ. εγκ.1156/24/5-5-1969)[350].

«*Πειράματα Φυσικής και Χημείας*» του Χ. Γιαννακοπούλου (αριθ. εγκ.1405/29-5-1970)[351].

«*Εικονογραφημένον βοήθημα Τροχαίας διά τον Παιδικόν κόσμον*» του Χ. Παππά (αριθ. εγκ.1405/29-5-1970).

«*Στοιχεία Νεοελληνικής Μετρικής*» του Ν. Κοτσιρίλου(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69)[352].

«*Αντίστροφον Λεξικόν της Νέας Ελληνικής*» του Γ. Κουρμούλη (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Πανλεξικόν*», Πανλεξικόν (αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Συντακτικόν της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσης*» του Ν. Κοκοτσάκη(αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Εισαγωγή εις την Αρχαιογνωσίαν και την κλασσικήν Φολολογίαν*» του Κ. Βουρβέρη (αριθ. εγκ. 1625/30/ 16-6-69).

« *Συμβολή εις τη μελέτην του Τριφυλιακού γλωσσικού ιδιώματος*» του Φ. Λίτσα (αριθ. εγκ.1625/ 30/16-6-69).

«*Ο Ελληνισμός υποφήτης του Χριστιανισμού*» του Δ. Ανδρουτσοπούλου (αριθ. εγκ. 448/29/9-4-73).

«*Ανθρωπισμός και Θεολογία. Οι Έλληνες και η αγωγή του ανθρώπου και Πρωτοχριστιανικοί χρόνοι και Ελληνική Παιδεία*» του Werer Jaeger (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969)[353].

«*Για της καρδιάς το πύρωμα*» και «*Θεέ μου να ξημέρωνεν*» του Π. Καλούδα(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Μιχάλης Κουρμούλης*» του Α. Λεονάρδου(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Μεθοδική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης*» του Θ. Αντωνοπούλου(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

Διρυκτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Σύντομος Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*» του Γ. Καλαματιανού (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Αντιγόνη του Σοφοκλεόυς*» του Β. Πατριαρχέα (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Δάφνες της Μακεδονίας*» της Ν. Κοντού (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Αγρίμια και πουλιά του τόπου μας*» του Η. Καραλέκα (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Παιδαγωγικαί διαλέξεις*» του Χ. Στεργιοπούλου (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Λαογραφική και Γεωγραφική Εγκυκλοπαιδεία*» του Χ.Γιοβάνη (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Η σύγχρονος χειροτεχνία εις το Δημοτικόν σχολείον*» του Α. Καμπανά(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδεία Ενόπλων Δυνάμεων*» (αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971).

«*Το Παιδαγωγικόν- Κοινωνικόν και Εθνικοθρησκευτικόν έργον του Κοσμά του Αιτωλού*» του Γ. Κυριακοπούλου(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Παγκόσμιος χρυσή εγκυκλοπαιδεία των νέων*» του Κ. Κωνσταντίνου(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Ελληνική γλώσσα και Φιλολογία και σύγχρονος εκπαίδευσις*» του Γ. Ξύδη(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Παιδικά Τραγούδια*» του Κ. Καλαπανίδα (αριθ. εγκ.2841/20-11-1969,σ.2)[354].

«*Τα δέκα παιδιά*» του Ν. Σκιαδά (αριθ. εγκ. 3100/13-12-69)[355].

«*Ο Δημητράκης και τα ταξίδια του*» της Κ. Διαμαντή (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69)[356].

«*Εξερευνητική αποστολή στην Γροιλανδία*» του Ι. Παπαγεωργάκη (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Σύγχρονος Ανθοκομία και κηποτεχνία*» του Ι. Νούση (αριθ. εγκ. 549/11-3-70)[357].

«*Γενική Διδακτική*» του Ν. Εξαρχοπούλου (αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971)[358].

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Τρία ζητήματα Διδακτικής*» του Σ. Καλλιάφα(αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971).

«*Ζητήματα σχολικής πράξεως*» του Ε. Παπαϊωάννου(αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971).

«*Η Μάθησις*» του Ν. Μελανίτου(αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971).

«*Διδακτική και εργασία στο σύγχρονο Ελληνικό σχολείο*» του Κ. Μαλούκου(αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971).

«*Γενική Παιδαγωγική*» τομ. Α΄,Β΄του Ν. Εξαρχοπούλου (αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Ψυχολογία του Παιδός*» τόμ. Α΄,Β΄(αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Θεωρία της Παιδείας*» του Κ. Σπετσιέρη(αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Η ψυχική ζωή του ανθρώπου*» του Κ. Σπετσιέρη (αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Γενική Παιδαγωγική*» του Ι. Χαραλαμποπούλου(αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Το παιδί κατά τη σχολική ηλικίαν*» του A. Isambert, μτφ.Μ. Κωτσοπούλου(αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

«*Η ψυχολογία του μαθητού*» του G. Gharles(αριθ. εγκ. 362/26-11-1971).

Στις 27-9-1967 φτάνει στα σχολεία μία εγκύκλιος του αναπληρωτή επιθεωρητή σύμφωνα με την οποία :

«*Το Γενικόν Επιτελείον Στρατού, διά της υπ' αριθμ. 23/21-8-67 προκηρύξεως, ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙ την εμπορίαν (λιανικήν ή χονδρικήν) ως και την καθ' οιονδήποτε τρόπον κυκλοφορίαν ή διάθεσιν των κομμουνιστικών, φιλοκομμουνιστικών και επικινδύνων διά το ήθος της νεότητος βιβλίων, συγγραμμάτων και εντύπων διατριβών. Οι παραβάται θα παραπέμπωνται εις τα έκτακτα Στρατοδικεία και θα τιμωρούνται συμφώνως προς τας διατάξεις του «περί καταστάσεως πολιορκίας Νόμου*» (αριθ. εγκ.1930/38(Ι)/27-9-1967)[359].

Τα βιβλία των οποίων **απαγορεύεται η κυκλοφορία** είναι τα παρακάτω:

Δημοκρατία και Εθνική Αναγέννησις (Α. Παπανδρέου), Συνοπτική Ιστορία των Λαών (Ο.Διαμαντοπούλου), Τ' Αστέρια δεν φάνηκαν (Ν. Αντωνάτου), Ο Παγκόσμιος πόλεμος 1939-1945 τευχ. α΄ (Ν. Γρηγοριάδου), Τα Αρχαία Ελληνικά Γράμματ και η αξία τους- Ρήγας Φερραίος και η Βαλκανική Ομοσπονδία – Η Σαπφώ και οι

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Κοινωνικοί αγώνες στη Λέσβο (Ι. Κορδάτου), Σπάρτακος ο πόλεμος των μονομάχων- Ιφιγένεια αρχουμένη (Π. Λεκάτσα), Δημόσιον και ιδιωτικόν δίκαιον εκ του ΕΙSΕΜΜΑΝΝ- Η αλήθεια διά την κοινή αγορά (Η. Ηλιού), Αγώνες και αγωνία διά την παιδεία – Φιλοσοφία και Παιδεία (Ε.Π.Παπανούτσου),Σπονδή (Ελ. Αλεξίου), Και επί γης ειρήνη (Πετρ. Μαρκάκη), Παιδιά του αιώνα (Πινδ. Μπρεδήμα), Ακροναυπλία (Αναμνήσεις)- Το Πρόγραμμα της Ενώσεως των Γιουγκοσλαύων Κομμουνιστών (Βασ. Γιαννικώνα), Σύγχρονη ποιητική Ανθολογία (Ναθ. Παναγιωτούνη), Κωνσταντίνος ο Μέγας (Κοσμά Πολίτη), Εφήμερες στροφές διά όλους τους νοητές (Νικ. Τσιλιμίδη), Μπατ- τάϊ- Αρχιτέκτονες του τρόμου (Μ. Λουντέμη), Για να γίνει μεγάλος (Ελ. Αλεξίου), Εμφύλιος πόλεμος τομ. 4 (Γρηγοριάδη), Θέατρον (Δ. Φωτιάδη), Ιστορία Ελλην. Έθνους. Έργον Παπαρηγοπούλου εκδ. (Ν. Βέη - Επιμέλεια αυτού), Εργάτες και αστοί (Ζήση Σκάρου), Μακρονήσι (Φ. Γελαδοπούλου), Μακρόνησος (Φαρσακίδη), Τότε που σκάβαμε στο σκοτάδι – Μακρόνησος (Κ. Γαζή), Ποιητική ανθολογία 1950-1964 (Κ. Πορφύρη), Άπαντα τόμ. 4 (ΜΑΟ ΤΣΕ ΤΟΥΓΚ), Άπαντα τομ. 4 (Ι.Β.ΛΕΝΙΝ), Διαλεχτικός υλισμός – Ο Λένιν (Βιογραφία) – Ψυχολογία – Ιατρική Εγκυκλοπαίδεια τομ. 2 (ΑΚΑΔ. ΕΠΙΣΤ. Ε.Σ.Σ.Δ.), Ο Νέος Προμηθέας – Καρλ Μαρξ (ΣΕΡΕΜΙΡΙΑΚΟΒΑ), Άντι- Μτύριγκ (Φρ. Ένγκελς), Καταγωγή του Χριστιανισμού (Κ. ΚΛΟΥΤΣΚΥ), Μαρξιστική Ηθική – Διαλεκτική της ζωντανής φύσης – Δαρβίνος – Πολιτική Οικονομία – Αισθητική (ΑΚΑΔΗΜΙΑ Ε.Σ.Σ.Δ.), Τι πιστεύω- Προβλήματα Φιλοσοφίας – Γάμος και ηθική (ΜΠ. ΡΑΣΣΕΛ), Στ' άρματα στ' άρματα τομ. 4 (Συλλογική εργασία), Σελίδες του αγώνα – Στην καρδιά της κόλασης (Κώστα Μπίρκα), Β΄Παγκόσμιος Πόλεμος (ΑΚΑΔ. ΕΠΙΣΤ. ΕΣΣΔ), Ανθολογία Ελλην. Αντιστασιακής λογοτεχνίας 1941-1944 (Αλεξίου), Άπαντα ποιήματα (Ανθολ. Τεύκρου), Ανθολογία Δημ. Πεζογραφίας 9Γ. Βαλέτα), Οδός Προμηθέως (Κορνάρου), ΚΩΛΕΤΤΗΣ (Μπενέκου), Οι βάσεις της Μαρξιστικής φολοσοφίας (Ε.Σ.Σ.Δ.), Βιολογία και Μαρξισμός (ΠΡΕΝΑΝ), Στ' άρματα στ' άρματα (Αυγεροπούλου), Ιστορία Ελληνικών χρόνων – Ιστορία Ρωμαιοκρατίας στην Ελλάδα- Ιστορία Βυζαντίου Τομ. Α΄.- Ιστορία της Νεοελ. Λογοτεχνίας ΤΟΜ. 2 (Κορδάτου), Ηθική Δημοκρατία (Στυλ. Περάκη), Η Δίκη του Μακρυγιάννη, Στρατιά σ' αγαπώ (ΜΠΙΑΖΟΝ), Η Στρατηγική του Πολέμου (ΣΟΛΟΦΚΥ), Ένας λεβέντης ο Μακρυγιάννης (Κ. Κυριακοπούλου), Αλ. Σβώλος- η δική μας αλήθεια (Ηλ. Τσιριμώκου), Μάτσου- Πίτσου- Ποιήματα

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(ΝΕΡΟΥΝΤΑ ΠΑΜΠΛΟ), Μαρτίνος Λούθηρος – Πελοποννησιακός Πόλεμος (Πινδάρου Μπρεδήμα), Γεώργιος Παπανδρέου Βιογραφία (Κων. Κομνηνού), Επίτομη Ανθολογία (Π. Ράνου), Η διδασκαλία του συνεργατισμού. Μεταφρ. Σ. Σωμερίτη (Π. ΛΑΜΠΕΡ) Δημοσιογραφία και Νεοελληνική πεζογραφία (Π. Ροδάκη), Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων ποιητών. Έκδοσις 'Θεμέλιο' (Γιάννη Ρίτσου), Η καταγωγή του ανθρώπου (Α. ΝΟΒΙΚΟΦ), Ποιήματα. Μεταφρ. Ρ. Καππάτου (ΝΕΡΟΥΝΤΑ ΠΑΜΠΛΟ), Με τους αντάρτες του ΒΙΕΤ-ΝΑΜ. Μεταφρ. Τατιάνας Μιλλιέξ (Μ. ΡΙΦΦΩ), Επιστήμη και Ανθρωπότητα (Κ. Γιαννίκου), Σπάρτακος Χ. (ΦΑΣΤ), Η πτώση του Παρισσίου (Έρεμπουργκ), Ιστορία του εμφυλίου Πολέμου- Ο μωριάς στα όπλα – Ο Άρης Βελουχιώτης (ΑΝΩΝΥΜΟ), Σύμβουλος των Νέων (ΑΤΛΑΣ), Εγκυκλοπαιδεία της Γυναίκας 5 τομ. (ΠΑΛΜΟΣ)

<u>Λεξικά – Εγκυκλοπαιδείαι</u>

Παγκόσμιον Πανεπιστήμιον, Ακαδημίας Ε.Σ.Σ.Δ. (Ολυμπιακαί Εκδόσεις) παιδική Εγκυκλοπαιδεία (ΤΙ; Πότε; Γιατί;)Πυρφόρος - Γιαννίκος

Εγκυκλοπαιδεία της γυναίκας, Παλμός.

Επιστήμη και Ανθρωπότητα, Γιαννίκος.

Ελληνοσοβιετική Εγκυκλοπαιδεία, Μπεργάδης

<u>Διάφορα:</u>

Φάκελος ΑΣΠΙΔΑ, Αλήθεια

Η Ελληνική Ποίηση ανθολογημένη, Κυψέλη

Αρλγκον Ιστορία της Ε.Σ.Σ.Δ., Φυτράκης

Ιστορία της Ρωσικής Επανάστασης, Μιχλακέας.

Πολιτικά Άρθρα, Γ.Χ. Χιονίδης» (αριθ. εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-67)[360].

6. Ο έλεγχος της συμπεριφορά και εμφάνισης των μαθητών/τριών

Ο έλεγχος της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών μέσα και έξω από το σχολικό περιβάλλον, αποτέλεσε στόχο για το καθεστώς και το οδήγησε να αναλώσει πολύ χαρτί και μελάνι προς αυτή την κατεύθυνση. Τα επίπεδα παρέμβασής του αφορούν τόσο στην εσωσχολική συμπεριφορά και εμφάνιση, όσο και στην εξωσχολική ζωή των μαθητών/τριών.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Το σχολείον οφείλει να παρακολουθή και να εφορά την εξωσχολικήν ζωήν και συμπεριφοράν των μαθητών» (αριθμ. εγκυκλ.1930/38(Ι)/27-9-1967,σ.2).

Πόσο σημαντική καθίσταται - για την πορεία της σχολικής ζωής- η εξωσχολική ζωή των μαθητών φαίνεται και από την παρακάτω εγκύκλιο, στην οποία ο υπουργός Βόρειας Ελλάδας αναφέρει για το θέμα:

«Εις ουδέν θα ωφελήση η σχολική εκπαίδευσις, εάν δεν εξασφαλισθή και η εξωσχολική παρακολούθησις του μαθητού. Εκ γενομένου ελέγχου διαπιστούται ότι πλείστοι των μαθητών, ιδία ΛΥΚΕΙΩΝ,[361] *εις προκεχωρημένας ώρας της νυκτός κυκλοφορούν εις την πόλιν συχνάζουν εις τα κέντρα εις α ούτε η ιδιότης του μαθητού, ούτε η ηλικία επιτρέπουν κ.λ.π. Επί του αντικειμένου τούτου δέον να συνεργασθώσι στενώς οι γονείς των μαθητών, οι καθηγηταί και αι κατά τόπους αστυνομικαί αρχαί. Παράκλησις όπως μερίμνη αποδεκτών κοινοποιηθή παρόν εις άπαντας Καθηγητάς και διδασκάλους περιοχής ευθύνης των»*(αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67)[362].

Στη μαρτυρία του ο Ν. Γρηγοριάδης μας αναφέρει : *« Κάποτε ένας –«καρφί»- μου είπε: Δάσκαλε, δε βγαίνεις έξω να δεις τι κάνουν τα παιδιά; Εγώ του απάντησα, ότι στη γειτονιά τα παιδιά έχουν το μπαμπά τους να τα προσέχει. Μου είπε πως ο άλλος δάσκαλος βγαίνει και παρακολουθεί, κι εγώ του απάντησα ότι χωροφύλακας δεν θα γίνω».*

Ο Γ. Παπαδόπουλος , ως πρωθυπουργός και υπουργός Παιδείας, ορίζει εξ αρχής το πλαίσιο της συμπεριφοράς και εμφάνισης των μαθητών/τριών.

Πηγή Δ.3: φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

Στα πλαίσια καταρτισμού του σχολικού κανονισμού που προχωρά το καθεστώς περιέχεται –πέρα από τη συμπεριφορά - και η εμφάνιση μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών. «*Οι μαθηταί οφείλουν να έχουν κόμην ευπρεπή και κοσμίαν ήτοι περιποιημένην και λελογισμένον μέγεθος αναλόγως της ηλικίας αυτών, εν ουδεμία δε περιπτώσει κεκομμένην εν χρω (διά*

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

μηχανής), όπερ αποτελεί υπερβολήν και διά λόγους παιδαγωγικούς δεν νοείται ουδέ ως επιβολή ποινής» (αριθ. εγκ.1213/54/1-9-72)[363]. Στην πηγή Δ.3 όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του Δ. Σχ. Ν. Πόρων Πιερίας το 1972 μετά την εθνική γιορτή, με την καθιερωμένη ποδιά, με κοντά μαλλιά, ενώ μαθήτριες φορούν στο κεφάλι και κορδέλα.

Σε άλλη εγκύκλιο αναφέρεται: «*Η από πάσης απόψεως εμφάνισις εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων δέον να είναι ενδεδειγμένη. Μακρά κόμη- φαβορίτες κ.λ.π. δέον να εξαληφθώσι μερίμνη και υπ' ευθύνη των κατά τόπους Δ/ντών Εκπαιδεύσεως»(*αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67)[364]. Στην πηγή Δ.4 ο δάσκαλος του Δ. Σχ. Π. Πόρων Ν. Γερομιχαλός,το 1973, μιλά στους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών και μαθητριών πριν την έναρξη των γυμναστικών επιδείξεων. Στην ερώτησή μας πώς και δεν φορά κοστούμι και γραβάτα μας απαντά ότι ήταν καλοκαίρι και από το 1973 και πέρα είχε αρχίσει να επέρχεται χαλαρότητα στις διατάξεις της χούντας.

Πηγή Δ.4: φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

7. Ο έλεγχος των σχολικών θεαμάτων

Προκειμένου να ελέγχεται εξονυχιστικά οτιδήποτε βλέπουν και ακούν οι μαθητές/τριες συστήνεται «*Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος*[365]».

«Έχοντες υπόψη την ανάγκην της παροχής ηλεγμένου μορφωτικού θεάματος εις την μαθητιώσαν νεολαίαν και τας διά των διατάξεων του Ν.Δ. 651/1970 επελθούσας μεταβολάς εις την σύνθεσιν του Εποπτικού Προσωπικού των Σχολείων Δημοτικής […] ορίζομεν ότι περί της καταλληλότητος διά μαθητάς σχολείων Δημοτικής και Μέσης Εκπαιδεύσεως πάσης φύσεως θεαμάτων (θεατρικών- Κινηματογραφικών παραστάσεων,

ακροαμάτων εν γένει, μουσικών εκδηλώσεων και πάσης φύσεως ψυχαγωγικών παραστάσεων) γνωματεύουν τη αιτήσει των ενδιαφερομένων ειδικαί επιτροπαί […] εδρεύουσαι εις εκάστην Ανωτέραν Εκπαιδευτικήν Περιφέρειαν καταρτιζόμεναι υπό του οικείου Εκπαιδευτικού Συμβούλου και αποτελούμεναι εκ 3-5 μελών εκάστη […] Εις την περί καταλληλότητος των ανωτέρω θεαμάτων γνωμάτευσιν των εν λόγω Επιτροπών θα γίνεται ρητή μνεία της υπό των μαθητών δυνατότητος παρακολουθήσεως τούτων (θεατρικών, κινηματογραφικών κ.λ.π.) προαιρετικώς εις ώρας μη διδασκαλίας μαθημάτων και άνευ δημιουργίας οιασδήποτε υποχρεώσεως διά μερικήν ή ομαδικήν προσέλευσιν των μαθητών εις τας εν λόγω παραστάσεις ή διά την εντός των σχολείων τέλεσιν τούτων ην και απαγορεύουμεν απολύτως»(αριθ. εγκ.794/29-4-71)[366].

Μερικές από τις **θεατρικές παραστάσεις** που πήραν *πιστοποιητικό καταλληλότητας* και από τις οποίες δεν κινδύνευσαν οι μαθητές/τριες σας παραθέτουμε παρακάτω:

«*Αντίσταση*» [367]του Γ, Θεοδωρόπουλου (αριθ.εγκ.321/26-3-74)

«*Ελευθερία ή θάνατος*» του Δ. Μπόγλη και

«*Η Λύρα του Γερονικόλα*» του Δ. Κόκκα (αριθ. εγκ.524/20-3-71).[368]

«*Οι περιπέτεις του Πετράκη*», ηθογραφία(Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 15ον)[369]

«*Όλα για την Ελλάδα του Μπούμπη*» του Ε. Σύρπου (αριθ. εγκ.1049/17 (7)/15-5-67)[370].

«*Η Χιονάτη και οι 7 Νάνοι*», παραμυθόδραμα

«*Θησέας και Μινώταυρος*» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 16ον)[371].

«*Ένα παιδί χωρίς οικογένεια*» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 17ον)

«*Η Σκόνη του Δρόμου*» του Κ. Γκούτμα(αριθ. εγκ. 276/29-1-70)[372].

« *Ο Τρίτος περαστικός*» του Ρ. Κοντογιάννη(αριθ. εγκ. 276/29-1-70).

« *Μία αίτησις εις γάμον*» του Α. Τσέχωφ (αριθ. εγκ. 276/29-1-70).

«*Η Σταχτοπούτα*»

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Παραστάσεις από την Εταιρεία Χριστιανικού Θεάτρου(αρ. εγκ.2436/38/11-10-69)[373].

«*21η Απριλίου ημέρα σωτηρίας*» του Ξ. Βουγά (αρ. εγκ. 3348/4-1-69)[374].

«*Η Χανέλα πάει στον παράδεισο*»*από το σύνδεσμο* «Οι φίλοι των μαθητών του χωριού» (αρ. εγκ. 3348/69/4-1-69) το οποίο ανακαλείται η παρακολούθησή του το 1970 (αριθ. εγκ. 276/29-1-70)[375].

Έπονται μερικές από τις «κατάλληλες» **κινηματογραφικές ταινίες**:

«*Ελλάς, αθάνατη χώρα*» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 13ον).[376]

«*ΟΧΙ*» (αρ. εγκ. 3100/13-12-69).

«*Υποβρύχιον Παπανικολής*» υπό συνεργείου Στρατού (αριθ. εγκ.443/15/3-12-71).

«*Οι Αγώνες των Ελλήνων*» υπό συνεργείου Στρατού (αριθ. εγκ.229/20-10-70).

«*Ακρόπολις Αθηνών*» (αριθ. εγκ.617/40/2-5-72)[377].

«*Ο γύρος της Ελλάδος*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Η χιονάτη και οι επτά νάνοι*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Ολυμπιακοί αγώνες του Μονάχου*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Ο κόσμος του βυθού της θαλάσσης*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Ζωολογικός κήπος και η κοιλάς με άγρια ζώα*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Μίκυ- Μάους LOOPY DE LOOP*»(αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Χονδρός και Λιγνός στη φυλακή*» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«*Η λιτανεία των ηρώων*» υπό συνεργείου Στρατού (αναφέρεται στην αντίσταση στα χρόνια της Κατοχής) (αρ. εγκ.1119/8-4-70)[378].

«*Οι γενναίοι του Βορρά*» (αναφέρεται στην αντίσταση στα χρόνια της Κατοχής) (αρ. πρωτ.1234/30-4-70)[379].

«*Γενιά των Ηρώων*» (αναφερόμενη στο Μακεδονικό αγώνα) (αριθ. εγκ.1497/6-6-70)[380].

«*Ο Πειναλέος*» της Φ. Παπαλάμπρου (αριθ. εγκ. 1644/20-11-73).

«*Ο Μέγας Αλέξανδρος* (τα παιδικά του χρόνια)» (αριθ. εγκ. 1644/20-11-73).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Παύλος Μελάς*» (αριθ. εγκ. 1644/20-11-73).

«*Κρητική σκηνή*» του Δ. Γιανουκάκη(αριθ. εγκ. 1644/20-11-73).

Επίσης το καθεστώς συστήνει σε μαθητές, γονείς και φυσικά δασκάλους/ες να παρακολουθούν τις παρακάτω **ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές:**

- «*Ραδιοφωνικαί και τηλεοπτικαί εκπομπαί επί της συνεχιζομένης ανάγκης υπάρξεως του ΝΑΤΟ, διά την ασφάλειαν του Ελευθέρου Κόσμου» από την τηλεόρασιν και ραδιοφωνικόν σταθμόν των Ενόπλων Δυνάμεων*» (αρ. εγκ.587/38/22-4-72)[381].
- «*Ο πολίτης και το κράτος* »από τα ραδιοφωνικά δίκτυα Θεσσαλονίκης (ραδ/σμός Μακεδονίας και ΥΕΝΕΔ)(αρ. εγκ. 980/52/20-6-72)[382].
- «[…] *μετάδοσις διαφωτιστικών εκπομπών επί θεμάτων Πολιτικής Αμύνης υπό δικτύου τηλεοράσεως και ραδιοφωνίας της Ε..Ι.Ρ.Τ.* » (αριθ. εγκ.3/12-10-71).
- «*το 15λεπτον της Παιδείας υπό των Ρ/Σ Κοζάνης και Φλωρίνης. Σκοπός της εκπομπής είναι η και διά του ραδιοφώνου ενημέρωσις των γονέων και[…] της κοινής γνώμης επί θεμάτων αγωγής του παιδιού και η δι΄ αυτού του τρόπου περαιτέρω σύσφυξις των σχέσεων σχολείου και οικογενείας κ.λ.π.*» (αρ. εγκ. 228/10/10-11-71)[383].
- «*[…]έναρξις των Σχολικών Ραδιοφωνικών Εκπομπών της Δ/νσεως Εποπτικών οργάνων του Υπουργείου Παιδείας την 24-1-68 […] υπό την Ε.Ι.Ρ. […] και υπό του Κεντρικού Ραδιοφωνικού Σταθμού Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδος […] παρακαλούνται όπως λάβωσιν γνώσιν οι μαθηταί υμών διά την παρακολούθησιν των προγραμμάτων*» (αριθ. εγκ.203/5/19-2-68).

Ζητείται επίμονα, επίσης –μέσω των εγκυκλίων- και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών με την αποστολή κειμένων «*φρονηματιστικού ή άλλου ωφελίμου περιεχομένου*» στις ραδιοφωνικές εκπομπές (αριθ. εγκ.2697/10-11-69), (αριθ. εγκ.469/10-3-71)[384].

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

8. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Το ερώτημα της ενότητας:

Με ποιους τρόπους η δικτατορία προσπάθησε να διαμορφώσει και να πειθαρχήσει τη συμπεριφορά των μαθητών και των μαθητριών;

Δ.1

«Αποτελεί ύψιστον χρέος του εκπαιδευτικού κόσμου η εξ απαλών ονύχων διαπαιδαγώγισις των νέων, πέραν της παροχής των απαραιτήτων γνώσεων και η μόρφωσίς των εις ωλοκληρωμένας ηθικάς προσωπικότητας επί τη βάσει των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών ως ταύτα έχουν σαφώς τεθή υπό της Εθνικής Κυβερνήσεως. ***Η διάπλασις*** *ανθρώπων 'καλών καγαθών' και αληθών χριστιανών θ' αποτελούν τον σκελετόν της διαπαιδαγωγήσεως των νέων μας. Τούτο θα επιτευχθή διά σειράς μέτρων, τα οποία οι διδάσκαλοι θα λάβουν» (αριθ. εγκ. 153675/7-11-69,σ.2).*

γλωσσάρι

Η διάπλασις =η διαπαιδαγώγηση

- Πώς θέλει η δικτατορία να διαπλάσει τους μαθητές και τις μαθήτριες; [Δ.1]

Δ.2

« Εν παντί και πάντοτε διά της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως δέον να διώκηται [προφανώς ήθελε ο συντάκτης της να γράψει επιδιώκηται] η καλλιέργεια του πνεύματος της ***πειθαρχημένης ελευθερίας*** *και της τάξεως, της συνειδήσεως, συνεργασίας και πρωτοβουλίας της δράσεως και αλληλοβοηθείας, στοιχεία τα οποία, αποτελούν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του πολιτισμένου ανθρώπου, προσέτι δε και εξεχόντως να επιτυγχάνηται πλήρως η εκδίπλωσις, καλλιέργεια και αναθέρμανσις του μεγάλου πατριωτικού και θρησκευτικού φρονήματος, διότι διά τούτων, οι μαθηταί μας θα μάθωσι να τοποθετήσωσιν ορθώς τους εαυτούς των μέσα εις το εθνικόν σύνολον και* ***εθισθώσιν*** *εις την πρόθυμον προσφοράν των διά τα κοινά και ούτω θα καταστώσιν ικανά και άξια μέλη της Ελληνικής Κοινωνίας βραδύτερον».*(αριθ. εγκ. 406/3-3-1971,σ.1-2).

Γλωσσάρι

Πειθαρχημένη ελευθερία = μετρημένη, συγκρατημένη ελευθερία.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Εθισθώσιν/ εθίζομαι= συνηθίζω τον εαυτό μου σε κάτι, τον ασκώ ώστε να δέχεται κάτι ή και να το επιζητεί.

- *Ανατρέχω* στο λεξικό και *αναζητώ* στοιχεία για την έννοια της αυτοδιοίκησης/ μαθητικής αυτοδιοίκησης.
- Λειτουργεί σήμερα στο δημοτικό σχολείο ο θεσμός της μαθητικής αυτοδιοίκησης; *Εκφράζω* τις απόψεις μου για το θεσμό.
- Πώς εννοεί η δικτατορία το θεσμό της μαθητικής αυτοδιοίκησης;[Δ.2]
- Γιατί ο δημιουργός της πηγής χρησιμοποιεί παθητική μετοχή για να ορίσει την ελευθερία;
- *Σκέφτομαι* περιπτώσεις στις οποίες η ελευθερία ενός ανθρώπου μπορεί να είναι «πειθαρχημένη».
- Βρίσκω παράγωγες λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια του ρήματος εθίζω, -ομαι.
- Σε ποιες περιπτώσεις έχω ακούσει να χρησιμοποιούνται οι παραπάνω λέξεις;

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Δ.3

[Η συγκρότηση των Επιτροπών και Συμβουλίων περιορίζεται στις τρεις μεγάλες τάξεις, χωρίς να αποκλείεται η συμμετοχή και των υπόλοιπων μαθητών/τριών στις εκδηλώσεις των άλλων τάξεων και ολόκληρου του σχολείου. Τις Επιτροπές συνθέτουν οι τρεις πρώτοι σε επίδοση μαθητές, σύμφωνα με τους τίτλους εγγραφής. «Ο πρώτος τούτων θα είναι ο Πρόεδρος, ο δεύτερος ο Γραμματεύς και ο τρίτος Ταμίας. Αι Επιτροπαί αύται, υπό την υπεύθυνον εποπτείαν και καθοδήγησιν του διδασκάλου της τάξεως, θα συντονίσουν τας εν γένει δραστηριότητας της τάξεως»(όπ.π.). Το συμβούλιο της Μαθητικής Κοινότητας όλου του σχολείου θα αποτελείται από τους τρεις προέδρους των επιτροπών και το γραμματέα της Επιτροπής της Στ΄τάξης. Υπεύθυνοι επόπτες ορίζονται οι δάσκαλοι των τριών τελευταίων τάξεων και υπεύθυνος για την όλη λειτουργία καθίσταται ο διευθυντής του σχολείου (αριθ. εγκ. 297/3-3-71, σ.3).

- *Μελετώ* την πηγή [Δ.3] και *περιγράφω* τον τρόπο οργάνωσης των μαθητικών κοινοτήτων στα χρόνια της δικτατορίας;
- Υπάρχει δημοκρατία στην οργάνωση των μαθητικών κοινοτήτων; Αν όχι σε ποια σημεία;[Δ.3]

Δ.4

[Οι τομείς δράσης των μαθητικών κοινοτήτων περιλαμβάνουν:

«1. […]συμμετοχήν των μαθητών εις την διακόσμησιν και τον ευπρεπισμόν των αιθουσών διδασκαλίας, του διδακτηρίου και του αυλείου χώρου, εις την καλλιέργειαν του σχολικού κήπου, την τήρησιν προχείρου απουσιολογίου, την ευκοσμίαν και την ευ γένει συμπεριφοράν των μαθητών, την εποπτικήν προπαρασκευήν της διδασκαλίας και την συγκέντρωσιν πληροφοριών και άλλου χρησίμου υλικού διά την ολοκλήρωσιν αυτής, εις τον πλουτισμόν και την λειτουργίαν της βιβλιοθήκης, του μουσείου και των ποικίλων συλλογών της τάξεως, την καταγραφήν παρατηρήσεων, την οργάνωσιν διδακτικών επισκέψεων και εκδρομών της τάξεως, την έμπρακτον μέριμναν διά συμμαθητάς, έχοντας ανάγκην, τον σχολικόν συνεταιρισμόν, τον καταρτισμόν σχολικού κανονισμού […]

2.- […] αι αθλητικαί (του στίβου), αι λογοτεχνικαί, αι μουσικαί, αι διαλέξεις, η έκδοσις σχολικών εφημερίδων και περιοδικών, αι ραδιοφωνικαί εκπομπαί και τηλεοπτικαί εμφανίσεις, η οργάνωσις εκθέσεων σχολικών επιτευγμάτων κλπ.[…] αι παρελάσεις, θεατρικαί παραστάσεις, σχολικαί εορταί γενικώς κ.λ.π.) και

3.- Τον τομέα της εξωσχολικής ζωής και κοινοτικής αναπτύξεως (δράσεως) εις τον οποίον εντάσσονται δραστηριότητες, αφορώσαι εις την συμμετοχή των μαθητών εις διαφόρους εξωσχολικάς οργανώσεις, παρεχούσας όμως εγγύησιν της αψόγου και ηθοπλαστικής λειτουργίας των (προσκοπισμόν, οδηγισμόν, αλκίμους, ερυθροσταυρίτας, κατηχητικά σχολεία), […]»(αριθ. εγκ. 297/3-3-71, σ.3).

- *Μελετώ* την πηγή [Δ.4] και *περιγράφω* τις δράσεις των μαθητικών κοινοτήτων στα χρόνια της δικτατορίας.

Δ.5

«*Εις ουδεμίαν οργάνωσιν επιτρέπεται να μετέχουν οι μαθηταί, πλην του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων, του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Νεότητος και της φοιτήσεως εις τα Κατηχητικά Σχολεία*» (αριθ. εγκ. 1930/38 (1)/27-9-67).

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα οι μαθητές και οι μαθήτριες σε ποια οργάνωση θα συμμετέχουν στην εξωσχολική τους ζωή; [Δ.4] & [Δ.5]
- Σε ποιες οργανώσεις επιτρέπεται να συμμετέχουν οι μαθητές και οι μαθήτριες; [Δ.5]

Δ.6

[Σε εγκύκλιό του προς τα σχολεία ο Γ. Παπαδόπουλος μεταξύ των άλλων τονίζει]:

«Σοβαρά βελτίωσις της συμπεριφοράς των μαθητών επέρχεται […] διά της συμμετοχής των εις εσωσχολικάς ομάδας και οργανώσεις , ως ο Ε.Ε.Σ.Ν., […], τα κατηχητικά σχολεία […]. Ο Προσκοπισμός, τέλος, παρέχει πολύτιμον συμβολήν εις την καλλιέργειαν του χαρακτήρος και της κοινωνικότητος των μαθητών» (αριθ. εγκ.2768/19-11-69).

- Σε τι θα ωφελήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες η συμμετοχή τους στις συγκεκριμένες οργανώσεις; [Δ.6]
- *Ανατρέχω* στο διαδίκτυο και στις ιστοσελίδες www.istoria-neolaias.gr/stinKoinonia/stinKoinonia_organoseis.html, www.redcross.gr, και αναζητώ πληροφορίες για τις παραπάνω οργανώσεις.
- *Ανατρέχω* στην πηγή [Δ.1] και *σκέφτομαι* τους λόγους που η δικτατορία επέτρεψε τη συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών μόνο στις παραπάνω οργανώσεις.

Δ.7

[Απόσπασμα εγκυκλίου που ζητά από τους εκπαιδευτικούς να συμμετέχουν ενεργά στην οργάνωση των Σωμάτων Ελλήνων Προσκόπων, Αλκίμων και Ελληνίδων Οδηγών] «[…]Επί τούτοις παρακαλούμεν όπως καταβάλητε πάσαν δυνατήν προσπάθειαν προς σύστασιν ομάδων των εν λόγω Σωμάτων εις τα χωρία εις α υπηρετείτε, ίνα δοθή εις περισσοτέρους νέους μας η δυνατότης να απασχολούνται δημιουργικώς και επωφελώς κατά τον ελεύθερον χρόνο των, μακράν των κινδύνων και των δυσμενών και ψυχοφθόρων επιδράσεων του κοινωνικού περιβάλλοντος» (αριθ. εγκ. 395/28/31-3-73).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

- Από τι κινδυνεύουν οι μαθητές και οι μαθήτριες σύμφωνα με την πηγή [Δ.7];

Δ.8

« Η επίτευξις του σκοπού του παιδαγωγούντος σχολείου εξαρτάται εκ του τρόπου της οργανώσεως της όλης σχολικής ζωής, ώστε οι μαθηταί [i]να ευρίσκωνται κατά το μέγιστον μέρος της ημέρας υπό την επίδρασίν του και ουχί μόνον κατά τας ώρας της διδακτικής εργασίας, ώστε η επίδρασις του σχολείου να είναι μεγίστη και οι δυσμενείς παράγοντες της αγωγής να εξουδετερωθούν» (αριθ. εγκ. 38 (Ι)27-9-1967,σ.2).

- Πώς το σχολείο μπορεί να τους προστατέψει;[Δ.8]
- *Επαναφέρω στη σκέψη μου* την έκφραση «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» και *διατυπώνω* σκέψεις αναφορικά με την προστασία που μπορεί να παρέχει το σχολείο στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Δ.9

«Κατόπιν σχετικής εγκυκλίου Δ/γής του Υπουργείου Παιδείας, παρακαλούμεν, όπως υποβάλητε ημίν, εντός 5 ημερών, από λήψεως της παρούσης, καταστάσεις των εις τας βιβλιοθήκας των σχολείων υμών υπαρχόντων βιβλίων, εις τας οποίας δέον να περιλαμβάνηται ο τίτλος εκάστου βιβλίου και το ονοματεπώνυμον του συγγραφέως» (αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67, σ.1).

- *Βρίσκω* το θέμα της πηγής [Δ.9] καθώς και το χρόνο δημιουργίας της.
- *Συσχετίζω* το χρόνο δημιουργίας της πηγής [Δ.9] με το χρόνο που οι δικτάτορες κατέλαβαν την εξουσία. Τι *συμπεραίνω*;

Δ.10

«[…] *Τόσον η παιδαγωγική όσον και η κατά τάξεις ή τμήματα μαθητικαί τοιαύται [βιβλιοθήκες] πρέπει να ιδρυθώσιν και οργανωθώσιν.[…]»* (αριθ. εγκ.2196/3/20-11-1968,σ.2).

Δ.11

«[…] Το σχολείον οφείλει να εύρει τρόπους αντιμετωπίσεως της επιδράσεως των εξωσχολικών κακών αναγνωσμάτων και γενικώς του κακού εντύπου[…]»(αριθ.εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-1967, σ.2).

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Δ.11];

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Δ.12

« Το Υπουργείον Εθν. Παιδείας […] απαγορεύει την εισαγωγήν εις τα Σχολεία Μέσης και Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως και *την κυκλοφορίαν μεταξύ των μαθητών παντός βιβλίου, σχολικού βοηθήματος, περιοδικού, εντύπου κ.λ.π. άνευ προηγουμένης εγκρίσεώς του*» (αριθ. εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-67).

- Πώς το σχολείο θα αντιμετωπίσει την επίδραση των κακών αναγνωσμάτων και εντύπων; [Δ.10] & [Δ.12]
- Σκέφτομαι τους λόγους που έπρεπε να καταγραφούν όλα τα βιβλία που υπήρχαν στις βιβλιοθήκες των σχολείων και να οργανωθούν σε νέα βάση.

Δ.13

«*Το Υπουργείον Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων γνωρίζει διά διαταγής του, ότι επιτρέπεται η κυκλοφορία και η χρησιμοποίησις υπό των μαθητών[των κάτωθι βιβλίων] …διότι ταύτα προάγουν τους σκοπούς της ηθικής και εθνικοθρησκευτικής αγωγής εν τω πλαισίω του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού*» (αριθ. εγκ.223/3/30-1-1969).

Δ.14

[Ο Ν. Γρηγοριάδης, δάσκαλος στα χρόνια της δικτατορίας, στη μαρτυρία του αναφέρει]: «Υπήρχαν συστάσεις για τα βιβλία που θα διαβάζουμε. Είχαμε κάνει στο σχολείο μια βιβλιοθήκη με βιβλία που περνούσανε τότε, που τα ενέκριναν. Μας έστελναν ακόμη κάτι μικρά βιβλιαράκια όπως ο κομμουνισμός εχθρός της ανθρωπότητας και άλλα. Μας έστελναν και άλλα βιβλία, όπως το Πιστεύω του Παπαδόπουλου για τις ομιλίες».

- Χαρακτηρίζω το είδος και τη μορφή των πηγών [Δ.13] & [Δ.14].
- Ποιο είναι το θέμα τους; [Δ.13] & [Δ.14].
- Οι συστάσεις για βιβλία που γινόταν από τη δικτατορία σε ποιους απευθυνόταν; [Δ.13] & [Δ.14]
- Δίνω ένα ορισμό για το τι σήμαινε «κατάλληλο» και τι «ακατάλληλο» ανάγνωσμα κατά τη δικτατορία. [Δ.13] & [Δ.14]
- Στην παρακάτω λίστα περιοδικών και βιβλίων που ακολουθούν [Δ.15], δίπλα σε κάθε τίτλο βάζω Κ (κατάλληλο) και Α

Διαδικτυακή Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

(ακατάλληλο) σύμφωνα με τα λεγόμενα της δικτατορίας (αξιολογώ τα βιβλία με βάση τους τίτλους):

Δ.15

«*Σπίτι του παιδιού*» (αριθ. εγκ. 203/5/19-2-68).

« *Άπαντα*» *τόμ. 4 (ΜΑΟ ΤΣΕ ΤΟΥΓΚ)*

«*Έντυπον Εθνικής Αγωγής* (αριθ. εγκ. 549/11-3-1970).

«*Δύο χρόνια μετά την Επανάστασιν*» (αριθ. εγκ.1068/20/19-4-1969)

«*Καρλ Μαρξ*» *(ΣΕΡΕΜΙΡΙΑΚΟΒΑ),*

«*Σε όσους πιστεύουν στην Ελλάδα*» (αριθ. εγκ.1068/20/19-4-1969).

«*Ενημερώνοντας τον Λαόν*»[385] (αριθ. εγκ.19/31-5-1971).

«*Η Ελλάς ανήκει εις τους Έλληνας*» (αριθ. εγκ.3348/4-1-69).

«*Η Προστασία της φύσεως*» (αριθ. εγκ.213/12/10-2-72).

«*Το Πιστεύω μας*» του Γ. Παπαδοπούλου (αρ. εγκ. 372/8/18-2-69).

«*Ιστορία της Ρωσικής Επανάστασης*», *Μιχλακέας.*

«*Στρατιωτικά Άσματα*» του Γ.Ε.Σ. (αριθ. εγκ. 372/8/18-2-69).

«*Πλύσις εγκεφάλου*»[386], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971).

«*Θάλαμος 7*»[387], Νέος Κόσμος (αριθ. εγκ. 69/2/6-10-1971).

«*Με τους αντάρτες του ΒΙΕΤ-ΝΑΜ. Μεταφρ. Τατιάνας Μιλλιέξ (Μ. ΡΙΦΦΩ)*»

, «*Ο Μακεδονικός αγών*» του Αγγ. Ανεστοπούλου (αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69).

«*Εθνικοθρησκευτικόν Εγκόλπιον παντός Ελληνοχριστιανού*» *βιβλίου των Α΄και Β΄Διδασκαλικών Συλλόγων Αγρινίου* (αριθ. εγκ.1497/6-6-70).

«*Στην πατρίδα του Κολοκοτρώνη*»του Δ. Γούλα (αριθ. εγκ. 549/11-3-70).

« *Άπαντα*» *τομ. 4 (Ι.Β.ΛΕΝΙΝ),*

«*Λεύκωμα πολεμικής ιστορίας των Ελλήνων υπό του Αρχηγείου των Ενόπλων Δυνάμεων*» της Υπηρεσίας Στρατού (αριθ.εγκ.146/20-1-70).

Οι βάσεις της Μαρξιστικής φολοσοφίας (Ε.Σ.Σ.Δ.)

«*Υμνος εις την Ελευθερίαν*» του Γ. Θέμελη(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

«*Μακρόνησος (Φαρσακίδη)*»,

«*Προσεύχεσθε*» *ποιήματα και άσματα της Αδελφότητος Θεολόγων 'Ο ΣΩΤΗΡ'*(αριθ. εγκ. 1605/22/11-9-68).

« *Β΄Παγκόσμιος Πόλεμος*» *(ΑΚΑΔ. ΕΠΙΣΤ. ΕΣΣΔ),*

«*Κοσμάς ο Αιτωλός ο Εθναπόστολος*» του Φ. Μιχαλοπούλου(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69)

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

« *Επανάστασις του 21*» του Δ. Φωτιάδη (αριθ. εγκ.6201/24-5-1971).

«*Εμφύλιος πόλεμος τομ. 4 (Γρηγοριάδη)*»,

«*Ολυμπιάς η Μητέρα του Μ. Αλεξάνδρου*» του Α.Γκισδαβίδη(αριθ. εγκ. 1625/30/16-6-69).

«*Προσχολική Αγωγή και Οικογένεια*» του Δ. Παυλοπούλου(αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69)

«*Το Πρόγραμμα της Ενώσεως των Γιουγκοσλαύων Κομμουνιστών (Βασ. Γιαννικώνα)*»,

«*Πρακτική Αριθμητική Ε΄και Στ΄τάξεως*» του Κ. Βοσταντζή(αριθ. εγκ.145250/23-10-67).

«*Ο Κόσμος των Φυτών και των Ζώων*» έργον της Κοινοπραξίας 'Εκδοτικών Οίκων' 'Ο Χρυσός Τύπος (αριθ. εγκ.3348/4-1-69).

«*Πειράματα Φυσικής και Χημείας*» του Χ. Γιαννακόπούλου (αριθ. εγκ.1405/29-5-1970).

«*Εικονογραφημένον βοήθημα Τροχαίας διά τον Παιδικόν κόσμον*» του Χ. Παππά (αριθ. εγκ.1405/29-5-1970).

«*Αγρίμια και πουλιά του τόπου μας*» του Η. Καραλέκα (αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

«*Η σύγχρονος χειροτεχνία εις το Δημοτικόν σχολείον*» του Α. Καμπανά(αριθ. εγκ.2001/33/4-9-1969).

Δ.16

«*Εις ουδέν θα ωφελήση η σχολική εκπαίδευσις, εάν δεν εξασφαλισθή και η εξωσχολική παρακολούθησις του μαθητού. Εκ γενομένου ελέγχου διαπιστούται ότι πλείστοι των μαθητών, ιδία ΛΥΚΕΙΩΝ,*[388] *εις προκεχωρημένας ώρας της νυκτός κυκλοφορούν εις την πόλιν συχνάζουν εις τα κέντρα εις α ούτε η ιδιότης του μαθητού, ούτε η ηλικία επιτρέπουν κ.λ.π. Επί του αντικειμένου τούτου δέον να συνεργασθώσι στενώς οι γονείς των μαθητών, οι καθηγηταί και αι κατά τόπους αστυνομικαί αρχαί. Παράκλησις όπως μερίμνη αποδεκτών κοινοποιηθή παρόν εις άπαντας Καθηγητάς και διδασκάλους περιοχής ευθύνης των*»(αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67).

- Ποιο είναι το θέμα της πηγής [Δ.16];
- Σε ποιους αναφέρεται η πηγή; [Δ.16]

Δ.17

[Στη μαρτυρία του ο δάσκαλος Ν. Γρηγοριάδης αναφέρει] : « Κάποτε ένας – «καρφί»- μου είπε: Δάσκαλε, δε βγαίνεις έξω να δεις τι κάνουν τα παιδιά; Εγώ του απάντησα, ότι στη γειτονιά

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

τα παιδιά έχουν το μπαμπά τους να τα προσέχει. Μου είπε πως ο άλλος δάσκαλος βγαίνει και παρακολουθεί, κι εγώ του απάντησα ότι χωροφύλακας δεν θα γίνω».

- Υπάρχει άλλη πηγή που να αναφέρεται στο θέμα της πηγής [Δ.17];

Δ.18

*«Οι μαθηταί οφείλουν να έχουν **κόμην** ευπρεπή και κοσμίαν ήτοι περιποιημένην και **λελογισμένον μέγεθος** αναλόγως της ηλικίας αυτών, εν ουδεμία δε περιπτώσει κεκομμένην εν χρω (διά μηχανής), όπερ αποτελεί υπερβολήν και διά λόγους παιδαγωγικούς δεν νοείται ουδέ ως επιβολή ποινής» (αριθ. εγκ.1213/54/1-9-72).*

Γλωσσάρι

Κόμη= τα μαλλιά

Λελογισμένο μέγεθος(μαλλιών)= μαλλιά κομμένα με μέτρο, ούτε ξυρισμένο κεφάλι αλλά ούτε και μεγάλα.

- Τι πληροφορίες αντλώ από την πηγή [Δ.18]σχετικά με την εμφάνιση των μαθητών;

Δ.19

(Οι μαθητές και οι μαθήτριες του Δ. Σχ. Ν. Πόρων Πιερίας το 1972 μετά την εθνική γιορτή, με την καθιερωμένη ποδιά, με κοντά μαλλιά, ενώ οι μαθήτριες φορούν στο κεφάλι και κορδέλα).

Φωτογραφικό αρχείο Ν. Γερομιχαλού

- Η φωτογραφία [Δ.19] αποτελεί ιστορική πηγή για την ιστορία και γιατί;
- Περιγράφω την εμφάνιση που είχαν οι μαθητές και οι μαθήτριες στα χρόνια της δικτατορίας. [Δ.18] & [Δ.19]

Δ.20

Διδακτική Ιστορίας ΠΘ - ΠΤΔΕ

[Απόσπασμα εγκυκλίου που αναφέρεται στη σύσταση Επιτροπής ελέγχου καταλληλότητας σχολικού θεάματος] :«Έχοντες υπόψη την ανάγκην της παροχής ηλεγμένου μορφωτικού θεάματος εις την μαθητιώσαν νεολαίαν […] ορίζομεν ότι περί της καταλληλότητος διά μαθητάς σχολείων Δημοτικής και Μέσης Εκπαιδεύσεως πάσης φύσεως θεαμάτων (θεατρικών-Κινηματογραφικών παραστάσεων, ακροαμάτων εν γένει, μουσικών εκδηλώσεων και πάσης φύσεως ψυχαγωγικών παραστάσεων) γνωματεύουν τη αιτήσει των ενδιαφερομένων ειδικαί επιτροπαί […] εδρεύουσαι εις εκάστην Ανωτέραν Εκπαιδευτικήν Περιφέρειαν καταρτιζόμεναι υπό του οικείου Εκπαιδευτικού Συμβούλου και αποτελούμεναι εκ 3-5 μελών εκάστη […]»(αριθ. εγκ.794/29-4-71).

- Τι ήταν η Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητας σχολικού θεάματος; [Δ.20];

Δ.21

*[Μερικές από τις **θεατρικές παραστάσεις** που πήραν πιστοποιητικό καταλληλότητας ήταν]:*

«Η Λύρα του Γερονικόλα» του Δ. Κόκκα (αριθ. εγκ.524/20-3-71)

«Οι περιπέτειες του Πετράκη», ηθογραφία(Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 15ου)

«Όλα για την Ελλάδα του Μπούμπη» του Ε. Σύρπου (αριθ. εγκ.1049/17 (7)/15-5-67)

«Η Χιονάτη και οι 7 Νάνοι», παραμυθόδραμα

«Θησέας και Μινώταυρος» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 16ου).

«Η Σταχτοπούτα»

Παραστάσεις από την Εταιρεία Χριστιανικού Θεάτρου(αρ. εγκ.2436/38/11-10-69)

«21η Απριλίου ημέρα σωτηρίας» του Ξ. Βουγά (αρ. εγκ. 3348/4-1-69).

*[Ακολουθούν μερικές από τις «κατάλληλες» **κινηματογραφικές ταινίες]**:*

«Ελλάς, αθάνατη χώρα» (Επιτροπή ελέγχου καταλληλότητος σχολικού θεάματος, Πρακτικόν 13ου).

«ΟΧΙ» (αρ. εγκ. 3100/13-12-69).

«Υποβρύχιον Παπανικολής» υπό συνεργείου Στρατού (αριθ. εγκ.443/15/3-12-71).

«Οι Αγώνες των Ελλήνων» υπό συνεργείου Στρατού (αριθ. εγκ.229/20-10-70).

«Ακρόπολις Αθηνών» (αριθ. εγκ.617/40/2-5-72).

«Ο γύρος της Ελλάδος» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«Η χιονάτη και οι επτά νάνοι» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«Ο κόσμος του βυθού της θαλάσσης» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«Μίκυ- Μάους LOOPY DE LOOP»(αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«Χονδρός και Λιγνός στη φυλακή» (αριθ. εγκ. 321/26-3-74).

«Η λιτανεία των ηρώων» υπό συνεργείου Στρατού (αναφέρεται στην αντίσταση στα χρόνια της Κατοχής) (αρ. εγκ.1119/8-4-70).

«Οι γενναίοι του Βορρά» (αναφέρεται στην αντίσταση στα χρόνια της Κατοχής) (αρ. πρωτ.1234/30-4-70).

«Ο Μέγας Αλέξανδρος (τα παιδικά του χρόνια)» (αριθ. εγκ. 1644/20-11-73).

- Τι περιεχόμενο έχουν οι παραπάνω θεατρικές παραστάσεις και κινηματογραφικές ταινίες ; Τις χωρίζω σε κατηγορίες.[Δ.21]
- Με τι κριτήρια οι παραπάνω θεατρικές παραστάσεις και κινηματογραφικές ταινίες κρίθηκαν «κατάλληλες» για να τις παρακολουθήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες;
- Τι περιεχόμενο είχαν οι ταινίες που προβλήθηκαν από το συνεργείο στρατού; [Δ.21]
- Από τι κινδύνευαν οι μαθητές και οι μαθήτριες στα χρόνια της δικτατορίας και έπρεπε το σχολείο να τους προστατέψει;
- *Συζητώ για* όλες τις απαγορεύσεις που ίσχυσαν τα χρόνια της δικτατορίας και αφορούσαν τη ζωή των μαθητών και μαθητριών μέσα και έξω από το σχολείο.
- Ποιες ήταν οι συνέπειες αυτών των απαγορεύσεων για τη ζωή των μαθητών και μαθητριών;

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

«Επτά περίπου χρόνια ήταν αρκετά στο Χίτλερ για να διαπαιδαγωγήσει τη γενιά των υπερανθρώπων της αρίας φυλής, που σύντομα θα διάβαιναν τα σύνορα της Γερμανίας για να περάσουν από φωτιά και τσεκούρι ολόκληρη την Ευρώπη. Επτά χρόνια κράτησε και η δική μας μίνι-δικτατορία, που προσπάθησε με τη μέθοδο του γύψου να αναπλάσει τα πολιτικά ήθη ενός «ξεστρατισμένου» και «άρρωστου» λαού.

Όπως σε κάθε παρόμοια περίπτωση, έτσι και στη δική μας το καθεστώς βρήκε εύκολες προσβάσεις, με βαθύτερες ίσως συνέπειες, στην εκπαίδευση, παρά στην οικογένεια ή τους τόπους της δουλειάς». »(Τερλεξής, 1978:12)

Η πρόθεσή μας να επιλέξουμε την εκπαίδευση και ειδικότερα την καθημερινή ζωή του πρωτοβάθμιου σχολείου για να προσεγγίσουμε αυτή τη σκοτεινή περίοδο της ιστορίας μας πιστεύουμε, ότι είναι ο καταλληλότερος τρόπος για να εντρυφήσουμε και να κατανοήσουμε το κομμάτι αυτό του ιστορικού μας παρελθόντος. Όταν μάλιστα η επιλογή μας αυτή, βασίζεται στο ίδιο μας « το σπίτι», το αρχείο του σχολείου μας, είναι ο πιο γόνιμος και υγιής τρόπος προσέγγισης της ιστορίας μας. Από την έρευνά μας βγήκαν στο φως πληροφορίες για τη σχολική και εξωσχολική ζωή παιδιών όπως τη βίωσαν μερικές δεκαετίες πριν. Βγήκαν στο φως πληροφορίες για το ποιόν της γνώσης που αξίωσε γι' αυτά το καθεστώς, τις αρχές και αξίες που πρέσβευσε, τα πρότυπα του καλού πολίτη που δίδαξε, τις μορφές της «τάξης» και της ευνομίας που εφάρμοσε. Υπό αυτές τις συνθήκες, φρονούμε ότι το μάθημα της ιστορίας καθίσταται πολύ γόνιμο, προσιτό και ενδιαφέρον για τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Ευελπιστούμε και αξιώνουμε, η παρούσα διπλωματική μας εργασία να αποτελέσει το περιβάλλον εκκίνησης για την εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων , που θέλουν να προσεγγίσουν δημιουργικά αυτό το κομμάτι του ιστορικού μας παρελθόντος.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Η έρευνα της παρούσας εργασίας μας κατέδειξε ότι το καθεστώς προσπάθησε με κάθε τρόπο και μέσο να αποδυναμώσει το σχολείο, ως φορέα παραγωγής της γνώσης , γιατί η γνώση είναι δύναμη και το καθεστώς- απ' ότι φάνηκε- γνώριζε πολύ καλά το εύρος αυτής της δύναμης.

Με τη χρήση αποστεωμένων σχολικών εγχειριδίων, που παρείχαν επιλεγμένες γνώσεις, αξίες, δεξιότητες και προσανατολισμούς στους μαθητές και τις μαθήτριες, τις απαγορεύσεις εξωσχολικών αναγνωσμάτων και ακουσμάτων , με τον έλεγχο της εμφάνισης, της συμπεριφοράς, με τη θεοκρατική ερμηνεία του κόσμου, το καθεστώς προσπάθησε να φτιάξει άβουλα και «φρόνιμα» στρατιωτάκια, προκειμένου να διατηρήσει την καθεστηκυία πολιτική του μακροημέρευση. Κύριο όργανο για την υλοποίηση της φερόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής αποτέλεσε το ελληνοχριστιανικό ιδεώδες. Συνακόλουθα, ως «εθνικός τύπος» του μαθητή και της μαθήτριας που κυριάρχησε και επιβραβεύτηκε ήταν αυτός που ακούει όσα επιτρέπεται να διδαχθούν, που τα απομνημονεύει και τα επαναλαμβάνει. Είναι αυτός που δε σκέφτεται γενικώς, παρά μόνο... ελληνικά και χριστιανικά. Μέσα σ' ένα σχολικό περιβάλλον καταναγκαστικό και αυστηρό, τα ανθρώπινα δικαιώματα των μαθητών/τριών παραβιάστηκαν, η κριτική σκέψη, η πρωτοβουλία, η φαντασία ξεχαστήκαν.

Η όλη δομή και οργάνωση του σχολείου μετατράπηκε σε προπαγανδιστική μηχανή προσέγγισης των οικογενειών και της ευρύτερης κοινωνίας των μαθητών και μαθητριών.

Ο δάσκαλος και η δασκάλα υπήρξαν τραγικές φιγούρες του καθεστωτικού συστήματος. Ως βασικοί φορείς πολιτικών γνώσεων και προτύπων συμπεριφοράς αποτέλεσαν ομάδα-στόχο για το καθεστώς. Σαν τελευταίο σκαλοπάτι στην ιεραρχική δομή της εκπαίδευσης συγκέντρωσαν την ασφυκτική πίεση του καθεστώτος. Με τη μέθοδο της αξιολόγησης στην καλύτερη περίπτωση και της δίωξης ή απόλυσης για παραδειγματισμό των υπολοίπων, εγκλωβίστηκαν σε ρόλους που τους κατέστησαν - σ' ένα μεγάλο ποσοστό - φερέφωνα και αναπαραγωγείς της πολιτικής προπαγάνδας του

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

καθεστώτος. Η δυσκολία με την οποία τους προσεγγίσαμε για να μας καταθέσουν τις εμπειρίες τους από την επτάχρονη δικτατορία, όπως τη βίωσαν μέσα από την εργασία τους στο σχολείο, αποκάλυψε τα μελανά σημεία που άφησε η δικτατορία στην ψυχή τους και τις φοβίες που ακόμη και σήμερα συνοδεύουν τη ζωή τους.

Το σχολείο που έζησαν οι μαθητές και οι μαθήτριες στα χρόνια 1967-1974 είχε χρώμα γκρι και οσμή δικτατορίας. Είχε μάθημα και το Σάββατο και υποχρεωτικό εκκλησιασμό την Κυριακή .Ο «ελεύθερός» τους χρόνος περιλάμβανε «κατ' οίκον» εργασία, προσκοπισμό και κατηχητικό. Στο σχολείο αυτό, οι δάσκαλοι και οι δασκάλες μιλούσαν για την συντριβή του κομμουνιστοσυμμοριτισμού και οι μαθητές και οι μαθήτριες έγραφαν εκθέσεις για την «21η Απριλίου», και για το πώς αισθάνονται που το καθεστώς χάρισε τα χρέη του πατέρα τους από την Αγροτική τράπεζα. Στις γυμναστικές επιδείξεις τους έντυναν με στολές που είχαν κολλημένο επάνω τους τον φοίνικα με το φαντάρο ,«σήμα κατατεθέν» της 21ης Απριλίου.

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΟΙ ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΕΣ ΠΗΓΕΣ:

Υπηρεσιακά βιβλία:

Βιβλίο Πράξεων προσωπικού και διευθυντή 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

Βιβλίο Πράξεων προσωπικού και διευθυντή Δ. Σχ. Βροντούς Πιερίας.

Βιβλίο Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

Βιβλίο Σχολικής Εφορείας Δ. Σχ. Βροντούς Πιερίας.

Πρωτόκολλο αλληλογραφίας 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

Ομιλία 25ης Μαρτίου1821(αρχείο Δ.Σχ. Βροντούς Πιερίας).

Προσωπικό αρχείο Π. Αλεξανδρίδη:

«*Περί αυτοδικαίας εμφανίσεως εις την υπηρεσίαν διδ/λων δυνάμει του Ν.Δ.76/27-9-74 (ΦΕΚ 226 τ.Α΄)*» (Πράξις 14η/1-10-74).

«*Ανακοίνωσις επαναφοράς εις την Υπηρεσίαν διδ/λου δυνάμει του Ν.Δ. 76/1974*» (αριθ. πρωτ. 361.97/39/106829/29-1-75).

«*Χορήγηση προσαυξήσεως λόγω τριετιών στον Επιθ/τη Δ.Ε. Αλεξανδρίδη Παύλου*» (αριθ. πρωτ. 351.6./306/123055/17-11-77).

Υπηρεσιακά έγγραφα:

Εγκύκλιοι- διαταγές (Γ.Α.Κ. Ν. Πιερίας)

1967

αριθ. εγκ.1049/17 (7)/15-5-67 «*Παρακολούθησις θεατρικής παραστάσεως*»

αριθ. εγκ.1092/18(8)/17-5-*67* «*Διακοπή μαθήματος Πολιτικής Αγωγής*», «*Ομιλία εις τους μαθητάς, διά τα αίτια άτινα επροκάλεσαν και επέβαλον την εθνικήν επανάστασιν*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ 1116/19/19-5-67 «*Συγχαρητήριον τηλεγράφημα*».

αριθ. εγκ. 1210/21 (12)/26-5-67 «*Εξωσχολική δράσις*».

αριθ. 1274/23(14)/1-6-67 «*Ομιλία προς τους Εκπαιδευτικούς των κκ. Δ/του του Β΄ Σώματος Στρατού και Νομάρχη Πιερίας*».

αριθ. εγκ.1389/26(17)/12-6-67 «*Χαιρετιστήριος επιστολή του Επιθεωρητού*».

αριθ. εγκ.1425/27 (18)/15-6-67 «*Περί διαμονής και κατοικίας του δημοσίου υπαλλήλου*»

αριθ. εγκ.1488/28 (19)/23-6-67 «*Περί προγραμματισμού ομιλιών διαφωτιστικού περιεχομένου*».

αριθ. εγκ. 54755/224/21-7-67 «*Περί εκκλησιασμού των Δημοσίων Υπαλλήλων*».

αριθ.εγκ.1525/32(23)/9-9-67 «*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος Νομάρχου*».

αριθ. εγκ.1675/34 (25)/9-9-67 «*Μέτρα δια την Τουριστικήν ανάπτυξιν της Χώρας*».

αριθ. εγκ. 1930/38(Ι)/27-9-1967 «*Επί τη ενάρξει του νέου σχολικού έτους 1967-68*».

αριθ. εγκ. 1791/39/27-9-67 «*Καταρτισμός προγραμμάτων διαφωτιστικών ομιλιών*»

αριθ. εγκ. 1844/37 (2)/ 27-9-67 «*Λειτουργία Σχολής Βασικής Εκπαιδεύσεως Στελεχών Προσκόπων*».

αρ. εγκ. 1934/41/6-10-67)«*Σύστασις περί προμηθείας της Παιδαγωγικής Εγκυκλοπαιδείας», «Περί χορηγήσεως αναρρωτικών αδειών» «Περί γυμναστικών επιδείξεων σχολικών αγώνων κ.λ.π.».*

αριθ.εγκ..2104/43/23-10-67 «Το μάθημα της Γυμναστικής»

αριθ. εγκ.2166/44/31-10-67 «*Καταστάσεις υπαρχόντων βιβλίων», «Εμφάνισις», «Εξωσχολική Παρακολούθησις μαθητών*».

αριθ. εγκ.2526/47/12-12-67 «*Συμμετοχή των Σχολείων εις τον εορτασμόν των Χριστουγέννων κ.λ.π. εορτών*».

Αριθ. εγκ.2633/49/30-12-67 «*Περί διανυκτερεύσεως εκτός έδρας του διδακτικού προσωπικού των Σχολείων*».

1968

αριθ.εγκ.372/8/18-2-69 «*Στρατιωτικά άσματα*».

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.203/5/19-2-68 « *Έναρξις των Σχολικών Ραδιοφωνικών Εκπομπών της Δ/νσεως Εποπτικών οργάνων του Υπουργείου Παιδείας», «διάλεξις», «Έγκριση κυκλοφορίας περιοδικού».*

αριθ. εγκ.759/12/9-4-68 «*Αναθεώρησις του Συντάγματος*».

αριθ.εγκ. 800/14/16-4-68 «*Εορτασμός 21ης Απριλίου 1967*».

αριθ. εγκ.820/15/20-4-68 «*Περί διπλής εορτής*».

αριθ. εγκ. 1053/18/5-6-68 «*Προαιρετική αγορά βιβλίων*».

αριθ. εγκ.963/16/14-5-68 «*Προγραμματισμός και εκτέλεσις εκπαιδευτικών εκδρομών*».

αριθ. εγκ.1605/22/11-9-68 «*Πρόσληψις καθαριστριών σχολείων», «Κυκλοφορία και προμήθεια βιβλίων*».

αριθ 1608/23/11-9-68 «*Επί τη ενάρξει του νέου σχολ. έτους*».

αριθ. εγκ.1735/24/6-10-68 «*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος*».

αριθ. εγκ.1887/26/12-10-68 «*Περί ενισχύσεως του ναυτικού επαγγέλματος*».

Αριθ.εγκ.1937/27/22-10-68 «*Νέον Λαχειοφόρον Ομολογιακόν Δάνειον*».

αριθ. εγκ.2196/3/20-11-1968 «*Οργάνωσις του Σχολείου και της Σχολικής Ζωής*»

αριθ. εγκ. 2303/30/4-12-68 «*Εγγραφή και φοίτησις εις Κατηχητικά Σχολεία*»

1969

αριθ. εγκ.3348/4-1-69 «*Έντυπα διαλέξεων», «Προαιρετική προμήθεια βιβλίων και χαρτών», «Παρακολούθησις θεατρικών έργων», «Απονομή ηθικών αμοιβών υπό Ροταριανού ομίλου Θεσ/νίκης*».

αριθ. εγκ. 2379/3/14-1-69 «*Οργάνωσις και λειτουργία Σώματος Ελλήνων Αλκίμων και Ελληνίδων Οδηγών», «Πανελλήνιος Σύνδεσμος Επικουρικών Σχολικών Υποτροφιών*».

αριθ. εγκ. 248/1/29-1-69 «*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος νέου Επιθεωρητού Γενικής Εκπ/σεως*».

αριθ. εγκ.223/3/30-1-1969 «*Κυκλοφορία περιοδικών*»

αριθ. εγκ. 330/5/6-2-69 «*Πρόγραμμα εορτής πολεμικής αρετής των Ελλήνων*»

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ.εγκ.372/8/18-2-69 «*Περί πιστοποιητικών νομιμοφροσύνης εργοληπτών»,«Κυκλοφορία περιοδικού», «Αποστολή βιβλίων και εντύπων».*

αριθ. εγκ.455/9/22-2-69 «*Φιλοξενία διδασκάλων εις Εθνικήν Εστίαν», «Συνδρομαί περιοδικού 'ΘΕΣΕΙΣ και ΙΔΕΑΙ'».*

αριθ. εγκ.455/9/22-2-69 «*Φιλοξενία διδασκάλων εις Εθνικήν Εστίαν».*

Αριθ. εγκ.833/16/20-3-69 «*Εκπολιτιστική, οικονομική ανάπτυξις των αγροτικών περιοχών».*

αριθ. εγκ.969/18/1-4-69 «*Εορτασμός επετείου από της ιδρύσεως του Ν.Α.Τ.Ο.».*

αριθ. εγκ.1064/19/17-4-69 «*Έκφρασις πλήρους ικανοποιήσεως του Νομάρχου», «Εισφοραί δι' ανέγερσιν του Ιερού Ναού του Σωτήρος».*

αριθ. εγκ.1068/20/19-4-1969 «*Αποστολή Εντύπων».*

αριθ. εγκ.1128/21/25-4-69 «*Περί σχολικής ζωής».*

αριθ. εγκ. 1103/22/28-4-69 «*Έκφρασις πλήρους ικανοποιήσεως και συγχαρητηρίων κ. Νομάρχου»*

αριθ. εγκ.1163/23/29-4-69 «*Διοργάνωση ημερήσιων τοπικών Παιδαγωγικών Συνεδρίων».*

αριθ. εγκ.1156/24/5-5-1969 «*Σύστασις βιβλίου».*

αριθ. εγκ.1388/25/19-5-69 «*Γυμναστικαί επιδείξεις».*

αριθ. εγκ.1212/26-5-69 «*Γενικόν Παιδαγωγικόν Συνέδριον».*

αριθ. εγκ. 1445/26/26-5-69 « *Πραγματοποίηση τοπικών Παιδαγωγικών συνεδρίων».*

αριθ. εγκ.1477/27/30-5-69 «*Προτάσεις διά διορισμόν σχολ. Εφόρων».*

αριθ. εγκ1535/28/7-6-1969 «*Υποβολή στοιχείων επί τη λήξει του διδ. Έτους», «Διατήρησις βιβλίων Γραμματικής».*

αρ. εγκ. 1625/30/ 16-6-69 «*Προαιρετική προμήθεια βιβλίων».*

αριθ. εγκ.1986/32/4-9-69 «*Περί απαγορεύσεως συμμετοχής υπαλλήλων εις σωματεία μη υπαλληλικά».*

αριθ. εγκ.16/4-9-69 «*Νομιμοφροσύνη εργολάβου δημοσίων έργων».*

αριθ. εγκ.2001/33/4-9-*1969* «*Προαιρετική προμήθεια βιβλίων, χαρτών ,κ.λ.π.», «Χρησιμοποίησις προϊόντων εγχωρίου βιομηχανίας και βιοτεχνίας».*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ. 2160/35/15-9-69 «*Σύστασις βιβλίων και περιοδικού*», «*Υποβολή ποιημάτων προς δημοσίευσιν*».

αριθ. εγκ. 2289/36/26-9-1969 «*Σύστασις βιβλίων*», «*Περί εγγραφής παραγωγών εις Γεωργ. Συνεταιρισμούς*».

αρ. εγκ. 2379/37/7-10-1969 «*Αποστολή συνδρομών περιοδικών ΘΕΣΕΙΣ και ΙΔΕΑΙ*», «*Περί προμηθείας βιβλίων*», «*Περί του λαχειοφόρου δανείου οικον. Αναπτύξεως*»..

αριθ. εγκ.2436/38/11-10-69 «*Περί αντικαταστάσεως χρησιμοποιουμένων σημαιών*»,«*Σύστασις βιβλίων*», «*Παρακολούθησις παραστάσεων Χριστιανικού Θεάτρου*».

αριθ. εγκ. 2469/40/17-10-69 «*Αι σχολικαί εορταί*».

αριθ. εγκ.2522/22-10-1969 «*Αποστολή εντύπων*».

αριθ. εγκ. 2464/41/23-10-69 «*Περί του τρόπου διδασκαλίας του μαθήματος της Σωματικής Αγωγής*».

αριθ. εγκ.2465/29-10-69 «*Προγραμματισμός αθλητικών εκδηλώσεων εις το Δημοτικόν Σχολείον*».

αριθ. εγκ. 2570/29-10-69 «*Έπαρσις και υποστολή της Σημαίας*»,«*Προαιρετική αγορά βιβλίων*».

αριθ. εγκ.2466/29-10-69 «*Αναδιάρθρωσις Κεντρικών Υπηρεσιών Υ.Ε.Π.Θ*».

αριθ. εγκ.2641/4-11-69 «*Συμβολήν εις επιτυχίαν Λαχειοφόρου Ομολογιακού Δανείου Οικονομικής Αναπτύξεως*».

«*Χαιρετιστήριος διαταγή του Γ. Παπαδόπουλου*».

αριθ. εγκ.2697/10-11-69 «*Συνεργασία εκπαιδευτικών εις ραδιοφωνικάς εκπομπάς*», «*Περί αγοράς Κινηματογραφικών μηχανών*».

αριθ. εγκ. 2718/10-11-69 «*Οργάνωσις εκδηλώσεων επί τω Ευρωπαϊκώ έτει προστασίας της φύσεως*».

αριθ. εγκ.2768/19-11-69 (153675/7-11-69) «*Χαιρετιστήριος εγκύκλιος του Εξοχωτάτου Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Πρωθυπουργού Γ. Παπαδοπούλου*»

αριθ. εγκ.2841/20-11-1969 «*Συμμετοχή Εκπ/κών εις Προγράμματα Λαϊκής Επιμορφώσεως*»,«*Προμήθεια βιβλίου*», «*Χρήσις εποπτικών μέσων διδασκαλίας*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.2931/26-11-69 «*Προσδιορισμός μεγεθών επαιρομένων σημαιών*».

αριθ. εγκ.2999/44/1-12-69 «*Περί των καθηκόντων των διδασκάλων*».

αριθ. εγκ. 3022/45/2-12-69 «*Οργάνωσις Εκθέσεως Εποπτικών μέσων διδασκαλίας εν Κατερίνη*».

αριθ. εγκ.3018/3-12-1969 «*Σεβασμός προς την Εθνικήν Σημαίαν*»,«*Σύστασις εφημερίδος*», «*Προμήθεια βιβλίου*», «*Αθλητικαί δραστηριότητες*», «*Παραλαβή Δ΄τόμου του βιβλίου 'Το Πιστεύω μας'*».

αρ. εγκ. 3100/13-12-69 «*Περί του τρόπου παρελάσεως σχολείων*»,«*Προμήθεια βιβλίων*», «*Παρακολούθησις κινηματογραφικής ταινίας*»

1970

αριθ. εγκ.3208/69/4-1-70 «*Καθορισμός Σημαιών παρελάσεως και επάρσεως*».

αρ.εγκ.146/20-1-70 «*Λεύκωμα πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων*»

αριθμ. εγκ.155/22-1-70 «*Προστασία των ζώων*».

αριθ. εγκ. 276/29-1-70 «*Παρακολούθησις υπό μαθητών και σπουδαστών θεατρικών έργων*», «*Επιτροπαί κινηματογραφικών προβολών*», «*Προμήθεια βιβλίων*».

αριθ. εγκ. 646/1/23-2-70 «*Συγκρότησις Γενικού Παιδαγωγικού Συνεδρίου και Εκθέσεως Εποπτικών μέσων διδασκαλίας εις τα μαθήματα Φυσικής και Χημείας-Πρόγραμμα* ».

αριθ. εγκ. 549/11-3-1970 «*Αποστολή εντύπου Εθνικής Αγωγής*»

αριθ. εγκ. 443/2/16-3-70 «*Συγκρότησις τοπικών Παιδαγωγικών Συνεδρίων Φυσικής και Χημείας*».

αριθ. εγκ.763/20-3-*1970* «*Προαιρετική αγορά χαρτών*», «*Επέτειος της εναντίον του εκεί Σταθμού Χωρ/κής επιθέσεως των Κομμουνιστοσυμμοριτών, γενομένης την 30-3-1946*».

αριθ. εγκ.1119/8-4-*1970* «*Αποστολή εντύπων*», «*Παρακολούθησις υπό των μαθητών κινηματογραφικής ταινίας*».

αριθ. εγκ.1238/4/22-4-70 «*Απολογισμός έργου*».

αριθ. εγκ.1235/30-4-70 «*Εορτασμός Διεθνούς Ημέρας του Ερυθρού Σταυρού*», «*Εβδομάς προλήψεως ατυχημάτων*».

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.1256/5/2-5-*70* «*Συγκρότησις τοπικών Παιδαγωγικών Συνεδρίων Σωματικής Αγωγής*».

αριθ. εγκ.60038/5-5-70 «*Συμμετοχή απασών των βαθμίδων […] εις 'Μάχην Ακτής, Υγείας και Πολιτισμού'*».

αριθ. εγκ.1324/11-5-70 «*Εμφάνισις μαθητών και του προσωπικού των σχολείων*»

αρ. εγκ.1398/23-5-70, «*Περί του περιοδικού ΓΟΝΕΙΣ*».

αριθ. εγκ.1405/29-5-1970 «*Διαπιστώσεις εκ της εφαρμογής του Νέου αναλυτικού προγράμματος μαθημάτων*», «*Προαιρετική αγορά βιβλίων*».

αριθ. εγκ.1497/6-6-70 «*Περί καταλληλότητος διά τους μαθητάς κινηματογραφικής ταινίας*».

αριθ. εγκ.14/16-6-70 «*Πρόσκλησις Στρατιωτικών Αρχών*».

αρ. εγκ. 2007/17-9-70 «*Έπαρσις και υποστολή της σημαίας*, «*Χρησιμοποίησις Ελληνικών προϊόντων εις δεξιώσεις*»,«*Προαιρετική προμήθεια βιβλίων*».

αριθ.εγκ.2085/23-9-70) «*Περί μη απομακρύνσεως των υπαλλήλων εκ της έδρας των*».

αριθ. εγκ. 2164/3-10-70 «*Εβδομάς Άρτου*».

αριθ. εγκ. 2245/12-10-70 «*Εορτασμός Επετείου Μακεδονικού Αγώνος*»

αριθ. εγκ.2297/20-10-70 «*Συγχαρητήρια επιστολή Ν. Μακαρέζου*».

αριθ. εγκ.229/20-10-1970 «*Προαιρετική προμήθεια βιβλίου*», «*Κινηματογραφικαί προβολαί*»..

αριθ. εγκ. 2410/2-11-70 «*Εορτασμός Διεθνούς έτους Παιδείας 1970*».

αριθ. εγκ. 2475/9/9-11-70 «*Προγραμματισμός Παιδαγωγικών Συνεδρίων*».

αριθ. εγκ. 2442/11-11-70 «*Περί εφαρμογής της διδακτικής αρχής της εποπτείας*».

αριθ. εγκ.2757/8-12-70 «*Σύστασις παγκοσμίου Εγκυκλοπαιδείας Ενόπλων Δυνάμεων*».

1971

αριθ. εγκ. 96/19-1-71 «*Προβολή ελληνικών προϊόντων*».

αριθ. εγκ.23/23-1-71(2285/28-12-70) «*Εορτασμός 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.117/23-1-*71 «Καθιέρωσις της διδ/λίας του μαθήματος της Πολιτικής Αμύνης».*

αριθ. εγκ.266/4-2-71(14205/1-2-1971) «*Περί τρόπου προμηθείας βιβλίων παρά των Σχολικών Βιβλιοθηκών».*

αριθ. εγκ.269/5-2-71 «*Περί επισήμου γλώσσης του Κράτους».*

αριθ. εγκ.294/10-2-71 «*ΘΕΣΕΙΣ και ΙΔΕΑΙ», «Εορτασμός 150ετηρίδος της Επαναστάσεως του 1821».*

αριθ. εγκ. 406/3-3-1971 (297/3-3-71) «*Περί οργανώσεως της Σχολικής ζωής και της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως».*

αριθ. εγκ.469/10-3-71 «*Οδηγίαι περί συνεργασίας εις τας ραδιοφωνικάς εκπομπάς».*

αριθ. εγκ.524/20-3-71 «*Παρακολούθησις θεατρικών παραστάσεων».*

αριθ. εγκ.577/26-3-71 «Κατ' οίκον εργασίαι των μαθητών»,

αριθ. εγκ.83/5-4-71 «*Τέλεσις εορτής εν Λιτοχώρω».*

αριθ. εγκ. 7983/23-4-71 «*έκφρασις ικανοποιήσεως διά την έκδοσιν μαθητικής Εφημεριδούλας».*

αριθ. εγκ.794/29-4-71 «*Έλεγχος σχολικού θεάματος*».

αριθ. εγκ.856/2/6-5-71 «*Περί μη απομακρύνσεως εκ της έδρας».*

αρ. εγκ. 911/12-5-71 «*Διοργάνωσις διαλέξεως*»

αριθ. εγκ.19/31-5-1971 «*Χρησιμοποίησις Εθνικών Στολών υπό των μαθητών»,«Αποστολή εντύπων 'Ενημερώνοντας τον Λαόν».*

αριθ. εγκ.22/23-6-71 (6201/24-5-1971) «*Ενημέρωσις επί κυκλοφορούντος έργου Δ. Φωτιάδη*»

αριθ. εγκ.1465/4-9-71 «*Διανομή των ΔΩΡΕΑΝ χορηγουμένων βιβλίων».*

αριθ. εγκ.78/9-10-71 «*Αλλαγή σφραγίδων».*

αριθ. εγκ.50/2/14-9-71 «*Παρατηρήσεις και οδηγίαι επί τη συντάξει ωρολογίων πραγραμμάτων».*

αριθ. εγκ.1479/8-9-71 «*Κατ' οίκον εργασίαι των μαθητών».*

αριθ. εγκ. 1176/9/15-9-1971 «*Προς ενίσχυσιν και διάδοσιν του σκοπού και του έργου του Ε.Ε.Σ.Ν.»*

αριθ. εγκ. 116/3/18-9-71 «*Η Αγωγή και η Μόρφωσις των ελληνοπαίδων».*

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ. 1587/23-9-1971 «*Δραστηριοποίησις αστικού πληθυσμού*».

αριθ. εγκ.2/1/29-9-71 «*Χαιρετιστήριος Εγκύκλιος*».

αριθ. εγκ.69/2/6-10-71 «*Σύστασις βιβλίων*».

αριθ.εγκ.1364/15/6-10-1971 «*Αι επαναλύψεις των μαθημάτων*».

αριθ. εγκ.3/12-10-71 «*Περί διαφωτίσεως του κοινού από ραδιοφώνου και τηλεοράσεως δι' αντικείμενα και θέματα Πολιτικής Αμύνης*».

αριθ. εγκ.108/3/13-10-71 «*Λαχειοφόρον Ομολογιακόν δάνειον 1971*».

αριθ. εγκ.101/4/18-10-71 «*Συμμετοχή σε διεθνείς μαθητικούς διαγωνισμούς ζωγραφικής*».

αριθ. εγκ.146/5/20-10-*71* «*Περί μη απομακρύνσεως των υπαλλήλων εκ της έδρας των*».

αριθ. εγκ. 164/6/25-10-71 «*Λειτουργία Κέντρων Λαϊκής Επιμορφώσεως*», «*Εορτασμός Παγκοσμίου ημέρας Αποταμιεύσεως*».

Αριθ. εγκ.228/10/10-11-71 «*Ραδιοφωνική εκπομπή*».

αριθ. εγκ. 362/26-11-1971 «*Η ψυχολογία της τάξεως και αι εξ αυτής παιδαγωγικαί εφαρμογαί*».

αριθ. εγκ.468/16/10-12-1971 «*Σύστασις βιβλίων*».

αριθ. εγκ. 443/15/3-12-71 «*Διδασκαλία της Γραμματικής εις τας Γ΄και Δ΄τάξεις του Δημ. Σχολείου*», «*Υποβρύχιον Παπανικολής*».

αριθ. εγκ.492/9-12-71 «*Προτομαί Μεγ. Αλεξάνδρου*».

αριθ. εγκ..173482/15-12-71 «*Περί παιδικής ζωγραφικής*».

αριθ. εγκ.557/18/20-12-71 «*Έκφρασις συγχαρητηρίων διά συμμετοχήν Εκπ/κών εις Ομολογιακόν Δάνειον*».

1972

αριθ. εγκ.62/4/17-1-72 «*Υποβολή Ομιλιών δι' έκδοσιν Ανθολογίου*».

αριθ.εγκ. 101/8/25-1-*72* «*Πεπραγμένα Νομαρχιακής δράσεως έτους 1971*».

αριθ. εγκ. 213/12/10-2-72 «*Αποστολή αντιτύπων του τευχιδίου Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ*»,«*Σύστασις περιοδικού*».

Διδακτική Ιστορία ΑΠΘ ΠΤΔΕ

αριθ.εγκ.252/15/15-2-72 «*Περί προτιμήσεως των προϊόντων της εγχωρίου Βιομηχανίας και Βιοτεχνίας*», «*Αναμνηστικόν Λεύκωμα Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων*».

αριθ. εγκ. 15/12-2-72 «*Εορτασμός επετείου Επαναστάσεως Ολύμπου του 1878*», «*Εβδομάς σπουδαζούσης νεολαίας υπέρ εξωτερικής ιεραποστολής (27-2 έως 5-3-1972)*».

αριθ. εγκ.252/15/15-2-1972 «*Περί προτιμήσεως των προϊόντων της εγχωρίου Βιομηχανίας και Βιοτεχνίας*»,

αριθ. εγκ.301/25-2-72 «*Κατευθυντήριαι αρχαί ομαλής λειτουργίας των σχολείων*».

αριθ. εγκ.314/21/26-2-72 «*Έτος αναδασώσεως 1972*».

αριθ. εγκ.369/24/4-3-72 «*Περί των Φυσιογνωστικών μαθημάτων*».

αριθ.εγκ.386/25/6-3-72 «*Γενικαί διδακτικαί οδηγίαι προς εφαρμογήν θεμελιωδών αρχών Διδακτικής*».

αριθ. εγκ.433/31/17-3-72 «*Αφίσσαι εθνικού περιεχομένου*».

αριθ. εγκ. 518/27-3-72 «*Διδακτική του μαθήματος της Ιστορίας*».

αριθ.εγκ.559/15-4-72 «*Ευχαί κ. Νομάρχου Πιερίας επί ταις εορταίς του Πάσχα*».

αριθ. εγκ. 560/15-4-72 «*Χορήγησις 3.800 προβολέων σταθερών διαφανών εικόνων*».

αριθ. εγκ.568/37/15-4-72 «*Εορτασμός Εθνικής Επετείου 21ης Απριλίου 1967*».

αριθ. εγκ.587/38/22-4-72 «*Ραδιοφωνικαί και τηλεοπτικαί εκπομπαί επί της συνεχιζομένης ανάγκης υπάρξεως του ΝΑΤΟ, διά την ασφάλειαν του Ελευθέρου Κόσμου*».

αριθ. εγκ.617/40/2-5-72 «*Εκπ/κή κινηματογραφική ταινία 'Ακρόπολις Αθηνών'*».

αριθ. εγκ.625/5-5-72 «*Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*».

αριθ. εγκ. 625/5-5-72 «*Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*».

αριθ. εγκ.898/50/8-6-72 «*Συνεργασία σχολείου και οικογενείας*».

αρ. εγκ. 980/52/20-6-72 «*Καθιέρωσις ραδιοφωνικής εκπομπής προβολής διοικητικής δραστηριότητος*».

αριθ. εγκ.1213/54/1-9-72 «*Περί του τρόπου κουράς και κόμης των μαθητών*».

αριθ. εγκ.1225/58/6-9-72 «*Χαιρετιστήριος οδηγητική εγκύκλιος επί τη ενάρξει του νέου σχολικού έτους*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.1228/57/6-9-72 «*Γενικαί οδηγίαι και συστάσεις*».

αριθ. εγκ. 1785/11/8-9-*72 «Οδηγίαι και συστάσεις επί τη ενάρξει του σχολ. Έτους 1972-73*».

αριθ. εγκ. 1370/13-10-72 «*Γενική παιδαγωγική συγκέντρωσις εκπ/κών Δ.Ε. Ν. Πιερίας*».

αριθ. εγκ.1458/61/23-10-72 «*Λαχειοφόρον Ομολογιακόν Δάνειον Οικ. Αναπτύξεως 1972*».

αριθ.εγκ. 1459/ 30-10-72 «*Περί προσελεύσεως των Υπαλλήλων εις εορταστικάς εκδηλώσεις*».

αριθ. εγκ.1582/11-11-72 «*Ενημέρωσις μαθητών επί της Ιστορίας της Περιοχής των*».

αριθ. εγκ. 2435/12/13-11-72 «*Διδακτική του μαθήματος των Ελληνικών*».

αριθ. εγκ.1688/4-12-72 «*Βοηθητικά Γ΄ και Δ΄ τάξεων Δημ. Σχολείου*».

αριθ.εγκ.1686/12-12-72 «*Παρέχονται βασικαί αρχαί οργανώσεως των κατ' οίκον εργασιών*».

1973

αριθ.εγκ. 10/16-2-1973 «*Προτίμησις των Ελληνικών προϊόντων*».

Αριθ. εγκ.310/13-3-73 «*Εβδομάς μαθητού*».

αριθ. εγκ. 321/26-3-74 «*Εκδηλώσεις επί τη 150η επετείω του θανάτου του Λόρδου Βύρωνος», «Έγκρισις παρακολουθήσεως κινηματογραφικών ταινιών και θεατρικού έργου*».

αριθ. εγκ.372/27/30-3-73 «*Ο ελεύθερος διάλογος*».

αριθ. εγκ. 395/28/31-3-73 «*Παροχή ενισχύσεως προς επιτέλεσιν του έργου των οργανώσεων Σ.Ε.Π. – Σ.Ε.Α. – Σ.Ε.Ο.*»

αριθ. εγκ. 448/29/9-4-73 «*Επανέκδοσις επιστημονικής μελέτης υπό τον τίτλον 'Ο Ελληνισμός υποφήτης του Χριστιανισμού'*» .

αριθ. εγκ. 457/30/10-4-73 «*Εκδηλώσεις επί τη επετείω της θυσίας του Συνταγματάρχου Δ. Ψαρρού και των ανδρών του 5/42 Σ.Ε.*»

αριθ. εγκ.739/4-6-73 «*Αλλαγή Τίτλων Εγγράφων και Σφραγίδων Υπηρεσιών*».

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

αριθ. εγκ.765/8-6-73 «*Περί των σφραγίδων των Δημοτικών Σχολείων και Νηπ/γείων*».

αριθ. εγκ. 1307/29-9-73 «*Εορτασμός Παγκοσμίου Ημέρας Παιδιού*».

αριθ.εγκ.1353/60/10-10-73 «*Περιοδικόν Ελλάς-Κόσμος*».

αριθ. εγκ. 1451/19-10-73 «*Σύγκλησις Παιδαγωγικών Συνεδρίων*».

αριθ. εγκ. 1644/20-11-73 «*Προμήθεια σειράς βιβλίων*»

ΙΙ. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Berstein S. & Milza P.(1997),*Ιστορία της Ευρώπης*, μτφρ. Μ. Κοκολάκης, τόμ. 3, Αλεξάνδρεια, Αθήνα.

Burns E.(198-?), *Ευρωπαϊκή Ιστορία. Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης*, τόμ. 2, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Clogg R.,(1995), *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-1990,* Ιστορητής, Αθήνα.

Collingood R.G.(1994), *The idea of History,* Oxford University Press, Οξφόρδη & Νέα Υόρκη.

Hobsbawm E. (1998), *Για την ιστορία,* μτφρ. Π. Ματαλάς, Θεμέλιο, Αθήνα.

Αθανασιάδου Χ.- Πετρίδου Β. (1997) «Αναπαραστάσεις γυναικών στα βιβλία της Ιστορίας και της Κοινωνιολογίας του Λυκείου» *στο Δεληγιάννη Β.- Ζιώγου Σ. «Φύλο και σχολική πράξη»* , Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Αλιβιζάτος Ν.(1995), *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα.

Αλτουσέρ Λ.(1999), *Θέσεις*, μτφρ. Ξ. Γιαταγάνας, Θεμέλιο, Αθήνα.

Αναστασόπουλος Ν. (1978), «Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι φοιτητικές εξεγέρσεις», *Αντί*, 112, σ.33-38.

Ανδρέου Α., *Παπακωνσταντίνου Γ*. (1994) *Εξουσία και οργάνωση – διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος,* Νέα Σύνορα, Αθήνα.

ΑΠΘ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (1998), *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής,* Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη.

Διδυκτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Αρχιμανδρίτης Ι., *Επιθεωρητής και διδάσκαλοι*, (χ.χ), Τρίπολις.

Βασιλού- Παπαγεωργίου Β.(1996), *Το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα,* Πατάκης, Αθήνα.

Βεγλερής Φ. (1975), *Υπόμνημα για ένα Σύνταγμα του ελληνικού λαού. Συνταγματικό χρονικό της δικτατορίας*, Θεμέλιο, Αθήνα.

Βρυώνης Κ. (1969α),*Ιδεολογικαί και κοσμοθεωρητικαί θέσεις της επαναστάσεως και της νέας δημοκρατίας*, Αθήναι.

Βρυώνης Κ. (1969β), *Το ελληνοχριστιανικόν ιδεώδες του αγώνος της Ανεξαρτησίας κοσμοθεωρητικόν βάθρον της Επαναστάσεως της 21ης Απριλίου 1967,* Αθήναι.

Γελαδάκη Σ. (2004), *Τα αρχεία τριών ιστορικών αθηναϊκών γυμνασίων*, Μεταίχμιο, Αθήνα.

Γενικά Αρχεία του Κράτους- Αρχεία Νομού Εύβοιας (1995), *Η Τοπική Ιστορία στο σχολείο. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις,* Χαλκίδα.

Γεωργαλάς Γ., *Ελεύθερος Κόσμος*, 18-2-1971, σ.7.

Γεωργαλάς Γ., «Τα 8 προβλήματα της Δημοκρατίας», *Ελεύθερος Κόσμος,* 28-3-1971σ.11.

Γκότοβος Θ.& Μαυρογιώργος Γ. & Παπακωνσταντίνου Π. (1983)«Κρατική διδακτική και εκπαιδευτική πράξη. Ο ρόλος των εγκυκλίων στην οργάνωση της διδασκαλίας», *Επιστημονική σκέψη*, τ.χ. 12, σ. 51.

Γρηγοριάδης Σ. (1975), *Ιστορία της δικτατορίας*,τ.1-3, Καπόπουλος, Αθήνα.

Δεδόπουλος Ι. (1969), «Ο πνευματικός άνθρωπος και ο κομμουνισμός», *Θέσεις και Ιδέαι*, τόμ. Γ', τευχ. 5.

Δεληγιάννη Β.- Ζιώγου Σ. (1997), *Φύλο και σχολική πράξη* , Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Δελμούζος Α. (1971), *Δημοτικισμός και Παιδεία*, Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων, Αθήνα.

Δημαράς Α.(επιμ.), (1987), *Η Μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, τόμ. Β', Ερμής, Αθήνα.

Εξαρχόπουλος Ν. (1950), *Εισαγωγή εις την Παιδαγωγικήν,* Εκδοτικός Οίκος Δ. Δημητράκου Α.Ε. , τόμ. Β' ,Αθήναι.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Ευαγγελόπουλος Σ.(1998), *Ελληνική Εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Ζιώγου – Καραστεργίου Σ. (1991), *Πηγές στην Ιστορία της Εκπαίδευσης: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και παραδείγματα από την Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης,* Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Πανεπιστημιακό Τυπογραφείο Θεσσαλονίκη.

Ζιώγου Σ. – Χασεκίδου Θ. – Φούκας Β. (2005), *Παιδαωγικά περιοδικά στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα. Παρουσίαση και περιεχόμενα*, Ιστορικό Αρχείο Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

Ζιώγου- Καραστεργίου Σ. (2006), *Θεσσαλονίκης Εκπαιδευτικά 19ος & 20ος αιώνας,* Δήμος Θεσσαλονίκης- Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Κακαβούλης Α. (1997), «Στερεότυπα των φύλων και σχολική αγωγή» ***στο Δεληγιάννη Β.- Ζιώγου Σ.*** *«Φύλο και σχολική πράξη»* , Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Καμπουρίδης Χ.(1984), «Παιδική παραλογοτεχνία στην Ελλάδα (1945-1967) Τα ελληνικά περιοδικά περιπετειών για παιδιά και η σχέση τους με την ιδεολογία της εποχής» *στο Πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου «Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας»,* Αθήνα, 1-5 Οκτωβρίου 1984, τόμ. Β', Ιστορικό αρχείο ελληνικής νεολαίας. Γενική γραμματεία Νέας Γενιάς.

Κάτσικας Χ. & Θεριανός Κ. & Τσιριγώτης Θ. & Καββαδίας Γ.(2007), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση*, Λιβάνης, Αθήνα.

Κάτσικας Χ. & Καββαδίας Γ.(2002), *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση. Ποιος, ποιον και γιατί,* Σαββάλας, Αθήνα.

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (2004), *Ελληνικά Περιοδικά 1831-1991.Βιβλιογραφία 1831-1974, Α΄φάση* , Κ.Ε.Ε.- Α. Δημαράς- Χ. Αθανασιάδης, Αθήνα.

Κοντονάτσιου Β.Ι. (1972), *Παλαιά Διαθήκη*, Ο.Ε.Δ.Β, Αθήνα.

Κοροβέσης Π. (1974), *Ανθρωποφύλακες,* Φάρος, Αθήνα.

Κουρταλίδης Θ. (1977), *Μαθητικές κοινότητες και δημοκρατική αγωγή. Από την ιστορία στην επικαιρότητα* ,Μήνυμα, Αθήνα.

Λε Γκοφ Ζ. (1998), *Ιστορία και μνήμη*, μτφ. Γ. Κουμπουρλής, Νεφέλη, Αθήνα.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Λεοντσίνης Γ. & Ρεπούση Μ. (2001), *Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας,* ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

Λιάκος Α.(2007),*Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία*, Πόλις, Αθήνα.

Μαραγκουδάκη Ε. (1997), « Οι γυναίκες διδάσκουν και οι άνδρες διοικούν» ***στο Δεληγιάννη Β.- Ζιώγου Σ.*** *«Φύλο και σχολική πράξη»* , Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Μαυρογιώργος Γ.(1993), «Εκπαιδευτικοί και αξιολόγηση», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Αθήνα.

Παλαιολόγου Γ.(1960), *Γενική Παιδαγωγική*, Ι. Σιδέρης, Αθήναι.

Παπαδόπουλος Γ.(1968-1972), *Το πιστεύω μας*, τόμοι Α΄-Ζ΄, Γενική Διεύθυνση Τύπου, Αθήναι.

Παπαμανώλης Ν.Κ. (1989),*Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην μεταπολεμική Ελλάδα (1941- 1988),*Πειραιάς, διδακτορική διατριβή.

Παπανούτσος Ε. (1976), *Η παιδεία: το μεγάλο μας πρόβλημα*, Δωδώνη, Αθήνα.

Παπανούτσος Ε. (1982), *Απομνημονεύματα,* Φιλιππότης, Αθήνα.

Παπανούτσος Ε. (1971) «Πολιτεία και Παιδεία», στο Δ.Ν. Μαρωνίτη, Ο *Φόβος της Ελευθερίας: Δοκιμές Ανθρωπισμού,* Παπαζήσης, Αθήναι

Παττακός Σ. (1968), «Προς το νέον ελληνικόν λυκαυγές "Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών», *Θέσεις και Ιδέαι*, τόμ. Α΄, τεύχ. 5.

Πατίλης Δ. (1969), «Οι νέοι εις την καινούργιαν Ελλάδα», *Θέσεις και Ιδέαι*, τομ. Γ΄, τευχ. 2.

Πεσμαζόγλου Ι. Γ. (1976), *Μια δεκαετία (1967- 1976),* Αθήνα.

Πολυχρονόπουλος Π.(1980), *Παιδεία και πολιτική στην Ελλάδα*, τόμ. 1ος, Καστανιώτη, Αθήνα.

Ρεπούση Μ. (2000α) ,«Διδακτικές προσεγγίσεις της τοπικής ιστορίας. Ιστορικό ερώτημα και ανάπτυξη σχεδίων εργασίας», *Φιλόλογος 102*, σ.590-606.

Ρεπούση Μ. (2000β), «Εκπαιδευτικές διαδρομές στα ιστορικά μονοπάτια της πόλης της Θεσσαλονίκης», *Θεσσαλονικέων Πόλις 3*, σ.59-80

Ρεπούση Μ. (2000γ), «Τοπικές ιστορίες στο σχολείο. Από το γενικό παρελθόν στο παρελθόν του τόπου», *Σύγχρονη Εκπαίδευση 112,* σ.97-108.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Ρεπούση Μ. (2004) *Μαθήματα ιστορίας. Από την ιστορία στην ιστορική εκπαίδευση*, Καστανιώτης, Αθήνα.

Σακκαδάκη Κ. (1972), *Ελληνική Ιστορία των Νεοτέρων Χρόνων*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα.

Σάμιος Π., «Η δράση των επιθεωρητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την περίοδο της δικτατορίας (1967-1974)», *Ρωγμές εν τάξει*, τεύχ. 15-16.

Σβορώνος Γ. Ν. (1999), *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας,* μτφρ. Α. Αδραχτά, Θεμέλιο, Αθήνα.

Σκαρμούτσος Κ.& Βαραχίδου Φ.(1972), *Ρυθμικαί Γυμνάσεις*, Θεσσαλονίκη.

Σκούρος Τ. (1991), *Η Νέα Ιστορία: Η σύγχρονη αντίληψη για τη διδασκαλία της ιστορίας με τη χρήση των πηγών,* Λεμεσός.

Τερλεξής Π.(1999), *Πολιτική κοινωνικοποίηση*, Gutenberg, Αθήνα.

Τερλεξής Π.(1978), «Τα παιδιά της δικτατορίας και το μέλλον της δημοκρατίας», *Αντί* 97 , σ.12-15.

Τουλούπης Φ.(2001), *Οι αγώνες των δασκάλων κατά τον 20ο αιώνα και η προσφορά τους,* Επτάλοφος Α.Β.Ε.Ε., Αθήνα 2001.

Τσάκωνας Δ. (1968), «Ο Ελληνοχριστιανικός πολιτισμός και ο κόσμος», *Θέσεις και Ιδέαι*, τόμ. Β', τεύχ. 6.

Τσουκαλάς Κ. (1986), *Κράτος, κοινωνία, εργασία στην μεταπολεμική Ελλάδα,* Θεμέλιο, Αθήνα.

Υπουργείον Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (1972), *Ενημερωτικόν τεύχος επί των εργασιών της Επιτροπής Παιδείας*, Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Εν Αθήναις.

Φίλος Μ. Σ. (1984), *Το χρονικό ενός θεσμού. Η διοίκηση και η εποπτεία της εκπαίδευσης κατά την τελευταία 150ετία 1832-1982*, Βιβλία για όλους, Αθήνα.

Φραγκουδάκη Ά. (1978), *Τα Αναγνωστικά Βιβλία του Δημοτικού Σχολείου. Ιδεολογικός Πειθαναγκασμός και Παιδαγωγική Βία*, Θεμέλιο, Αθήνα.

Φωτιάδης Ε. (1968), «Η 21η Απριλίου», *Θέσεις και Ιδέαι*, τόμ. Α', τεύχ. 4.

Χαραλάμπους Φ.Δ. (1990), *Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950- 1974),* Θεσσαλονίκη, διδακτορική διατριβή.

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Χρόνης Σ.(1993), Διδακτική *πράξη και κοινωνικός έλεγχος. Η κρατική παρέμβαση στο έργο του εκπαιδευτικού,* Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών, Αθήνα.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ:

[Βασίλειον της Ελλάδος /Υπουργικόν Συμβούλιον:] Πρακτικά συζητήσεων επί του Συντάγματος 1968, Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Αθήναι 1971.

Πρακτικά της Βουλής, συνεδρίαση ΡΘ΄/ 5.4.1976, Σ.4.023

Αναγκαστικός Νόμος 516/1948. ΦΕΚ 6, τ.1, 8/1/1948.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ/ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

Ελεύθερος Κόσμος, «Σταθμός», 2-7-1971, σ.1

Νέα Εποχή, Εβδομαδιαία Εφημερίς Πολιτικής, Κοινωνικής και Εθνικής Πρωτοπορίας, Κατερίνη.

Θέσεις και Ιδέαι (1970), τόμ. Στ΄ , τεύχ.7, σ.1-2.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

www.elia.org.gr

www.istoria-neolaias.gr

www.istoria-neolaias.gr/stinKoinonia/stinKoinonia_organoseis.html

www.redcross.gr/

www.tomorrows-history.com/CommunityProjects/PEO100060001/sitehistory.htm

www.wisconsinhistory.org

www.tomorrows-history.com/CommunityProjects/PG0100090001/Health and social-Sunderland.htm

http://samson.bibtils.no/innhold/tilskudd/skjermkon/eng/index.htm

http://www.wisconsinhistory.org/teachers/historyday/

www.tomorrows-history.com/Collections/CProjects 1.htm

www.bbc.co.uk/ww2peoplewar/about/project_01.shtml

www.lhi.org.uk/bondington

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

www.boltonrevisited.org.uk

www.mchsmuseum.com/japanese.html

www.connect.uz

www.msp.umb.edu/LocHistory

www.ohiohistory.org/resource

www.istoria-neolaias.gr/stinKoinonia/stinKoinonia_organoseis.html

www.eae.org.gr

www.archives.gov/about/history/building-an-archives/building.html

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ:

12ου Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης

Η. Παπανικολάου

Ν. Γερομιχαλού

Διδακτική Ιστορίας
ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

Το **Παράρτημα** περιλαμβάνει αδημοσίευτες και δημοσιευμένες πηγές(τοπική εφημερίδα) με τη σειρά που τις καταγράφουμε:

- **Πράξεις προσωπικού και διευθυντή** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.
- **Πράξεις Σχολικής Εφορείας** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας:

*«Ψήφισις δαπανών»(*Πράξις 3η/19-5-70) Βιβλίο Σχολικής Εφορείας.

«Κατάρτισις προϋπολογισμού Σχολικού Ταμείου χρήσεως 1970» (Πράξις 5η/_9-1970).

«*Αγορά οικοπέδου προς ανέγερσιν διδακτηρίου 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης*» (Πράξις 6η/13-10-70).

«Κατάρτισις απολογισμού Σχολικού Ταμείου οικονομικής χρήσεως 1970» (Πράξις 13η/31-12-1970).

- **Απολογιστικά στοιχεία Σχολικής Εφορείας** 12ου Δ. Σχ. Κατερίνης Πιερίας.

«*Έγκρισις απολογισμού χρήσεως 1967*» από τον επιθεωρητή(αριθ. πρωτ. 12246/24-5-68).

«Έγκρισις δαπανών» (Πράξις 8η/21-10-68).

«Έγκρισις δαπανών» (Πράξις 10η/17-12-68).

- **Χειρόγραφη ομιλία 25ης Μαρτίου1821**(αρχείο Δ. Σχ. Βροντούς Πιερίας).

- **Προσωπικό αρχείο Π. Αλεξανδρίδη**:

«*Περί αυτοδικαίας εμφανίσεως εις την υπηρεσίαν διδ/λων δυνάμει του Ν.Δ.76/27-9-74 (ΦΕΚ 226 τ.Α΄)*» (Πράξις 14η/1-10-74).

«*Ανακοίνωσις επαναφοράς εις την Υπηρεσίαν διδ/λου δυνάμει του Ν.Δ. 76/1974*» (αριθ. πρωτ. 361.97/39/106829/29-1-75).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ

«*Χορήγηση προσαυξήσεως λόγω τριετιών στον Επιθ/τη Δ.Ε. Αλεξανδρίδη Παύλου*» (αριθ. πρωτ. 351.6./306/123055/17-11-77).

- **Συνέχεια άρθρων τοπικής εφημερίδας *Νέα Εποχή:***

«Διατί πρέπει να ψηφίσωμεν ΝΑΙ εις το Σύνταγμα της ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ» , 28-7- 73 και 4-8-73

«Το 1ον Παιδαγωγικόν Συνέδριον της Α΄ Εκπαιδευτικής Περιφερείας Κατερίνης», *31-1-70* και *7-2-70*

«Η Γενική Συνέλευσις Διδασκάλων», *24-10-70*

- **Εγκύκλιοι– διαταγές 1967-73** (Γ.Α.Κ. Ν. Πιερίας).

Διδακτική Ιστορίας ΑΠΘ - ΠΤΔΕ